1a
31168

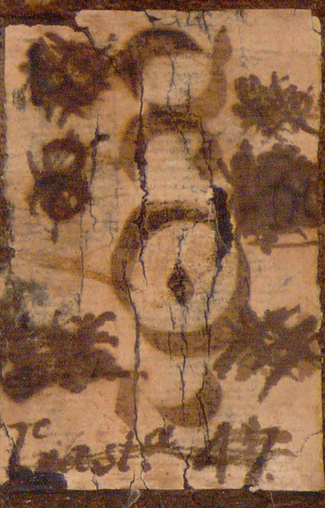

BIBLIOTECA
DE LA
Universidad de Salamanca.
Sala 1 Est. 23 Tab. 6 Núm. 25

~~ha se de veer lo q̃ se ha de hazer acerca de lo q̃ ay en este tomo de autores hereges q̃ son Sebastianus Munsterus y Petrus Martyr~~
~~lo demas esta mirado y expurgado~~

De orbe nouo authores varij

1ª
31168

num. 23. cap. 6. num. ~~15~~.
25

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

b16491017

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA - SALAMANCA -

NOVVS ORBIS REGIONVM AC INSVLARVM VETERIBVS INCOGNITARVM

unà cum tabula cosmographica, & aliquot alijs consimilis argumenti libellis, quorum omnium catalogus sequenti patebit pagina.

His accessit copiosus rerum memorabilium index.

ἐν τριόδῳ εἰμί.

Esta conforme al expurgatorio del año de 1632 y por comission del Sto officio lo firme

Andres Mendoza

y conforme al de 1640

Martin de Esparza

Nihil arduum fatis.

ADIECTA EST HVIC POSTREMAE EDITIONI Nauigatio Caroli Cæsaris auspicio in comitijs Augustanis instituta.

BASILEAE APVD IO. HERVAGIVM MENSE MARTIO ANNO M. D. XXXVII.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

~~Don Diego Enriquez~~

Hº J. D. Agaibo

Es de la Compª de Jhs de Salª y de la libreria.

NOVVS ORBIS REGIONVM AC INSVLARVM VETERIBVS INCOGNITARVM

unà cum tabula cosmographica, & aliquot alijs consimilis argumenti libellis, quorum omnium catalogus sequenti patebit pagina.

His accessit copiosus rerum memorabilium index.

ἐν τριόδῳ εἰμί.

Esta conforme al expurgatorio del año de 1632 y por comission del Sto officio lo firme

Andres Mendoza

y conforme al de 1640

Martin de Esparza

Nihil arduum fatis.

ADIECTA EST HVIC POSTREMAE EDITIONI Nauigatio Caroli Cæsaris auspicio in comitijs Augustanis instituta.

BASILEAE APVD IO. HERVAGIVM MENSE MARTIO ANNO M. D. XXXVII.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

~~Don Diego Enriquez~~

Hº J. D. Aguila

Es de la Comp.ª de Jhs. de Sal.ª y de la libreria.

EXCELLENTI VIRO GEORGIO COL-

LIMITIO DANSTETTERO ARTIS MEDICAE ET disciplinarũ Mathematicarũ omnium facile principi,

SIMON GRYNAEVS. S. t auctorij damnati egsta Apermissa

VANQVAM hoc totum naturæ spectaculũ, ex quo uelut uiuo libro condiscipifex ille rerum debebat, luculenter consideration hominum offert sese: & quo minus uel euilescere, uel fastidium & satietatem parere contemplantibus se posset ullam, plenum dignitate maiestatecp, quocunque oculos & animum coniecisti, occurrit, & nouis assidue cœli uicibus, iucundissime nos inuitat, dum alia aliacp quotidie sydera & occidunt & oriũtur, noctis dieicp alia quotidie magnitudo, caloris & frigoris alia quotidie uis, alia quotidie aut senescentis aut reiuuenescentis anni forma: tamen ignaua est se uitio & socordia hominum uidetur, nec quicquam admirationis habere facies illa naturæ, estcp incredibile memoratu, quàm pauci mortales uel maiestate eius summa, uel uarietate mirabili excitentur. Aduersus hunc morbum hominum, omnis generis scriptores & inuentotes rerum, diuina prouidentia ueluti medicos commenta obiecit, qui imperitis & inertibus istis uim naturæ eruerent, & tanquam in lucem proferrent, & per eam opificis admonerent. Ac ut artes cæteras, quæ uariæ & multiplices sunt, aliam aliamcp unaquæque naturæ partem tractãtes præteream nunc, nullæ plus uel sibiipsis autoritatis, uel naturæ rerum admirationis parant, quàm quæ cœli & terræ situm, quem illa & seorsim & quem inter sese habent, descripserunt (ἀστρονομικὴν, γεωγραφικὴν, κοσμικὴν Græci uacant) non absq; certa & euidenti multarum & difficilium artium notitia constitutas. Quæ postquam iuuentæ non absque singulari beneficentia dei, & proditæ literis fuerunt, rem prius impossibilem generi humano, ire non solum mente & cogitatione per cœli spatia, sed terram oculis circuire, & mundum perambulare licebat. Nam oculis & pedibus non ante uia per inuia maria patebat, quàm esset ratione expedita: quam ad rem positus cœli terræcp cognitu necessarius fuit. Secũuta deinde corporum in natura summorũ, cum eorum magnitudinibus & interuallis notitia: quid quid aliud erat, quàm ad naturæ spectaculum ualuis apertis admitti? Non est præsentis loci dicere, quæ lux tum hominum rebus illata sit, certe fores rerum patuerunt. Nam ex hoc pleno rerum mirabilium naturæ theatro, quum studiosi omnes, animis uelut œstro, concitis, & profundissima admiratione sauciis redirent, alij hoc impetu impulsi, maiota conari cœperunt, & intimius naturam scrutari, σόφους uocant: alij (hi sunt μαθηματικοὶ) quum & ingenij & animi ope summa in hanc solam contemplationem incubuissent, & acie mẽtis finibus iam suis terrarum orbem circumscripsissent, in angustum uastitate eius, præ cœli & maiorum corporum consideratione, redacta, inuentione tan-

tarum rerum excitari, ire oculis quocunq; mentis acies præiuisset, & animi cogitationem per omnes difficultates exequi ac molẽ terrarum orbis dudũ animo suo permeabilẽ, & undiq; accessibilem circuire lustrareq; ausi: quod cæteri mortales pro insano habẽt, patriã, parẽtes, uxorẽ, liberos relinquere, è tuto felicique rerum statu (est enim & hæc cogitare, & cogitata exequi, amplissimæ simul & mentis & fortunæ) in tot tamq; certa rerum discrimina, & mortẽ mediã conñ cere se, illi nõ solũ glorioſum sed necessarium homini, sibi uero unum præ omnibus rebus maxime expetendũ iudicarunt: inuicti & ueré diuini animi, quiq; soli ius natura concessum homini, id est, genuinã & nõ degenerem spiritus sui nobilitatẽ retulisse, & imperium terræ & mariũ, à primis parentibus hæreditariũ sibi, uendicasse uidẽtur: in quibus solis uetus illa humani generis nobilitas reluxit. Quorum uultus & ora, quum ex illa per naturã & noua rerũ miracula peregrinatione reuertentur, cæteri hoies uelut numina quædã non immerito obstupuerũt, nouum cœlũ, noua maria, nouas hominũ & animantiũ figuras, nouos humanorũ cœtuum ritus, ampliora naturæ spatia cõmonstrantũ. Indignati uidentur excelsi animi hoies, instigante numine, leuem & contẽptibilem natura rerum existimationẽ, ac uindicare maiestatẽ eius, & ignauiã hominum coarguere increpareq; aggressi, dum ista communi uita uelut relicta, aliud hominũ genus, aliũ terrarũ orbẽ, orbi suo, suis hominibus ostenderunt. Non est aũt putandũ quod hos aut cæca lucri cupiditas, aut temeritas quæda (nã & hæc uitia suos postea mores in hoc tam præclarum institutum intulerũt) in cæcam & inaccessam naturæ mũdiq; partem transuersos egerit, sed solida uis animi, & robur circa pectus triplex, profundiore quadam è noticia conceptũ. Horũ laudes extant per ænigmata ueteribus celebratæ, integris etiam uoluminibus. Nam hi sunt qui clausos captiuosq; utribus rationis secum uentos uexerunt. Quid enim nauigãti interest, uentos aut emittere quum lubet, aut admittere, Digni scilicet uate tanto, & Odyssea longiore) nam istis laudibus opus hoc totum est consumptum) Hi sunt qui nauim, quum primum in eam irrepsissent. Argo, id est, animatam & aligeram fecerũt, uolitare per inaccessa, partibus omnibus moueri, gyrari, flecti, reflecti, promittere, reuocare, sistere cursum, ac delphini instar inter medios fluctus ludere paratam: quiq; numinis instar, in quodcunq; corpus seu organum immigrassent, agile & uiuum & expeditum reddiderunt, ut nihil sit fabulosum, quod non facilius fidem inueniat, quàm industria & uis humana. Nec est quur mihi quisquam obñciat uel nautam impium uel prædonem. Nam isti desides & ignaui spiritus, quod aliud corpus animent, suum ab se stupefactum non possunt? quod aliud munus obeant, qui tueri hominis nomen non ualent? sed umbram tantum præbent, numerum complent, & oneri sibi sunt & terræ. Illi uero sunt qui inter media mũdi elementa præliantia, inter tempestuosum mundi spiritum, & insanum immẽsi pelagi, & immanium fluctuum montes, ubi tot simul res exitiũ minitantur,

explorata

explorata prius apud se naturæ fide & constantia, quomodo ratione duce tan ta discrimina trajicias, docuerunt. Nam eosdem ego & nauigandi lustrandiq; terras nouas & nauium autores, fuisse sapientes illos & naturæ peritos scilicet credo. Eat aliquis & neget naturæ imperium homini concessum, qui terras fer ro cohercet, pontibus flumina, uauibus maria committit, ratione uelifica in seruitutem aduocat uentos, iter quod per mare facit, è cœlo expedit, & in obse/ um suum naturam cogit uniuersam, ipsius momentis & legibus ad res suas u/ tiliter & opportune accommodatis. Est scilicet sagacitas spiritus illius supra om nem naturæ uim, & per omnia sibi uiam parãs, dum expleat amorem, quo ta cito & ineffabili bene cõstituta mẽs captiua, per omnia sequitur te deus pater, & eo nimio saucia, quanto propius ignes accedit suos, quanto propius in ope ribus tuis te pater rerum uidet, tãto profundius uulneratur, ardentiusq; uisce ribus concoquitur. Ergo per omnia maria, per omnia terrarum extrema uelut amens sequitur te, lassaq; & exhausta æstu suo, amoribusq;, & flammæ peni/ tus conceptæ indulgens, desiderio immoritur tui. Quæ res quũ hominis maxi me propria sit, hominibus à uera hois nobilitate alienis, alienissima homine uidetur. Itaq; plerique mortales animi sui naturã, & ingenium paruipendentes (est enim sapientis solius spiritũ dei in se inuenisse) ac diuinũ illũ morbũ, diui/ nos amores nõ intelligentes, proximis rebus stultis friuolisq; expleri mẽtis de siderium posse putant. Degeneres, homines, qui ut naturæ lucem, qua uiuunt & qua utuntur per omnia, nullam uident, ita sapientũ inuẽta & mirabiliũ rerũ autores, idcirco quia eas iam usu contriuerunt, pro nihilo habent. Nobis autẽ secus in unaquaq; re prima origo & fons est perueſtigandus. Neq; uero uana uideri uis naturæ debet, tanto desiderio ad rerum cognitionẽ incensa, nec uul gare exemplum, Orbis partem nostro seculo inuẽtam esse tantam propemo/ dum, quanta est Europa. Parum mihi etiam cætera dei opera animaduertere uidentur, qui ista non curant. Quum igitur lustrandi orbis exemplum uetus illud, quod isti literarum & omnis doctrinæ principes extulerũt iam olim, no/ stro seculo non infeliciter reuocarint quidam, omni laude digni uiri, quorum memoriam literis exceptam docti quidam (utinam tanta dexteritate, quan/ ta diligentia) posteritati transmiserunt: quumq; argumẽti eius libellos aliquot uulgo oberrantes, Ioan. Hutichius uir doctus, & antiquitatis mire studiosus, Heruagio nostro excudendos dederit: eos uolui idcirco inscribere tibi, quod nemo nostro seculo, quod ego sciam, in illam disciplinarum Mathematicarũ lucem sublimiore mentis acie intueatur: deinde quod istam tam luculentam notitiam humanitate & suauitate, quam in moribus obtines, incredibili feli/ citer exornaris. Cuius utriusq; rei nemo testis fidelior esse potest quàm ego ip/ se, qui ante annos plus minus quindecim quum summa & uoluptate & utili/ tate mea Viennæ te auscultarem, facile & ingenij uim incredibilem animad/ uerti, & humanitatem sæpe sum expertus. Vale.

INDEX RERVM SCITV DIGNARVM EX ALOYSIO Cadamusto & Christophoro Columbo, alijsq; sequentium nauigationum scriptoribus.

A

Abrilus Fidalcus præfectus classis folio 64.cap.63
Accusatio calumniatorum Columbi fol.114.ca.107
Achiloa insula 68.c.68
Achiloæ rex ibidem
Adamas mitæ altitudinis 9.c.8
Admirans dignitatis nomen 94.c.91
Admissionales 56.c.53
Aegyptij uagi 119.c.112
Aethiopia inferior priscorum nautarum terminus 131.c.125
Ages radices genus 92.c.89
Agremus insula 72.c.71
Alba insula 11.c.9
Alberici Vesputij laus 124.c.116
Alchizel uestis genus 17.c.13
Alexander sextus pon. Max. 146.c.133
Almadiæ nauis genus 36.c.36
Almadiarum pernicitas ibidem
Alonsus Niger 116.c.109
Alonsi in patriam reditus 11.8.c.111
Aloysij institutum 1.c.3
Aloysius Venetus 3.c.2
Alphonsus Furtadus ad regem Calechut legatus 73.c.72
Ampelusium promontorium 2.c.1
Anamini gens Barbara 64.c.64
Ananinorũ humanitas 65.c.65. cultus eorum ac mores ibidem
Anarchia 125.c.117
Andreæ diui insula 42.c.41
Angradida insula 72.c.71
Animalia p numinibus culta 149.c.136
Animalium omnium esus prohibitus. folio 59.c.57
Animal monstrosum 121.c.113
S. Annæ sinus 49.c.46.53.c.49.50
Anseres uersicolores 30.c.30
Anseres capite rubeo 93.c.89
Antonius Conzalles 3.c.2
Antonietus Ligur 33.c.34
Antropophagi 125.c.117
Apeliotes uentus 5.c.3.39.c.93
Apexabo 92.c.88
Apparatus classis 94.c.91
Aquæ natura feruentissimæ 104.c.98
Araschorea qui 70.c.70.74.c.72
Araschoreæ occubitus in prælio 84.c.77
Arbores immẽsę magnitudinis 44.c.43
Arbores quatuor fructuum genera feraces 149.c.137
Arces uariorum nominum 110.c.104
Arcipelagus 97.c.92
Arcus ex nasso 7.c.6
Aristotelis de iride sententia 128.c.120
Arma Nigritarum 17.c.13.21.c.18
Aromatum pretia 58.c.55
Aromatum uaria genera 81.c.76
Arquitæ cuiusdam in perquirendis insulis studium 105.c.98
Ars balistaria 134.c.126
Ancupium columborum 7.c.6.41.c.40
Aulici regis Calechut Mauri 79.c.75
Auri contemptus 24.c.21.126.c.118
Auri mina 67.c68
Auri effodiendi ratio 100.c.94
Aurifodinæ 102.c.97.120.c.113.126.c.118 131.c.125.136.c.126
Aurum Nigritarum optimum 17.c.12
Aurum obtysum 117.c.110
Ay insula 96.c.92
Azanegi populi 2.c.1.13.c.10
Azanegorum mulieres quales 13.c.10

B

Babylonia Cayrum dicta 57.c.54
Bacchar mensuræ genus 86.c.79
Balena 55.c.50
Balistaria ars 134.c.126
Barameda oppidum 210.c.105
Barbazini populi 34.c.35
Barbazinorum mores ibidem
Bartholomæus Polastrus 5
Bassa regio 19.c.15
Batinansa regio 43.c.41
Baufer rex Calechut 150.c.139
Belua marina ingens 54.c.50
Besegne regulus 51.c.48
Besenegal regio Narsindi 152.c.142
Betelle folium Calechutensium cibus. folio 80.c.75

Bigæ Indi Calechut incolæ 56.c.53
Bipalia instrumenta 27.c.26
Bisboror Buchmel nepotis laus 23.c.21
Bisboror incantator 29.c.28
Bonæ spei caput 131.c.125
Boni uisus insula 41.c.40
Breuia maris 24.c.21
Brugis nobile emporium 3
Buchena insula culta 97.c.92
Budomel principis ac terræ nomen. fo. 22.c.20
Budomel principis laus ibidem
Budomela regio 23.c.21

C

CAlandra piscis genus 104.c.98
Calcatrices serpentes 28.c.27
Calechut descriptio 56.c.53.79.c. 75.150.c.139
Calechutensium ciuilitas 56.c.53
Calechut aromatum diues 57.c.54
Calechutesium mercium pretia 58.c.48
Calechutensium uictus 59.c.57
Calechuteni primores omnium animalium esu abstinent 60.c.57
Calechut ab Vlisbona interuallum. fo. 60.1c.58
Calechutensium fides ac religio 61.c.58
Calechutensium iustitia 61.c.59
Calechut regis ædes 74.c.73
Calechut regis luxus ibidem
Calechutensis regis honor,quod uxores suæ à sacerdotibus stuprantur 80.c.75
Calechutensium ponderum ac mẽsuratum nomina 88.c.82
Calores maximi 21.c.16
Cambaiæ regnum 151.c.140
Cambaia urbs ob celebritatem Cayrum Indiæ dicitur 152.c.141
Canarij & eorum mores 8.c.8
Canaria magna ibidem
Canariorum promptitudo ac agilitas. folio 10.c.8
Canariæ insulæ 90.c.84. earum nomina 8.c.7
Camboa id est domus auri 101.c.95
Canchiete auri ferax 116.c.109.110
Canes comeduntur 45.c.43
Canes medij ordinis homines 144.c.131
Canea liburnicæ genus 98.c. 83.111,c.115
Canibali anthropophagi 92.c.88
Canibalorum pro carne humana insequenda labor 96.c.92
Canibalorum regina,eorumq; ferocitas. folio 97.c.92
Canibalorum strages ibidem
Canibalorum mores 118.c.111
Canoa nauigij genus 92.c.87.97.c.92 quæ & Canea dicitur
Canopitres stellæ 127.c.125
Caput de non promontorium 2.c.1
Caput S.Vincentij 3.c.2
Caput Album 10.c.9.cur sic dictum 33.c.35.40.54.c.50
Caput. de Chantin 11.c.9
Caput uiride 19.c.15.quur sic dictũ 33. c. 35.122.c.114
Capitis uiridis amœnitas 54.c.35
Caput rubrum 49.c.46
Caput casamense 49.c.45
Caput Verge 51.c.48
Caput Bonæ spei 88.c.c.81
Caranganora ciuitas 143.c.129
Caranganoræ incolæ triplices,eorumq; mores 144.c.131
Catanganotensium uestitus 145.c.132
Catãganorę regiõis tẽperies. fo.148.c. 136
Cariotæ syluestres aluum cient 44.c.42
Carnagallus portus 85.c.78
Cataium nobilis insula 153.c.142
Catarij incolæ Christiani 150.c.139
Catalogus nauium Portugall. 55.c.51
Catholica pontifex Indorum & regni Catarij 146.c.133
Catholica Orientis pontifex unde originem traxerit 146.c.133
Cayrum Babylonia dicta 57.c.54 58.c.55.59.c.56.62.c.60.71.82.c.76. 151.c.139
Celtogallia 5.c.2
Cananona regnum 86.c.79
Chanonæ regis in Portugallenses beneuolentia 86.c.79
Charana portus 111.c.105
Chesimij urbs Maurorum 151.c.140
Chiana Tambala 102.c.113
Chiasichius rex Buchemæ 98.c.92
Cheloa insula 68.c.68

Chorus uentus 91.c.86
Christophorus Columbus regis Portugalliæ aulicus, classis prefectus 90.c.89
Cibani montes 109.c.103
Cigianorus à Christianis defecit. folio. 114.c.107
Cimbaga regio 102.c.97
Ciniana regio 118.c.111
Cipagora regio auri ferax 101.c.96
Classis regis Calechut 89.c.78
Classis iustus apparatus 94.c.91
Colloquium Christianorum cum Nigritis 38.c.38
Colloquium Christianorum cum rege Mauri 69.c.69
Colossi 51.c.48
Columborum captura 41.c.40
Colũbus cur dictus Admirans 94.c.91
Columbi cõtra calumniatores defensio folio 114.c.107
Columbus captiuus abducitur 115.c.108
Combarę regnum 72.c.71
Cometa 97.c.67
Communio rerũ Pythagorica 125.c.117
Condalia annulorũ genus. fo.52.c.49 74.c.73
Cõflictus Christianorum cruentus cum Mauris 132.c.125
Conspicilia pretiosa 63.c.61
Cordata 1.c.1
Corium hircinum 8.c.8
Cori insula 11.c.9
Corpora uersicolotia 10.c.8
Cortesium 53.c.50
Cortile 24.c.22
Cosmetæ pedissequæ 109.c.103
Cosmographiæ peritia nauclero necessaria 123.c.116
Cotis pro ferro usus 92.c.87
Cotonei panni 30.c.31.42.c.41
Crux insula Canibalotũ 65.c.92.eiusq́ incolarum mores ibidem
Cuchinum urbs ac regnum 48.c.78
Cuchini rex Calechutensibus infensus. folio 132.c.125
Cuchini regis in Christianos beneuolẽtia 135.c.126
Cuchinenses pecuniæ cupidi 140.c.128
Cuchini rex gentilis 142.c.129
Curtana prouincia 115.c.109
Curtanæ incolarum mores 116.c.109
Cyaneus color 109.c.102

D

DArgin insula 10.c.9
Dei laus 129.c.122
Dentalis piscis genus 333.c.35
Deus trifrons 144.c.135
Dies festi apud indos 147.c.134
Diongul caput 152.c.148
Diplomata regis Calecut Portugallensibus data 78.c.74
Diuitum existimatio ingens 17.c.13
S.Dominici sinus 49.c.46
Dominica una ex Canibalorum insulis folio 95.c.92
Domus magnificæ descriptio 100.c.94
Don huric laus 13.c.47.c.43
Don Daruth 1.c.3
Don Ioan rex Lusitaniæ 55.c.52
Draconis sanguis 5
Draconis ostium 120.c.113
Duæ palmæ locus 42.c.41

E

ELephanti sylueſtres 29.c.29.45.c.43
Elephanti manus quæ 29.c.29
Elephanti quomodo capiantur 45.c.43
Elephantorum pernicitas 46.c.43.c.62
Elephanti non lædunt nisi lacessiti folio 46.c.43
Elephantinæ carnis esus insipidus. folio 46.c.43
Elephantorum pedes & dentium descriptio 47.c.44
Elephanti equorum loco 60.c.58
Elephanti turriti ad bellum instruuntur folio 63.c.62
Elephantorum pretium 63.c.62
Elephantes cicures 82.c.76
Equi fascinati 31.c.32
Erithræum mare 59.c.52.59.c56
Euri uenti commoditas 126.c.117
Experias olim quod nunc Caput uiride 131.c.125

F

FAbæ cito matutescentes 27.c.26
Facies gemmatæ 124.c.117

Farasangolus Gambtæ rex 45.c.41
Fascinatores 28.c.28
Fasioli 27.c.26
Fastus regius 26.c.24
Fauonius amicitiæ 142.c.128
Faxioli rubentes cum nigricante macula.fol. 28.c.27
Feles uenales 44.c.42
Fericta una ex Canarijs 94.c.91
Ferrara eques Canarijs præfectus 8.c.7
Ferratus mons 96.c.92
Fesse regnum 2.c.1
Flumen quoddã auriferũ 55.c.52.93.89
Fœdus inter Portugalliæ ac Calechut reges 134.c.126
Fortuna prospera Christianorũ ad Christũ gentiles prouocat 20.c.16.25.c.25
Fortunatæ insulæ 840.c.
Franciscus Cherea sese in obsidem ultro offert 77.c.74
Francisci de Sagitta Cremonensis epistola ad Pasqualigum 140.c.128
Frons Aphricæ promontorium 88.c.81
Frugalitas principum Nigritarũ 24.c.22
Funerãdi mos in Calechut 81.c.75.apud Canibalos 111.c.111.145.c.132.147.c.134
Eusaræ 44.c.42

G

GAllinæ Pharaonis 30.c.30
Gãbræ regnum auri ferax 35.c.34 38.c.38.43.c.41
Garzaragum insula 11.c.9
Gaufer Calechut rex. 79.c.75
Gazichius rex 101.c 96
Gemmarum uaria genera 58.c.55.74.c.73.81.c.76
Gnuminensa princeps 45.c.43
Gosipina uestis.i.bombicina 125.c.117
Græcorũ mos uocãdi ad sacra 145.c.135
Gaudalupea Canibalorum insula.fo.96 ca.92.alias Graccana
Guadalupus mons Hispaniæ 96.c.92
Guancranillo rex Hispanæ insulæ 63.c.90.fraudulentus 99.c.95
Guarionensius 106.c.99.rex. Guarionexius aliter 110.c.104
Gugeratus pro obside petitur 77.c.74
Gulphal insula 72.c.71
Gusutãtes mercatorũ genus idololatriæ dediti 81.c.75
Gutturnium quur dictum 75.c.74
Guzerati mercatores eximij 150.c.139
Guzerat Maurorum regio 151.c.140
Guzerat incolę casti ac monogami 152.c
Gyneceum Calechutensiũ 80.c.75 (140

H

HIspana insula 91.c.85
Hispaniæ incolarum mores 91.c.87.92.c.89
Hspana inf.quorũ ferax 93.c.89.98.c.95
Hispaniarũ regis ac reginæ piũ uotum 95
Hodenum locus 11.c.9 (c.91
Hospitalitatis exemplum 104.c.39
Humilitatis miræ exemplum 26.c.24

I

ID.Iacobi insula 42.c.40
Iactantia carpitur 130.c.124
Iamica insula 103.c.98 (55
Igname radix de qua panis cõficitur 65.c
Illyberis Hispaniarum regio 12.c.9
Imagines in templis Caranganoræ nullæ præter crucem 145.c.135
Imbres è montibus aurũ abluũt 103.c.97
Incantationum efficacia 29.c.28
Incaustum 91.c.75
Incendium nauis Portugal. 87.c.80
Indi Christiani 56.c.53
India non procul ab Hispania ueterum sententia 93.c.89
Iudi pecuniæ appetentes 141.c.128
Indorum sacri ritus 146.c.134.
Indorum uauigia 148.c.135
Indię fructus 148.c.137
Inficiendi arma modus 29.c.28
Insitia 62.c.88
Insulatum multitudo 97.c.92
Insulas octingentas adiuere Portugallenses 154.c.98
Ioannes Gonzala 6.c.6
Ioannes presbyter 62.c.60
Ioanna insula 91.c.86
Ioseph Indus quis,& unde Vlisbonã uenerit 143.c.13. eius laus. ibidem
Ioseph indus sacris initiatus 145.c.135
Iridis elegans descriptio 128.c.130
Issabella mons 101.c.96.arx 103.c.98
Issabella 4.fluminum in diuersa labentium origo 102.c.98

Iudæa de Senilla 85.c.78

L

LAchus locus 51.c.48
Lacha aromatis genus 58.c.55
Lachæ in Cãbaia magna copia 152.c.141
Laconicum responsum 26.c.24
Lamia quæ & lamica 103.c.98
Lanchus 40.c.40
Landinus Vergilij interpres 128.c.120
Laterones principum Nigritarũ 25.c.25
Latus de ante rota 18.c.14
Lebegius uentus 131.c.125.al.Lebeccius
Leophontis esus 41.c.40
Leucæ Hispanæ 9.c.8
Libidinum incitamenta 125.c.117
Libido promiscua 125.c.117.144.c.132
Licentia incredibilis ibidem
Ligneum oppidum 99.c.93
Linũ in pretio habitum 58.c.55
Literarum studium apud Indos in præ-
rio 147.c.134
Loca ubi aromata nascuntur & expor-
tantur 89.c.85
Locifron oppidum 101.c.96
Locus ex Euangelio superstitiose detor-
tus 60.c.57
Locustarum multitudo 18.c.15
Longæuitas 116.c.117.148.c.136
Luxus regis & procerum Calechut 74
c.75.& priuatorum 80.c.75

M

MAgnes gemma 58.c.55
Mailapeta urbs 150.c.139
Maiuliæ numismatis genus 24.c.21
Malasines populi 150.c.139
Male parta male pdita, puerb. 135.c.126
Maluaticum uinum 59.c.56
Mancipiorum negotiatio 12.c.9
Mangones 118.c.111
Mapalia 51.c.48
Marcus Zenon 3.c.2
Marcus Paulus Venetus 146.c.133
Mare Erythræum 56.c.52.59.c.56
Mare Persicum 72.c.71
Mare tempestuosum 105.c.98
Margaritus uir celebris Columbo infen
sus 106.c.99
S.Mariæ niuis sinus 53.c.49
S.Mariæ finis nemus 54.c.50
S.Matiæ de Ballera locus 64.c.65
S.Maria rotunda insula 96.c.92
S.Maria antiqua ibidem
Mastuchi barbæ genus 59.c.56
Matinina à solis fœminis inhabitata,
folio 96.c.92
Matininæ fœminæ Amazonibus simi-
les, ibidem
Mauri regis cum Portugallensibus tra-
ctatus 69.c.68
Maurorum perfidia 77.c.74
Mauri regis Calechut aulici 79.c.75
Maurorũ cum Portugall. præliũ 85.c.77
Maurorũ res à Christianis direptæ 155.
cap.126 (71.c.71
Mecha Mahumetis arca 56.c.52.59.c.56
Medera inf.3.c.2.6.c.6. unde dicta ibidẽ
Medius Pilotus 59.c.56
Melinda urbs 55.c.52
Melindæ regis liberalitas 69.c.70
Mel factitium 149.c.138
Mensæ ex lignis pretiosis 6.c.6
Mensuratũ in Calechut nomina, 88.c.82
Mercatorũ quorũdã epist.133.126. & seq.
Mignol succus uelut uinum inebrians,
folio 28.c.26
Milapar urbs D.Thomæ templo ac cor-
pore insignis 153.c.142.
Milibar urbs & incolarũ mores 145.c.130
Mina auri 67.c.68
Mitigal numismatis genus ac ponderis
folio 17.c.12.137.c.129
Mogolistanum caput 151.c.140
Monbaza urbs regis Mauri 69.c.69
Monchricus portus 3.c.3
Moneta Indorum 148.c.136
Monstrum 121.c.115
Monzonbicche insula 98.c.68.
Moschea tẽplũ idolorũ 26.c.25.57.c.54
Mos adeũdi principẽ Calechut 75.c.75
Mos inaugurãdi principis absurdꝰ 9.c.8
Munera regi Calechut oblata 75.c.75

N

NAites id est patritij 144.c.131
Nandi peritia 22.c.19.24.c.21
Naremegha rex 82.c.76
Narsindus rex 150.c.139.152.c.142
Narsindi regis potentia 152.c.142
Nassus 7.c.6

Natator

Natator egregius 24.c.21
Naues & nauigatio miraculo habitæ. folio 13.c.11.32.c.33
Naufragium 91.c.86
Nauigia Calechut qualia 58.c.55.63.61
Nauigia Indorum 148.c.135
Nauis prætoria 67.5.67
Naybæ flumen 109.c.103
Nebeorum Imperator 43.c.41
Negotiatio inter absentes 15.c.11
Nemora sandalij 58.c.55
Niger fluuius 22.c.19
Nigritis regio 11.c.9
Nigritarum mores ibidem
Nigritarum duplex genus 15.c.11
Nigritarũ misanthroporũ forma 16.c.12
Nigritarũ humaniorum Resp. 19.c.15
Nigritæ Mahumetis cultores 20.c.16
Nigritarum mollicies 21.c.16
Nigritarum hospitalitas 21.c.17
Nigritarum armatura 21.c.18
Nigritarũ nandi peritia 22.c.19.24.c.21
Nigritæ libidinosiss. ac zelotypi 25.c.22
Nigritæ fascinatores 28.c.28
Nigritarum strages 37.c.37
Nili amnis celebritas 151.c.139
Noctuæ magnæ 47.c.44
Nuirã. i. infimę sortis homines 44.c.131
Nundinæ in Calehut 151.c.139

O

OBedientiæ exemplum 24.c.21
Obrysum aurum 117.c.110
Obseruantia erga regẽ incredibilis 9.c.8
Obsides Calechut ingressuri dare cogun tur 73.c.71.& 74
Obsidum permutatio 76.c.74
Oculatus testis, &c. prouerbium 82.c.77
Offina quæ & Hispana ins. 101.c.96
Oleum miræ naturæ 28.c.27
Oligarchia 17.c.13
Onzia 102.c.97
Opinio ueterum de terræ terminis refelli tur 122.c.114
Oricula herba 8.c.8
Oriza panis confectus 149.c.137
Oriza sinus 153.c.142
Orlandus seditiosus, & Columbi hostis folio 114.c.107
Ormus insula 145.c.133.151.c.140
Ossa humana pro ferro 95.c.92
Ouastruthionum 12.c.9

P

PAlma insula 8.c.8
Palma iiij. fructus producit in In/ dia 149.c.138
Palmarum succus pro uino 60.c.57
Palmarum fluuius 53.c5c.
Panchea uide Combata 72.c.71
Panis in cinere tostus 59.c.57
Parans argentea moneta 148.c.136
Paria regio 112.c.105.115.c.109
Patriæ amor 98.c.92
Paui sylueſtres 7.c.6
Payra regio 120.c.115. aromatum ferax folio 121.c.113
Permutatio mercium elegans 15.c.11.17 c.12.31.c.31.65.c.65
Permutatio obsidum 76.c.74
Persicum mare 72.c.71
Petrus Synzia Aloysij amanuensis 50. c.48.classi præficitur 51.c.48
Petrus Aliares 64.c.65.142.c.129
Petrus Alonsus classis præfectus 119.c.112
Petri Pasqualigi epist. ad Germanos re tũ uariatũ historiã cõplectens 138.c.127
D.Petrus Antiochiæ præsul 146.c.135
Pharmacum ex sale 14.c.11
Pharmaca ad prouocandã libidinem fo lio 125.c.117
Pharaonis gallinæ 30.c.30
Pilei è pennis auium facti 66.c.66
Pilotus itineris dux dicitur 55.c.52
Pinzonus classis præfectus 119.c.112
Piper ubi nascatur 149.c.138
Piscatri cum pisce 104.c.98
Pisces in uerubus assati ibidem
Pisces equino capite magnus 47.c.44
Pisces quidam ingens, sui nõ absimilis. folio 66.c.66
Piscis instar anguillæ mirabilis 104.c98
Piscium pelles pro loricis 148.c.136
Plinij honorifica mentio 127.c.118
Plinij de Iride sententia 124.c.120
Pluuia feruentis aquæ 39.c.39
Polycletus insignis pictor 127.c.118
Pplygamia 9.c.8.19.c.15.79.c.75.125. c.117.144.c.132
Ponderũ Calechutẽsiũ nomina 88.c.82

Populi

Iudæa de Senilla 85.c.78

L

LAchus locus 51.c.48
Lacha aromatis genus 58.c.55
Lachæ in Cábaia magna copia 152.c.141
Laconicum responsum 26.c.24
Lamia quæ & Iamica 103.c.98
Lanchus 40.c.40
Landinus Vergilij interpres 128.c.120
Laterones principum Nigritarũ 25.c.23
Latus de ante rota 18.c.14
Lebegius uentus 131.c.125.al.Lebeccius
Leophontis esus 41.c.40
Leucæ Hispanæ 9.c.8
Libidinum incitamenta 125.c.117
Libido promiscua 125.c.117.144.c.132
Licentia incredibilis ibidem
Ligneum oppidum 99.c.93
Linũ in pretio habitum 58.c.55
Literarum studium apud Indos in præ-
rio 147.c.134
Loca ubi aromata nascuntur & expor-
tantur 89.c.85
Locifron oppidum 101.c.96
Locus ex Euangelio superstitiose detor-
tus 60.c.57
Locustarum multitudo 18.c.15
Longæuitas 116.c.117.148.c.136
Luxus regis & procerum Calechut 74
c.73.& priuatorum 80.c.75

M

MAgnes gemma 58.c.55
Mailapeta urbs 150.c.139
Maiuliæ numismatis genus 24.c.21
Malasines populi 150.c.139
Male parta male pdita, puerb. 135.c.126
Maluaticum uinum 59.c.56
Mancipiorum negotiatio 12.c.9
Mangones 118.c.111
Mapalia 51.c.48
Marcus Zenon 3.c.2
Marcus Paulus Venetus 146.c.133
Mare Erythræum 56.c.52.59.c.56
Mare Persicum 72.c.71
Mare tempestuosum 105.c.98
Margaritus uir celebris Columbo infen
sus 106.c.99
S.Mariæ niuis sinus 53.c.49
S.Mariæ finis nemus 54.c.50
S.Matiæ de Balleta locus 64.c.65
S.Matia rotunda insula 96.c.92
S.Maria antiqua ibidem
Mastuchi barbæ genus 59.c.56
Matinina à solis fœminis inhabitata,
folio 96.c.92
Matininæ fœminæ Amazonibus simi-
les, ibidem
Mauri regis cum Portugallensibus tra-
ctatus 69.c.68
Maurorum perfidia 77.c.74
Mauri regis Calechut aulici 79.c.75
Maurorũ cum Portugall. præliũ 85.c.77
Maurorũ tes à Christianis diteptæ 135.
cap.126 (71.c.71
Mecha Mahumetis arca 56.c.52.59.c.56
Medera inf.3.c.2.6.c.6. unde dicta ibidẽ
Medius Pilotus 59.c.56
Melinda urbs 55.c.52
Melindæ regis liberalitas 69.c.70
Mel factitium 149.c.138
Mensæ ex lignis pretiosis 6.c.6
Mensurarũ in Calechut nomina, 88.c.82
Mercatorũ quorũdã epist.133.126. & seq.
Mignol succus uelut uinum inebrians,
folio 28.c.26
Milapar urbs D.Thomæ templo ac cor-
pore insignis 153.c.142.
Milibar urbs & incolarũ mores 145.c.130
Mina auri 67.c.68
Mitigal numismatis genus ac ponderis
folio 17.c.12.137.c.129
Mogolistanum caput 151.c.140
Monbaza urbs regis Mauri 69.c.69
Monchricus portus 3.c.3
Moneta Indorum 148.c.136
Monstrum 121.c.113
Monzonbicche iusula 98.c.68.
Moschea tẽplũ idolorũ 26.c.25.57.c.54
Mos adeũdi principẽ Calechut 75.c.75
Mos inaugurãdi principis absurd 9,9.c.8
Munera regi Calechut oblata 75.c.75

N

NAites id est patritij 144.c.131
Nandi peritia 22.c.19.24.c.21
Naremegha rex 82.c.76
Narsindus rex 150.c.139.152.c.142
Narsindi regis potentia 152.c.142
Nassus 7.c.6

Natator

Natator egregius 24.c.21
Naues & nauigatio miraculo habitæ. folio 13.c.11.32.c.33
Naufragium 91.c.86
Nauigia Calechut qualia 58.c.55.63.61
Nauigia Indorum 148.c.135
Nauis prætoria 67.5.67
Naybæ flumen 109.c.103
Nebeorum Imperator 43.c.41
Negotiatio inter absentes 15.c.11
Nemora sandalij 58.c.55
Niger fluuius 22.c.19
Nigritis regio 11.c.9
Nigritarum mores ibidem
Nigritarum duplex genus 15.c.11
Nigritarũ misanthroporũ forma 16.c.12
Nigritarũ humaniorum Resp. 19.c.15
Nigritæ Mahumetis cultores 20.c.16
Nigritarum mollicies 21.c.16
Nigritarum hospitalitas 21.c.17
Nigritarum armatura 21.c.18
Nigritarũ nandi peritia 22.c.19.24.c.21
Nigritæ libidinosiss. ac zelotypi 25.c.22
Nigritæ fascinatores 28.c.28
Nigritarum strages 37.c.37
Nili amnis celebritas 151.c.139
Noctuæ magnæ 47.c.44
Nuirã. i. infimę sortis homines 44.c.131
Nundinæ in Calehut 151.c.139

O

OBedientiæ exemplum 24.c.21
Obrysum aurum 117.c.110
Obseruantia erga regẽ incredibilis 9.c.8
Obsides Calechut ingressuri dare cogun tur 73.c.71.& 74
Obsidum permutatio 76.c.74
Oculatus testis, &c. prouerbium 82.c.77
Offina quæ & Hispana ins. 101.c.96
Oleum mirę naturæ 28.c.27
Oligarchia 17.c.13
Onzia 102.c.97
Opinio ueterum de terræ terminis refelli tur 122.c.114
Oricula herba 8.c.8
Oriza panis confectus 149.c.137
Oriza sinus 153.c.142
Orlandus seditiosus, & Columbi hostis folio 114.c.107
Ormus insula 145.c.133.151.c.140
Ossa humana pro ferro 95.c.92
Ouastruthionum 12.c.9

P

PAlma insula 8.c.8
Palma iiij. fructus producit in India 149.c.138
Palmarum succus pro uino 60.c.57
Palmarum fluuius 53.c5c.
Panchea uide Combata 72.c.71
Panis in cinere tostus 59.c.57
Parans argentea moneta 148.c.136
Patia regio 112.c.105.115.c.109
Patriæ amor 98.c.92
Paui sylueſtres 7.c.6
Payra regio 120.c.115. aromatum ferax folio 121.c.113
Permutatio mercium elegans 15.c.11.17 c.12.31.c.31.65.c.65
Permutatio obsidum 76.c.74
Persicum mare 72.c.71
Petrus Synzia Aloysij amanuensis 50. c.48.classi præficitur 51.c.48
Petrus Aliares 64.c.63.142.c.129
Petrus Alonsus classis præfectus 119.c.112
Petri Pasqualigi epist. ad Germanos re tũ uariatũ historiã cõplectens 138.c.127
D. Petrus Antiochiæ præsul 146.c.135
Pharmacum ex sale 14.c.11
Pharmaca ad prouocandã libidinem fo lio 125.c.117
Pharaonis gallinæ 30.c.30
Pilei è pennis auium facti 66.c.66
Pilotus itineris dux dicitur 55.c.52
Pinzonus classis præfectus 119.c.112
Piper ubi nascatur 149.c.138
Piscari cum pisce 104.c.98
Pisces in uerubus assati ibidem
Pisces equino capite magnus 47.c.44
Pisces quidam ingens, sui nõ absimilis. folio 66.c.66
Piscis instar anguillæ mirabilis 104.c98
Piscium pelles pro loricis 148.c.136
Plinij honorifica mentio 127.c.118
Plinij de Iride sententia 124.c.120
Pluuia feruentis aquæ 39.c.39
Polycletus insignis pictor 127.c.118
Pplygamia 9.c.8.19.c.15.79.c.75.125. c.117.144.c.132
Ponderũ Calechutẽsiũ nomina 88.c.82

Populi

Populi cuiuſdam anonymi mores ac inſtituta 124.c.117
Portugalliæ regis fortitudo & titulus 63 c.62.64.c.62.eius potentia 134.c.126
Portugall. de Mauris victoria 78.c.74
Portus ſancti inſula 5
Prĕliũ Nigritarum cũ Chriſtianis 37.c.37
Prælium cum Mauris 83.c.77
Prælium atrox cum barbaris 119.c.112
Prætoria 67.c.67
Praſinus color 93.c.89
Praſum promontorium 131.c.125
Pretia mercium Calechutẽſium 58.c.55
Presbyter Ioannes 62.c.60
Priuilegia mercatorum Portugallẽſium in Calechut 78.c.74
Promuſcis elephanti manus 29.c.29.96
Prouerbium 135.c.126 (c.43
Pſitaci phaſiãis maiores 96.c.92.131.c.125
Pſitacorum in nidificãdo ſolertia 30.c.30
Pſitacorum copia 66.c.66
Pſitacorum regio 131.c.125
Puerperæ uirginibus nihil abſimiles 126 (c.117

R

RA fluuius 49.c.45
Regalis portus uaſti flu. 100.c.94
Regia Calehut 74.c.75
Regis Calechut maieſtas ac potentia.fo. 56.c.55
Regina ſaba ubi 136.c.126
Regio quædam ad meridiem uergens mira temperie 127.c.118
Regnum Mellis calore infeſtum 14.c.11
Remiges Nigritarum 44.c.42
Repoſera oppidum 3
Ritus idololatrarum 26.c.25
Rium fluuius 34.c.35
Rubrum flumen & promont. 52.c.49

S

SAccarum 7.c.6
Sacerdotum autoritas 25.c25
Sacerdotum Calechutenſium prodigioſa licentia 80.c.75
Sacerdotis Caranganorenſis ueſania ſuperſtitioſa 144.c.131
Sacerdotibus Indis incontinentia capitalis 147.c.134
Sacrificandi crudelis mos 144.c.131
Sacrum promontorium 3.c.2
Sagittarij optimi 116.c.19
Sagres caput 51.c4
Sale confectum pharmacum 14.c.11
Salomonis regis Iudæorum theſauri in de folio 136.c.126
Sambuca muſicũ inſtrumentũ 32.c.34.
Samia uaſa 95.c.92.116.c.109
Samatra al. Taprobane 153.c.142
Sancinus Tonarus 87.c.89
Sandalij nemora 58.c.55.109.c.105. 120.c.113
Sanguis draconis 5.c.4
Saraffi aurei nummi 57.c.54
Saragna inſula 109.c.105
Saraphus aureus nũmus 148.c.136
Scamna inſula 53.c.49
Scaria 9.c.6
Senega fluuius 13.c.10.18.c.14
Senegæ accolæ quales 18.c.14
Senegæ regnum ſterile ob caloẽ 27.c.26
Sericũ ois generis in Calechut 57.c.54
Serpentes uaſti 28.c.28
Serpentes magni, ſed innoxij 93.c.89
Serpentũ eſus in delitijs habitus 104.c.98
Serræ aquaticæ 6.c.6
Serreti populi 34.c.35
Sibilia oppidum Hiſpaniæ 8.c.7
Signearum populorum mores 51.c.49
Sobobec & Semath Mauritorum urbes ſolio 151.c.140
Soldani imperium 62.c.60
Sonalia pro nolis 115.c.106.c.120.112
Soyla inſula 153.c.142
Specula nautarum quibus tempeſtatem proſpiciunt 34.c.35
Spedegar 42.c.41 (49
Stigmata corporibus inuſta 45.c.43.51.c
Strabonis locus 149.c.137.151.c.30
Struthiones 12.c.9
Stupor ex rebus innotis 31.c.31
Subligacula bombicina 117. c.110
Succus palmarum pro uino 90.c.57
Suibus Carangonora Indica caret, fol. 149.c.136
Symmetrica corpora 124.c.117

T

TAagaza ſalinæ 14.c.11
Talea arboris genus 14.c.91
Tambra deus uocatur 144.c.131

Tabutum locus 14.c.11
Taprobane insula 62.c.60
Taprobanes opulentia 137.c.126
Tartari uagi 119.c.112
Tayni sunt nobiles 100.c.94
Tempestas horrenda 67.c.67.87.c 80.121.c.113.123.c.115
Templum Calechut nefastum 62.c.61
Templa imaginibus uacua 145.c.135
Tenetiffa 8.c.8
Tesenicæ regnum 88.c.81
Testudines cũ ingẽtibus testis 41.c.40
Testudinũ caro uitulinæ similis ibidẽ
D.Thomæ corpus repertũ 132.c.124
D. Thomæ etiam apud Ethnicos uenerratio 153.c.142
Tibiæ ac instrumẽta musica summæ uoluptati ac admirationi 32.c.33
Tormenta bellica terrori Barbaris 32.c. 35.37.c.37.68.c.69.75.c.72
Tristansera 6.c.6
Tunetum Barbariæ regia 12.c.9
Turcarum idioma 93.c.89
Turcimani qui 54.c.35.48.c.45
Turtures sylvestres 93.c.89
Tyrannidis imago 26.c.24

V

Vasallus 26.c.24
Vasa Samia 95.c.92
Vascus de Ghiuan dux classis 55.c.51
Vbenes rex Aethiopiæ 133.c.123
Velutum sericum 56.c.53
Venetorũ moneta Indis gratiss. 151.c.139
Viride caput 51.c.49
Vespertiliones magnæ 47.c.44
Vesputij laus 114.c.126
Vestitus Nigritarum 57.c.57
Vestitus Calechutensiũ 60.c.58.79.c.75
Veterum error in finienda terra habita/ta 122.c.114
Victoria Portugallensium de Mauris, folio 78.c.74
Victus Calechutensium 59.c.57
Vida portus 82.c.76
S.Vincentij sinus 52.c.49
Vincentius Lagus 5.c.4
Vincentianus Pinzonus 119.c.112
Vinũ nõ ex uuis, sed ex baccis 113.c.105
Vinum maluaticum 39.c.56
Vinum factitium 149.c.138
Virginitas probro ducitur 9.c.8
Viridis sinus 52.c.49
Vlisbonæ uariarum gentium colluuies folio 54.c.50
Vnguenta omnis generis 61.c.59
Vnicornes uiui 54.c.50
Vuæ uernæ 7.c.6
Vxores communes 80.c.75
Vxores uiuæ cum maritis mortuis comburuntur 72.c.76.151.c.139
Vxoria beneuolentia ac fides 151.c.139. 258.c.9

X

XAymana Hispanæ insulæ regio, folio 98.c.93
Xenia magnifica 398.c.15
Xylon 210.c.4

Z

ZAbaius Goæ dominus 166
Zaphal insula 64.c.63.67.c.68 68.c.68
Zaphalæ insulæ descriptio 88.c.81
Zaphalæ aurifodina 139.c.126
Zaphalla auri ferax 131.c.125
Zegnotorre insula 71.c.71
Zetieties mercatores 81.c.76
Zenith 129.c.128
Zilophi 19.c.15
Zuchalis rex Senegæ & quales subditi, folio 19.c.15

EX AMERICO VESPVTIO & Ludouico Vartomãno patritio Romano index collectus.

ABbatia omnium sanctorũ portus 185
Abrahæ sacrificat 202.c.17
Adam ubi pœnitentiam egerit 254.c.4
Adamantis fodinæ 229.c.5
Aden urbis munitissimæ descriptio, fol. 208.c4.218.c.13
Adulterium morte punitum 257.c.8
Aedes ubi Cain Abel frattem occidit, folio 192.c.6
Aedes Arabum quales 194.c.8
Aequinoctium 27.Iunij 169
Agmitus Mamaluchorũ dux 195.c.8

Aiaz urbs ac nobile emporium 215.c.7
Alexandria ciuitas Aegypti 189.c.1
Almacharan Sultani Gazophilacium, folio 216.c.8
Almada oppidum 296.c.4
Aloës triplex genus, primiq́ caritas quo minus ad nos feratur 266.c.20
Aloës fragantia ac uis mirabilis 266.c.21
Alphonsus de Albiecher protocapitaneus regis Emanuelis 184
Alui stipatæ immen sus dolor 267.c.34
Alui ciendæ remedia 277.c.34
Amau ciuitas 190.c.3
Amantiũ intemperantiæ exẽplũ 213.c.6
Amba fructus 245.c.15
Americi Vesputij præfatio ad Lothoringum sui extenuationẽ cõplectens 154
Amir princeps interpretatur 218.c.12
Amirre, id est, reguli 191.c.5
Amoris insani miraculum 258.c.9
Anarchia 157.seq.264.c.17.268.c.24
Animalia urbis Calechut 249.c.21
Anthropophagorum ferociũ crudelitas folio 161.178.271.c.29
Antigliæ insula 175
Anthiochia 190.c.3.
Antipagmenta 236.c.2
Anzedina insula 230.c.7
Apparatus regius 242.c.11.243.c.13
Arabum cultus ac mores 194.c.8
Arabum strages 196.c.10
Arabię homines plerũq; bicornes 217.c9
Arboris genus denos fructus diuersos producens 246.c.16
Arbor possessoris sui iniuriam ulciscens folio 247.c.16
Arenosi maris pericula 199.c.14
Armusio capto rex eius tributarius Portugallensibus factus 186
Aromatum uaria genera 244.c.13
Astus bellici 286.c.39
Aues manu se capi permittentes 182
Auium iucundus concentus 249.c.19
Aumar præfectus militum Turcicorum, folio 198.c.12
Auri contemptus 159
Auri probandi ratio 248.c.19
Azamj populi 190.c.3

B

Babylon quæ & Cayrum 189.c.1
Bacchar mensuræ genus 248...19
Balascha castorei ferax 223.c.5
Bandan insula, & eius incolarũ mores, folio 268.c.24
Banduin pop. efferi 208.c.2
Bangella urbs Indiæ maioris 201.c.16
Bangella urbs ditissima 259.c.13
Bangellæ Christianorum mores ac religio 260.c.14
Barbara insula à Mahumetano regitur, folio 219.c.16
Barbam ponere, luctus argumentũ à nostro more contrarium 239.c.7
Barri auerse coëunt 233.c.11
Bathacala urbs Indiæ 230.c.7
Bebmendo 208.c.3
Belli inter Christianos & Calechutenses causa 251.c.1
Bellum inter Lusitanos & Mahumetanos 288.c.40
Belzoi gummi electissimum 257.c.9 260.c.14.265.c.19
Beneuenutus ducis Lotorin. aulicus 154
Berinthus urbs Phœniciæ 189.c.1
Besilicca Aethiopiæ pars 176
Betoli folia uenerem excitant 239.c.7
Bibliotheca Mahumetanorum 198.c.12
Bisinagar urbs Narsingæ 231.c.10. feracissima cultissimaq́
Bonæ spei caput 295.c.4
Bornei insulæ celebritas 270.c.26
Boues fœminæ ceruinis cornibus sylvestres 319.c.15
S. Bragantis urbs Babylone non inferior 224.c.5
Bramini sacerdotes Narsingæ ac Calechutensium 234.c.237.c.2.238.c.5
Bresilicum 183
Bubacar Mahumetis socius 198.c.12

C

Cadelapalon fructus 245.c.15
Cadi põtifex Damascenorũ 193.c.7 alibi cõcionatores ita uocant 203.c.18
Caicolõ urbs & eius incolarum mores, folio 251.c.1
Calechut regis superbum cognomen, folio 235.c.12.

Calechut

Calechut Indicarum urbium metropo/
polis,eiusq; amplitudo 136.c.1
Calechut ædificia nullius pretij 236.c.1
Calechut impia religio 236.c.2
Calechutēses dæmonū cultores 237.c.2
Calechutēsiū rex nō nisi dæmonibus im
molata comedit 238.c.3.eiusq; come=
dendi ritus lib.240.c.9
Calechut regis uxores à sacerdotibus stu=
prantur 238.c.3
Calechutensiū ciuiū ordines sex 238.c.5
Calechuten. uictus ac uestitus 239.c.6
Calechutensium regni qualis succession.
folio 239.c.7
Calechutensium lattia 241.c.10
Calechutensium milites & armatura.fo/
lio 241.c.11
Calechutensium rex morbo Gallico in/
fectus 243.c.15
Calechutensium medici 247.c.18
Calechut rex serpentes fouet 249.c.22
Calicius portus 155
Calecutia meridiem spectat 181
Calige laxæ instar remigum 217.c.9
Calitia receptus omniū nauigationū 181
Calx matureſcere facit fructus 245.c.15
Camatan inf. maris Erithræi 208.c.3
Cambaia urbs Indiæ 225.c.1
Cambaiæ incolæ iusti tenaces ac probi.
folio 225.c.2
Cambaiæ Sultani descriptio lectu digni=
ſſima 226.c.2
Camelorum pernicitas 194.c.8
Căpana actuariæ nauis genus 267.c.23
Camphoræ gummi 270.c.26
Canaria magna 155
Canibali anthropophagi 170
Canibali perfidi 171
Cannæ 178
Canonor urbs munitiſſ. & regi Portu=
gal.fœdere iuncta 231.c.9
Canonor pane caret ibidem
Capagat urbs 235.c.12
Capel nauigij genus 243.c.12
Capelan urbs 261.c.15
Capillitium nigrum decori 157
Capreæ damaſcenæ 193.c.7
Caprearum magnitudo atque fœcundi=
tas 256.c.7
Capuli ex auium roſtris 255.c.7
Caput bonæ ſpei 295.c.4
Carauana quid ſit, camelorum agmen.
folio 193.c.8.194.c.8.c.201.c.15
Carbaſus nauis genus 170
Carij menſuræ genus 248.c.19
Carocapel fructus genus 245.c.15
Caſei recentis copia 193.c.7
Caſtoreū quur adulteratum ad nos fera=
tur 225.c.5
Caſtorei ſynceri uis 225.5
Catholici aurei nummi 185
Cayl urbs 252.c.1
Cayrum urbs Nilotica 189.c.1
Celeritatis incredibilis exemplum 157
Centocola Indiæ urbs 230.c.8
Cercopitheci noxij 218.c.13.227.c.2.
249.c.21
Ceruiſia alba & rubra 171
Ceul urbs 228.c.5
Chambi radix pro uictu 161
Chani diuerſoria uocantur 192.c.7
Charaiabi,id eſt,uiri ſapientes 166
Cheo portus 225.c.6
Cherſoneſus aurea 184
Chorazani Perſidis regio 223.c.4
Chriſtianorum duorum funeſta cædes
folio 178
Chriſtiani D.Thomæ nuncupati. & eo/
rum ſacri ritus 252.c.1
Chriſtianorum perſequutio 252.c.2
Chriſtianorū uictoria 285.c.39.291.c.41
Chriſtophori Columbi laus 175
Ciampana nauis genus 253.c.2
Ciandiapalon fructus 245.c.15
Cinami arbor,& fructus qualis 254.c4.
Ciromandel Indiæ urbs 252.c.2
Claſſis Calechutensium contra hChriſtia
nos 283.c.39
Clyſteres ad ciendam aluum 277.c.24
Cociacenor ſocius Ludouici in itinere fo
lio 251.c.1
Cocleat ex arboris folio 240.c.9
Colloquium Ludouici cū duobus Chri
ſtianis transfugis lectu digniſſimum
folio 274.c.32
Colon urbs idolorum cultui addicta.fo
lio 252.c.1
Comagene 190.c.3

Comedendi mos barbarus 158
Commentum ridiculum de Isaac & dæmonis colloquio 203.c.18
Comolanga fructus 245.c.15
Concertatio iugis ob fidem diuersam inter Mahumetanos 178.c.12
Concharum captura 220.c.2
Concio ad Mahumetanos 203.c.18
Concio ad milites excitandos 284.c.39 290.c.41
Conscientiæ metus mala cohibet 163
Conseruantiæ naues 176
Cophini auro exornati 266..22
Corniculæ aues sacræ reliquijs dapum tegiarum uescuntur 238.c.5
Credita exigendi mira ratio 240.c.9
Crudelitas in captiuos 157
Crudelitas in iam morituros ægrotos, folio 160
Cubilia ex retiaculis bombicinis 158
Cucincultores in fidem Christianã propensi 294.c.5
Cucurbitarum usus mirabilis 17

D

DAbuli urbs 228.c.5
Dæmonum simulacra horrifica folio 237.c.2
Dæmonum cultus 251.c.24
Damar urbs opulenta 218.c.11
Damasci opulentia atque amœnitas 190 c.5.191.c.6
Damascenum delubrum 192.c.6
Damasceni tyranni crudelitas 191.c.5
Damascenorum victus 193.c.7
Dantes poëta 155
Dante urbs 216.c.7
Decan urbs Indiæ, cui Mamaluchus præest 229.c.5
Decan incolarum luxus ibidem
Delubrum prope Calechut indulgentiarũ gratia acceditur 251.c.24
Desiderium peregrinandi multis innatũ 273.c.32
Demus dæmon Calechutensium idolum 236.c.2,238.c.9
Deus superbię ultor 183
Deus pro Lusitanis pugnat 289.c.40
Dei impanati stulta persuasio 290.c.40
Dissimulatio hostilis 162
Dissimulationis exemplum 198.c.13 205.c.20
Diuitiarum contemptus 159
Diuobandertumi portus Persię 220.c.1
Diuortij crebritas 195.c.7
Domus uastę & mirifice extructę 155
Dora milium albicans 208.c.1

E

EAs monetæ genus 234.c.11
Ebur insigne 267.c.25
Educationis duræ exemplum 248.c.20
Elephantorum forma, natura ac mores. folio 232.c.10
Elephanti miræ magnitudinis 255.c.10
Elephanti infrenes, eorumq́ molles incessus 233.c.10
Elephantorum pudicus coitus 233.c.11
Elephanthorum ingens pretium ibidẽ
Elephanthorũ in Monzambrich multitudo, eorumq́ natura 293.c.5
Elephanti Taprobanes pretiosissimi. fol. 265.c.18
Emanuel rex Vesputium accersit 175
Emanuelis regis Portugalle. ad Leonem pont. max. epistola 184
Emanuelis pium uotum, dextri conatus ac spes magnæ 187
Equi ingens pretium 231.c.10
Equus pretiosior urbe 234.c.11
Eranon gemma 523.c.5
Eremus anydros 196.c.10
Eri ciuitas Persidis 223.c.4
Erythræi maris pericula 207.c.21
Etesiæ uenti 200.c.14
Eufra uastum flumen, quod Eufratem esse putant 223.c.5
Exequiarum ritus urbis Calechut. folio 250.c.23
Exigendi credita mirus mos 240.c.9
Explorandi solertia 25,c.20

F

FAlcones aquilæ genus 255.c.7
Fano monetæ genus 234.c.11
Farasola ponderis genus 348.c.19
Faseli nauis genus 162
Fatoma filia Mahumetis 198.c.12
Febris aquæ frigidæ balneo pellitur 160
Feles qui Zibellum producunt 255.c.7
eorum pretium 261.c.15

Fernandus Castiliæ rex 154
Fernandus classi patatæ Vesputium præficit 155
Fides in socium laudata 221.c.3
Fistulæ uitides 178
Flores ac rosæ hiberno tempore uernantes 230.c.8
Fœminarum uegetum corpus post partum 159
Folij cuiusdam incredibilis magnitudo folio 173
Folium arboris pro cocleari 240.c.9
Fortitudo Mamaluchorum 195.c.9
Fortunatæ insulæ 155
Franciscus de Albicio 173
Fraudis exemplum 254.c.4
Fructuum dena genera ex una arbore, mirum 246.c.16
Frugalitas uestium 217.c.9
Funerandi mos barbarus 160
Funerandi mos mitus 239.c.7.242.c.11 258.c.8

G

Gallinarum ac gallorum proceritas, eorumq; mirabile certamen folio 256.c.7
Gambaiæ rex amicitiam cum Portugallensibus iniit 186
Gariophyllũ quomodo crescat 267.c.25
Gaza Melachæ flumen uastissimum. folio 264.c.17
Gentis cuiusdã meticulosæ perfidæ atq; crudelis ἀνθρωποφάγης descriptio. fo. 177.178
Gentis efferæ, mitisq; moribus descriptio 158.171
D. Georgius ubi draconem confecerit. folio 189.c.5
Gezan Arabiæ felicis urbs uariorum fructuum ferax 208.c.1
Gibellus odor lectiss. 227.c.2
Gida portus 201.c.15
Gigantum insula 174
Gionchus nanis genus 272.c.31
Giulphar urbs 220.c.1
Gladiatoria in pretio 241.c.11
Goa urbis arx reparata 186
Goa urbis descriptio 220.c.1
Goga ins. Indiæ 218.c.4
Gossipium id quod bõbicinum 210.c.4 225.c.1
Græcus uentus 180
Grosapa rex fœderatus Portugal. 186
Gunchi ligna 267.c.12
Guzerat regio 228.c.3
Giauæ ins. situs, mores, religio 271.c.28
Gyaua nauigationum Patritij terminus 273.c.31

H

Habitationis mutatoriæ causa frigoris ac sterilitatis brumalis immensitas 159
Hæretici nobiles canonot 251.c.9
Hali Mahumetis genet 198.c.12
D. Helena mater Constantini 190.c.4
D. Helenæ insula pisces immensæ magnitudinis complectens, atq; eius quædam alia miranda 295.c.4
Herbæ cuiusdam succu ac farina sitis sedatur 172
Hexarchatus Damascenus, atq; eius magna potentia 190.c.5
Hippotoxotæ 252.c.2
Historiographo fidelis memoria pernecessaria 292.c.1
Histriones uelocissimi ex dura educatione 249.c.20
Homicidæ atrox supplicium 240.c.9
Homines plumati ac picti 140.108
Homines bicornes 210.c.4
Hospitalitatis exempla 164.171.172
Humandi mos apud Tartaros 258.c.9 259.c.11
Hyems in Iunio, quod nobis absurdũ uideri queat 176
Hypocrysis egregium exemplum. 215.c.6.275..c.32.277.c.34

I

Iaceri fructus 244.c.15
Iacobitarum princeps 219.c.15
IESVS CHRISTVS Mahumeti impie postponitur 198.15
Igname radix quæ & Iucha 161
Igne terrentur elephanti 232.c.10
Ignis insula 169
Impietas in parentes ac fratres 221.c.3
Impostura felicis exemplum 276.c.34. 289.c.38

Impudentia mingendi nihil à Cynica consuetudine abhorrens 158
Indiæ fluuij decrescente luna augescunt præter naturam 225.c.1
Indulgentiarum superstitio 251.c.24
Indulgentiarum fraus etiam apud Turcos 202.c.17
Indus fluuius 225.c.1
Inedia febris remedium 160.277.c.34
Infantum negotiatio 272.c.30
Insulæ uirides 181
Insulæ ditionis Portugalliæ regis uariæ. folio 296.c.4
Intemename,id quod Turcica lingua sonat,unde es tu 202.c.20
Internodia habere elephantos contra receptam opinionem 232.c.10
Ioannes Maria Mediolanensis tormentorum faber transfuga Lusitanorum,ad Christianos à Turcis redire parat si impunitas proponatur 274.c.32
Ioannis Mariæ iam abitum adornantis infelix obitus 283.c.38
Iogæ regis descriptio 227.c.2
Iogæ incolarum mores ac cultus ibicē
Irricum uellus 185
Iter ob ferarum copiam non nisi multis simul peruium 218.c.15
Ity insula 167.eiusq́ incolarum mores ac uestitus ibidem
Ity ui capta,ac uictis incolis direpta 168
Iucha radix pro uictu 161
Iudæorum in Mahumetanos sæuitia. folio 196.c.11
Iudæus quidam nauiū faber aquis mersus 7ⁿ.c.32
Iulianus Bartholomæus Iocundus 175
Iustitia in pretio 219.c.15.228.c.3.240 c.9.359.c.10
Iuuenis quidam è classe Vesputij à fœmina barbara per fraudem fide data illectus,miserabiliter trucidatur 177

L

LAcertæ bifurcis caudis 182
Lacta herba 266.c.21
Lagi ciuitas Arabiæ 215.c.7
Laserpitium unguenti genus 257.c.9. 260.c.14.265.c.19
Laserpitij mira uis 266.c.21
Latex saccaro conditus pro uino. folio 256.c.7
Laurentius Brita Lusitanorum dux. fo. 288.c.40
Lebeccius uentus 155.169.180
Leonis pont.Max.laus 184
Leuans uentus 169
Liberalitatis mutuæ pulchrum certamē 263.c.16
Libidinis incitamentum 158.239.c.7
Libidinis prodigiosa licentia 158
Licētia Mamaluchorum 192.c.7.238.c.4
Linter nauigij genus 161.171
Lisbona eadem quæ Vlisbona 175
Locus conuersionis D.Pauli 192.c.6
Longæuitas 2.7.c.9.230.c.8
Luctus cærimoniæ 239.c.7.250.c.23
Ludouici Patritij uersatile ingenium. fo. 194.c.8
Ludouicus se Turcam simulat quod tutius Turchiam peragrare queat 205. c.20.210.c.4.214.c.6
Ludouic.gratiosus & amabilis 206.c.20
Ludouicus ægritudinē simulat 207.c.20
Ludouicus proditus capitur 209.c.4. apud Sultanum sistitur non absq́ uitæ periculo 209.c.4. in carcerem coniectus,inedia propè conficitur 210
Ludouicus insaniam simulans,uexatur ab omnibus 211.c.5
Ludouicus crudeliter tractatus,patientia sancti opinionem consequitur 212.c.5
Ludouicus à regina temere adamatur. folio 213.c.6
Ludouici castimonia summæ prudentiæ coniuncta 213.c.6
Ludouicus liberatus è carcere, reginam uana amoris mutui spe lactat 214.c.6
Ludouicus sub prætextu curandæ alibi ualetudinis de fuga consultat 215.c.6 218.c.15
Ludouicus tēpestatis ui in Aethiopiam actus 218.c.14
Ludouicus Persam itineris fidiss.comitem nactus 224.c.5
Ludouico neptem offert in uxorem persa comes. 224.c.6
Ludouicus ultra Giauam non est progressus 272.c.31

Ludo-

Ludouicus duobus Christianis transfugis persuadet, ut redeant ad suos. folio 274.c.32
Ludouicus hypocrisi sancti nomen adeptus 275.c.32
Ludouici pater medicus 276.c.34
Ludouicus artem medicam simulás profitetur ac ægrotos sanat ibidem
Ludouicus quo astu Mahumetanos effugerit 280.c.38. & sequen.
Ludouicus equestrem dignitatem consequitur 291.c.41
Ludouicus honorifice à rege Lusitaniæ tractatus, Romam patrium solum repetit. folio 296.c.4
Luna decrescente flumina augeri, mirũ folio 225.c.1
Lusitanorum triũphus ac laus 287.c.39
Luxus uestium 240.c.10.245.c.15
Liazori insulæ 180
Lichnorum copia in regia Calechut. folio 250.c.25

M

MAgnes amans Septentrionis. folio 296.c.4
Mahumetes Christo præfertur magna impietate 198.c.13. & quis fuerit, qualisq́ eius secta 198.c.12.13
Mahumetis sepultura 197.c.11
Mahumetes Sultani filius anthropophágus 217.c.10
Mahumetanorum cultus 193.c.7
Mahumetanorum perfida impietas. fo. 285.c.39
Mahumetanorum clades ibidem
Mahumetani nandi peritissimi 287.c.39
Mahumetanorum arma, & præliandi ratio 288.c.40
Mahumetanorum agilitas 290.c.40
Malacha emporium nobile omnis generis mercimoniorum 184
Malacha à Christianis ui capitur ibidem
Malachenses nummi argentei 185
Malapolanda fructus 245.c.15
Mamalmaricar de pace tractaturus ad Lusitanos mittitur 289.c.40
Mamaluchi qui 192.c.7
Mamaluchorum fortitudo ac promptitudo par 195.c.9
Mangolor urbs 230.c.8
Manuel rex Portugalliæ, qui & Emanuel folio 154
D. Marcus fontis cuiusdam architectus, folio 199.c.14
Mare circa Calechut tempestuosum. fol. 243.c.12
Maris cognomento Arenæ pericula. fol. 199.c.14
Maurus rex Malachæ imperat 184
Mechæ urbis inclytissimæ descriptio. 200.c.15
Mechæ ager sterilis, & aquæ indigus, undeq́ eò commeatus importentur. 201.c.15
Mecha rerum omnium emporiũ ibidẽ
Mechoa Calechutensium piscatores. fol. 238.c.5
Medici Calechutensium 247.c.18
Medinathalhabi urbs 197.c.11
Medinathalhabi ager diuina execratione sterilis ibidem
Melacha Indiæ urbs regi Cini uectigalis Sultanum habet 264.c.17
Melachæ portus totius oceani commodissimus 264.c.17
Melcha nobilis insula 181
Memoria fidelis historico perneccssaria 292.c.1
Menacheaz præfectus 220.c.1
Menin urbs 190.c.4
Mercatores Malachi peregrini 185
Mercatura infantum 272.c.30
Mercimonia urbis Mechæ 201.c.116
Mechet portus 220.c.1
Mechita templum uocãt Mahumetani 197.c.11.206.c.20
Mesquitæ Saracenorum ædes 185
Mesuer surculus pro dẽtifcalpio 210.c.4
Mezarib regio 194.c.8
Militum delectus laudabilis 228.c.4
Milites Calechutensium 241.c.11
Mineralia 179
Miraculum D. Thomæ 253.c.2
Miraculosum auxilium 289.c.40
Mœnia miræ altitudinis 217.c.10
Molaga piper interpretatur 265.c.19
Momia 260.c.14
Moneta Taprobanes qualis 265.c.18

Monoch gariophylli ferax fo.269 c.24.&25
Mons gemmarum ferax 253.c.3
Mons Iudæorum habitaculum 196.c.11
Monstrum marinum 163
Monzambrich insula Aethiopiæ 292. ca.2.eius situs ac incolarum mores.fo. lio 193.c.12
Morbus Gallicus apud Indos 243.c. 13.283.c,38
Moscheæ templa Turcica 191.c.6
Mulgendi mirus mos 193.c.7
Mulieres in bello baiulæ impedimento rum 157
Mulieris prodigiosæ magnitudinis 173
Mures maximi 182
Mures sole tosti comeduntur 239.c.6
Museacum opus 191.c.6
Myristicæ nuces & mastix quomodo crescant.fo.269.ca.24. earumq; pretium. ibidem

N

NAbi Mahumetem significat 198
Naëri Calechutensium patritij. folio 238.c.5.241.c.11
Nandi peritia 287.c.39
Narsingæ regis potentia præter cæteros reges maxima 231.c.10.233.c.11
Narsingæ & Mediolani comparatio.folio 233.c.11
Narsingæ incolarum religio atque cultus 234.c.51.
Narsingæ regis moneta triplex. folio. 234.c.11
Narsingæ regis cum Lusitanis fœdus,& in Christianos fauor 252.c.2
Narsingæ rex fœdus à Portugallensibus petit 186
Natatores peritissimi 156.165
Nauale prælium 285.c.39
Nauidomini uituperatio 181
Nauigia Calechutensium, & nauigandi mos 242.c.12
Nauigia Tarnassati 259.c.12
Nauiprætor 178
Nauis naufragio amissa 182
Negotiandi mirus mos 248.c.19
Negotiatores Calechut 242.c.11
Negotiatores Taprobanæ 266.c22
Niraui uulgi fex in Calechut 238.c.5
Nomothetæ Turcarum 198.c.12
Normordensius 185
Nundinæ nocturnæ ob æstum diutnũ. folio 209.c.4
Nuptiæ regis Calechut sacerdotis stupro honorantur 238.c.4

O

OBsequium transuehẽdi humeris per pontum 165
Oleo aspergi pro aqua consecrata. folio 251.c.24
Onor insula 230.c.8
Onyx gemma uulgo cornicula 225,c.1
Ophis lapis 191.c.6
Opinionum discordia 198.c.12
Opinio Turcarum impia de Christo ac Mahumete 198.c.13
Ormus urbs unionum ferax 220.c.2
Ostreolæ uniorum matres 174
Othomar Mahumetis socius 198.c.12

P

PAleachet Indiæ urbs 255.c.5
Pandaran urbs 235.c.12
Panis ex piscibus confectus 163
Pannoniorum ortus oppugnatur.folio 290.c.41
Pannaoniorum clades 291.c.41
Parao nauium genus 243.c.12.283.c39
Paradij monetæ aureæ genus 261.c.15
Pardij monetæ genus 294.c.11
Parentes senes, ac iuuenes ægrotos uendere licitum 271.c.29
Parchi pisces marini 176
Parias prouincia 166
Parricidium ingens 22.c.3
Pater noster ex lapillis & ossibus pisciũ. folio 159
Pax inter Lusitanos & Mahumetanos. folio 289.c.40
Pego urbis Indiæ clarissime mores ac religio 261.c.15
Pego regis humanitas 262.c.19.eiusdẽ luxus ac opes ibidem
Pego incolarum salacitas 265.c.16
Penda insula 292.c.2
Perdai aurea moneta 228.c.4. Pardai dicitur 231.c.10

Peregrinationũ uaria pericula 271.c.29
Perfidia in amicum 222.c.3
Perfidiæ ſupplicium ibidem
Periculi ex improuiſo grauis prouiſio. folio 173
Perle nouata dictio pro unionibus 174
Permutatio uxorum mirabilis 240.c.8
Perſæ mercium adulteratores 223.c.5
Perſarum comitas liberalitasq́ 224.c.5
Perſe quidam Ludouicum liberaliter excipit 224.c.5. neptem in uxorem offert ibidem
Petrarchæ teſtimonium 154
Petrus Antonius Mediolanenſis 274. c.32. uide ſupra Ioannes Maria
Petri Anthonij infelix interitus 282.c.58
Petulantiæ muliebris exemplum folio 213.c.6
Pharmaca ad prouocandam libidinem. folio 158
Phaſeli nauigij genus 156
Pianphu ſerico nobilis urbs 375.c.29
Picti ac plumati homines 167.168
Piloti ſulcandi æquoris peritiſſ. 199.c.15
Piperis origo, ſpecies formaq́ 244.c.14
Piper Taprobanes procerum 265.c.18
Piſces ſole toſti 259.c.6
Piſces immenſæ magnitudinis 295.c.4
Piſcium ingens copia 172
Plinij teſtimonium iunioris 154
Poliat uulgi fex in Calechut 238.c.5
Polygametia 240.c.8
Polygamia 193.c.7
Ponens uenti nomen 155.179
Ponderum ratio in Calechut 248.c.19
Pontes leuatitij 161
Populatio pro pago inſuetum uocabulum 161.164
Porta inſula 245.c.12
Portugallenſium glorioſa uictoria 148
Prelium atrox cum barbaris 162.167
Prælium ingens cum Arabibus 296.c.10
Prælium nauale 285.c.39
Prelium cum Pannanijs 291.c.41
Præmium exequiarum ſacerdotibus perſoluitur etiam apud Turcas 250.c.23
Præſidium firmum Malachæ impoſitũ. folio 185
Præſilium coloris genus 255.c.6
Præſtigia ſepulchri Mahumetis 199.c.13
Preces regum ac magnatum, precepta ſunt 176
Precandi mos mirus 241.c.10
Preſbyteri Ioannis cum portugallenſibus fœdus 186
Presbyter Ioan. Aethiopię rex 219.c.15
Proditio hoſtilis 162
Promptitudinis mirę exemplum 195.c.9
Promuſcide Elephas ferit hoſtem alligato gladio 232.c.10
Proſtitutio uxorum filiarumq́ ultronea folio 160.164
Proſtitutio nouę nuptę 256.c.8
Proxenetę mirabilis uſus 248.c.19
Pſitaci uarij coloris 249.c.21
Pſitaci uerſicolores 255.c.7
Pſitaci uocales ac pulchri 261.c.15
Pua morbum Gallicũ ſignificat 283.c.38
Pudendorum nulla uerecundia 159
Pudor egerendi 158
Puerperarum dolor leuis 158
Pulſus ægritudinis aut ſanitatis index. folio 276.c.34
Puſtulæ in India ſæuiunt 243.c.13
Pydet ciuit. Taprobanæ 164.c.17.265.
Pylæ elaboratæ 200.c.14 (c.18
Pyropi gemmarum genus, qui & Rubini 253.c.5

R

REame urbs 216.c.9. eius cœli temperie incolæ longæui ibidem
Reditus Veſputij in Hiſpaniam 168. Liſbonæ ſplende excipitur 183
Regio circa Sodomam ac Gomorrhã ſteriliſſima, aquæq́ indiga 196.c.10
Regio Anydros aquæ indiga 172
Regis de Decan mores 229.c.6
Regum ac populorum quorundam nomenclatura 255.c.12
Regum preces præcepta ſunt 176
Religio in periculis multo maxima eſt 189
Religio diuerſa ciuilis diſcordiæ ſeminarium 215.c.7.198.c.13.224.c.19
Remedia alui ciendæ 277.c.34
Renatus Lotharingiæ dux 154
Retiacula, cubilium uice 158.164
Reubarbari copia atq́ uilitas 225.c.4

Rex de Ausiam fœdus cum Portugallensibus ferijt, donis ad hæc missis magnificis 186
Rex de Decan Gogan fruitur tributaria folio 228.c.4
Rhoda urbs 209.c.4
Ritus conuocãdi Mahumetanos ad delubra 276.c.35
Rubini 253.c.3
Rubri maris intemperies 207.c.21
Rubrica pannis inficiendis idonea, fol. 218.c.14
Rumi Christiani reges Turcis finitimi, folio 260.c.14
Rore pro aqua vtuntur 172

S

Sacerdotum licentia ac immunitas, folio 138.c.4
Sacrificãdi ritus apud Mecham 205.c.18. apud Calechutenses 237.c.2
Sagittarij periti 157
Sal optimum 208.c.3
Sambuc nauigij genus 243.c.12
Samory, id est, in terris deus, rex Calechut 255.c.12
Sana urbs Arabiæ felicis 217.c.10
Saraphi moneta aurea 186.195.c.5
Sau auis genus 249.c.21
Sarcophagi Mahum. miracula 199.c.13
Sauain militum dux 228.c.4
Schira urbs 223.c.5
Scortatio licita 158
Secha idem quod sanctus 218.c.12
Sechamir dicitur Sultanus Arabiæ felicis 218.c.12
Secta Mahumetis qualis 196.c.13
Sepulchri D. Thomæ miracula 253.c.2
Serici copia 223.c.4
Seroccus uentus 169.179
Serpentũ uastorũ tria genera 249.c.22
Serpentum immunitas ibidem
Serpentes loco numinum culti è cœlo sumpti existimantur 250.c.22
Serpentũ occursus prosper habetur ibid.
Serpentes uastissimi 267.c.23
Serpentes horrifici 163
Serraliona regio 180.181
Sibillia ciuitas Hispaniæ 175
Sidi Hierophanta 198.c.13
Simonis Martini petitia in rebus bellicis folio 286.c.39
Simplicitas credula 166
Simulacra dæmonũ horrifica 237.c.2
Simulacrũ dæmonis in templo 251.c.24
Sitis sedandæ mira ratio 172
Siti multi absumpti 200.c.14
Sodomæ ac Gomorræ uestigia 95.c.10
Somler insigne regis Calechut 241.c.11
Sophi rex Persarum 224.c.6
Sotularia gemmata 219.c.5
Specus in quo pœnitẽtiam egisse Adam fertur 254.c.4
Squilaz urbs 224.c.5
Stupra uirginum ac uxorum honori habita 160
Successus regis Portugalliæ prosperi, folio 184. & sequent.
Suduesius uentus 181
Sultani Damascени tyrannis 191.c.5
Sultanus Mechæ 200.c.15
Sultanus Ananiorum 208.c.3
Sultanus Sanæ 209.c.4
Sultani Arabiæ milites, & eorum armatura 210.c.4
Sultani uxor Ludouici amore corripitur 211.c.5
Sultanus Arabiæ sanctus habetur, quod ab humanis cẽdibus abstineat 218.c.12
Sultanus Cambaiæ 220.c.1.225.c.12
Sultani Ormus filij alterius in patentes impietas 221.c.3
Sultani iunioris crudelitas ibidem
Sultanus patricidiũ morte luit 222.c.3
Sultani Cambaiæ, plixa descriptio 226.3
Sultanus ueneno uescitur, à pueris ita assuetus, quod expuens in fontes, eos ita perimit 226.c.2
Sumatra quæ & Taprobana, insula. fol. 264.c.17.265.c.18
Superbiæ uindex deus 183
Superstitio Mahumetanorũ 199.c.13

T

Taëssa urbs templo magnifico celebris 217.c.11
Tamerani deus Opt. max. dicit 236.c.2
Taprabonenses situs ac eius incolarum mores 265.c.18
Taprabonẽses utinatores eximij 267.c.22

Tarnasari

Tarnasari Indiæ urbs, regis atq; incolarum mores 255.c.6.256.c.7
Tarnasari ciues albicantibus hominibus nouas nuptas stuprandas prostituunt 256.c.8
Tarnasari ciues in hospites liberales, folio 257.c.8
Tactatucæ piscis ingens coriũ 267.c.25
Tempestatis incommoda 176
Tempestas in mari horrida 179.180.181. 218.c.14
Templi Mahumetis descriptio 197.c.12
Templi Mechæ descriptio 209.c.17
Thalae nauis genus 220.c.1
Thesaurus ingens 144.c.13
D.Thomæ miracula 253.c.2
Tormenta bellica terrori Barbaris 165. 167.174.178
Tripolis 189.c.2
Tristanus à Cugna Lusitanis periclitantibus suppetias fert 289.c.40
Tristani laus 292.c.2
Triumphus Lusitanorum 287.c.39
Trompatam urbis incolarum frugalitas folio 253.c.12
Tuberum ingens ubertas 193.c.7
Turchia ubi 193.c.7
Turris in qua Paulus, qui tum Saulus Christianos afflixit 192.c.6
Turtures pisces 172
Tyrannis in plebem intolerãda 238.c.5
Tyrannidis affectatæ supplicium 222.c.3
Tyrannicidæ præmium ibidem

V

VAbulum sub presbyteri Ioannis dominio 186
Vaccæ unicornes 219.c.15
Vectigal incredibile 231.c.9
Vellus Irricum 185
Velutum serici genus 193.c.7
Veruex pondo 40. pinguis 211.c.5
Verueces pinguissimi ponderosis caudis folio 216.c.9.219.c.15
Veruecum uilitas, duodecim scilicet unico aureo 256.c.7
Verzinus color qui & præstantior 255.c.6
Vespucij auunculi laus 154
Vespucius 4. nauigationũ libellum polliceturr 161.165.185
Vespucij reditus in Hispaniam 168
Vespucius in nauidominum inuehitur, folio 182
Vespucius rudem flagitat 183
Vestigia magnorum pedum 173
S.Vincentij caput 178
Viuum factitium 171
Vlisbonæ laus 296.c.4
Vncalent patibulum dicitur 240.c.9
Vnicornes mira specie ex Aethiopia aduecti 204.c.19
Vniones 500. unica nola permutati 171
Vnionum uilitas 171.174
Vniones maturi ac immaturi 175
Vomitus herbis prouocatus 160
Vrinatores peritissimi 287.c.39
Vuæ sine granis dulcissimæ 216.c.9
Vxores à sacerdotibus stuprantur, præmio proposito 238.c.4
Vxorum mira permutatio 240.c.8
Vxores uiuæ mortuis maritis se comburunt 258.c.9.263.c.16

Z

ZAchariæ corpus ubi sepultum, folio 192.c.6
Zambei princeps potens 194.c.8
Zambei prædabundus 194.c.8
Zaylon insula 253.c.3
Zaylon gemmatũ ferax, & quomodo eruantur ibidem
Zaylon incolæ Narsingæ regi uectigales & eorum mores qui 254.c.4
Zeila portus ac urbs celebris, fol. 218.c. 14.219.c.19
Zeilæ incolarũ mores & habitus ibid.
Zibellum unguentum 255.c.7.261.c.15
Zibith urbs opulenta 217.c.11
Zida portus ac urbs elegans, qui & Gida, folio 206 c.20
Zinziber quomodo nascatur 244.c.14

FINIS

INDEX E BROCARDO, MARCO PAVLO VENETO, Haiathono, Mathia à Michou, Paulo Iouio, Petro Martyre, atq; Erasmo Stella nouarũ insularũ scriptoribus collectus.

A

ABaga filius Haoloni, patri succedit 446.c.32
Abaga inuasa Aegypto, Turquiam uastauit 448. cap.34
Abaga ueneno moritur 405.c.36
Abasia India intermedia 413.c.43. uarijs animantiũ generibus referta 414.c.45
Abraiamim incantatores 404.c.23. 407. cap.30
Accaron ciuitas 320
Aceda 321
Alechmangi prouincia 377.c.54
Achor uallis 310
Acon quæ & olim Ptolemais 299
Acon ciuitas obsessa capitur 469.c.52
Adamantes quo pacto reperiantẽ 407. cap.29
Aden prouincia D. Thomæ prædicatione nobilis 413.c.43. eius luculenta descriptio 414.c.46
Aden Sultanus bello uictus 413.c.44
Adoptionis ius 388.c.53
Adulterij pœna in uiros & fœminas 326
Adulterium uetitum 354.c.55
Adumim castrum, latronũ spelunca 312
Aegyp. descriptio copiosa 327.471.c.54
Aegypti forma Δ 328
Aegypti situs ibidem
Aegyptus Christi religione claruit ibid.
Aegypti conditio statusq; 466.c.50
Aegypti imperij crebra mutatio 468.c.52
Aestus maximi 340.c.23
Aethiopia 327
Aethiops nunqd mutare pellẽ potest 323
Aetij Ro. ducis uictoria de Attila 505.c.14
Aex castrum Tyri 300
Air calamus aromaticus 493.c.7
Alani qui 500.c.12
Alania deserta ibidem
Alanorum irruptiones in Romanam Rempub. 502.c.13
Albis fluuius 501.c.12
Alborum dies festus Tartaris 369.c.15
Alchai mons sepulturæ regum Tartarorum locus 353.c.53
Allau rex Tartaricus Barcka uictor, folio 330.c.1
Allau obsidet Baldachum 335.c.13
Allau tyrannidem aboleuit 342.c.29
Altitudo polaris 541
Amalech 319
Amazones terror mundi 498.c.10
Ambasiator 330.c.2
Ambrum ex cete marinis 411.c.39
Amu prouincia 306.c.47
Amurates proceres Aegyptiaci dicuntur, folio 467.c.50
Anarchia 416.c.49.574
Anatoth Ieremiæ patria 312
Angania insula 403.c.21
Animal quoddã catti simile muschum producit 357.c.62
Antheradum 301
Anthropophagi 401.c.16.& 17.360.c.65
Antilibanus mons 300.303
Antiopia quæ & Assor 302
Antipatrida quæ & Arsur 320
Aphec ciuitas 307
Aquæ potabilis magna penuria 340.c. 25. 342.c.30
Aquæ amaræ ac uirides aluum cientes, folio 340.c.25
Aquilæ feroces lupos aggrediuntur, folio 370.c.17
Aquileiæ obsidio ac expugnatio 506.c.
Arabia triplex 298 (14
Arabia magna 299
Arachas castrum 301
Aradium quæ Antheradum 301
Aradius filius Chanaan ibidem
Aramathia 318
Aratheus Arathan conditor 301
Arath mons altiss. 424.c.9
Arbor solis 341.c.27
Archimandritæ 544
Arcladam prouincia 382.c.41
Areopolis quæ olim Ar 311
Argentei Adriani imagine insigniti, folio 502.c.13
Argon rex Indorum à Cham sui sanguinis uxorem

nis uxorem impetrat 333.c.9
Argonus filius Abaga, interfecto Tangadot, in imperium succeſſit Tartarorũ 452.c.38. eius obitus 453.c.38
Argon ſagax gens & elegans 358.c.64
Arietes maximi 338.c.22
Ariſtoteles architectus 540
Arma Moſchouitarum 548
Armeniæ rex Chriſticola 326
Armeniorum fides 326
Armeniæ minoris laus 334.c.11
Armeniæ maioris deſcriptio 335.c.13
Armeniæ regni deſcriptio 423.c.9
Armeniæ rex Tartarorũ Cham imp. fidẽ Chriſti accipiendã perſuadet 441.c.23
Armenorum magna clades 460.c.44
Arnon torrens 311
Aromatum caritas unde 553
Ars inuadendæ tyrannidis mira 341.c.28
Aſcalon urbs 321
Aſcelinus legatus pro pace impetranda ad Tartarorum Cham 490.c.5
Aſia duplex profũda & maior 464.c.47
Aſini pulchri & pretioſi 337.c.19
Aſinini Saraceni 325
Aſiſinorum terra 301
Aſphalti lacus bituminis 310.311
Aſſaſini ſicarij 541.c.28. & ſeq.
Aſtrologi in rebus bellicis cõſulti 362.c.3
Aſtrologia in pretio 394.c.64
Attilia primus Iuhtorum rex 505.c.14
Attilæ in Gallias irruptio ibidem
Attila conſultis aruſpicibus infeliciter cũ Aëtio pugnat 505.c.14
Attilæ late graſſantis uiolentia 506.c.14
Attila prima nuptiarum nocte apoplexia ſuffocatur 507.c.14
Auaritiæ ſupplicium fames 336.c.16
Auaritiæ ingenium 346.c.38
Auaritiæ pœna 443.c.26
Aucupandi ratio 370.c.19
Aues aucupio deſtinatæ 371.c.19
Auguſta Vindelicorum 502.c.12
D. Auguſtini mors 503.c.15
Azotus 320

B

Babylonia Chaldæorum regni metropolis 425.c.11
Babylonia Aegypti 328
Bahurim 312
Baian Chinſan à centum oculis nomen ſortitus 389.c.54
Balac ciuitas 343.c.31
Balaſciæ prouincia, cuius reges proſapiã Alexandri magni iactant 344.c.34
Balaſſia gemmarum ac metallorum ferax ibidem
Baldachum ciuitas quæ & ſuſis 336.c.16 expugnatur, ibid. 344.c25. olim Babylon 429.c.15
Baldat Suites 304
Balduinus rex Hieroſolymitan. 299.310
Balduinus Conſtãtinopolis imp. 330.c.1
Bangala prouincia 386.c.45
Baptizandi mira ratio 324
Barca rex Tartarorum 330.c.1
Barca prælio uictus ab Allau. ibidem
Bargu campeſtria 356.c.61
Barones duo uenationi præfecti 370.c.18
Barones xij. regnis Cublai præfecti, & eorum officia 373.c.22
Baſcia palmarũ nemore cincta 336.c.16
Baſciæ prouinciæ deſcriptio 344.c.35
Baſilij Moſchouiæ ducis literæ 536
Baſilij laus 547
Baſman regnum 401.c.15
Baſternæ populi 571
Bathi imp. Tartar. in Hungaros 489.c.4
Baydo Imp. factus à ſuis interficitur 455
Beduini incolæ terræ ſanctæ 324 (c. 40
Bela regis Hungariæ conatus aduerſus
Bela euaſit prælių ibid. (Tartar. 489.c.4
Beliſarij de Vandalis uictoria 503.c.15
Bellena ciuitas 302.309
Belli inferendi quadruplex ratio conſideranda 466.c.49
Berſabee Iudeæ terminus 321.302
Berytus 300. Bethagla 310
Bethania caſtellum 312
Bethel 309.311. Bethleem 318
Bethoron 318 Bethſaida 304
Bethſames 320 Bethſan ciuitas 305
Bethſura caſtrum 321
Bethuliæ mons 306 Bezec 319
Biblium ciuitas 300
Bircorum magna copia 402.c.18
Bitumen medicinale 311
Blaſphemiæ in Chriſtum 363.c.6

Blondus perstrictus 504.c.15
Bochara ciuitas Persidis 330.c.1 (c.11
Boech ꝓuinciæ inhumani cultores 400
Bohemi ex Sclauis oriundi 501.c.12
Bombix arbor 410.c.35
Boristhenis fluuij ortus 525.c.3
Boruſſiæ ſitus 573.574
Boruſſiorum primus rex 581
Boruſſiorum leges ibidem
Boruſſiorum idololatria ibidem
Boruſſiorum perfidia 585
Bothnopolis 521
Bottrum oppidum 300
Boues gibboſi 338.c.22.ſylueſt.357.c.62
Boues elephanti magnitudine 386.c.45
Boues pro dijs culti 404.c.24.407.c.28
Brius flumen auriferum 380.c.38
Brocardus Lutheranus 324
Bube auis Tartaris ſacra 435.c.16
Burgundi unde 501.c.12

C

CAcauſu uobilis ciuitas 387.c.50
Cades bestie 318
Cæſarea Philippi 302.309
Cæſarea Palæſtinæ 320
Caffa ciuitas 536
Caigui frumenti ditiſſima urbs 391.c.60
Cain inſignis urbs 390.c.56
Calacia metropolis Tanguth 358.c.65
Calceamenta de camuco 368.c.14
Caligo aëris arte magica facta 338.c.22
Caliphus Saracenorũ prælatus 336.c.18
Caliphus ob auaritiã fame necatus ibi.
Caliphus ſectæ Mahumeti pontifex auaritiæ pœnam morte luit 443.c.26
Calores imẽſi 340.c.23.406.c.36.408.c.31
Caluariæ locus 316
Cambalu tremeſtre Cublai regis diuerticulum 365.c.9
Cambalu ciuitatis deſcriptio 366.c.10.& eius incolarum mores ibidem
Camphora auro æqualis 402.c.19
Campition urbis idololatria 351.c.49
Camul prouincię ſitus ac mores 350.c.46
Cana Galilææ 306
Canes trahendis thedis aſſueti 416.c.48
Canes aſinis æquales 379.c.38
Canũ cũ omnibus certamen 387.c.49
Canſu ciuitas 393.c.64
Cangigu prouincia 386.c.46
Canclu ciuitas 387.c.50
Caniclu prouincia 579.c.38
Canoſalim caſtrum 339.c.22
Caphar progenies Cumanorũ 469.c.52
Caphic proditor Caſani. Chriſtianorum prouincias prodit Soldano 457.c.45
Caphatnaũ fõs & regio 303.ciuitas 304
Capuli ex piſcium dentibus 508.c.14
Cataiã ꝓuincia 7. regnis inclyta 380.c.39
Cataſminorũ regni deſcriptio 419.c.1
Carbagandan fratris Caſani in imperio ſucceſſor 461.c.45
Carbagandan apoſtata ibidem
Carbanda reguli Tart. potẽtia 463.c.47
Carcham prouincia 547.c.40
Cariath Iarim ciuitas 318
Chariath Sephet 320
Caritas aromatum unde 533
Carith torrens 319
Carmelitæ à monte Carmelo 320
Carnes crudæ comeduntur 381.c.39
Carocoram Tartarorum origo 352.c.53
Caromora flu. uaſtum 376.c.31.388.c.52
Caſale Lamberti 299
Caſanus Argoni filius in Imp. per ſimulationem electus 453.c.41
Caſani fidei Chriſtianæ defenſoris cum Soldano prælia ibidem
Caſani laus 456.c.42
Caſanus ſubſidio regis Armeniæ Saracenos bello inuadit 458.c.44
Caſanus teſtamento & multis egregijs poſt ſe relictis legibus moritur 461.c.45
Caſpium mare multa flu. excipit 493.c.7
Caſſar prouincia 346.c.38
Caſtrum peregrinorum 320
Caſus facete relatus 542
Catalogus regum ac imp. Tartarorum 354.c.54.495.c.8
Catalogus imp. Turcarum 510.c.15
Catapultæ inſtrumentũ bellicũ 390.c.58
Catai regni deſcriptio 419.c.1
Cataium urbs 519
Cathalaunici campi 505.c.14
Catholicus orientis ſacerdos 526
Caudati homines 402..c.9
Caydu nepos Cublai cum Naiã in Cublai conſpirat 561.c.1

Cazaci Tartarice prædones 500.c.12
Cedar ciuitas 304
Cædes Neptalim 303
Cedron torrens 315
Cærimoniæ Tartarorum 369.c.15
Cerui equorum loco 357.c.61
Ceruisia Tartar. uarij generis 492.c.6
Chaldæorum regni descriptio 425.c.11
Chā in Christiā, humanit. 331.c.3.333.c.7
Cham in Christi fidē propensus, legatos ad pōt. Ro. pro doctorib. mit. 331.c.4
Cham Paulos magnifice in patriam dimittit, quanq; inuitus 334.c.10
Cham nomen Imp. omniū apud Tart. 434.c.16. dicitur & Can 435
Changius è paupere Imp. Tartarorum factus 434.c.16
Changius Can. i. Tarta. Imp. 436.c.71
Changij iam morituri, ad xij. filios pro concordia tenenda adhort. 436.c.17
Chapar Tart. princeps potens 463.c.47
Chesimur prouincia locis natura munitis ualidissima 345.c.36
Chinchis rex Tartarorum primus. Vncham prælio uincit 353.c.55
Chinchis obitus ibidem
Chincui castrum munitiss. 376.c.30
Chisi ciuitas 336.c.16
Christiani transfugæ 323
Christi religio in Oriente 325
Christi cultus in Aegypto 328
Christiani titulō tenus perstricti 362.c.4
Chronus fluuius 575 (& 6
Ciambæ prouinciæ potētia Cublai fit tributaria 399.c.9
Ciandu palatio nobili insignis 359.c.65
Cianfu ciuitas 376.c.31
Cianglu ciuitas 387.c.50
Ciangiam ciuitas 395.c.66
Ciangaiuorum ciuitas Chāmagni regia
Ciarciam arenosa 347.c.43 (358.c.64
Cigata frat. Chā Christiā. factus 346.c.39
Cinchis Cublai premogenitus inter xxij filios. 564.c.8. de concubinis xxvij. ib.
Chinchinthalas prouincia 355.c.47
Cinereth 506
Cingianfu ciuitas 391.c.61 (62
Cingingui incolarū pfidia punita 392.c.
CinKis natiuitas & potentia 495.c.8
Cinkis primus Tartarorum Imp. ibidē
Circassi 494.c.7 D. Citullus ibi.
Cison torrens 306
D. Clemens ibidem
Clemenisio ciuitas Tartarorum 352.c.6
Cleopatra Aegypti regina 312
Cobila Cā 5. Tartarorum Imp. 445.c.30
Cobinan ciuitas 340.c.26
Codorlaomer rex 505
Cœlesyria 398
Cogtacam filius Cublai 381.c.40
Cochan fluuius 494.c.7
Coilum regnum 408.c.31
Comacula ciuitas 338.c.22
Comari prouincia 408.c.32
Cometes 485.c.2
Concordiæ uis exēplo ostensa 436.c.17
Conigangui ciuitas opulentiss. 589.c.55
Coniugium inter mortuos 355.c.58
Consilium recuperandæ terræ sanctæ copiose per tria capita 472
Consuetudo uetus uim ueri hēt 599.c.7
Corallium collo appensum, & pro moneta 379.c.37
Corganqui & Caigni urbes 388.c.52
Cormosa ciuitas 339.c.23
Cosmographorum ueterum uarij errores folio 508.c.14.532
Cotam prouincia 347.c.41
Crack 306.310.470.c.53
Crapula Lithuanorum 526.c.5
Creanum mare 339.c.23
Cremām nobilis ciuitas 338.c.21
Crocodili & eorum natura 471.c.54
Crudelitas in hospites 381.c.40
Cublai magnus Tartarorum rex, qui & Cham dicitur 331.c.2
Cublai integro libro descriptio 361.c.1
Cublai de Naiam uictoria 362.c.4
Cublai iij. prouinciis augetur 363.c.5
Cublai Christianis aduersus Iudæos & Saracenos patrocinatur 363.c.6
Cublai in milites præclare se gerentes liberalitas 363.c.7
Cublai forma, uxores, & familia 564.c.8
eius concubinæ ibidem
Cublai in conuiuijs magnificē. 867.c.13
Cublai in uenando & aucupando uoluptas 370. & seq.

Cublai opulentiſſimus 372.c.21
Cublai prouidentia, quum annonæ ingraueſcit caritas, eiusq́ in pauperes benignitas 374.c.24
Cublai de rege Mien victoria 384.c.42
Cublai prouincia Mägi auctus 389.c.54
Cublai in Zipangrios bellum 397.c.5
Cugui ciuitas 395.c.66
Cumaniæ regnum 421.c.5
Chunchi prouincia 377.c.35
Cyttracham emporium 541

D

Species Aegypti 328
Dabir ciuitas 319
Dæmonum cultus 349.c.45
Dalmanuta 302
Damaſcus 398
Damaſcenus ager 319
Damaſceni Tartaros aquarum ui obruptos perimunt 460.c.44
Damiata 327
Dan terminus terræ ſanctæ 302. mõs 309
Darius captꝰ, presbit. Io. ſubjicit 376.c.30
Dauid tutris 315
Decapolis quur dicta 306
Demetrij legati Moſchouit. laus 532.535
Deſertum 341.c.27.352.c.50.378.c.36
Deſertum dæmonum præſtigijs periculoſum 348.c.44.357.c.62
Deus iniuſtæ perfidiæ ultor 363.c.6
Dioſpolis 320
Diſcordia ducũ in bello pnicioſa 397.c.5
Diuidna fluuius ingens 538
Diuortiũ leui de cauſa cõceſſum 352.c.49
Dogmata Moſchouitarum 543
Domus motoriæ 354.c.55.359.c.65
Domus de arundinibus in modum tabernaculi magnifice extructa 359.c.65
Domus auro tectæ 397.c.2
Doncoſcaron de proſapia trium regum Chriſtiana Haoloni uxor 443.c.27
Don flu. qui & Tanais 493.c.7.529.c.4
Dooch caſtrum 310
Dotaim caſtrum 304
Draconis cuiuſdam late uaſtãtis omnia interitus 512.c.16
Dragogiam regnum 402.c.17
Druſi obitus 502.c.12
Druſi res geſtæ 501.c.12

E

EBrietatis exemplum 345.c.51
Edel flu. qui & Volha 493.c.7
Edeſſa quæ olim Rages 298
Egrigaia prouincia 358.c.63
Elephanti turriti 384.c.42.412.c.41
Elephãti xx. annuum tributum 400.c.9
Elephanti ac eboris magna cop. 411.c.39
Elephanti prælium ingreſſuri temulenti rdduntur 412.c.41
Eli incolæ rapto uiuunt 409.c.33
Eleutherus fluuius 300
Emaus 318.321
Endici color eximius 408.c.31
Endici color eximius 458.c.31
Endor uilla 307
Engaddi mons 311.312
Ennon oppidum 309
Ephimeræ uermes in Boriſthene flu. 517
Epiſcopi Moſcouitarum 544 .c.1
Equitatus numeroſus 547
Equi duriſſimis ungulis 344.c.54
Equorum pretium ingens 337.c.19
Equorum alborum copia 559.c.65. horumq́ pretium ibidem
Equorum Tartarorũ pernicitas 492.c.6
Equorum uſus pro nauigijs 493.c.7
Eraſmi Stellæ de Boruſſiæ antiquit. opus
Ergimul regnum 357.c.62 (570
Erockaton pjſſima mulier Garbagandan mater 461.c.45
Erythratao auis 546
Eſau ubi habitarit 305
Eſentemur filius magni Cham 380
Eudoxia Valentiniani Imp. filia capitur à Genſerico 503.c.13
Ezina ciuitas 352.c.50

F

FAcfur rex Mangi potẽtiſſ. 388.c.53
Fanſur regnum 402.c.19
Farina ex arborũ corticibus opt 402.c.19
Faſiani maximi longiſſ. caudis 358.c.62
Februarij Kalendis Tartari annũ auſpicãtur magna celebritate 368.c.15
Federicus ordinis Teutonicorum protomagiſter 570 (c.40
Fel ſerpentũ ad uarios morbos utile 382
Feræ uarij generis Cublai mittũtur 369.c
Feræ feras capiunt 369.c.17 (16
Feræ Herciniæ 536

Ferlech regnum 401.c.14
Fertilitas terræ sanctæ 322
Festi dies Tartarorum 368.c.14
Figui ciuitas Indiæ 396.c.70
Flumina calidissima 408.c.31
Fœminina insula à solis fœminis inhabitata 410.c.37
Fons hortorum 301
Fons Iacob 309
Fons olei 335.c.13
Fons uiuus 303 (c.23
Formosa locus ab amœnitate dictus 359
Formæ dos in coniugio spectat 358.c.62
Francisci Cheregati laus 534
Fugui regnum 399.c.67. & regni Cõdia metropolis 396.c.69. præsidiũ Cham contra rebelles ibidem
Fuluum succinum 576
Funerandi mos 349.c.45.394.c.64
Funeraudi mos apud Moschouitas 545
Furtorum supplicia 356.c.60

G

GAbaon ciuitas 318
Gabaa Saulis patria 309
Gadderi animantia 379.c.37
Galaad mons 302.305 Galgala 310
Gallinæ loco pennarũ pilos hũt 392.c.68
Galza portus Armeniæ 332.c.4. aliter Glacia 332.c.6
Gaza 321 Gazara ibidem
Gazarorum religio ac mores 494.c.7
Gehennon 315 Gelboe mons 308
Genealogia principũ Vlanorum 512.c.16
Gengui ciuitas 395.c.66
Genserici crudelitas 503.c.15
Geogui ciuitas 375.c.28
Georgianorum sacri ritus 326
Georgiæ regni descriptio 424.c.10
Gerasa à qua Gerasani 305
Gethæ qui & Gothi 498.c.10
Getsemani 315 Geth 320
Giblet, quæ & Biblium 300
Gilimeris cõmerita captiuitas 504.c.15
Gingui prouincia 386.c.49
Ginum uel Gelim 308
Ginus Can tertius Imp. Tartar. 438.c.19
Gion mons 313
Glacia insignis Armeniæ portus 334.c.11
Glebæ aureæ pro moneta 400.c.11
Gog regio, quæ & Lug. 358.c.64
Gocaca Cham aulicus 335.c.4
Gohagaday tertius filius Hoccata Can=
Gothi 539 (439.c.22
Gothi Sarmatiæ primi incolæ 497.c.10
Gothorum irruptiones 499.c.12
Gozurath regnũ piratis infame 409.c.35
Græci schismatici 324
Graffa monstrosum animal 412.c.41
quod & Giraffa 414.c.45
Grifalchi maximi 357.c.61
Grues quintuplices 359.c.64
Guntamudus Honorici succeſſ. 503.c.13

H

HAereticorum patrocinium 525
Hai ciuitas 311
Hakeldemach 515
Halappi Syriæ metropolis 444.c.28
expugnatur & diripitur 445.c.29
Haolonus frater Mango Can Baldach urbe capta Caliphum fame necat folio 443.c.25.& 26
Haoloni obitus 446.c.31
Haythoni Armeni Præmonstratensis liber de Tartaris 419
Haythonus suam historiam ueram affirmat 462.c.46
Haythoni monachatus ibidem
Hebron 319 Heliopolis 328
Heluetiæ ueteris imago 388.c.53
Henrici iij. nobiles uictoriæ 502.c.12
Hercynia sylua 536
Herciniæ fetæ ibidem
Hermes philosophus qui sui nominis ciuitatem condidit 422.c.6
Hermon mons 302.307.308
Herodium 319
Hilderici Eudoxiæ filij in Christianos beneuolentia 503.c.15
Hilderici interitus ibidem
Hismaël Sophus Persarum rex 537
Historiæ Moschouitarum 545
Hoccota Can ij. Tartar. Imp. 437.c.18
Hochtay regulus inter Tartaros potentissimus 463.c.47
Homines caudati 402.c.18
Homines sine pane uiuentes 530.c.5
Honoricus Genserici successor crudelissimus 503.c.15

Honorici infelix interitus 503.c.13
Horda quid 494.c.8,536
Hordæ Tartarorum iiij. ib.514.c.17
Hortus balsami 312.328
Hospitalitas mira 350.c.46.380.c.38
Hugri qui & Iuhri 508.c.14
Hulmigeti populi 573
Hungarorum ingens clades 489.c.4
Hungari unde dicti 508.c.14
Hungarorum origo 498.c.10
Huss principatus Iob 304
Hyperborei montes fabulosi 508.c.14

I

(529.c.4
IAbeani, eorumq; dogmata 524
Iabin rex 302
Iacelich patriarcha 336.c.15.orientis papa 326
Iaci mettopolis Cataiam 380.c.39
Iacobus patriarcha Ierosolymitanus 316
Iagello postea Vladislaus dictus, rex Poloniæ creatur 518.c.2
Iagello in promouenda Repub Christiana studium ibidem
Iasdi ciuitas 337.c.20
Iaua insula 334.c.10.400.c.10
Iaua minor sex regna cõplectẽs 400.c.13
Idololatriæ exemplum 383.c.41
Idololatria Borussiorum 581
Idumea 319
Ieiunia Moschouitarum iiij. 545
Iericho 310
Ierusalẽ copiosa descriptio 312.& seq. 316
Ieztael ciuitas 308
Ignis numinis loco colitur 520.c.2
Illyrica lingua omnium latiss. 545
Imago bonæ Reip. 398.c.55
Impudicitia honori ducit 378.c.37.et se.
Immunitas militum 548
Incantatio ne uulnerati queas 398.c.3
Indiæ insulæ 12700 412.c.42
Indiæ regni descriptio ibidem
Industriæ uis 571
Innocentij papæ legatio ad Imp. Tartarorũ, ne Christianos affligat 490.c.5
Insigne regij uexilli 547
Ioachimi patria 506
Iochi primogen. Hoccata Can 439.c.20
Iopõce pallium contra frigus & imbres 492.c.6
Ioppe 318.320
Iordanis origo 302
Iordanis situs, & circa eũ regiones 310
Iordanis crescens & decrescens 311
Iosaphat uallis 315
Istaeliticarum tribuum catalogus 321
Istula fluuius 500.c.12
Itineris arenosi nulla uestigia 348.c.45
Itinera difficilia 542
Iudicij temeritas 521.c.2
Iudicaria porta quæ & Iebus 317
Iubra Scythiæ terra 545.c.14
Iuhri qui postea Hungari 498.c.10
Iuhri Gothos suis sedib. pellũt 505.c.14
Iuhri pulsis Romanis, Pannonias occupant 504.c.14
Iuhrorum denuo, uictis pannonijs, regionem occupant 508.c.14
Iuhrorũ Scytharũ barbara uita 508.c.14

K

KAlendæ Octobr. dies Samagittis sacer 520.c.2
Kiou metrop. Russiæ uastatio 284.c.3
Kirzoth auis rapacissima 509.c.14
Krac. quæ & Petra deserti 306

L

LAchis 302. quæ & Lesedam 318
Lacus quidã in Zorzania, sola quadragesima pisces habens 336.c.14
Lacus margaritis refertus 379.c.38
Lac equinum ad libamenta 360.c.65
Lac acetosum in pretio 492.c.6
Lac sublimatum cito inebrians ibidẽ
Laẽ prouincia, & eius incolarum mores mirabiles 407.c.30
Lambẽ regnum 402.c.18
Lana ex terra deficcata 351.c.47
Lana in frutetis 322
Lapides lignorum uice 374.c.26
Lapides contra uulnera efficaces 398.c.3
Lapilli pro moneta 381.c.39
Lapones populi 538
Lazuli lapis de quo Azurum fit 358.c.64
Leges Moschouitarum 545
Leges Borussiorum 581
Lemma casale 309
Leonis pont. Rom. supplex ad Attilam oratio 507.c.14
Leo cicuratus ad pedes Cublai 369.c.15

Leones,

Leones, leopardi, lynces, artem uenatoriam docti 369.c.17
Leonũ cum canibus certamen 387.c.49
Leopardus cicur loco canis uenatici 559
Leopardorum mons 501 (c.65
Libanus mons 301
Libani altitudo 305 Lida 320
Linguæ Sclauonicæ latiss. usus 504.c.13
Lingua Lithuanorum quadruplex 524
Lithfani populi 582 (c.5
Lithuaniæ ducatus 517.c.2
Lithuani unde ortiũdi & sic dicti 517.c.2
Lithuanorum paupertas 518.c.2. ac subita porentia ibidem
Lithuani Christiani facti 518.c.2
Lithuanorum uictus 526.c.3
Lithuanorum crapula ibidem
Lithuaniæ amplitudo 522
Lithuanorũ lingua quadruplex 524.c.3
Lobna 321
Lombardia ab Attila uastatur 506.c.14
Longitudo terræ sanctæ 321
Lop ciuitas 348.c.44
Lucorum pro numine cultus 520.c.2
Luctus diuturnus & acerbus 340.c.25
Ludouicus Francorum rex capitur 469.c.52. liberatur ibidem
Lupi pont. Ro. cũ Attila colloquiũ 506.
Luxus moschouitæ regis 548 (c.14

M

Maabar regis luxus 404.c.23
Maabar, quæ & India maior, ditissima 403.c.23
Maceda 321 (324
Madianitæ qui et Beduini & Turcomani
Madaigascar insulæ magnitudo & opulentia 411.c.39
Magdalum castrum 304.305
Magedan 302.397
Magiæ præstigia 363.c.65.404.c.25
Magicæ artis exemplum nobile 541.c.28
Magog quæ Mungug regio c.358.64
Magnes oppidum 309
Mahamin locus 305
Mahumet Christo præfertur 491.c.5
Mamre prædium 319
Manathat, quæ & Kato 320
Mangala filius Cham 377.c.32
Mangi prouinciæ bene cõstituta Resp. 398.c.57 in xij. regna diuisa 393.c.64
Mangi deditio 389.c.54
Mango Can impe. Tartarorum IIII. & eius res gestæ 440.c.25
Mango Can baptizatur 442.c.24
Mango Can obitus 445.c.29
Mangodanior Abaga frater turpiter è prælio aufugit 449.c.36. ueneno necatur 445.c.56
Mappa ex Salamandra, quæ igne pro lotura mundatur 351.c.47
Marcus Paulus Nicolai Pauli filius 352. c.5. socius itineris assumptus à patre c.6
Marcus Paulus suis uirtutibus clarus & charus in aula magni Gham 333.c.8
Mare Galilææ & Tyberiadis idem 302
Mare mortuum 110.311
Margarg castrum 381
Mariæ sepulchrum 315
D. Mariæ cultus 512.c.16
Maronitæ 325 Maron aquæ 302.304
Marsarces Nestorianus Cingianfu conditor 391.c.61
Martiani Imp. somnium de Attilæ morte. folio 507.c.14 (410.c.15
Masculina insula à solis uiris inhabitata
Matrimonij leuis fides 347.c.42
Matrimonium inter sanguine iunctos. folio 352.c.49.354.c.55
Mausoleum regis Mien 385.c.44
Medan 302
Meditæ incolæ Bargu 357.c.61
Medo potionis genus 546
Medorum regni descriptio 423.c.8
Melatassaraff Soldanus Elsi capit Aconẽ folio 469.c.52
Melecmees Soldanus 469.c.52
Melernaser Soldanus 570.c.55
Melibat regni incolæ rapto uiuunt 409
Mella nobilia 542 (c.54
Memphis quæ & Damiata 327
Mengrelli 494.c.7
Mercatores Cambalu 366.c.11. & merces quales ibidem
Mercatorum simplicitas 545
Mercurij die esus cnarium interdictus ib.
Meretricum copia 326
Meretrices extra mœnia in suburbijs.
Mesopotamia 298.425.c.12 (366.c11
Mesta casale 307

Messis in Martio 540.c.25
Mien prouinciæ metropolis 385.c.44
Militum immunitas 548
Minetæ Chalybis & audanici 338.c.21
Miraculum ingens 346.c.39.512.c.16
Missa in oriente celebratur 326
Modin mons 320
Moguli olim Tartari dicti 433.c.16
Monachi Græci 308
Monachi Chesimur 345.c.36
Monachi idololattræ diuersæ sectæ 360 c.66.391.c.60
Monachi Moschouitarum 544
Moneta ex cortice moti 372.c.21
Moneta uetus argentea apud Polonos effoditur passim 500.c.13
Monsferet castrum 301
Montes uarij 302.&304
Mons Christi concionibus clarus 303
Mons offensionis 515
Mons miraculose translatus 337.c.18
Mons uiridis 365.c.9
Moria mons 513.314
Morsf piscis mirum ingenium 518.c.14
Mortuorum coniugium 355.c.58
Moschouia metallo caret 542
Moschouitæ olim gentiles 543
Moschouitarum fidei dogmata 545
Moschus amnis 539
Moscha urbs ibidem
Moschæ urbis nobilitas 541
Moschouia Moscorũ metropol. 505.c.14
Moschouiæ descriptio 527.c.4.532.535
Moschuua ciuitas celebris 426.c.4
Mosel ciuitas 425.c.12
Mosul regni descriptio 336.c.15
Mozera castrum 310
Murfili regnum 407.c.29
Muschum unde fiat 357.c.62

N

NAiam Cublai patruus bellum infert Cublai 361.c.2
Naiam captus occiditur 363.c.5
Naim ciuitas 307
Nauigui regio opulenta 390.c.58
Nason uilla Neptalim 304
Natai Tart. numen 355.c.58.415.c.47
Natalis Cublai celebris magnificentia. 368.c.14
Natatoria Silohæ 514
Naues absq; ferramento piscium sumine linuntur 339.c.23
Nauium Indiæ forma 397.c.1
Nauigantes pro infamibus habẽtur. 405
Nazareth 306 (c.25
Nebulosa turris 315
Necuram insulæ incolæ nudi 402.c.20
Nemus magni Chã muris cinctum. 359
Neptalim 304 (c.65
Nescordim princeps militię regis Cublai folio 384.c.42
Nescordim regẽ Miẽ ptęlio uincit 384.c.
Nestoriani 325.326 (42
Neuphrus castrum 300
Nicolaus & Matthæus Pauli frẽs 350.c.1
Nigredo corporis, decori ducitur 406.c
Nili descriptio 471.c.54 (28
Nili diuisio 327
Nobe ciuitas 320
Nobilitatis insignia 364.c.7
Nogai bellica arte clari 557
Nonarius numerus Tart. sacer 437.c.17
Nouogrodiæ laus 541
Nubia quæ & Aethiopia 327
Nubiani & eorum secta 324.471.c.54
Nugardiæ magnitudo 523.c.3
Nuntij Cublai cum tintinnabulis currunt peregre 373.c.25

O

OCha fluuius 540
Olgetdus Lithuanię dux 518.c.2
Olei fons 335.c.13
Oliueti mons 317
Oriens habet multos Christianos 325
Ostrogothi unde dicti 499.c.11
Otumãnus obscuro loco, sed fortitudine celebris, 1. Turcorum. Imp. 599.c.15
Otumãni Imp. Turcorũ cognomẽ ibid.

P

PAglola, id est, aurum 380.c.38
Palatij Cublai magnificẽtia 56.c.9
Palatium in Zuinsai magnificentissimũ folio 594.c.64
Palæstina triplex 298
Pamer planicies 545.c.37
Panchi insignis ciuitas 390.c.56
Panis Ierosolymitanus optimus 323
Panis amarus 340.c.24

Panis ex riso 401.c.16.402.c.19
Panis ex piscibus confectus 415.c.46
Panneas 302
Panni qui illæsi in ignem conijciuntur purgandi causa 351.c.47
Pannonia Sclauorum terra 507.c.14
Parétes numinũ loco coluntur 383.c.42
Paulinæ familiæ claritudo 330.c.1
Paulus Venetus quomodo redierit in patriam 334.c.10
Pauli Diaconi testimonium 499.c.11
Paulini Nolanæ urbis episcopi pium factum 503.c.13
Pauli Iouij Nouocomensis liber 532
Paulus centurio Genuensis 532
Pedes ferarum ad armorũ usum 369.c.16
Peim prouincia 347.c.42
Pepones desiccati dulces 343.c.30
Perfidiæ exemplũ, eiusq́ pœna. 392.c.62
Persarum regni descriptio 423.c.7
Persidis Viij. regna, & incol. mores 337.c. (19
Petan insula 400.c.12
Peta Tartarorum dux 485.c.3
Petra deserti 306.310
Petra ciuitas 311
Peucini pop. 575 Phanuel 305
Pharma ciuitas 327
Pharmaca ex felle serpentum 382.c.40
Phasellum casale 309
Phison fluuius 423.c.7
Phœnicia 398
Piscatio margaritarum 404.c.23
Pisces uasti ibidem
Pisces desiccati iumentorum pabulũ 415
Piscina probatica 314 (c.46
Piscina interior ibidem
Plesconia ciuitas 524.c.5
Poloni rex Sclauis oriundi 501.c.12
Polonorum strages 485.c.5
Polouci qui & Gothi 483.c.2
Polouci quid significent. ib. & 497.c.10
Polygamia 324.351.c.49.354.c.55.400 c.9.404.c.23
Polygonia 400.c.9
Pompa paradisi 325
Pons marmoreus 375.c.27
Portæ Hierosolymis octo 516. & seq.
Potus ex riso & aromatibus 374.c.25 582.c.41
Potus ex arborum quarundam succo expressus 401.c.16.402.c.19
Præcopitæ 536
Prædones Persidis grassabundi 337.c.19.
Prælium atrox 362.c.4 (343.c.31
Præsagium uictoriæ futuræ 353.c.53
Præstigia magiæ 360.c.65
Prodigiũ infantis loquentis 497.c.9
Prostitutio uxorum honori ducitur 350 c.46.380.c.38
Prouerbium 325
Ptolemais 299
Puerperæ uirgines 512.c.16
Puerperam agit maritus 382.c.41
Pulisachnitz fluuius ingens 375.c.29
Purgatorij uanitas 543
Puteus aquarum uiuentium 299
Pygmeorum statura 538
pyramides 301

Q

QVarentana mons 319
Quelinfu ciuitas 395.c.68
Quenquinafu regni metropol. 377.c.32
Quesitam equites dicti 367.c.12
Quiam maximum flumen 391.c.59
Quianfu fluuius 378.c.35
Quinsai Mangi metropolis 389.c.54
Quinsai maxima totius orbis ciuit. 392. (c.64

R

RAmatha Sophim 318
Rama uilla 306. ciuitas 309.310.319
Rapere phas, furari nephas apud Tartaros 492.c.6 (c.54
Rapti Christiani Aegypti incolæ 472
Regayto frater Argoni succedit in imperium Tartarorum, homo nullius pretij 453.c.39
Regiæ Cublai magnificentia 365.c.9
Reip. florentis imago 388.c.55
Reuponticum 495.c.7
Rha flu. qui & Volga 540
Riga Liuoniæ 541
Riphæi mõtes fabulosi 508.c.14.529.c.4
Rossomaka animal uoracissimũ 526.c.5
Roxolani Tanais accolæ 514.c.1.537
Rubinus ingentis precij 405.c.22
Rucus magnæ molis ac roboris instar gryphonis 411.c.40
Ruchenorum prouincia 417.c.56

Russiæ

Russię, quę et Roxolonia descrip. 514.c.1
Russiæ magna fertilitas 515.c.1
Russitarum religio 516.c.1
Russitæ Poloucis auxilio uenientes trucidantur 484.c.2
Russitarum ingens clades ibidem

S

Sabul castrum 305
Sabæ campus 307
Saccatum in terra sancta 322
Sacerdotes uxorati 326
Sacerdotum pœna si adulteriũ cõmittãt (326
Sachion urbs 348
Sacta apud flumina 544
Sactificia dæmonũ 349.c.45,360.c.65
Sactificia pro ægrotis 385.c.41
Salamandræ exuuiæ 350.c.47
Salinæ 343.c.32.390.c.57
Sal pro moneta 380.c.38
Sal ex aqua puteorum 381.c.39
Salomonia Basilij uxor 547
Saltus domini 306
Samagithiæ descriptio 519.c.2
Samagithia fidem Christiani accipit ibi.
Samagithię ignẽ pro deo colunt 520.c.2
Samara regnum 401.c.16
Samarcanda inclyta urbs 537
Samarcham tributaria magno Chã 546
Scandalido castrum 299 (39
Sanir mons 304.308
Saracenorum fides, qui ducuntur & Vãni, & Asinini 324.325
Saraceni miraculo stabiliti fidem Christi cupiunt 357.c.10
Saracenorum imperij exordium atq; incrementum 427.c.15.& seq.
Saracenorum religio 491.c.5
Sarepta Sidoniorum 300
Sarmatia duplex 483.c.1
Sarmatię Europæ descriptio ib. 514.c.1
Sarmatiæ Asianæ incolæ ibidem
Saron castellum 303.320
Sarona ibidem
Satellitium magni Cham 367.c.12
Saturni dies genialis 544
Scandali mons 317
Scandia siue Scandinauia insl. 504.c.13
Scasse ciuitas 543.c.33
Sclauorũ linguę latissimus usus 504.c.13
Scoiræ insl. incantatores 410.c.38
Scythiæ translatij incolæ 497.c.10
Scythæ, Tartari nunc 536
Sebaste Samariæ metropolis 298.308
D. Basilij martyrio nobilis 35.c.12
Seilam insl. magna 403.c.22
Seir mons 302.305
Segor oppidum 311
Senex de Montanis tyrannus 341.c.28
Sepeliendi crudelis mos 354.c.54
Sephet 303. Sephoron op. 306
Septem castrensis regio cur dicta 507.c.14
Sepulchrum Mariæ 315
Sepulchri dominici descriptio 316
Sepulchrum D. Hieronymi 319
Sepulchrũ D. Thomę & mirac. 406.c.27
Serici magna copia in Tyro 301
Serpentũ maximorũ descriptio 381.c.40
Seyserach aues 464.c.47
Sianfu Nauigui metropolis à Tartaris capitur 390.c.58
Sicarij spe immensæ uoluptatis dementati in omne facinus parati 341.c.28
Sichem quæ & Neapolis 309
Sidon Phœnicis inclyta urbs 300
Sidon filius Chã Sidonis conditor 301
Signũ fronti inustũ tessera militaris 395.
Silo 312.318 (c.67
Simiarum copia 401.c.15
Sincolinæ aues 338.c.22
Sindacui armorũ officin. clara 368.c.64
Sindinfu prouinciæ metropolis 377.c.35
Singui ciuitas regni Cerguth 357.c.62
391.c.59. nobilis. ciuit. orientis 392.c.63
Singuimatu urbs 387.c.51
Sinulgu urbs grandis 389.49
Sion mons 315
Sitiones qui & Suedi 585
Sitropolis 308
Snack animal mirabile 492.c.6
Socgoth Iudæ 321
Soldadia quæ & Armenia 350.c.1
Soldanus præfectum sonat 426.c.3
Soldanus mortuo Haolono Syriam & Aegyptum recuperat 446.c.31
Soldanus Aegypti uicto rege Armen. unũ ex filijs cepit, alt. occidit 447.c.35
Soldã. ueneno è uiuis sublatus 449.c.33
Soldani Aegypti potentia 446.c.50

Sontium

Sontium carnes comeduntur 366.c.65
Sophia Ioannis Moschouitæ uxor 546
Sopurga ciuitas 343.c.30
Sosimæ oleum illitũ nigrificat 407.c.28
Spelunca, duplex 319 (503.c.13
Stilicon comes. Ro. impetij perturbator
Stratagemata 384.c.42.398.c.5.416.c.49
Strigonij urbis inclytæ expug. 490.c.4
Subimbre 307
Suburbia Cambalu splendida 366.c.11
Successio regum Vandalicorum 503.c.13
Succini descriptio 575. prouẽtus 576
Succinum fuluum 576
Succini pretium ibidem
Succus ex cerasis 546
Suchur, puincia & metropolis 351.c.48
Sudini populi 575 Suedi 583
Sues spinosi 343.c.33
Sueta ciuitas 304.305
Sueuus fluuius 501.c.12
Sueuorum origo ibidem
Sueuorum in Galliã translatio 502.c.12.
Sultanus Babyloniæ in Armen. 332.c.6
Sumen piscium pro pice 339.c.23
Suna ciuitas 307
Superstitio crudelis 354.c.54
Supplicia Moschouitarum 545
Surcicum oppidum 541
Susis ciuitas 336.c.16
Suxatoplug rex Pannoniæ fugiens Danubio mergitur 508.c.14
Syenæ ultima pars Aegypti 327
Syneus Synochin conditor 301
Syriæ descriptio 427.c.14
Syriæ latitudo 398
Syria Phœnicis ibidem
Syrianorum mores ac fides 324

T

TAdinfu ciuitas 387.c.51
Tainfu regnum cultiss. 375.c.29
Tamburlanes 537
Tamor Can sexti Tartarorum Imperatoris potentia 463.c.47
Tampingui ciuitas 395.c.66
Tanais qui & Don fluuius 493.c7
Tanais origo 528.c.4
Tangodor filius Haoloni secundus Abaga fratri succedit 451.c.37
Tangodor in Christianos tyrannica sæuitia ibidem
Tágodor ab Argono interficit 452.c.3.
Taphium, quæ & Taphnis 327
Taphne terra 309
Tarsæ regni descriptio 426.c.2
Tartarorum potentia 354.c.54
Tartar. uestitus ac armatura 355.c.56
eorum uictus 57. peruersa religio 58
fortitudo ac uiuendi modus 356.c.59
Tartarorum naufragium 308.c.4
Tart. erga Zipangrios mira fraus 398.c.5
Tartarorum secta 368.c.14.& 5
Tartarorũ primæua habitatio 433.c.16
Tartari olim Moguli dicti ibidem
Tartarorum mores ac uita, formaq́ copiose 464.c.48.491.c.5.& 6.
Tartarorũ in iij. hordas diuisio 494.c.8
Tartarorum immanis crudelitas perfidiaq́ 484.c.2.496.c.9
Tartar. in Poloneos expeditio 483.c.2
Tartari criniti 493.c.7
Tartari Vlani 512.c.16
Tartari qui olim Scythæ 536
Tartarsi Kiezele calamus aromaticus 500
Tauricæ insul. descriptio 500.c.11 (c.12
Tauricanæ insul. descriptio 512.c.16
Tauristum nobile emporium 336.c.17
Tauristũ Armeniæ opulẽt. ciuit. 423.c.9
Tebeth prouincia 378.c.36
Themur primogenitus Cublai 365.c.9
Tenebrarum regio 416.c.49
Tẽtoria Cublai regis magnifica 371.c.20
Terræ sanctæ fertilitas 322. eius fructus 323. eius incolæ ibid. Tetrao 546
Teuduch regia presbyteri Ioã. 358.c.64
Thabor mons 306
Thebais regio 328
Theuca 319
Thebaldus comes de Placentia legatus Anconæ 532.c.5. in pont. electus. c.6
Theodoricus Gothorũ rex cadit 505.c.14
Theodosia inclyta urbs, quæ & Caffa. 512.c.16.536
Thermæ 335.c.13.340.c.24.395.c.64
Thersæ ciuitas 309
Tholoman prouincia 386.c.48 (c.27
D. Thomę sepulchrũ, & eius mirac. 406
Thorismundus Theodorici filius patri succedit 509.c.14
Thoron castrum 301

Tigra filius Iaphet 300
Timochai regnũ Persidi cõfine 341.c.27
pulchris uiris. pulchrioribus fœmi. ib.
Tingui ciuitas 390.c.57
Tirck rapidissimus fluuius 494.c.7
Titia fluuius Hungariæ 489.c.4
Traconitidis regio 304
Trãsfugæ Christiani pernicioſæ uitæ 525
Trasamundi sæuitia 503.c.13
Tribus Israël decem 321
Tripolis urbs insignis 320 (507.c.14
Tumultus in Pãnonijs post Attilę mortẽ
Turchisi gemmæ 338.c.21.380.c.38
Turciæ ac Turcorum descriptio 355.c.12
Turcarum origo & propago 510.c.15
Turquiæ descriptio 426.c.13
Turris dauid 313
Tuuerd metrop. Tuertzke ducatus 527.
Tibetias quæ & cinereth 306 (c.4
Tyranni cuiusdam mitæ incantationes & sæuitia 341.c.28.& seq.
Tyrannidis miser exitus 342.c.29
Tyri celebritas, eiusq; conditores 300
Tyrocinium Moschouitarum 545

V

VAlania ciuitas 301. flumen ibid.
Vallis illustris 308
Vallis Ioſaphat 315
Vandalorum origo 500.c.12
Vandalum flum. unde dictum ibidem
Vanni 325 (res 405.c.24
Var regni idololatria & nephandi mo-
Vectigalia Cublai 394.c.65.396.c.70
Venationũ Cublai regis tõ 369.& seq.
Veneris die eſo ouorũ et lactis ptoh. 544
Venetiæ ob metũ Att. extructæ 506.c.14
Ventus utens 340.c.23
Veredarij Cublai & eorum diuerticula folio 373.c.23
Vestigia arenoſi itineris nulla 348.c.43
Vestitus ex corio 344.c.34
Vetrapetæ monachi uocantur 526
Victoriæ futurę præsagium 353.c.53
Victus Moschouitarum 545
Vilna Lithuaniæ metrop. 525.c.3.542
Vincentij hiſtoria fabuloſa 491.c.5
Vindelici 502.c.12
Vindemia uno anno triplex 325
Vinum ex dactylis 259.c.23
Vinum bibere inrame eſt 405.c.25
Vini usus nullus apud Moschouit. 546
Vir puerperus 382.c.41
Virginitas probro ducitur. & impudicitia honori 378.c.37.& seq.
Virgines puerperæ 512.c.16
Virgultæ aureæ pro moneta 580.c.38
Visigothi unde dicti 499.c.11
Visla flumen 500.c.12
Viuariũ magni Chã sumptuoſ. 359.c.65
Vladislaus rex Poloniæ 516.c.12
Vladislai fauor in fidem Christia. ibidẽ
Vlani Tartari unde 512.c.16
Vlu Cham. i. magnus Imper. 494.c.8
Vncham rex. als. presbyter Ioan. 352.c.51
Vncham regno exuitur 353.c.53
Vnicornium descriptio 401.c.15
Vnfluen ſaccari abundans 396.c.69
Vocam prouinciæ descriptio 345.c.37
Volga fluuius, qui & Rha 540
Volha qui & Edel 493.c.7
Volha triplo maior cẽ Tanais 529.c.4
Volhæ xx. particularia flum. piſcoſiſſ.
Volodemaria urbs 541 (493.c.7
Vrſæ miraculum 542
Vxores adulterę comburuntur 326
Vxorum proſtitutio 380.c.38

Y

YDdiſa minerarum mõtes 358.c.64

Z

ZAbul caſtrum 305
Zagathai Tartarorum nobiliſſimus. folio 557
Zambilotti panni pulcherrimi 358.c.63
Zanzibar incolæ uaſtis corporibus ac robuſtiſſimis 412.c.41
Zarten portus optimus 396.c.70
Zauolhenſiũ Tartar. descriptio 493.c.7
Zebellinæ pelles 415.c.47
Zebellinarum pellium præſtantia 559
Zipangri inſ. & incolarũ mores 397.c.2
Zipangriorum de Tartaris uicto. 398.c.6
Zipangrij idololatræ prodigioſorum animantium cultores 399.c.7
Zoph oppidum 319
Zorzaniæ prouinciæ descriptio 335.c.14

FINIS.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
SALAMANCA

CVS VNIVERSALIS

INDIA ab Indo flu. sic appellata, oppidis adeo exculta dicitur, ut quidam 5000. in ea esse dicant. Terra est saluberrima, bis in anno metit fruges. Fert cynnamomũ, piper, & calamum aromaticum. Ebenum arborem sola producit. Psitacum auem & monoceron bestiam habet. Beryllis, adamantibus, carbunculis, margaritis, & alijs gemmis preciosis abundat. Centum & triginta annorum æuum ob temperatum cœlum quidam agunt. Cultus præcipuus cum gemmis: alij laneis, alij lineis peplis uestiuntur: pars nudi, pars obscœna tantum amiculati. Niger uulgo corporis color, ex materno utero sic nati. Potum ex riso & bordeo conficiunt. Aetati senum prærogatiuã nullam tribuunt, nisi prudentia excellant. Sunt tamen Indorum multæ gentes, diuersæ forma & lingua, nec eisdem uiuentes moribus.

SCYTHARVM natio primo parua & contempta fuit, sed postea in magnum imperium & gloriam peruenit, agros amplians usque ad Tanaim fluuiũ, à quo Scythia ipsa longo tractu uersus ortum protensa, Imao monte per medium uelut in duas Scythias diuiditur. Tartaria quæ & Mongal, maiorem Scythiæ occupans partem: regio est plurimũ montosa, & ubi campestris est, admixta est glarea harenosa, multis patens desertis. Aër & cœlum intemperatum, tonitrua & fulgura in æstate adeo horrenda sæpe fiunt, ut præ timore homines intereant, Iam calor magnus est, mox frigus & densissimæ niues cadunt.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

TYPVS COSMOGRAPHI

Latitudo 80 Septentrionalis

Cizcig

SEPTENTRIO

Islandia

Hibernia

Anglia

Moscouia

Tanais

Sarmatia Asiatica

Paludes Mæotides

Dacia Germania Sarmatia

EVROPA

Gallia

Italia

Græcia

Hispania

Mare mediterraneum

Euxinus

Turchia

Armenia

Assyria

Syria

Arabia deserta

Barbaria

Atlas mons

Aegyptus

OCEANVS MAGNVS

Terra de Cuba

Terra Cortesia

Insulæ Antugliæ

Hispaniola

Portus sanctus

Madera

Insulæ Canariæ

Libona

Chozus

Zipangri

TROPICVS CANCRI

Terra alba

Caput album

Hodeni

Caput uiride

Insula boni ussus

Sinus magnus

Dargin

Alta

Gazara

Gambra regnū

Getulia

NIGRITAE

Aethiopia

Sanga flu.

AFHRICA

AETHIOPIA

Regnum Melli & Nebeorum

Origo Nili

Terra psitacorum

Caput bonæ spei

Arabia

Mare rubrum

Regnum Melindæ

Moroe

AMERICA

TERRA NOVA

Prisilia

TROPICVS CAPRICORNI

OCEANVS MERIDIONALIS

Lips

CANIBALI

Aphzicq

Latitudo 80 Meridionalis

NAVIGATIO AD TERRAS IGNOTAS ALOYSII CADAMVSTI, ARCHangelo Madrignano interprete.

CAPVT PRIMVM.

QVVM ego Aloysius Cadamustus è Venetis patritijs primo animum induxerim sulcandi eius Oceani, qui à freto Gaditano per insulas Fortunatas, & Aethiopas inferiores uersus Austrum tendit: quumq; ibi pleraque scitu cognituq; non indigna deprehenderim, ut fiat testatum posteris, animo mihi hæsisse, hactenus incomperta quærere, & adire inaccessa, prout rebus memoria suppetet, excipiam & prosequar calamo, donec earum memorabilium rerum quæ uidi, & locorum quæ coràm adiui, ueram prorsus efficiam historiam: quæ omnia si nostris conferantur, alterum profecto orbem efficient. Et si ea forte minus ordinate abs me describentur in rerum tantarum uarietate, non sum tamen defuturus, quin historiam ueram denarrem, & ubi ferè incredibilia & prodigiosa occurrent, licet uera, temperabo tamen de industria, & sciens citius nonnulla sum prætermissurus, quàm uel minima citra ueritatem relaturus. Primus igitur qui memoratum Oceanum & Æthiopiam suprædictam adire est aggressus, post protoparentem nostrum Adam (unius Plinij historiam excipio) is fuit nostro æuo illustrissimus D. infans Don Huric natus Lusitaniæ rege illustrissimo Don Ioãne: qui quidem princeps infans, licet sui nominis prædara, & propè innumerabilia percenseri possent, prudens præteribo omnia in præsens, id unum haud prætermiserim, quòd Christi seruatoris nostri almæ fidei eximie studuit, & nihil magis in uotis gessit, quàm nomen Christianum à barbaris & Dei hostibus asserere, matrimonij expers fuit, adolescentiã suam castitate mira honestauit, domi & militiæ strenuus, Mauros sæpenumero fudit, & bello clarus euasit. Quum itaq; eius genitor dissolutionem corporis sibi imminere conspiceret, annorũ iam plenus, prius naturæ nõ concessit, quàm saluberrimis præceptis filium monuerit, ut, uidelicet, sacratissimam Christi fidẽ animo inconcusso illibatoq; coleret, nec deesset suis uotis, quibus instituerat Christi hostes debellare, & sancto nomini reddere subiectos. Adiecit etiam ad hæc, ut Lusitaniæ gentis, & in primis patritiæ Cordatæ meminisset: & ut paucis absoluã, sæpe dictus illustris. Don Huric patris monitis libens audiuit: fato iam functo parente, fratre tamen patrocinante, qui regno ætatis concessu successit. Huic nomen fuit Don Daruth, cuius auspicijs Mauros male accepit, qui id regnum occupant, quod

Don Huric

Don Daruth

BIBLIOTE... SALAMANCA ...RSITARIA

Fesse dicitur: quod quidem regnũ incipit ab Ampelusia promontorio Mauritaniæ, nõ longe à Gadibus, & mari Atlantico alluitur, & uergit ad Austrũ. Singulis igiitur annis ex instituto Mauros lacessens, celoces suas mittebat, quo ad id promontorium deuentum est, quod Caput de non appellatur ab incolis, argumento, quòd qui ultra dictũ promontoriũ iuere, nõ sunt regressi, & ibi prisci nautæ terminũ semper constituerant suæ nauigationis. Hucusq; itaq; celoces principis deuenere, nec ausæ sunt ueterem terminum excedere. Quæ ubi principi sunt renuntiata, animum accendunt magis peragrandi oris. Instituit propterea rursus ceptam prouinciam persequi, & promontoriũ Capitis de non aliquando transcendere dijs fauentibus: quoniam celoces Lusitanæ omnibus Oceani Liburnicis eximie præstant. Et quũ iam ad id opus nauandum præsto essent nõnullæ Celoces, censuit non difficulter posse nauigare uastum Oceanum, cupiens admodum loca hactenus inaccessa adire, & nouos populorũ Africæ ritus uidere: quibus omnibus exploratis, in promptu haberet Mauros pro arbitrio profligare, & suæ ditioni addere. Iussit itaq; celoces ternas expediri, cum armamentis, cum etiã commeatibus ferè omne genus, quibus uiros strenuos præfecit. Qui dicto principis audiẽtes profecti sunt, & dictum promontorium Capitis de non, litus haud deserentes, per centum ferè miliaria præteriere, & quum nihil præter iucultam tellurem, ac omni habitatore uiduam comperissent, domum regrediuntur. Quum igitur princeps de nouis populorum Africæ moribus ac locorum sitibus, ex his nauigationibus nihil adhuc comperti haberet, rursus classem communit omni genere annonæ, & rebus omnibus, quibus hostes propulsare quirent, & suos diutius alere, data lege ut tamdiu nauigarent, donec superiores suorum nauigationes per centũ & quinqnaginta miliaria excederent, & ultra (si eis uisum foret) progrederentur, quos pro labore tanto innumeris promissis onerat. Qui principi obsequẽtes, uela dedere, & quum nihil nacti fuissent nisi uastũ & sterile solum, rediere. Quibus non obstantibus, princeps indies fit auidior nouarum rerum, animusq; accendebatur magis, ut assolet, in rebus uetitis: quare iam tertio mittit, qui terram huiusmodi explorent. Et, ut breue faciam, tantisper annis singulis nouos expediuit nautas, donec ab Arabibus cultam terram inuenit, qui in desertis uitam trahebant: & paulo ultra progressi, nouos populos inueniunt, qui Azanegi appellantur, uiri coloris subcinericij, de quibus in sequentibus latius dicturi sumus. Et postremo iam ipsis adnauigantibus, tellus Æthiopum inferioris Africæ, quæ Oceano adiacet Australi, apparuit, rursusq; indies nouos populos, cum idiomate, tum etiã ritu & moribus differentes nanciscuntur, ut lectori diffusius deinceps liquebit.

Caput de Nõ

Azanegi

Caput

CAPVT SECVNDVM.

QVum igitur ego Aloysius forem Venetijs, quæ urbs mihi solũ est patrium, anno à partu uirginis M. D. IIII. annum agens alterum & uigesimum: & quum iam ferè nostri maris, quod mediterraneum appellant, litora omnia lustrauissem, decreui in Celtogalliam iterum contendere, quò aliâs iueram commercij gratia: ea enim est regio Galliæ, quæ ab Oriente terminum habet Rhenum fluuium, à Septentrione Oceanum Britannicum, in quem exonerat Rhenus prædictus, & ibi nobile emporium uisitur, Brugim appellant, nullis emporijs Septentrionalis regionis postferendum, & eò lucri causa contẽdebam. Quũ ergo illò proficisci decreuissem, accinxi me itineri, nõ quidẽ multis onustus pecunijs: nam pauciſſimi census erãt, & Liburnicas, quæ eò tendebãt, conscendi duce Marco Zenone equite splendidissimo, prius Christi nomine inuocato: Venetijs soluimus anno Christi memorato, Augusti octaua luce, & prosperis auspicijs uetus institutum inter nauigandum obseruãtes, iter agentes per certa hospitia, hoc est, ad consueta loca applicuimus semper, donec in Hispaniam deuentum est. Et quum ui ingentis tempestatis ducti applicuissemus ad id promontorium, quod Sacrũ Ptolemæus appellat, in Oceanũ uaste prominens, nunc Caput sancti Vincentij: forte fortuna nõ longe ab hoc portu princeps infans per id tẽpus in oppido, cui nomen est Reposera, agebat animi causa. Is ut accepit nos aduentauisse, ad classem nostram internuntium mittit uirũ, à suis secretis egregium, Antonium Conzallem nuncupabant, comite patricio Veneto, qui illic consulem Venetæ gentis agebat, ut diplomata Venetorum principum sigillo insignita declarabant, quique sub principe infante stipendia merebat. Adiuere itaq; nos ex præscripto principis, saccarum ferentes promercale, sumptũ ex insula Mederæ, quæ Oceano Atlantico innatat, è regione Mauritaniæ: tulere etiam cõmercij gratia sanguinem draconis, & alia pleraq; sumpta ab insulis principis prædicti. Dum igitur de saccaro, & alijs mercimonijs sermo fit inter nos, ut assolet merces commutantibus, percunctamur Lusitanos, unde hæc tam præclara eruerint, & regiones locáque scisscitamur: plura referunt, principem suum subegisse gentes innumeras, Christiano nomini hactenus incompertas, unde & saccarum, & draconis sanguis, & alia quamplurima naturæ cõducentia exportãtur: addidere etiam ad hæc, parua esse quæ retulissent, si cõferantur cum alijs rebus, quas prædare dictus princeps egerat: aperiuntq; nobis hunc principem egregium inaccessa maria sulcauisse per internuntios nautas, nouasq; regiones peragratas, domitas prodigiosas gentes, res miratu dignas repertas: unde innumera lucra comparantur, adeò ut ex nummo denos efficias, nullumq; fœnus esse, quod lucrum superet huiuscemodi. Hæc illi sedulo denarrabunt, mirantibus nobis &

Celtogallia.

Brugis.

Sacrũ promont.

obstupescentibus præ rerum euentu cõspicuo. Ea igitur me inter cæteros accendunt lucri auidissimum: statui propterea hunc principem coràm adire, ut si forte & nobis sulcandi dicta æquora potestatem faceret: quoniam suum est eius freti uectigal, custodit propterea ipse Gaditanum fretum non incuriose. Responsum habui ab eis, qui classem nostrã, ut præfeci, adiuerant, me non difficulter impetraturum à principe, ut meo desiderio fiat satis: uerum scirem duorum optionem principem daturũ, utrum uellem, sumerem. Conditio hæc est: qui celoces sua impensa expedit, suoq; periculo agit omnia, is earum mercium quas ferret, principi quartam det partem, ex uetere instituto: aut princeps suo impendio classem expediat, quo ad armamenta & illa omnia quæ tueri possunt naues ab incursu hostium, reliqua ageret qui merces ducit, & quum redijsset, principi dimidium daret omnium: & ubi nihil mercis ex nauigatione allatum fuisset, omnem impensam & operam luderet mercator: licet haud dubie constet, eos qui illò contendent, consequuturos lucrum non mediocre: adiecit etiam principem, si qui è Venetis regiones prædictas inuisere uoluerint, id facillime cõcessurum, imò fauturum plurimum: quandoquidem sibi persuadebat, aromata omne genus, & alia pleraque mihi nautas reperturos, quæ in primis Veneti super omnem gentem callent ad amussim. Propterea principem prædictum adiui, qui me etiam ultra quàm par erat, honorifice excepit, & ea omnia quæ ex relatu suorum acceperam, præsens comprobauit: hoc etiam plus addidit, modo cœptam prouinciam non desererem, se ingentissimis fauoribus & gratijs prosequuturum hoc celebre uotum. Quibus auditis, apud me hæc omnia pensitatius reuoluebam, uegetam ætatem, habilitatem corporis, uires & ingenium, quæ omnem laborem subire poterant: & peragrandi orbis percupidus, accendebar magis, quum præsertim nullus è conterraneis meis hæc aggressus esset, non diffidens ex his magnis laboribus me aliquando, & honorem & emolumentum reportaturum. Decreui prorsus uotum meum absoluere, percunctaturus primo negotiatores Lusitanos, quas merces magni facerent Nigritæ, Æthiopes, & Australissimæ gentes. Redij demũ reuisum eos, qui Liburnicas in litore habebant, & ea quæ in Celticam Galliam uehere instituerant, uni affini meo cõmendo, & mercatus Liburnicas, quæ nauigando itineri facerent satis, ad cõtinentẽ applicui. At naues Venetæ in Galliam uela fecere.

Quando

Quando abierint Liburnicæ, & quibus uentis uela fecerint,

CAPVT TERTIVM.

QVum igitur eò loci me adhuc continerem, quem Caput ſancti Vincentij appellant, aliter promontoriũ Sacrum, ut præfati ſumus, id gratum principi admodum fuit, excipiebat me propterea ſolito magis honorificentius, & elapſis quamplurib⁹ diebus, iubet celocem armari, quæ uehere dolia nonaginta queat: cui præfectus erat Vincentius Lagus incola oppidi cuiuſdam à dicto promontorio diſtantis milliaria ſedecim. Celocem uero muniunt omni commeatuum genere, & earum rerum præſertim, quæ nautis uictum diuturniorem ſuppeditarent. Deorum itaque implorato auxilio, à promontorio ſoluimus die uigeſimo & altero Martij, anni M. D. V. flante uento Apeliote & Borea: & primo uela dedimus uerſus inſulam Mederæ iter agentes, eundo ad quartam Lebegij Occidentem uerſus itinere recto: die uigeſimoquinto Martij applicuimus Mederæ per Portum ſanctum circiter meridiem. Diſtat dicta inſula à Sacro promontorio ferè milliarijs ſexcentis.

Deſcriptio Portus ſancti & rerum in eo memorabilium,

CAPVT QVARTVM.

HÆc inſula ſancti portus parua admodũ eſt, utpote quæ uiginti quinque milliarium circuitu patet, circa ſeptimum & uigeſimum annum à nauibus prædicti principis reperta. Hanc Luſitani iuſſu ſui principis incolunt, aliâs à noſtris nunquam cognitam. Huic moderatur Bartholemæus Polaſtrus dicti principis alumnus. Fert hæc inſula innumeras fruges, triticum, ſiliginem, & alia id genus, boues, iuuencos, aptos, & in primis cuniculis ſcatet, eſt ibi ſanguis draconis, qui lachryma eſt arboris: nam ſtato anni tempore arbores ferro ſauciant, quæ ubi ſunt inciſæ, anno ſequente gummam emittũt per inciſiones. Gumma uero ahenis decocta & defecata, ſanguis efficitur, quem appellant draconis. Eius arbor producit fructum ceraſi inſtar, menſe Martij guſtu eximium, coloris Veneti. Inſulam circumuectis conſtat piſcium ubertatem maximam eſſe in primis dentalium, & oſtrearum. Portu caret, ſtationem uero habet perquàm commodam ab omni uentorum afflatu tutam, excipio Subſolanum & Vulturnum, quibus haud tuto nautæ ſe freto committerent, hæc Portus ſanctus appellatur: mel gignit ſuauiſſimum, adeò ut nullibi ſit præſtantius: ceram quoq; producit abunde: nam ibi apum confertiſſima cernuntur examina innumerraq;.

Sanguis draconis.

MONCHRICVS PORTVS INSVLAE Mederæ,

CAPVT QVINTVM.

ILlinc die uigesimo septimo soluimus, uidelicet, ab insula Sancti portus, & eadem die portum Monchricum applicuimus: is est insulæ Mederæ portus, qui abest à portu Sancto milliarijs quadraginta, & ni nubes cœlũ inumbrauerint, altera alteram uidet.

DE INSVLA MEDERA EIVSQVE præfectis,

CAPVT SEXTVM.

Medera unde dicta.

MEdera insula auspicijs & opera infantis principis colitur, frequens est habitatore. Hæc igitur à Lusiranis incolitur ab annis quatuor & uiginti, aliâs incognita: huic præfecit princeps uiros duos egregios equites: primo nomen est Tristanseræ, & hic mediæ insulæ moderatur: alteri Ioanni Gonzalæ, qui insulæ quod supereſt moderandum suscepit. Et huic insulæ nomen inditum est à copia lignorum: id enim indigenarum lingua medera significat: argumento quòd quicquid inibi erat soli, totum id syluis opacum condensissimis conspiciebatur. Operæpretium igitur fuit his qui primo coluere insulam, ut igni multo compurgarent: qui adeò grassatus est aliquando, ut etiam uiros corripuisset, ni propè aquis humerotenus immersi, sibi cõsuluissent. Nam dictus Ioannes Gonzales, ut ignem euaderet cum coniuge & natis, famem bidui iugiter in aquis tolerantissime sustinuit. Igne igitur expurgata insula, semini præparatur idonea. Hæc quatuor è partibus colitur, una appellatur Monchricus, altera Sanctæ crucis, tertia Fonzala, ultima Louis camera. Et licet quamplurimas alias habitationes habeat, hæ sunt tamen potissimæ. Si uiri percensendi forent, hi proculdubio octingenti essent, è quibus seligi possent equites centum. Insula circuitu patet quadraginta milliarium, portum non habet, uerum peropportunas stationes: feracis est soli, licet saltuosa, instar Siciliæ, scatet tamen frugibus ferè innumeris, legit quotannis tritici scaria 30000 Venetorum: desijt tamen esse feracissima, licet fertilis adhuc plura producat, nam frequentiore semine attrita est: quoniam indies aratur, atteritur magis. Regio est irrigua fontibus, & amnibus conspicua, octo uisuntur ibi, qui insulam interfluunt: & ibi aquaticæ serræ, quibus in assamenta secantur ligna, & alia id genus efficiunt, ut sunt mensæ tripodes, quibus ferè Lusitania omnis condecoratur eximie, necnon circumadiacentes regiones exornantur. Assamenta ibi multijuga uisuntur, aliâs dedolantur in mensas ex cedro miri odoris, nec absimiles cupresso. Ex alijs fiunt abaci,

tripodes,

tripodes, cophini, scrinia, & ferè omne genus receptacula, & in primis ex nasso fiunt pulcherrimæ, quæ quasi purpurei sunt coloris. Quoniam uero hæc insula frequentioribus irrigatur fluminibus, memoratus princeps saccareum harundinetum ibi plantari iussit, ex quo saccari quamplurimum legit: inde ueniunt scitissima saccara toto orbe præcipua, primæ decoctionis, necnon mixta, & quantum ex aliorum relatu colligere quiui, indies meliora saccara sperant: quoniam ea insula temperie cœli meliore saccarum suapte natura gignit: nam ea qualitas est plagæ illius, quæ Cypri, & Siciliæ: nunquam algent, & ibi bellaria, & tragemata ex saccaro omnium generum, melliśque plurimum. Ceræ quidem satis, sed non tantum: uineas habet non despicabiles, in quibus taleas & malleolos maluatici plantare iussit princeps infans, afferuntur ex Creta insula, quam hodie appellant Candiam: uberes sunt uineæ, cœlo ad id inclinante: uites plus uuæ quàm foliorum ferunt, racemi proceriores, ut mensuram quatuor palmarum excedant, res uisu conspicua miraćꝫ uoluptate afficit intuentes: & ibi uuæ quibus color est niger, in arcuatis pensiles. Inde etiam exportantur ex nasso arcus celebres, qui feruntur in Occidentem, & fiunt ligna apta arcubus conficiendis. Et ibi paui quàm plurimi sylueſtres, colore ad albedinem inclinato. Perdices, neque id genus alia ibi uidebis, præter coturnices, & apros innumeros in montibus. Memini etiam ab indigenis accepisse, ibi quum primo culta est insula, copiam maximam columborum fuisse, quibus capiendis non alia arte usi sunt aucupes, quàm alligato perticæ uncino ex arboribus, quibus illic insident, traherentur, ad se non pauentibus aùibus, sed mirantibus ueluti ad rem non uisam hactenus: quoniam nullo habitatore humano culta fuerat insula, à solis auibus & feris habitata. Fidem huic rei maiorem adstruit altera insula nostris temporibus reperta, natura nõ abſimilis, præsertim in auium aucupio: ea utraćꝫ humani ritus expers fuerat: animalia ibi quamplurima usui humano apta: uiri illic etiam census non mediocris, compluſculi dites ac locupletes: omnis insula adeò culta est, ut uiridarium & hortum repræsentent amœniſſimum, quicquid ibi legitur ueluti aurũ est. Et ibi celeberrima diui Franciſci cœnobia uitæ obſeruantioris sanctioriścꝫ. Accepi etiam ab incolis fide haud indignis, uuas etiam matureſcere circiter sanctam hebdomadam.

Saccarum

Vuæ uernæ.

Canariæ insulæ numero decem,

CAPVT VII.

A Dicta insula Mederæ Austro flante soluimus, quo duce iter confeci/mus, donec insulas Canarias applicuimus, quæ absunt à Medera ferè milliarijs cccxx. Hæ sunt decẽ numero, septem cultæ, tres desertæ: quæ colun/tur hæ sunt, priuis priua nomina. Primæ nomen est, Fractæ lanceæ: secundæ, Maghæ sortis: tertiæ Grancamariæ, quartæ Teneriffæ, quintæ Gieneræ, sextæ Palmæ, septimæ Ferro. Nec id est prætereundũ, quod ex memoratis septem insulis, quatuor Christianum nomen colũt, uidelicet, Fractalancea, Magna/sors, Gienera & Ferrum. Tres uero quæ supersunt è septem, idolis seruiunt. Christianis insulis præest eques nobilissimus, qui Ferrara nuncupatur, oriũ/dus ex urbe Sibilia, ditionis Hispaniarũ regis. Qui colunt has insulas, uiuũt pane ordaceo, carnibus, & lacte plurimo, & in primis caprino, quibus abun/dant. Hæ uini & tritici impatientes sunt, nisi aliunde importetur eis, prorsus carent: fructus ferè nulli, reliqua uero optima: scatet onagris, id est, syluestri/bus asinis, præsertim ea quæ dicitur Ferrum. Distant inuicem hæ insulæ mil/liarijs quadraginta: atq; ita alia respicit aliam, ut de industria continenterq; subordinatæ uideantur, & Orientẽ prima, ultima uero Occidentẽ respicit:

Quarum sint rerum feraces Canariæ,

CAPVT VIII.

EX his insulis aduehitur herba, quæ Oricola dicitur, cuius colore uestes inficiuntur, quæ quidem herba Gades in sinu Sibiliæ comportatur, & illinc in Orientem, & demum in Occidentem itur: exportatur etiam inde co/rij hircini copia ingentissima, quod cæteris præstat: seui plurimum, casei uero multum: & incolæ harum quatuor insularum nomini Christiano parent, & Canarij dicuntur. Idiomate differunt, adeò ut alter alterum haud intelligat. Mœnia non habent, sed uicos undequaque patentes, uerum in eminentissi/mis montibus specus excauãt, ubi degunt tuti ab omni impetu hostili. Sunt hi montes suapte natura ferè inaccessi, ideo inexpugnabiles, perinde ut nulla uis eò penetret, nisi una fames aditum præberet: & ambitus minoris harum insularum nõ minus patet milliarijs nonaginta. Tres uero quæ idola colunt uastiores sunt, & frequẽtiore habitatore, præsertim Canaria magna, quæ ho/minibus circiter octo millibus exornatur. Teneriffa autem trium maior est, hominũ quindecim millia, si utrũq; sexũ spectes, emitteret. Palma uero rarissimo est habitatore, uisu tamen cõspicua, & delectabilis admodum. Id etiam apprime est dignũ scitu, quòd nulla alia de causa hæc regio est propè inexpu/gnabilis, nisi ob situs locorũ propè inaccessos, & strenuã gentẽ: fitq; propte/rea ut subdita sit nemini, licet pluribus sit lacessita prælijs. Nec silendũ puto de insula Teneriffæ, quæ & eximie colitur, & inter orbis insulas est eminẽtior.

Nam

Nam cœlo sereno eminus cõspicitur, adeò ut qui absunt ab ea ad leucas Hispanas sexaginta uel septuaginta, non difficulter eam intueantur: & si leucarum ratione colligas, miliaria ducenta quinquaginta excedunt. Quod cernatur à longe, id efficit acuminatus lapis adamantinus, instar pyramidis in medio. Qui metiti sunt lapidem, aiunt altitudine leucarum quindecim mensuram excedere ab imo ad summum uerticem. Is lapis iugiter flagrat instar Ætnæ montis, id affirmant nostri Christiani, qui capti aliquando hæc animaduertere. Hi præfectos habent nouem, quos duces appellant: nec iure hæreditario succedunt, sed ius est in armis: inuicem digladiantur, & sæuiunt ut beluæ, armis carent, quia ferrum nõ habent, uerum lapidibus & scipionibus res geritur inter eos: nam lignis acuminata cornua adfigunt, ut uicem ferri gerant: nudi ferè omnes incedunt, tamen nõnulli auersè & aduersè pellibus caprinis teguntur: carnem inungunt seuo hircino condito herbarum quarundam succo, ut cutis effecta densior algorem toleret facilius: licet ibi uix algeant, quoniam ad austrum sunt positi: domos non habent, neque mapalia, nec quidem uiles casas, uerum specus & cauernas montium incolunt: ordeo, carnibus, & caprino lacte pascuntur, abundant nonnullis fructibus, & in primis ficis, metunt fruges mense Martij & Aprilis: fidem habent nullã, nec Deum norunt, sed alij alia idola colunt, solem nonnulli, & alij lunam, & planetas, superstitiose admodum idolis seruiunt: mulieribus quidem in promiscuum non utuntur, sed pro arbitrio ducunt innumeras: uirgines cõiuges prius non accipiunt, quàm à principe deflorentur, & id apud eos ingens decus & honos ducitur. Verum si quis forte argutulus diceret, unde hæc nosti? Id pro responso nobis erit, Incolas, uidelicet, conterminarum insularum quæ Christo parent, ex instituto uitæ consueuisse hos infideles crebris incursionibus lacessere, noctu præsertim: & ubi aliquando in congressu succumbunt infideles captiui ducuntur sexus utriusque, qui sic capti in Hispaniam mittuntur, hæc nos docuere. Vsu euenit aliquando, ut è nostris corripiantur aliqui, quos Canarij ad contumelias seruant, & ut publico sint ludibrio, lanij officio fungi eos cogunt, eis que exenterandis bobus & suibus addictis, quod apud eos ignominiæ specimen & dedecoris ducitur magnum: tantisper captiuitatem tolerant, donec permutatione aliqua redimantur.

Leucæ Hispanæ.

Adamas miræ altitudinis.

Seruant etiam alium morem Canarij inaugurandis principibus. Nam quum sceptra suscipiunt, compluscuti sese offerunt certatim in memoriam & honorem noui principis morituros, & sponte quispiam uitam deuouet: congregantur propterea in ualle deuexa, & ibi peractis nonnullis cerimonijs, ac prolatis uerbis quibusdam, ille qui sua morte festũ principis est exornaturus, se dat è rupe præcipitẽ, perinde ut ferè in frusta concisus exanimetur. Pro qua re quoniam fit in gratiã principis, debet princeps superstitibus agnatis defuncti.

defuncti, prosequuntúr eos beneficijs, ac fauoribus innumeris. Hũc morẽ licet ipsimet improbẽt, seruant tamen, & pro cõperto habemus uerũ esse quod retulimus: saliũt mirum in modum agiles supra quàm referre queam, instar funambuli & petauristæ corpora librant, & ut hinuli de saxo in saxũ migrãt, licet multum distẽt, & id nudis pedibus: lapidem iaciunt ultra aliorũ iactum, & quicquid pro scopo ac signo dederint, nusquam aberrant: uim maximam ac propè incredibilem lacertis inferũt, adeò ut uno uel altero ictu umbonem infringant. Memini dum illic agerem uidere è Christianis Canarijs quendã hoc ludicri genus agentem: conditionem proponebat, propositamq; sanciebat pignore, uiris tribus mala Assyria duodena dabat, ut omnes ea iacerent in eum, nec propius accederent quàm ad octo uel decem passus, aberraturos omnes adseuerabat: nec ipse eorũ poma medica tangere uolebat, nisi manu repercutiendo, alioquin inanes illorum iactus futuros prædicabat. Ille uero duodecim sumebat, & in uiros prædictos uibrabat, nullo aberrãte. Abnuêre conditionem omnes, quandoquidem probe nouerant quantũ præstaret corporis dexteritate, nec eos latebat ipsum etiam plura facturum quàm iactauisset. Hæc summa est igitur, ipsos Canarios mobilitate ac agili natura ferè omnes anteire mortales. Hi etiam eximium cultum censent, herbarum succo tingere corpora colore multiplici, modo Puniceo, Prasino modo, nõnunquã Veneto, aliquando cœruleo, & nihil cultius ornatiusue ducunt colorum uarietate, & hæc pictura est eius ornatus apud eos, cuius ornatiores uestes apud nos sunt. Ex his insulis igitur Canarijs, duas ego Aloysius præsens inuisi Gomorram, uidelicet, & Ferrum. Palmæ quidem applicui, uerum nusquam dassem deseruí, ut cœptum iter consummarem.

Descriptio Capitis Albi cum insulis proximioribus.

CAPVT IX.

SOluimus ab hac insula flante Austro Æthiopiam uersus, & breui peruenimus ad id loci, cui Capiti Albo nomẽ est, abestq; à Canaria miliarijs ferè septingẽtis septuaginta: & illud præsertim est sciendũ, quòd qui à Canaria insula ad Caput Albũ proficiscuntur, hi litora Africæ nõnihil deserunt: quoniam qui Austro ducũtur, ad læuam Africã relinquũt, quantoq; magis quis ducit naues in altũ, tanto minus continentis uidet, quia Canariæ insulæ plurimũ absunt ab litore Africæ Occidentẽ uersus. Igitur nautæ tamdiu absunt à litore dum nauigant, quoad ultra medietatẽ itineris peregerint, quo insula Canaria à Capite Albo abest: & demũ obliquant ad læuam tantisper, donec Caput Albũ speculentur à longe, ne prius appellant terrã, quàm eminus explorauerint: quoniã ultra dictũ caput nihil nisi uastũ mare cõspicitur, quoad peruenias ad id litus, ubi cum dicto Capite fit sinus, qui dicitur Forna Dargin, cui ab insula quadam sinus eiusdem dicta Dargin, nomen inditum est:

Forna Dargin.

quod

quod quidem nomen habet originē à parua insula in eodem sinu sita. Intra sinum per miliaria quinquaginta,& ibi etiam tres insulæ, quibus indita sunt hæc nomina à Lusitanis: primam Albam appellarunt, quia arenis strata est: alteram Garzararum insulam, argumento, quòd Lusitani qui primo coluerunt eam, magnam marinarum auium copiam ibi nacti sunt, adeò ut indè duas naues onustas omni genere auium in Hispaniam duxerint. Tertia insula Cori dicta est:& hæ tres insulæ paruæ sunt admodum, arenosæq; ac desertæ. In illa quæ dicitur Dargin, aqua potu dulcis inuenitur, in alijs uero non nisi marina. Et signanter animaduertendū est, quòd hi qui à freto Gaditano soluunt,& uersus hanc Æthiopiam, quæ Austrum respicit, tendūt, nihil culti reperiunt, etiam à Barbaris, donec ad id loci uenias, qui Caput de Chantin dicitur,& ab eo uersus Caput Album semper à latere, & tunc tellus arenosa, quæ est deserta,& Septentrionalem partē respicit, præsertim eam, quæ montibus adiacet, quæ est nostra Barbaria citra Tunetum, & loca illa omnia à latere: quos quidem montes Barbari appellant Sarra, & uersus Austrum contermina est Nigritis Æthiopiæ inferioris: uasta est hæc regio, adeò ut si ex transuerso metiaris itinere dierū sexaginta uel celeris ueredarij, haud consequaris magnitudinē: nō seruat tamen uastitatē hanc undequaq;, & Oceano alluitur ab altera parte: quæ tota est alba & arida, ac plena arenis, depressa est, nec inæqualis,& usq; ad dictum Caput Albū, miram præ se fert æqualitatē. Inuenerunt Lusitani primo hoc Caput Album. & in eo nihil præter arenas, nulla herbarū aut arborū uestigia: uisu tamen est conspicuū, quia triāgulum repræsentat: nam in frōte efficit pyramides tres, quæ singulæ inuicem absunt miliario. Id latus totum scatet piscibus omniū generum, nec nostris minoribus, forma tamen dissimilibus. Totus is sinus Dargin,& illa ferè omnis regio indiga est aquarum,& ibi arida & petrea tellus, & paulopòst uastum æquor, & aquarum concursus ingens: nec sulcant hoc mare, nisi interdiu explorantes contis scopulos, qui ibi sunt frequentiores: ob id quandoque obrutæ sunt naues duæ secus aridam hanc. Et sciendū est, quòd dictum caput de Chantin uersus Austrum & Septentrionem Caput Album respicit. Et notādum, quòd post dictum Caput Album in mediterraneis est locus, quem Hodenū appellant, introrsus situs ad diætas sex,& is locus nullo muro clauditur. Sed est diuersorium Arabū,& statio Camelorum, quò appellunt Arabes & Dromedarij, quos uocant Carauanas, quæ de Sambut ueniunt:& etiā illac transeunt, qui ab Nigritis proficiscuntur, & nostras Barbarias inuisunt. Eius regionis incolæ uiuunt ordeo & cariotis, quibus ubertim abundant: alibi etiam in suis locis crescunt prædicta, sed parcius: potus illis camelorum & aliorum animalium lac, uino prorsus carent. Boues fœminas habēt & capras, uerum paucas, id efficit sterile solum, & minime herbidum: boues sunt parui, si nostris cōferantur. Mahumetē colunt, & odere Christianos plurimū: nunquā quiescunt,

Dargin

Nigritis regio.

Caput Album

Hodenum

Nigritarum mores.

quieſcunt,uagantur ſemper per deſerta.Hi Nigritarum terras adeunt,& noſtras Barbarias uiſunt,frequentes ſunt, & Camelorũ copiam ingentiſſimam habent, quibus comportant æs & argentum,& alia quamplurima.E` Barbarijs noſtris in Atanbut,& ad Nigritas præfatos:inde uero exportant aurum, idq; ad nos aduehunt. His eſt colos niger,ueſtis alba,lacinijs rubricantibus, abſq; tunica interiore ueſtiuntur: eodem habitu & mulieres utuntur abſque camiſijs,ut præfertur.In capite more Maurico peplum gerũt, quo circumuoluunt caput.In his arenoſis locis uiſuntur leones,& pardi, ſtruthiones quoq;, quorum oua ego comedi non inſuauiter. Id eſt etiam ſciendum,quod princeps infans Luſitanus prædictus in hac inſula Dargin pactum fecit hoc modo,ut nemo ſinum intret mercaturus aliquid cum Arabibus, præter eos, qui fœdus inierunt,& dictam inſulam incolunt:& qui conuenerũt cum principe, in dicta inſula negotiatores aſſiduos fouent,qui cõmercia exercent cum Arabibus,qui hæc maria mercium gratia frequentãt,quiq; uarias merces important,ut ſunt pãni,telæ,argentum,tapetes,& id genus alia, & in primis triticũ, quoniam fame propè iugi laborant,& cõmutant mancipia cum noſtris mercibus,dant etiam aurũ . Qua de cauſſa princeps infans illic oppidum erexit, ubi fabri quàmplurimi degunt,ut hæc cõmercia non deſinant, ſed perpetuo conſeruentur: ob id propterea annis ſingulis eò contendunt Luſitanæ celoces,id eſt,ad Dargin inſulam,ducũt etiam Arabes equos pernices, quos Barbaros appellant, pro quibus ab eis Nigritarum ſeruos & uernas accipiunt, nec minore pretio eos uendunt equos quàm decẽ aut quindecim mancipijs. Eò etiã, uidelicet, ad Nigritas plura ex ſerico elaborata contextaq; Maurico more, argentum & alia pleraque comportant ex Illyberi, id eſt, ex Granata Hiſpaniarum ditionis,& Beticæ regionis. Afferunt etiam plura ex Tuneto Africæ minoris, quod Barbariæ regiam appellant, & pro his omnibus rurſus mancipia,& auri copiam maximam conſequuntur.Hi ſerui primo appellunt ſtationes Hodeni,& inde ad mõtes Barchæ, illinc in Siciliam deueniũt: reſiduum uero uernarum ad inſulam Dargin ducunt,& Luſitanis uendunt, illis, inquam, qui cum rege de mercimonijs conuenerunt, fitq; propterea,ut Luſitani quotannis mancipiorum circiter mille ex Dargin aduehant ſecum, & id illis magnum commercium:nec hactenus,niſi à diebus paucis, inter eos cõmercia fiebãt.Nam prius Luſitani infenſi erãt his Arginenſibus,& eorum ſinum ternis uel quaternis nauibus infeſtabant,& aliquando noctu meditet ranea deprædabantur, & uicos piſcatorũ aggreſſi, plura aſportabant,& gentis Arabum ſexus utriuſq; quàm plurimos captiuos trahebant, qui tandem in Luſitaniam ducti ſub haſta ueniebant:pari modo alterum latus ultra Caput Album deprædabantur uſq; ad flumen Senegæ.

De regno

De regno Senegæ, & Azenagis populis,

CAPVT X.

SEnega flumen est, quod Azenagos à primo regno Nigritarum disterminat. Azenagi homines sunt qui inter nigrum & subcineritium colorem sunt dubij, incolunt quædã loca ultra Caput Album in latere illo quod mox post Caput prædictum decurrit, & introrsus per deserta: plures ex Azenagis contermini sunt Arabibus Hodeni. Hi uiuunt ordeo & cariotis, & camelino lacte: uerum quia proximiores sunt regno Nigritarũ, leguminibus aluntur: pauci sunt admodum cibi, adeo ut polline ordei, uel minimo pulmento totã diẽ alacres uiuant: efficit eos inediæ patientes annonæ caritas. Hos aliquando captiuant Lusitani, uẽduntq; pro mancipijs domi: præstant hi seruitute uernas ferè omnes, præsertim Nigritas. Vtcunq; sit, ab annis paucis rediere nostri Lusitani secum in gratiam, & à ui temperant omnes, & cõmercia inter eos magna fiũt, nec patitur princeps infans, ut eis de cætero inferatur iniuria, autumat eos propediẽ subituros Christianã legẽ: nam in biuio & ancipiti adhuc hærent, utrum legi nostræ, an Mahumetanæ seruitutem exhibeãt, nihilq; de lege huiusmodi apud eos agitatum erat, nisi Azanegi eos edocuissent. Et hi Azanegi prauum morem seruant. Fascia linea caput inuoluunt, demisso sindonis capite per frontẽ, ita ut os totum cooperiat: pudet enim eos oris æque, acinguinis uel cunni: os tectum ut rem pudendam circunferunt, argumento quòd ueluti sentina quæpiã halitum tetrum semper emittat, nec detegũt nisi sumendi cibi gratia. Principes non habent, uerum locupletiores inter eos eminent, his obediunt & obsequũtur. In uniuersum pauperes sunt, mendaces, & suprà quàm referre possim, proditores. Mediæ sunt staturæ, capillum calamistro exornant ut Alamanni, promittuntq; plurimũ, illudq; nigrum adipe piscis inungunt, & olent pessime, quod apud eos uirtus & honos ducitur.

Commutatio salis & auri, deq; distantia,

CAPVT XI.

MAgnifaciunt etiam hi populi præpingues & obesas mulieres, & in primis proceriores mammas habẽtes: propterea ubi annum circiter septimum & decimum attigêre, rumpũtur eis ui à uiris mammæ fune per mediũ, perinde ut ferè à pectore auulsæ pensiles remaneant: quũ uero semel pepererint, longiores fiunt, & uisu fœdiores turpioresq; : neq; hi alios nouere Christianos nisi Lusitanos, qui annis circiter quatuordecim eis multas clades intulere, captiuos ducendo plurimos, hastæ demum ut mancipia eos subijcientes. Pro comperto etiam id habemus, quòd ubi hi populi primo Liburnicas & alias id genus naues conspexere in mari uelificantes, antea illis incognitas & inuisas, arbitrati sunt aues esse albis alis aëra scindẽtes, è remotioribus partibus aduentasse. Quũ autẽ uela deprimerent, ut appellerent litus, credebant pisces esse eminus uisis nauibus, nõnulli censebant fore phantasmata quum

noctu sulcarent maria: & erant hæ naues eis terriculamenta non mediocria, utpote quæ modo huc, modo illuc distrahebantur, instar phantasmatis alicuius ui uentorum ductæ, uariisq; in locis eis inferebantur damna à nautis, noctu in primis, quũ tamen inter se celoces abessent per milliaria propè centum, prout conuenerat inter naucleros, & ut uentorum ratio patiebatur, huc atque illuc pulsæ: sicq; intra se ratiocinabãtur, si hi essent mortales homines, quonam modo quirent tantum itineris nocte una metiri, quantum nos nec triduo absoluimus prorsus nauigationis expertes. Itaque loco phantasmatis apud eos ducebamur. Huius rei certiorẽ me fecere ex Lusitanis quamplures, qui per id tempus ea litora frequentabant commercij gratia. Accepi etiam id à captiuis, qui fere per eadem tempora capti fuerant, ex his testatũ fuit nobis, quàm stupidi ad rerum nostrarũ conspectum fuerint, quando de nobis talia stolide sibi persuadebant. Supra etiã stationem Edon introrsus sex dierum itinere locus uisitur, qui denominatur Tagaza, quod nostri interpretãtur auri sarcinã. Vnde aduehitur salis petrei ingẽs copia, id asportatur camelis Arabum & Azanegorum uaria loca petentiũ: nonnulli Tambuto iter faciunt, & Amelum contendunt ditionis Nigritarũ: quò ubi applicuere, mox sal omne expediunt, utputa octauo die: quicquid aduectũ est salis uenditur prope Mitigallum, cc. uel ccc. demum suas repetũt casas auro onusti. Et id in primis est sciendum, hoc regnum Mellis caloribus infestari, ut fere quadrupedia omnia illic fathiscant, quũ nihil pabuli ibi pro quadrupede crescat nisi pestilens: fitq; propterea, ut ex centum camelis qui eò onera ferunt, nõ redeant triginta domum: hinc quadrupes fere nullũ uidebis, ibi pereunt omnes æstu nimio. Arabes etiam & Azanegi illic correpti morbo efflant animã: ægritudinem parit torrens sydus, cui subsunt. Ferunt etiam Tagazam à Tambuto abesse itinere dierum quadraginta equitis unius: & inter Tambutam & regnũ Mellis iter triginta dierum intercedit. Percunctatus sum etiam hos quomodo mercatores regni Mellis tantum salis consumant. Referebant Mellitæ nonnihil consumere in regno suo Nigritarũ, quoniam uersus Meridiem positi, non longe ab æquinoctioli, ubi dies cum noctibus semper propè certant de pari: longiusculi tamen dies, quoniã illorum Zenith de directo non est sub æquinoctiali, non enim essent in Meridie. Sunt itaq; ultra æquinoctialem nonnihil, & ideo plus diei quàm noctis habent, & ibi feruentissimus æstus. Fitq; propterea, ut statis anni temporibus eorum sanguis inficiatur, adeò ut ni sibi sale mederentur, protinus exuerẽt uitam. Modus medẽdi hic est: Salis modicum aqua liquefactum singulo die hauriunt, & hoc eis pro medicina & remedio præsentaneo. Reliquũ uero salis in glebas diminuunt tantillas, ut uiri unius humeris singulæ ferri possint, arte quadam ad id nõ inepta, usq; ad regnum Mellis, quò quum uenerint, singulis camelis duas salis glebas imponunt: & id quadrat oneri, uidelicet, ut singulis camelis duæ salis glebæ imponantur: &

Tagaza.

Regnũ Mellis

postremo

postremo in regno Mellis Nigritæ, qui Mauri nigri uulgo dicuntur, rursus id onus salis capite portant, ut priui priuas glebas ferant, numerosiores adeò ut propè ferentium uideatur iustus exercitus hominum peditum, qui per uastum iter salem humeris conuectant. Et hi pro leuamine laboris, & fessorum solatio, tridentibus quibusdam utuntur humi infixis, quibus salem fessi imponunt tantisper, donec uires reuocauerint. Hoc modo sal prædictum aduehunt usq; ad quoddam flumen, cuius naturam non sum percunctatus, an salsum uel dulce esset: nec id ab re dixerim, quoniam æquor creditur à multis. Et his Nigritis operæpretium est sic salem suum conducere, quoniam quadrupedibus ferè omnibus carent: id soli efficit iniquitas, quod aut parum fert herbæ: aut si fert, id totũ est pestilens, ut præfeci. Hinc non difficulter colligimus, quàm frequẽtiore hominum uehentium salem cœtu opus sit, quum tantum salis consumant. Quũ uero applicuerint ad id flumen, quod mare propè creditur, qui salem detulerunt, singuli singulos ex suo sale monticulos erigũt: & ita disponũt, ut alter alteri succedat continenter recto tramite, & unusquisque quopiam signo suum aceruum insignit, & demũ recedunt omnes itinere mediæ diei. Vbi igitur receſſere, aduentant alij Nigritæ, qui cognosci nolũt, neq; aliorum colloquia admittunt, & accedunt cũ suis Liburnicis, ac nauibus grandioribus ab insulis quibusdam, & litus appellunt, uisoq; sale, pondus quoddam auri prope aceruum salis ponunt, prout sibi congruere commercio uidetur, nec ab æquitate absonum, & mox recedunt, salem & aurum relinquentes. Nigritæ uero qui itinere mediæ diei secesserant, rursus redeunt, & unusquisq; suum aceruum uisit, & ubi aurum dimissum placuerit auferunt, salẽ relinquentes, & abeunt non reuersuri: si uero conditio auri relicti non placuit, utrunq; dimittunt, uidelicet, aurum & salem, & iterum abeunt infra prædictũ tempus reuersuri. At Nigritæ qui cognosci nolunt, rursus accedũt, & eos aceruos à quibus sublatum aurum uiderunt, auferunt: aut eis quibus adhuc relictum est aurum, addunt nonnihil auri: uel suum aurum (si ultra addere non libet) asportant, sale relicto. Et hoc modo sua commercia exercent, ut alter alterum non uideat uetere instituto. Et licet id forte à fide deuiet, utpote nõ credendum: illud tamen pro comperto habemus, quoniam à fide dignis est acceptum, à negotiatoribus in primis.

Permutatio mercium.

Quomodo Imperator negotiatorem quendam cognoscere uoluit.

CAPVT XII.

NOueritis igitur me aliquando negotiatores Nigritas regni Mellis percunctatum fuisse talia, quur princeps eorũ, qui & diuitijs & regno pollet plurimum, non nauasset operam ui uel amore, ut tandem aliquando sciret, quæ nam gens esset, quæ hominum forma, quod idioma, qui mores forẽt illorum, qui cognosci nolebant: id habui pro responso, Principem suum iampridem hoc conatũ fuisse, ut cognosceret hos Nigritas, & excogitauisse talia,

ut hos caperet: adseuerabant ipsum, uidelicet, habito cõsilio, tempus aduentus prædictorum obseruauisse, quò consueuerant cõmercij causa accedere ad litus, & per nõnullos dies præueniſſe eorũ aduentum, dispositis insidijs hoc modo: iussit nonnullis è suis priusquã mercatores qui Carauanã ducunt, aduentarent, ad id loci accederent, ubi salis & auri permutatio fiebat, & effossa humo caueas struerent, in quibus ad tempus tandiu delitescerent, donec ex Nigritis, qui cognosci nolunt, aliqui aduenirẽt, aurum deposituri pro sale: & demum erumperent impetum facientes in eos, tres uel quatuor caperent, adseruarentq; diligentissime, & ad principem ducerent regni Mellis. Et ut paucis expediã, successit principi ut disposuerat: cepere quatuor, reliqui fuga sibi consuluere: & ex his quos ceperãt tres missos fecerunt, rati satis ac super fore, si unus ad principem duceretur gratia gentis cognoscendæ, ne Nigritæ indignabundi succenserent, & temperarent demum à cõmercijs. Capto itaq; Nigrita, ac adducto ad principẽ, adhibiti fuerunt quamplurimi uaria idiomata callentes, alij alia lingua captum interrogantes, ut eius linguam explorarent. Is uero captus ad omnem sermonem conticuit, & nusquam est loquutus, nec cibum sumpsit unquam: triduo solum uixit. Quæ res regni Mellis Nigritas in eam opinionem adduxit, ut credant eos populos usu loquendi carere, & suapte natura mutos esse. Alij rentur id euenisse ex indignatione, quòd, uidelicet, proditi fuissent. Retulere hæc principi ægre ferentes, quòd nequiuissent principis desiderio facere satis. Animo iniquo tulit princeps, & enixe auideq; percunctatus est suos, quæ hominũ forma esset. Responsum est illi, uiros esse nigerrimos, & proceros adeò, ut suam staturã plus palmo excederent: & inter cætera referebant eos labrum inferius promissum ad pectus usq; habere, rubrum & introrsus exulceratũ perinde ut sanguis exeat, superius uero paruum instar nostri: fiebatq; propterea, ut dentes omnes apparerent, quos habent nostris grandiores, duos etiam habent hinc & hinc reliquis eminentiores: lumina uero prominentiora, eademq; nigra, torui aspectus admodum: ferunt etiam gingiuas ut labrum sanguinẽ emitteret semper. His uisis principes reliquos pœnituit facti huius, nec deinceps gentem huiusmodi infestarunt, quoniam ob unius mortem reliqui desiere mercari triennio, quod cedebat in damnum eorum. Nos autem censuimus eis sic labra putrefieri ob ardorem torridæ plagæ: & quũ sale sibi medeantur, nequiuere diutius sustinere quin rursus ad institutum uetus redirent, quum sale carere nõ possent. Igitur rediere elapso triennio, & ex nostris incommodis & ægritudinibus metimur suas infirmitates: nec noster princeps magni facit loquatur uel ne, modo emolumentum ab his sentiat. Id est totum quod à multis accepi eius regionis incolis: & quoniam plures hoc adseuerant, non difficulter adduci possumus, ut multis credamus. Ego quidem quantum in me est, hæc & alia non impossibilia credere uolo, quum ex usu multarum rerum plura didicerim. Id igitur

aurum

aurum aduehitur in urbem Mellis, & ibi tripartitur, partem qui Carauanam ducunt, iter per regnum Mellis agentes, Cochium uersus Siriam ferũt: duas uero partes reſiduas Carauana ex Melle aduehunt Atambutum, & ibi rurſus diuiditur, partem ducunt ad eum locum qui dicitur Ato, & inde Tunetũ Africæ minoris, quod eſt Barbariæ caput, & Regia per ſuperius latus ad Oceanum, aliam uero partem deferunt ad illum locum qui dicitur Hodenum, ut ſuprà memorauimus, & illinc ad Hona & portũ Orarani, qui dicitur à Barbaris Marſacubi, à Latinis, Portus magnus. Loca ſunt Barbariæ in Mauritania, nõ longe à Gadibus è regione Illyberis, id eſt, Granatæ: aduehunt & aurum à Fezes, & amarum, & Choos, & Argis, & Azafi, & Ameſa loca Barbariæ extima, id eſt, extra fretum Herculeum: illò contendunt Chriſtiani, præſertim Italiæ, empturi aurum, multñugas merces aduehentes. Et ut eo cõgrediar unde ſum digreſſus: aurum prædictum quod aduehunt ab dictis Azanegis ſiue ſubcinericijs cunctis mercibus præſtat: quoniam illud aurũ aduehitur Hodenum, ut præfeci, ad litus maris comportant, & ibi Hiſpanis uendunt noſtris. Propterea Hiſpani frequentant inſulam Dargin, & ibi ferè iugiter habitant commercij cauſa. Apud hos ſubcinericios populos non ſignatur aurum, neque argentum, neq; cuditur aliqua moneta, ſed res permutant, ac alteram pro altera ſuſcipiunt, dantq; uiciſſim, & hoc modo uitam ducunt. Accepi tamen à nonnullis introrſus apud Azanegos & Arabes eam monetam, quam Luſitani expendunt eſſe in uſu, monetam, appellant mitigal, ualoris unius nummi aurei. *Permutatio rerum.*

Viri honorabiles ac diuites, & ibi mulieres & arma,

CAPVT XIII.

QVi hæc deſerta incolunt, hi regem nõ habent naturalẽ, deferũt tamen plus honoris ac reuerentiæ uni quàm alteri, colunt præſertim locupletiores, & hi maiores habent fautores: ut etiam uſu apud nos euenit pluribus in locis, & licet diuites ſint, maiorq; ad eos hominum frequentia palpi & aſſentationis, ut aſſolet, gratia eat, non ſunt tamen principes. Mulieres ibi ſubcinericiæ, ueſte cotonina utũtur. Id genus ueſtis mittunt Nigritæ. Veſtes etiã habent quaſdam, quarum in ſuperioribus iam meminimus, Alchizel appellant, tunicis interioribus, id eſt, camiſijs nõ utuntur. Armorũ genus apud eos hoc eſt: non enim habẽt arma quæ ad defenſionem induant, ut nos thoracẽ, & loricam, quoniã nullo alio euitãt, ac propulſant uim illatam cũ dypço: haſtas igitur habent longiuſculas, eaſdemq; leuiſſimas, & tela: nõ tamen ut noſtra uibrant, equis inſidẽt ut Mauri: ſed nõ multos fert regio deſerta, quoniã herbidi ſoli non eſt. Nequeũt propterea multos equos alere, fit etiam iniuria candẽtis ſyderis, id eſt, flagrantis ſolis, ut prope ſit exuſta. Aquarũ eſt indiga, inde proueniũt tot incõmoda, uidelicet, ſterilitas ferè rerum omniũ: ubi tantũ ternis pluit menſibus, uidelicet, Auguſto, Septembri & Octobri. In eiſdem

etiam regionibus numerosissimam locustarum multitudinem aëra uidimus inumbrantē: nam ferè singulis triennijs aduentant,& cœlū obscurant,cateruatimq; uolitāt,& ubi terras cooperuerint,corrodūt fere omnia, adeoq; sunt frequentes,ut spatio miliariū xij.cœlum inumbrent: rubent,& maiores sunt caualetis,non apparent nisi triennio uel quatriennio semel:quæ si quotannis aduenirent, corrosa ac deserta iam forent omnia: ego aliquando eas uidi cateruatim supra mare uolitare,numerus erat propè infinitus.

De sinu Senegæ,disterminante harenosas terras à feracibus,

CAPVT XIIII.

POstquam dictum Caput album præteriuimus, illud semper cōtuentes, nostro itinere peruenimus ad flumen, quod sinum Senegæ appellant: illud enim est præcipuū flumen regionis Nigritarū introrsus per hoc latus. Disterminat itaq; flumen prædictū Nigritas à uiris subcinericijs dictis Azanegis:separat etiam aridam & sterilem tellurem, hoc est, desertum ab irrigua & feraci terra Nigritarum.Quod quidē flumen patētioris est aluei, ostiumq; habet spatio unius milliarij:altissimum est,& rursus aliud ostium:demum efficit in umbilico insulam, & deniq; ostijs duobus exonerat in mare: tunc uidebis breuia, ut in syrtibus harenis obductis, quæ abacos & scamna præsentant introrsus mare ad miliare: singulis sex horis crescit & decrescit instar flantis & reflantis Oceani: & ubi reuomit aquas, tanta ui immittitur, ut flumen retroagat ad sexaginta milliaria,ut retulerunt Lusitani,qui id corā conspexere aliquādo flumen ingressi:at si qui dictū flumen ingredi uoluerint, eis operæpretiū est cauere à breuibus,& harenis obductis,ne immergantur, quoniā præbent speciem solidæ telluris,& tamen tactæ fathiscūt, & in uagam harenā dilabuntur.Id etiam est notandum,dictum Caput album abesse ab hoc flumine milliarijs ferè cclxxx. & totum litus harenosum cernitur usq; ad ostia fluminis introrsus per milliaria uiginti, & appellatur latus De ante rota,ditionis Azanegorum populorum subcinericij coloris. Id ante omnia miratu dignum est, quòd trans flumen memoratū, homines sunt nigerrimi,& proceræ staturæ,ac habilissimi corporis:& omnis illic regio uiret,ac uernat pomiferis arboribus referta. At citra fluuium contrarias uices cernas, uidelicet, homines subcinericij coloris,staturæ contractioris:hoc flumen ferunt à Nilo deriuari,è quatuor præstātioribus fluuijs uno:easdem uices habet cum Nilo,ut ille Ægyptū,ita hic Æthiopiam reddit irriguam.Nam Nilus Babyloniā præterfluens totam Ægyptū madefacit. Hoc flumen alios amnes emittit,& præsertim eum quem Senegæ appellant, & magna sunt flumina, totū latus Æthiopiæ irrigant, cuius tamen latius in sequentibus meminisse est animus: huius etiam commeminit Plinius libro quinto naturalis historiæ.

Qui

Qui principes ad latus Capitis uiridis regnent, Cap. XV.

REgio horũ Nigritarũ, qui primo loco regnũ Senegæ obtinent, hi sunt in introitu regni Æthiopiæ, & omnis terra dicitur inferior, uulgo dicta terra Bassa, cõplures populi accolũt prædictũ fluuiũ, uocantur Zilophi, & ulterius per spatiũ immensum omnis regio dicitur terra Bassa usq; Achiaridã, & trãs flumen. Si tamen Caput uiride excipias, ubi tellus est eminentior, q̃ in toto latere ad milliaria ferè cccc. ultra dictũ Caput uiride. Citra uero per milliaria ferè centũ omnis terra est litus patens, depressius tamen. Noueritis etiã hunc regem Senegæ quũ illic agerem, appellatũ fuisse nomine Zuchalin. Ibi enim multiplices sunt principes, nos regulos nuncupamus, qui aliquãdo zelotypia regni conspirãt, & regẽ quẽ libuerit præficiunt, clarũ tamen stirpe, & eum precario dominari uolunt. Nam quũ eis non est cõplacitum, exautoratũ è regia sede detrudũt: nonnunq; rex huiusmodi effectus potentior exurgit in electores, & inuicẽ digladiantur. Nõ est tamen firmũ regnũ, neq; perennat, ut in Syria Soldanus. Nam assidua expectatione pendẽt, ne regno priuentur. Lis est tamen de paupere regno. Inopes sunt admodũ fere omnes, quibus reges dominantur: nullas urbes habẽt, ruscula uero, & mapalia citius q̃ domos, quãdoquidẽ calcẽ non habent, qua parietes ferruminẽtur, carent lapidibus, & angusta est regio, utpote, quæ à latere milliaria cc. non excedit: Mare aũt introrsus tantundẽ, ut mihi relatũ est: latitudine etiam uix dictam mensurã excedit. Rex igitur eorum redditus nõ habet annuos: uerũ tributa pendunt reguli illi quotannis: efficit hoc metus, ne indignationẽ regis incurrant: donant regem equis, qui illic magni penduntur ob raritatẽ. Carent etiam phaleris, & omnibus equorũ instratis. Rex etiam donatur quadrupedibus alijs, bobus fœminis, capris, & legumine multiplici. His uictitat rex eorũ, adijcit tamen ipse ad hæc multa: deprædatur cõplures, surripit mancipia cõterminis ui uel amore, sibi uictũ parat: mancipia uero nõnulla culturæ addicit, alia exponit mercatoribus Azanegis uenalia, qui eò contendũt causa cõmercij: equos præsertim adducunt, uendunt etiã Christianis, postquã consuetudinẽ habent cũ Nigritis: Huic regi licet tot ducere uxores quot uoluerit. Itidẽ regulis licet, & indigenis omnibus, modo alere queant: nulla lex matrimoniũ multiplex prohibet. Rex uero supra xxx. uxores semper habet: plus tamen unã quàm alterã cari pendit. In his tamen ratio stirpis habetur maxime: quoniã quæ loco prædaro sunt ortæ præstãt cæteris. Rex itaq; hanc uiuendi consuetudinẽ seruat: uxores suas ruri alit, & adseruat hoc modo: nam singulis coniugibus agros, & latifundia armentaq; impartitur pro earũ uictu, mancipia etiam & ancillas elargitur eis. Mancipia agros colunt, & alia nauãt, quæ ad rem familiarẽ spectãt. Habent boues tam mares quàm fœminas, quibus arant tellurem: quũ uero usu uenerit, ut rex rus concedat, diuertit pro arbitratu ad quancunq; libuerit: singulæ uero terna uel quaterna obsonia deferunt, adeo ut ipse rex & omnes

Bassa.

Zuchalis.

aulici qui cum eo proficiscuntur, uiuant dictarum regis uxorũ expensis. Nam uidebis singulo mane innumera mancipia dapes multijugas ferẽtia ad principem, quæ omnia Condo adseruãda dãtur, Condus uero Promo, hic uero Parocho per gradus subministrat, perinde ut paruo temporis interuallo prope dapes innumeræ aduehantur. Quum autem complacitum regi fuerit discumbere, seligit ex his obsonijs quæ uoluerit, reliquum tribuit aulicis, uerum uix unquam eximunt edendi amorem, esuriunt semper, & nunquam saturi, modo huc, modo illuc regem sequuntur, aliena semper impensa. Nec quicq; pensi habet rex, quibus sumptibus, & se & suos alat, huius rei cura spectat ad alios. Cum uxoribus uices alternat, modo hãc, modo illam comprimit: hinc natorum infinitus prope numerus: quoniam ubi à se compressam mulierem pregnantẽ senserit, aliam aggreditur. Hunc etiam morem & reguli seruant.

Vxorum uariatio regum

Nigritarum habitus & fides.

CAPVT XVI.

MAhumetem primi Nigritæ colunt: nõ tamen adhuc pertinaces sunt in ea fide ut Leuco Æthiopes, quos Mauros albos appellant, præsertim gregarij: principes uero tenacius colunt Mahumetem. Quippe qui sentiunt cum sacerdotibus Azanegis & Arabibus, qui principes legem huiusmodi docent, & his argumentis persuadent eis legem colendã, quod, uidelicet, sit absonum, nec principis ordini consentaneũ, ut cum uulgo imperitiore nullũ deũ colant: fitq; propterea ut non difficulter principes adducãtur ut credant Mahumeti, quoniã aliorũ gentiũ consuetudinẽ nesciunt: sacerdotes tantũ, ut præfecimus, Azanegos & Arabes nouere fidei magistros Mahumetanæ. Vbi uero cœpere uersari cum Christianis, & nostram fidem à nostris sanctiorem extolli, & prædicari eximie audiuere, minus Mahumeti credunt, nostris oblectantur moribus, & arguunt fidem nostrã esse sanctiorẽ, & meliorem ob id quòd sumus ditiores ac locupletiores illis: exemplum sumunt ab his mortalibus ad æterna, addentes nos summopere à nostro Deo amari, argumento quòd tot diuitias largitur suis, eosq; tot animi ac corporis dotibus honestat: nec posse legem huiusmodi, nisi à bono conditore proficisci: nihil minus legẽ suam non deserunt, licet & nostram probent, aiuntq; in utraq; lege utriq; locum esse salutis. Habitus istorum talis est, Nudi propè incedunt, nisi quòd pro subligaculis corio caprino utuntur, hoc pudenda cooperiunt. At principes & locupletiores omnes camisijs cotoneis utũtur, quoniam regio pannis huiusmodi abundat, & ex filis mulierum pensa fiunt: nam filum nent, & pannum largiorem palmis binis efficiunt. Nõ fiunt ibi longiores panni, quoniã pectines non habent maiores, quibus texere queant. Insuunt propterea ternas uel quaternas telas simul, & tunicas conficiunt largas quidem, sed genua nõ attingentes, uixq; media tegunt brachia: fœmoralia etiã cotonina faciũt, nos brachas appellamus, siue subligacula oblonga, adeò ut tunicam talarem credas.

credas. Is habitus est latissimus, perinde ut ora eius pateant circuitu palmorum xxx. uel xl. & ubi uestem subcingunt, innumeras plicas efficiunt ob longitudinem ac latudinem habitus: nam sinuat instar sagi præcincti, aduersè & auersè, id est, retro & antè terram uerrunt uestę: & quum sit res ridicula admodũ, ipsi tamen rem putant honorificentissimã: uari quoq; incedunt, id est, diuaricatis cruribus, instar micturientium mulierum. Percunctabãtur quandoq; nos ipsi, an uidissemus unquam honorabiliorem habitum, quippe qui decentiorem in uiris non credunt. Mulieres partem corporis superiorem, id est, à capite usq; ad cincturam nudam circunferunt: inferiorem uero sindone usq; ad crura media cooperiunt: pedibus ambulant nudis, is mos est, & uiris & mulieribus tam coniugatis quàm nubilibus: aperto capite incedũt, torquẽ ex capillis agunt, & eo exornantur uiri æque ac fœminæ: uiri etiam pleraque puellaria pensa exercẽt, nent enim, & pannos compurgant aqua. Ibi semper calores eximij, nec unquã magis algent uel bruma, quàm nos Aprili mense.

Viri habitu elegantes, sed uictu immundi,

CAPVT XVII.

HVius plagæ homines corpora eleganter curant: nam ter uel quater singulo die aqua immersi lauantur, utpote qui balneis oblectantur plurimum: uerum in culinis adeò immundi ac turpes, ut dum eorum concinnant obsonia & dapes, stomachum suscitent & nauseam: & earum præsertim rerũ quarum prorsus sunt expertes, nõ solum sunt simplices, uerum etiam stolidi: contrà, in illis rebus quas ex frequentiore usu nouere, ut nos, sunt accuratissimi: loquaces sunt admodum, adeò ut uix unquam desinãt nugari: ante omnia mendaces, ac fallaces, alioquin hospitales, quippe qui biduo ac triduo domi sua impensa hospitem libenter alunt.

Quomodo inter se concertent principes Nigritæ & regni Gambræ,

CAPVT XVIII.

HI principes Nigritæ sæpenumero inuicem digladiantur: pedites bella conficiunt, quoniam equis carent ob iniquitatem soli: nam ob æstus propè diũturnos uix ibi herba crescit qua alantur equi: loricas nec thoraces habent, quibus uestiantur ad bella, eis prorsus carent: uerum clypeos & scuta ferè omne genus habent: ut uero hostem feriant, telis utuntur quibusdam quæ iaciunt ueloci dexteritate. Nam id præsertim callẽt, uidelicet, uibrare hastas, & iacere tela: his adfigitur acuminatum ferrum ad palmi mensuram, & mira arte fabrefactum, perinde ut quum quempiam sauciauerit, uix extrahi queat, ni carnes lancinentur & atrociter concerpantur, ferro reluctante ex opposito: ut apud nos sagittarũ sunt quædã genera: ferunt etiam enses & sicas quasdã more Maurico obliquas, fiũt ex ferro absq; calybe, quoniã in regione Gãbræ Nigritarũ ulteriore calybẽ nõ habẽt: & si forte habẽt id metallũ, tamẽ effodere nesciũt. In bello etiã hastis quibusdã utũtur quæ lãceas præsentant,

alia

alia arma non habent: bella illorũ sunt atrocissima, quoniã diloricati ut præfecimus, præliantur: hinc maxima hominum strages, audaces sunt maxime, utpote qui ultro sese periculis obiectant, maluntq; in bello oppetere quàm terga dare, licet fuga sibi consulere queant: nec eos perterrefacit sociorum clades, imò atrociores redduntur, mortem contemnentes, adeò assueuere præliijs ac bellis, & cladibus innumeris.

De eo quòd natant eximie, & de regno Senegæ.

CAPVT XIX.

HI naues non habent quibus maria tranent, nec eas uidêre ab orbe condito, nisi postquã Lusitani illò sunt profecti: accolæ uero fluminis utuntur cymbis quibusdam, quæ humeris trium hominum deferri possent: his piscantur, & traiecto fluuio uaria loca petunt: sunt etiam isti Nigritæ natatores acerrimi, prout ex usu didici, & accepi ab nonnullis, qui ex lectione multiplici id didicere. Regnum Senegæ Nigritarum introrsus Orientem uersus cõterminum est regioni dictæ Tuchmoræ: at uersus meridiem regnum Gambæ contingit, ad Occidentẽ uero respicit Oceanũ, uersus autem Septentrionem
Niger flu. Nigro fluuio clauditur, qui ut diximus subcinericios populos disterminat à primis Nigritis: & id flumen prius per annos circiter quinque quàm ego eò concederem, Lusitani nautæ iam explorauerant: qui quidem Lusitani cum Nigritis pacem iniere, & fœdus maximum, adeò ut deinceps magna inuicem exerceant commercia: frequentarunt propterea regionem huiusmodi annis singulis naues usq; ad meum aduentum.

Quas merces Aloysius Cadamustus permutauerit cum principe Budomeli Senegæ,

CAPVT XX.

TRaiecti dictum flumen celoce mea, & tantisper nauigaui, donec deueni ad regionem quæ dicitur Budomel, & is est principum titulus, & dicitur terra de Budomel, sicuti nos appellamus principum uel comitum regiones uario nomine. Quum igitur ad id loci perueni, immoratus sum illic nõnihil, quoniam idioma huius principis callebam, & ad id adducebar non difficulter, quoniam audiueram hunc principem esse candidissimæ fidei, & nemini imponere, magnæq; probitatis uirum esse, perinde ut tuto merces ad tempus huic uendi possent. Nam ad præscripta tempora ad unguem fidem seruare aiebant inconcussam. Quum igitur mecum adduxissem nonnullos equos, qui illic pretij erant non contemnendi, licet plerasque res alias detulissem, ut sunt ex lana panni & ex serico sindones more Mauritico, & alia quamplurima. Decreui itaque apud principem efficere, ut eum locum adirem, quem ad Palmas dicunt, ditionis principis de Budomel, ubi non portus, sed statio uisitur: quò quum ueni, reddidi certiorem principem aduentus mei, internuntio Nigrita meo mancipio, iussique ut meo nomine illi

omnia

omnia mea offerret,& equos in primis, quibus sciebam principem delectari plurimum. Vt ergo paucis expediã, Princeps memoratus certior iam factus rerum mearum,ad id nos equis xv. ac peditibus cl. comitatus,mecꝫ commonefecit,an libêret terrã appellere uidendi principis gratia, addebatꝫ me minime lusurum operã, nec me unquam pœnituru laboris susceptí, gratum animum eundemꝫ liberalem principem gerere. Quibus adductus litori applicui,& uisi principem,nec uidisse pœnituit,nam facta non dissimilia uerbis fuere: excepit me honorificentissime, post multa equos emit meos, & quicquid abs me desiderabat,mox est consequutus: fidi illi ingenue. Rogauit me propterea ut secum irem in regiam suam, quæ introrsus est ad milliaria cc. Pollicebatur enim inibi se equorum pretium persoluturum, hortatusꝫ est enixe, ut dies aliquot præstolarer, quoniam inter negotiandum conuenerat inter nos, ut centum mancipia pro mercibus daret. Abduxit itaqꝫ equos cum phaleris & alio ornatu, mercemꝫ plurimam, quæ omnia emeram ego non pluris quàm ccc. aureis. Decreui igitur secum ire, nec prius abiui, quàm ab eo perpulchra adolescentula donatus fuerim: nigra quidẽ erat,uerũ formosa,& annum non excedebat duodecimum. Voluit esse cubili meo addictam usquequaque: suscepi puellam libens, & ad nauem ducendam uni ex meis tradidi. Iui igitur cum principe percupidus nouas res & uidere & audire, solicitabarꝫ non minus hoc desiderio quàm pecuniarum exigendarum studio uel amore.

Quomodo Aloysius Cadamustus concessit cum principe eò loci qui dicitur Budomel in Mediterranea,

CAPVT XXI.

COntendi igitur Budomelam regiam principis locum Mediterraneum, prius equis ac necessarijs ad uiaticum à principe acceptis,& ubi ad quartum lapidem prope regiam principis deuenimus, commendauit me nepoti suo cuidam eius ruris domino quò iam deueneramus: nomen huic erat Bisboror, & is nepos suus me domi excepit honorifice, & ibi xxviij. diebus steti mense Nouembri, & dum illic ago, sæpenumero eo ad principem de Budomel nepote comite. Interea plura memoratu digna uidi mores regionis concernentia: ut etiam hæc attentius uiderim, id effecit, quòd ad flumen Senegæ ubi mei me opperiebantur, terrestri itinere sum regressus: nã undabũdo mari fidere nolui, quoniam per id tempus admodum sæuiebat, adeo ut ad celoces meas prius redire nequiuerim, quàm naues fluminis litori applicuerint: & dum certiores meos reddere studeo, natatorem quæro qui nando literas ferat, quibus meis nautis compertum fiat me non posse aliter classem repetere, ni prius ipsi naues ad flumen dirigant, ob procellosum mare. Scirent propterea me usque ad id loci terrestri itinere contendere. Quæro igitur ab incolis, an quispiam natator adsit, qui uice ueredarij fungi uelit, quique calleat

Bisboror.

Nandi mira peritia.

calleat artem nandi,& ad meos ire non formidet, introrsus mare ad tria milliaria. Mox sese multi ultro offerunt id nauaturos: uerum quia æquor incredibili feruore cõcitatum erat, uix mihi persuadebam hominẽ huiusmodi nando id consequi unquam posse, & eo minus adducebar ut crederem, quo breuia innumera conspiciebam propè litus iactu arcus: hi sunt arenæ acerui, qui ubi onera sentiunt quæpiã, mox euanescunt, & naues uorticibus obruuntur. Quum uero supra aquam eminent, uidentur abaci uel scamna, quibus si insederis illico rues. Et inter hæc breuia feruet mare atrocius utpote coartatum, nihilq; adminiculi ibi comperies, quo innixus uires lassas foueas. Timebam igitur illis ne ab profluente pessundarentur. Vtcunq; fuerit, Nigritæ duo affuere nauaturi quod petebam. Quæro quam pro labore tanto mercedẽ cupiant: respondent maiulias duas ex stanno pro unoquoq; petere: quatuor enim huiusmodi maiuliæ nummum nostrum aureum efficiunt. Acceptis igitur literis, se mari iactabundo credidere: horresco referẽs, quas difficultates subierint hi natatores, dum superare breuia contendunt, perinde ut crediderimus aliquando eos submersos. Nam urinabant sub aqua spatio horæ, nec uidebantur. Tandem alter illorum cessit uiribus undabundi maris, nec sæuientes undas domare potuit, redijt ergo uoti impotens. Alter uero maiorum uirium compescuit rabiem maris, & ad classem peruenit, responsumq; retulit: quod factum uisum est mihi ferè impossibile. Hæc itaq; summa est, hos Nigritas, uidelicet, nando ferè omnibus mortalibus præstare. Quæ uero uiderim dum agerem apud hunc principem, hæc sunt. Primo nolim credas ibi esse urbes, neq; oppida, licet dicantur principes ut præfecti: nam illorum rex rura tantũ & mapalia possidet: & is princeps quo cum egi plũra, partem regni eius tenet, quæ res est parui momenti. Nec principes habentur quia ditiores nummis uel thesauro aliquo inueniantur: non enim in pretio est aurum, præsertim moneta, quæ nulla est apud illos: sed obsequio & fide præstant nostris principibus: mira est obedientia quam exhibent principibus subditi.

Breuia maris

Maiuliæ

Mapalia, & rura Budomel, & mulieres,

CAPVT XXII.

VT nihil prætermittamus dignum scitu, noueritis hũc principem semper esse errabundo nõ absimilem: quiescit ferè nunquam, modo huc, modo illuc contendit, & eò præsertim ubi sunt suæ coniuges. Nã ut retulimus, mapalia & ruscula habent, ubi multiplices adseruantur coniuges. Et id rus quò ego iui, domus principis nuncupatur: ibi uidebis circiter XL. uel L. humiles casas consertas paleis, id est, mapalia in ordine continenterq; dispositas, ut alteram sequatur mox altera: his circundedere sepes nõ ex tribulis uel spinis, uerum ex proceris arboribus, dimisso interuallo quod ostij uicem suppleat: quò quum es ingressus, aulam comperies ruralem septam sepe arborea, Cortile appellatur à rusticis. Nouem ex huiusmodi aulis domum principis præcedunt

cedunt eo ordine, ut ex altera in alteram aditus interior pateat, ibi nouẽ mulieres hic princeps habebat: sunt etiam in alijs ruribus coniuges quampluri/mæ, quæ huic principi inseruiunt pro suo arbitratu. At quælibet ex his mulieribus quinq; uel sex adolescentulas Æthiopas domi alit, quibus pro libito princeps potiri potest, citra omnem coniugis indignationem, quippe quæ haud ægreferunt uetere instituto principis, ut hac Veneris uarietate coniunx princeps oblectetur. Suntq; hi Nigritæ admodum proni ac salaces in Venerem, nullaq; satiantur libidine. Percunctatus est me propterea princeps, an aliqua nossem, quæ Venerem excitarent frequentius: nam unus tot fœminis uix satisfacere quibat. Induerat enim opinionem hanc, uidelicet, Christianos esse ingenij acerrimi, & ferè nihil nescire. Adijciebat ad hæc, si uoto huic suo turpi quidem feciſſem satis, me beneficia innumera illico consequuturum. Laborant zelotypia hi principes adeo atroci, ut nec ipsis natis satis ac super fidant. Vni igitur principi patet ad mulieres aditus.

Quibus stipetur princeps lateronibus.

CAPVT XXIII.

HVius principis latus custodiunt uiri cc. quocunq; pergere contigerit: & licet frequenter per uices succedant qui principis habent custodiam, nõ desunt tamẽ usquequaq; innumeri, qui undequaq; salutatum ad principem ueniunt. Ante regiam igitur principis ubi ipse diuersatur diutius, præcedunt septem atria, & ante ea plateæ quædam uisuntur, in quorũ diametro arbor est procera & umbrosa, quæ principis fores obseruãtibus umbram amœnam præbet. Habet itaque princeps dispartitam familiam, & qui propius regiam degunt, hi sunt principi magis accepti, digniores ue: & quo magis elongantur à regia, tanto minoris census, ac ferè gradus nullius dignoscuntur. Has igitur graduum differentias ostendunt domus ex industria continenter in ordine dispositæ, ut cognoscas eos esse excellentiores qui regiæ principis sunt proximiores, pauci tamen ad fores principis accedunt. Id enim ferè solis Christianis licet, & Azanegis sacerdotibus, qui principem legem Mahumetis docent, quibus maior potestas agendi quæcunque est apud principem, quàm ipsis suis Nigritis.

Mos salutandi principem, & principis consuetudo,

CAPVT XXIIII.

PRinceps igitur memoratus magnã præ se fert arrogantiam, quippe qui non prodit in publicũ, nisi mane & uesperi: nec tamen à uestibulo regiæ digreditur, ibi sese mira superbia spectandum suis præbet illustrioribus. Is igitur princeps quum uarijs de causis quempiam admittit audiendum, tali dignatur reuerentia. Quum itaq; hi qui ad principem petunt admitti, ad fores iam accesserint, utraq; genua flectunt, & humi fere strati harenam identidem nudi reijciunt in terga, caput etiam harena aspergũt, ut speciem humi/

litatis præ se ferant: & is est mos adeundi principis. Nec ibi aliquem comperies eminentiæ tantæ, qui aliter principem adeat suum, quàm nudo corpore, uerendis tantum corio tectis, humi reptans, ac harena aspersus totus: & ubi ad principem iam deuenere, humi uolutantur, ut sues in cœno: quũ iam propius ad passus duos accesserit, sistit gradum, rem suam principi explicans, harenam semper in terga proiiciens capite demisso, in ingentissimæ subiectionis specimen. Et princeps simulat supplicantẽ nõ uidere nisi furtim, nec propterea ab aliorũ colloquio temperat. Vbi uero Vasallus desijt exponere res suas, tunc intuitu insolentissimo toruoq; uerbis duobus dat responsa, ut nec breuius sit responsum Laconicum, qui solo elemento mentem suam declarabant: ut si annuendum erat, per u, id est, uolumus: si contrà, per n, id est, nolumus. In hoc igitur superbiæ fastu uersatur princeps, in tantoq; æstimatu & ueneratione apud suos, ut ipsi nos nec deo immortali maiorẽ exhibeamus reuerentiam: id efficit timor incredibilis, nempe de nutu principis eorũ uita pendet. Nam pro re quaq; minima morte plectuntur, & mulieres ac filij uenales exponuntur excandescente principe. Hæc sunt igitur quæ miram obedientiã ostendunt, quũ subditi à principe patiuntur, quæ uix hosti colliberent.

Moschea principis, id est, templum idolorum, & mos sacrificandi & discumbendi,

CAPVT XXV.

ADeò maximam cum principe familiaritatem contraxeram, ut uel Moscheam ingredi mihi fas esset: id est enim idolorum templum, ubi sacra fiunt. Quũ igitur aduesperascebat, presbyteros suos Azanegos siue Arabes accersebat: nam hi apud eos uice sacerdotum funguntur, & sacris præsunt ceremonijs, ac legem docent Mahumetis. Ingrediuntur itaq; in cellam sacratiorem optimates eminentiores, gratia orandi: sic enim orant stantes, & cœlum subinde respicientes, terram sæpenumero deosculantur: & princeps sacerdotẽ imitabatur agentem hæc omnia spatio mediæ horæ. Et ubi desierat orare, percunctabatur me, quænam de hoc ritu orandi mea foret sententia, libenterq; me differentem de nostra fide audiebat: dixi ego plura, ut decuit, de celebritate nostræ fidei, quum principem beneuolũ haberem auditorẽ: ostendi enim falsum esse principem & alios omnes qui legem illam obseruabant: addidi nostram sanctiorem esse, idq; comprobabam innumeris argumentis: nec prius desij concionari, quàm excanduerint maiores satrapæ, qui indignabantur suam fidem abs me in ordinem redigi. At princeps risu uultum soluebat, adstipulabaturq; meis dictis, asserens & ipse nostram fidem non iniuria colendã esse, & nostrũ deum eo argumento esse, & magnum & probum, ob idq; multiplicia dona nobis elargiretur, diuitias, opes, dexteritatẽ ingenij, uires, & pleraq; alia. Suã tamen apprime extollebat, subdens eam faciliorem aditum ad salutẽ eis præstare q̃ nobis nostrã. His rationibus nixus, quoniã, inquit,

inquit, Vobis datum est præsentibus bonis frui, erit præsens uita uobis pro paradiso illa æterna. Nos uero qui per uarias uitæ interturbationes uitã trahimus assiduo, scimus nobis haud defuturã illam æternã fœlicitatem: quoniã perpessi laboris, & susceptæ erumnæ præmium nondum sumus consequuti. Validas ad hoc adducebat rationes uir, ut erat ingenij elegantis, nec nostra sibi displicebant, neq; difficulter nostrã fidẽ induisset, ni pauisset exui regno. Id enim acceperã à nepote, qui me enixe rogauerat, ut nostrã fidem principi exponerẽ, adfirmabatq; rem dignam esse, uerbũ dei. Idq; perlibenter audiendum fore censebat. Mores igitur huius principis iam retulimus, & præsertim eundem morem in uictu seruat, quem rex Azanegæ, suscipit à suis coniugibus dapes, ut etiam cæteri Nigritæ principes: humi procumbentes epulantur absq; nitore & elegantia uitæ, perpauci cum rege discumbunt, id solis licet sacerdotibus, aut regulis quibusdam, uel saltem eminentioribus optimatibus. Reliqui ignobiles xij. uel x. simul discumbunt, & inter epulandũ ferè omnes ex eodem catino sumunt, & quidem nõ immoderate, uerum frequentius, utpote qui ter uel quater interdiu epulantur.

Legumina & uinum quæ ex regno Senegæ proueniunt, CAPVT XXVI.

IGitur regnum Senegæ, ulteriorq; plaga Nigritarũ, uinum, triticum, siligi-nem, ordeum, auenam, haudquaquã fert iniuria candẽtis syderis, quũ præsertim ibi mensibus nouem iugiter nõ pluat, uidelicet, à mense Octobris usq; in mensem Iulij. Id efficit ut iacta semina nõ germinent ob terræ calorem nimium: producit tamen miliũ, fabas, & fasiolos omne genus, quæ omnia nusquam elegãtiora uisuntur. Sunt fasioli instar nucis auellanæ faberrime facti, diceres torno aliquo insculptos ac striatos, adeò uariantis naturæ ars in eis ludit, res uisu conspicua. Fabæ uero largiores, & proceriores, rubent colore uiuacissimo, aliæ albicantur, cernuntur uisu conspectiores: mẽsæ Iulij seminantur, Septembri leguntur. Quũ aũt tellus cœlesti rore perfunditur, id est, uberiori pluuia, tum terram mitũ in modũ colunt, non amplius q; trimestri spatio seminant, & legunt sata: ignaui sunt cultores, & uix tantũ seminant, quantũ ad uictum sit sufficiens, nec in horreis congregãt triticũ uel alia. Is itaq; mos colendi agri seruatur, instrumenta quædam rustica habent, quæ bipalijs non sunt absimilia, eis terrã egerunt ritu contrario, quàm nos cõsueuerimus: nam quum ligonizant terram, antè proijciunt, non ut nos, qui terram egestã semper ad nos trahimus, adeò ut pedum plantas ligonizando cooperiamus terra, nec altius q; tres aut quatuor digitos agunt bipalia uel graues uomeres: aliter ipsi non arant. Verum quia terra est feracissima, suapte natura quamplurima producit, horum potus prebet succus palmæ, lac & latices: nec ea est palma quæ fert cariotas. Alia est arbor, quæ ibi minime frequens est: & hæ arbores anno cõtinuo succos emittũt instar lachrymarum, succus appellatur

mignol: & ut uberiorem habeant succi prouentum abores sauciant, & statim prosilit succus, qui excipitur uase aliquo, ut thura leguntur, huic liquori colos est subcinericius, & serũ lactis præsentat, nec maior est prouentus q̃ binæ uel ternæ mẽsuræ die noctuq̃: huius est incredibilis suauitas, & ut uinũ inebriat, ni aqua immixta fuerit: qui prima die prouenit ex sauciata arbore, is est dulcior, & omni uino uel per q̃ dulci præstat, & indies suauitatem amittit, fitq̃ acidum & acre, tamen tertio aut quarto die magis homini conducit: id sum ego expertus pluries, & nõ minus, quàm uino aliquo eleganti hoc succo oblectabar, mignolum appellant, neq̃ eo uti possunt omnes abunde, hoc est, ad uoluptatẽ, licet ad hilaritatẽ plurimi, & in primis illustriores: non habent harum arborũ uineas, sed sparsas & uagas, ut fere cuiq̃ pateant, qui liquorẽ huiusmodi elicere uulnerata arbore uoluerit.

Varij fructus, & miræ naturæ oleum, Cap. XXVII.

FRuctus habent multiplices, nec nostris absimiles, suaues sunt licet sylvestres, qui si ut apud nos colerentur, essent profecto multo meliores: regio est patens, & aprica, ad omnia producẽda prope apta, pascua ibi quamplurima, & arbores eminẽtissimæ, nobis tamen incognitæ: lacus ibi quamplurimi, qui aquã potu nõ insuauẽ propinãt, neq̃ nimiũ uaste expanduntur, uerum profundissimi: & ibi pisces innumeri, licet nostris absimiles: inq̃ his serpentes degunt, incolæ calcatrices uocant. Fert etiã hæc regio miræ naturæ oleũ, quod pollet triplici uirtute, odorẽ, uidelicet, uiolaceũ habet, saporem uero oliuæ: & si adhibitus fuerit dapibus, eas ut crocus inficit: quamuis ipsum crocum superet uberiori colore. Sunt & ibi arbores quædã quæ faxiolos producunt, rubentes cum macula nigricante, quæ est illis pro insigni, & à nostris oculus dicitur, alij hilum appellãt, producit igitur quàm plures, sed paruos admodum.

Angues immanes, qui deuorant capras, & anguium fascinatores, CAPVT XXVIII.

INueniuntur ibi multiplices animaliũ species, præsertim serpentũ ferè omnium generũ, uenenosi alij, alij innoxij sunt, duorũ pedum mensurã excedunt alas, nec pedes habent ut serpentes, alioquin immensi, & tantæ quidem uastitatis, ut integras capras hauriant, nec lancinent, solide deuorantur: ferũt incolæ serpentes huiusmodi congregari statis anni diebus, & migrare in loca quædam ubi formicarum est uis magna, quibus & colos albicans, quæ suapte natura humiles quasdam casas instar specus extruunt: nam ore terrã portãt, & ferruminãt absq̃ calce, diceres clibanos aliquos uel ruscula in ordine disposita. Nam ex huiusmodi casis uidebis C. & CL. cõtinenter subordinatas, ut alterã sequatur altera miro naturæ ordine. Sunt etiã hi Nigritæ fascinatores, id est incantatores eximij, fascinãt præsertim serpentes. Huius rei me certiorẽ reddidit adolescens quidã, qui anno superiore agens apud nepotẽ principis de Budomel, & quũ hospitio receptus dormiret, audiuit innumeras serpentũ sibilationes:

sibilationes,quibus experrectus dum attentiore animo euentū rei expectat, intelligit nepotē principis euigilauisse, & domū egredi uelle:percunctatus est propterea adolescens nepotē principis quò nam nocte intēpesta concederet: cui nepos(iā inclamauerat seruos à pedibus ut sternerēt camelū)Sum,inquit, profecturus nō longe,mox rediturus. Iuit igitur nepos & fascino compescuit serpētes,illicoq; rediēs rursus alloquitur hospitē Ligurē,Audiuisti ne, inquit, circiter noctem mediā exsibilantes serpentes? At Ligur,Audiui quidē.Subiecit itaq; principis nepos dictus Bisboror:Erant.inquit,serpentes, quibus hæc plaga scatet,obsederāt enim domū gregē deuastaturi: ni ego occurrissem malo tāto incātatione,qua utimur frequētius.Ligur uero his auditis,dixit se mirari plurimum,& rem hanc Christianis prope incredibilem fore: tum nepos ad Ligurem,Non est,inquit, quur mireris ob hæc minima:nam princeps noster multo maiora efficit incantatione quū libet.Quū enim,inquit,cupit præsentaneum uenenum habere quod illico mortem afferat, inficit ibi arma ueneno, designato in terra circulo, & fascinatione serpentes eò concedere compellit.Quo quum uenerint, speculatur uenenosiorē quem interficiat, ueneni colligendi gratia,reliquos uero missos facit.Occiso itaq; serpente,eius sanguinem cum semine arboris cuiusdam miscet, & ea mixtura arma illinit, quæ sic illita ubi sauciauerint,condictò mortem afferunt, licet paruū uulnus existat, modo sanguinis nihil nō elicuerit. Subdidit etiam Ligur nepotem prædictū hortatum eum fuisse,ut rei uideret exemplum. Verum Ligur parū huius rei curiosus renuit experiri rem huiusmodi. Omnium igitur consensu Nigritæ sunt incantatores eximij.Sunt tamen etiā apud nos huius facti haud expertes,imò sagaces,contra serpentes præsertim. Cap. XXIX.

IN regno Senegæ Nigritarum boues solum,& bucculæ uisuntur inter animalia domestica:nam capras & pecora ibi non uidebis ob ardorē torrentis syderis. At boues tam mares q; fœminæ nostris multo sunt minores,uixq; ibi uaccam rubentem comperies,aut albæ aut nigræ omnes sunt,uel utroque colore distinctæ.Ex rapacibus leones,& pardi frequentiores,nec non lupi, capreoli,ac lepores propè innumeri.Sunt etiam in eam & regione elephanti syluestres quamplurimi, nō domātur ut alibi,& ferè gentium ubiq; efferantur, propterea & gregatim incedunt, ut in nostris nemoribus apri: cicures uix reperiuntur ibi.Hi igitur duos eminentiores dentes habent hinc & hinc,instar aprorum,uerum ritu contrario:quandoquidē alteri,scilicet,apro in superiora retorti sunt dentes:at alteri,scilicet,elephanto dimittuntur in terram:nec(uel senecta)huic sunt decidui,uitam concomitantur:hominem nisi læsus non lædit:& ubi lædit,manu hominem comprehensum iacit in sublime ultra arcus iactum:ea dicitur manus elephanti, quam alij promuscidem appellant, eam emittit & retrahit, pro suo arbitratu nullusq; inuenitur tātæ pernicitatis,quē suo incessu nō comprehendat,licet gradatim solū ambulet effœtus,magis sæ-

uiunt dum pauent, ne catulis uis inferatur, & quatuor ad summum pariunt uno partu: maribus uix est cura sobolis, arborum foliis uiuunt, & fructibus: nam promuscide arborem deuastãt, adeò ut si stipitem manu complexi fuerint, quantumcunq; magnum ab arbore dispartiant: manum habent in inferiore maxilla, quam exerunt & retrahunt pro libitu, hac cibũ capiunt, & hauriunt potum omnẽ, & ori administrant suo, os habẽt in pectore, frequentia incolunt nemora, ac luto plurimũ ut apri oblectantur. Sunt & alia ingentia animalia, uerum syluestria. De Psitacis & alijs auibus, Cap. xxx.

AVitiorum sunt complura genera, & in primis Psitacis scatet regio: nam hos odêre plurimum Nigritæ, quoniã totam plagam ferè circumuolitantes, fruges & præsertim legumina deuastãt: multijugi sunt, uerum è paruis & grandioribus, cõplures ego attuli: distinguuntur colore triplici, subcinericio, uiridi, ac ueneto, quos adhuc ferè inuolucres ex nido subripui, sed mox periere. Adultos igitur centũ quinquaginta in Hispaniã detuli, eos singulos singulo aureo nũmo uẽdidi. His itaq; mirũ est ingeniũ, & solertia nidificandi: nam excelsissimam quærunt arborẽ, quæ surculos habeat subtiles ac tenues, cuiusuis põderis ferè impatientes, horũ cacumini adligant dependentẽ surculũ, cui nidũ mira industria fabricatũ suspendunt, instar pilæ rotundum, relicto solum foramine admodum angusto, quod ostij uicem suppleat: aiunt id efficere alitẽ, ut serpentũ fallat astutias. Nam nidum pensilẽ petere nequeunt, quippe qui surculo tam tenui nusq; seipsos crederent mole grauati corporea. Igitur his artibus tuta est à serpente auis, licet parua. Ibi etiã sunt gallinæ quædã, quas appellant Pharaonis, ex Oriente deferũtur, his regio ubertim abundat. Sunt & anseres non ut nostræ, sed colore & pennis multijugis uariatæ.

De emporio, & qui eò confluant, Cap. xxxi.

QVoniã obtigit illic morã trahere diuturniorẽ, decreui eorũ emporium, siue nundinas quasdã uisere: nã die lunæ & ueneris in pratis quibusdã conueniunt à quatuor uel quinq; milliaribus circunstantis regionis: qui enim magis distant, alia emporia & nundinas adeunt. In his igitur nundinis compertũ habui q; indigi sint rerũ multarũ, quã ue profunda egestate laborent, id declarabant eorũ uiles merces, hæ enim erant cotoni elaborati mulierum

pensis

penſis, nec eorũ ingẽs copia, pãni ex cotonis. Inſuper legumina, oleũ, miliũ, & pelues igneæ, ſtorias, tegetes appellãt, palmarum foliȝs cõplicatas, & alia complura uſui illorũ nõ inepta, hæc mulieres uendunt: at uiri arma, & auri nõnihil, permutant oia, pro re altera, rem alterã conſequũtur, quandoqȝ pro binis ternas, aut pro ternis binas: pecuniã ſignatã nõ norunt, nec nũmos omne genus regio cudit. Hi igitur nigritæ in promiſcuũ ibant ad me ſtupidi, & admodũ admirãtes effigiẽ Chriſtiani, & in primis albicantẽ colorẽ, necnon habitũ, & corporis formã ac habitudinẽ inſolitã: habitus is erat diplois ex ſerico nigro, damaſcũ appellamus, chlamys itẽ ex pãno coloris cyanei, identidẽ pãnũ ex lana cõtuebantur, & diploidẽ loco miraculi cuiuſdã: nõnulli albedinis periculũ faciebant, arbitrati nõ eſſe colorẽ naturalẽ, ſed factitiũ. Igitur ut certiores huius rei fierent, ſputo illitas manus admouebãt brachȝs & manibus meis, ut experirẽtur utrũ colos foret à natura, uel ab arte. Vbi uero uidebant ſputũ nihil de albedine ademiſſe, ſed albicãtes carnes fore, rurſus admirabãtur. Ad has itaqȝ nundinas ut multa experirer, utcȝ ſcirem an aurũ illic foret uenale conceſſeram: uerum ut præfeci, auri parum illic ſum nactus promercalis.

De equis ibi uenalibus, & pabulo, & eorum incantatoribus, CAPVT XXXII.

ILlic igitur equos magni pendunt, quandoquidem difficulter eò ducuntur, nec niſi à noſtris Barbarȝs per Azanegos & Arabas illò ducuntur. Illorum proptetea ingens pretium eſt, nec facillime ibi alũtur ob aridã tellurem: nam torrida eſt plaga, quæ pabula nõ producit, facitcȝ æſtus nimius, ut equorum inguina intumeſcant, ut uix meiere poſſint. Crepant propterea ſtranguria huiuſmodi labefactati: pro fœno utuntur faxiolorum laceramentis, ſole ſiccatis, id uicem fœni ſupplet: nam ubi legerint faxiolos, ſecant eorũ caules, & ſole exiccant: loco auenæ ſuccedit millium, quo mirum in modũ pingueſcũt: pro equo inſtrato phaleris, & reliquo ornatu dant mancipia nouẽ, ad ſummum quatuordecim, prout equi, & forma elegans, & agilitas perſuaſerit dandum. Quum autẽ emerint equos, mox accerſunt faſcinatores equorũ, huncȝ ritũ ſeruant: rogũ accendũt ſarmentis, & herbis quibuſdã ſuapte natura fumum exhalãtibus, & equo per lorũ apprehẽſo, ſiſtunt ipſum ſupra fumantẽ rogũ, uerbis nonnullis prolatis, unguẽto tenuiſſimo equũ illinunt, & in domũ adducunt, ubi ad xv. uel xx. dies deliteſcit, à nemineȝ uidetur. Interea etiam appendunt collo equorũ effaſcinationes quaſdã corio rubeo inuolutas, & hæc agunt adfirmantes ſtrenuiores tutioresȝ bello futuros equos.

De fœminis & earum mira alacritate, Cap. XXXIII.

HVius itaque regionis mulieres hilares ſunt ſuprà quàm referre poſſim, geſtiunt, exiliunt, ſaliunt, & perlibenter chorizant, & in primis adoleſcentulæ noctu ſolum dum luna eſt pernox, in ſuis tripudȝs: differunt à nobis quamplurimum. Res noſtras admirantur ferè portenti loco, ut ſunt,

baliſtæ & tormenta omne genus. Nam quum uiſum ueniſſent claſſem, iuſſi in uacuum exonerari tormenta, ut edito reboatu terrorem parerent his populis. Territi igitur tormenti inaudito, atrociq; bombo, credidere dæmonũ opus, non mortalium artem, adñcientes uno ictu poſſe huiuſmodi tormẽta ſupra centum homines proſternere, tibias etiam admirabantur: & quum uidiſſent exornatas, ut fit, inſtar animalis alicuius credidêre uiuũ animal uarias emittens uoces, non inſtrumenta: quod ubi intellexi ne hac opinione ducti diutius fallerentur: dedi tibias illis cõtrectandas, tunc cognouêre artem eſſe, non animal neq; phantaſma, adeoq; eis oblectabantur, ut dicerent rem cœleſtem fore ab ipſo deo fabrefactam, tanta cõcinnitate ac melodia allecti, & in primis uocum uarietates admirati, temq; nullam uidiſſe pulchriorẽ prædicabant. Nauim etiam per ſingula membra & minores partes ſcrutabãtur: ut malum, anchoras, uela, remiges, & id genus alia, dicebantq; oculatam nauim eſſe, quoniam in fronte uidẽtur ſculpta lumina, quod ſolum fit cauſa ornatus: ut fit quandoq; in carpentis & curribus. Propterea adſeuerabant nos fore eximios incantatores, nec dæmonibus abſimiles, utpote qui ſulcabamus maria gradu citatiſſimo inſtar phantaſmatis, & itinere quãplurima in mari metiebamur, ipſi uero uix de loco ad locum terreſtri itinere ire nouerant, & id præſertim admirabantur, nos, uidelicet, in tantum à continente recedere ali quando, ut per compluſculos dies terra nuſquã appareat, & tamen non ignorabamus ubi gentium eſſemus, & quò nam tenderemus: quod eſſe nõ poteſt inquiunt, citra magicã artem: quod profecto haud dicerent, ſi nauigandi callerent artes. Nõ minori etiam admiratione adficiebãtur, uiſis candelis accenſis, quippe qui nulla alia luminaria unquam uiderant præter quàm ignem. Vbi igitur uidere ardere candelas, dixere rem eſſe pulcherrimam. In eadem regione mellis eſt plurimum, nam id è fauo mellis ore ſugunt, ceramq; abñciunt: emi propterea ego fauũ mellis, & more noſtro à cera mel diſgregans, percunctatus ſum de cera eos quid ſentirent: qui aiebant ſe eam nihil pendere, uti rem inutilem. Confeci itaq; ex cera huiuſmodi candelas, ipſis cernentibus, & iuſſi eas accendi, quo facto, magis ac magis admirabantur, profitentes nos ferè nihil neſcire.

Quomodo Antonietus, & Aloyſius in mare conuenere non longe à Capite uiridi, Cap. XXXIIII.

IN hac regione inſtrumenta muſicalia habent ferè nulla, præter duo, & ea melodiæ & concentus prope nullius: uidi inſtrumentum quoddam, ſambucam appellant, quod fidibus binis tantum pulſatur, & nulla inde cõcinnitas, digitis pulſant: res rudis, & prope momenti nullius. Vt igitur præfeci, oportuit me illic per dies aliquot diuerſari cauſa explorandæ mercis, ut ſi forte fortuna aliquid occurriſſet, quod conduceret commercio: & id eo libentius ferebam, ut res nouas uiderem, quas referrem aliquando. Quum itaque

decreuiſſem

decreuiſſem à continente ſoluere,& in altum facere uela deſiderio uidẽdi adhuc maiora: quum præſertim à principe infante certior factus fueram, non longe à regno Senegæ eſſe regnum quoddam, cui nomen eſt Gambræ, & prout referebant Nigritæ principi infanti. Id regnum auri eſt feraciſſimum, adeò ut ſi eo contenderent Chriſtiani, inde conſequerentur diuitias innumeras. His igitur allectus, quum ut aurum conſequerer, quũ etiam ut orbis partes incompertas mihi antea uiſerem: expeditus à principe ad nauim redeo meam, parans uela facere uentis, ut in pelagus altius eueherer, relicturus latus quo appulerant celoces. Dum itaq; hæc meditamur, repente naues apparuere in ſalo fluctuantes, nam uiciſſim altera uiderat alteram, nec ignorabamus eos eſſe Chriſtianos. Congreſſi igitur mutuo conſpectu frui affectãtes colloquuti ſumus: moxq; patuit alteram nauim fore Antonieti cuiuſdam Liguris, qui maria ſulcare probe nouerat: alteram uero aulicorum quorundam principis infantis. Hi igitur uiri conuenerant fide data, ut Caput uiride ſuperarent deſiderio uidendæ nouæ regionis. Iniui itaq; cum eis amicitiã, & fœdus ingens, ut ſimul maria ſulcantes nouas regiones aditemus. Vnà igitur ſoluimus uela, dantes uerſus dictum Caput uiride Auſtro duce, à latere ſemper ut præ oculis continentẽ haberemus uſquequaq;. Sequenti itaq; die uentis proſperis Caput prædictum cœpit nobis apparere: nam diſtat à regno principis Budomel unde ſolueramus milliaria ferè quadraginta.

De Capite uiridi, & eius denominatione, & moribus gentium,

CAPVT XXXV.

ID igitur promontorium Caput uiride idcirco appellatur, quia conſitum eſt arboribus denſiſſimis, eiſdemq; uiridibus ac uirentibus anno ferè continuo. Huius notitiam habuere primo Luſitani ſuperiori anno meæ nauigationis: appellarunt itaq; hoc promontorium Caput uiride ab arboribus, uti ab harena Caput album denominatur. Hoc itaq; Caput uiride eminens eſt admodum, & uiſu pulcherrimum, inter duos montes medius exit. Tandẽ in mare prominens uaſte, uarijsq; ruſculis Nigritarum, & mapalijs ſeptum undequaq;, ab ea parte præſertim, quæ reſpicit Oceanum. Sunt tamen hi Nigritæ ex regno Senegæ. Vltra Caput prædictũ uiſuntur tres paruæ inſulæ non longe à continente, ſed prorſus deſertæ ab hominibus: uerũ ſcatẽt arboribus inſtar Capitis uiridis. Quum uero aquæ penuria nõ mediocri laboraremus, iecimus ancoras, ut aquæ nonnihil inde hauriremus. Inſulæ illi quæ uiſa erat uberior, adhæſimus. Appulſi igitur huic grandiori inſulæ fontem quẽpiam quærebamus, nullumq; nacti ſumus præter quãdam ſcaturiginem, quæ uix poterat nobis auxiliari ſitientibus. In eadem igitur inſula inuenimus nidos complures, & oua alitum diuerſarum, quæ nobis haud erant incognita. Ibi ſtetimus per totam diem, piſcatiq; ſumus uaria piſciũ genera, ſagenis alios, alios hamis quibuſdã cepimus, in primis dentales, & oſtreas ueteres ponderis

libratum

librarũ xĩj uel xv. pro unoquoq; piſciũ. Menſe lunĩj poſtero die illinc ſoluentes, adnauigauimus litora haud propè deſerentes. Id eſt etiã ſciendum quòd mox poſt Caput uiride litora ſe ſinuant, & in ipſo receſſu fit ſinus pulcherrimus: terra eſt plana & referta arboribus innumeris, quibus nõ prius decidũt folia, q̃ alia ſubnaſcantur, uirent ſemper, & licet diſtent à mari iactu arcus, uidentur tamen à longe ipſa cõtingere maria. Res profecto eſt uiſu conſpicua, & ut fatear ingenue, ego quidẽ uarias orbis partes peragraui cum ad ortum, tum etiã ad occaſum ſolis, uerũ nuſq̃ amœniorẽ uidi, ea cõpluſculis irrigatur fluuiis, quorũ quoniã ſunt nauiũ impatiẽtes, nõ meminimus. Vltra ſinũ degũt bini populi, alĩ Barbazini, Serreti alĩ dicũtur: hi quidẽ ſunt Nigritæ, uerũ regi Senegæ nõ parent: regẽ nõ habent nec principẽ, licet uni magis q̃ alteri honorẽ maiorẽ exhibeant. Principẽ nõ eligunt, qui uitæ ac necis poteſtatem habeat, cum in ſe tum etiã in natos: nã morẽ Nigritarũ principũ aſpernãtur, qui ubi libuerit pro mancipiis, & uxores, & natos ſubditorũ uendunt: fitq; ut eorũ uita ſemper ſit in ancipiti, interq̃ ſpem & metũ ſuſpenſa. Idola colũt q̃ qui maxime, legẽ habẽt nullã: uiri ſunt truculẽtiſſimi, arcu utũtur ac uenenatis ſagittis, perinde ut ſauciati illico pereãt, modo ſanguis uel mediocris exeat. Hi ſunt nigerrimi, ac ſtaturæ habiliſſimæ: regio frequens eſt nemoribus, quæ lignis ſunt referta plurimũ: irrigua eſt fluminibus q̃ plurimis, ideo ferè inacceſſa, nec patet adeuntibus aditus niſi per nõnullos angiportus ex circũadiacentibus, timent propterea neminẽ. Id ſunt experti aliquando Nigritarũ reges, qui quũ bellũ eis intuliſſent, ſunt peſſime accepti ab his populis. Diſcurrunt igitur latus prædictũ. Auſtro flãte peruenimus ad oſtiũ fluminis, quod Riũ appellãt Barbazinorũ, latitudo fluminis oſtij eſt iactus arcus, huius nominis memini ego in charta nauigationis, quam edidi nuperrime. Abeſt hoc flumen à Capite uiridi milliaria ferè lx. interdiu ſolũ nauigabamus. Occidẽte ſole iactis anchoris ad paſſus x. uel xĩj. aquæ longe à continente milliaria iiij. uel v. Quũ uero illuceſcebat, uela faciebamus in altũ, poſitis prius ſpeculis in ſuggeſta celocis, qui eminus ſpecularentur ſcopulos maritimos, ubi uidiſſent mare luctari & fremere cum ſcopulis occurrentibus, mox renuntiarent ueliſicantibus. Dũ igitur adnauigamus, ad oſtiũ alterius fluminis deuenimus: id erat Rĩj Senegæ magnitudine haud impar. Viſo ergo flumine tam præclaro, decreuimus quempiã è noſtris mancipiis emittere, qui terrã exploraret: terra erat aprica, & omni arborum uarietate exornata, adeò ut nos ſummòpere eò inuitaret. Adduxeramus enim nobiſcũ è Luſitania mancipia complura, quæ Turcimanos appellamus. Hi ſunt Nigritæ, quos rex Senegæ Portugalenſib. ſiue Luſitanis (q eò ꝓficicũtur cõmercij cauſa) uẽdit. Hi igitur Turcimani ſiue mancipia (Sclauos uulgo appellãt) Chriſti fidẽ in Luſitania ſuſcepere, & Hiſpanum idioma callent: nam nos mutuati eramus à dominis ea lege, ut pro huiuſmodi ſeruitute, quã nobis exhibituri erãt Turcimani quũ redijſſemus, ſeligerent

aliâs eos

seligerent ipsi quemcũq; libuisset ex omni mancipiorũ cœtu, Turcimani uero libertatẽ perpetuam consequerẽtur. Iactæ igitur sunt sortes, ad quẽ spectaret suum Turcimanũ emittere in litus. Cecidit sors super Ligurem, qui condicto cymbã expediuit, qua discedens à classe in litore mancipiũ exponeret lege data, ut caueret ne cõtinentẽ appelleret ultra cp foret necesse: satis ac super erat, si mancipium in sicco poneret, & mox in altum nauim duceret, ne incautus à Barbaris deprehenderetur. Instituunt igitur mancipium, ut quũ terram attigerit, quærat quæ gens, qui princeps, qui mores sint regionis. Sciscitaretur etiã an ibi copia auri foret, uel alia quæ commercijs conducerent. Vbi itaq; mancipium terrã tenuit, actutum adfuere Nigritæ eius regionis, qui eminus specu lati fuerant aduentantem classem. Idcirco uenerãt ad litus sagittis & arcubus onusti, delitescẽtes in frutetis & uepribus, ut quempiam è Christianis improuidum corriperent. Viso igitur mancipio propius accedunt, colloquunturq; nonnihil, & mox exertis ensibus & machæris, plagis innumeris mancipium confecerunt: cui prius proxima nauis auxiliari nequiuit, quàm uitam exhalarit. Quod ut compertũ habuimus, stupidi rem ægre tulimus, intelligẽtes gentem sæuam & atrocem esse, quandoquidẽ in sui consimilẽ Nigritam tam truculenter sæuierant, scientes haud dubie sæuituros in nos magis, si potestatem in nos haberent. Relicto igitur litore, huiusmodi cœptũ iter persequebamur, ducti Austro, in conspectu continentẽ usquequaq; habentes. Litoralis regio amœnissima erat, arboribus innumeris fulta, & soli patẽtis, nec inæqualis. Et tandem peruenimus ad ostium fluminis Gambræ, quod patebat latitudine trium uel quatuor milliarium, ubi magis in arctum exibat. Ingressi igitur flumen ostij tam patentis, duximus ibi posse nõnihil quiescere, ut mox postridie certiores fieremus, ubi nam gentium essemus, & an illic esset Gambræ regnum, cuius desiderio flagrabamus mirabilem in modum.

De flumine magno nauigato ab almadijs,

CAPVT XXXVI.

APpulsi igitur ostio magni fluminis, quod in primo ingressu præ se ferebat latitudinẽ sex uel octo milliariũ. Censuimus propterea hoc præclarum flumen fore regni Gambræ, cuius desiderio afficiebamur plurimum: nobis etiã nõ difficulter persuadebamus, illic auri plurimũ esse, aut forte aromata quæpiã, uel alia quæcũq; mercimonia, quibus locupletati domũ alacres rediremus aliquãdo. Luce itaq; sequẽti uentis prosperis minorẽ celocem præcedere iussimus, uiris & armamentis fultã, cum eaq; è nostris cymbis unam has paruas naues ex cõposito præmisimus, quippe qui adhuc ignorabamus altitudinẽ fluminis, uerebamur propterea ne tantarũ nauiũ foret impatiens. Expeditis itaq; his nauibus, nautas commonefecimus, ut aquæ altitudinem contis explorarent identidem, & ubi cognoscerent eam satis fore nostræ classi, gradum referentes signo aliquo nos certiores facerent. Iuere nostri & quum

aquæ

aquæ multũ reperiſſent, nos monuere. Quibus cognitis, uiſum eſt aliam expedire nauim aliquanto maiorem, armis probe communitam, & illam Antonini licet multo minorem, lege præſcripta, ut ſi forte fortuna occurriſſent illi Nigritarum ilmadiæ (id eſt nauis genus) rem ipſi non diſcernerent, neq; congrederentur, ſed ſtatim gradum reuocarent, iter ad nos dirigentes: quandoquidem eò nos conceſſeramus non belli ſed lucri gratia, quærebamusq; ut omnia pace & cõcordia fierent, quod non ui ſed ingenio nos cõſequi poſſe ſperabamus. Euecti itaq; in interiorem fluminis partem, noſtri ſubinde uada & fluminis profunditatem contis tentant, inueniuntq; in horas altiores aquas, & ingentium nauium capaces, & altitudine menſurã paſſuum xvi. excedere: prouecti ultra ad milliaria duo, uident fluminis litora cõſerta arboribus pulcherrimis hinc & hinc, animaduertuntq; flumen immenſis orbibus & receſſibus implicari, ut Mæandrus aliquis. Decreuimus propterea gradũ referre, & dum hæc meditamur, ecce à tergo ab oſtio cuiuſdam parui fluminis quod exonerabat in magnum, mox emergunt tres almadiæ, nos lembos appellamus, fiunt ex cauata arbore, nec maiores cymbis noſtris, quas trahunt naues, ſunt agiles nimiũ, uerũ parui ponderis capaces. Quæ ubi liburnicas noſtras & celoces cõſpexere, credidere nos eò cõtendere, ut uim inferremus aliquam: nam edocti eramus illorum conſuetudinem fore, ut arcubus uterentur, & ſagittis ueneno infectis fere per totam plagã regni Gambræ. Et licet noſtri ſatis ac ſuper eos eminus propulſare quiuiſſent, ut tamen dicto parẽrẽt noſtro, uiſis almadijs concito gradu ad nos redeunt: nõ tamen facere potuerunt etiã effuſa fuga, quin ſemper ad iactum arcus poſt terga Nigritas haberent. Mirum eſt quàm pernices ſint hi uecti hoc nauium genere. Quum autẽ noſtri conſequuti claſſem fuiſſent, ingreſſi celoces, innuebãt Nigritis ut propius accederent. Illi uero gradum ſiſtentes nuſquam propius acceſſere. Erant uero in his almadijs homines xxv. uel ad ſummũ xxx. Nos admirabantur plurimũ, ut rem ſibi & ipſorũ prædeceſſoribus hactenus inuiſam incognitãq;, naues, uidelicet, id genus, ut ſunt noſtræ, & homines albos. Pleni itaq; admiratione non loquebantur, licet à nobis ad colloquia mutua inuitarentur ſignis, ut aſſolet quibuſdam. Abiere igitur, & ea die nihil ultra tentauimus.

Almadiæ

Quomodo Nigritæ noſtros ſunt adorti in flumine,

CAPVT XXXVII.

MAne itaq; ſequenti nos cum paruis nauigijs ſoluimus illinc circiter diei horam tertiam uẽtis proſperis, ut noſtros adiremus ſocios, ut ſic demũ tutius interiora fluminis peragrare poſſemus, & tandẽ aliquando deorũ munere mitius hominũ genus quàm id erat quod nuperrime uideramus in almadijs, nanciſceremur. Igitur quum ſociorum claſſem inueniſſemus, unà omnes uela dantes uerſus prædictũ flumen iter direximus, præmiſſa parua celoce, ſequentibus nobis continenter, ut altera ex ordine poſt alteram iret. Et

quum

quum iam ingressi essemus ferè ad quatuor milliaria, illico à tergo almadiæ quædam (unde uenerint adhuc incompertum habeo) ad nos citatissimo gradu contendebant. Quibus uisis, mox in eos uela fecimus, ueriti ne nos suis uenenatis sagittis impeterent: non enim ignorabamus eorũ sagittandi mores. Classe igitur reuocata in orbem, quàm citius potuimus nostros armauimus, ante omnia præcauentes, ne nos incautos & inermes hostis inueniret: uix tamen nobis erãt arma ad hostem propulsandum. Diuisa itaq; in duas partes classe, quasdã Nigritarum naues circundedimus, percensuimusq; eorum cymbas, quæ xvij. erant, maiores nostris nauigijs, quæ nostra ferunt flumina, easq; impellunt remigijs innumeris. Sublato itaq; remige, quisq; illorũ nos admirabatur, utpote rem nouã & incognitã. Percẽsiti tunc à nobis, plures non apparuerunt quàm centum & quinquaginta uiri: profecto si ad corpus spectes conspicui, nigerrimi quidem, uerũ habitu albo induti non indecoro, habitus is erat tunicis quibusdam, camisias appellamus: ex cotonina alba induebantur: in capite paruũ habebant pileum, ut mos est Germanis: id plus habent quàm Alemani, uidelicet, in pileo ex utraq; parte nescio quid alas præsentans duas: in medio penna eminebat, ut est uidere apud nostros milites, qui talibus plurimũ gaudent: utcunq; fuerit, nos iudicabamus hunc habitum militiæ conuenire: eratq; in fronte cuiusuis almadiæ Maurus quidam stans, clypeum teretem in brachio habens: is clypeus uidebatur ex corio confectus: & neuter bellum inferebat, sed alter alterum admirabatur. Vbi itaque uidêre à tergo uigere alios, qui clandestine aduenere, mox demissis remigijs expediunt arcus, nihilq; promentes in nostros sagittas dirigunt: quibus conspectis, nostri tormenta exonerant: uerũ aquis immersi lapides iacti, neminem occiderunt. Perterrefacti tamen tormentorũ reboatu & strepitu insueto, stetere pauidi admodum. Quum uero cognouere neminem læsum his tormentis, uerũ eorum iactus emori in aqua, rursus reassumptis animis magis ac magis in nos sæuiunt, aërem sagittis obtenebrantes celeritate incredibili. Et iam propius accedebãt, audaciores solito: at nostri balistis eos propulsabant, & catapultis plagisq; onerant innumeris. Primus igitur qui iecit in eos is fuit Liguris filius nothus, qui Nigritæ unius pectus trãsfixit, moriq; illico coëgit. Susceptus is itaq; à suis, extractaq; sagitta admirationem peperit id teli genus Nigritis omnibus: nec ob id tamen temperabant à sagittis suis, fiebantq; in horas atrociores: contrà nostri eos male accipiebant, perinde ut paruo temporis momento è Nigritis plures ceciderint: ex Christianis uero, quæ deorũ gratia fuit, nec unus periit. Profligatis tot Nigritis, qui ob cladem acceptam indignati plurimum, celocem minorem circumuenire satagebant uno impetu omnes: quod ut animaduertimus, mox in mediũ recepimus celocem prædictam: & rursus exoneratis tormentis (bombardas uulgo appellant) stragem intulimus maximam. His uisis Nigritæ iam ferè

Cultus Nigritarum.

saucij omnes in diuersa abeũt: nos uero catenis iniectis id curabamus, ne naues in uarias partes dilapsæ, uirium minus haberent, unà omnes ferebamur connexis nauibus & uentis prosperis, ultraq; progrediebamur cedentibus iam Nigritis, id in primis obseruantes, ut cum Nigritis mutuo colloquio frui possemus aliquando.

Decretum factum in flumine Gambre. CAP. XXXVIII.

IGitur adeò mancipia nostra Nigritas inclamarunt, ut eorum fessi clamore Nigritæ, tandem aliquando permiserint unam ex almadijs suis propius accedere, ut puta ad iactum arcus. Percunctati sunt itaq; eos nostra mancipia, cur in nos tam atrociter sæuirent, quum præsertim non alia de causa illuc concessissemus, quàm commercij & pacis, concordiæq;, prout melius declarabat cum reliquis Nigritis regni Senegæ contubernium, & frequentior necessitudo. Ad hæc etiam nostri adijciebant, uenisse è partibus orbis remotioribus, ut munere perpulchro suum regem nomine regis Lusitanorum donarent: quandoquidem is enixe peroptabat ab eorũ rege arcte diligi & amari. Rogabant præterea ut dicerent, ubinam gentiũ rex per id tempus ageret, & quis princeps huic regioni dominaretur, quodq; huic flumini nomen inditum foret. Addebant etiam ut ad nos tuto & pacifice accederent, accepturi è rebus nostris quicquid libuisset, & è suis darent pro suo arbitratu: modo omnia pace, & citra bellum contumeliamq; fierent. In hanc ferè sententiam nobis responsum est, non quidem eos latere, quæ gens foret Christiana natio, & unde ueniret, scireq; quid egerint iamprídem cum rege Senegæ, & aljjs Nigritis suæ ditionis, qui quoniam nobiscum degunt boni esse non possunt: quippe qui non ignorant Christianos uesci humana carne, nec alia de causa emere Nigritarum mancipia, nisi ut mandant & lancinent ut ferinas carnes: propterea apud eos iuratissime asseuerabant, nullum Christianis amicitiæ locum supereſſe, sed cordi eis hæsisse, omnia sua quæ classe attulerant, diripere & deprædari, regiq; suo dono dare, seq; trucidare atrocissime: regem abesse illinc itinere trium dierum: regnum esse Gambræ quod quærebant: flumen magnum esse, nomen quidem non reticuit, uerum ego non memini. Hoc igitur accepto responso, ut par erat, indignati in eos uela fecimus: qui effuse fugientes, mediterranea petiere. Hunc finem habuit cõgressus noster. His peractis explorato omnium uoto contendebamus rursus interiora fluminis penetrare, uel ad milliaria circiter centum: quæ res, ut patuit omnibus, permouit multos, quos proprij laris cura solicitabat nimium: nec sunt passi nos ultra progredi, affirmantes satis ac super egisse, dum in has partes à sua urbe remotissimas sospites deuenissent, addentes nolle de cætero lacessere fortunam: & discordia ingenti concio soluta est. Nos autem qui callebamus horum cõsuetudinem, scientes quàm duræ ceruicis forent, quantuḿ ue prosilirent ubi non exaudirentur, conducibilius fore duximus, si eis pro tempore

pore cederemus. Sequenti igitur die illinc soluimus, uersus caput uitide iter facientes, ut deorum auxilio in Hispaniã rediremus aliquando.

CAPVT XXXIX.

PEr id tempus quo in ostio fluminis moram traximus, semel tantum septentrionẽ uidimus, qui adeò demittebatur, ut crederetur mare ferè contingere, ab aquisq; non plus uidebatur abesse, quàm lanceæ tertia parte: & ibi sydera sex conspicati sumus, quæ magna erant, & mirum in modũ splendebant: ea metiti sumus pyxide, & infrà scriptam figuram præsentabant.

* * * *

* *

Censuimus propterea huiusmodi astra plaustrũ austrinũ efficere: licet priorẽ stellã in ordine minime uidere potuerimus: quoniã haud quadrat rationi ut eã prius uideamus quàm septentrionẽ perdiderimus, id est, ab nostris oculis euanuerit. Inibi etiã cõperimus noctem horarũ tredecim, diem uero undecim, ingrediente mense Iulij, quo regio illa eximie flagrat: habet tamen uarias temporũ uices: hyemẽ & ipsi appellant, quoniã ab dicto mense usq; in mensem Octobris terra irrigatur imbre & pluuia ferè continua: & præsertim in meridie exurgit quædã nebula, quæ cœlum inumbrat, nec supra terrã multum tollitur in Subsolanum & Apeliotem. A Subsolano uero ad Vulturnũ transit fulgoribus eximijs: & tunc imbre tellus madefacta semini præparatur. Vti agunt Nigritæ in regno Senegæ. Viuunt milio, leguminibus, carnibus & lacte. Accepi etiam introrsus non pluere, nisi ferè feruentem aquam: & ibi quum diescit nõ uisitur aurora ante emersum solis, ut usu euenit apud nos: quoniam semper inter auroram & solis ortum nonnihil temporis intercedit: imò quamprimum nox abscessit, illico sol emergit absque alio medio. Verum licet sol uideatur, non tamen illuminat ad spatium mediæ horæ: uidetur enim pati deliquiũ in ortu: propterea obumbratur aliquantisper. Causam uero, cur sol ibi citius uideatur quàm alibi gentium, nullam aliam afferunt, nisi quia regio patentis est soli & depressi, uacatq; montibus, qui forte alibi obstant, ne sol oriens mox cernatur. Huic sententiæ astipulantur socij qui aderant omnes.

Quomodo Antonietus Ligur, & Aloysius Cadamustus in secunda nauigatione nouas inuenere insulas, CAP. XL.

MOres igitur & qualitatem huius regni Gambræ, quantum ego colligere potui in meo itinerario, uix referre possumus: quoniam, ut præfecimus, incolarum sæuitia, & eorum in primis qui litoralia incolunt, consequi

nequiuimus uotum noſtrum: nam gens ſuapte natura ferox, colloqui cum mitioribus noluit, nec commercia tractare quæpiam. Igitur noueritis nos cognita huius gentis feritate haudquaquam ultra progreſſos fuiſſe, nautis reluctantibus, ſed in Hiſpaniam, flumine illo Gambræ non ſuperato, redijſſe. Anno itaq; ſequenti præfatus Ligur, & ego Aloyſius unanimes rurſus claſſem expediuimus, quum animum applicuiſſemus ad hanc prouinciam nauandam, ut tandem aliquando dictum flumen explorantes, regnum Gambre ingrederemur. Hæc ergo ut percrebuere ad aures principis infantis, ſine cuius commeatu expeditio hæc fieri non poterat, complacitum illi plurimum fuit, quod hæc nobis cordi fuiſſent: & ut huic pio propoſito, nec pœnitendo uoto fauens ſubſcriberet, unam è ſuis celocem armat eximie, & omni genere annonæ cõmuniuit. Soluimus itaq; à loco quodam qui dicitur Lanchus, qui parum abeſt ab Sacro promontorio, ſiue Capite ſancti Vincentij, ingrediente menſe Maio proſperis uentis, & iter fecimus per Canarias inſulas: eas tamen ex compoſito prætereuntes, utpote rem non incognitam nobis, ſi ſuperiorum meminiſtis. Auſtro ducebamur, & labentibus aquis, quæ flante Noto mirum in modum fluunt, peruenimus ad Caput album: quo uiſo, duximus claſſem in altum: & ſequenti nocte adortus eſt nos uentus Auſter, cuius impulſu regredi oportuiſſet, ni nonnihil ad occidentem declinauiſſemus. Suſtinuimus igitur hanc uenti ſæuitiam noctibus duabus, & diebus tribus: die uero tertio terram in conſpectu habuimus, quod nemo noſtrum autumaſſet. Cœpimus itaque geſtientes exilire omnes, terram identidem inclamantes, admirati nimium ibi terram reperiri, quũ prorſus id neſciremus. Expedita igitur cymba duos homines emiſimus, qui explorarent iam uiſam tellurem. Iuere itaque, & duas prægrandes inſulas uidiſſe renuntiant: quod ut accepimus, mox ruimus in dei laudes, qui ſua clementia incredibili hactenus incognita nobis cognoſcenda præpararet: res profecto nouas, & toti Hiſpaniæ incompertas. Vt igitur oblatam à deo terram aliquando peragraremus, rerum nouarum percupidi, fortunam experiri uolentes noſtram, uela fecimus uerſus huiuſmodi inſulas: quò breui peruenimus: & ubi in conſpectu fuit, uiſa eſt maxima, tantumq; obnauigauimus ut ſtationem non incommodam reperiremus. Appulſi igitur, prius iactis ancoris, cymbam bene armatam emiſimus, ut compertum nobis fieret, an inſula coleretur ab humanis. Ingreſſi ergo noſtri inſulam, neminem unquam cõſpexere humanũ, neque extabant ueſtigia itinerum, quibus cognoſci poſſet quàm culta foret inſula. Hoc cognito, mane ſequenti, ut animo ſatisfacerem meo, iuſſi ex meis decem armari, tum telis, cum etiam baliſtis, ut interiora inſulæ adirent, ſi forte ultra quoſdam colles, qui ibi attollebantut, homines forent. Iuere igitur, & collibus ſuperatis inuenere neminẽ præter columbos, & ferè omne genus auitiorũ: nam columbi capiebãtur pro libito manu hominis: nõ enim pauebant

Lanchus.

ad uiri

ad uiri conſpectum, utpote ad rem ſibi hactenus inuiſam. Cepere igitur ex his quamplurimos, quos ſcipionibus occiderant, nobiſq; attulere. Ex alia regione apparuere tres aliæ inſulæ magnæ, quas ipſi non uideramus: nam ad ſeptentrionem nobis remanſerant. Viſum eſt etiam eis duas alias inſulas uidere uerſus occidentem in uaſto mari: uix tamen id comprehendebant ob magnam diſtantiam: neque nos eas uiſere magni fecimus, quippe qui animum induxeramus cœptum iter perſequi, nec tantis ſuppetebat tempus, uerebamurque ne fruſtra tereremus, diuertendo ad inhabitatas inſulas. Interea dum his ego inſiſto quatuor inſulis, alij uidere decem paruas inſulas, quas quum adiuiſſent, nihil præter aues inueniunt, & piſces ingentiſſimos. Vt igitur reuertar unde ſum digreſſus, ſolui ab hac inſula, iter meum perſecutus, & ecce duæ aliæ inſulæ: & quum oram unius percurrerem, mox incidimus in cuiuſdam fluminis oſtium, & cenſentes aquam potu fore non inſuauem, litori applicuimus: erat enim inſula conſita omni arborum genere pulcherrimo: & dum fontem quærimus quempiam, glebas ſalis albas minutulas nanciſcimur ſecus flumen. Legimus ergo nonnihil ſalis, quod itineri ſufficeret noſtro: nam ibi ſal effuſe affluit. Hauſimus etiam aquæ non parum. Erant ibi teſtudines innumeræ, quibus pro tegmento natura uaſtatiſſimas teſtas dederat, magnitudinis tantæ, ut pro clypeo non inepte ſufficiant. Noſtri itaque eſculentis huiuſmodi oblectati plurimum, exenteratis teſtudinibus multijuga eduliorum genera fabricabantur, aſſeuerantes eis aliàs ſe ſolitos ubertim ueſci, & cum primis in ſinu Argino, cuius in ſuperioribus affatim meminimus: nam is ſinus ſcatet huiuſcemodi teſtudinibus: hortabanturq; ut ego eis ueſci uellem. Eſitaui igitur cibum inibi inſuetum, ut complura experirer: uiſus eſt non inſuauis: albicat enim caro hæc, nec multum eſt abſimilis uitulinis carnibus, ſi fragrantiam & ſaporem ſpectes. Quum itaq; placuiſſet comediſſe, cibum approbans, in naui plurimum adſeruari iuſſi, ut quandoque leniret famem. In primo etiam itinerario meo, quod prætermiſeram, comedi ex leophante ſatis illecebri. Piſcati ſumus etiam in oſtio dicti fluminis, ubi tanta uis erat piſcium, quantam uix referre quibo: quandoquidem ferè credulitatem omnem excedit. Erant ex his piſcibus compluſculi, quos nemo noſtrum uiderat unquam, uerum pergrandes, & ad cibos humanos non inepti. Oſtium uero fluminis in tantam exibat latitudinem, ut onerariam nauim centum quinquaginta doliorum capacem haud grauatim exciperet: adeò patebat, ut paucis expediam, ut unius iactu arcus latitudinem eius metiri nequiuiſſes. Illic ſtatiua fecimus biduo animi cauſa, ut feriati aliquanto à laboribus, animi deinceps ad dura promptius euigilarent. Annonam omne genus inde exportauimus, ut futuræ fami conſultum iret: inter cætera columbos innumeros. Nec id præteribo, nos illi inſulæ, cui primo applicuimus, Boni uiſus nomen indidiſſe: argumento, quòd prima à nobis uiſa foret.

sa foret. Alteram uero, quæ inter quatuor eminet insulas, Diui Iacobi nuncupauimus, ob id quòd ea die, quæ in honorem sanctorum Iacobi & Philippi concelebratur, à nobis est reperta.

De loco dicto Duæ palmæ, & de fluuio Gambræ nauigato,

CAPVT XLI.

His peractis die memorato ab his insulis soluimus, per Caput uiride tenentes iter: & breui deorum munere peruenimus ad id loci qui dicitur Spedegar, in conspectu tellurem semper habentes: & ibi locus alius, qui ad Duas palmas appellatur: is est inter Caput uiride & sinũ Senegæ prædictũ, & quoniã iam terra erat nobis aliâs cognita, audacter dictum caput percurrimus, adeoq; id concite à nobis actum est, ut sequenti mane dictum Caput superauerimus: & tandem aliquando rursus ad prænominatum Gambræ flumen peruenimus, & intrepidi dictum flumen nauigare cœpimus ob stante Nigritarum nemine: nam almadiæ nusquam apparuere. Interdiu solum adnauigabamus, contis explorantes fluminis alueum: ecce quædam almadiæ Nigritarum, uerum secus litus fluminis euntes, nobis haud erant impedimento: & introrsus ad decem milliaria insulam quandam paruam reperimus: quò quum applicuissemus, è nostris quidam uitam exuit: nam febre diutius laborauerat: & licet ægre tulerimus omnes uiri exitum, tamen quoniam deo maximo complacitum fuerat, ut decuit fideles, nusquam eius potentiam detrectauimus: uerum pro more humano satis mœsti, humauimus hominem iam uita functum: & quia huic Andreæ nomen fuerat, insulam de nomine uiri appellauimus. Est itaq; à cunctis deinceps dicta insula, Sancti Andreæ. Soluentes igitur ab hac insula, dictum flumen nauigamus: sequebantur à longe quædam Nigritarum almadiæ, quas inclamans mancipium nostrum, quòd Nigritarum idioma nouerat, tantum effecit, ut propius accesserint Nigritæ, à nobis cum uoce, tum etiam rerum nostrarum assidua ostentatione allecti: pollicebamur enim eis pro colloquio plurima, hortabamurq; ut omnem de nobis suspitionem feritatis exuerent: quandoquidem hi eramus, qui humanitate & comitate cæteris præstamus mortalibus. His ergo prouocati propius accessere, iam nobis fidentes: quare unus ex Nigritis celocem est ingressus intrepide, & cum Turcimano, id est, mancipio nostro colloquutus, admirabatur nimium nostrum morem nauigandi, & in primis uela: quoniam ipsi solo remige impellunt naues, rati nullum alium inter mortales modum fore maria sulcandi, albicantesq; homines cum insueto habitu magis ac magis demirabantur: nam his est habitus ex cotonina quadam alba admodum, quæ instar camisiæ uestem eis suppeditat: complusculi etiam nudi incedunt. Excepimus itaque Nigritam honorificentius quàm

potuimus

potuimus, muneribus nostris hominem propè onerantes. Qui nostra consuetudine delectatus, percunctabatur de multis nostros. Postremo aperuit nobis id esse Gambræ regnum, quod errantes iampridem quærebamus: & illorum dominum dixit esse Farosangolum, eumq; abesse illinc itinere dierum decem introrsus meridiem uersus: ipsum tamen subesse maiori principi, id est Regi Mellis, qui magnus Imperator Nebeorum dicebatur. Adiecit tamen, non esse longe à litore fluminis utrinq; regulos compluſculos, in quorum cõtubernium & necessitudinem mox, si libeat, sua opera reciperemur: & in primis pollicebatur id se nauaturũ apud regulum Batimausam: quoniam iam intelligebat nos & probos & comes uiros esse. Hanc igitur uiri huius nobis conceptam opinionẽ gratam habuimus supra modum, eumq; è nostris adnumerauimus in celoce receptum protinus, & tandẽ nauigando deuenimus ad eum locum, quem appellant Batimausam, qui nostra sententia abest ab ostio fluminis quadraginta milliaria.

De principe conciliato muneribus nostris,

CAPVT XLII.

ILlud est etiam sciendum, quod dum sulcauimus flumen Subsolano uecti sumus: & is locus ubi iecimus ancoras, multo angustior erat ostio fluminis, & mea sententia latitudine milliarium non excedit, in eumq; compluſculi fluuij exonerant. Vbi itaq; applicuimus ad id loci, decreuimus mancipium nostrum (quo interprete utebamur) cum Nigrita, quem prius conciliauerãt nobis munera & blanditiæ, ad principem mittere Batimausam, quẽ perpulchro munere donauimus. Id erat munus tunica quædam sericea, contexta more maurico: nos tunicam interiorem appellamus, siue camisiam: instituimusq; Turcimanum, ut munus his uerbis exornaret. Nos, uidelicet, huc contendisse, ut fœdus & necessitudinem eximiam nomine regis Portugalliæ, siue Lusitaniæ secum iniremus, uellecq; commercia exercere, ubi sibi complacitum fuisset: & si nostrarum rerum egeret, eis æque ac suis uteretur, nostrum regem nusquam defuturum, ut illi morem gereret usquequaque: aliaq; quamplurima adiecimus, quæ sciens prætereo, ne surgat opus in Iliada magnam. Profectus est itaque mancipium Nigrita comite: & ut breue faciam, principi nostro nomine cuncta exposuit. Quo effectum est ut maximam cum principe amicitiam conflauerimus, permutauimusq; plurima. Dedit enim pro nostris mercimonijs mancipia, & auri quippiam: aurum tamen ibi infra famam nominis reperimus, utpote qui audiueramus regionem huiusmodi scatere auro plurimo. Inuenitur quidem aurum: uerum magni pẽditur ferè ut apud nos: sciunt rem præclarã esse, licet cum rebus minimis permutent: quæ si à nobis considerentur, sunt profecto uiles: apud eos tamen sunt in pretio nõ me-

diocti. Id efficit regionum uiuendi uaria consuetudo, ibi etiam stetimus ad dies ferè quindecim. Interea ibant cateruatim Nigritæ ad classem nostram, loco miraculi nostra & nos ducentes: nõnulli ut permutarent sua, alĩ ut rem non uisam prius conspicerent: accedebant aliqui, ut fusaras uenderent, id est, genus mercis cotonum, & eius filum, & tunicas ex eodem: hæc erant multĩjugi coloris, ut sunt punicei & albicantis, necnon uermiculati coloris. Ferebant & feles propè omne genus: quandoquidem ea regio scatet animalibus huiusmodi, uenduntq; pretio uiliori, utputa marchetis decem, non tamen ipsa pecunia: ignorant enim omne genus pecuniæ: uerum re quapiam, quæ decem marchetorum pretium non excedat pro fele quolibet. Adducebant & alia quamplurima, ut sunt pelles felium, & castoreum, & id genus alia: dabant unciam castorei, id est muscati, pro re pretĩ marchetorum quadraginta, uel ad summum quinquaginta: non tamen pondere aliquo permutabãt: nam omne genus ponderis nesciunt: uerum si res data spectetur, unciæ pondus expleret. Ferebant inter alia cariotas, id est, dactylos palmarum fructus, & fructuum genera omnia. Ex his nonnulli sylueſtres erant, non tamen insuaues: ego tamen his abstinui metu profluuĩ corporis: soluũt enim mirum in modum aluum. Itaque ibat ad nos quotidie frequens hominum turba, nec idiomatis unius: uarium erat linguarum genus, nec desinebãt uecti cymbis suis (almadias uocant) ultro citroq; commeare flumen sulcantes, trajicientes de loco ad locum, modo huc, modo illuc uecti, ut apud nos in quibusdam fluminibus est uidere, utputa Lugduni Galliarũ urbe in Arari flumine placidissimo: uerũ omnis eorũ nauigatio remigĩjs absoluitur: his mirum in modum stantes naues impellunt: utrinque in puppi plus remigũ maior est numerus, modo hinc, modo illinc, ut medio æque utrinq; librata nauis incedat, in neutram partem magis declinans. Stantes itaq; remigant, ui lacertorum nullis inhærentibus remigĩjs. Verum sic fabricantur remigia: Habent lanceam longitudinis passus unius & dimidĩ, in cuius summitate alligant asserculum quendam teretem, uti nos in mensa utimur pro patinis, quum loco argenti uel stagni ligna succedunt, frugalitate, uel potius pauperie suadente: hoc instrumento nauigant, & quidem citatissime: almadiæ suæ à latere semper litus haudquaquam deserentes, sinitq; ibi paruorum amnium ostia complura, quæ exonerant in mare: his se committunt tutius, nec multum ab regionibus suis recedunt, ne ab suismet Nigritis corripiantur, & captiui facti demum pro mancipĩjs uendantur Christianis. Dum itaque illic mercamur cum Nigritis, ægrotare nostri cœperunt febre adrapida & calidissima: propterea ut nostris consuleremus, protinus illinc soluimus, rursus ad ostium dicti fluminis reuertentes.

De sylueſtri

De ſylueſtribus elephantis, & quomodo capiantur. CAP. XLIII.

DE rebus huius regionis quæ referri poſſunt à nobis, qui eas uel ſubiecimus oculis, aut a fide non indignis accepimus per id tempus, quo illic fuimus, de fide ipſorũ potiſſimũ auſpicabimur. Idola igitur ſummopere colũt ritu multiplici, fidẽ non mediocrẽ faſcinationibus adhibentes: patrant & alia innumera dæmone ſuadente: deum tamen norunt, licet cognitũ non obſeruent: alĩ Mahumetem ſpurciſſimum uenerantur, & hi ut apud nos Ægyptĩ populi uagantur extra ſolum patrium: & in primis apud Mauros degunt: incolæ uero regionem non excedunt ſuam. Viuunt ut Nigritæ regni Senegæ prædicti, & ferè eiſdem cibis aluntur. Id plus habent, quòd orizam uberius ibi legunt: quoniam in regno Senegæ non naſcitur. Veſcuntur canibus, quod nuſquam alibi comperimus. Veſtiuntur cotoninis: at Nigritæ ferè in uniuerſum nudi incedunt: nam apud illos maior eſt cotonorum copia. Mulieres uniformem habent habitum: prius tamen quàm adoleſcant, corpora compungunt ſtigmatibus nonnullis, quæ igne inurunt, ut perpetuo remaneant. Notæ huiuſmodi præſentant ornatum quendam factum in ſindone opere polymito ex ſerico contextum, coloris multiplicis. Plaga eſt admodum torrida: & quanto accedunt magis ad auſtrum, eo plus ſunt exuſtiores: & cum primis ſecus flumen calor graſſatur eximie ob arborum frequentiam. Nam æſtus ubi exhalare nequit, urget magis. Arbores uero ibi ſunt tantæ magnitudinis, ut earum ambitus ſit pedum XVII. licet eminentia altitudinis nõ quadret magnitudini: non enim altius tolluntur quàm pedes XX. cariosæ ſunt tamen, & ſine ſenecta, ut euenit annoſis arboribus, ſiue carie quapiam commaculatæ erant & corroſæ. Aiebant etiam incolæ multo eminentiores arbores in regione huiuſmodi eſſe: faciuntq; hæ arbores, ut non difficulter credamus terram illam feraciſſimam fore: quoniã ubi arbores adoleſcunt in tantum incrementum, regio haud dubie non poteſt eſſe non irrigua. Fert etiam hæc regio elephantes, ſed ſylueſtres, neq; ibi cicures fiunt aut domantur, ut alibi gentium. Vidi ego aliquando quatuor ex huiuſmodi nemus egredientes, quos ubi ſum è naui ſpeculatus ego & ſocĩ complusculi, exiliuimus è naui contendentes ad eos: qui ubi nos conſpexere, mox nemori ſeſe dedidere. Vidi & examinatum elephantum, quem occidi iuſſerat princeps quidam dictus Gnumimenſa, in gratiam meam. Is princeps accola eſt oſtĩ fluminis Gambræ, & profectus eſt uenatum concomitantibus compluribus Nigritis, biduo ferè continuo. In hoc igitur uenatu oppetĩt prædictus elephas. Pedites exeunt ad uenationem, arcubus & machæris armati, & ſua arma omnia illinunt ueneno præſentaneo. Nec id uos lateat, hos populos elephantos in nemoribus uenari, ubi cœni plurimum cernitur: Nam id genus animalium ſuapte natura ut ſues in cœno uolutantur creberrime. Hi itaque Nigritæ pone arbores deliteſcunt, ac prætereuntibus elephantis

phantis ſagittas & uenabula infigunt, ſaliuntq; miro modo de loco in locũ, ab una arbore ad aliam, donec feriant elephantum: qui quum maxima mole prægrauetur, nequit inſidiantis ictus uelociſſimos deuitare. Si tamen id tentarent in locis apricis & patentibus Nigritæ, in eis potiſſimum ubi nullæ uiſuntur arbores, non euaderent profecto uires elephantorum: quandoquidem nullus hominum tantæ pernicitatis inuenitur, quem mox elephas non comprehendat etiam non currens, ſed gradatim incedens: id efficit animalis uaſta magnitudo, & ubi uſu euenit, ut irato omine elephas in agris patentibus hominem ſit conſequutus, non euadat quidem: nec aliter lædit quàm promuſcide, manum appellant. Hac itaq; homines corripit circumamplexu, & adeò iacit in ſublime, ut ſæpenumero correpti hoc modo prius efflent animam, quàm terram contigerint. Hæc elephantis promuſcis non multum abſimilis labro ſuillo. In hoc differunt, quòd huic ea eſt uolubilis ad nutum, ut modo uibret, modo pro libito retrahat. Id à compluſculis Nigritis accepi: non efferantur tamen, niſi prouocati: nec hominem lædunt, niſi prior iniuriam intulerit ipſe. Vidi ego aliquando illic occiſum elephantem perquam mediocrem, cuius dentium amplitudo palmos ternos excedebat: eminebant ad duos palmos: uerum palmus contectus carne maxillæ immergebatur, ut totus occultaretur, ut ſunt aliorum radices dentium: & quoniam eorum ſenecta dentibus cognoſcitur, aiebant argumento dentium amplitudinis ferè deſpicabilis, ipſum haudquaquã annoſum fore, ſi conferatur alijs proceribus, quorum dentes tantæ ſunt magnitudinis, ut uicem poſtium ſuppleant, & pro palis ſepes muniant, teſte Plinio: & ut ipſi referebant, nonnullis eò amplitudinis creſcunt dentes, ut duodecim palmorum menſuram excedant: & licet præfecerim, hunc elephantum, ſi ſpectentur cæteri, minime fuiſſe conſpicuum: erat tamen tantæ proceritatis, ut unus plus carnium haberet, quàm tauri quinque noſtri. Donauit me igitur hoc elephanto princeps eo pacto, ut tantum carnium aſſumerem, quantum libuiſſet, reliquum uero uenatoribus impartirer: quoniam illi in cibatu elephantos gratiſſimos habebant. Inuitabar propterea identidem ab eis, ut & ego carne huiuſcemodi ueſceret. Iuſſi igitur partem animalis concidi in fruſta, & ad claſſem deferri meam, móxque ahenis excoqui ſubiecto igne. Alij aliam partem torrebant, perinde ut & elixum & toſtum comederim: non quidem uoluptatis, quæ nulla erat, ſed experientiæ cauſa, ut iactare poſſem me aliquando eſitauiſſe eas carnes, quibus conterranei nunquam ueſci conſueuere, hæc ſumma eſt, carnibus, uidelicet, huiuſmodi me minime delectatum fuiſſe. Inſuauis eſt guſtu & aſperrima, duráque nimium. Tuli etiam ad claſſem promuſcidis partem, id eſt manus elephantis: euulſi etiam ab eo pilos, qui nigricabant, & quaſi duorum palmorum menſuram excedebant, erantq; amplitudinis haud contemnendæ. Hos igitur, & carnis nonnihil in Hiſpaniam detuli, &

Velocitas elephant.

tuli, & omnibus principem Don Hurich prænominatum donaui, qui hæc omnia loco præclari muneris excepit, ueluti rem nouam, & hominibus regionis illius hactenus incognitam: nam hunc principē delectabant eximie, quæ ab remotioribus partibus orbis deferebantur: & in primis obseruabat uir princeps, ut earum rerum fieret particeps, quæ opera sua & diligentia cōperta fuissent.

De tibijs elephantis, & cabalino pisce,

CAPVT XLIIII.

NOuerítis igitur, elephanti pedem teretem esse instar pedis equi, obrotundum circumquaque, uerum ex callo nigerrimo amplissimoq́, incq́ pedis callo ungulæ quinæ in una parte pedis: ea, uidelicet, quæ proximior est plantæ: nam singulæ ungulæ grossoni argentei mensuram haud excedunt: licet parui elephantis occisi pes esset: uerum planta pedis eius unius palmi & medij excedebat latitudinem, pro quadrata qualibet parte: quoniam, ut præfeci, pedes habent obrotundos, ut sunt apud nos lígnei asserculi, quibus in mensa uiri frugi utuntur: Galli transciu, nos talieros siue orbes appellamus. Donauit me præfatus Nigritarum princeps pede elephantis alio, cuius planta mensuram trium palmorum superabat: id egomet sum metitus astantibus complusculis, eademq́ latitudinem omni ex parte habebat. Donaui igitur principem rursus hoc pede, & dente palmorum duodecim, mire à natura exornato. Hæc itaque omnia princeps prædictus ceu rem præclaram mulieri ducissæ Burgundiæ dono dedit. Nec est quòd credant aliqui elephātum non habere plicatiles tibias: quoniam falluntur plurimum: nam plicant genua ut cætera animalia, & pro libito humi se prosternunt, & surgunt quum libuerit, contra quorundam opinionem. Flumen itaque Gambræ, & eius regionis complures omnes calcatricem nutriunt, & in primis piscem miræ naturæ, instar uituli marini, ni caput equinum haberet. In hoc tamen uitulum marinum imitatur, quòd, uidelicet, modo aquaticum, terrestre modo est animal, utroque elemento uiuens: uastum corpus habet, ut bos fœmina quæpiam: licet crura sint multo graciliora: bisulcos habet pedes, & ut dictum est, caput non absimile equo: dentes duos habet, hinc & hinc proeminentes, ut est uidere in apris: suntq́ hi dentes tantæ magnitudinis, ut duorum palmorum impleant mensuram. Egreditur interdum hoc animal flumen & terras petit, ut quadrupedia: nec alibi quàm hic huiuscemodi piscis inuenitur. Apud eosdem Nigritas reperiūtur uespertiliones & noctuæ magnitudinis trium palmorum, & multiplicia auitiorum genera, quæ præsertim à nostris non mediocriter differunt. Sunt & innumeri psitaci, & pisces complusculi nostris prorsus absimiles cum gustu, tum etiam forma: in cibatu tamen haud insuaues.

De flumine

De flumine Caſamanſe,& capite rubeo. CAP. XLV.

EFfecit igitur noſtrorum aduerſa ualetudo,ſicuti retuli in ſuperioribus, ut operæpretium fuerit mox ab regione principis Batrinenſe abire: quare illinc ſoluentes,breui flumen euaſimus. Quũ igitur ſuperauiſſemus flumen dictum,& annonæ omne genus plurimum nobiſcum haberemus,uiſum eſt fore laudabile, ſi ultra dictum flumen uela faceremus: ad id accedebat maior ſolito ſecuritas, utpote qui ternas naues habebamus: & dum hæc tractamus, quadam die circiter diei horam tertiam uela dedimus felicibus uentis: quia uero uix euaſeramus ſinum Gambræ,& ab ea parte cõtinentis, qua dominatur Notus ſiue Auſter, mare ſæuiebat magis, nos Occidentem uerſus Zephyro prouehebamur abeuntes à continente: terra tamen quam deſeruimus,erat æqualis admodum,& innumeris ſcatebat arboribus: uerum ubi altum tenuere rates, mox apparuit angelus quem dicta terra faciebat, haudquaquam dignum memoratu,quum in eo nihil foret cõſpicui:& id pro comperto habuimus: illico ultra dictam frontẽ inſtar anguli omnis litoralis plaga nobis ſeſe uno intuitu præſentabat. Nauigabamus igitur diſcedentes ab ea quantum poteramus: quoniã allatrabat eam undabundum ac atrox mare introrſus ad quatuor milliaria. Certiores de hac re nos reddebant duo homines in prora ſpeculæ fungentes officio,nec nõ alius in celſo nauis malo,qui prædicebat ſcopulos, & alia diſcrimina maritima, ut ſunt breuia & ſyrtes, & in mari terras ab aquis deſertas aliquando,ſicas appellamus. Interdiu ſolum adnauigabamus,uix uela facientes, ne in ſcopulos incideremus nolentes, noctu ſemper pauentes cuſtodem habebamus uigilem: ibant noſtræ celoces continenter,id eſt,mox poſt alteram altera,iactis ſortibus,quis præcedere deberet: nam quiſq; alium præmittere uoluiſſet: uerum ne quis ferret grauatim frequentius quàm cæteri ſubire pericula,alternatim id præcedendi officiũ nauabamus. Igitur à latere regionis prædictæ iter facientes,ita tamen ut terram conſpicaremur uſquequaque,die tertio poſtquam illinc ſolueramus,peruenimus ad oſtium fluminis cuiuſdam non mediocris, quod patebat quingentis ferè paſſibus: & procedentes quaſi ad occidentem mox reperimus paruum ſinum quendam: ubi ancoras iecimus,quum iam adueſperauiſſet. Quum uero illuxit,uela dantes uentis,dum inſinuamur nonnihil cedẽtibus terris, ecce oſtium alterius fluminis,quod magnitudine cum illo Gambræ fluuio propè contendebat: in cuius ripis utrinque arbores conſpiciebantur innumeræ: & quoniam uiſa eſt plaga ferax, illi appropinquare decreuimus. Oſtio igitur applicuimus,& quiſq; noſtrum cymbas emiſit ſuas, necnon & Turcimanos, qui & interpretis & exploratoris uices ſupplebant aliquando, prout & tempus & loca exigebant. Hos igitur emiſimus, ut terram & mores hominum ac flumina,& ſi quid ultra dignum erat ſcitu,explorantes nobis referrent. Profecti igitur,& dicta exequentes rediere: id noui afferentes, flumen, uidelicet, uocari

cari Ra, ditionem esse principis Casamansæ Nigritæ qui interiora fluminis incolebat ad triginta milliaria: uerum principem domo per id tempus abesse, & bello uacare cõtra uicinum regulum. His itaq; cognitis, die sequẽti illinc abfuimus. Nec præteribo sinum hunc Casamansem abesse à sinu Gambræ ad leucas ferè xxv. quæ milliaria centum efficiunt.

De fluminibus ibidem repertis, & gentibus, CAP. XLVI.

QVum à flumine memorato recessissemus, litori semper inhærentes, ad quoddam caput deuenimus, nostra sententia à prædicto flumine distans milliaria xx. & id caput eminentius est nõnihil si terræ circumadiacenti conferatur: & quoniam in fronte præferebat terram rubram, Caput rubrum nuncupauimus: & rursus superato Capite, nauigãtes deuenimus ad ostium alius fluminis, patens nostro iudicio iactu arcus, quod prætereuntes ibi nihil immorati, sinum sanctæ Annæ appellauimus, & persequuti iter nostrum, peruenimus ad flumen aliud haud impar illi sanctæ Annæ, & hoc sinũ nuncupauimus sancti Domini. Is abest à Capite rubro milliaria fere lx. Illic abeuntes nauigãdo semper à latere post unius diei nauigationẽ deuenimus ad uastissimum cuiusdam ingentissimi fluuij ostium, quod primo cõspectu censuimus sinum esse quẽpiam. Verum quoniã altrinsecus conspiciebantur arbores innumeræ Austrũ uersus præsertim, flumen esse cognouimus: nam ostium fluminis patebat ferè milliaria xx. Triuimus igitur tempus trajciẽdo dictum flumen, & ad ulteriorem ripam deuenimus: mox apparuere insulæ quædam. Decreuimus propterea illinc prius haudquaq; soluere, quàm de regione comperti aliquid habuissemus. Iactis itaq; ancoris, stationem inibi fecimus nostram: & ecce sequenti mane almadiæ duæ ad nos citatissimo gradu contendebant, quas ut uidimus, pauere cœpimus, & reassumptis animis, ad arma concursum est, ut si forte uenissent uim illaturi, non inermes deprehenderemur: non prius tamen appropinquauere nobis, q; erecta hasta quapiã, cui adligauerant sindonem albã, ut securitatẽ accedendi peterent. Signo huiusmodi hoc uiso, & nos idem dedimus concordiæ signũ: quo conspecto Barbari accessere propius, & in primis maior almadia celoci meæ appropinquat, nosq; lumina nusq; deflectentes cõtuebantur, uiros albos admirati, nauesq; nostras mirari non desinebãt, malumq;, & antemnã, res illis incognitas conspectabant propè stupidi. Quare percupidus ego noscere gentem, & ad mutua colloquia descendere, monui mancipia nostra, ut compellarent hos Nigritas. Verum lusere operam loquendo, quoniam nusquam nostrã linguam intellexere, minusq; nosipsi eos intellexeramus: quod summopere displicuit. Illinc igitur soluimus, ubi sciuimus nos terere incassum tempus: decreuimus cõducibilius fore, si gradũ referentes ultrà nõ progrederemur: quandoquidẽ quanto magis ulteriores plagas adiuissemus, tanto minus eorum idiomatis capaces eramus, nullaq; cõmercia sperabamus, ubi sermonis mutui copia nõ

dabatur, reluctante natura. Hæsit itaq; cordi nobis regredi, & lares patrios repetere: non prius tamen illinc abiuimus, quàm merces nonnullas commutauerimus biduo in ostio fluminis commorati. Vidimus etiam ibi Septentrionem propè terram cõtigere, adeò deprimebatur. Deprehendimus etiam ibi naturæ quædam pugnantia, quæ nusquam comperimus, ubi Christiani degunt, aquam, uidelicet, crescentem, decrescentemq; decremento, actuq; imparibus. Nam Venetijs & alibi gentiũ, mare flat horis sex, & in totidem reflat, id est, crescit & decrescit paribus spatijs. Illic uero increscit mare horis quatuor, & idem decrescit horis octo, idq; fit impetu tanto, ut non sit satis existimare an res credulitatem omnem superet, adeoq; mare sæuiebat, ut tribus ancoris iactis, ex prora irreuocabili ferè pondere, ne sic naues sisti satis poterãt: & usu aliquando euenit, ut atrox tempestas eò discriminis nos adduxerit, ut ui coacti fuerimus uela facere non sine discrimine uitæ, quoniam maior feruor & æstus procellosi maris erat quàm uis uentorum.

Quomodo illinc soluimus ob id quòd idioma nesciebamus.

CAPVT XLVII.

ABiuimus itaq; ab ostio huius uasti fluminis, ut rediremus Hispaniam, iter facientes per has insulas, quæ à cõtinente per milliaria fere triginta absunt, hæ enim sunt numero quatuor: duæ maiores incoluntur à Nigritis, soli sunt non inæqualis, nec eminentis: uerum depressi admodum, inq; eis arbores magnæ proceritatis: nulla etiam ibi sermonis commercia fuere, quia alter alterum haud intelligebat. Inde igitur soluentes, uersus patriam contendebamus, quò deo miserante breui peruenimus laboribus innumeris superatis.

LIBER SECVNDVS NAVIGATIONIS EX VLISBONA VSQVE CALECHVT, TRADVctus ex idiomate Lusitano, in Italicum sermonem.

CAPVT XLVIII.

QVICQVID ego uidi accepiq; ab alijs per id tempus, quo eas partes adiui, id totum retuli in superiore tractatu: uerũ post me easdem partes adiuere complusculi, & comprimis Portugallenses, qui orbis explorandi causa ab eorum rege ex composito missi fuere: nam fato iam functus, suo principi infanti Don Hurico rex Lusitaniæ celoces duas expediuit, duce Petro Sinzia alumno præfati principis: huic princeps iussit ut totum latus Nigritarum excurreret, & nouas regiones adiret. Hunc igitur Petrum classis præfectum concomitatus est adolescens quidã, cum quo mecum

maxima

maxima intercedit amicitia, quicp dum peragraui easdem partes, amanuensis meus fuit. Quum itaq; redirent præfatæ celoces, ego Aloysius Cadamustus concesseram eò loci, qui dicitur Lachus, non longe à Sacro promontorio Lusitaniæ, aliter dicitur Caput sancti Vincẽtij. Dum igitur illic agerem, ecce dictus Petrus præfectus classis & amicus ille meus diuerterunt in ædes meas, qui abs me amice excepti, omnem suam nauigationem sedulo exposuere, locaq;, & quibus nomina indidissent haud reticuerunt, explicantes singula ex ordine, prout in sequẽtibus mox colliquescet, & in primis sunt orsi à sinu magno, quem nos adiueramus. Primo loco itaq; dictus amicus referebat se lustrauisse duas memoratas magnas insulas, quas cultas esse adseuerabat, & in primis ad alterã illarum propius accedentes, cum incolis Nigritis colloquuti sunt, licet alterum alter haud intellexerit: uisere tamen eorũ domos, quæ sunt mapalia, id est, ex paleis humiles casæ, pastorales domos appellamus, inibicp colossos & statuas ligneas idolorum comperere, quibus satis ac super cognouere eos idolorum seruituti esse addictos. Vbi igitur nihil consequi ab eis potuere linguæ difficultate, illinc abiuere iter suum persequuti à latere semper, donec deuenere ad ostium cuiusdam magni fluminis, quod, ut aiebant, patebat longitudine trium uel quatuor milliariũ, aiuntcp dictum flumen abesse à sinu magno, cuius meminimus, milliaria ferè quinquaginta, per latus semp: adfirmabatcp dictũ sinum uocari de nomine cuiusdã reguli dicti Besegne, cuius regio adiacet dicto fluminis ostio. Denicp abiuimus à fluminis prædicti ostio, à latere semper maria sulcantes, quoad peruenimus ad quoddã Caput, quod Verge appellant, cuius plaga asperatur montibus, nõ tamen multum attollitur, distatcp eorum sententia, flumen prædictum à Capite huiusmodi milliaria ferè centum & quadraginta. Suntcp in his montibus arbores propè innumeræ, sua uiriditate uoluptatem contuentibus etiam eminus afferentes: proceræ igitur sunt, & conspicuæ admodum.

De Capite Sagres, & alijs tribus, ac de nominibus ingentiũ fluminũ.

CAPVT XLIX.

SVperauere igitur dictum Caput Verge, à latere semper nauigantes itinere milliarium lxxx. Et ecce aliud Caput apparuit eminentius eis omnibus, quæ unquam uiderant ipsi: nam tollitur in sublime supra omnem æstimationem, & acuminatur instar adamantis, scatetcp multijugis arboribus, huic nomen indidere Sagres, in memoriam eius arcis, quam in fronte promontorij Sacri princeps infans beatæ memoriæ condi iussit, quã appellauit, Sagren. Hanc Lusitani Caput Sagres de Signea appellãt, addebantcp nauclerj memoratos populos idolorum latriæ plurimum uacare, argumẽto imaginum lignearum, quas colunt impense, nec prius discumbunt cibum sumpturi, quàm dapes obtulerint suis idolis. Sunt nigri, & ferro candẽte notas & stigmata inurunt corpori, præsertim in fronte: hi tamen citius in subcinericiũ

colorem inclinant quàm in nigrum: pro subligarijs quibus pudenda contegunt, libris utuntur arborum, cætera sunt nudi, arma habẽt nulla, quia ferro carent. Viuunt oriza, melle ac leguminibus, fabis, uidelicet, & fasiolis nostris non absimilibus, licet elegantioribus, carnibus uescuntur uaccarũ caprarũq; non tamen ad satietatem, quoniam nec huiusmodi abundant. Et ultra dictũ Caput aiunt esse duas insulas perquã mediocres ob angustiam illarũ incultas: altera illinc milliaria sex, altera octo distat, scatẽt tamen arboribus: habent etiam illius fluminis accolæ almadias quasdam instar nostrarum maximas, his maria sulcant, hæ enim sunt triginta uel quadraginta hominum capaces: stantes remigant, ut præfecimus: aures habent circunquaq; terebratas foramine multiplici. In his foraminibus appendũt annulos aureos, ut olim margaritas Ægyptij: ferunt etiam appensos annulos naribus, quos haudquaquã detrahunt, nisi cibum sumpturi. Itidem agunt & fœminæ: id plus habẽt mulieres principum & optimatum, quòd perforata circunferunt labra, inq; eis condalia, annulorum genus, ut alij Mauri gerunt, adimuntq; pro arbitrio, & id est, principatus uel magnæ claritudinis specimen præclarũ. Vltra dictum Caput Sagres ad milliaria ferè xl. inuenitur alius sinus dictus nomine sanctus Vincentius, cuius ostium patet ferè milliaria quinquaginta, secus latus prædictum. Est alter sinus dictus Viridis, magnitudine excedit sinũ sancti Vincentij. His fluminibus & sinibus indidere nomina Lusitani nautæ, quos rex Portugalliæ eò miserat explorãdi orbis gratia. Regio est tota implicata montibus, unde & amnes, & parua flumina compluscula deriuantur, reddũtq; irriguam terram, nec peragratu est difficilis. Vltra dictum sinum Viridem ad milliaria circiter cc. & quatuor aliud Caput apparet, quod Lætum appellarũt, ob apricitatem regionis, quæ à dicto Capite auspicatur. Post hoc caput mons est eminentissimus, totus arboribus cõsitus iugiter uirẽtibus. Superato dicto monte introrsus mare ad octo milliaria uisuntur insulæ quædam paruæ, quarum maior ambitu patet milliaria quasi duodecim, hanc Syluestrem appellarunt, montem Leonem dixere: huic succedit ima, sed patens regio tota harenis strata, ut plerunq; in litore maris est propter fluxum & refluxum iactabundi sali. Quum uero præteriueris montana Leonis, mox fluuius labitur ingens, cuius ostiũ circuitu patet milliaribus fere tribus: fluuiũ Rubrum appellarunt, ducti hoc argumento, quòd terra erat rubra, & in eundem colorem aquæ, quæ solẽt esse cœrulei coloris, inclinabãt: huic flumini adiacet promontorium, quod de nomine fluminis nuncuparunt, eisdẽ moti causis. Contra autem dictum promontorium uisuntur duæ insulæ pari nomine nuncupatæ, & inde Septentrio uisitur, nõ plus distans à mari quàm hominis mensura, adeò ut uideatur contingere aquas. Distat autem ostium prædicti Rubri fluminis ab hac insula milliaria quasi decem. Superato mõte Rubro, tellus se sinuat admodum aquis impellentibus, & fluuius ingens, quem appellarunt

larunt sinum sanctæ Mariæ niuis, quoniam ea die quæ est uirgini beatæ celebris, quia in exortu canis, quum candens sidus dominatur plurimum, conspectæ fuere niues, fluuius huiusmodi repertus est. Ab altera parte fluminis est frons quædam è regione, cuius paulum introrsus mare est quædam insula, ubi mare harenã emittit. & efficit breuia innumera, estq; procelloſum admodum, ob montes adiacentes, & exonerantes in id fluuios, propterea insulam dixerunt Scamnorum, quoniam sic egestæ harenæ referunt scamna, & abacos, ut dictum est abunde superius. Vltra dictam insulam eminet Caput magnum, cui nomen diuæ Annæ indidere, quoniã ea die est repertũ. Abest autem promontorium huiusmodi à dicta insula milliaribus xxiiij.

De flumine Palmarum, & alijs compluribus,

CAPVT L.

VLtra itaq; dictum flumen sanctæ Annæ ad milliaria ferè lxx. per latus inuenitur aliud flumen, cui ob copiam palmarum nomen à palmis inditum est: ostium autem huius fluminis licet uaste pateat, est tamen repletum harenis, & breuijs, quæ quasi inacceſſum ipsum faciunt, quoniam nõ superatur absque magno discrimine. Item abest Caput sanctæ Annæ ab hoc flumine milliaribus propè lxx. totumq; litus est aridũ, & nullius ferax, licet pateat plurimum. Ibi etiam inuenere aliud flumen, quod appellarũt Sinum fluminum, argumẽto, quòd quando repertum est id flumen, conspexere innumeros amnes, & aquarum decursus incolarum arte factos. Supra dictum flumen ad milliaria xxiiij. per litus semper, caput quoddã inuenitur, & in mare multũ eminens, inq; eo mons peraltus: hoc promontoriũ appellarunt Caput montis. Vltra quod progrediendo ad sex milliaria, inuenitur aliud paruum Caput, neq; eminẽs, & in eo paruus admodũ mons, quem Corteſium nominarunt. Ibi igitur collucentes ignes quamplurimos uidere, præsertim super arbores, & in litore uasto: nam hos accenderant incolæ regionis, ut eminus nos uelut è specula conspectarent: erant enim illis nostra nauigia hactenus incognita. Superato dicto Capite, secus litus nemus condenſiſſimũ conspicitur, cuius arbores maris aquas obumbrãt, adeò ipsi mari adiacent. Post hoc nemus apparuere quædam almadiæ, & in qualibet illarum uiri tres nudi, qui pro armis clauas quasdam gerebant: nam hæ clauæ referebãt suo modo tela: habebãt etiam cultellos paruos in manu, & clypeos duos, arcus uero tres. Hi igitur celoci appropinquauere, auribus & naribus perforatis, alij habebant dentium humanorum torquem collo dependẽtem: hos compellare & alloqui uarijs interpretantibus mancipijs cœpimus: uerũ licet Turcimanni nostri forent Nigritæ, & uarias nosſent linguas, nusquam tamen cõsequi potuere, ut mutuo se intelligerent: & quamuis alter alterum intelligere nequiuerit, tres tamen ex illis ingressi sunt nostras celoces, quorum unum cœpimus

ducendum ad principem, quoniam rex iusserat, ut quoties euenisset, ut ultra progredi nauigando complacitum nobis non foret, ex ultima regione quam adiuissemus, uirum quempiam ui uel amore abduceremus. Vt itaque dicto principis pareremus, hunc ui abduximus Vlisbonam, quem alloquutus est mancipiorum Nigritarum genus multiplex. Sunt enim Vlisbonæ propè ex omni genere mortales cõplusculi: propterea sperabat princeps se abductum uirum per diuersa mancipia posse de rebus nouis percunctari. Quum igitur tentassent omne genus linguarum, ut captum Nigritam intelligerent, uicissimq; intelligerentur, nullus unquam est id consequutus, præter fœminam Nigritam, quæ addicta erat seruituti cuiusdam patricij Vlisbonensis. Hæc itaque uirum huiusmodi intellexit, & mutuo fruebantur colloquio: nec est consequuta decus huiusmodi idiomate proprio, uidelicet, patrio, uerum lingua quadam media, quam uterque probe callebat. Igitur interprete fœmina huiusmodi nihil noui habuimus, præter id, quod in ea regione unde abduxeramus uirum hunc, unicornes uiui reperiebãtur, & aliæ res quamplurimæ. Quare quum dictus princeps hominem domi tantisper habuisset, donec uir edoctus est res regni sui prædaras: denique decreuit eum missum facere, prius datis homini nonnullis muneribus, quæ ipse petierat. Expedita itaque celoce iussu principis, hic Nigrita patriæ restitutus est honorificentissime. Vltra igitur hunc locum unde abduxeramus uirum huiusmodi, nemo est adhuc progressus usque ad eum diem quo ego solui ab Hispania, qui fuit M.CCCCXCIII. mensis flebruarij primus. Cæterum nemori prædicto nomen est inditum sanctæ Mariæ finis. Nec id prætermiserim, quòd die septima dum redirem secus litus nauigans, uidi Caput Album, quo postera die superato circiter meridiem in mari apparuit belua immanissima, habens effigiem piscis, quæ in nos gradu citatissimo contendebat: hæc à nobis in prora existentibus conspecta est illico, quam ut uidimus, cœpimus trepidare, quippe qui uastiorem nusquam uideramus. Ibat igitur belua huiusmodi tanto impetu ac fragore, celsó ue capite, ut nos perterrefaceret plurimum: quare in re subita præsentaneum cœpimus consilium: decreuimus propterea nobis fuga consulere. Datis itaque uento uelis quàm celerius potuimus, altum petentes, euasimus discrimen deo fauente. Præuentus est ergo piscis huiusmodi spatio unius milliarij: nec propius accessit: tunc est à nobis conspectus ad regulam, nam diligentius formam beluæ considerauimus. Quum enim caput supra aquam efferebat, uidebatur alas quasdam habere instar alarum molendini, quod uento circumagitur, ubi non adest aquarũ copia. Ob id, nostra sententia, uisa est belua nõ minor liburnicis, id est, galleis nostris. Quam ob rem Hispani omnes qui assueuere magnis nauigationibus, fatebãtur ingenue, nunquam uidisse atrociorẽ uastiorem ue beluam, quam tãtopere formidauissent,

midauiſſent: licet innumeras uidiſſent balenas: confeſſione igitur eorum hæc belua balenam ſuperat magnitudine.

De digreſſu & regreſſu Luſitanarum nauium, CAPVT LI.

NAues igitur quas miſit ſereniſſimus rex Portugalliæ, hæ fuere, primo tres, quarum duæ doliorum xc. capaces erant, baloneros appellant, aliæ uero doliorum L. poſtremo nauem onerariam mediocrem, quæ annonam omne genus uehebat. Hæ igitur omnes ferebant homines ſupra centum & octuaginta. Soluere enim ab Vlisbona nona Iulij, M. CCCCXCVII. duce Vaſco de Ghimam. Decima uero Iulij M. CCCCXCIX. nauis quæ tulerat dolia L. Vlisbonam rediit: præfectus uero claſſis ad quandam inſulam Capitis uiridis applicuit, ut germanum ſuum, qui graui agritudine adflictabatur, in terram exponeret. Altera naui retenta doliorũ xc. capace, aliam uero combuſſit uirorum penuria, & alteram quæ uehebat annonam, rogo demandauit, quoniam etiam digreſſuri domi decreuerant, ut ea non rediret.

De Melindæ regno, & de urbe Calechut, ac alijs complu ribus locis, CAP. LII.

QVum itaq; rediremus domum, erant nobiſcum homines circiter quinquaginta quinque, qui multiplici genere morborum adflictabantur: alijs & ora, & fauces morbus corripuerat, aliorum crura ac genua, tabe, ſanie, uel adrapido dolore labefactauerat iugis ægritudo. Nouas igitur regiones plus ſolito adiueramus ad leucas ferè octingentas. Vltra uero compertam regionem, ubi Caput bonæ ſpei uſque ad cognitam plagam tempore regis Don Ioan. ſuperaruntq; dictum Caput ſpei leucis ferè ſexcentum, à latere ſemper populi ſunt Nigritæ: & peractis dictis ſexcentum leucis, mox apparuit flumen ingens, cuius in oſtio eſt frequens uicus Nigritarum, qui quaſi eis Mauris ſubijciuntur, qui introrſus degunt, Nigritis bella inferunt aſſidue. Dictum flumen auro ſcatet ingentiſſimo, ut referebant accolæ fluuij: rogabant nos propterea, ut illic nouam lunam opperiremur, & pro mora pollicebantur auri plurimum. At præfectus claſſis ſiſtere gradum noluit, ſed progredi celerrime cupiebat. Progreſſi itaque ad leucas trecentas quinquaginta, nacti ſumus urbem circundatam muro, cultamq; à populis, Indis haudquaquã abſimilibus, domus ibi ex lateribus & calce pulcherrimæ, ritu Maurico. Appulimus tandem his oris, & à rege Mauro perbenigne excepti ſumus, à quo cõſequuti fuimus itineris ducẽ, pilotũ appellant. Traiecturi eramus ſinũ quendã, cuius naturã ignorabamus: urbs Melindæ appellatur, in ingreſſu oſtij ſinus ſita eſt, quẽ ſinũ altrinſecus Mauri inumeri uicatim accolũt. Is igitur

pilotus linguam Italicam probe nouerat. Superauimus igitur sinum traiectu leucarum septingẽtarum: & tandem deuenimus ad urbem Christianorum pergrandem, quæ magnitudine superat Vlisbonam, Calechut appellant, cuius sinus frequens est urbibus, & oppidis Maurorum: & in capite sinus sunt quædam angustiæ maris, ut dicimus strictum Romaniæ. Superatis his angustijs, aliud mare occurrit, id est, sinus, mare Erythræum appellãt, siue Arabicum: & ab hoc latere domus sceleſtissimi Mahumetis abest itinere
Mecha trium dierum, Mecha dicitur, ubi arca Mahumetis, & ibi præclara ciuitas, à Mauris culta, & mea sententia, is est sinus Arabicus, in quem, ut meminit Plinius, Alexandri magni & Romanorum arma penetrauere, & Romano tandem paruit imperio.

De situ urbis Calechut, & de moribus regis, & de eius regia, CAP. LIII.

ET ut reuertar descripturus urbem Christianorum Calechut, Vlisbona maiorem esse noueritis. Hæc igitur colitur ab Indis Christianis, qui in eum colorem inclinant, qui est inter nigrum & album, Bigas appellant: ibi templa complura, & tintinnabula: uerum sacerdotibus & cultu diuino carẽt, tantum in suis delubris uisuntur: uasa quædam cum aquis, cum etiam balsamo plena, omnicq; triennio immersi flumine quodam baptizantur. Is fluuius præterluit urbẽ, ubi templa ex lateritijs coctilibus calceq; fabricata conspiciuntur more Maurico. Diuisas uidebis urbes per uicos & angiportus, ut mos est in Italia, stratas nos appellamus, Galli ruas. Huius urbis regi incredibilis seruitus exhibetur à subditis, uiuit more regio ac sublimi fastu, longum seruorum ordinem post se trahens: admissionales, & ædituos ac cubiculários habet quamplurimos, regiamq; pulcherrimam. Verum rex urbe aberat, quum præfectus classis nostræ appulit portum Calechut: qui ubi de eius appulsu certior est factus, mox illinc soluit, agebat in quodam oppido, quod distat à Calechut quinque uel sex leucis. Redijt igitur Calechut uiris ferè quinquaginta concomitantibus: & demum triduo transacto, iussit accersiri præfectum classis nostræ: quem ubi terram tenuit, illico excepere hominum quinque millia, & ad regiam deduxere principis, uiris duodecim comitatum: cuius fores obseruabant æditui decem, clauas gestantes ex argento faberrime factas. Deinde peruenere ad cubiculum regis, ubi rex iacebat in lecto imo, qui sic condecorabatur: primo totum cubiculum stratum
Velutum erat uiridi serico, uilloſóque, uelutum appellant: at eius parietes cooperiebantur serico multiplicis coloris ritu Damasceno contexto: cubile uero instratum erat stragulo albicante, uerum aureis filis intertexto, conopeóque ditissimo inumbrabatur. Tum rex lecto sic est orsus ab imo, qui mortales forent, quó nam peterent, auide percunctatus. At nostræ classis præfectus, O

rex

rex, inquit, Christianorum mos est, ut quum principem princeps per internuntium alloquitur, prius non promat legatus sui principis mentem, quàm astantes paululum secesserint: tunc rex innuit suis, ut parumper secederent: moxq; præfectus classis regem his dictis alloquitur, Regem, uidelicet, Portugalliæ iampridē compertum habuisse, quanti facundus foret, utpote rex celsitudinis immensæ, ac Christiani nominis non contemptor, cupiebat propterea enixe in eius amicitiam, & necessitudinem recipi, si pacis & concordiæ superet locus quispiam: & quod in huius rei certius argumentum, per suū legatum condigne eum saluere iubeat, ut Christiani reges seruant, ut mutuis consalutationibus apprime gaudeant. Rex itaq; legationem, & regis consalutationem perquàm humane excepit, iussitq; uni è summatibus locupletioribus, ut præfectum nostræ classis honorifice domi exciperet, monuitq; ducē, ut sereno animo conquiesceret.

De aromatibus & moribus Calechut, CAP. LIIII.

IN hac itaque urbe Calechut uisuntur ditissimi mercatores, innumeriq;: hi sunt qui regē tum muneribus tum ingenio sibi conciliant, & fere pro libito gubernant cuncta. Habēt propterea Moscheam in foro, & ibi cōmercia exercent sua, plerunq; sunt Mauri, uiri acres & exerciti mercimonijs. In urbē itaq; Calechut comportant aromata ferè omne genus, uidelicet, cinamum, piper, gariophyllum, zinziberim, thus, lachā. Sunt & syluæ sandalij cōdensissimæ: non tamen huiusmodi aromatum genera ibi nascuntur: sed fere undequaq; importantur, ab insula præsertim, quæ abest ab urbe Calechut leucis cx. à continente autem leuca una, in eodem latere ubi sita est urbs Calechut: eò itur terrestri itinere xx. dierum spatio: incolitur à Mauris, neque Christianis: Mauri dominantur, & inde plura aromata Calechut exportantur, quoniam ibi est emporium, & eorum statio: potior illorum moneta appellatur saraffi ex auro obryzo defecatoq;: hāc cudit Soldanus Syriæ dominus, pondere nostri nummi aurei, eam granis binis excedunt saraffi: & ibi Venetorum, & Genuensium aurei expenduntur, & moneta parua argentea, quam cudere Soldanū arbitrantur. Ibi etiam sunt panni ex serico omniū generū, cocco alij, alij Tyrio, purpura, uel buccino infecti: ibi etiā uidebis byssinū, id est, coccum Tyrio infectum, & id genus cōplura sunt, & panni auro intertexti plurifariā, Attalici dicuntur: æra aūt fabrefacta & stannea uasa plurima comperies. Et ut tandem finiam, fere ibi nihil desiderāt, quod ad humanū cultū pertineat. Et hæc mea sententia ex Babylonia Ægypti cōportantur, Cayrū appellant.

De nauibus quæ cauent à magnete, & de pretio aromatum, CAPVT LV.

POrtugallenses in urbe Calechut cōmorati sunt, à die decimonono Maij usq; in diem xxv. Augusti: & per id tēpus uiderunt innumeras naues, utputa supra mille ac D. quæ ultro citroq; cōmeāt cōmercij gratia, & præsertim aromatum,

aromatum. Inter has naues quæ magnitudine alias excedit, non est capax cc. doliorũ: earum sunt magnæ quædã, nõnullæ uero paruæ, unũ tantũ malum habent, id est, arborem: nec nauigant, nisi uentum habeant in puppi, adeoq; æstibus maris interturbantur, ut nonnunq; semestri ferè continuo, ut tranquillũ fiat mare expectent: submergũtur plurimæ, & miro artificio sunt fabricatæ: sunt tamen debiles, perinde ut armorum pariter ac tormentorũ sint impatientes: quæ uero contendũt ad insulas, ut inde comportẽt aromata omne genus, fundi sunt perquàm mediocris, adeò ut paruo ad nauigandum alueo egeant. Aliæ sunt quæ idcirco absq; ferro sunt, quoniã uim magnetis pauent: nam is lapis uisitur supra dictas insulas, quà iter ipsi faciunt. Dum urbi appellere usu uenerit, illarum statio est in terra, in luto tamen. Id enim curant ex composito, ut tutius degant in arido: quum increscit mare, dant operã ut eius æstu naues impellantur in siccum, & ibi tantisper manent, donec finitis commercijs soluere illinc complacitum fuerit: mare ibi crescit & decrescit singulis sex horis, ut apud nos. Visuntur aliquando in sicco naues quingentæ uel D C. quæ res propè est incredibilis. Pondus cinami, id est, cantarorum quinq; pretium x. aut xij. ducatorum non excedit, si suam monetam cõsideres, id est, zaraffos, ferè idem pretium erit, ut præfecimus. Vbi uero legitur, minore multo pretio, utputa sex aureis pondus uenditur cinami, tantundem uenditur piper, ac gariophyllum: zinziber uero dimidio minus. Lacha aũt fere nihili uẽditur, id efficit copia ingens, propterea uilipenditur. Itidem sandalium, cuius nemora uisuntur: pro his rebus nihil præter aurum & argentum, aut chorallium recipiunt. Merces uero nostras præter linum paruifaciunt. Linum igitur ibi est in pretio: nam nostri nautæ camisias complures pretio non mediocri uendebant permutatione aromatũ: licet ibi tela sit perquam subtilis & candida, quæ, ni fallor, Babyloni, quæ est urbs Nili, quam Cayrã appellant, tunditur ut hic. Si soluendum est uectigal, pro centum quinq; soluunt: pretiosos lapides tulere paucos, & eos fere pretij nullius: quoniam, ut uerum fatear, defuit eis aurum & argentum, quibus commercia exercebãt. Dicunt etiam subesse aliam causam, quur non tulerint lapides, quòd, uidelicet, maiore pretio quàm autumauissent uendebantur. Itidem de margaritis aiebãt, nos tamen secus credimus: sed nobis persuademus eos perquàm uili pretio uendi, licet à Mauris emantur, qui semper plus æquo rem æstimãt, procq; re una quatuor petunt, procaces nimium: attulere tamen hos lapides, uidelicet, berillos, topazios, zaphyros, adamãtes & chrysolitos, aiunt tamen præfectum classis emisse lapides pretiosos complures, argumento quòd omne suum argentũ cum lapidibus huiusmodi permutauerit, uidelicet, uasa aurea argenteaq; cælata, quæ causa splendidioris apparatus secum tulerat.

Zaraffi

De Mecha

De Mecha ubi est arca Mahumetis, & de monte Sinai, & mari rubro, Cap. LVI.

NAues quæ comportant aromata omnium generum, inibi plerunque eundem sinum prægrandem trañsciunt, quem Lusitani superatis illius angustijs cymbis quibusdam, mare Erythræum, id est, rubrum trañsciũt: dehinc terrestri itinere ad domum quæ dicitur Mecha, ubi Mahumetis arca uisitur, quæ à litore maris rubri abest introrsus itinere dierum trium. Inde ad Babylonem, id est, Chayrum Nili contendunt, transeunt ad radices montis Sinai, & demum per siccam harenam, ubi turbo quandoq; adeò sæuit pulueris, ut uento puluis agitatus uiatores obruat: ita nonnullæ naues circumeunt totum eum sinum: aliæ fluuium illum, ubi comperere gentes multiplices prope Mauris adiacentes, cum quibus diutina bella agunt. Reperitur etiam in Calechut uinum maluaticũ, quod fert Creta, id est, Candia insula: ex Chayro tamen comportatur eò loci. Aiunt etiam quòd nunc anni octuaginta faciunt, quibus nonnulli Christiani albi eò iuere commercij causa: nam hi pileos gerebant in capite albos, oblongosq;, ut solent Germani: barba his erat promissa inter nares & os, ut Byzantij mos est aulicis: cætera tonsi, barbasq; huiusmodi mastuchos appellant: hæ ferebant uiros loricatos ferreis loricis, *Mastuchi* ac thoracibus, nostris non absimilibus: hastisq; quibusdam utebantur, tormenta etiam habebant, uerum nostris minora: postquam consueuere singulis biennijs semel eò contendere, classem non mediocrem trahentes, utputa nauium xx. aut xxv. Hanc gentem incolæ Calechut adhuc nesciũt, mercesq; præter linum quod deferunt candidum subtilissimumque, nauibus malos quatuor habentibus, ut Hispanæ, exportant aromata: eos igitur ex Germania aduenisse minime arbitramur: nam id haudquaquam nos lateret: uerum plus fidei habet, ut sint Tartari è Roscia profecti, ut referunt quidam, qui crebro arant maria: tamen breui speramus huius rei certiores fieri, interprete Medio piloto, qui secum profectus est, nunc apud præfectũ classis captiuum *Medius* agit: nam nolens nauigat.

De cibatu regis Calechut, & eius populis. CAPVT LVII.

ADdictam urbem Calechut Christianorum magnam uim tritici comportant Mauri suis nauigijs: una die uiuit homo pane ualoris trium quatrinorum, qui tertiam solidi partem complent: panem conficiunt absq; fermento, non habent clibanos, uerum sub cineribus, ut nos aliquando placentas torrent, eúmque faciunt in diem: oriza abundat, & bobus, uerum nostris multo minoribus, abundant etiam lacte & butyro, Assyrijs malis, eisque dulcioribus, pomisque omne genus citrinis, alijsq; fructibus mitioribus compluribus: Cariotas habent recentes, & passas, & propè fructus omnium generum. Rex eius urbis ab omni morticino abstinet: nam is

mos

mos inoleuit apud eos, ut ipse rex, ac reliqui aulici & probi fere omnes nihil edant, quod mortem patiatur: nullo ergo animali uescũtur, hoc argumento, quòd dominus noster Christus deus omnipotens tulit sententiam in Christiana historia, ut qui mortem intulerit, & ipse pereat, alludẽtes ad illa uerba: Qui ferit gladio, gladio peribit, uiri potius stolidi q̃ simplices. At populus in promiscuum & carnibus ac piscibus uescuntur, soluti his curis: non tamen necant bona animalia, ut sunt boues, eosq; benedictos dictitant: & quũ prætereunt, contingunt manibus, eosq; deosculantur, ut nostri simpliciores deosculantur sanctorum imagines, quum manum ad os referũt deosculando nõ alia magis de causa, quàm quia ea tetigit imaginem. Verus itaq; rex illorum lacte uiuit ac butyro, oriza quoq; & alijs compluribus: eundẽ ritum in cibatu aulici & summates obseruãt. Hic itaq; rex arroganti ac superbo fastu recumbit, palmarum succo pro uino utitur. è uase argẽteo bibit, ita tamen ut uas labra non contingat. Suspenso itaq; uase, instar crateris uinum demittit guttatim, & ori infundit. Pisces ibi nostris haud sunt absimiles, regio frequens est piscatoribus: maiores equos nostris habẽt, uerũ Mauri eos nõ magni faciũt.

De cognitione Christi quam habent, & de notitia pontificis Romani. CAP. LVIII.

CHristiani qui urbem Calechut incolunt equitant elephantes, quoniam ea regio animalibus huiusmodi abundat: quæ ubi mansuescunt facillime, rex cum aliquo contendit trahit secum innumeram peditum multitudinem: nonnulli uero elephantis uecti, regem concomitantur. Rex uero humeris hominum nobilium fertur: uiri pubetenus tantum uestiuntur, cætera usq; ad inguina nudi. Veste utũtur cotonina, quoniã eo panno abundant plurimum: utuntur & pannis sericeis, & in primis illustriores: at alij alijs utuntur uestibus, prout patitur illorum census & opulentia. At nobilium uirorum mulieres, etiam supra cincturam carnes uelant telis subtilioribus. Egregiæ uero fœminæ usque ad pubem tantum corpora tegunt. Mauri autem more suo uestiti incedunt, cooperti ad talos usque. Abest hæc ciuitas ab Vlisbona leucis millibus & octingentis: quæ ratione subducta, ut leucæ cuilibet dentur milliaria quatuor, is numerus leucarum efficiet milliaria quindecies mille & ducenta: tantundem metiri oportet in regressu: quare si pensitatius quis consideret, quanto temporis interuallo id itineris perfici possit, comperiet profecto tantam locorum distantiam metiri non posse citius quàm decimo sexto mense. Mauri uero nautæ ad ulteriores regiones duce Septentrione nauigant cum instrumentis quibusdam ligneis, quadrante, uidelicet, & astrolabio. A` dextris semper quum sinum Persicum traijciũt, referunt pilotæ illorũ. id est, duces itineris, quòd ad meridiẽ supersunt insulæ xi. mille illis inaccessæ, quas nõ adeunt, quoniã nimium tendunt ad meridiem, adeò ut nõ sit tutus accessus.

Pilotæ

acceſſus. Forte fortuna hæ ſunt, quas nuperrime rex Hiſpaniarū inuenit. In Calechut habent mediocrem notitiam presbyteri Ioannis, uerum non exercent inuicem commercia, neq; conſuetudines: quoniam multum abeſt ipſe ab Calechut, introrſus plurimum. Chriſtum credunt natum ex uirgine Maria, neq; peccaſſe unquam, & ab Iudæis cruci affixum, mortuumq;, ac Hieroſolymis ſepultū. Papam uero ſciūt Romæ degere: alioquin ſanctæ Romanæ eccleſiæ notitiā haud habent aliam: norunt literas, & ſua lingua ſcribunt.

De aromatibus, ubi naſcantur. CAP. LIX.

IBi igitur ſunt innumeri elephantorū dentes, ac cotoni, ſaccariq; plurimū, & mea ſententia quicquid eſt quo uita carere nō poſſit, eo hæc regio exornatur ditaturq; mirum in modum, creditur q; uinum fore in pretio, quando quidem eo libenter utuntur Indi Chriſtiani: expetunt etiam oleum admodum. Ibi etiā eximie iuſtitia colitur quàm alibi gentium: nam ſi quis furatur aut occidit, ritu Turcarum palo affigitur atrociſſime. Qui uero uectigalibus imponere uult, ſi deprehenſus fuerit, totū perdit, mercesq; ludit omnes. Inibi rurſus inueniūtur unguenta ferè omne genus, ut ſunt caſtoreum, ambra, ſtorax, & id genus alia. Inſula uero quæ mittit aromata, Zellū appellatur: ea eſt ultra Calechut urbem ad leucas ferè C. & LX. ubi oriuntur aromata: at arbores cinami & piperi fert alia inſula introrſus continentē. Aiunt etiam circū urbem Calechut naſci piper & cinamū, uerum non ad perfectionē. Gariophylla deferuntur à remotiore plaga: reubarbari ibi plurimum, & aromata minutiora complura. Zinziber in mediterraneis oritur electiſſimū. Sinus quem præfeci, colitur eximie altrinſecus à Mauris. Poſt hæc intellexi melius à nonnullis, ipſum tantū à latere uno habitari à Mauris, ab altero uero uerſus meridiem in Indis Chriſtianis, eiſdemq; albis ut nos, in litore maris æque ac in mediterraneis. Is eſt tritici ferax plurimi, fructuum & carnium, & propè omnis annonæ. Inde plura ad urbem Calechut deferuntur: nam regio ubi uiſitur Calechut, obducta eſt arenis, habet humum ieiunam: & præſertim tritici & id genus eſt impatiens. Ibi etiam duo uenti ſolum flant in æſtate, uidelicet, Subſolanus, & hyeme Fauonius, ſiue Zephyrus: rerum omnium ſunt elegantiſſimi pictores: urbs muro ambitur nullo, uerum domos continenter & in ordine poſitas, uicosq; maurico more habet. Eadem inſula quæ fert cinamum, mittit & gemmas abſolutiſſimas. Zellum

Portus aromatum Soldani, CAP. LX.

QVo ad res Indas inuentas ab iſtis quibuſdam meis literis reddidi uos certiores ſigillatim: poſt uero ſuperuenit pilotes ille, quē ui ceperant. Is uiſus nobis eſt ex Dalmatia oriundus, tamen reuera erat Iudæus, ortus Alexandriæ, aut non longe ab ea terreſtri itinere: iuuenis admodum Indiam adiuit, nunc in urbe Calechut uxorē habet & natos. Is dominus erat quatuor nauium: ibat propterea interdum cum claſſe, & de eius regione mira referebat:

de diuitijs præsertim ac aromatibus, & cinamomo perquam eleganti, quæ omnia ueniunt ex insula quæ ultra Calechut ad leucas centum & quinquaginta uisitur, parumq; abest à continente: oram Mauri tenent: piper uero & gariophyllum mittit ulterior regio, & in primis Iudæa, & ibi rex Iudæorum, uidelicet, illarum decem tribuum, quæ ex Ægypto traiecerunt in Arabiam, superato mari Erythræo. Affirmãt etiam innumeros esse idolorũ cultores, gentiles uocant & Christianos propè nullos. Verum falluntur plurimi, qui arbitrãtur ob id Christianos esse cõplures, quòd, uidelicet, ecclesiæ uisuntur cum tintinnabulis plurimæ, quæ templa tamen sunt idolorũ, quod profecto magis quadrat rationi: nam absonum esset dicere, quòd ibi Christi nomen colatur absq; diuino cultu, & præsertim à Christianis. Igitur ibi nec sacerdotes cernuntur, nec fiunt sacrificia quæpiam, asseuerant itaq; nullos esse inibi Christianos, quàm eos qui presbytero Ioanni parent, qui distant mirum in modũ ab urbe Calechut, quum citra mare Erythræum existat, non longe à rege Melindarum, in Aphrica introrsus multum uersus Nigritas, prope Guineam. Is presbyter alibi Soldano cõfinis est, haud longe à Nilo, ubi Babylon urbs uastissima, nunc Cayrum dicitur. Hic itaq; presbyter Ioannes habet sacerdotes qui diuina exequuntur, ut nostri Euangelia colunt & obseruant, necnon alia ecclesiæ mandata ut reliqui Christiani haud contemnunt, parumq; in cultu diuino à nobis differunt. Soldanus aũt in mari Erythræo portum habet, & ex Alexandria Ægypti ad portum maris Rubri contendunt itinere terrestri dierum octuaginta: tantum abest ab Alexandria. Ibi uideas aromata omne genus: eò enim comportantur ex urbe Calechut. Non longe etiã ab dicta urbe uisitur quædam insula distans à continente leuca una, ubi innumeri piscatores uisuntur, qui margaritas multiplices piscantur. Ibi nullæ sunt aquæ ad potandum suaues: uerum hi nautæ proficiscuntur ad quoddam flumen sine utribus ac dolijs, sed solis nauibus hauriunt aquam: armenta, quum naues redierit, illico currunt ad mare, ut aqua dulci satientur, quam abunde naues, ut præfeci, comportant. Hæc insula est citra Calechut itinere leucarum sexaginta, & colitur ab gentilibus, id est, idololatris. Vaccas & boues eximie colũt, utpote benedicta animalia, adeò ut si quis læserit quodpiam illorum, is protinus morte pœnas luat, non aliter quàm pro furto. In cibatu igitur animalia huiusmodi non habent. De insula uero Taprobane, de qua satis ac super scripsi, alia nõ habemus, nisi quòd credimus ipsam innatare uastissimo pelago, & abesse plurimum à continente.

De instrumẽtis nauigandi, & quãti merces inibi uendantur. CAP. LXI.

IN urbe Calechut est templum, quod ingredi nefas est. Impune id ingredi non licet cuiquam die Mercurij ante meridiem: nam si quis ante id horæ ingressus fuerit, mox moritur ob dæmonum conspectum, qui per id tempus inibi ferè innumeri conspiciuntur. Addebat etiam Iudæus qui captus fuerat, diem

rat, diem esse quendã in anno, quo in dicto templo suapte natura lampades quæpiam accenduntur, & rem monstrificam ac portentosam efficiunt. Inibi nauigant absq; pyxide, sed solo quadrãte ligneo: quæ res uisa est difficilis admodum, & in primis quũ cœlum inumbratur nubibus, adeò ut stellæ uideri non possint. Ancoras habent perquam mediocres, quas quando iaciant adhuc ignoramus: temones nauiũ alligant funibus, & longitudine excedunt nauium transtra palmis ternis: omnia nauigia eius regionis fabricantur incolæ urbis Calechut, quia alibi arboribus & omne genus lignis carent. Potiores merces eius regiõis sunt corallia, & æra fabrefacta in uasa, ut in cacabos & sartagines, uel ahena, & id genus plura, necnon in laminas. Conspicilia magni penduntur plurimũ, adeò ut alicubi gentium par unum conspiciliorum pretio uendatur eximio. Sunt etiam ibi in pretio telæ rudiores, uinum & oleum: panni ex auro ferè nulli, & alij panni ferè omnium generum.

De elephantis, & titulo regis Portugalliæ. CAP. LXII.

HIc noster rex Portugalliæ in his rebus animi est nõ quidem mediocris, uerũ eximij: argumento est classis quã parat in expeditionẽ Indicam: nã in præsens naues quatuor expediuntur, ac celoces duæ omni annonæ genere perquã munitæ, ut mense Ianuarij præsto adsint ingentissimis refertæ mercimonijs: inq; eis armamenta omne genus, ut si forte fortuna rex Calechut renuat oblatam conditionem, & nostræ gentis contubernia spernat, discat ui dare aliquando, quod amicè potuisset. Hæret igitur animo illi, ut quum opus fuerit, sua classe naues futiles ac nullius pensi regis Calechut profliget, quod si pro arbitratu succedet: quoniam uix referre possum, quàm parui sint momenti, & uirium nullarum orientaliũ meridionaliumq; nauigia, ubi nostris collata fuerint: inter cætera sulcare maria nequeũt, nisi uentum habeant in puppi: uerum ibi nauium propè infinitus numerus uisitur: & ultro citroq; commeant, ferentes aromata ferè omnium generũ. Potissima animalia eius regionis sunt elephanti: his bella conficiunt: turres quasdam imponunt eis, capaces trium uel quatuor uirorum, qui de turribus huiusmodi præliantur: moderatorẽ habent, qui turrita animalia regit, ut cõmeminit Plinius. Eis reges se suaq; tutantur: alij in exercitu ad bella ducunt elephantorum M.D.C. alij M.D.CCC. alij minus, prout sumptus exigunt illorum. Quando naues appellunt onustæ, id fit ui elephantorum: currunt effusissime: & licet uix sit dicto fides, fabulaq; censeatur, rem tamen ueram denarramus. Aiunt etiam quamuis ibi sit copia elephantorũ, eos tamen uendi pretio ingenti, si alias res spectaueris. Præfectus classis nostræ, nec alij lapides pretiosos tulere: quare nobis persuademus haud difficulter, lapides huiusmodi inibi haudquaquã reperiri, sed è longiore regione conuehi, fitq; propterea ut eius regionis principes magni pendant lapides pretiosos, storax, castoreum, & alia id genus plurima. Quicquid autem deinceps de rebus huiusmodi comperti habebi-

mus, mox uobis colliqueſcet. Hic rex noſter harum regionū iam titulū gerit, uidelicet, Rex Portugalliæ & Algarbiorū citra & ultra mare in Africa, & Guineæ dominus: & per nautas ſuos cū Arabib. Perſis & Indis cōmercia exercet.

Quomodo rex Emanuel dedit præfecto claſſis regium trophæum.

CAPVT LXIII.

ANno M. D. rex Portugalliæ ſereniſſimus claſſem nauium duodecim in Indiam expediuit, cui præfecit Petrum quendam Aliares, ac Abrilum Fidalcum: & hanc claſſem omni genere annonæ & armamentorum communiuit diligentiſſime, tantumq; annonæ naues comportarunt, ut uictui menſium decem & octo abunde ſufficeret, data eis lege, ut ex duodecim nauibus decem ad urbem Calechut contenderent, duæ uero in Arabiam. Igitur hæ duæ diuertunt cōmercij gratia in eam regionē, ubi locus eſt dictus Zaphal, ſecus iter quo itur Calechut. Itaq; naues decem prædictæ eas merces domo ſecum attulere, quas crederent Indis & Perſis haud fore ingratas. Ergo octaua mēſis Martij anni prædicti, nauibus iam præparatis itineri, rex Portugalliæ conceſſit ad locum quendam ad ſecundum urbis lapidem, cui nomen eſt Sanctæ Mariæ de Ballera, non alia de cauſa, niſi ut daret præfecto claſſis noſtræ regium trophæum. Hæc itaq; claſſis ſoluit illinc die Lunæ nono Martij, cœlo ſereno, ac felicibus auſpicijs. Igitur die XIIII. dicta claſſis ſuperauit inſulas Canarias. Item die XXII. præteriuit Capitis uiridis inſulam. Item die XXIIII. quædam nauis digreſſa eſt ab alijs, & quò conceſſerit, adhuc nobis eſt incognitum: nam nuſquam apparuit.

Quomodo naues iactabantur fluctibus. CAP. LXIIII.

VIgeſimaquarta Aprilis, die Mercurij, in octaua Paſchæ, dicta claſſis uidit continentem quendam: ob quam rem gauiſi ſunt plurimum. propterea miſere exploratores, qui uiderent quæ gens illas terras incoleret: qui mox comperere ibi eſſe arborum uim maximam, & gentem quandam litus obſeruantem. Iactis itaq; ancoris, rurſus cymbam mittunt, quæ diligentius ſcrutetur regionem, ac eius incolas. Iuere igitur: & ubi redierunt, retulere gentem eſſe eius coloris, qui medius eſt inter album & nigrum, eoſq; uiros habere habiliſſima corpora, ac capillum promiſſum, & nudos eſſe, ſicuti exeunt ab utero matris, omniq; uerecundia carere, & eorū ſingulos arcus ferre cum ſagittis, utpote qui litori fluminis cuſtodiæ præerant: uerum nullus erat in dicta claſſe, qui eorum linguam calleret. His ergo conſpectis cymba redijt ad claſſem: & dum nox humida cœlo præcipitat, ſurrexit atrox tempeſtas, quæ plærunq; noctu ſæuit: mane uero ſequenti ſublatis ancoris, adhuc undabūdo mari ac ſæuiente, percurrimus tamen litus quaſi ad Aquilonem, flante Euro, ut ſi forte fortuna nacti fuiſſemus portum aliquē, ubi tutius claſſis conquieſceret. Tandem peruenimus ad portum quendam, ubi iecimus ancoras: etiam nacti ſumus Ananinos, qui paruis cymbis portabantur: hos adiuere è

noſtris

nostris quidam, & duos ex eis ceperunt, & ad præfectũ classis duxere, ut intelligerent quænam gens esset: quoniã idioma illorũ nemo adhuc intelligere potuerat: nam nec nutu, nec signis quæ exponebantur intelligebant. Igitur præfectus classis prædictos Ananinos penes se nocte una habuit: & ubi uidit nullũ esse cũ eis humanæ uocis cõmerciũ, eos immisit indutos tunica interiori, & ueste alia birretoq; quod eis summe placuit, nam nudi incedebãt: propterea omne genus uestis admirabãtur, utpote rem hactenus non uisam.

De radicibus, quibus panem ibi conficiunt, & quibusdam aliis moribus. CAP. LXV.

EA die quæ erat octaua post festum Paschæ, id est, uigesima sexta Aprilis, præfectus classis nostræ decreuit Missam audire: propterea iussit præparari tentoriũ, sub quo diuina officia celebrarentur: & post Missarũ solẽnia omnes dictæ classis concioni diuinæ interfuerunt: eò etiam conuenere multi ex illis populis, qui tripudijs & saltationibus insistebãt, quiq; cornu intonuere, dum diuina celebrarentur: & mox peractis Missis unusquisq; dilapsus est in suam nauim. Incolæ uero regionis illius desiliebant in mare, immergebanturq; usq; ad ulnas canendo, gestiendo, multaq; alia lætitiam præ se ferentia agendo. Post hæc præfectus classis quum pransus esset, signũ dedit cunctis ut naues pro libito egrederentur. Itaq; egressi omnes cœperunt cum incolis eius regionis ludere, magnã uoluptatem sumentes ex illorum saltationibus & tripudijs: & demum cœperunt exercere inuicem cõmercia: nam incolæ pro panno, papyro, & alijs minimis, arcus & sagittas dabãt: & tandem in his permutationibus merciũ totam diem consumpsere, & inibi inuenere flumen ad potandũ suauissimum: & quũ adueſperauisset, rediere ad suas naues omnes. At sequenti die præfectus classis decreuit aqua & lignis rursus nauem cõmunire. Igitur illius iussu nautæ omnes aquatum & lignatũ profecti sunt, adiuuantibus illis populis: nam cateruatim confluebant, ut nobis essent auxilio. Iuere etiam è nostris compluſculi, ut illorũ domos & habitacula uiserent: habitant enim longe à mari ad tertium lapidem: & permutatũt suas merces cũ psitacis & radice quadã, quæ dicitur igname, qua panis illorũ conficitur, eoq; utuntur Arabes: nam nostri pro his rebus dederunt supradictas merces: & ibi sex dies permutando nostra cũ suis triuimus. Quo ad mores illorũ, nõ abre fuerit pauca cõmemorare. Sunt igitur, ut supra meminimus coloris qui est inter nigrũ & album, pardum appellant: nudi semper incedunt, nullus est eis pudor, neq; uerecundia: capillum promittunt: barbam uero & oculorũ palpebras uellunt, & inibi depingũt uaria colore multiplici, ut albo, nigro, & cœleſti, necnon rubeo: & ferunt labrũ oris inferius perforatũ, & in foramine huiusmodi ponunt ossa instar claui: alij autẽ lapillos ferũt eiusdem coloris, adeò ut uideatur totum labrum gemmatũ: itidem mulieres agunt, suntq; sine pudore, uerum pulcherrimæ, & capillos per humeros leniter demittunt: domos

Igname

habent ligneas, quas foliis & ramis arborum cooperiũt, suffulciuntq; eas innumeris columnis: & in medio earum ad parietẽ collocant rete bombicinum appensum, in quo homo inuoluitur: & rursus rete aliud, quoad continenter plura in ordine disponãt, interq; ea rogos accendunt, efficiuntq; ut in cœnaculo uaria cubicula & retia parietum uicem suppleant: nam retibus discreta sunt eorum habitacula.

De psitacis inibi repertis. CAP. LXVI.

IGitur eadem regio caret ferro & omnifariam metallo: propterea ligna incidunt lapidibus præacutis: abundant uero omni genere auitiorum, præsertim psitacorum multijugi coloris, tantæq; proceritatis, ut cum gallinis magnitudine contendant. E pennis uero auium pileos & birreta conficiũt. Terra abundat arboribus ferè omnis generis, aquisq; irrigua admodũ est: milliũ fert, & ignamen herbam, unde panis illorum cõficitur: necnon gossipij mittit plurimum. Ibi animalia uidimus nulla. Regio est uastissima: & an sit insula uel continens, nondum satis liquet: uerum nos indinauimus in eam sententiam, ut sit continens, ob immensam uastitatem. Cœli est saluberrimi, & incolæ retia habent ferè innumera: quoniam omne uitæ suæ tempus terunt piscando: nam piscantur pisces quasi omne genus. Inter cæteros pisces qui inibi eminent, unum uidimus, qui dolium nõ quidem mediocri crassitudine excedit: & rursus idem longitudine duo dolia superat, & formæ est obrotundæ. caput habet ut sus, uerum oculos paruos, dentibus caret, sed aures longitudine & latitudine brachij mensuram excedunt: in inferiori parte corporis duo habet foramina: cauda illi est oblonga, eademq; lata supra brachij mensurã: & loripes erat: in aliqua corporis parte uidebatur habere suis cutem: corium densum supra digiti mensuram. Interea temporis dum illic agebamus, præfectus classis decreuit de his rebus regem reddere certiorem, & in ea regione uiros duos, iam ob scelera morti addictos dimittere: nam ex his complures secum trahebat. Itaq; illico præfectus classis nauim expediuit in Lusitaniam, quæ regem harum rerum certiorem facerent: nec ob id numerum duodecim nauium minuit: quoniam hæc nauis ultra dictas duodecim naues ad tales casus ducebatur. Literæ erant eius tenoris, quòd narrabant ex ordine omnia nuperrime inuenta à Lusitanis. Hoc facto mox mittit quosdam, qui in litore crucem eminentissimam figant, ceu nostræ fidei trophæum: & in eodem loco duos, ut præfecti, morti addictos deseruit: qui ubi uidere se destitutos omni Christianorum auxilio, flebant mœstissime. At incolæ regionis illius eos solabantur, miserati eorum conditionem.

De ingenti tempestate, qua naues quatuor submersæ sunt. CAPVT LXVII.

IGitur sequenti die, secunda erat Maij, anni eiusdem, explicuimus uela, iter dirigẽtes uersus caput Bonæ spei: & id maris iter leucas ferè habet M. C C. id est,

id est, milliaria quater mille. Die uero duodecimo eiusdem mensis nobis nauigãtibus cometa quidam apparuit Arabiã uersus, cuius radij pomitteban- *Cometa*
tur plurimum: sicq; cometa diebus octo aut decem iugiter apparuit die noctuq; : & tandem die dominica, uigesima quarta mensis Maij, dum iter nostrum prosequimur, & classis omnis felicibus uentis potiretur, capientes uentum non pleno malo, sed medio, ob pluuiã quæ præcesserat, ecce uentus turbinis repentino flatu inuasit nautas, egitq; ut naues propè omnes submergerentur: nam quatuor ex nostris nauibus inuertit submersitq;, nec ultra earũ quampiam uidimus: adeò enim concite eas corripuit tempestas, ut eis auxiliari nequiuerimus: quippe qui parũ & nos aberamus à morte. At naues septem quæ supererant, uentũ in puppi accipientes, dei clemẽtiæ haud diffidentes nauigabamus. Dum itaq; priore tempestate perterriti mœstissimum iter prosequebamur, ecce atrocior procella cœpit mare interturbare, & efficit ut plus solito sæuiret: adeoq; iactabamur fluctibus, ut uideremur cœlum cõscendere, dũ fluctus nos in superiora impellebat: quũ uero demittebamur, ipsum Acheronta petere arbitrabamur, tãta erat inundatio aquarũ. Vela facere uentis prohibebat tempestas: igitur luctamur cum Neptuno, & in uarias partes disiungimur: eoq; discriminis peruenimus, ut altera alteram conspicere nõ posset: nam nauis quæ classis præfectum uehebat, id est, prætoria, cum duabus alijs iter aliò cœpit: quò tamen pergeret nõ satis sciens. Alia uero nauis, quæ regis nomen obtinebat, aliò profecta est, comitantibus duabus alijs. At ea quæ sola supererat, infelicior cæteris errabũda per se mare sulcabat. Sic itaq; alto iactati per dies xx. hanc maris sæuitiam perpessi sumus. *Tempestatis uiolentia.*

De Zaphala auri mina. CAP. LXVIII.

TAndem sextodecimo Iulij fauentibus superis Arabiæ litora conspeximus, & illò nauigia dirigentes ancoras iecimus. Erat ibi ingens piscium copia: cœpimus ex eis complures: nec tamen quisq; nostrum continentem applicuit: solum enim litori adhæsimus: uidimus tamen regionem illam populis ferè innumeris cultam. Tunc sublatis ancoris, & secus litus iter prosequentes nostrum, plurima uidimus flumina, ac animalia complura. Erat profecto frequens habitatore, quum hominibus, tum etiã multñugis animalibus: tandem nauigando peruenimus ad quandam auri minam: ea est in loco qui dicitur Zaphala: & ibi erant duæ insulæ, ubi naues duæ Maurorum cõmorabantur cõmercij causa: hæ enim aurũ uehebant ad regnũ Melindæ: quæ quidem naues ubi nostrã classem conspexere, mox effusissime fuga sibi cõsulere terram petẽtes: & aurũ quod uehebant, in mare proiecerunt, ne nos eo potiremur. At præfectus noster ubi hæc uidit, in eos uela fecit, cœpitq; naues huiusmodi, in quib. parũ adhuc supererat auri. Captos igitur cõpellere cœpit & percũctari, quænã gẽs foret undé ue ueniret, & quò pergeret. At dux Maurorũ, Mauri, inquit, sumus, regi Melindæ necessitudine arctissima coniuncti, ex

insula quæ Zaphal dicitur uenimus, uxorẽ ducebam mecum: & dum classem uestram conspeximus formidantes, terrã appellere festinantius uoluimus, ea maris obruta est fluctibus: idem casus nato obtigit meo. Tum nostræ classis dux, ubi accepit eum regis Melindæ affinẽ esse, ægre tulit eorum iacturã, solaticq; cœpit eos, honorifice admodum ipsos excipiens in memoriã tanti regis, cum quo nobiscũ maxima amicitia intercedit, & in primis cum nostro rege. Iussit itaq; ut illorũ naues reponerẽtur: & si quid auri sublatũ fuerat, id totum mox restitueretur. Tunc Maurorũ præfectus percunctatus est nostrum ducem, an fascinatorẽ haberent quempiã, qui incantationibus pessundatũ aurũ extrahere posset. Cui noster dux infit: Nos Christum deum colimus, qui arcte nobis has fascinationes exercere prohibet, propterea ab re huiusmodi tẽperamus. Rursus ab eo noster præfectus quærit, ubi sit dicta Zaphala, quam ipsi adhuc nesciebant, uerũ fama eius adducti adnauigabant. Tum Maurus ait: Zaphala est insula quæ aurũ fert, ea paret regi Mauro, qui insulam incolit Choloam nomine dictã, nec à uobis abest in eodem itinere quod tenetis, sed iam eam præteriuistis nonnihil. Tunc præfectus, ubi hæc intellexit, signũ dedit ut uela daremus uẽtis, à nostro itinere haudquaq; declinantes. Tandẽ XX. Iulij applicuimus insulã quandã ditionis regis Zaphal, nomine Monzobinghe: ea est habitatore haud frequens: uerũ ibi uisuntur diuites complusculi, qui inibi cõmercia exercent. Eò igitur ubi deuentum est, corpora curabamus, ducemq; itineris accepimus, pilotũ appellant, qui nos Achiloã duceret, ea est insula, ubi portus est perquam opportunus, non longe à continẽte. Igitur hinc soluimus Achiloam uersus, litori semper adhærẽtes, ubi innumeras conspeximus insulas eximie cultas, ac ditionis eiusdem regis: & tandem Achiloam peruenimus XXVI. mensis eiusdem, eoq; simul naues sex deuenerunt uario itinere: at septima nusquam comparuit. Hæc itaq; insula parua est admodum, & continenti propè coniuncta: regio est aprica ac pulcherrima: domos habet eminentes more Hispanico, & ibi locupletissimi mercatores: quoniam scatet auro, argento, ambra, castoreo & margaritis. Incolæ induuntur cotono albo, nec non serico perquam eleganti: uiri sunt nigerrimi.

De congressu regis & præfecti. CAP. LXIX.

HAbito itaq; saluo conductu, quo impune cum rege colloqui posset per internuntiũ, primo cœpit regẽ adire. Misso igitur Alphonso Furtado, qui uicẽ legati supplebat, cõcomitatus sex uel septẽ uiris, elegantissime, ut asso let, indutis, his uerbis alloquitur regẽ: Classem esse regis Portugalliæ, quæ eò accesserit solius cõmercij gratia, ferreq; cõplura mercimonia, quæ forte regi erũt haud ingrata: cupere propterea præfectũ classis regẽ corã uidere, uerũ ex mandato regis Portugalliæ nõ posse impune terrã appellere, nec nisi in cymba regẽ adire posse: hũc esse ducũ classiũ morẽ uetustissimũ, ne correpto principe mox ruerent oẽs qui de eo pendent. Ad hæc rex respondit se descensurũ perquam

perquã libenter ad mutua colloquia, seq; uicissim cupere præfectũ uidere tantæ classis. Igitur sequenti die conuenere rex & præfectus, uecti cymbis uarijs: nam nostri tormenta expediuere, gentemq; omnem cum signiferis, buccinatoribus, tibicinibus & choraulis: at rex almadias exornat suo more, tibijs & cãtu exultans: cohors nobilium regem cõcomitatur suum. Igitur præcedẽtibus fecialibus colloquuti sunt. Tunc nostri tormenta ferè omne genus exonerarunt, tanto fragore edito, ut mare totum cõtremisceret, & cœlum reboaret eximie: quæ res & regem ac suos adeò perterrefecit, ut stupidi penè hæserint omnes, his nunquam assueti. Postq; mutuo colloquio uterq; potitus est, ad sua quisq; redijt. Sequenti itaq; die rursus præfectus Alphonsum emisit, qui cum rege nauaret operã de mercimonijs permutandis aliquando: uerũ longe aliter rex uisus est sentire, quàm præfecto pollicitus fuerat: plura enim excusabat, & in primis ipsum mercium nostrarũ non egere, & piratas propè arbitrari. Re itaq; infecta Alphonsus redijt ad classem: inibi tamen ad tres uel quatuor dies cõmorati, nihil consequuti sumus. Interea temporis rex metuens ne genti suæ uim inferremus, aliquã insulam peditibus cõplusculis cõmuniuit. Hoc uiso præfectus noster illinc soluit, & uela dedimus uentis uersus regnũ Melindæ: & inter nauigandum longe à litore multiplices conspeximus insulas à Mauris cultas: & ibi urbs quæ dicitur Monbaza regis Mauri, suntq; hæc Arabiæ litora ab Mauris culta. In insula uero introrsus aiũt esse Christianos, qui, ut dicũt, magna bella conficiunt: id tamen nobis fuit incompertum.

De muneribus regis Portugalliæ missis ad regem Melindæ,

CAPVT LXX.

IGitur die secũda Augusti mensis eiusdem deuenimus ad regnum Melindæ, & ibi tres naues regni Gambræ ancoras iecerant: nam quælibet earum capax erat amphorarũ ducentarũ: hæ enim mira arte sunt compactæ, absque ferro, uidelicet, sed ferrumine nescio quo, thure admixto: arcem non habẽt in prora, sed in puppi tantũ, castellum uulgo appellant: redibant naues huiusmodi ab Indica prouincia. Eò ergo ut applicuimus, mox rex munere multiplici nos donari iussit: id munus erat, arietes complusculi, gallinæ propè innumeræ, anseres plurimi, & mála Assyria ferè omne genus, quæ quidem suauitate mira omnia alia præcellunt, argumẽto q; ægris, protinus eis gustatis, plurimũ conferunt. Vbi itaq; terrã appulimus, præfectus classis iussit de more ut tormenta exonerarẽtur: duosq; negotiatores emisit, quorũ alter idioma Arabicũ callebat, eisq; mandat ut regẽ ex se adeant, illiq; renuntiẽt classem huiusmodi aduenisse, ut ipsum nomine regis Portugalliæ uisat, & donet munere non ingrato, ptæfectũq; ad ipsum literas habere sui regis: quæ omnia libens audiuit, supra quàm referre queã: & eum qui linguã Arabicã nouerat, apud se ea nocte habuit. Quũ uero illuxisset, Mauros duos uiros haud inhonoros ad classem misit, qui Arabico sermone præfectum alloquerentur his uerbis:

Gratum

Gratum,uidelicet,habuisse eius aduentum, rogareq; propterea ut si alicuius egeat, quod regis foret, eius rebus æque uteretur ac suis, crederetq; esse in regno Portugalliæ: quandoquidem erant sua omnia cum rege Portugalliæ cõmunia, ob amicitiam quæ iampridem inter eos intercessit. Præfectus uero his auditis decreuit literas quas habebat mittere ad regem, necnon munera huiuscemodi,uidelicet, ephippias quasdam exornatissimas, par unum frontalium equorum,stapedes & calcaria argentea,pectoraleq; equi unius: & habito super hac re consilio, uisum est cunctis ut munus regi offerret Araschorea negotiatorũ primus. Hunc comitati sunt complures ex nobilioribus classis,præeuntibus buccinatoribus. Rex itaq; ubi hæc audiuit, illustriores quosdam præmisit,qui occurrerent negotiatori. Regia principis portui adiacet: & priusquam appropinquarent ædibus regijs, obuiarũt mulieres quædam patinas igne plenas ferentes: quibus iniecerant odores ferè omne genus,adeò ut fragrantia multiplici opplerent totam terram. His igitur odoribus excepti ad principis regiam deueniunt: ubi rex in sede regia sedebat, satrapis compluribus Mauris astantibus. Qui quum primum munera uidit, gauisus est plurimum: acceptis etiam literis, quæ ab altera parte subscriptæ erant charactere Arabico, ab altera uero Lusitano: quibus perlectis cœpit cum suis Mauris lætari & gestire: & tandem omnes uno impetu exclamarunt in cœnaculo, reddentes gratias deo, quòd eius permissu cum tanto rege, ut est Portugalliæ dominus, inissent fœdus & amicitiam. His igitur oblectatus muneribus, negotiatorem rogauit plurimum,ut tantisper apud se ageret,donec classis illic commorabatur: quoniam mirum in modum gaudebat secum de rebus Lusitanis commentari. Et Araschorea respondit, id sibi haudquaq; licere præfecto inconsulto. Tum rex illico sororiũ cum annulo suo ad præfectũ classis mittit, qui ab eo impetret, ut Araschorea regi morem in petitis gerat, simulq; hortaretur eum,ut regis & regni rebus uti non differret. Huic itaque mox dux classis est obsecutus. Hoc accepto rex iussit domũ pro Araschorea magnificentissime præparari, datis prius omnibus quæ uictui erant necessaria,ea, uidelicet, quæ regio meliora ferebat, ut sunt arietes, gallinæ, oriza, lac, butyrum,cariotæ,mel,ac fructus, & id genus complura: panem uero non misit,quoniam eo haud utuntur. Itaq; triduo apud regem fuit Araschorea: & id tempus ferè omne consumptum est in colloquijs & commentationibus rerum Portugallensium: nam res de rege Portugalliæ adeò libenter audiebat, ut uix discedere quiret ab his colloquijs. Petijt etiam perquam auide, ut ipse ac dux classis mutuo frui possent colloquio. Cui Araschorea,inquit: Rex serenissime, scito duci nostro minime unq; licere terrã appellere,ne classem deserat: tu uero,si tibi cordi hæsit uirum compellare,id non consequeris, nisi cymba uectus,perinde ut mare non deserat: quoniã hoc est nostri regis edictum. Itidem fecit Achiloæ rex,ubi sibi complacitum fuit conuenire ducem. Subre

cusabat

cusabat rex, quippe qui quum esset tanti, ad minorem ire dedignabatur: tandem persuasus Araschoreæ uerbis consensit: tunc Araschorea certiorem præfectum classis de gestis apud regem fecit: quibus acceptis, dux classis cymbas paruas exornari iussit, prouiso prius ne classis iret in diuersa. Cymba uero qua uehebatur, taliter exornabatur: primo strata erat cocco & purpura, & aliis aulæis inumbrata, necnon uiris strenuis, eisdemq; armatis communita. At rex & suas cymbas, almadias uocant, suo ritu exornat: iussit etiam equum sibi sterni more Lusitano, uerum non inueniebatur qui hanc operam naua-ret, nescientibus eis nostrum morem: nostri ergo equum huiusmodi strauerunt. Strato itaq; equo rex scalas descendebat: quibus descensis, mox affuere regni illustriores, qui inibi regem præstolabantur, arietem habentes: quem ubi rex descendit exenterarunt, & exenteratum equi pedibus subigunt, mox ab rege equite concalcandum: & is mos eis pro cærimoniis & fascinationibus priusquam rex domum exeat, & clamore ingenti edito regem persequebantur. Hunc morem etiam seruant in Zambombac. Rex igitur & dux conuenere, amiceq; ut sunt collocuti, in sua quisque loca dilapsus est: non prius tamen ualedixit regi præfectus, quàm ab eo impetrauerat ducem itineris, hoc est pilotum, qui iter ad Calechut optime sciret. Vbi itaque rex domum rediit, ducem rursus donat munere multiplici, id est, edulis ferè omne genus, promissumq; mittit pilotum. Is erat ex naui Chombaiæ, probe sciens itinera. Dux uero noster inibi duos addictos morti ob scelera reliquit, unum apud hanc gentem Melindæ regni dimisit: alterum uero nauem Chombaiæ, de qua pilotum susceperant, sequi uoluit. Itaq; sequẽti die, quæ erat septima Augusti, iter cœpimus uersus Calechut, incipiẽtes sinum magnum trajicere, qui non longe abest à mari Persico.

NAVIGATIONIS FACTAE EX VLISBONA IN CALECHVT, LIB. III.

De mari Rubro ac Persico, necnon de insula Angradida.

CAPVT LXXI.

DVM itaque regnum Melindæ deseruimus, à latere urbs insignis est relicta, eam Mauri incolunt: diues est & pulchra admodum: & paulo suprà uisitur magna insula, inq; ea urbs altera, incincta muro, & pulchritudine cum superiore contendit. Ad insulam itur ponte, cui nomen est Zognotorre: & dum ultra prouehimur, mox occurrunt angustiæ maris Rubri, quæ latitudine patent leucæ & dimidiæ. Ibi est Mecha, id est, arca Mahumetis, & diuæ Catharinæ mausoleum, situm in monte qui dicitur Sinai. Inde exportantur aromata quasi omniũ generũ, lapidesq; pretiosi deferũtur in Babyloniã Nili, cui nomen est Cayro. Hæc aduehuntur dorso dromedariorũ, qui sunt

cameli

cameli electi. In hoc mari sunt complura referenda digna miratu. Superato angustiarum ostio, mox mare Persicum uisitur, & in eo prouinciæ complusculæ, quæ magni Soldani regna continguntnam mare Rubrũ & Persicum sunt duo sinus, quos oceanus meridionalis, siue Indicus facit. Igitur in sinu Persico est insula parua, dicta Gulphal, ubi innumeræ sunt margaritæ: & in ostio huius maris Persici est insula prægrandis, dicta Agremus, quæ paret Mauris, cum alia insula Gulphal. Ex ea itaq; insula Agremo equi complures ueniunt, quos Mauri ducunt in Indiam, uenduntq; pretio immodico. In hac regione fiunt cõmercia propè innumera. Superato itaq; sinu Persico, mox se se offert prouincia Combara, quæ regem habet, & feracitate ac delicijs omnibus contendit cum lautioribus totius orbis prouincijs: inq; ea tritici, siliginis, orizæ, saccari plurimum: Panchæa à Latinis dicitur, unde Virg.

Combara

Totaq; thuriferis Panchæa pinguis harenis.

Hæc itaq; thura mittit per totum orbem, sericum etiam & xylon, multosq; equos & elephantos. Rex seruit idolis, & nuperrime in regnũ inauguratus est, persuadentibus Mauris, qui ibi sunt frequentes: idolaq; colunt ferè omnes, interq; eos mercatores compluſculi sunt, qui hinc cum Arabibus, inde cum Indis commercia exercent. Ab his auspicatur India, & per eius latus itur in urbem Calechut, & in eo latere complures uisuntur prouinciæ, & Maurorũ regna idola colentium. Tandem XXII. Augusti applicuimus ad eam prouinciã quæ India dicitur, quæ ditionis est regni Gogæ: eaq; cognita, iter nostrum prosequebamur, donec deuenimus ad quandã paruam insulam, quæ dicitur Angradida, & à Mauro quodam possidetur: inq; eius umbilico lacus ingens, qui aquam potu suauem haurientibus propinat, aliás culta, nunc inculta admodum: auri est ferax, & à continente milliaribus duobus abest. Illàc transeunt Mauri, qui Mecham adorant, dum ad urbem Calechut contendunt: cogunturq; ea transire ob aquarum ac lignorum penuriam, quæ alibi gentium est maxima. Itaq; eò tandem deuenimus, & iactis ancoris in terrã descendimus, ut & aqua & lignis rursus classis communiretur: fuimusq; ibi per dies ferè XV. Interea obseruabamus, an almadiæ Mechæ aduentarent: quoniam decreueramus eas, si potestas fuisset in manibus nostris, capere. Dũ igitur sic immoramur, conducebant ad nos multa undequaq; populi, qui libenter nobiscum loquebantur, pluraq; referebant: eos propterea honorifice excipi à nobis classis præfectus iussit: & in ea insula uisebatur parua admodũ classis: ubi compluſculis diebus immorati diuinis insistebamus, id est, solẽnijs missarum: & unusquisq; nostrum sacram Eucharistiam sumpsit: nam ibant nobiscum complures sacerdotes, ut cum negotiatore patriæ nostræ uitam ducerent in urbe Calechut. Peractis igitur diuinis, lignisq; & aqua rursus communiti, frustra expectãtes naues Mechæ, illinc soluimus, ad urbem Calechut contendentes, quæ abest ab hac insula leucis LXX.

Angradida

Quomodo

Quomodo dux classis profectus est ad regẽ Calechut. CAP. LXXII.

ITaq; die tredecimo Septembris eiusdem anni peruenimus ad urbem Calechut, cuius incolæ ubi nostri aduentus certiores facti sunt, effuse nobis occurrerunt, uecti cymbis extra urbem ad primam leucam. Inter eos qui nobis occurrerunt, erat quidam mercator de Gusurate locupletissimus, ac nonnulli urbis primores, qui nostram adeũtes classem, prætoriã nauim ingressi sunt, his uerbis ducem consalutantes: Regi placere plurimum quòd incolumes aduentauerint, quodq; nihil illi gratius obuenire posset, quàm quod utantur regis opibus & auxilio. Post hæc uisa regis erga nos beneuolentia, ancoras iecimus ante urbis mœnia, tormentaq; exonerari iussimus: quæ res adeo perterruit urbis incolas, ut dicerent contra nostros nullas esse uires præter deorũ. Quum itaq; adueſperauisset, dedimus membra quieti: quum uero illuxisset, præfectus statuit mittere ad regem interpretes, quos secum adduxerat ex Vlisbona. Ex his unus erat Maurus Christianus, reliqui Indi, qui omnes probe nouerãt idioma Lusitanorum, uerũ erant adhuc gentiles, id est idololatræ, piscatoresq;. Hos itaq; eleganter indutos ad regem mittit, qui ubi consalutauerint eum, securitatem adeundi regis impetrẽt: saluũ conductum appellant. Adiuit itaq; regem Maurus, composq; uoti factus mittit saluum conductum ad præfectum: cæteri autem Indi regem non uidere, ob id quòd essent uiri nati obscuro loco: Nam rex huiusmodi id pro fastu obseruat, ne adeant ipsum ignobiles, prout latius referemus in sequẽtibus. Salui conductus tenor is erat: ut liceret impune cuiquam in terram descendere. Hoc accepto præfectus classis Alphonsum Furtadum mittit ad regem, interprete comite, qui Arabicam linguam optime callebat: quibus dat in mandatis, ut ad regem hæc proferant, classem esse regis Portugalliæ, & eo solum adueniſſe, ut cum eo cõmercia exerceãt, ineantq; fœdus & amicitiam non uulgarem: regem propterea alloqui coràm: id fieri non posse ex sui principis præscriptio, nisi prius datis eis obsidibus quos ipse nominauisset: & hi erant urbis primores. His expositis rex conditionem renuebat, excusans ualetudinem aduersam, & defessam ætatem obsidum quos uocauerat, adjciẽs ad hæc, se alios daturum, qui maris sæuitiam tolerantius perpeti possent: admirabaturq; plurimũ de proposita conditione. Et in his disceptationibus biduo uel triduo hæsitauit, tandem decreuit cõditionem haud aspernari, cuius rei certior factus dux classis, se præparabat expeditioni, instituebatq; cõmorari cum rege, & ternos aut quaternos dies inibi consumere, secumq; adducebat uiginti aut triginta uiros honoratiores classis, eosdem eximie cultos & adornatos, habebat etiam secum aulicos, & alios complures, qui illi more regio inseruirent, uasaq; cælata cõpluscula tulit, ut honoratior fieret his rebus, quæ suapte natura magnificentiam præ se ferunt, prouiso prius de præfecto classis, cui iussit ut obsides perquàm honorificentissime exciperet, ha-

beretq; in delitijs, donec ipse rediret. Postero die rex uenit ad litus ubi erat quædam domus mari ferè adiacens, ut commodius præfectum classis exciperet. Itaq; misit quinq; uiros ex primoribus urbis, qui tantisper illic cõmorarentur, donec præfectus classis rediret. Iuere igitur ad classem seniores ut bis, longum seruorum ordinem secum trahentes, necnõ tibicines & chorau-les, satellitesq; compluſculos, enses & clypeos ferentes. His uisis dux classis uectus cymba naui egreditur sua, & ad litus contendit. Vbi uero optimates obsides appropinquauere classi, prius naues ingredi nolebant, quàm in terram descendisset præfectus: qui licet nondum appulisset portum, eò tamen contendebat pleno gradu, suamq; supellectilem præmiserat, ut mos est principibus. Diu igitur disceptatum est de hac re, obsidibus renuentibus nauem ingredi, ni terram dux primo teneret. Dum sic contenditur, Araschorea it ad eos, hortaturq; ut perfidiæ suspitionem omnem exuant, eò uenisse nõ ut imponant eis, sed ut eorum amicitiam promereãtur. Tandem his adducti uerbis, nauim ingressi sunt intrepide. At præfecto iam terræ appulso id obuiam nobilium decentissima cohors, ipsumq; honorificentissime excipiunt, & humeris imponunt suis, nec terram contingere patiuntur, donec ad principis regiam peruentum est.

De habitatione & ornatu regis Calechut. CAP. LXXIII.

IGitur rex Calechut ædes eminentissimas habitat, habens pro thoro regio locum concameratum, instar sacelli cuiusdam: peluis figuram referebat, ut nos quandoq; imagines sanctorũ collocamus, suppositis uiginti puluillis sericeis, necnon instratis aulæis. Thronum panno sericeo inumbrauerat, qui purpuram præsentabat: ipse uero nudus conspiciebatur totus: circũduxerat bombicinum pannum candidissimũ, eundemq; subtilissimũ, quem auro exornauerant: in capite gerebat birretum aurei panni, qui cassidem ferream referebat: perforatas habebat aures, inq; eis adamantes & sapphyri unionesq; duo, quorum alter obrotundæ figuræ erat, alter uero instar pyramydis, nucis auellanæ magnitudinem excedebat. In brachijs uero armillas aureas, à cubito usq; ad manum, distinctas lapidibus pretiosis innumeris, eisdemq; incredibilis ualoris. Crura uero pariter exornabantur, & in digito pedis uernabat lapis pretiosus splendore incomparabili. Condalia etiã in digitis manuum, hoc est annulos omnifariam: habebat smaragdos, adamantes, & id genus alios complures. Inter hos lapides quidam fabam magnitudine superabat. Balteumq; habebat aureũ, gemmis innumeris distinctum, adeò ut æstimationẽ omnem excederet. A latere uero regiam sedem argenteam, quæ bases & bracteas aureas habebat, easdem gemmis multijugis uariatas. In sua regia conspeximus currum quendam, id est genus uehiculi, nos carpentum dicimus, miro lapidum & gemmarum apparatu conde coratum: eo uectus fuerat ex solita regia in has maritimas ædes. Id genus uehiculi

Condalia

hiculi trahunt uiri duo. Hunc exornabãt quindecim uel uiginti buccinæ argenteæ, quarum tres erant ex puro auro, ac ponderis non mediocris, adeo ut earum quamlibet uir unus ferre nequiret: oras uero earum ditabant lapides pretiosi, easq; mira uarietate distinguentes. His adiungebantur uasa quatuor argẽtea, trullaq; aurea, & ex aurichalcho magna candelabra, in quibus tortus filus oleo immersus conflagrabat: que res erat superuacanea, uerum arrogantiam præ se ferebat, & celsitudinem principatus. Huic genitor eius astabat, necnon germani duo, longe à throno passibus quinque uel sex stantes, omnis splendoris apparatu condecorati. Post eos paulo longius stabant innumeri optimates ac principes reguliq;, diuitijs & ipsi quam maxime onusti. Itaque præfectus classis hæc uidens, ad regem ibat manum eius exosculaturus: uerum annuére astantes, ut à congressu temperans propius non accederet regi: quandoquidem is est mos illorum, ut regem contingat nemo. Continuit se igitur præfectus noster: cui mox sedes allata est, ut sedẽdo regem alloqueretur, quod non mediocris honoris est specimen. Cœpit igitur alloqui regem præfectus, promens quæ iusserat Portugalliæ rex: & illico literas protulit: quæ lectæ fuere regi: nam charactere Arabico exaratæ erant. His peractis præfectus ad classem nuntios misit qui munera regi ferrent, quæ in sequentibus explicabuntur.

De muneribus missis ad regem Calechut. CAP. LXXIIII.

PRimo uas aureum cælatum, in quo principes de more manus abluunt, maluuium appellamus: deinde uas aliud argenteum, idemq; inauratum coopertumq; cooperculo argẽteo, miro modo fabrefacto. Item clauas duas argenteas cum catenis argenteis. Item puluinos quatuor pergrandes, uidelicet, duos coopertos aureo panno, duos uero alios ex serico purpurei coloris. Item conopeum unũ ex pãno aureo cum lacinijs distinctis auro ac serico coccineo, cumq; eo tapetum magnum, & stragula duo ditissima: alterum figuris insignitũ, alterum uero arbusculis ac folijs uirentibus distinctũ. Deinde gutturnium argenteum, quo guttatim per colli angustias aqua infunditur manibus, pari opera & ornatu elaboratũ, uti uasa superius descripta. His susceptis muneribus, necnon uisis literis, & legatione audita, uisus est lætari plurimum. Propterea hortatus est præfectum classis, ut diuerteret in eas ædes, quas sibi parari iusserat: interea dixit se missurum captum eos obsides, quos pignori dederat præfecto: quoniam uiri erant patritij clariq; admodum, nec usque in illam horam cibi aliquid sumpserant, aut potus: quandoquidem ipsi pro lege habebant, ut in mari cibum non capiant, nec bibant, essentq; usquequaque insomnes: addiditq; si præfecto complacitũ sit naues repetere suas, id pro arbitratu faceret: quoniam eosdem obsides in crastinum se daturum pollicebatur, ut rursus ipse redire ad regem posset,

expediturus commercia. Igitur dux noſter claſſem reuiſit, relicto interea Alphonſo Fartado cum ſocijs ſeptem uel octo, qui illi domi inſeruirent. Dum itaq; litus deſerit præfectus noſter, uerna quidam illorum nobilium præuenit præfectum, & citatiſſimo gradu contendit ad obſides, nuntians præfectum receſſiſſe. Qui ubi hæc accepere, ſeſe præcipites è nauibus in mare dederunt: quod uidens Araſchorea negotiator præcipuus, illico cõſcendit cymbam, & mox duos obſides cepit, cumq; eis tres uel quatuor uernas: reliqui uero natando euaſere. Interea præfectus claſſis ſuperuenit, & eos obſides, quos nactus eſt, in inferiore parte nauis poni iuſſit, ne & ipſi in mare deſilirent: deinde monuit regẽ de cõpertis, queſtus de geſtis per obſides, reijciens cauſam huius rei in quendã regiũ amanuẽſem: addebatq;, in carcerẽ truſiſſe obſides, ob id quòd timerent ſuis: quia adhuc in terra apud regem agebant, & inſuper ſuam ſupellectilem repetebat, ſpondens ſe quamprimum dimiſſurum obſides, ubi ſui dimitterẽtur. Iuere igitur ad regẽ noſtri legati, cumq; eis duo ex illis quos ceperamus in almadijs: & tota nocte præfectus claſſis præſtolatus eſt reſponſum. Poſtero autem die rex ad litus acceſſit, ſtipatus cohorte decem aut duodecim mille hominum, & cum eis noſtri, quos cum ſuis permutaturi erant. Interea expediuntur uiginti aut triginta almadiæ, quæ cum noſtris qui permutandi erant conſcendunt ad claſſem. Vbi igitur in conſpectu fuere, propius accedere non audebant, hæſitabundi omnes, an prius darent captiuos, quàm ſuos redemiſſent: & inter ſpem & metum poſiti, totam diem fruſtra conſumpſere, rurſus ad litus redeuntes: & quum terram appuliſſent, nobis conſpectis, probris & maledictis noſtros inceſſabãt, identidem mortem ac ſupplicij minitantes. Quare noſtri noctem illam per uarias animi interturbationes & corporis moleſtias tranſegere. Sequenti tamen luce iterũ rex mittit ad præfectũ internuntios, nuntians ſe ultro ſuos ad eum mittere inermes cũ captiuis Chriſtianis, exhortãs plurimũ ut ipſe remitteret obſides, quos pene ſe habebat. Mittit itaque dux noſter cymbas ſuas ad almadias, ut tandem aliquando permutatio fieret captiuorum. Conuenere cymbæ utrinque, & ſupellex reddebatur noſtris, quum ſenex impatiens moræ ſeſe in mare iecit. Tunc noſtri indignati plurimum, & ſenem capiunt, & alios in mare trudunt. Poſtridie dux compaſſus ſeni, qui famem triduo ſuſtinuerat, eum ad regem miſit rogans, ut & ipſe remitteret adoleſcentes duos, qui inibi adhuc retinebantur: remiſitq; omnia eorum arma, quæ capta fuerant in almadijs. His uiſis rex pudore uictus adoleſcentes ad præfectum mittit. Poſt hæc triduo continuo nemine ultro citróque commeante, ſed omnibus domi ſeſe continentibus, præfectus tandem decreuit regem rurſus his aggredi uerbis: quòd, uidelicet, commercia inter eos futnra eſſent, ſi iterum obſides darentur. Quum uero hæreret omnes, nec inuenirẽtur qui

barbaris

barbaris ultra fiderent ob præteritam perfidiam, Franciscus Chorea eques seipsum obtulit id munus obiturum séque regem aditurum interpide clara uoce professus est. Ita actum est, regem adiuit, ipsumq; certiorem fecit uenturum Araschoream ad regem, de mutuis mercimoniis tractaturum: uerum id haudquaquam fieri posse, nisi rursus obsides dentur: Nam petebat pro pignore mercatorem quendam locupletissimum, Gugeratum nomine. Tum is mercator respondit, se mox missurum nepotes, quos habebat duos: quod regi admodum complacitum fuit. Itaque sequenti die de his omnibus præfectus à Francisco certior est factus. Quibus perceptis, Araschorea se itineri accinxit, prius obsidibus in potestate habitis. Quum ergo terram Araschorea appulisset, & dies iam inclinaretur, uisum est ad classem redire, ut ibi noctem tutius agerent. Postridie uero ad regem contendit Araschorea, nauaturus de commerciis operam, quam Franciscus regi pollicitus fuerat. Huic igitur rex perquam commodas ædes dari iussit, quæ erant illius uiri locupletissimi, cuius superius meminimus: cui etiam à rege demandata erat prouincia, ut Araschoream mores regionis sedulo doceret. Cœpit itaque Araschorea negotiari, nec mercari poterat, nisi per interpretes Arabas: neque regem adire quibamus, nisi Mauris mediis, qui suapte natura inuidi nobis aduersabantur, & iugiter imponebant: non tamen eorum impostura nos diutius latuit. Nam id curauerant, ut dum negotiabamur apud eos, nemo nostrum ad classem contenderet: si tamen in terram è nostris ibant aliqui, excipiebantur ab eis, sed redeundi nulla dabatur copia. Quod uidens dux classis, credidit fraudem subesse, & uentis uela facere iussit. Et quum rates iam altum tenerent, conspectæ à nostris, per internuntium, perceleri cymba uectum, reuocatæ sunt ad portum. Rebus igitur pacatis, Araschorea commercia exercebat cum Barbaris: & adeò res conquieuere, ut iam intrepide nostri negotiari quirent. Is tamen mercator Mauros, qui nepotes pignori oppositos suos, eos repetebat, nos ferè infensus obseruans. Tum rex alio accersito uiro Turca, protinus iubet ut nostra non incuriose curet, aliàsque paret ædes, ut mitius pacatiúsque nostras diuenderemus merces. Hoc facto, indies melius nostra suum effectum sortiebantur: nam uendidimus multa, complura q; emimus: & inter nos uiguere spatio duorum mensium mirabilem in modum commercia. Rebus itaque nostris nundinatis, it ad regem Araschorea, & gratias agit quas potest maximas. Inuicem rex multa pollicetur, hortatúrque plurimum, ut cœpta mercimonia deinceps prosequantur intrepide: nec prius eos missos facit, quàm ædes illis perpetuo donauerit,

Franciscus Chorea

Maurorum perfidia

super qua re confecta sunt diplomata, hoc est, regiæ literæ, quæ uicem supplebant priuilegij: hæ enim ex ære erant ad ipsos: ad regem uero Lusitanum ex auro purissimo. Is est suus mos exarandi diplomata, quæ mercatoribus dari solent. Erecta etiam sunt de iussu regis trophæa regia supra domum, ut sic ædium indemnitati consultum foret. Contendit itaque ad dassem Araschorea, & literas profert regias, ac obsides reddidit quam primum, quibus confisi maxima securitate, altissimaq; pace fruebamur: iam alter fidebat alteri, & de obsidibus nulla mentio fiebat: uidebamur enim domi agere, adeò amicè omnia inter nos agitabantur. Interea dum mutua pace fruimur, ecce nauis maria aliena sulcans, quosdam elephantos ferens eximios, quorum unus cæteris elegantior erat, ac bello assuetus magis, pretij; que non mediocris. Hæc ubi regi comperta fuere, mox & nobis sunt relata ex rege, qui nos apprime rogabat, ut in suam gratiam nauim huiusmodi corriperemus, mercesq; inuitis mercatoribus intercipere mus: quoniam pretium immodicum pro eo elephanto spoponderat, nec tamen consequi eum potuerat. Idcirco plurimum precabatur, ut ab eis pertinaciæ suæ pœnas exigeremus. Quæ quum rex multis precibus denarrasset, præfectus illico respondit se regi morem gesturum: uerum intellexisse ratem memoratam esse omni armorum genere communitam, eamq; uastissimam, ac cœtu uirorum exornatam: capi propterea non posse sine hominum strage. Ideo petebat, ut sibi impune liceret, ubi opus foret, in eos iuribus belli uti. His itaque rex protinus annuit, & Mauros misit ad dassem nostram, qui rei nauandæ non præessent, sed interessent, & nostrarum uirium ac dexteritatis locuples facerent testimonium, uel si forte fortuna deditionem facere uoluissent, adducti eius persuasione. Igitur nostri celocem parant, tormentáque ferè omne genus expediunt, nec supra septuaginta uiros rati imponunt, qui noctibus duabus iugiter memoratam ratem consectabantur, nec tamen assequi poterant. Sequenti tamen die annixi plus solito, post longã ac celerem insectationẽ nauis comprehensa est. Hoc prius amice hortati sunt, ut regi facerent deditionẽ. Qui ubi hæc audiuere, nos uelut fabellam quampiã narrantes, sua freti multitudine, aspernati sunt: ferebat enim nauis homines supra tercentum. Qui pro responso sagittis nos impetere cœperunt, & supra quàm referre queam contemnere. Tunc nostri arma expediunt tormentáque: & atrociter exoneratis tormentis, in eos contendunt. Qui reboatu tormentorum perterriti, & iam rate dehiscente, mox sese dedidere. Huius rei condicto rex certior factus est, qui ad litus magna concomitante caterua profectus est, ut egregium facinus coràm uideret:

deret: nam uix adduci poterat, ut crederet celocem nostram perquam mediocrem, tantã nauim profligare quiuisse: Nam, ut præfecimus, nauis erat duplo celoce maior, & uirorum in ea bellantium numerus multo frequẽtior: quæ res ad maiorem uictoris laudem attinebat. Regi noster præfectus & nauim & elephantos dedit, omnibus lætam uictoriam nobis cõgratulantibus, & nostra nauis illico classi reddita est.

DE AEDIFICIIS VRBIS CALECHVT, ITEM DE eius incolis, qualem habeat uestitum ac incessum, déque eorum religione ac republica, qui rex & magistratus, item de mulierum monstrosa licentia, déque alijs mirandis ritibus, ex æquo & iniquo, honesto ac inhonesto permixtis.

CAPVT LXXV.

VRbs itaque Calechut uasta est admodum absque mœnibus: intus pluribus in locis uacat. Domus haud sunt contiguæ, inuicẽ distantes plurimum. Lapidibus & calce extructæ sunt, interiores ædium partes sculptæ: pro imbrice palmis utuntur: illis tegunt suas ædes. Fores prægrandes habẽt, miróque artificio fabrefactas: Has muro incingunt, instar pomerij. Ibi uisuntur arbores innumeræ, stagna, & fontes compluſculi: nam stagnis libenter immerguntur, lotionibus enixe gaudentes: Fonte plurimum lætantur. In urbe uero lacus uisuntur complures, quibus immersi gregarij ac proletarij, omnisque ignobilior uulgus, ter uel quater interdiu lauantur. Rex idolorum latriæ est addictus: licet nõnulli crediderint eum Christianum fuisse, qui minus mores eius calluerũt: nam nos apud regem diuturniores fuimus, mercimonijs insistentes, quo facillime scire quiuimus, qui ritus eius forent. Regem appellant Ganfer, cuius aulici & contubernales omnes sunt Mauri, qui habilissima habent corpora. Nudi incedunt pube tenus, reliqua panno inuoluunt. Nudis ambulant pedibus. & aperto capite prodeunt, nisi eminẽtiore præcellant gradu: tunc enim birreto utuntur sericeo, hoc est, uelutato, eóque longiore, ut retulimus. Terebrant aures, in'que eis margaritæ quæque pretiosissimæ appenduntur. In brachijs aureas armillas gestant. Patritij denudatos enses & clypeos ferunt: at enses in cuspide latiores sunt quàm alibi, clypei sunt teretes, ijs non dissimiles, quibus apud nos pedites utuntur: peltas appellamus, eósque coloribus nigro & albo distinguunt. Gladiatores sunt, quàm qui maxime, in alio ferè nullo exerciti. Hi sunt qui regis latera stipant numero frequentiore. Numerosiore oblectantur coniugio: quinque aut sex mulieres uni uiro nubunt: quos habent chariores, eos coniuges

Ganfer

comprimere uoluut, & id est beneuolentiæ argumentum apud eos maximum: Nullus est eis pudor, nulla uerecundia, continentia nulla: natæ illorum ante puberes annos corpora prostituunt sua: quum annum octauum egerint, nudæ ipsæ æque ac uiri incedunt. Diuitias propè incomparabiles circumferunt: capillum comunt mirum in modum: pulchritudine ferè omnes superant uiros: prehensant ut stuprent eas: quoniam uirginitas est eis pœna: nam nubere non possunt uirgines. Bis in die comedunt: pane & uino abstinent: carnibus, nec pisce uescuntur: in cibatu habent orizam, lac, butyrum, saccarum, & arborum fructus: prius cibum non capiunt quàm loti fuerint: tacti à non lotis, non comedunt, nisi rursus lauentur: & is mos est eis pro cærimonijs, eumque mire obseruant. Viri & fœminæ per urbem incedunt esitantes folium quoddam, cui nomen est betelle: hoc igitur inficit ora & dentes colore subruffo: hoc more abstinent tantum obscuro loco nati. Vbi uero ob funera pullam induunt uestem in speciem mœstitiæ, temperant à folio huiusmodi, ut & dentes præ se ferant mœrorem, & subruffo colori succedit nigricans. Rex duas habet coniuges, & quamlibet illarum sacerdotes decem assiduò comitantur, easq; comprimunt, & id in decus regis eximium fieri iactant, nullum alium honoratiorem titulum regi dantes, quàm quod eius coniuges à sacerdotibus comprimantur: propterea eorum filij nusquam regno succedunt, sed ex sorore nepotes regnum capessunt. In regia degunt innumeræ mulieres, utpote mille & quingentæ, aiuntq; id esse argumentum regis excellentiæ: nec aliud hæ mulieres agunt, quàm puluerulentam domum scopis uerrere, aquáue aspergere, quocunque rex eat sequuntur: domus aspergitur aqua mixta boum excrementis: ædes regiæ tolluntur in altum, inq; eis fontes, quibus immerguntur quum corpora abluunt. Quum rex egreditur, carpēto uehitur, id est currus, quem bini uiri ferunt, omni lapidum genere condecoratum. Carpentum stipant choraulæ, præcones, buccinatores, & id genus compluſculi. Patritij uero, & eminentiores suæ ditionis, omnes sequuntur, enses denudatos ac clypeos teretes gerentes. Sagittarij etiam ac uelites eum præcedunt, itinera explorantes: habet suos ædituos & admissionales: conopeo, id est tentorio tegitur, dum incedit, ut apud nos dum pompa ducitur regum & principum: & ut aliquando finiam, nullus est in toto orbe apud suos honoratior: quippe qui instar numinis alicuius reuerētissime colitur: nā ad eum propius quis non accedit, quàm ad tres uel quatuor passus: quum uero aliquid porrigunt, ac si stipē darent elephanto ab ipsis tremebundis, id ramo porrigitur: quoniam regem tangere apud eos nefas ducitur. Quum eum alloquuntur,

Betelle

Sacerdotum licentia

id agunt

id agunt demissis capitibus, manu ori apposita: & nemo è patritijs regem adiret inermis, hoc est, sine ense & clypeo. Quum regem uenerantur, capita manibus tangunt, sicuti qui deum adorant. Qui uero agunt magistratus, parui sunt census, hi regem nec uident, nec alloquuntur: & in primis piscatores, qui si forte fortuna in uicis urbis occurrerint patritijs, aut effuse fugiunt, aut si perrexerint ire obuiam nobilitati, mox uapulant scipione aliquo: patritiorum uero coniuges quum rex uitam cum morte commutat, ipsum comburunt ligno sandalio igni subiecto: uulgares uero & capite censi humantur: barbā comunt, ratiocinatores sunt maximi, ac scribæ percelleres: scribunt in foliis palmarum stylo ferreo, absque colore uel incausto. Est & aliud genus hominum, qui magna commercia agunt, Gusurantes appellantur, oriundi ex Cambaia prouincia: hi suapte natura idola colunt, Solem, uidelicet, & Lunam, uaccàsque adorant: & si quis uel fortuito buculam occiderit, is protinus morte mulctatur, nihilq; eiusmodi uiri esitant quod mori possit: nec pane, nec uino utuntur: & si qui per imprudentiam carnes comederint, hi mox relegantur ut ostiatim uictum quærirent per orbē uniuersum errabundi, uel si claro loco nati forent: uacant plurimum incantationibus diuinationibusq; albedine incolas urbis Calechut superant: capillum exornant plurimum comuntq;: panno bombicino induuntur: peplis utuntur ut fœminæ, quibus inuoluunt capillos: nubunt ut nostri: zelotypia laborant eximie: mulieres habent pulcherrimas, easdemq; pudicas, illorum mercimonia sunt panni & uniones.

DE NEGOTIATORIBVS ET ITINERE AD AROmata, & Cayro portu Alexandriæ, qui dicitur Babylonia.

CAPVT LXXVI.

SVnt inibi & alij mercatores, dicti Zetieties, ex alia prouincia: idola colunt, eorum mercimonia sunt lapides omnifariam prætiosi, uniones, omne genus aurum & argētum: nigriores sunt cæteris: prætexta utuntur: aliquando nudi ferunt pro cauda equorum ac boum caudas: fascinatores sunt maximi, adeò ut uisibiliter dæmones frequentius alloquantur: eorum coniuges libidinosiores sunt cæteris mulieribus, summeq; Venetis appetentes. Ibi etiam sunt Mauri ex regione Mechæ, ubi Mahumetis ara. Ibi rursus Turcæ, Persæ, Assirij ex Babylone, & ferè innumerabiles gentes aliæ: eximij sunt mercatores, ijdemque locupletissimi, & omnium rerum quæ importantur in urbem Calechut emptores, earundemque uenditores. Nam eius urbis hæ sunt potiores, nidelicet, lapides prætiosi, ut sunt Berylli, Smaragdi, Chelidonij, Topasij, Sapphyri, Chrysolithi. & id genus plures, Castoreum, id est, muscum, thus, aloë, ac reubarbarum, porcellanæque,

necnon

necnõ gariophyllum, cinamomum, ſandalium, lacha, myriſtica, nux muſcata appellatur, & maſtix, hæc omnia aliunde importantur: piper uero & zinziber ibi naſcuntur, myrobalanumq; & caſia, hæc regio urbis Calechut abunde mittit. Hi igitur Mauri ſunt præpotẽtes, & regni illius tenent habenas: nemo eſt qui illis poſt regem non pareat. In montibus uero non longe ab urbe Calechut rex dominatur longe potens, rerum multarum dominus,

Naremegha Naremegha dicitur, idola colit, coniuges habet ſupra trecentas: fato functus ſuo comburitur, & cum eo coniuges omnes: cæteri uero quum uitam exuerint, in fouea comburuntur, & eorum coniuges omni mundo muliebri exornatæ illò contendunt, cõcomitantibus parentibus & cognatis omnibus, ſubſequentibúsque choraulis & tibicinibus, applauſu immodico ad foueam ueniunt, & ibi coniunx quæ comburi uult cum uiro, circumuehitur foueam geſtiens ac tripudijs inſiſtens, & demum ut cancer reptando incedit, quoad ſeſe in ardentem foueam præcipitet. Aſtant etiam memorati affines, obſeruãtes factum: quoniam quum ſeſe præcipitem dederit mulier, mox inijciũt ollas olei & butyri ſupra corpus mulieris, ut hoc fomẽto altus ignis citius comburat coniugem. Fert etiam hæc regio elephantos multiplices, & in primis domitos, ac belli artes edoctos: his bella conficiunt acerrima: hi etiam adeò ſunt cicures & manſueti facti, ut nihil eis deſit ad humanitatẽ præter loquelam: nam imperata faciunt, & dominos cognoſcunt ſuos: id enim nos ipſi cõſpeximus in urbe Calechut, ueramq; denarramus hiſtoriã: nã aure certior arbiter eſt oculus. Elephantes quibus rex utitur efferãtur plurimũ, uiriumq; ſunt incredibilium: nam duo tantum nauim magnam trahũt in terram. Ibi maria non ſulcant nautæ, niſi à mẽſe Octobri uſq; per totũ menſem Martij: & id eſt illis æſtas, reliquum uero tempus eſt hyems, adeò ut nobiſcum contrarias uices temporum habeant. Quum uero non nauigant, in ſicco naues tenẽt. In menſe Nouembri naues Arabum Mechæ ſoluunt illinc, & in Arabiam contendunt, aromatum omni genere onuſtæ. Vida dicitur eorum portus, quò primo aromata conuehunt, & inde ferunt ad Cayrum Alexandriæ portum, & emporium orientalium cantatiſſimum: eò tamen hæc omnia ab portu Vida terreſtri itinere conuectantur.

Educatio/nis uis

Vida

De ſtrage Maurorum & Chriſtianorum facta in Calechut.

CAPVT LXXVII.

QVum itaque diutius immorati illic fuiſſemus, tribus, uidelicet, menſibus commercijs inſiſtentes, nec niſi duas naues mercibus onerauiſſemus, & iam moræ iſtius nos tæderet plurimum, præfectus noſtræ claſſis mittit ad regem nuntios, qui ei renuntient, iam menſes ternos elapſos, quibus ipſe tolerantiſſime præſtolabatur, ut tandem aliquando expediretur: quoniam tempus redeundi ad patriam appetebat: & tamen uix celoces duas oneratas

neratas mercimoniis esse, Mauros nihilominus emisse & asportauisse quæcunque libuisset, & uili quidem pretio, se propterea rogare plurimũ, ut tandem annuat Portugallensium uotis, patiaturq; eos expediri prout inter regem & Araschoream conuenit iampridem. Hæc retulit noster nuntius. Iis in hunc ferè modum rex respondit: Se non difficulter passurum, ut Lusitanæ naues expediantur, nec sibi posse persuadere, Mauros furtim mercari: quãdoquidem exierat edictum ab eo, ut prius nemo naues oneraret, quàm Lusitani expediti forent: si forte sibi imposuere Mauri, se haud ægre laturum, quòd Lusitani Maurorũ onustas naues corripiãt, & sibi uendicent eodem pretio, quo emissent Mauri cũctas merces quas naciscẽtur in nauibus. Itaque decimasexta Decembris, dum Araschorea uacat cõmercijs, essentq; in portu duæ naues nostræ iam onustæ, ecce Maurorum nauis quædam soluit illinc, onusta admodum omni genere aromatum, ferens elephantos ternos. Cuius rei factus certior præfectus noster, mox ratem corripuit: huius erat dominus Maurorum illustrior: is ægre ferens factum, it protinus ad regem, questus grauiter de illatis ab Lusitanis. Fit per urbem clamor ingens, confluunt ad regem Mauri, qui in nos conspirauerant. Rex igitur fatigatus his querimonijs, annuit ut uir seditiosus, & fidei nullius: nam ut citius regem flecterent, aiebant nos plura iam exportauisse quàm attulissemus in regnũ eius, nosq; propterea fures uocitabant & prædones. De consensu igitur regis sumunt Mauri arma, telaq; expediunt, & efferari incipiunt, per mediam urbem bacchantes ibant, cædibus & internecioni Christianorum uacantes. Iam ruebant cateruatim in nos omni armorum genere communiti: tum solis ensibus & pallio protecti uim ingruentem propulsare cœpimus: uerum sufficere illis nostræ uires nequibant: maior erat numerus quàm à nobis redigi in ordinem posset. Retulimus igitur pedem: & iam è nostris ceciderant tres uel quatuor, è suis uero septẽ uel octo. Dum igitur pedem retrahimus, consauciantur è nostris complures: & uix portas occludere quiuimus, irruente barbarorum incondita turba: tunc a muris propulsare cœpimus hostem: at illi domum expugnant: ea enim ambiebatur muro, alto quidem haud supra equitis mẽsuram: nam nos septẽ uel octo arcus habebamus, quibus innumeros barbaros cõfecimus. Tandem prouocati magis Mauri in nos plus solito sæuiunt: murũ quo cingebatur domus demoliuntur. Nos uero cõsilij & opis egẽtes euasimus ædes, ut ad litus cõtendentes à nostris exciperemur: nam non lõge à litore cymbæ nostræ exitum rei mœstissime præstolabantur: opem ferre non poterant, licet certiores facti essent à nobis uexillo leuato, dum adhuc domi obsideremur: uerum tormenta lædere hostem nimis distantem nequibant. Itaque inter uitam & mortem ambigui ad litus contendimus sequẽtibus Mauris: nec prius naues nostras ingredi potuimus q; ceci

deri t

derit Araschorea noster,& è nostris quinquaginta: qui uero euasere,se iactabundo mari nantes credidere ferè xx. non enim naues ad litus accedere audebant,ne corriperentur à Mauris: inter eos qui ad classem peruenere ferè mortui, erat filius Araschoreæ, natus annos undecim: præfectus uero cymbarum iam fessus, regredi ad litus noluit, quum præsertim dux classis ægrotaret. Igitur hi solum uiginti mortem euasere, reliquis à Mauris male acceptis. Hæc igitur ut sunt relata præfecto classis, ipsum peruasere plurimũ, moueręq; ad excandescentiam, quòd, uidelicet, sui adeo male accepti fuissent, ut uix uiginti è tot uiris supereſſent. Itaq; iussit naues Maurorum decem, quæ in portu morabantur corripi,& occidi omnes qui in eis reperirentur. Captis igitur nauibus desiderati sunt homines plus quàm sexcenti: delituerant nõnulli in sentina, ubi etiam merces compertæ sunt complusculæ. Viros trucidauimus,& omnes merces nobis adiudicauimus, & naues omnes combussimus: erant etiam in nauibus elephanti tres, quos occidimus comedimusq;. Sequenti uero die propius urbẽ appulimus,& exoneratis tormentis mœnia demoliti sumus, non sine hominum ingentissima clade. Illatis damnis innumeris,& inuicem ipsi è continente tormenta in nos exonerabant: uerum nihil profecere, in uanum emittentes. Dum sic congredimur, ecce naues duæ quæ portum quærebant, qui distat à Calechut leucis quinq;: quæ ut nos cõspexere, mox effuse fugerunt, ad portum contendentes, ubi septem aliæ naues ferè in sicco mercimonia opperiebantur. In eas igitur uela fecimus: uerũ operam lusimus, quoniam propius accedere nequibamus, tum quia erant propè in arido, tum uel maxime ob numerosiorem hominũ cœtum, qui inibi naues tutabantur. Propterea decreuimus proficisci ad urbem Chuchinã, ubi commercia exercere tutius quiremus.

Quomodo naues onerauimus. CAP. LXXVIII.

SOluimus igitur illinc Chuchinam uersus euntes, quæ urbs abest à Calechut leucis triginta, regnumq; est nulli parens: & inter nauigãdum à nobis conspectæ sunt naues duæ, quæ, quum uela fecissemus in eas, mox à suis desertæ sunt: Nam qui eas ducebant uecti paruis cymbis profecti sunt in terram: nos uero accedentes eos, nullis compertis mercimoniis, præter orizam, eas comburi iussimus. Applicuimus ergo ad urbem Chuchinam uigesimoquarto Decembris, & in ostio cuiusdam fluminis ancoras iecimus: quibus iactis præfectus noster emisit pauperculum quendam conseruatũ, qui sponte sua naues nostras fuerat ingressus, ultroq; in Hispaniam proficiscebatur. Is igitur ad regem contendit, & quæ nobis in urbe Calechut euenerant regi explicat. Qui ubi hæc accepit, ut regem decuit, nobis compassus, uicem nostram indoluit. Exposuit etiam regi, præfectum nostrum multa adduxisse, quæ libenter cum mercibus regionis, si complacitum foret regi, commutaturus erat: & ubi merces non placuissent, pecuniam pollicebatur multiplicem.

Ad hæc

Ad hæc respondit rex ægre ferre, illatas nobis fuisse iniurias: quod uero ad se spectaret, merces suas aduentumq; eorum grata habere: quandoquidē iampridem de fama & probitate Portugallensium certior factus fuerat, bonam propterea de eis opinionem induerat: accederemus itaq; intrepidi, cōmuturi nostra cum suis pro nostro arbitratu. Tunc nūtius noster infit regi, nos nunquam ex uetere instituto consueuisse prius terram appellere, quàm obsides dati fuissent, mitteret propterea è suis quempiam, ut mox accederent negotiaturi. Tum rex his auditis, actutū duos patritios obsides dedit, ut confidentius accederent nostri, qui cōmercia exercebant. Hi igitur obsides regio iussu adiuere præfectum classis, sese illi committentes. Præfectus uero ut uicissitudinem rependeret, quatuor aut quinq; è suis in terram misit, negotiatoremq;, & hos commonefecit, ut quàm celerius possent expedirent merces suas, inuicem emerent eorum mercimonia pretio aliquando, nōnunq; uero permutatione, prout cōducibilius fore rati fuissent. Interea quoniam apud eos is inualuit mos pro lege, ut in mari si quis comederit, is nunquam regem uideat: obsidum adhuc nemo comederat, permutabātur in diem propterea alijs succedentibus tantisper, donec alij comedissent. Igitur illic cōmorati sumus circiter dies xv. naues exonerātes nō longe ab urbe Chuchina, ubi portus est qui dicitur Carnagallo, & ibi cōperimus Christianos, Iudæos, Mauros, & Zapharas. Inuenimus etiam ibi Iudæam quandā de Seuilia, quæ ex Cayro uenerat uisum Mecham, & inde Chuchinam, & cum ea duo Christiani, qui asseuerabāt se profecturos Hierosolymas, & inde Romam, quod profecto perquā gratū præfecto nostro fuit. Dum itaq; naues nostræ exonerantur, ecce ingens classis regis Calechut in mari apparuit, naues supra xxv. trahens. Huius certior factus rex, illico ad præfectum mittit quendam, qui ei nomine suo uim hominū maximam ad classem profligandā offerat. Huic præfectus respondit, se regi agere gratias, nec per id tempus opis suæ egere, se satisfacturum aduentanti classi, ostensurumq; illis eorum futiles conatus: & reuera credidit haudquaquā sibi opus fore alieno auxilio, quoniam iampridem expertus fuerat eorum uires: & ipsi non accedebant, sed altum tenentes à classe nostra una leuca aberāt: nihilominus præfectus uela explicare iussit, ab portu soluēs, & obsides secum ferens, dimissis in terra è nostris septem, & pleno gradu contendit in classem barbarorum, ratus non difficulter se subacturum Barbaros. Verum sequenti nocte classis nostra uentos haud habuit felices, ut in hostes contenderet. Postera uero die quæ fuit decima Ianuarij, M. D. I. propius alter alteri accessit adeò, ut congredi cōmode potuissemus. Dum igitur utrinq; naues se prælio expediūt, præfectus recēsens suos, uidit nauim Sancini Tonari abesse, propterea satius censuit, si per id tempus temperauisset à pugna. Decreuit igitur in patriam redire suam, fauētibus uētis: nos tamen usquequaq; per diem totam classis Calechut cōsectata est: quum

uero adueſperauiſſet, mox euanuit: nos uero citato gradu patriam petebamus, dimiſſis ſeptem è noſtris, & duos nobiſcum ferẽtes obſides: quos cœpit præfectus enixe rogare, ut ſe tẽpori accõmodarent, nec deſperarẽt, uerũ cibũ quempiã caperẽt, ut ſuæ uitæ conſultum irent: nam triduo iam famem ſuſtinuerant: tandem adducti ducis hortamentis, comederũt non ſine mœſtitia. nos uero uerſus Luſitaniam uela fecimus.

De rege Chanone amico noſtro. CAP. LXXIX.

ITaq; die xv. Ianuarij ad quoddã appulimus regnũ, quod Chanonam appellant de Gafferes, quodq; à Calechut parum abeſt, & eiuſdem ſunt linguæ. Dum igitur è regione regni huiuſmodi nauigamus, rex ad nos amice nũtium mittit, qui referat ſe ægre tuliſſe, quod eò prius non conceſſerint, q; aliò iuiſſent: uerũ eos hortari plurimũ, ut ſi merces nõ habeãt quæ uoto ſuo faciant ſatis, ſe uberrime daturũ protinus. Ad hæc præfectus reſpondit, oneratas iam eſſe naues, nec alterius egere niſi cinamomi bacharis centum, quæ ſunt cccc. cantara, id eſt uaſis genus. Hoc accepto rex, mox ad ducẽ cinamomũ mittit diligentiſſime fidenterq;: pro eo dedit præfectus pecuniã ſignatã cruce, cruciferos appellant. Poſt hæc eò conuehebatur cinamomi plurimum certatim cymbis frequẽtantibus: uerũ nullus ſupererat ulteriori merci locus, onuſtæ erãt admodũ naues. Rex uero ratus nos nõ habere pecunias, rurſus ad nos mittit, qui renũtient regẽ ſponte daturũ mercimonia abſq; pecunijs, ſoluerẽt modo quũ redijſſent: nec ob hoc deſineremus cõmercia noſtra abſoluere, quoniã audiuerat regẽ Calechut bona noſtra deprædatũ fuiſſe, publicatis noſtris mercimonijs, ac illata hominũ Chriſtiani nominis ſtrage nõ mediocri: addebat etiam compertum habuiſſe iampridem inconcuſſam eſſe Portugallenſium fidem, ſe propterea eſſe propè addictum nobis. Huic itaq; regiæ uoluntati, & opinioni de nobis tam benignæ correſpõdens noſter præfectus, ut erat uir acerrimi ingenij, non uulgares retulit gratias: & eas ſe relaturum quandoq; ingenue profeſſus eſt, & introducto nũtio uim pecuniarũ maximã, quæ ſuperfuerat, oſtendit: & rurſus quærẽti regi an alicuius egeret: reſpõdit nullius, niſi uiri cuiuſpiã, quem ſecum in patriam ducat, qui rerum Portugallenſium teſtimoniũ locuples aliquando regi faciat. Rex igitur protinus patriciũ quendam miſit, qui nobiſcũ iret in patriã: nõ prius tamẽ illinc ſoluimus, q; de obſidibus regi Chuchini ſcriberemus, certiorẽ faciẽtes regẽ, nos ire in Luſitaniã, & obſides fore apud ſe ſua cauſa in prætio, & fauẽtibus ſuperis redituros quamprimum, & noſtros inſuper ſuæ altitudini cõmendabamus: dedit etiam præfectus noſter negotiatori literas: quibus hortabatur uirum & ſocios ut bono eſſent animo, & negotiarẽtur tantiſper, donec rediret, futurũ ſibi decus ingens, quod inibi Chriſtianũ nomen exornent, quũ apud immortalẽ deum, tum etiã apud principẽ noſtrum & reliquos conteraneos omneis. Itaq; apud hunc regẽ diem unum dũtaxat conſumpſimus.

Illinc

Illinc ſoluentes, uela uentis dedimus, iter facientes uerſus Melindæ regnum: ultima Ianuarij luce ſinum traiecimus Melindæ, & ibi nauim comperimus Combaiæ ex Melindæ regno, ueniebat onuſta mercibus cõmpluſculis, hanc cepimus, arbitrati eſſe Mechæ regni aut Maurorum: ferebat enim ſupra tercẽtum uiros ſexus utriuſq; : ubi uero apparuit eam eſſe regni Gambræ, mox dimiſſa eſt, paſſa iacturã nullam, pilotum ſolum accepimus ab eis, & demũ iter noſtrum perſequuti ſumus.

De naufragio ſinus Melindæ.

CAPVT LXXX.

Die duodecima Februarij ſub noctem piloti omnes, id eſt, itineris duces & reliqui, qui chartam nauigationis optime callent, terram applicuere: tum *Sancinus Tonarus, qui præfectus erat ingentis nauis, ultro ſe obtulit itineris præuiũ, & explicatis uelis, ipſe rates omneis præibat: & ecce nocte intempeſta mare ſæuit undabundum admodum, claſſem actutum cõturbat, modo huc modo illuc impellens: & tandem Sancini nauim impulit in ſiccũ, cœpit protinus cõflagrare, ubi ignis emicuit: mox certiores huius inauſpicati euentus reliquas naues reddidit: quo uiſo igne, iuſſit præfectus claſſis naues eò uela facere, ubi ignis emicuerat: nox erat tenebricoſa, quum luna pernox minime eſſet, uenti etiam magis inualeſcebant, adeò ut uix tempeſtatem ferre poſſemus, non audebat propterea claſſi propius accedere, ne & aliæ naues igne corriperentur. Miſit itaq; eò paruas cymbas, ut iactis in pelagus mercibus, uel ipſos homines uendicarent ab incendio, uerum nauis iam dehiſcebat, conflagrabatq; , ut nullus ſpei locus ſupereſſet: ardebat enim tanto incẽdio, ut propè naues alias ignis corriperet. His uiſis uela deſerentes, remigare cœpimus, & omnium mercium nauis cõbuſtæ iacturam fecimus, ſaluis tantum uiris: nam aromata omne genus ferebat nauis quæ arſit, & ea erat ducẽtorum doliorum capax: & in hoc ſubmerſu & conflagratioue nihil prorſus ſeruatum eſt: uiri enim ſolis tunicis interioribus induti incendium euaſere. Illinc itaque ſoluentes, prætermiſſo regno Melindæ, quoniam eò concedere minime licuit, uerſus Monachiæ prouinciam iter direximus, & inde ligna & aquam ſumpſimus, reductis in terram nauibus, ne à fremente ſalo ſubmergerentur: nam plenæ rimarum erant undequaque perfluentes. Tunc præfectus claſſis miſit Sancinum quæſitum celocem quampiam, necnon pilotum, quo præuio inſulam Zaphalæ exploraremus. Interea nos naues ſarciebamus: inde ſoluentes, petere inſtituimus locum quẽdam piſcoſum, ubi piſces erant innumeri. Ibi igitur uberrime piſcati ſumus, & quum multum piſcium conſequuti eſſemus, illinc abeuntes in atrociſſimam tempeſtatem rurſum incidimus, quæ perinde nos interturbabat, ut coacti fuerimus gradum referre: & dum ſic iactamur maris fluctibus, nauis quædam è noſtris correpta eſt à ſæuiente ſalo.*

aliàs, ſanctus Tonarus

Quot naues redierint in Lusitaniam. CAP. LXXXI.

ITaq; post tot naufragia, & animi interturbationes, & ferè rerum omniũ iacturam, ac intertrimenta, die paschæ Sancti pneumatis caput bonæ spei
Frons Africæ appulimus. Id enim promontoriũ, quod Pomponius frontẽ Africæ appellat, ubi Africa se cuneat, & fastigiatur admodum. Inde uero uẽtis prosperis ad id oppidum quod adiacet promontorio Viridi deuenimus, regnum Tesenice dicitur. Ibi iraq; nacti sumus liburnicas tres, quas nuperrime rex Lusitanis eò miserat gratia explorandi orbis, ut est uir ad magna quæq; altus & educatus. Illic etiam cõperimus nauim quandã, quæ sæuiente freto à nostro conspectu euanuerat, è regione ostij sinus Mechæ: nam in urbe quadã commorati fuerant, ubi & cymbam, & maiorem hominũ partem reliquerãt: redibat enim nauis, uiros septem tantummodo ferens, eosq; ægrotantes, utpote qui uinum non bibebant, nec item aliam aquam, quàm pluuiam bibebant in naui, ut assolet, collectam. Tandem aliquãdo appulimus Vlisbonam solum patrium, ferè ultima Iulij. Postridie uero superuenit ea nauis, quæ euanuerat dum rediremus, necnon & sanctus Tonarus cum celoce quã fabricatus fuerat in insula Zaphale: & is nobis referebat eam insulam esse perq; angustam in ostio cuiusdam sinus à Mauris cultam, & ibi montes esse, ubi aurifodinæ sunt quamplurimæ: addebat etiam eò cõplusculos alios cõtendere emẽdi auri gratia permutatione rerum multarũ. Et id tempus quo Sanctus illuc cõcessit, cõperit ibi quãplures Maurorũ naues, cepitq; inibi Maurũ, qui apud eum tantisper obsidis officio fungeretur, donec Christianus quidam redijsset, quem ipse in Arabiam causa explorandæ regionis destinauerat. Quum autẽ nusquã cõparuisset, uela uẽtis dedit, secum ducens Maurum, & tandem in patriã diu optatam peruenit. Nec etiam id uos latere uolumus. Vlisbonam è tanta classe sex dũtaxat naues redijsse, reliquis pessundatis cũ hominũ strage, necnon mercium infinita iactura.

De pondere & moneta eorum. CAP. LXXXII.

POstquã in superioribus meminimus merciũ ferè omne genus, superest nunc, ut nonnihil de pretio & pondere earum in mediũ afferatur. Igitur in urbe Calechut bacchar nucum muscatarũ, id est mẽsuræ genus cõtinens cantaros quatuor, non pluris uẽditur q; pro cccl. fauis: & Faui xx. ducatum, id est, nummũ aureũ efficiunt. Item cinamomi baccar cccxc. fauis. Item faracula aridi zinziberis, id est xx. baccari pars, fauis sex. Item faracula zinziberis saccaro conditi fauis xxvij. Item baccar tamirindi fa. xxx. Item ba. piperis proceritis fa. cccc. Item ba. zerombeci fa. xl. Item ba. myrobalani fa. dlx. Item ba. zedouariæ fa. xxx. Item ba. sandali rubri fa. lxxx. Item ba. lachæ fa. cclx. Item ba. sandasij fa. clx. Item ba. masticis fa. ccccxxx. Item fa. confortæ fa. clx. Item ba. piperis fa. cccl. Item fa. thuris fa. v. Item fa. belzuini fa. vi. Item fa. ligni aloë fa. cccc. Item fa. cassiæ fa. ij. Item fa. reubarbari fa. cccc. Item

ba. gario-

ba.gariophylli fa.Dc. Item fa.opñ fa.cccc. Item ba.ſandali albi,fa.Dcc. Itē mit tricale ambræ,quod unciæ ſex cum quarta efficiunt mitricale unū ambræ. Itē ba. unum xx. farazolæ efficiunt,farazolam uero xiiij. aratollæ & tertia pars unius efficiūt Portugallenſiū,quoniā Venetijs xxiiij. aratollæ, libra efficiunt xxij.& ſecundū partem. Ad ſummam igitur nummus aureus non pluris ua let cū xx. fauis. Poſt hæc dicendū eſt de pretijs rerum,quas domo attulimus, uidelicet,quanti uendantur in urbe Calechut. Item fa.æris fa.xlv. Item fa.co ralli albi,fa.mille. Item fa.plumbi.fa.xviij. Itē fa.coralli obliqui fa.Dcc. Item fa.argenti fa.xx. Item fa.coralli nothi fa.ccc. Item fa. aluminis fa.*xx. Item almenum unum,quod eſt pondus excedens menſurā Portugallenſiū,aratis duobus & medio,quod efficiet libras tres uel circa,more Veneto,& hoc pon dere uendunt crocum,fauis, uidelicet lxxx. *alias, liiij*

De regionibus,unde comportantur aromata.

CAPVT LXXXIII.

NOn abſonum igitur crediderim, ſi eorum locorū nōnihil meminerim, unde afferuntur aromata fere omnium generum. Piper itaque adue hitur è turri quadam quæ eſt ultra Calechut, ſecus litus ad leucas ferè L. Ci namomū mittit regio dicta Zalon,nec alibi inuenitur,ea eſt ultra Calechut itinere leucarum ccIx. Gariophyllū fert Meluza regio,quæ abeſt à Calechut ad leucas duodecim more Luſitano, in loco qui dicit Cananor. Nuces uero muſcatæ,& maſtix afferūtur ex Meluza quæ abeſt à Calechut leucis D ccxl. Caſtoreum,hoc eſt, muſcatum, uenit è prouincia quadā quæ dicitur Pego, diſtāte à Calechut leucis D. Vniones uero proceriores affert plaga Armuzi, citra urbem Calechut leucis Dcc. Spicus nardus, & myrobalanū aduehūtur ex Columbaia prouincia citra Calechut leucis Dc. Caſſiam in ſurculis mittit urbs ipſa Calechut. Mittūt uero ſua thura Sabæi citra Calechut leucis Dccc. Mirrham Fartica regio citra Calechut Dcc. Lignū autem aloë,& reubarbarū, camphoram, & calingā mittit Chiua regio ultra Calechut ad mille leucas. Zerombam fert Calechut, cardamomū maius Canona mittit oppidū Ca lechut,lōge ab eo leucis duodecim. Piper longū in Same inuenitur. Benzui, & zan ultra Calechut leucis D cc. Tamirindū,& Zedouariam mittit urbs Ca lechut. Lacham mittit oppidū dictum Samoterra, ultra Calechut leucis D. Braſille fert regio Tanazar, ultra Calechut leucis D. Opium fert plaga Adde citra Calechut Dcc. Satis igitur ac ſuper dictū ſit de pōderibus, & rerū pretio, necnō de locis unde hæc aduehuntur.

NAVIGATIO CHRISTO

PHORI COLVMBI, QVA MVLTAS REGIONES HA
ctenus orbi incognitas inuenit, inuentasq; Hi
ſpaniæ rex coli iuſſit & frequentari.

Quomodo rex Hiſpaniarum dedit liburnicas duas Chriſto/phoro Columbo. CAP. LXXXIIII.

ITAQVE Chriſtophorus natione Italicus, patria Genuẽſis, gente Columba, uir erat procera ſtatura, colore ad rubedinẽ inclinato, facie oblõga. Is quum diutius in regia regis Hiſpaniarum inuictiſſimi di/uerſatus fuiſſet, animum induxit, ut hactenus inac/ceſſas orbis partes perquam diligenter peragraret. Petijt propterea rurſus & iterũ inſtantiſſime à rege memorato, ut uoto ſuo tam pio non deeſſet, futurũ ſibi & toti Hiſpaniæ decus præclarum adſeuerabat, ſi ſua opera & impenſa nouas inacceſſasq; regiones nactus eſſet: & ad id opus nauigãdi ultro ſe of/ferebat, nam pollicebatur plures poſſe nanciſci in occidente inſulas, quæ ad uſum, imò ad delitias mortaliũ minime forent ineptæ, & in primis in eis inſu lis, quæ conterminæ ſunt Indiæ, inueniri poſſe arbitrabat baccas, id eſt, unio/nes, lapidesq; pretioſos fore omne genus, necnon aromata omnifariam, au/ricq; plurimum. Hæc meditantem rex & regina identidẽ deriſere, utpote co/gitantem inania, & penſi nullius, uertebaturq; hic ſermo propè in fabellam. Tandem peractis annis viij. inſiſtẽte adhuc Columbo, cœpit rex his ſermo/nibus aures præſtare attẽtiores, decreuitq; poſt multa experiri uiri ingeniũ, propterea in effectum huius celebris inſtituti, iuſſit liburnicam unam, & ce/loces duas omni genere annonæ armamẽtorumq; cõmuniri: quibus expedi tis, prima Septembris luce M. CCCCXCII. ſoluit ab Hiſpanis litoribus, & diu optatum iter aggreſſus eſt.

De inſulis compertis à Columbo uiro acerrimo. CAPVT LXXXV.

Canariæ ITaq; ſoluit à Gadibus iter faciens uerſus inſulas Fortunatas, quas nũc Hi/ſpani appellant Canarias, ob id quod canibus maxime abundẽt: antiqui Fortunatæ uero Fortunatas dicebant. Hæ enim abſunt à Gadibus milliaribus MCC. prout ipſi computãt ſuas leucas, dantes unicuique leucæ M. IIII. Fortuna/tas propterea eas dixere ob aëris miram temperiem, cœliq; clementiam, ſunt in climate per Syenem uerſus meridiem: eas incolunt ferinæ gentes, quibus nulla eſt religio, nullius dei timor, nulla uerecundia, utpote qui nudi incedũt uſquequaque: eò Columbus conceſſit aquæ nõnihil ſumpturus, ut uel inibi ſocij prius parumper conquieſcerent, quàm atrocioribus aſſueſcerent labo/ribus

ribus: nam qui sulcant maria incomperta, his necesse est prope labores innumeros exantlare. Soluens igitur illinc arabat maria, & per dies xxxiij. totidemq; noctes nauigans uersus occidentem, nihil telluris unquam apparuit: tandem è specula quispiam insulas quasdam conspicatus est: propius accedentes uidere insulas sex, quarum duæ erant uastissimæ, eisq; nomina indidit, alteram Hispanam, Ioannam alteram nuncupauit.

De magnis insulis. CAPVT LXXXVI.

IOannam non satis compertũ habuere utrum esset insula uel ne: dum tamen eius latera legunt, audiuere innumeros auium cõcentus, & in primis luscinarum, quæ densissimis nemoribus inerrabant, mense Nouembri. Inibi etiã conspexere limpidissima flumina, eademq; ad potãdum suauissima, portus magnos celebresq;. Et quũ uento Choro nauigarent, prouecti sunt magis secus insulæ litora, nusquam tamen ad calcem peruenere. Quum igitur progressi fuissent ferè milliaria DCCC. & nullum terminum adhuc comperissent, credidere continentem esse: propterea decreuere gradum referre, impellente pelagi sæuitia: nam malus, id est, arbor nauis nutare incipiebat. Conuertit itaque nauim ad orientem, & mox deuenere ad eam insulam, quæ dicitur Hispana: & quũ summe appeterent terrã explorare quæ ad Aquilonẽ uergebat, & iam ipsis terræ appropinquantibus, condicto ratis maxima in scopulum quendam collisa est, adeo ut iam dehisceret: uerum summergi nequiuit ob planiciem saxi: mox accurrunt cum cymbis uiri celocis alterius, & socios è faucibus Neptuni eripuere ferè moribundos. Quum terram appulissent, conspecti sunt ab incolis eius insulæ, qui protinus effuse fugerunt in nemora densissima, nõ aliter quàm si fugacem leporem consectaretur canis, genus inauditum: nostri tamen uestigia persequũtur fugientium, & mulierẽ quandã corripuere, quam quũ ad naues reduxissent, uino & obsoniis propè distentam, & eleganter uestitam missam faciunt: nam ipsi nudi incedunt, & humaniores ignorant delitias.

De situ & moribus Hispanæ insulæ. CAP. LXXXVII.

QVamprimum igitur hæc mulier deuenit ad suos satura & prope farta, cultuq; insolito uestita decentissime, alij hac liberalitate adducti, mox certatim, cateruatimq; ad litus concurrunt, rati genus esse diuinum: nam desiliebant in pelagus secum ferentes aurum, quod cum ollis testaceis, uasisq; uitreis permutabant, pro minima quaq; re etiam despicabili aurum dabant, exempli gratia, si quis dedisset frustum speculi cõfracti, protinus aurum consequebatur. Contracta igitur amicitia, uigentibusq; commerciis, nostri cœpere diligẽtius eorum uitam & mores explorare, comperereq; protinus eos regẽ habere: propterea petẽtes mediterranea, hoc est interiora insulæ, à rege eorum perquam honorifice sunt excepti: quum uero adueserauissent, edito signo de more salutãdæ uirginis, nostri genua plicabant, quos æmulabãtur

Barbari itidem agentes: ubi nostri & crucem seruatoris trophæum uenerabantur, eam & ipsi condicto colebant: hi etiã ubi uidere nauim pessundatã, certatim confluebant cum cymbis suis aduehẽtes nostros, & ab undabundi maris faucibus eripientes. Cymbas huiusmodi appellãt canoas: quæ ex sola caua arbore factas, nõ quidẽ ferro, sed cote præacuta excauãt: habẽt etiã longiores naues, id est, liburnicas, octuaginta remorũ capaces. Ferro carẽt omni, propterea nostri admirabantur, quonam modo quirent domos cõstruere, quas conspiciebant miro modo extructas, necnon alia arte fabrefacta fabertime: uerum cote, ut diximus, pro ferto utuntur. Acceperũt etiã referentibus amicis, nõ longe ab ea insula esse quosdã populos, qui carnibus uescebantur humanis. Idcirco ubi nos uidere, crediderũt Antropophagos esse, ideo effu-
Canibali sissime fugerũt, Canibalos appellãt ferinos populos, qui in cibatu homines habeãt gratissimos. Hos nostri preterierant, eos ad meridiẽ relinquẽtes.

De Canibalorum moribus. CAP. LXXXVIII.

IGitur hi populi mœstissime conquerebantur nobis de efferatis illorũ moribus, nam aiebant eos in se non aliter sæuire, quàm tigrim uel leonẽ quẽpiam in mansuefacta animalia: horresco referens. Impuberes, si qui corripiuntur, exectis testibus, saginant uti nos gallos gallinaceos, ut lautius eis uescantur. Puberes uero mox cõtrucidant, quibus exenteratis, ilia comedunt recentia, membrorumq; partes extremas, cætera saliunt, adseruãtq; ut nos insitia & farcimina omnis generis: nam insitia fiunt ex sanguine aprino uel bubulo, aut ex carnibus tessellatim concisis, alij apexabo appellant, haud dubie est genus farciminis. Mulieribus haud uescuntur, uerum eas ad prolem, ueluti nos gallinas ad oua seruant: siqua est anus, ea mancipij uicẽ gerit. Propterea hæ insulæ, quas iam subegimus, ubi audiunt aduentare hos efferatiores immanesq; populos, actutum dant terga, licet sagittis utantur, non sunt tamen tantarum uirium, ut cõpescere eos queant, nam pauci complures fundunt, utputa centum decem profligant Canibali, nusquam comminus cõgrediuntur, fuga tantum sibi cõsulunt. Nos nequiuimus aliter intelligere, quos deos colant alios, q; solem & lunam, cœlumq;. Mores uero aliarum insularũ idcirco non referimus, quoniam ob angustiam temporis & interpretum penuriam de eis nihil compertí habuimus.

De moribus illorũ qui Hispanã insulã colunt. CAP. LXXXIX.

HVius insulæ cultores loco panis utuntur radicibus quibusdã, quæ sunt (si magnitudinem formamq; spectes) instar napi, saporem habẽt, quẽ molles recentesq; castaneæ, ages uocant: aurũ apud eos est in pretio, id enim auribus appensum ferunt: suis non emigrãt finibus, nec ut alij ultro citroq; commeantes commercia exercent: cœpimus eos percunctari signis, ubi eruerent aurum, intelleximus ab eis legi in harenis fluminis cuiusdam, quod ex editissimis deriuatur montibus. Id enim labore eximio colligũt, funduntq;

in frusta,

in fruſta, & demum in bracteas, id eſt, laminas. Verum ubi nos eramus nõ naſcitur aliunde aduehitur, ut circũuecti inſulam re ipſa cognouimus: quo/ uiam poſtquam illinc ſoluimus, deuenimus ad quoddam flumen, quo pro/ fecti ſumus ſumendæ aquæ gratia, & ibi auriferas conſpeximus harenas, ibi quadrupedia, non niſi cuniculos uidimus: ſerpẽtes uero immenſæ uaſtitatis, numeroſiores q̃, quos fert inſula, ſed innoxios conſpeximus: necnon ſylue/ ſtres turtures, anates noſtris proceriores, anſeres q̃ oloribus candidiores, ue/ rum capite tantum rubeo erant: ibi & pſitaci complures, alĩ coloris praſini, fului alĩ, alĩ uero Indis non abſimiles, id eſt, torque miniato. Tulere ex his igitur ſexaginta uerſicolores, cõiecturam q̃ ex his alitibus fecimus nõ longe Indiam abeſſe: uerum huic ſententiæ non adſtipulabatur ſphæræ ratio, & in primis philoſophus in illo de cœlo & mũdo, Senecaq̃, & alĩ cõpluſculi coſ/ mographiæ haud expertes, qui adſeuerant Hiſpanias nõ multum ab India abeſſe, maritimo præſertim itinere. Hæc igit̃ inſula ſuapte natura gignit ma/ ſticem, aloë, & alia his non diſſimilia. & in primis grana quædam rubea, quæ pipere ſunt acriora: cynamomũq̃, & zinziber noſtri tulere.

De uiris quos Columbus gratia explorandæ inſulæ dimiſit.

CAPVT XC.

IGitur Columbus de compertis terris ſatis ac ſuper lætus, utpote qui uide/ batur nouum comperiſſe mundum. Quum uero primum uer iam appe/ teret, decreuit patriã repetere ſuam, dimiſſis apud regem uiris triginta octo, qui perquam diligenter ſciſcitari & explorare deberent locorum ſitus, ac re/ gionis mores, frugumq̃ ac arborum naturam. Rex enim appellatur Guan/ cranillo, cum quo iniit fœdus maximum, commendauitq̃ illi ſuos arctiſſi/ me, adeò ut intuitus eos pio obtutu, coram Columbo illachrymari cœperit, miſeratus conditionem remanentium. Tandem Columbus iuſſit uela uen tis dare Hiſpaniam uerſus, ſecum ducens ex inſulanis uiros decem, non alia magis de cauſa, quàm ut eorum linguam aliquando diſcerent, quoniam id conſequi haud difficulter poterant: nam caracteribus noſtris ſuum idioma ſcribi probè poteſt: cœlum appellant Turci domum boa: aurum cauni: ui/ rum probum toyno: nihil, maxani dicunt. Reliqua uero nomina æque ac nos noſtra proferunt.

Quomodo Columbus fuit dictus Admirans mare. CAP. XCI.

REx itaq̃ & regina Hiſpaniarum nihil magis gerebant in uotis, imò ſu/ pra uota, quàm ut almam Chriſti fidẽ indies augerent, auctamq̃ cole/ rent, & cultam ſummopere uenerarẽtur: propterea id eximie obſeruabãt, ut hæ gẽtes quæ hactenus nomen Chriſtianũ ignorauerant, tandem aliquãdo ope & induſtria ſua, ſcirent unã eſſe Chriſti fidẽ, extra quã nulla eſt ſalus, nec redemptio. Inq̃ huius rei ſpecimen decreuere ſummis honoribus Colum/ bum proſequi, nihilq̃ prætermittere, quod ad cultũ & decus eius ſpectaret.

Igitur

Igitur uultu ſereno eum excipiunt, cõdecorantq; innumeris titulis: & quod apud Hiſpanos eximius ducitur honos, cõſeſſum ipſum recipiũt: uolueręq; ut deinceps non Columbus, ſed Admirans oceanũ appellaretur: & ut licuit colligere ex Admirantis ſermonibus, ſperabat propediem fidem noſtrã magna incrementa habituram, ſi hæ inſulæ ad fidem reducerentur: in commercijs uero & alijs mortalium emolumentis, quibus plerũque omnes inhiant, nullam propè ſpem collocauerat. Itaque ſereniſſimi reges iubẽt ut protinus Liburnicæ xvij. expediantur, quæ arcem in prora habeant, id eſt ſpeculam, unde eminus ſpeculantur: celoces uero duodecim abſque ſpecula, inq; eis hominum mille ducenti, qui omni genere armorum communirentur. Fabrosq; lignarios, id eſt, carpentarios, artificesq; fere omnium generum ære annuo conduxit, qui claſſem ſequerentur: equites etiam quoſdã centuriauit, ut nihil claſſi deeſſet, quod ad ualidam expeditionem ſpectaret. Columbus uero ſues & boues ſexus utriuſque in claſſem introduxit, triticũq; & ordeũ, ac legumina propè omne genus corrogauit in nauibus, tum ut uitã in nauí diutius protraheret, tum uel maxime ut inibi terræ mandaret ſemina: tulit etiam arborum taleas quas ibi plantaret: quoniam id genus illic haudquaq; arbores uiſuntur: nam præter pinum & palmas nullas habẽt arbores nobis cognitas, & hæ mira ubertate creſcunt, adoleſcuntq; in tantam altitudinem, ut non facile referri poſſit ob maximam ſoli ubertatem. Sunt enim illorum fructus propè innumerabiles, uerum nobis incomperti, aiuntq; ſub ſole feraciorem tellurem minime eſſe. Inſtituit etiam noſter Columbus ſecũ ferre inſtrumenta omnis generis ferrea, quæ cõducerent urbi condendæ: ut in noua regione nouas urbes conderent, quæ forent ſuorũ tutiſſima receptacula, multiq; inſuper regis clientes, contubernalesq; ultronei ſe obtulerunt huius nauigationis ſocios, deſiderio comparandæ gloriæ, prouocati geſtis Columbi præclaris. Igitur prima Septembris ſoluere ex Cades uentis proſpere flantibus, & prima Octobris applicuere inſulam Canariam, eam, inquam, quæ Fericta dicitur. Quarta uero Octobris uela facere uerſus meridiem, nihilq; comperti de eorum nauigatione uſque ad hyemale æquinoctiũ habuimus. At uigeſimo tertio Martij, rege ac regina diſcumbentibus, mox affuit uerecundius quidã, qui renũtiauit celoces duodecim applicuiſſe Cades: ſucceſſum autem nauigationis ulterioris quinta Aprilis luce M. D. IIII. germanus frater altricis primogeniti regis miſſus ab Admirante ad regem peruenit, cunctaq; retulit quæ in ſequentibus adnotabuntur.

Quomodo Admirans adiuit Canibalorum inſulas,

CAPVT XCII.

ITaque prima Octobris Admirans Columbus ſoluit à Canarijs flante Affrico, ad læuam iter faciens, meridiem uerſus adnauigauit xxi. diebus priuſquam

priusquam tellurem cõspexerit aliquam. Tandem deuenit ad Canibalorum insulas sæpe dictas, & primo conspectu uidere nostri insulam uastissimam, adeò arboribus condensam, ut uix discerni posset, utrum sylua foret uel ne: & quoniam is dies erat dominicus, Dominicam eam nuncupauerunt: & ubi cognouere incultã esse, minime uisum est illic gradum sistere, sed ultra progressi sunt. In his igitur uiginti & uno diebus sua sententia sulcarunt maria per leucas fere mille trecẽtas & uiginti. Nam per id tẽpus Aquilonem uentum prosperum semper habuerant: deinde soluentes ab dicta insula, breui peruenere ad aliam insulam omni genere arborum refertissimam, quæ inenarrabilem suauitatis odorem fragrabat: nonnulli allecti amœnitate loci, in terram descendentes, nihil animatum ibi cõspexere, præter lacertas inauditæ magnitudinis: eam Crucem appellarũt, primoq; loco de cultis post insulas Canarias conspecta est: & hæc erat Canibalorum insula, ut re ipsa demum cognouere, id adfirmitantibus interpretibus Hispanæ insulæ, quos secũ ducebãt. Circũuecti itaq; insulã, casas humiles compluscula cõpererunt: nam uicatim degunt xx. uel ad summam xxx. domus simul continenterq; dispositæ in orbem ambientes plateam quãdam, cuius diameter erat orbicularis: domus erant ligneæ amphitheatri instar. Hunc morẽ construendi ædes seruant, erigunt complures eminentissimas arbores in orbem, inq; eis trabes figunt, quibus arbores inhærẽt, fitq; ut his fulcimentis minime ruãt. Imbrices uero, quum domum cooperiunt, ita constituũt, ut formam tentorij efficiãt, surgitq; in modum pyramidis, id est, in acutum. Demum has sic dispositas arbores intexunt palmarum foliis, & quarundam aliarum arborum, ut & uentos & imbres tutius arceãt: introrsus uero trabes texunt funibus bombicinis, & radice quadam sparto minime absimili: cubilia habent eminentissima, quæ fœno & bombice sternunt: porticus habent maximas, ubi saccara collocant. Et ibi etiam conspeximus duas statuas ex ligno fabrefactas, quas duo angues immense uastitatis sustentabant, eas credimus esse eorum idola: uerum compertum habuimus statuas huiusmodi solũ ornatus causa erectas fuisse, quoniam hi solem & planetas tantũmodo adorant. Eò igitur ubi nostri applicuere, mox uiri & mulieres effuse fugerunt, deferentes eorum domos: ubi uincti erant impuberes complusculi, quos ad saginam adseruabãt: necnon anus complures, quæ mãcipiorum obibant officia, protinus ad nos contenderũt. At nostri ingressi eorum domos, animaduerterũt illic uasa esse fictilia omne genus, quæ nos Samia appellamus, in quibus elixabãt carnes humanas, psitacis, anseribus, & anatibus simul admixtis: alias autẽ uerubus impositas torrebant, selectis ossibus, & brachijs humanis, quibus pro ferro utebãtur, ut sagittis adfigerẽt suis: ferro enim prorsus carent. Vidimus etiam ibi impuberis caput nuperrime abscisum, sanguine adhuc defluẽte, hoc erat trabi infixum, Hæc insula quatuor ingentissimis irrigatur fluminibus, Gua-

Crucis insulæ rium mores

dalupeam

Guadalupea dalupeam appellauimus, quoniã non est absimilis monti illi sanctæ Mariæ, quem Guadalupum Hispani uocitant, incolæ uero Grachanam: fert hæc insula psitacos fasianis multo maiores, nec alis similes, nam alas habent uersicolores, cætera rubei: tantaq; psitacorum apud eos copia, ut apud nos cicadarum: & licet eorum nemora sint psitacis referta, eos tamen saginant, quos habẽt in cibatu gratissimos: mulieres uero quæ cõfugerãt ad nostros, Admirrãs nostro ritu exornari iussit, & compluscul is donari muneribus, mandans ut protinus eas ad Canibalos mitterent: quoniam hæ probe nouerant quò fugissent Canibali. Itaq; mulieres ad Canibalos profectæ sunt: quo factũ est, ut mox Canibali ad nostros accurrerint pellecti muneribus, quibus donatæ mulieres fuerãt, autumãtes itidẽ consequi posse. Vbi uero coràm fuere, siue timore, siue scelerũ conscientia, mutuo sese respiciẽtes, illico terga dedere, proxima petentes nemora: at nostri qui inerrabant insulæ explorabũdi, cymbas eorũ omnes cõfregere. Et illinc soluẽtes adiuere socios suos, quos dimiserant in Hispana insula primo itinere: & dum eunt utrinq;, complures præteriere insulas: ab ea parte uero, quæ respicit Aquilonẽ, apparuit insula, cuius inquilini nostros interpretes, quos ab insula Hispana duxerat Admirrans, intelligebãt, necnõ eos quos uẽdicaueramus à sæuitia Canibalorũ, dicebãt uocari Matininam, adfirmantes eam cultã esse à solis fœminis, quæ statis anni temporibus coibant cum Canibalis, ut solebãt olim Amazones: prolem partiebantur, mares dabant parentibus, fœminas uero fouebant ipsæ: aiunt etiam has fœminas specus habere altissimos, quò se recipiunt ubi extra stata tempora quispiam eò concesserit, & ibi se tutãtur sagittis propulsantes hostem, si forte fortuna explorauerint aliqui aditum: propterea nostri per id tẽpus propius accedere nequiuerũt, præternauigantes insulã ad milliaria ferè quinquaginta. Inuenimus aliã insulam, quam interpretes aiebant esse apprime cultam, habitatoribusq; frequentissimã, & inter alia habere innumeras fruges, & propè omnia quibus uita humana carere nequit: & quoniam montes habent præaltos, eam montẽ appellauimus Ferratum: at nostri interpretes, & hi quos adseruaueramus ab atrocitate Canibalorũ, adfirmabant Canibalos aliquando longa metiri itinera supra mille milliaria, ut carnibus uescãtur humanis. Postridie illius diei nacti sumus aliam insulam, quæ quoniã erat obrotunda, Admirrans eam nuncupauit sanctã Mariam rotundam. Supra istam comperimus aliam, cui diui Martini nomen indidit: uerum in neutra istarum stationẽ fecimus. Perendie uero aliã inuenimus, quam aiebant longitudine esse milliariũ cl. à parte, uidelicet, occidentali in orientale latus: referebant mira de ea interpretes, quòd uidelicet, foret summe ferax, & pulcherrima, hanc postremo appellarunt sanctam Mariam antiquam. Post eam cõperit fere innumerabiles insulas, uerũ longe à prædicta, milliaria propè cccc. Interq; eas quædã cæteris præstabat magnitudine, quæ dicebatur ab incolis

Ay Ay, noſtri uero nuncupatũt Sanctam crucem: eò appulimus, ut aquam hauriremus: at Admirans emiſit triginta uiros, qui explorarent diligenter inſulam, qui mox quatuor Canibalos cum totidẽ fœminis inuenerũt, quæ mulieres uiſis noſtris, complicatis manibus eleuatisq; auxiliũ petere uidebãtur: quibus liberatis, uiri in nemora dilapſi ſunt. Biduo itaq; illic agẽs Admirans, triginta uiros in inſidijs collocauit, qui corriperẽt Canibalos, ſi qui apparuiſſent. Qui uero ſtabant in litore, uiderunt cymbam, caneam ipſi appellãt, homines octo, & totidem mulieres uehentem. Vbi igitur Admirans daſſicum cecinit, unà omnes ruunt in Barbaros, qui ſtrenue ſagittis pulſare noſtros conabantur, nec prius quiuere ſe clypeis tegere, quàm Hiſpanus à fœminis ſagitta ictus occubuit, alter uero male acceptus eſt. Hiſpani tamen ubi comperere ſagittas ueneno illitas eſſe, decreuerunt propius manus cõſerere, & ui remorũ in eos contendere: quod ut fecere, protinus Barbarorũ nauim peſſum dedere. Præeminebat enim ibi mulier quædam ueluti regina, cuius dicto parebant omnes: hæc natum habebat ſecum torui aſpectus atrocisq;, qui facie non regem ſed prædonem, aut furem quempiã ſæuiſſimũ præſentabat Submerſa itaq; naui, non deſinebant nando noſtros onerare ſagittis, eleuatis tantũm ſupra aquam brachijs, quæ res uiſa eſt monſtrifica. Dum itaq; nantãt ſagittantq;, ad ſaxum quoddam deueniunt, ubi tandem à noſtris ſunt expugnati, occiſis nonnullis, & regulo grauatim ſaucio uulnere duplici: hos ad Admirantem trahunt reluctantes, qui conſpectum tanti uiri minime pauentes, ferociam nuſquã exuerunt, ſpumas efferueſcentes non aliter quàm leo ubi in caſſes deuenit tunc rugitus edit maiores atrocioresq;, ſæuitq; magis: adeoq; efferebãtur, ut nullus eſſet inibi tam intrepidus qui ferocientes uiros non formidaret. Progreſſus itaq; Admirans Affrico flante aliquando, nõnunquam ſpirante Fauonio, peruenit ad quandam pelagi uaſtitatem, ubi propè innumeræ erant inſulæ multijugæq;: nam aliquæ frequentioribus obumbrabãtur nemoribus, aliæ uero ſumma apricitate amœnitatẽ non mediocrẽ præ ſe ferebant, nonnullæ autem ſqualebant ſaxis, humo ieiuna aridaq;, & præuſtis implicitæ montibus: aliæ etiam intra cautes colorem coccineum continebant, aliæ uiolaceum, albicantem aliæ: perinde ut multi rati fuerint eas eſſe minas gemmarum, aut loca metallorum corruſcantibus plurifariam coloribus. Eò itaq; non conceſſere ſæuiente pelago, nam uerebantur ob ſcopulorũ frequentiam, ne naues colliſæ ſaxis, dehiſcerent protinus ſubmergerenturq;, in aliud tempus rem differentes. Nequiuere etiam inſulas percenſere, ob eorũ implicitam frequentiã: tamen nonnullæ celoces, quæ altiore fundo haud egebant, mediocri contentæ alueo propius acceſſere, & ſupra xlvij. inſulas numerarunt, locumq; Arcipelagus nuncuparunt ob inſularũ frequentiã. Dum itaq; relictis inſulis in altũ prouehũt, in medio ferè itinere aliam nacti ſunt inſulã, quæ dicebatur Buchema, ubi complures erant illorum qui atrociſſimas Ca-

nibalorum manus euaserant: hi nobis retulere insulam cultã esse eximie, cultoresq; mitiores, & usquequaque Canibalis infensos: inq; ea nemora complura, quæ apros fouent ingentissimos: hi naues non habent, quibus sulcare possint maria, & Canibalos adire: uerum ubi Canibali eò contenderint, congrediuntur atrociter, propulsantq; eos: quos si ceperint male accipiunt, par pari referentes: nam erutis luminibus, eos in frusta minutatim concidunt, & ignibus torrent, & pro uindicta deuorant, alioquin humanis non uescuntur carnibus. Hæc nobis referebãt nostri interpretes, quos ex Hispana insula adduxeramus. At nostri parum illic immorati, præteriere insulam, nisi quod ab ea parte quæ occidentẽ respicit in terram descenderũt, ut aquæ nonnihil haurirent, ubi eminentem pulchramq; domum inuenerũt, & cum ea duodecim minores domos omni habitatore desertas, ibiq; nulla erant habitantium recentia uestigia: causam propterea ignorabãt, quur desertæ forent, ni forte habeant illarum habitationũ stata tempora, dum candens sydus feruet nimiũ, abeũt in mitiora loca, reuersuri quũ cõducibile arbitrabuntur: uel forte metu Canibalorum litora deserunt tantisper donec abeunt, utcunq; fuerit insula: unicum habet regem, cui perquam reuerenter adstant, obediuntq; mirum in modum, Chiasichium appellant eorũ regem: latus huius insulæ quod meridiem contuetur, longitudine ducentorũ milliarium patet: ea nocte duæ fœminæ, & totidem adolescentes, quos asseruerãmus de manibus Canibalorũ, ubi è conspectu suæ patriæ fuerunt, in mare sese proiecerunt, & nando ad solum patrium deuenerunt nobis nescientibus.

Chiasichius

Quomodo Admirans suos reperit uitã exuisse, CAP. XCIII.

TAndem aliquando Admirans peruenit cum tota classe ad Hispanam insulam, quæ abest à Canibalis leucis ferè cccc. Verũ omine inauspicato infeliciq;: nam hi quos loco præsidij inibi reliquerat, uitam exuerant omnes. In hac insula est regio, quæ dicitur Xaynana, unde Admirans primo itinere profecturus in Hispaniam, quasi loco obsidum decẽ uiros abduxerat: ex his ob cœli mutationẽ, septem occubuerãt: unus uero eorum qui superfuerat, ubi suam patriam classis applicuit, Therema dicitur, sponte à nobis emissus est: reliqui uero nando clanculum aufugerunt. Quæ res parum Admirantẽ mouit, qui modo suos cõperisset uiuos, reliqua nihili pendebat: uerum ubi paulum est progressus, canea quædam apparuit, genus est liburnicæ longioris capax ingentium remorum: hæc regis fratrem uehebat, eiusq; præfecto apprime abiens suos cõmendauerat, cumq; eo fœdus magnũ inierat. Is igitur regis Guancenarilli frater alio tantum uiro comitatus, ad Admirantem contendit, & nomine regis imagines aureas duas dono Admiranti dedit. Post hæc cœpit Hispanorum miserabiles casus exponere: uerum uix id intelligere quiuimus, nostris interpretibus non satis eius linguam callentibus. His auditis progreditur Admirans, quoad deuenit ad ligneũ oppidũ, quod Hispani

Canea

sibi

sibi pro potiori tutela condiderant: id totum comperit demolitum combustumq;, nec alia supererant uestigia, præter pallidum cinerē: quæ res nos omnes dolore incredibili affecit: non tamen nobis facile persuasum iri poterat, quin aliqui superuiuerēt: propterea ut huius rei essemus certiores, Admirans iussit tormenta quædam exonerari, ut reboatu edito, si qui delitescerent è nostris mox excitarentur, scirentq; nos aduentauisse: uerum operam lusimus, quoniam nullus usquā comparuit, cunctis fato functis. Tūc Admirans nuntios misit ad regem Guancenarillum scisciatum de suis, questus grauiter de occubitu suorum. Hæc nostri retulerunt, quantum colligere potuerunt ex regis responso, complures, uidelicet, in ea insula reges esse illo potentiores, qui ægre ferebant Hispanos subegisse insulas: propterea contenderant ad ligneū oppidum, ubi Hispani degebant, eoq; expugnato contrucidauerant uiros, & oppidum combusserant, ipsumq; ferentem nostris suppetias ictum sagitta fuisse, inq; eius rei fidem brachium fascijs circumuolutum ostētauisse, nec propterea ad Admirantem iuisse, quoniam consauciatus uulnere nō contemnendo fuerat. His acceptis nulla fide adhibita, postridie Marchionem quendam cognomine Sibilium, rursus ad regem mittit, qui perquam diligenter rem sciscitetur, perpendatq; an sint uera quæ ex rege allata fuerant. Is igitur eò concessit, & remotis fascijs comperit regem falsa loquutum, nullius cicatricis apparente uestigio: uerum procumbentem nactus est uirum simulantem ægritudinem, huius cubili coniuugebantur concubinarum cubilia octo. Tūc deuenimus in eam opinionem, ut non difficulter crederemus nostros astu & insidijs eius occubuisse: tamen Marchio finxit fidē præstare regi, hortatusq; est uirum, ut in crastinum Admirantem uiseret. Postera itaque die ad Admirantem rex contendit, à quo est honorificentissime exceptus, & ueluti miseraretur nostrorum erumnas gemebundus indoluit. At ubi conspicatus est mulierem quandam, quæ nostro auxilio erepta fuerat à Canibalis, eam adfatus est sua lingua longiore subsellio, nobis haudquaquam intelligentibus, illi plurimū applaudēs, hæc dicebatur Catharina. Tandem post multa illinc abiuit, & amicitiam fœdusq; rursus pollicebatur: nō defuere tamen è nostris qui suggererent Admiranti, ut uirum corriperet, & correptum cædis nostrorum pœnas luere cogeret. Admirans uero, ut erat uir multi pensi, rem accuratius pensitatiusq; expendebat, loci & temporis rationem habens: nō enim sibi per id tempus conducere arbitrabatur, ut incolarum animos ad iracundiā prouocaret. Postridie uero illius diei quo illinc rex soluit, eius germanus classem uisit, & mulieres subornauit, ut sequens effectus comprobauit. Itaq; nocte subsequente Catharina cum septem alijs in mare desilijt, ut superato pelago ad regem cōtenderet: nostri tamen, ubi fraus apparuit, consequuti natantes mulieres, tres tantum ceperunt: at Catharina cum tribus alijs ad re-

gem peruenit, qui susceptis mulieribus in interiora insulæ dilapsus est: quo facto nobis rex aperuit se nostros contrucidauisse.

De uindicta occisorum, CAP. XCIIII.

ADmirans igitur cognita proditione, decreuit hominem persequi usque ad regni interiora. Misit itaq; tercentũ uiros, qui Marchionem infensi consectarentur. Hi ergo dum hominẽ explorabundi quærunt, deuenere ad ostium cuiusdam signati fluminis, ubi perquam celebris erat portus, quem Regalẽ appellarunt: nam ubi ingressus est, adeò flumen se sinuat, obliquatq; efficiẽs multiplices recessus, & flexus innumeros, ut alter Mæandrus uideantur, nec licet sis ingressus, cognoscere queas an sis intra uel extra, quanquã in ostio adeò pateat, ut sit trium liburnicarum capax: ex aduersa fluminis parte mons uisitur conspicuus, qui impendio uiret, & præclaris exornatur nemoribus. Ibi psitaci complures, & auitia ferè omne genus exaudiuntur suauissime alternecq; concinentia. Hunc portum interfluũt fluuij duo, & dum altius progredimur, nacti sumus eminentissimas quasdam ædes, quas credidimus regis esse eius, quem persequebamur. Idcirco eò contendimus citato gradu, & ecce occurrunt nobis uiri propè centũ, qui habilissima habent corpora, quiq; arcus & sagittas ferentes, toruo uultu ibãt ad nos, subinde uociferantes se minime esse Canibalos, sed Taynos, id est, nobiles, ac patricios: nos uero signo pacis edito propius accessimus, & quũ mutuo colloquio frueremur, protinus fœdus & amicitiam nobiscum iniere, nec de cætero pauentes, ad nos ueluti ad suos cõfidentissime ibant, hos munere multiplici donauimus. At nostri dum illic agerent, domum mensi sunt, quæ diametrum habebat xxxiij. passuum, erat instar amphitheatri obrotunda, huic circunquaq; adiacebãt triginta aliæ minores ædes, in contignationibus pro trabibus harũdinibus uersicoloribus utebãtur, mira arte textis complicatisq;. Hos patricij nostri percunctati sunt de rege Marchione, quem adseuerarunt petijsse montes. Huius rei decreuere Admirantem certiorem reddere, & in primis conflatæ necessitudinis cum uiris patricijs. Verum Admirans flagrans perniciali odio in Marchionem ad diuersas insulæ partes exploratores expediuerat, qui regem si quo modo possent corriperẽt: nam præ cæteris quos miserat, erant duo strenui iuuenes, Horeda, uidelicet, & Gormalanus animo inuicto, alius alia loca petẽs, propè omnem regionem inter se partiti sunt explorandam. Hi ergo dum uarias regiones peragrarent, deuenere ad quædam spectatissima flumina, quorũ alia ab una parte montis defluebant, nõnulla uero ab altera deriuabantur. Is mons eminentissime attollebatur, qui aurifero sabulo conspergebatur, & inde aurũ effodiunt incolæ hoc modo: nam actis sinistris brachijs in præcordia montis egerunt aurum, egestumq; dextra excipiunt manu, dabantq; nostris: adseuerabant etiam uidisse grana compluscula zecare, quæ allata fuere regi Hispaniarum,

ſpaniarum, nam granũ unum pondus erat unciarum nouẽ, hoc uidere complures uiri. De flumine aurifero, & alijs rebus repertis, CAP. XCV.

HIs uiſis noſtri condicto ad Admirantẽ redierẽt, ut nõ recederẽt à præſcripto: nam Admirans iuſſerat, ut nil aliud agerẽt, quàm explorare regiones nouas, & mox referre earum ſitus & qualitates, nec ipſi pergerent eo incõſulto exercere cõmercia, pro quanto uitam caripenderent ſuam: accepere etiã ab incolis non longe eſſe in montibus regem quendã, quem Gazichium Canobam, ſua lingua appellãt, id eſt, dominũ domus auri: nam boa domus interpretatur, canũ aurũ, & Gazichius rex. In hoc etiã flumine inuenere abſolutiſſimos piſces, aquãq; haud inſuauẽ. Marchio Sibilius refert apud Canibalos populos in menſe Decembri eſſe æquinoctiũ, quod ratio ſphæræ nõ patitur: addebat etiã inibi aues eodẽ menſe fœtificare: quũ tamen ab eo ſciſcitaremur, quantum eis polus eleuaretur ab oriente, retulit Septentrionẽ nõ uideri, ſed mergi ſub arctico polo, & tranſcendiſſe cuſtodes. Verũ ut ingenue fatear, nemo inde uenit, cui indubia fides adhiberi poſſit, quoniã ferè omnes expertes erant literarum, & in primis ſyderalis ſcientiæ. *Gazichius Canoba*

De oppido ab Admirante condito, CAP. XCVI.

IGitur is Admirans claſſis præfectus in ſuam & gentis Hiſpanæ memoriã, decreuit urbem erigere: cooptato itaq; loco, qui Locifron dicitur, nõ longe à portu, & ut bono omine ſuccederent cuncta, auſpicatus eſt à diuinis: nam primo loco eccleſiam dedicauit, cæteraq; abſoluiſſet, ni tempus appetiſſet patriæ repetendæ, uel ſaltem prout abiens pollicitus fuerat regi, ipſum de omnibus certiorem facere quamprimum. Expeditis ergo duodecim celocibus, regem protinus de compertis rebus commonefecit. Quum igitur Admirans in inſula Hiſpana adhuc ageret, alij appellant huiuſmodi inſulã Offiram, quã nonnulli eam eſſe adſeuerant, cuius commeminit ſacra uetus hiſtoria libro regum tertio, quæ patet latitudine graduum quinq; auſtralium, id eſt, milliaria cccIx, his polus eleuatur xxvij. gradibus: in meridie autẽ, prout referebat, xxij. longitudine uero, id eſt, ab oriẽte in occidentẽ patet milliaria D. cccIxxx. & hæc inſula ſi forma conſideretur, folium balani, id eſt, arboris nucis caſtaneæ ſimillime refert. Statuit propterea Admirans in colle cuiuſdam montis huius inſulæ urbem cõdere, in umbilico inſulæ ab ea parte, quæ Aquilonem reſpicit, quoniam inibi uiſebatur mons alius, qui frequẽs eſt nemoribus & lapidibus aſperatur, necnon calce ſcatet plurima, eam Medi appellant Iſſabellam: ad radices uero montis planicies eſt perquam aprica, longitudine patens milliaria lx. & lata xij. alicubi, peranguſta tamen alibi milliaria vi. hanc interluunt complura flumina, quorum celebrius fere præterluit urbem ad iactum arcus. Hæc igitur flumina adeò ubertim irrigant regionem, ut eam feraciſſimam fere omniũ rerum, quæ terra parens mittit, effecerint: nam in harena eorum fluminum iacta ſemina protinus germinant: fecimus huius rei *Hiſpana* *Iſſabella*

periculum, iecimus enim semina multijugarum herbarũ, uidelicet, lactucarũ, nasturtiorum, brassicæ, & buglossæ, quæ omnia sextodecimo die germinauere: at pepones, cucumeres, cucurbitæ, trigesimo septimo die ad maturitatẽ peruenere: nec, ut ingenue fatear, meliora his comedi unquã. Hæc nouerat Admirans etiam relatu eorum, qui secum diuersabantur, qui & ipsum certiorem fecere rerum multarum, & in primis prouinciæ cuiusdam auriferæ: propterea misit illuc è suis triginta uiros: regio Cipagora dicitur, auro scatet: ubi uero rediere uiri triginta, retulerunt multa miratu digna, præsertim adseuerabant ab eo monte quatuor deriuari flumina, unum ad orientẽ proficiscebatur, aliud uersus occidentẽ contendebat, alterum in Septentrionẽ, in Austrum alterum citatissime fluebant. Insula quadripartitur, pars quæ uergit in orientem dicitur Suma, quæ occidentem respicit Atribuinea, quæ Aquilonẽ Lachem, quæ postremo meridiem contuetur Naiba dicta est ab omnibus.

Quomodo Admirans adiuit auri minas, CAP. XCVII.

VT reuertar unde sum digressus, Admirans urbem condidit muro præcinctam, & duodecimo Martij illinc soluit, ducens secum pedites circiter quater centum, ac equites nonnullos, pleno gradu contendens eò ubi acceperat minas auri esse uberrimas meridiem uersus. Igitur superatis eminentissimis montibus uallibusq́, ac traiectis fluminibus limpidissimis, tandem in eam deuenit prouinciam, ubi auspicatur Cimbaga regio, in cuius patentissima planicie decursus quidam aquarum uisuntur, quarum harenæ intermiscentur auro. Igitur Admirãs ingressus mediterranea insulæ ad milliaria ferè lxxij. tantundem distans ab urbe quam condiderat, peruenit ad ripas cuiusdam ingentissimi fluminis, ubi collis impendio attollitur, eminetq́ admodũ, & ibi arcem erigere decreuit, quò tutius arcana regionis scrutari quiret, huic diui Thomæ nomen inditum est. Dum itaq́ arcem ædificat, ad eum undiq́ cateruatim homines regionis eius confluebant, accepturi mercimonia: quorũ uoto Admirans satisfaciens, ab eis aliquid auri petebat: qui breui ad eum rursus redeuntes plurimum auri comportarũt. Nec id silentio inuoluam granũ allatum fuisse auri, quod pondere onziam excedebat, quæ res effecit, ut grani magnitudinem admiraremur, supra omnem credulitatem, quum præsertim adiecissent, se adhuc proceriora grana allaturos, quæ aiebant ferre aliam regionem, quæ illinc itinere mediæ diei aberat, eaq́ grana inculta in harenis iacere adseuerabãt, uim auri incolis nescientibus: alij etiam tulere frustula auri dragmarum decem, maioraq́ inueniri rursum adfirmantes. Illò igitur misit Admirans è suis complures, qui minas auri diligentissime explorarent, referentq́ protinus: qui euntes plura compererunt, quàm intellexerant, quamq́ unquam autumassent. Inter alia admiratu nõ indigna nemora habent, quæ omnium aromatum genere ubertim abundant: uerum ea haud legunt, nisi ubi permutant cum conterminis quæpiam: alij uero cum quibus commercia

Onzia

exercent

exercẽt ſua, uaſa ferũt Samia, catinoſq; ligneos, pelues, malluuia, & id genus complura, quibus qui dant aromata prorſus carẽt. Inuenerũt in menſe Martij uuas præmaturas, uerum agreſtes. Hæc regio licet rupibus & ſaxis aſperetur, ea tamen uiridantes gignit arbores: tota in colorem praſinum inclinat, imbres excipit frequentiores. Ideo inibi multa flumina decurſusq; auriferi, nam quum imbres deriuantur è montibus, ſecum auri copiam maximã trahunt ad plana arua patentesq; campos, quos interluunt, ut præfecimus, innumera flumina eadẽq; amœniſſima ac placidiſſima, decurſu haud rapido citatoq;, ſed ſegni ac placido. Hæc loca habitãt gentes ignauæ, & ferè penſi nullius: ea gens otiatur plurimum, imò ignauia torpet, algoris admodũ impatiens, & quũ nemora habeant bombice referta, eo tamen uti neſciunt.

De mirabilibus compertis ab Admirante, CAP. XCVIII.

EXploratis his locis, ut præfecimus, Admirans redijt ad arcem Iſſabellam, ubi nonnullos è ſuis dimiſerat: ipſe uero cum liburnicis tribus profectus eſt peregre, nouas etiam quærens regiones, & in primis eas quas iam eminus conſpicati fuerant: nam continentem credidit eſſe, licet compertum habuerit inſulã eſſe, quæ milliaribus lxx. abeſt ab ea inſula quam appellarunt Hiſpanam, regio Cuba dicitur. Ea præterea iter direximus ad meridiem, & inde cœpimus ad occidentem nonnihil flectere: uerum quanto magis progrediebamur, tanto plus litora extendi uidebantur, terris ſemper fugientibus: ſinuabant enim ſe litora ad meridiem ſemper, receſſu & ambage multiplici, adeò ut quum crederemus contendere in occidentem, ad meridiem tamen indies ferebamur, terris ducentibus, ac multijugis ſinibus: tandem Admirans deuenit ad inſulam, quam inquilini appellant Iamicam: hanc aiunt appellari ab coſmographis Lamiam maiorem, quæ magnitudine Trinacriã ſuperat: unicum in umbilico montem habet, qui ſenſim leniterq; ſurgit, ab omni regionis latere paulatim creſcens, ut uix conſcendere credas, ut in accliuis ſolet, donec deueneris in medium, tunc ſeſe attollit uertice eminentiſſimo, & tarditatem qua uſus fuerat ſurgendo, eminentia cõpenſat: hæc inſula æque ferax eſt ac ulla in maritimis aut mediterraneis, frequens habitatore, eodẽq; acerrimo ad quæque ſuheunda: nam in commercijs acri eſt ingenio, adeò ut non difficulter circumadiacentes populos excedat dexteritate. Eò ubi appulit Admirans ſuos in terram exponere contendebat, uerum reluctabantur illi, ac pugnatum eſt identidem ſuccumbentibus inſulanis, nõ ſine hominum ſtrage, tamen diſcordias pax eſt conſequuta. Relicta Iamica flante Zephyro, ſeptem diebus nec interpolatis, per latus Cubæ nauigauimus, intantũq; ſumus progreſſi, ut crediderimus uel ipſam Cherſoneſum aureã, quæ eſt in ipſo oriẽte, attigiſſe: adeò igitur prouecti eramus in altum, petẽtes uarias orbis partes, ut fere totum uniuerſum orbẽ metiti fuerimus, & ex uiginti quatuor ſolis horis, ſaltẽ uigeſimã & alterã comperimus: licet perpeſſi ſimus innumera mala, no-

Lamia

mina tamē D.CCC. insulis indidimus, & supra ter mille præteriuimus, ubi multa erant memoratu digna, præternauigās latera Cubæ. Et paulo supra quàm incœperit nauigare, nactus est Admirans portum nauium capacem complurium, ibi suos cœpit emittere: qui quum terram applicuissent, tantum mapalia inuenere, eaq; uidua omni habitatore: uerum ibidem conspexere in ueribus pisces quos ad ignem assabant piscatores: at nostri piscibus uesci tostis haud dubitarunt reiectis serpentibus: qui uisis Christianis, mox delapsi sunt in montes, & inde speculabātur quid sibi uellent nostri: à quibus prouocati, piscatores paulatim cœperunt timorem exuere, annuentibus nostris, ne paterent. Quidam igitur audaculus in inferiorem rupem desiliuit, propius accedens, quem compellare cœpit quidā oriundus ex insula Hispana, qui à teneris in Hispania apud Admirantem altus & educatus fuerat, cuius lingua parum ab eorum idiomate differt. Hunc itaq; percunctatus est, quur fugerēt, & quænā gens esset, quo úe nomine regio appellaretur: cōtracta igitur necessitudine, uiribusq; animi reassumptis, dixit eos piscatores esse, qui eò piscatum concesserant rege iubente, qui alī regi cœnam parabat pōtificiam opiparāq;: addidit etiam pergratū habuisse plurimū, quòd serpentes minime comedissent, quandoquidem hi, ut affirmabant, regi ueluti delicatiores epulæ adseruabantur: quibus auditis Admirans, eos missos fecit: nam iam habebat satis cōpertum regionis mores: propterea iter suum uersus occidentē persequebatur: & dum regionem percurrit ad occidentem, eam nactus est feraciſſimam, referta tamq; habitatoribus domesticis: qui mox conspectis nostris ad litus descendebant panes ferentes, quibus ipsi utuntur: tulere etiam cucurbitas plenas aqua, nosq; ueluti amicos hospites inuitabant cordate: nos uero paulo ultra progressi, uidimus innumeras insulas, quæ primo conspectu cultæ uidebātur eximie, uirentibus plenæ arboribus, & in primis ab ea parte quæ cōtinentem respicit: dum latera percurrunt, deuenere ad ostium fluminis cuiusdam, cuius latices adeò feruēt, ut in eis diutius manum immergere nequeas feruescentibus aquis: rursus progredientes cōperere piscatores quosdā, qui in cymbis, id est, in caua arbore piscabantur, qui piscē rudentibus adligauerāt naui, eumq; post se trahebāt: eius forma est nobis incognita, & nisi gradiusculū caput haberet, instar anguillæ formaretur, capite gestat pelliculam quandā, quæ similitudinē habet crumenæ alicuius: quū uero pisces uel testudines emerserint supra aquā, mox is piscis solutus dimittitur ad eos, qui telo acrior ac omni uolucre ocyor, condicto uibrat pellē, quā diximus marsupiū referre aliquod, pisces corripit, ac retinet sua pelle implicitos, nec prius prædā dimittit, quàm aërem senserit, cuius est impatiēs admodū: tunc uincto rursus pisce, prædā legūt: nā nobis adstantibus cepere calandras iiij. prægrandes, quibus nos donarunt amice, easq; in cibatu suauissimo habuimus. His uisis, percūctati sumus piscatores an latus huiusmodi lōgius adhuc protenderetur, & quantū in occidentē extenderetur.

Mira piscandi ratio.

extenderetur. Respõdêre latus huiusmodi finem habere nullum. Illinc igitur soluentes, progrediebantur à latere semper, litus percurrentes: hi inter nauigandum innumeras gentes conspexere. Non longe uero à terra huiusmodi quæ nunquam terminatur, uisitur insula, ibi mortaliũ uidêre neminem: nam si qui erant in ea, fuga pernici sibi consuluerant. At canũ inibi copia ingens conspecta est minime latrantium, licet toruo essent aspectu. Anseres etiã anates q; insulæ inerrabant multiplices. Præternauigantes itaq; latera, Cubæ deuenimus ad quasdam angustias, ubi gurgites ac breuia propè erant infinita: & ibi mare undabundum spumas efferuescebat indignabundum admodũ: sæuit q; mare hoc modo itinere milliarium xl. aquis albicãtibus, non aliter q; si polline conspersum fuisset. Superatis his gurgitibus, prouecti ad milliaria octoginta, eminentiorem comperimus montem, & tunc lixas emisimus, qui aquã ferrent ligna q;. Eò etiã cõcessit arquita quidã, qui quũ inerraret insulæ, & in nemus condensum peruenisset, arboresq; admiraretur, huic mox à tergo affuit uir grandiusculus, toga indutus alba: sagittarius credidit primo conspectu religiosum quendã fuisse, quem in classe habebãt: uerũ ubi compertũ habuit alium esse, actutũ alij duo uiri eiusdem habitus & staturæ apparuere, postq; eos supra triginta alios uidit, quibus conspectis, mox fugã cepit: at illi sequebãtur, manibus annuentes ne paueret, neue fugeret: sagittarius uero q; citius quiuit classem repetijt, cuncta quæ uiderat denarrans Admiranti præfecto, qui ubi hæc accepit, protinus emisit multos, qui tenentes uaria itinera, propè totam insulam explorauerunt. Erant ibi arbores multijugæ, aliæ ferebant aromata, uiolas aliæ. Percurrẽtes itaq; Cubæ latera, uarias nationes nacti sunt. quorum linguam etiam incolæ Hispanæ insulæ, qui Admirãtem ultro sequebantur, minime callebant: & dum progredimur, magis ac magis se sinuabãt litora, modo Notho, modo Affrico flantibus: quibus ipsi impulsi aliquando ferebamur prope in siccum, adeò mare insulis est implicitũ complurib⁹, naues ferè pessundabantur nimia onustæ aqua, quam & madidum cœlum, & refluxus pelagi conrogauerant: quare operæpretiũ fuit referre gradum, & domum redire eodem itinere quo uenerant: neq; quempiam pauebant, quin potius sperabant ubiq; & amice & honorifice recipi: quandoquidẽ neminem læserant dum irent, uerum fere omnibus morem gesserant.

Quomodo Admirans insulas reddidit uectigales, CAP. XCIX.

QVum itaq; redijsset ad Hispaniam insulam, ubi abiens complures Hispanos patricios loco præsidij dimiserat, comperit Margaritum uirum strenuum illinc abiuisse, qui prope iratus patriciorum magna concomitatus caterua patriam repetebat: quæ ubi comperta habuit, hominem illico inducunt, ut & ipse patriam reuisat, ratus ne delatus regi, principis indignationem incurreret,

incurreret: domũ tamen contendebat sub uelamento consequendæ annonæ, & renouandi præsidij, licet, ut præfecimus, alia subesset caussa: non prius tamen abiuit, quàm sibi reges aliquos reconciliauerit, qui succensuerant Hispanis ob prædas, & latrocinia illata ab eis, absente Admirante: uerum coram ipsis regibus, quorum conspectum, ut par fuerat, minime erubuerant. Primo loco igitur sibi reconciliauit regem Guarionensium, & cum eo necessitudinẽ contraxit arctissimam, desponsata sorore uni ex insulanis, quem prius inter suos adnumeruerat, & habito interprete, citato gradu contendit ad id oppidum quod condiderat, nomenq; diui Thomæ indiderat. Hoc itaq; reperit à rege quodam obsideri, & parum abfuit quin deditionem fecerit, quoniã iam triginta diebus cõtinuis obsidebatur nemine auxiliante. Liberato itaq; ab obsidione oppido, regem cepit, qui bellum non prouocatus intulerat, applicueratq; animum, ut pergeret teliquos profligare reges: uerum ubi intellexit incolas ob caritatẽ annonæ fame laborare, quæ iam innumeros consumpserat populos, causa famis huius reñciebatur in Christianos, qui eruerãt ferè omnes radices, quibus ipsi panem conficiebant Barbari. Statuit itaq; Admirans regredi: hæc meditantem præfectum mox commeatus regis Guarionexij largiter iuuere: nam regio eius nondum famẽ passa fuerat. Reuocato igitur ab incœpto itinere præfecto, ut tutius regio coleretur ab Hispanis, decreuit arcem erigere alteram, nõ longe à sancto Thoma oppido in monte eminentissimo, arcem de nomine Conceptionis nuncupauit. Vbi uero incolæ compertum habuere hæsisse cordi Christianis, ut regione diutius potirentur, legatos undequaque mittunt, qui præfectum orent exorentq;, ut suos frenet, nec ut ab eis ea patiantur, quæ uix ab hostibus expectassent: nam ut aiebant, sub prætextu quærendi auri, mala innumera inferebant, & ferè totam deuastabant regionem: adiecerecq; ad hæc legati, se malle pendere uectigal, quàm his assiduo uexari incursionibus, & quiete frui posse nullã. Conuenit itaque inter eos, ut regi Christiano uectigal soluerent hac lege, ut incolæ montium Cibanorum singulo trimestri (tres lunas appellant ipsi) auri quædã pondera ad urbem ipsam conueherent: qui uero aurum non haberent, penderent aromata & cotonum.

De regibus qui ob malefacta Hispanorum desciuere à Christianis, CAP. C.

IGitur dicti reges fame compulsi polliciti fuerant uectigal soluere Hispanis, quoniam deficientibus radicibus, quæ illis loco siliginis ac tritici succedunt, panem sufficere nequibant, nisi intolerabili labore ferè nemora omnia peragrarent: tamen nonnulli fidem datam seruarunt inconcussam præscripto tempore, & ubi solidum præstare non poterant, excusabant paupertatem, promittentes se duplum solututos, quin ad meliorem fortunam deueniissent,

deueniſſent: nam uictu deducto, uix habebant quod ſoluerent. Sub idem ferè tempus qui aurum è terra egerunt, inuenerunt auri granum pondere unciarum uiginti, in regno non procul diſtante à litore maris: Itaq; loco miraculi granum huiuſmodi allatum eſt Hiſpaniarum regibus inuictiſſis. idq; complures uidêre. Sunt ibi etiam nemora quæ ferunt complura miratu non indigna, & in primis lignum ibi uiſitur, quod appellant ſandalium. Verum ea argutulus aliquis forte illi intempeſtiue obiiciet, quur celoces onuſtas eo ligno in Hiſpanias miſerit, & nō auro? quum illius relatu compertum habeant inſulas huiuſmodi auro ſcatere plurimo. Quæ obiecta nō difficulter diluere poteſt hoc reſponſo, quòd licet ea regio uideatur abundare auro, ſi noſtris conferatur, non tamen tanta eſt copia eius, ut onerari poſſint naues, quū præſertim illud non ſine magnis laboribus erui poſſet è corde terræ, languentibus etiam uiris, quos ſecū ductitabat, qui otio & laſciuiæ uacabant, adeò ut quæq; deformarent tanto parta ſudore, deſidiæ ac uoluptati ſupra quàm poſſim ſcribere addicti: quippe qui uel ipſum præfectum moribus contrarium perniciali odio perſequebantur, effeceruntq; ſuis moribus, ut Barbari, qui ſuapte natura exleges ſunt & infrenes, magis ac magis efferarentur, proſilirentq; degenerantes ab omni probata uita, perinde ut uſq; in hanc diem expenſæ ſuperent lucra: tamen hoc anno qui milleſimus & quingenteſimus primus eſt, bimeſtri legerūt ſupra duodecim mille libras auri: libra uero penſatur unciis octo. Lucrati ſunt etiam alia complura, quorū mentio fiet in ſequentibus, ſuperis fauētibus. Et ne digrediamur à propoſitis, id noueritis, eo anno tantam uim uentorum ruiſſe, ut illic arbores prope eradicauerit omnes, easq; in ſublime iaciebat, ut uiderentur cœlum ipſum contingere: inuertit etiam tres liburnicas Columbi, quæ erant in portu, adeoq; mare inundauit, ut ſupra menſurā brachij totam irrigauerit inſulam. Huius igitur diluuij cauſam barbari reiiciebāt in Chriſtianos ob piacula & ſcelera, quæ patrauerant, quiq; interturbauerāt eorum quietem: adiiciebantq; neminē eſſe tam longæuum, qui meminiſſet tantæ tempeſtatis, quæ nec ſimilem uiſa eſt, nec habere ſequentem. Itaq; Admirans, ubi portum applicuit, protinus iuſſit fabris lignarijs, quos optimos ſecum habebat, ut celoces duas fabricarentur.

De arce extructa apud minam auri,

CAPVT CI.

INterea Bartholomæum germanum ſuum, quem iam inſulis præfecerat, cum nōnullis expeditis copijs ad effodiendum aurum miſit: nam hi quos ſecum trahebat milites, eruendi aurum metallorumq; probe nouerant artes. Diſtāt hi mōtes unde egeritur aurum, ab Iſſabella inſula leucis ferè lx. interq; alia eos monuit, ut diligentius loca explorarent. Igitur dictus Bartholomæus profectus eſt imperator: ſiue, ut aiunt, ipſi Andelantadus, cōperitq; uaſtiſſimas foueas, ac ſpecus altiſſimos, eoſdēq; uetuſtiſſimos: unde adſeuerāt Salomonem

monem suos thesauros eruisse, ut est in diuina ueteriq; historia: artifices qui aurifodinas erant exploraturi, cœperunt terram egerere, & iam superficiē telluris eruerant, quum mox compertum habuerunt aurifodinam huiusmodi protendi nimiū ultra milliaria xvi. in eaq; tantum auri effodi posse rati sunt, ut quilibet artificū singulo die uncias tres eruere non difficulter posset. Cuius rei illico Bartholomæus certiorem fecit Admirantem: qui ubi hæc accepit, decreuit rursus in Hispaniam redire: uerum prius nō abiuit, quàm insulæ fratrem suum præfecerit, & illinc soluit ingrediente Martio, M. CCCCXCV. patriam repetens. Interea Bartholomæus ut monitis fratris audiret, arcē condidit, quam appellauit Auream: quoniam dum conderent eam, inuenta est harena auro mixta: trimestri absoluit opus: cœperat uaria instrumenta auri eruēdi fabricari, uerum fame grassante nequiuit perficere. Soluit igitur inde, dimisso præsidio uirorum decem, qui arcem custodirent, prouiso ne fame laborarent, dimisso cane sagace, qui cuniculos uenaretur. Itaq; illinc abiens, deuenit ad insulā Cōceptionis eo mense, quo Guarionexius & Nanicantexius uectigal pendere tenebantur: & tributis exactis ab his duobus regibus, prouisoq; de annona, quæ sufficeret itineri pro se suisq;, qui cccc. erant, uentis uela dedit Hispaniam uersus.

De commeatibus missis à rege Hispaniarum, deq; eius præcepto, CAP. CII.

IGitur circiter initiū mensis Iulij celoces tres onustæ ferè omni genere commeatuū applicuerunt insulas, ubi nostri fame laborabant: uehebant enim uinum, oleum, carnes aprugnas, bubulasq; salitas, necnō insitia, & farcimina, & id genus alia complura, quæ mox partiti sunt singulis, ut unusquisq; suam haberet portionem. Erogatis igitur commeatibus, regia promunt mandata, uidelicet, regem iubere ut eas insulas colant, quæ meridiem respiciunt, ubi aurum egeritur, omnesq; insulæ accolas & reges, quorum insidijs nostri occubuerant, in Hispaniam transmittāt. Quare ut regio obsequerētur mandato, mox corripuere ccc. uiros, regesq; eorum, & in Hispaniam misere: deinde colere cœperunt eam insulæ partem, quæ respicit meridiem, & ibi in colle eminentissimo arcem cōstruunt, nō longe à portu celeberrimo, arcem appellant diui Dominici, quoniam die dominico eò peruenerunt: portum prædictum interluit eximium flumen, quod innumeris piscibus scatet, quodq; nauigantes uehit placido alueo, prope ipsam arcem ad duodecimum lapidem. In arce uero Issabellæ ualetudinarij milites causarijq; dimissi sunt, necnon fabri lignarij nonnulli, qui celoces duas fabricabantur: cæteri uero contenderunt ad arcem diui Dominici: qua erecta, illi præfecit uiros uiginti. Et soluens illinc, uersus occidentem profectus est.

Quomodo

Quomodo Columbus comperit suos periisse.

CAPVT CIII.

IGitur inter nauigandum deuenit ad flumen Naybæ, quod ab memorata abest insula milliaria fere centum & uiginti, deriuaturq; ab montibus Cibanis, qui meridiem respiciunt. Flumine traiecto, nonnullos præmisit exploratum regiones quasdam uersus Austrum, ubi ingentissima sandalij nemora conspiciebantur. Exciderunt itaque huiusmodi sandalij struem maximã, eamq; deposuerunt apud quosdam tamdiu, donec redirent, & suis liburnicis asportarent. Dum igitur præfectus latus dextrum percurreret, non longe ab Nayba flumine, inuenerunt regem quendam præpotentem, qui illis populis bellum inferebat, ubi prædicta nemora uisebantur, decreueratq; prius à bello haud desistere, quàm suæ feciisset ditionis. Huius uero regis regnum est in cornu cuiusdam insulæ ad occidentem, Saragna dicitur, & distat à Nayba flumine leucis triginta: regio asperatur montibus, regiq; huic circumadiacentes reges tributa pendunt parentq;, ut principi supremo. At præfectus noster alloquutus est regem huiusmodi, persuasitq; ut sponte uectigalis fieret, à quo non difficulter impetrauit, ut annis singulis tributa pendens, cotonum & canabim mitteret, & alia nonnulla, quibus ea regio abundat: aurum uero ibi non nascitur. Itaque rebus pacatis compositisq;, concordes unà regem adeunt, à quo honorificentissime excepti sunt, effusa omni plebe, quæ illis occurrit hilaris admodum & iucunda. Inter cætera hoc genus ludicri in gratiam præfecti actum est. Primo aduentu occurrerunt adolescentulæ triginta, quæ tantummodo pudorem cooperuerant panno cotoneo suo more, cætera nudæ: hunc morem seruant pediissequæ cosmetæ: at heræ nudæ prorsus incedunt. Igitur prædictæ ramos oliuarum manibus gestabant, & ubi appropinquabant præfecto, in signum fœderis pacis'que, illi ramos porrigebant: capillos uero promiserant per humeros, uittata fronte ambulantes: colos ijs erat cyaneus, id est, nigricans uiridis: uerum pulcherrimæ sunt, si omnem corporis habitudinem spectaueris, quod profecto his erat habilissimũ symmetricumq;. Postquam uero his iocis exceptus est, dispositis lectis discubitorijs, cœna paratur opipera. Demum itur cubitum apparatu sane regio. Postridie uero eunt in domum quandam patentẽ, quæ theatrum referebat, & ibi ludicra exercuere cõpluscula, ut sunt tripudia & alia id genus. Post hæc duæ hominum acies comparuere, hinc & hinc atrox prælium committentes: nam adeò acerrime digladiabantur, ut hostes uiderentur, & utrinq; ceciderũt multi: pluresq; occubuissent, nisi rex annuisset, ut temperarent à manibus. Arma erant tela, arcus, & sagittæ.

Quomodo reges qui desciuerant rursus succumbunt, CAP. CIIII.

ILlinc itaq; tertio die soluit, & rursus Issabellam insulam uisit, ubi comperit suos uita functos: nam ferè ducenti occubuerant uarijs affecti ægritudinibus: quæ res adeò Columbum mœstitia ac dolore affecit, ut propè de expeditione desperauerit: & id in primis hominem angebat, quod, uidelicet, liburnicæ Hispanæ uehentes annonam apparebant nullæ, & iampridem caritate commeatuum premebantur: tandem decreuere ægros partiri per loca mari adiacentia, inter Issabellam & sanctũ Dominicum, secus iter, quod inter Austrum & Aquilonem uisitur, & ibi cœperunt condere noua oppida, & primo longe ab Issabella, milliaria fere xxxvi. arcem Spei construunt. Post eam ad milliaria propè xxiiij. arcem erigunt diuæ Catharinæ. Ab ea uero ad milliaria ferè xx. arcem condunt diui Iacobi. Post hanc autem ædificant arcem Conceptionis. Interq; eam & diui Dominici erecta est alia, quam Bonum annum nuncupauerunt de nomine Fundini regis. Collocatis itaq; ægris in memoratis arcibus, ipse ad oppidum diui Dominici contendit, & illic è regis uectigalibus accipit tributa. Dumq; diutius inibi immoratur, Hispanis uitam ducentibus per mille latrocinia, ac rapinas, complures reges desciuere, conspirarũtq; fere omnes in Hispanos: & quum quadã die conuenissent, paraturi expeditionem in nostros, Guarionexium præficiunt exercitui, qui numerum quindecim millium hominum excedebat. Verũ præfectus noster, ubi de hac re certior factus est, mox eos diligentia & solicitudine præuenit, cœpitq; ad unum omnes profligare, ueluti manum tumultuariam, nõ tamen sine magno sudore ac labore, ac magnis periculis, utpote qui cum Barbaris præliabamur. Monet Admirans, ut his omissis ad eum redeamus.

De nouis insulis, & gente multiplici compertis ab Admirante Columbo, CAP. CV.

ADmirans itaque Columbus die xxviij. Maij, M. CCCCXCVIII. soluit à Barameda oppido non longe à Cades cum liburnicis octo onustis iter agens uersus insulas Fortunatas, prout consueuerat. Verũ per id tempus uisum est conducere plurimum, si illàc iter faceret ob nonnullos piratas, qui tunc mare infestabãt. Illinc uero ad Mederæ insulas contendit, & ibi classem partitus est bifariam: nam quinq; naues ad insulã, quæ dicitur Hispana, direxit, reliquas uero secum retinens, uersus meridiẽ pergit, destinans animo uelle lineam æquinoctialem tandem aliquando superare, & inde ad occidentem uergere, ut fere omnia scrutaretur, ea in primis, quæ Christianis fuere hactenus inaccessa incognitaq;. Is enim erat uir alto animo celsoq;, nec nisi magnifica aggrediebatur, & tandem peruenit ad Caput uiride. Indeq; soluens flante Austro maria sulcabat, & quum in altum prouectus esset ad milliaria fere ccccIxxx. in quandam deuenit regionem, ubi adeò sol torrebat omnia, ut propè ipsa classis conflagraret, uiriq; omnes æstu magno quasi animam exhalabant:

halabant: nam impellente calore dolia complura crepuere, effusumq; est uinum oleumq; simul, quum id eis usu euenisset in exortu caniculæ, quo cōflagrant propè omnia. In his itaq; caloribus per octo dies uersati sunt, non sine uitæ discrimine: pœnituit eos sæpenumero has partes adiuisse. Trāsactis autē octo diebus, flante uento Fauonio, iter uertūt ad occidentem, rati clementius cœlum nanciscī posse, & accepto in puppi uento, celeritatissime contendūt, indies clementius cœlum salubrioremq; aërem nacti: nam tertia die postquam illinc abiuerant, compererunt tantam temperiem aëris, ut si priori conferatur, hæc sit prorsus felix & fausta. Vltima uero Iulij è specula eminentiori nostrū quispiam eminus tellurem cōspexit, id est, montes editissimos: quæ res tanto nos aspersit gaudio, ut propè gestiremus, exiliremusq;: quandoquidem usq; ad id tempus nos nostræ uitæ tædebat plurimum: nam deficiebāt commeatus fere omnes, calore dolia crepuerant, & uitā propè desponderamus, ut usu ueuit aliquando à morte parum distantibus: tandem aliquando superis fauentibus, terræ appropinquamus: uerum non appulimus ob breuia quædā, quæ mare procellosum reddunt, faciuntq; ne ad litus tuto accedas, tamen cognouere terram cultā esse, & habitari frequentissime: nam è classe conspectabant locorum amœnitatem, prata præsertim uirētia, inq; eis innumeros flores, qui suauitatem fragrabant inenarrabilem, ut uel ad ipsam classem mirus odor peruenerit. Illinc soluentes ad xx. milliaria portum nanciscuntur absq; flumine, alioquin optimum: propterea inibi haud immorati, ultra progrediuntur, & mox alium comperiūt portum stationemq; peropportunam: eò itaq; proficiscuntur ocyssime, ut aquæ nonnihil hauirent: portum appellant Charanæ, Cuspidem accolæ: propè portum nullæ erant domus, uerum animalium complurium innumera uestigia. Postridie uero eminus cōspeximus caneam citatissime aduentantē, id est, apud eos cymbæ genus: in eaq; xxiiij. iuuenes sagittis propè onusti, gestantes clypeos, pudore tantū cooperto, cætera nudi: nam pudibunda inumbrauerant bombicino panno, capillumq; admodum promissum habebant. Hos ubi Admirans conspexit, nutu & signis, quomodocūq; quibat, inuitat prouocatq; ad mutua colloquia. Illi uero quanto magis accersebantur, tanto minus nobis fidebant, ueriti semper ne fraus subesset quæpiam. Paulatim discedentes à cōspectu nostro, & subinde post terga respicientes, demirabantur ritus nostros, formam corporū hactenus eis inuisam incompertamq;. Videns itaque Admirans minime allicere posse hos uiros nutibus neq; inclamationibus, decreuit eorum feritatē lenire melodia, aut concentu aliquo. Mandat propterea existētibus in specula eminentiore, ut musicam multijugam excitent, choraules, uidelicet, & tibicines, ac id genus alios moneant, ut concentum efficiant non mediocrem, quo allecti barbari propius accedant. Hi uero ubi audiuere constrepētes tibias, rati sunt belli signum esse, ueluti si ad arma conclamantum foret, expediunt arcus sagittasq;

gittasq; bello se præparantes: & quoniam mirum in modum fidunt suæ pernicitati, condicto deserta maiore canea, cymbam minorem ingrediuntur, ut fuga sibi consulerent ui remorũ adiuti: tamen tantũ eis appropinquauimus, ut quidam è nostris iecerit in eorũ cymbam prætextam & birretum: quo facto conuenit inter eos, ut litus appellẽtes mutuo fruerentur colloquio. Dum igitur præfectus it ad Admirantem, impetraturus commeatum egrediendi classem, illi rati rursus ne sibi imponeretur, effusissime fugerunt. Igitur nihil aliud de populis huiusmodi cõperti habuimus. Et post hæc illinc abiuimus, & non longe prouecti, deuenimus ad profluentem quendam adeò rapidissimum, ut Admirãs, qui à puero assueuit mari, confessus sit ingenue se nõ tantundem pauisse, formidauisseq; : nam deriuabatur is profluens ab oriente, petens occidentem gradu citatissimo. Eo itaq; propè superato, paulũ progressi, deuenimus ad quoddam ostium, quod uidebatur ad portũ quempiam nauigantes admittere, eoq; proficiscebatur profluens, interq; ostium & alium profluentem sinus est ad potandum suauissimus, unde aquæ plurimũ hausimus: post quem aiunt semper aquas suas ad leucas uiginti sex inuenisse, & quanto magis appropinquabant occidenti, tanto plus ubertatis suauitatisq; aquarum nacti sunt. Deinde deueniunt ad montes quosdã eminentissimos, & eò accedentes uidere prædia culta admodum: uerum hominibus domibusq; uacabat regio, & ab alio latere montis occidentem uersus uisitur planicies maxima, exploratumq; habuere regionẽ nuncupari Pariam, essleq; pergrandẽ, nec raro habitatore. Inibi igitur pilotas accipiunt itineris duces quatuor, quorum ducatu una die ferè præteructi sunt insulam, cuius amœnitate allecti terræ magis appropinquant, & insulam explorantes inuenerunt frequentiorem hominum numerum quàm unquã alibi nacti fuissent, & in primis reges qui Cachi dicuntur, quiq; continuo ad Admirantem legatos mittunt, se suaq; ultro offerentes, enixe deprecantes eum, ut continentem attingens, frui suis bonis pro arbitratu non dedignetur: uerum Admirans his minime assensus est. Illi uero ut hominem sibi demererentur, postridie innumeras cymbas exornari iubent, quibus patricij primoresq; uecti fastu non mediocri ad Admirantem contenderent, torquibus aureis baccisq;, ac armillis decentissime honestati insignitiq;. Hos nostri incipiũt percunctari amice, unde tantum auri eruerint, & ubi margaritas legant: at illi illico respondent nutu, uniones reperiri in harenis maris sibi contermini: significantes rursus nutibus uim maximam baccarum inueniri inibi: uerum uix esse apud eos in pretio, utpote qui ferè nihili eas pendunt. Has igitur tantas opes subinde ostentantes nostris offerebãt, modo nonnihil illic cõmorarentur. Verũ quoniam triticum classis fathiscere incipiebat, uisum est cõducibilius, si hæc mercimonia in aliud tempus dilata forent: mittunt tamen è suis nonnullos, qui terram perquam diligenter explorent, mores ac ritus accolarum, necnõ situm

Cachi

regionis,

regionis. Profecti sunt itaq; eò è nostris quidã, qui ab eis honorificentissime sunt excepti, & quidẽ honorificẽtius quàm unquã autumassent: nam ad eos salutatum accurrebant accolæ certatim cateruatimq;, nõ secus quàm si uisum irent numen quodpiam: eos itaq; primo duo patricij excipiũt pater & filius, suoq; more consalutant, & mox consalutatòs ad domũ instar theatri factam ducunt. Ante eam autem platea conspicitur grandis admodum, & eò allatæ sunt sellæ complures, fabrefactæ ex ligno nigricante, & quidẽ fabertime. Cõsederunt ergo omnes, & illico erupit adolescentũ caterua, ferẽs fructus omne genus uberrimos nobis prorsus incognitos. Posthæc cœnophori subsequũtur uina electissima propinantes, quũ fulua, tum etiam rubicãtia: neq; id uinum expressum uuis aut racemis erat, uerum ex fructibus baccisq; multijugis eisdemq; suauissimis: uitem non habent uiniferam. Vbi itaq; cõmessati sunt apud senem, in nati iuuenis mox diuertunt ædes, ubi cõplures uisebantur mulieres adolescentulæ formosæq; admodum, quæ bombicino panno uersicolori coopertis tantum pudibundis, cætera sunt nudæ, & hæ hominũ conuentus refugiunt, solitariã uitam degentes. Hos igitur uiros cœpere nostri percunctari, unde tantum auri eruerẽt. At hi quibus pro sermone nutus erat, innuebant id è montibus quibusdã egestũ esse, nec tutò nos eò per id tempus profici posse: quandoquidẽ prout colligere potuimus ex eorum nutibus, aut ibi sunt fera quædã animalia, aut anthropophagi Canibali, qui mõtes obseruãt infensi: id nobis permolestum fuit, nam alter alterũ haud intelligebat.

De reditu Admirantis ad insulã Hispanam, CAP. CVI.

ITaq; nostri illic immorati sunt ferè usq; ad meridiem, tempus non colloquijs, sed nutibus terentes: tandẽ ualedicto eis illinc abeunt non indonati, nam propè quisq; illorum donatus fuit baccarum torque nõ contemnendo. Hos igitur Admirans saluos excipit in classem, uelaq; uentis dedit ocyssime: nam triticum, ut præfecimus, nõ patiebatur moras ulteriores: hærebat tamen cordi eò rursus redire. Progredientes igitur indies minus profunditatis comperiunt, adeò ut uix mare capax esset liburnicarum aquis deficientibus: propterea uisum est expedire plurimum, si præmitteretur celox quæpiam, quæ contis uada exploraret, & subsequenti classi iter præpararet. Dum ergo diebus compluscülis cunctantur, pauideq; maria sulcant huiusmodi, rati esse insulam secus quam adnauigabãt, ut demũ eam circumuecti Aquilone flante, uergerent ad Hispanã insulam. Igitur inter nauigandũ deueniunt ad quoddam flumen, cuius altitudo mensuram triginta cubitorũ excedebat: latitudo autem prope immensa credebatur, adeò ut supra leucas xx. pateret: inter meridiem & occidentem decurrit, licet adeò sinuet, ut ad meridiem inclinare magis uideatur: mare illic implicatur herbis, perinde ut nix sulcari queat nauib. fluitantibus seminibus herbarum instar lenticularum. Ibi refert Admirans cœlũ esse usquequaq; clemens saluberrimumq;, & ferè toto anno pars noctibus

bus dies esse, ut fit sub ipso æquatore: ubi itaq; animaduertit sinum esse implicitum, & uix exitum habere, præsertim uersus Aquilonem, ut ad insulam Hispanam remearet, naues uertendo, facit ut prora puppim cõsequatur, ordine præpostero, eà iter agens, quà ingressus fuerat: & herbas frequentiores tandem euasit, dirigens gressus ad Aquilonẽ: non desunt qui affirment eam tellutem continentem Indiæ esse: utcũq; fuerit, id Admirantem latuit, qui terræ exitum nusquam nactus est: propterea gradu relato, fauentibus superis, uersus Aquilonẽ nauigans, tandem aliquando ad insulam Hispanã deuenit uigesimo octauo Augusti, M. CCCCXCVIII. prout instituerat.

De discordijs repertis in insula Hispana, CAP. CVII.

VBi igitur Admirans appulit insulam Hispanam, nactus est ferè cuncta confusa, & in primis comperit Orlandum quendam alumnum suum desciuisse, qui asylum improbis omnibus aperuerat. Hunc igitur Admirans totis conatibus nixus est sibi reconciliare: uerum is nedum recõciliari uoluit, sed & regi sereniſſimo grauiter de Admirante conquestus est literis quibusdam, huius ferè tenoris, Nouerit V. regia M. nos iampridem passos fuisse ab Admirante, Bartholemæoq; fratribus, quæ ab impijſſimis hostibus nusquam expectauisset quispiam: nam præter illud quòd sunt omnibus sceleribus addicti, uacantq; omni honestate: id plus etiã habẽt, quod uiri truculentiſſimi, pro re quaq; minima ueluti uitæ necisq; nostræ potestatẽ habentes, in homines sæuiunt atrociſſime, & nullus est innocẽtiæ tutus locus, eis est impune occidisse hominẽ: uiri sunt & iniusti, & arrogãtes, inuidiq; plurimũ, & ambiunt supra modum quæ sibi haudquaquã conueniunt. Propterea rex sereniſſime, quum in nos grassarentur ueluti in pecudes, ab eis desciuimus, quoniam nimium sunt sanguinis humani appetentes, & uestrum imperium subuertere contendũt, nihil relinquentes intentatum, ut insula potiri queant aliquando: & hoc erit uobis non obscurum argumentum, quod ubi effodiendum est aurum, emendum'ue, neminem ad aurifodinas admittunt præter suos complices & alumnos, quos habent suorum scelerum consiliarios. At Admirans in hanc fere sententiã regi scribit, Rex sereniſſime, ne uos horũ uirorum scelestorũ impura natura lateat, uobis testatiſſimum fiet, hos hic iura omnia diuina pariter & humana contempsiſſe: uitam nanq; agunt impuriſſimam, per cædes, stupra, ac rapinas se exercentes: qui ueriti ne horum interdum pœnas luerent, desciuerunt ab imperio regio, uoluptati, desidiæ, ac libidini supra quàm scribere possim, dediti: qui ubi laxiori otio prosiliũt, corpora exercent inter humanas cædes: nam uoluptas apud eos ducitur maxima, hominem patibulo suspendere. Interea dum maledictis & probris mutuo contendunt, rex quidam, quem appellant Cigianorum, desciuerat ab Christianis, quicq; exercitum sex millia hominum secum trahebat, præter sagittas & arcus inermem: nam nudi incedũt, etiã exeuntes ad bella, corpora uero notis

complu-

complurib⁹ inurunt, compunguntq; stigmatibus à uertice usq; ad pedum plantas. Hūc igitur post uarias interturbationes ueluti tumultuariā manum fudit, ac protinus subegit, subactumq; reddidit uectigalem.

Quomodo Admirans falso delatus regi missus est in Hispaniam uinctus ueluti captiuus quispiam, CAP. CVIII.

INterea reges Hispaniarū ex utriusq; literis certiores facti sunt controuersiæ & uelitationis suorum, qui insulas præsidij causa incolebāt. Igitur ægre ferentes quæ referebātur utrinq;, quū præsertim in tanta auri copia nihil adhuc emolumenti susceptum esset, grassantibus inter se suis: decreuerunt his quamprimum occurrere: propterea uirum strenuum dictis insulis præficiūt, qui eo cōtendens nemine excepto, animaduerteret in reos quoscunq;, aut in Hispaniam mitteret puniendos. Profectus est igitur gubernator, à rege acceptа persona, & ubi delatoribus aures præbuit, mox ab inuidis Admirantis subornatus, Admirantem & germanum uinctos in compedibus ad reges misit: qui ubi Gades applicuere soluti sunt, & ultro sese conspectui regio præsentarunt, inq; regum regia splendidissima usq; in diem præsentem non inhonori degunt. De insulis inaccessis, & uarijs moribus, CAP. CIX.

POstq; Admirans eò infelicitatis deuenit, ut regum indignationē incurrisse uideretur, cōplures è suis alumnis, qui sulcādi maris probe nouerāt artes, decreuerunt inter se irreuocabili proposito, ut sese fortunæ cōmittentes, orbis partes aditēt hactenus inaccessas: & mœstissime ualedicto Admiranti, impetratoq; ab eo cōmeatu, sua impensa liburnicas quasdam expediunt: alij alias petentes orbis partes, ea lege, ut nemo eorū ad quinquaginta leucas illis locis appropinquaret ubi Admirās fuisset. Igitur Petrus Alonsus dictus Niger, celocē cōmuniuit suis impensis, decernēs ad meridiē cōtendere. Dum itaq; adnauigat, peruenit ad id loci qui dicitur Paria, cuius in superioribus cōmeminimus, ubi baccas margaritasq; multiplices Admirans inuenit: & ut à præscripto regio non discederet, locū præteriuit, nusq; appropinquans ad leucas quinquaginta. Illinc itaq; soluēs, deuenit ad prouinciā, quæ Curtana dicitur, ubi portus uisitur nō absimilis illi q Cades appellatur. Ingressus igitur portū, uidit uicū nō mediocrē, domorū forte lxxx. & propius accedens, nactus est uiros quinquaginta nudos, qui eum locū minime accolebant, uerum illinc ad tertiū lapidē oppidū habebant, cū quibus cœpit cōmercia exercere, complura permutans: nam pro mercibus quibusdam, ut sunt acus, & sonalia, licet nonnihil reluctati fuerint, unionum uncias quindecim cōsequuti sunt: hos enim appensos collo habebant. Postridie illinc soluit, & ad uicum minorem redijt: quò cū deuenit, omnis populus effusus illi obuiā profectus est, rogans enixe, ut continentem attingens secum moram longiusculam traheret: uerū Petrus Alonsus, ubi conspexit tantam hominū frequētiam, nam supra triginta tres uiros celox minime uehebat, timuit ne sibi male succederet cum gente bar-

Petrus Alonsus

bara: propterea nutu & signis innuebat accolis, ut si quæ emere uellẽt eò contenderent, se haud quaquam descensurum ad firmabat: quare his uisis accolæ lembis quibusdam uecti ad celocem contendunt onusti unionibus & baccis, qui cœpere cum nostris mercimonia exercere, & pro nonnullis uilissimis mercibus dederunt libras ferè quinquaginta unionum. Postquam aũt Alonsus Niger compertum habuit gentẽ huiusmodi minime feram esse: nam per xx. propè dies illic immoratus quũ eam comperit nihil feritatis habere, statuit in terrã descẽdere, & huic genti fidere humaniori. Igitur ubi terram tenuit, adeò honorifice exceptus est, ut id uix referre queam: domos habẽt ligneas, & pro imbrice palmarum folia habent, his tegunt omnia: in cibatu ostreas habent gratissimas, & illorũ complures legunt uniones, apros, lepores, columbos, turtures affatim habent: mulieres uero anseres saginant & anates, ut nostræ. In eorũ nemoribus uisuntur pauones innumeri, à nostris nihil absimiles, si pennas spectes: mares paui uix differunt à fœminis: fasianis regio scatet: accolæ sagittandi sunt peritissimi, quamcũq; rem pro scopo posuerint, nusquã aberrant. Ibi igitur Alonsus cum socijs lautissime multis diebus uixit frustũ panis pro clauis ferreis quatuor consequebãtur: pro uno clauo fasianos, columbos & turtures emebant: loco pecuniæ corollas uitreas dabamus & acus: percunctabamur quandoq; eos, quur tanti facerent corollas huiusmodi, id est, serta uitrea, & acus: respondebant quòd eis compurgant dentes, euelluntq; sentes è pedibus, quoniã nudi usquequaq; incedunt: propterea magnificiũt acus, & in primis magni pendunt solania: ubi uero intorsus prouecti sunt, conspexere cõdensissima nemora, uarijq; quadrupedum mugitus reboarũt, adeò ut cœlũ ipsum intonuisse uideretur: tamẽ rati sunt ea animalia minime fera esse, argumento quod accolæ intrepide nudi nemora lustrant, solis arcubus & sagittis cõmuniti: pro arbitratu apros in promptu semper habent, mitiora armenta habent nulla, ut sunt boues, capræ, & pecora: uiri non sunt absimiles illis, qui insulã incolũt Hispanã, capillũ nigrũ promittũt, illumq; quasi more Theutonico calamistratũ ferunt: ut autem dentes habeant albicantes, herbam quandam assiduo esitant ruminantq;, tritã expuunt, moxq; abluũt latice: eorũ mulieres colunt curantq; rem domesticam, at uiri uenatu exercent corpora, tripudijs ac ferà ludicris omnibus usquequaq; insistẽtes: uasa Samia habent cõplura, quæ aliunde eò comportantur: figlinas tabernas ipsi nesciũt, nundinas habent & emporia, eoq; confluunt ferè contermini finitimiq; omnes, uarias multijugasq; ferẽtes merces, prout cuiusq; solum gignit: pecunia eis haud est in usu, cuncta uenduntur emunturq; permutatione rerum, non signata pecunia: aues mansuefactas, & cicurata animalia circunferunt ludicri causa, eáque exornant torquibus unionum baccarum ue, necnon auri, ut apud nos mos est colla canum torque quapiam condecorare. Ea regio non fert aurum, importatur aliunde, idq; consequuntur suarum mercium permutationibus,

tationibus,& excuduntur Germanorum nummi aurei,quos Rhenenſes uocant. Viri loco fœmoralium utre utuntur:itidem mulieres agunt: uerum hæ perraro exeunt,domi ſe continentes: cœperunt noſtri uiros huiuſmodi percunctari, an longe ab ea regione eſſent maria, an forte regio in immenſum protenderetur. Reſponderunt ſe id neſcire, uerum credidere noſtri eam regionem nō inſulam ſed continentem, quandoquidem adeò ſcatet omni genere animalium, ut non ſit abſonum credere continentem potius eſſe quàm inſulam: quum præſertim per id latus uerſus occidentem nauigauerint ad milliaria propè mille,nec tamen terminus repertus eſt quiſpiam. Demum ſciſcitabamur ab eis,unde tantum auri haberēt:pro reſponſo habuimus, id erui in regione quæ dicitur Canchiete, quæ abeſt ab eis itinere ſex dierum occidentem uerſus.

DE GENTIBVS VARIIS LOCISQVE INNVMERIS AB ALONSO REPERTIS CAP. CX.

OIGITVR Alonſus Niger proficiſci decreuit,& tandem prima Nouembris M.D. Canchietem regionē applicuit, quem ut uidēre accolæ,mox exuto timore, cōmercij cauſa honorifice exceperūt, ferentes quicquid auri per id tēpus habebant:parum quidē tulerunt, uerū obryzum, defecatumq́:regio abundat pſitacis, tēperieq́ eſt incredibili:nā mēſe Nouembri multus ibi algor, & rurſus in æſtate nullus æſtus,torret plagam huiuſmodi,temperata eſt regio admodum:id hominum genus ſyncerum eſt, & ſimultatis nullius,fidunt cunctis,lædūt neminē. Ibant ad nos uecti lēbis & cymbis ſuo more fabrefactis intrepide,noctu præſertim,non aliter q̄ ſi proprias ædes frequentarēt:id habent tamen, quod zelotypia plurimum laborant:quū nos adeunt,mulieres domi dimittunt:bombice ſcatet regio,quippe qui ſuapte natura gignitur, colente nemine:eo ſubligacula conficiunt,quibus occulunt inguina. Tandem illinc ſoluēre,& progredientes itinere dierum decem,nacti ſunt regionem amœniſſimā,ubi erant cō plura oppida,flumina,uiridaria,adeò ut ſpectatiorem nuſquā locū uiderim: eò igitur ubi accedere uoluimus,mox apparuere ferè duo millia hominū,qui ſuo more arcus & ſagittas geſtabant loricasq́, litus perquam diligenter obſeruantes:hos cœpimus nutibus,ſignis,& inclamationibus ad amicitiā & fœdera prouocare:uerum nuſq́ adduci quiuerunt, ut nobiſcum inirent fœdus, uidebantur magnā ruſticitatē,imò ferocitatem quandam præ ſe ferre:quamobrem credidimus ſylueſtres eſſe,corpora tamen habent habiliſſima ſymmetricaq́,colore ad nigritudinem inclinato,in uniuerſum macilenta. Quare Alonſus Niger iam repertis cōtentus,ſtatuit referre gradum, & patriam uerſus eà rurſus tranſire quà uenerat.

Quomodo

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

Quomodo Alonsus patriam repetijt onustus baccis & margaritis, & quomodo congressus est cum Canibalis,

CAPVT CXI.

IGitur relato gradu Alonsus adnauigans deuenit in eam regionē quæ Ciniana dicitur, ubi innumeri sunt uniones, & illic immorati sunt xx. dies, ut fessa fouerent corpora: & priusquam eò deuenissent, non longe à regione obuiarunt caneæ, id est, cymbæ xvij. Canibalorū, quos anthropophagos iam diximus: qui ubi nostros eminus conspexere, continuo celocem ambiunt, arcus & sagittas intrepide expedientes: at nostri tormenta exonerant, & ueluti manum tumultuariam protinus fundūt: qui quum terga dedissent, à nostris haud deserti cymbam amisere: qui uero in cymba erant, præcipites sese in pelagus dederunt, & nando ferè omnes euaserunt: unū tamen ex illis corripuere, qui adeò sæuiebat in homines ut in promptu uiros tres ligatos haberet, quos illico comederet. His itaq; solutis, illis custodiendum Canibalum dedimus, qui non immemores cædis suorum, uirum atrocissimum mox aggrediuntur pugnis scipionibusq; : quibus cōfectus parum abfuit, quin animam efflauerit: nā is socios cōtrucidauerat suos, & postridie eos quos libertate donauimus, trucidaturus erat. Post hæc percunctamur eos de Canibalorū moribus, hi nobis respondent eius consuetudinis esse ac feritatis, ut humanum sanguinem plus nimio appetentes, peragrent circumadiacentes regiones, & ubi terræ appropinquauerint, mox aggerem palis & id genus lignis cōpluribus extruunt, quo se tutantur tantisper, donec regionem deuastauerint, homines corripientes. Regio baccis abundat plurimum. In funere primorum hunc morem seruant, Patricius ubi uitam exuit, in carpento quodam collocatur, & igne subdito sensim ueluti in suffitu corpus consumitur, guttatim distillante liquore humano, donec sola supersit cum ossibus cutis, & eam reconduntueluti rem sacram: & is est uita functi non mediocris honos. Itaque his acceptis illinc per xij. mēses soluerūt, patriā repetentes, ferè onusti unionibus plurifariam: nam uehebant complura, & in primis baccarum omne genus, libras xcvi. Libram uero unciæ octo efficiūt. Emerant enim huiusmodi margaritas perquam uili pretio. Nauigando tandem in Gallitiam diebus xvi. deuenimus, & ibi Mangonibus, quorum ingenium est & uniones & gemmas ad amussim cognoscere, margaritas huiuscemodi ostēdimus uisu quidem pulcherrimas, uerum eorum sententia pretij perquam mediocris.

DE NAVIGATIONE PINZONI SOCII ADMIRANTIS, ET DE REBVS PER eum repertis, CAP. CXII.

VINCENTIANVS dictus Pinzonus, nectnõ Aries eius germanus socij olim Colũbi in primæua nauigatione, anni, uidelicet, M. CCCCXCIX. sua impẽsa celoces quatuor expediunt, communiuntq; omni genere commeatuum, & tandem superis fauentibus, à Palos oppido soluunt xviij. Nouembris uersus insulas Canarias, quas Fortunatas appellamus, & ut ipsi hactenus inaccessa adirent, & inde honorem, decus & emolumentum aliquando consequerentur. Relictis igitur insulis Fortunatis, ad Caput uiride deueniunt Apeliote flante: quo uento nauigarũt ad leucas propè ccc. & in ea nauigatione tantũ progressi sunt, ut Aquilonẽ iam nõ cernerent: & ubi id sydus, quo duce utebãtur, euanuit ab eorũ oculis, mox atrox sequuta est tempestas, uentus, uidelicet, ualidus cum imbre grandine mixto: tamen Apeliote uento adhuc uehebantur, nõ sine magno discrimine ad leucas ccxl. processerũt: & tandẽ aliquando xx. Ianuarij eminus conspexere tellurem: cui quanto magis appropinquabãt, tanto minus profunditatis inueniebant, deficiẽtibus subinde aquis, propterea contis uada explorãtes, nacti sunt profunditatẽ nõ excedere sedecim cubitorũ: tandẽ in terrã descendunt, & quũ ibi biduo imorati fuissent, nemo usq; apparuit. Paulo igitur progressi noctu quũ luna pernox esset, cõspicati sunt à longe micantia arma, exercitũq; nõ mediocrẽ. Eò igitur è nostris triginta profecti sunt, quibus præfectus iussit, ne hostẽ lacesserent: & quũ cõperissent armatorũ aciẽ esse, gradũ referunt, rem in crastinũ differentes, ne à præscripto præfecti recederent. Postridie itaq; prima luce triginta uiri rursus eò contendunt: qui ubi à Barbaris conspecti sunt, mox excitarunt triginta duos uiros torui atrocisq; aspectus, qui eis occurrerunt sagittis & arcubus suo more armati: hos nostri cœperũt nutibus & inclamationibus sibi uelle conciliare: at illi sæuiebant magis, ferociã incredibilẽ præ se ferentes, nec unq; adduci quiuerũt, ut fœdera pacis nobiscũ inirent. Quare nostri his uisis, classem repetũt, postero die Barbaris congressuri. Verũ illi nocte intempesta castra deseruere. Lusitani uero rati sunt uagos huiusmodi populos, nec alias habere stationes quàm Ægyptij populi habeant, Tartariq;, qui errabundi per orbem, nec mapalia nec domos habent, nisi quas quæuis dies obtulerit: apud omnes aduenæ eò pergunt quocunque uoluptas trahit, modo huc, modo illuc: uxores & natos suppellectilemq; secum trahunt: eorum uestigia è nostris complures persequuti sunt, & ut ex pedum uestigijs animaduerterunt, proceriores sunt nostris: nam planta pedis duplo maius uestigium impresserat, quàm procerus quisque apud nos figeret. Progressi itaq; ultra, deueniunt ad flumen quoddam magnum quidem, uerum nostræ classis

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

classis minime capax, propterea cymbas expediũt, quæ terræ appropinquantes regionem exactius explorarent. His igitur iam terram tenentibus, mox occurrũt populi innumeri inermes, idemq; nudi, qui nutibus & signis nostrã appetere amicitiam uidebantur: nostri tamen utpote morum eorum expertes, non intrepide accedebãt: uisum est itaq; hoc modo populorum ritus experiri, si quo modo adduci possent ad exercenda cõmercia. Igitur unus è nostris iecit in confertam Barbarorum turbam sonaglium: at illi in nostros frustum auri, quo facto Hispanus audaculus accurrit, ut aurum proiectum acciperet: at illi condicto hominem corripiunt mira pernicitate, nostri uero relicta classe, socio suppetias ferunt, & mox ingens prælium consertum est, eoq; discriminis nostri peruenere, ut uix eis pedem referre licuerit, urgentibus Barbaris: nec profuit eis habuisse longiores hastas, ensesq;: quandoquidem id genus uulnerum & denique mortem contemnentes, ruebant in eos ueluti atrocissimæ feræ, urinantes, id est, aquis immersi, adhuc classem infestabant, effeceruntq; sua feritate, ut nostri male accepti celocem amiserint, occiso illius nauis præfecto: nostri aũt mœstissime id ferentes, illinc amissa celoce soluerunt, & ad Aquilonem contenderunt, eo modo se sinuante litore.

Quomodo Pinzonus mare potu suaue inuenit, & de insulis uarijs, CAP. CXIII.

PRogressi igitur ad leucas ferè xl. nacti sunt pelagus potu haud insuaue: & dum causam suauitatis insolitam quærunt, deueniunt ad quoddam ostium ingentis fluminis, quod in mare uastissimo impetu exonerat: contra autem ostium insulæ uisuntur complures cultæ admodum ac conspicabiles, uerum ibi nihil compererũt, quod ad eorum spectaret commercia: mancipia tantum triginta sex emerunt, quoniam nihil compertum est ibi, quod expectationi illorum faceret satis, eis præsertim qui auide lucris inhiabant: regioni nomen Chiana marina Tambala: eius accolæ referebant introrsus esse aurifodinas complures. Postquam illinc abiuimus, non longe à flumine itinere perpaucorum dierum, rursus Septentrio apparuit ferè sub ipso horizonte, qui nostrum uisum terminat. Peractis itaque leucis quinquaginta, ea computatione ad eam regionem deueniunt, quæ Payra dicitur, & inde ad ostium quod appellant Draconis, quodq; eiusdem est regionis, quò aliquando profectus est Admirans, iter faciens per quasdam insulas, quæ sunt è regione Payræ prouinciæ propè innumerabiles: ibi sunt nemora sandalij, quo onerant negotiatores suas liburnicas, comportantq; alió. Inter has insulas, quarum meminimus, complures sunt incultæ desertæ que Canibalorum metu: propterea ingens domorum ruina conspiciebatur: uidêre etiam num plurimos homines, qui uisis nostris mox dilapsi sunt in editissimos montes. Ea regio fert arbores, quæ gignunt casiam electissimam. Nos uero rati his mercimonijs inesse lucrum ingens, multum casiæ in Hispaniam compor-

comportauimus: uerum physici asseuerabant, eam quidem optimam esse, si opportuno tempore legissent. Ibi uideas arbores tantæ proceritatis ac magnitudinis, ut si sex homines restim ducerent, nec amplecti quirent arborem unam. Conspexere etiamnũ ibi animal quadrupes, prodigiosum quidẽ: nã pars anterior uulpem, posterior uero simiam præsentabat, nisi quod pedes effingit humanos: aures autem habet noctuæ, & infra consuetã aluum aliã habet instar crumenæ, in qua delitescũt catuli eius tantisper, donec tutò prodire queant, & absq; parentis tutela cibatum quærere: nec unq; exeunt crumenam, nisi quũ sugunt. Portentosum hoc animal cum catulis tribus Sibiliam delatum est, & ex Sibilia Illiberim, id est Granatam, in gratiam regum, qui nouis semper rebus oblectantur. Catuli licet in itinere perierint, conspecti sunt tamen à compluribus, qui huic rei astipulantur. Is itaq; Vincentinus affirmat adnauigasse secus litus Payræ ferè leucas D C. nec ambigit quin cõtinens existat. Illinc ergo soluentes ad insulam Hispanam deuenerũt uigesima tertia Iunij. M. D. & inde aiunt rursus maria sulcasse occidentem uersus supra C C C. leucas: & quum deueniissent ad quandam prouinciam, atrox tempestas adorta est eos, effecitq; ut protinus duæ celoces pessum ierint: altera uero crepuit: at altera salutem socijs præbuit, non tamen sine ingenti discrimine. Sæuiebat profecto supra modum tempestas: uerum ad id accedebat, quod socij laboribus innumeris fessi, uix sui potẽtes erant. Positi igitur inter salutem ambiguam & metum, eminus nauim conspiciunt, quæ uentis prosperis uecta, perquã celeriter maria sulcabat: & quoniã perpauci superarant, sibi nimium metuentes, ac uitam prorsus despõdentes, in eam deuenerant opinionem, ut se mutuo occiderẽt: propterea in terram descendunt, rati omnino se atrocia subituros. Hæc meditantibus non defuit supernum auxilium: nam pacatis uentis mari reddita est tranquillitas: propterea conspecta naui, in qua homines solum XVIII. superstites erant, resumũt animos, & in Hispaniam redire parant. Vtraq; igitur nauis uela uentis dedit, patriã repetens, quò deuentũ est ultima Septembris. Post hos uero complures alij nauigarũt meridiem uersus, iter agentes per Payram regionẽ, itinere millia-

Monstrosum animal

rium quinquies mille, nec unquã terminum nacti sunt: ideo arbitrãtur continentem, non insulam: unde nuperrime allata sunt complura, ut sunt casia, aurum, baccæ, piper, cinamomum, herbæ, arbores, animalia multijuga, & alia cõpluscula, quæ apud nos minime uisuntur.

NAVIGATIONVM ALBERICI VESPVTII EPITOME.

De nouo orbe, è lingua Hispana in Italicam traducto.

CAPVT CXIIII.

SVperioribus diebus abũde reddidi te mei reditus certiorẽ, uir præstãtissime: nam si probe memini, cõmonefeci tuam præstãtiam de his omnibus orbis partibus, quas adieram cum classe & impẽsa regis huius inuictissimi: quæ si singulæ pensitatius expẽdantur, uidebũtur profecto alterum orbẽ efficere: propterea non ab re nouũ orbem nuncupauimus. Nam prisci omnes harum rerum prorsus expertes fuere, superantq; eorum opinionem quæ nuperrime abs nobis sunt comperta: quandoquidem hi rati sunt, ultra lineam æquinoctialem meridiem uersus nihil esse nisi uastum æquor, perustas incultásue insulas quasdam: id pelagus Atlanticum dixere: & si quandoq; assensi sunt, nõnihil telluris esse, eam contendunt incultã esse nec habitabilem: quorum opinionem præsens ad eas partes nauigatio refellit, aperitq; omnibus haud dubie falsam esse, & ab omni uero extorrẽ: quoniam ultra æquatorem nactus sum ego cultiores regiones, easdemq; habitatoribus frequentiores, quàm alibi gẽtium usquam compererim, si Asiam, si Europã, si Aphricamúe spectaueris, ut latius in sequentibus liquebit: nam prætermissis obscuris rebus, illustres solum denarrabimus, quæ sint scitu nõ indignæ, quasúe nos ipsi corã m adiuerimus, uel ex fide dignorum relatu acceperimus. De mundo igitur huiusmodi nuperrime inuento, sedulo & citra mendacium complura mox explicabimus.

De ordine nauigationis, & de sæua tempestate. CAP. CXV.

FElicibus igitur, ut aiunt, auibus ab Vlisbona XIII. Maij. M. D. I. soluimus iussu regis tribus liburnicis expeditis, profecti sumus quæsitum nouum orbem, & uersus Austrum iter agentes uiginti mensibus adnauigauimus. Cuius quidem nauigationis seriẽ primo explicabimus. Hunc igitur ordinem nauigando seruauimus: nam per insulas fortunatas iter egimus, quæ nunc magnæ Canariæ appellantur: hæ enim sunt in climate tertio, in parte extrema habitati occidentis: inde sulcantes oceanum, litora Aphricæ Nigritarumq; gradu citato percurrimus, usq; ad id promontoriũ, quod Ptolomæus appellat Aethiopum, nostri uero Caput uiride, Aethiopes autẽ Bisecherẽ, & accolæ Mandangã: & ea regio est intra zonam exustam gradibus XIIII. uersus Aquilonẽ, quã Nigritæ incolunt. Ibi resumptis uiribus, & cõmunita omni genere annonæ classe, sublatis ancoris uẽtis uela dedimus, iter nostrũ dirigentes uersus polum antarcticum, nonnihil tamen ad occidentem declinantes Euro flante: nec prius tellus cõspecta est, quàm iugi nauigatione tribus mẽsibus, ac diebus totidem uastissima æquora sulcauerimus: in qua nauigatione

uigatione quæ discrimina subierimus, quæ uitæ pericula, quas animi anxietates, interturbationes, naufragia, quotiesue uitam pertæsi simus nostram, id multarũ rerum scijs iudicãdum relinquo, & eis in primis, qui optime norũt, quàm sit arduũ incõperta quærere, & adire inaccessa. Qui uero hæc nesciunt, rerum expertes, huius rei iudices esse minime uolo. Et ut paucis multa cõprehendam, id sciãt, nos adnauigasse LXVII. diebus, quibus fortuna pertinax atroxq; sæuiebat: nã quadraginta quatuor diebus reboante cœlo, nihil nisi tonitrua, fulgura ac coruscationes, imbres grauissimos passi sumus, adeoq; tenebricosa nebula cœlum inumbrauerat, ut interdiu, noctuq; non aliter uideremus, quàm Proserpina existẽte cum Plutone, id est, quum minime luna pernox est, nox atris tenebris obfuscatur: propterea adeo nos timor mortis incesserat, ut uitam propè despondisse uideremur. Post hæc uero tam sæua, tamq; atrocia, cõplacitum aliquãdo deo fuit uitæ cõpati nostræ (quæ sua fuit clementia) mox tellus apparuit: qua uisa, animi qui ceciderãt languerantq;, cõdicto rediere ad se, ut usu euenit superãtibus calamitates maximas, & præcipuæ ereptis de fortunæ reflantis faucibus. Igitur septimo Augusti M. D. I. in litore eius regionis iecimus ancoras, dantes deo maximo gratias quas poteramus maximas, ritu solenni, & Christiano more solẽnia missarũ celebrari iussimus. Tellus reperta uisa est non insula, sed cõtinens: quandoquidem in uastum protendebatur, nec finis apparebat quispiam: cultaq; erat admodũ, ac habitatore multiplici perquam frequẽs: inibiq; animalia ferè omne genus syluestria, quæ huic orbi nostro sunt prorsus incognita. Nacti sumus etiã ibi alia pleraq;, quorum de industria non meminimus, ne surgat opus in Iliada magnam. Id solum haud prætereundum puto, quòd dei clementia adiuti, opportune tellus uisa est à nobis: nam diutius ferre nequibamus, deficientibus commeatibus omnibus: lignis, uidelicet, aqua, nautico pane, salitis carnibus, caseo, uino, oleo, & quod plus est, uigore animi. Igitur deo q; uiuimus, referimus acceptum, cui honos & gloria ac gratiarum actio.

Quantum distet reperta tellus à Capite uiridi. CAP. CXVI.

COnuenit igitur inter nos, ut secus litus huiusmodi nauigaremus, cõspectum huius haudquaq; deserentes. Nauigauimus itaq; tãtisper, donec deuenimus ad frontem quandam huiusce continentis, quæ uergit ad meridiem. Hæc frons ab eo loco, ubi primo tellus conspecta est, abest leucis ferè CCC. In hoc itinere sæpenumero terram applicuimus, & cum indigenis cõmercia habuimus, prout latius in sequentibus tibi compertum fiet: prætermisi enim Caput uiride ab hoc reperto cõtinente, abesse leucis propè DCC. licet ergo crediderim nauigasse plus quàm DCCC. & id effecit atrox tempestas & naufragia frequentia, & naucleri insciția, quæ omnia iter prolongant: eoq; loci deueneramus, ut ni cosmographia nobis nota fuisset, incuria naucleri de nobis actũ erat: nam nullus erat itineris dux, qui ad leucas quingen-

tas nosset, ubinam gentium essemus: errabundi enim eramus & uagi. nesciẽtes quò tenderemus, nisi astrolabio & quadrante, astrologicis instrumentis, adamussim mihi & socijs consuluissem: comparauitq; mihi ob id nõ mediocrem gloriam, adeo ut deinceps eius loci fuerim semper apud eos, cuius sunt apud probos uiri eruditiores: docui enim eos chartam nauigationis, effeciq; ut faterentur consuetos naucleros nihil hactenus sciuisse, si mihi cõferrentur cosmographiæ expertes. Itaq; dicta frons repertí continentis, quæ uergit ad meridiem, in ulteriorẽ spem nos induxit scrutandi, uidelicet, eius orbis, peragrandiq; ad regulam. Communi igitur sententia decretum, ut regionem exploraremus, etiã introrsus mores & ritus gentis illius percunctaremur. Adnauigauimus ergo secus litus leucis ferè D C. subinde in terrã descendentes, habito cum accolis colloquio frequentiore: à quibus profecto honorifice accordate excipiebamur: & eorum probitate, & natura innocentissima prouocati, nonnunquã quindecim uel uiginti diebus apud eos non inhonori uersati sumus: sunt enim hospitales admodum, sicuti latius infra patebit. Is igitur continens auspicatur ultra æquinoctialem lineam gradibus octo uersus polum antarcticum, & tamdiu secus hoc litus nauigauimus, donec superato tropico hyemali prope polum antarcticum gradibus X V I I. & medio applicuimus, ubi eleuatum horizontẽ habent gradibus quinquaginta. Quæ uero ibi conspicatus fuerim, mortalibus nostri æui incomperta sunt: gẽtem, uidelicet, mores, humanitatem, soli feracitatem, aëris temperiem, salubritatem cœli, corpora cœlestia, & in primis octauæ sphæræ sydera fixa, quorũ sphæra nostra non meminit, nec hactenus cognita fuere à priscis etiã eruditioribus, ea mox sedulo sum denarraturus.

De moribus & natura gentis illius. CAP. CXVII.

FRequentior est igitur hæc regio cunctis quas unquam uiderim regionibus: nam uidetur innumera, ut cõmeminit diuus Ioannes in sua Apocalypsi. Id genus hominum cicuratum est admodum & mansuefactum, nemini noxium: nudi prorsus incedunt, uti eos parẽs natura peperit: nudi nascuntur, nudi rursus moriuntur: corpora habẽt habilissima, utpote facta ad symmetriam: symmetrica dici iure possunt, colore ad rubedinem inclinãte: id efficit candens sydus, quod non difficulter torret nudos homines: capillos habent nigros, sed promissos: incessu & ludis agiles sunt quàm qui maxime: facie sunt perquã liberali ac uenusta, nisi ipsi eam deformarent dehonestamẽto ferè incredibili: nam terebratam perforatamq; faciem circumferũt, uidelicet, genas, maxillas, nares, labra, aures: neq; foramine mediocri aut uno, sed magnis compluribusq; : nam uidi quandoq; quempiã septem foramina in facie habentem, quæ singula capacia erant pruni unius damascení: dempta itaq; carne, hæc opplent lapillis quibusdam cœruleis, marmoreis aut crystallinis, uel ex alabastro pulchertimis, aut ebore uel ossibus cãdidissimis, more

suo, arte

ſuo, arte non inepta fabrefactis elaboratisq;. Quæ res adeo eſt inſolens & turpis, ut monſtrum prima facie præ ſe ferat, homo, uidelicet, qui gemmaram faciem circumfert, terebratus foramine multiplici: & ſi credere dignum eſt, lapides ſeptem in facie habens, qui ſinguli medij palmi magnitudinem ſuperant. Nemo eſt profecto qui non admiretur: quum præſertim animo attentiore apud ſe hæc tam prodigioſa expenderit: uera tamen ſunt. Nam ego aliquãdo obſeruaui dictos ſeptem lapides pondo ferè unciarum ſexdecim. Inaures & ipſi ferunt pretioſiores, uidelicet, annulos appenſos, aut bacas penſiles, more Aegyptiorum Indorumq;. Hunc morem uiri tantum ſeruant: at mulieres ſolum ferunt inaures. Habent etiam fœminæ & alium morem atrocem, & totius humanioris uitæ expertem. Quoniam igitur mulieres huiuſmodi in Venerem pronæ ſunt admodum & ſalaces, id facinus patrant, ut turpiori earum uoluptati faciãt ſatis: nam uiris in potu dant herbæ cuiuſdam ſuccum, quo epoto inguina mox tument & creſcũt non mediocriter: aut ubi id non profecerit, uenenata quædam admouent, quæ mordicus inguen lancinent tantiſper, donec tumeſcat, fitq; propterea ut apud eos compluſculi teſtes amittant, & eunuchi reddantur. Lanam non habent, nec linum, ideo omnifariam panno carent: nec goſipinis ueſtibus, id eſt, bombicinis utuntur: nullius enim egent amictus, qui nudi uſquequaque incedunt. Apud eos nulla ſunt peculia: communia ſunt omnia: regem non habẽt, nec imperium: unuſquiſque ſibiipſi rex eſt: tot ducunt uxores, quot libuerit: in promiſcuum coëunt, nulla ſanguinis ratione habita: cum matre filius, & frater cum ſorore coëunt: libidinem paſſim exercẽt inſtar brutorum animaliũ: nam ubique & cum quauis muliere, etiam ſibi forte obuia, rem peragunt ueneream. Dirimunt etiam pro arbitratu coniugia: quoniam exleges ſunt, & à iure ſunt extorres: templa non habent, nec legem, minusq; idola colunt. Quid plura? pernicioſam quandam habent uiuendi libertatem, quæ Epicuris potius quàm Stoicis quadrat. Commercia non exercent: pecuniam neſciunt: inuicem tamen diſſident, prælianturq; atrociter, ſed ordine nullo. Iuuenes ſenes concione flectunt trahuntq; in eorum ſententiam, quocunque libuerit, accenduntq; ad bella, quibus hoſtes cõficiunt: quos ſubegerint profligauerintq; hoſtes in cibatu habent gratiſſimos. Carne ueſcuntur humana, adeò ut pater filios epuletur, & uiciſſim nati parentem, prout ſors tulerit & euentus. Vidi ego quendam perditiſſimum hominem, qui pro gloria nõ mediocri iactabat, ſe eſitauiſſe ſupra tercentum uiros. Vidi etiam urbem quandam, ubi immoratus ſum diebus ferè uiginti ſeptem, & ibi contignationibus humanas carnes, eaſdemq; ſalitas penſiles uidi, uti nos carnes aprugnas ſole uel fumo ſiccatas appendimus in culina trabibus, & in primis inſitia, & id genus alia: imò mirabantur plurimum, quòd nos non ueſceremur hoſtibus, quorum carnes aiunt appetentiam cibi facere, & miri ſa-

poris esse, easq; extollunt tanquã dapes ganeatas opiparasq; : arma habent nulla, præter sagittas & arcũ: his atrocissime diloricati præliantur: quippe qui nudi cõgrediuntur, consauciunturq; non aliter quàm fera animalia: hos nixi sumus pluries uelle trahere in nostrã sentẽtiam, persuadebamusq; identidẽ, ut tandem aliquãdo ab his improbatis moribus, ueluti ab re abominãda tẽperarent: qui nobis sæpenumero polliciti sunt se tẽperaturos ab hac sæuitia. Mulieres uero, ut præfeci, licet nudæ incedant, uagæ & salaces in Venerem, non sunt tamẽ deformes: quã habilissima corpora habẽt, nec quidẽ exusta, ut forte sibi complures persuadere quirent: & licet obesæ & præpingues, non tamen ob id deformãtur: & quod miratu non est indignũ, nullas uel puerperas uidi, quæ demissas haberẽt mammas: nam licet pepererint fœtæ, nõ sunt in aspectu corporis uirginibus absimiles: nõ caperatam cõtractamq; in uentre uidebis cutem, & ea quæ honeste nominari nõ possunt, prorsus à uirgine non absunt: ubi Christianorum copiam habebant, mirum est dictu quàm turpiter corpora sua prostituerent, libidinosiores supra omnem credulitatẽ. Annis uiuunt centum & quinquaginta: raro ægrotãt: qui si forte in morbos inciderint, sibi herbarum succo medẽtur protinus. Hæc sunt quæ apud eos comperi non obscura, uidelicet, aëris temperiem, cœli clementiam, solum ferax, longam ætatem. Id forte efficit Eurus, qui istic iugiter perflat, quiq; eius loci apud eos est, cuius Aquilo apud nos. Piscatu gaudẽt, eoq; uictitant plurimum, adiuuãte hoc uotum natura: nam æquora inibi scatẽt piscium omni genere. Venatu parum oblectantur, quod efficit ferarum ingẽs multitudo: pauent enim ob non cicurata animalia syluas frequentare. Visuntur etiã ibi leones omnifariã, ursi, & id genus alia. Arbores ibi crescunt in tantam altitudinem ut uix credas. Temperant igitur à syluis, utpote qui nudi & diloricati inermesq; tutò feris haud congrederentur.

De soli feracitate. & cœli temperie. Cap. CXVIII.

REgio est aprica, ferax, & eximie amœna: & licet sit cliuosa, irrigua tamen est fontibus ac fluuijs innumeris, syluasq; habet adeo cõdensas, ut uix transitũ præbeant, obstante arborum frequentia. His inerrant animalia multijuga, eademq; sæuissima: arbores & fructus absq; cultore suapte natura crescunt: fructus habent uberrimos, eosdemq; suauissimos, nec mortalibus noxios, nostris prorsus absimiles. Gignit etiamnum terra innumeras herbas & radices, quibus panẽ conficiũt & alia pulmenta. Semina sunt complura, uerum nostris minime similia. Regio nullum fert metallum, præter aurum: auri igitur ibi ingẽs est copia: licet nihil nobiscum attulerimus inde hoc primo itinere: nam de hac re certiores nos fecerunt indigenæ omnes, qui plagam hanc auro scatere affirmabant, idq; apud eos minime in prætio esse, & ferè nullius momenti, identidem prædicabant: baccas margaritasq; complures habent, ut in superioribus commeminimus: quorum omnium si uellem singillatim

gillatim meminisse ob innumeram multitudinẽ, mulijugamq; natura, sufficeret in opus magnũ hæc historia: nam Plinius uir absolutissimus, qui tantarum rerum texuit historiam, non tamen horum millesimam partem consequutus est: quæ si singula percẽsuissset, longe aliud opus effecisset, si ad magnitudinem spectes, alioquin absolutissimum: & id in primis admirationem præbet non mediocrem, psitacorum multijuga natura, colosq; multiplex & uarius, adeo ut Polycletus, uir in pictura tãtus, has auitiorum uarietates uix consequi potuisset. Arbores omnes inenarrabilem suauitatem fragrãt, gummas, liquores & succos emittũt passim, quarum uirtus si nobis comperta foret, puto nihil nobis non solum ad uoluptatem, sed etiam ad sospitatem, bonam q; ualetudinem defuturum: & si qui est in orbe paradisus terrestris, non longe ab his regionibus haud dubie esse debet. Itaque ut sum præfatus, regio uergit ad meridiem tanta cœli temperie, ut nec hyeme algeant, nec æstate exæstuent.

De syderibus poli arctici. CAP. CXVII.

COelum inibi & aëra perraro nubes inumbrant, ferè semper serena sunt: rorat quandoque, sed leniter: uapores sunt propè nulli: nec diutius rorat, quàm tribus uel quatuor horis, & instar nebulæ mox fathiscit: cœlũ decẽtissime exornatur syderibus quibusdam, quæ sunt nobis incomperta, quorũ ego consignantissime memini, & percensui ferè uiginti tantæ claritudinis, ut apud nos Venus & Iupiter. Perpẽdi etiãnum eorum circuitus & uarios motus, metitusq; circũferentiam ac diametrum nõ difficulter quum geometriã non ignorarem: propterea pro comperto habui, maioris esse magnitudinis quàm autument mortales: & in primis Canopos tres conspicatus sum: duos claros admodum, tertium obscurũ & dissimilem alijs. Polus antarcticus ursam maiorem nec minorẽ habet, sicuti est uidere in nostro arctico polo: nec eum contingunt sydera quæpiam clara. Quæ uero ipsum ambiunt tria sunt, quæ figuram præ se ferunt triãguli orthogoni, quorum id quod medio loco uisitur, nouem gradus & medium circumferentiæ habet: & ubi hæc exoriuntur, à læua cõspicitur Canopus albicans eximiæ magnitudinis, quod ubi in medium cœli deuenerit, infrascriptam præsentat figuram.

*

* *

His succedunt tria alia præclara sydera, quorum medium habet diametrum circumferentiæ duodecim graduum cum dimidio, & in medio eorum alter Canopus cernitur albus. Hunc sequuntur sex alia conspicua sydera, quæ claritate cunctis octauæ sphæræ syderibus præstant, quorum me-

dium in superficie firmamenti diametrum circumferentiæ habet graduũ tri/ginta duorũ: hæc astra cõcomitatur Canopus ingens, sed niger: quæ omnia cernuntur in uia lactea: & ubi ad lineam peruenerint meridionalem, infra/scriptam referunt figuram.

* * * *
*
*

De nonnullis illius hemisphærij, quæ philosophis repugnant.

CAPVT CXX.

ILlic itaq; conspicatus sum complura alia sydera, quorum motus multipli/ces admussim obseruans librum edidi quendam consignantissime, in quo commemini ferè omnium, quæ in hac mea nauigatione non obscura digno scere quiui: & is apud hunc inuictissimum regem adhuc hospitatur, quẽ spe/
Iris ro propediem ad suum dominum rediturum. In eo itaq; hemisphærio non indiligenter quædam perpendi, quæ philosophorum sententiæ refragantur, utpote contraria, ac omnino pugnantia: inter cætera irim, id est arcum cœle/stem album circiter noctem mediam: quoniam secundum opinionem quo/rundam colores trahit à quatuor elemẽtis, ab igne, uidelicet, rubeum, à terra prasinum, ab aëre lacteum, ab aqua cœruleum: sed longe aliter sensit Aristo teles in metheoris, dicitq; irim esse repercussionem radij redundantis ad ua/porem sibi appositæ nubis, sicut splendor in aqua refulgens, in pariete refulget, rediẽs ad ipsum sua interpositione feruorem solis temperat resolutione in pluuias, inferiora fœcundat, specie sua superiora pulchra reddit, dominiũ humiditatis in aëre esse ostendit: unde infra quadraginta annos à mundi fine non apparebit, quod elementorum desiccationem indicabit: pacem inter deum & homines denuntiat: semper ex opposito solis est: nunquam appa/ret in meridie: quia sol nunquã est in septentrione. Plinius tamen ait, quòd post autumni æquinoctium apparet quacunque hora. Hæc excerpta sunt à Landino ex Aeneidos quarto ab interprete, ut nemo suis fraudetur labori/bus, sed suus cuiq; reddatur honos: eum uidi rursus & iterũ: neq; ego unus arcum huiusmodi animaduerti, uerum complusculi è nautis huic sententiæ suffragantur meæ. Rursus uidimus neomeniam, id est nouam lunam, eadẽ die, qua cum sole coniungitur. Ibi etiam singulis noctibus uideas uapores & faces ardentissimas cœlo inerrare. Præfeci paulo supra, si tibi succurrit, id he/misphærium, quod nisi loquamur improprie, hemisphærium dici nõ posse, si nostro collatum fuerit: tamen quia nonnihil formam eius effingere uidẽ, uisum est improprie loquendo hemisphærium id appellare.

De forma

De forma quartæ partis terræ nuperrimè inuentæ. Cap. CXXI.

IGitur, ut sum præfatus, ex Vlisbona, unde nos soluimus, quæ distat ab æquinoctiali uersus septẽtrionem gradibus ferè XL. nauigauimus usq; ad eam regionẽ, quæ est ultra æquinoctialem gradibus quinquaginta: quos si simul collegeris, uonagenariũ efficiẽt numerũ: qui quidẽ numerus quartam partem obtinet maximi circuli, iuxta ueram priscorũ supputationẽ traditam nobis. Liquet igitur omnibus, nos quartã orbis partem metitos fuisse: propterea nos qui Vlisbonã incolimus, citra æquatorẽ gradibus propè quadraginta in regione septẽtrionali distamus ab eis, qui ultra æquinoctialem lineã degunt, in meridionali longitudine angulariter gradibus nonaginta, id est, à linea trãsuersali: & ut etiam cõpertius rem intelligas, linea perpendicularis, quæ dum nos recto gradu cõsistimus, surgit à puncto cœli, & tẽdit ad nostrũ Zenith, eademq; linea eorũ qui ultra æquatorem sunt ad gradus quinquaginta, latera percutit: fitq; propterea ut nos i linea recta simus: ipsi uero sint, si nobis conferantur, in transuersali: & is situs efficit figuram trianguli orthogoni, quarum linearũ rectam nos tenemus, prout latius declarat subsequẽs figura: & de cosmographia satis superq; dictũ arbitror.

Zenith nostrum

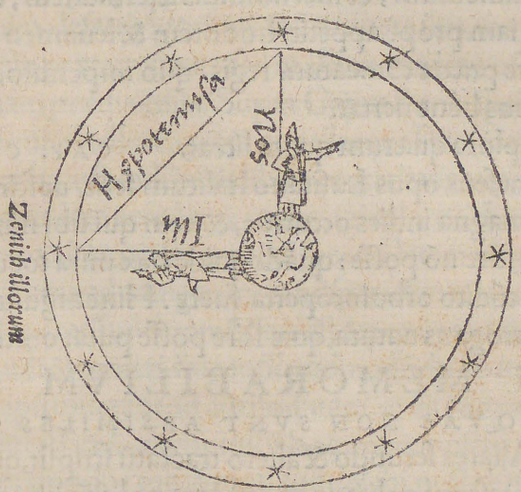

Cur liber dictus sit dies tertius, Cap. CXXII.

HÆc sunt itaq; quæ in hac ultima nauigatione scitu digna cẽsui, quæ etiã oculis subieci: nec ab re opus nuncupaui Diem tertium: quandoquidẽ prius edidi libros alios duos eius nauigationis, quam ex præcepto regis perfeci occidentẽ uersus, inq; eis cõplura scitu non indigna cõsignantissime sunt exarata, & ea in primis quæ spectãt ad gloriã nostri seruatoris, qui hãc orbis machinã miro extruxit artificio: quis enim satis deo pro meritis deũ laudare possit, cuius mirabilia cõmemoraui in opere prædicto, legẽs cursim quæ spectant ad

ctant ad situm & cultum orbis, ut dum latius otium dabitur, exactius de geographia opus quodpiã edam, ut mei uel posteri meminerint, & ex hoc opere discerent uberius deum maximũ colere indies magis, eaq; aliquãdo scirent, quæ nostri ueteres prisciq; patres prorsus nesciuerunt. Propterea seruatorem nostrum, cui proprium est misereri mortalitatis, omnibus uotis precor supplicibus, ut sinat me tãtisper uiuere, donec id peregerim quod mente cõcepi. At alios duos dies in aliud tempus differẽdos reor, quum præsertim rediero sospes in patriam, eruditiorum opera & consilio, necnon amicorum hortatu luculentius opus edam.

De excusatione Alberici, & uoto eius. CAP. CXXIII.

DAbis ueniam uir candidissime, si ultimæ nauigationis diaria ad te nondum misi, sicuti pollicitus fueram. In causa fuit rex sereniſſimus, qui adhuc domi meos libellos detinet: uerum postquam distuli in hũc diem edere id opus, forte fortuna addam & quartũ diem. Hæsit mihi cordi rursum peragrare eam orbis partem, quæ spectat meridiem: & huic operi iam nauando in expedito sunt liburnicæ duæ, armamentis ac commeatibus ubertim communitæ. Dum igitur proficiscar in orientem iter agens per meridiem, Noto uehar uento: quo quum deuenero, plura abs me fient in decus & gloriã dei, necnon patriæ emolumentum, & mei nominis æternitatem, & in primis in senectutis meæ, quæ iam propè appetit, honorem & leuamen. Quare nihil desideramus in hac re præter cõmeatum regis: quo impetrato, pleno gradu contendam: quod deus bene uertat.

De his qui plura quærunt quàm liceat. CAP. CXXIIII.

FIdus interpres præsens opus Lusitano Italicum fecit, ut scirent qui Latiũ accolunt, quàm magna indies occurrũt, & item qui sibi nimiũ arrogant, intelligerẽt omnia se scire nõ posse: quãdoquidẽ hæc mira tot uiris acerrimis ingenio, hucusque à cõdito orbe incõperta fuere. Hinc arguitur temeritatis & superbiæ nostra arrogans natura, quæ scire posse putat omnia.

RERVM MEMORABILIVM CALECHVT, QVAE NON SVNT ABSIMILES ILLIS quas Petrus Aliares secundo & altero tractatũ scripsit, quæ rursum colliquescunt ex literis quorũdam nobiliũ uirorum ut latius in sequentibus patebit.

Exemplum literarũ cuiusdam Cretici dominorũ Venetorũ legati apud regẽ Lusitanorũ die uigesima septima Iunij, M.D.I.

CAPVT CXXV.

SERENISSIME PRINCEPS ET CAETE. Reor uestram dominationem certiorem iam factam fuisse ab præstantissimo legato, rerum omnium memorabilium, quæ hic uisu euenerunt, & in primis de classe, quam nuperrime rex Lusitaniæ

Lusitaniæ inuictissimus in Indiam expediuit, quæ superis miserantibus re/
diit, sed mulctata ratibus septē: nam eò concesserāt liburnicæ quatuordecim,
& septem tantū incolumes rediere, reliquis pessundatis. Igitur egregie prin/
ceps per latus Mauritaniæ ac Getuliæ Noto ducti, deuentū est ad Caput ui/
ride, dictū olim Experias, ubi uisuntur Hesperidum insulæ: & ibi auspicatur *Experias*
Aethiopia inferior uersus orientē, ultra quam prisci minime iuere. Hinc egre
ditur latus Aethiopiæ uersus orientē, donec respondeat lineæ Siciliæ, à dctio
latere intra lineā æquatoris ad quinq; uel sex gradus: & circiter medium dicti
lateris uisitur aurifodina huius regis: postq; eam surgit caput ad Austrum,
excedēs hyemalem tropicū per gradus nouem. Istud Caput dicit' Bonæ spei:
& illinc itur in nostras barbarias introrsus ad milliaria ferè quinq; millia uer/
sus plagam nostram. Quum uero præterieris dictū Caput, mox regio se si/
nuat, donec ad Prasum deuenias promontorium, quod antiqui. & in primis *Prasum*
Ptolemæus, pro termino meridionalis regionis posuit: ulteriorē uero plagā
appellauit incognitam: Inde itur ad Troglodítos: aurifodina uisitur, quā ap/
pellant Zaphallam, ubi maiores nostri affirmant uim auri ingentissimā esse
quàm alibi gentiū. Hic intrant sinum barbaricū, & inde in oceanū deuenitur
Indicum, & demum ad urbem Calechut. Id est eorum iter: quod si recte sup
putaueris, milliaria propè quindecim millia uastitate sua occupat, ubi secus
litora itur. Si uero desertis litoribus recto itinere ibis, recessus terrarum & an
fractus montium prætermittens, sed in altum tendens usquequaq;, longe mi
nus iter erit quàm prædiximus. Supra Caput Bonæ spei Lebegio uecti uen/
to, nacti sunt nouam tellurē, quam appellarunt Psitacorum: quoniā inibi in *Psitaci*
ueniuntur alites huiusmodi incredibilis proceritatis, utpote qui brachium &
dimidium longitudine excedant, multijugi coloris: duos nos uidimus, qui
fidem rei præbent. Nautæ itaq; ubi cōspexere latam plagam, credidere con/
tinentem: propterea adnauigarunt tantisper, donec terræ spatiū duūm mil/
lium milliariū superarūt: nec tamē finis est repertus tantæ uastitatis. Plagam
incolunt uiri nudi & proceri, formosiq; admodū. In eo itinere amisere naues
quatuor: duas ipsi miserant ad aurifodinam, quas autumant nō reuersuras:
septem uero concessere Calechut: ubi honorifice nostro pro congressu sunt
excepti, ædesq; à principe consequuti sunt: & ibi nostræ naues statiuam fece/
runt. Obiter superuenerunt Maurorum & circumadiacentium populorum
rates, & cōprimis magni Soldani liburnicæ: & hi omnes cōspirarunt in Chri
stianos: quippe qui ægre ferebant Christianum genus usque in illas partes
propagari: iactabantq; eò nostros contendisse, ut illis lucra adimerent sua:
propterea primo loco naues onerare contendebant, nostro negotiatore relu
ctante, qui mox regi de Maurorū insolētia questus est, quē illico deprehendit
Mauris fauere, tamen ut erat uir ambiguæ fidei, nostris respōdit in hūc mo/
dū, se animo haud æquo laturū, ut Mauri prius mercimonia liceant', quàm
Christiani

quàm Christiani sua commercia absoluerint: & in huius rei specimen iubebat, ut Mauris, qui huius decreti prævaricatores compertí forent, mercimonia omnia impune adimerent, eaq; occupãtibus adiudicabat. Cõgressi igit Christiani cum Mauris, illico tota urbs in partes Maurorũ declinauit. Quare Christiani generis strages magna facta est, in qua supra quadraginta homines desiderati sunt Christiani nominis: inter quos oppetijt negotiorũ nostrorũ gestor: qui licet undabundo mari sese credidisset, correptus est tamen à barbaris, & uitam efflauit mœrore omniũ. Hæc igitur ut nostris nota fuere, condicto tormenta omne genus exonerant, & classem præfecti Syriæ, id est Soldani, rogo consumpserunt: nam in ea erant naues decem: catapultis uero & bombardis urbem propè deuastarunt, complures domos incendentes, quæ pro imbrice, instar mapalium, paleas habebant. Quamobrem illinc abiuere, & duce Iudæo, qui fidem Christi induerat, aliud regnum petiere ultra Calechut, ad milliaria ferè quadraginta, Cuchinum appellant: eius rex odit regem Calechut, quàm qui maxime. Is igitur in odium regis Calechut nostros perbenigne excepit: & hic maiorẽ habet aromatũ copiam, quàm rex Calechut. Quare nostri tot diuitias inde asportarunt, ut uix id audeam referre: nam ipsi aiunt emisse illic cantarum, id est genus mensuræ non mediocris, cinamomi aureo uno. Rex igitur huius regionis legatos misit ad regem Lusitanum, duosq; obsides, ut securius eò nostri redirent. At rex Calechut interea ingentissimã classem expediuit in nostros: qui quoniam onustas habebant naues, illis congredi haudquaquam uoluere, sed altum petentes Borea ducti, quem uentum ipsi ignorant, euaserunt: erat enim pertimescenda classis: quippe quæ supra centum & quinquaginta naues habebat, ferebatq; hominũ quindecim millia. Igitur quum euasissent discrimen, deuenerũt ad quandam insulam, ubi diui Thomæ corpus quiescit. Huius insulæ dominus Christianos honorificentissime excepit, & sancti corporis reliquias in specimen amicitiæ nostris dedit. Quid plura? aromata omne genus nostris, quos nunquam uiderat, absq; pecunia obtulit: soluerẽt demum quum sibi peropportunum fuisset, & redijssent felicibus, ut aiũt, auibus. Verum nostri illius cõmercij non egebant, utpote qui onusti erant admodum. Abfuerũt in hoc itinere menses quatuordecim, uerum trimestri rediere: & addebant deinceps celerius iter perficere posse, utpote qui iam recessus & ambages maris nouerant, utputa in decẽ mensibus iter se facturos rentur. Naues rediere omnes, præter unam, quæ illisa scopulis quibusdam pessum iuit: saluis tamen uiris quos uehebat: & ea capax erat sexcentorum doliorum: nondum tamen applicuit classis: una tantum liburnica portum appulit: reliquæ uero nõ longe ab urbe esse censentur: hæc enim quæ nuperrime aduenit, portum attigit ea die quæ est diuo Ioanni percelebris admodum: agebam enim per id tempus apud sereniſſimũ regem, qui me compellãs his uerbis inquit: Heus uir probe con-

be congratulare mihi, quoniam mea classis iam est in uado, omni aromatum genere onusta: quod ego audiens, ut par erat, hæc noua læto animo excepi, & in gratiam regis iussi meis, ut festiuissimũ quàm possent diem agerent, æris tinnitu & cymbalorum, tibicinumq; ut assolet, modulationibus, & tormẽtorũ reboatu frequentiore. Postridie actæ sunt gratiæ deo, & nuncupata uota à cuncto populo. Rursus regẽ adiui, qui ut me uidit, monuit protinuus ut uestram serenitatem commonefacerem de sua lætitia, quæ per id tempus obtigerat: adiecitq; ad hæc, ut deinceps tuto & intrepide eò mitteretis uestras liburnicas, mercaturi sua aromata: nam pollicebatur se uestros perquam beni gne accepturum, adeò ut domi esse censerentur. Addebat etiam se nauaturũ operam, ut præfectus Syriæ, id est Soldanus, haudquaquã aromata ex India comportare queat: in cuius rei euidens argumentum expedire cœpit liburnicas & celoces supra quadraginta, quæ eò contendant, & earum quædam inibi iugiter commorentur: aliæ uero ultro citroq; commercij gratia commeent assidue: nec dubitat quin India pro arbitratu suo potiri possit. Nauis quæ iam aduenit, est Bartholomæi cuiusdam Thusci, quem tulit urbs Florẽtia. Ea igitur infrascripta conuexit mercimonia, uidelicet, piperis cantaros C C C. cinamomi cantaros C X X. lachæ cantaros L X. castorei, & id genus odorum cantaros X V. Gariophyllum & zinziber non attulere, quoniã præuenti sunt à Mauris, qui & gariophyllũ & zinziber asportauerant: neq; hæc fert regio Calechut, aliunde importantur. Minutiora aromata non tulere. At margaritas & uniones omne genus licitati quidem fuerant, uerũ in congressu incolarum Calechut omnia perdidere, fecereq; hominum pariter ac mercium nõ modicam iacturam. Nec id inuoluam silentio, nuperrime huc aduenisse legatos quosdam, qui à rege Vbene Æthiope accepta persona, consalutatum nostrum regem uenere, onusti muneribus complusculis. Munera fuere mancipia & elephantorũ dentes, & complura alia, quæ & nostra regio fert. Hæc itaque celox quæ primo loco aduenit, dum patriam peteret obuiam habuit naues duas, quæ proficiscebantur ex mina auri noua, & uersus Indiã pergebãt. Hæ igitur ubi nostram conspicatæ sunt, rati se fore nostrorum prædam, condicto, ut sese redimerent nostris auri X V. M. quingentorum ducatorum obtulerunt: uerum nostri temperarunt ab eorum auro, immo eos compluscul is donarunt muneribus, ut hac prouocati liberalitate, liberum pelagus nostris deinceps permitterent.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM NEGOTIATORum & collybistarũ, ac trapezitarum Hispaniæ, ad correspõsales suos in urbe Florentiæ & Venetiarum, de pace & fœdere inter reges Portugalliæ & Calechut. CAP. CXXVI.

EX relatu eorum qui classem concomitati sunt: eam, inquam, quæ M. D. II. mense Maij ab Vlisbona soluit, & anno M. D. III. die X V. Decembris

m rediit,

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

redijt, certiores facti sumus, regem Calechut cum nostro rege in hæc fœdera pacis descendisse, ut, uidelicet, pro illata strage nostris pēderet baecharas quatuor mille piperis, id est, cantara duodecim millia, & quòd Mauri undequaq; aduenientes inibi commercia tractare nequeant, oriundis ex urbe Calechut exceptis, quodq; ijdem Mecham Mahumetis adire non possint, & quòd rex noster pro suo arbitratu erigere possit arcem in urbe Calechut, acceptis à rege lapidibus, calce & lignis, quæ sufficiant condendæ arci, ære pro eis prius soluto: ita tamen ut rex eis faueat in cunctis, patiaturq; regem nostrum inibi uirum Lusitanū nostris præficere qui ius dicat, quiq; & uitæ & necis nostrorum habeat potestatem, adeò ut nec ad ipsum regem prouocare liceat, & ubi aliqui descisceret à negotiatore nostro, ij protinus dedantur plectendi pro arbitrio præfecti Christianorum: & si qui Mauri capti detineantur, hi omnes negotiatori nostro reddantur: necnon Mediolanenses duo mangones gemmarū, qui ex urbe Roma profecti sunt in Indiam, & ibi artē balistariam exercent, in Christiani nominis dedecus & detrimentum ingens, nauesq; nostro more fabricantur: hos igitur in pedicis ferreis captos, postulabat dandos præfecto classis. Præterea quòd rex regni Cuchini & Canoræ inter cōfœderatos percenseretur, ea lege, ut unum & commune periculum, una salus esset omnibus: perinde ut si quispiam sumeret contrà eorum aliquem arma, is omniū confœderatorum hostis declararetur: & si usu eueniset, ut aliquis descisceret ab hac pace & cōcordia, in eum ueluti perfidum aliorum uires exercerentur, essetq; ab omnibus tanquam proditor, & fidei hostis explosus: & hæc omnia eò tendebant, ut diutius pax inter eos uigeret. Cauebatur etiam, ut dum classis Lusitanorum inibi agebat, illò naues cuiusuis generis non accederent, nisi prius nostris onustis. Vbi uero tantum mercium foret, quod sufficeret omnibus, tunc liberum erat unicuiq; naues onerare: ita tamen, ut ad consueta pretia non adderēt, id est, ut pluris solito non uendant, quàm pro centum octo: quod genus fœnoris illic exercent. Hæ sunt pacis conditiones & fœdera, quæ in nostri regis decus maximū susceptæ sunt, ut colliquescit omnibus: nā reuera iam is noster rex non ab re dici potest dominus Indiæ. Quin iam & Turcæ, & Syriæ præfecto leges imposuit, adeò ut ad urbem Calechut eis non pateat aditus. Nec ambigimus quin intra quatuor annos rex noster nauet operam, ut nostri nautæ tutò & impune Byzantium Thracum metropolim, & Alexandriam Aegypti, emporia orientalium clarissima contendant, & tandem se aliquando ulciscātur de Mauris, à quibus crebro pessime sunt accepti. Classis igitur præfectus nauium duodecim hoc anno eò profectus est, & comperit regem Cuchini extorrē à suo regno: nam secesserat in quandam insulam, ubi in locum editum receptus delitescebat ab infidijs regis Calechut. Causam non afferebant aliam, nisi quòd memor datæ fidei sæuienti regi Calechut nostros haudquaquam tradere uoluerat: nam maluit exulem

agere,

agere quàm fidem labefactare præstitam. Opportune igitur nostra classis suppetias tulit socio regi, & expeditis auxiliaribus copijs iuere intrepidi in regem perfidum, magnam cladem inferentes hosti. Regem Cuchini in regnũ continuo restituunt. Id regnum est non longe ab angustijs maris Erythræi, ubi arcem erigunt munitissimam: aliam ædificant in ostio sinus Cuchini, ubi tormentorum ferè genera omnia iam uisuntur, eisq; decernunt hostem propulsare eminus, & tutam classi stationem præbere suæ: neque eò illis reluctantibus deinceps concedet quispiam. Itidem fiet in sinu Calechut, perinde ut stationem & litora proximiora non difficulter tueri queant. Naues uero quæ superiore anno remanserant istic, prædam fecerant non mediocrẽ: nam quadam die mane ceperunt Maurorum naues quinq; regni Cambaiæ, quæ ad Mecham, Mahumetis aram, proficiscebantur. In eis igitur nacti sumus gariophylli cantaros mille defecati, id est mundi, sine quisquilijs, inq; eis erat plurimum gariophylli haud decorticati, ut apud nos uisitur. Ferebant etiam hæ naues castoreum, & id genus odores, sandalium, ambram, lacham puriſſimam, & tenuissimas telas lini: aurum uero & argentum signatum abunde habebant, adeò ut opes quæ compertæ sunt ibi, ualorem c c. mille ducatorum excederent. Quare iam uobis testatum esse remur, quanti sit habenda ea regio, quæ ferè omnibus rebus scatet effuse. Itaque ex his ratibus quas præfecimus, duæ pessum iere: duæ uero dum statiuam agerent, iactis ancoris in quodam portu huius insulæ, ui tempestatis actæ, supra sexcentum homines amisere non longe ab ostio maris Erythræi. Occubuit etiam ibi præfectus Vincentius. Cymba uero alia, quæ licet atrocem tempestatem euasisset, paulum profecta in scopulum elisa, pessundata est, adeò ut totum æquor tum corporibus humanis, tum uel maxime mercimonijs omnifariam stratum & oppletum foret. Hunc finem quandoque male parta habent, ut est in adagio ueteri: Male partum male fruitur. Ex tot nauibus igitur sola celox parua superstes fuit, ut cladis suorum nuntia foret. Noueritis ergo hunc nostrum regem commeatum omnibus dedisse eundi in Indiam, & exercendi inibi commercia: si tamen ex centenario lucro quadragenarium ipse habeat, hoc addito, ut ab eo naues emant non minoris, quanti sibi constitisse uidebuntur: nec nauium huiusmodi solutionem tantisper differri patitur donec redierint, sed priusquam abeant, aurum innumerato habere operæpretium est. Visus est is princeps cognouisse iacturam quam fecit in tot naufragijs, propterea cupit alios suo periculo eò proficisci. Vix credimus reperturum regem quempiam, qui oblatas suscipiat conditiones: indies tamen huius rei certiores uos reddam. Illud etiam non præteribo, huius commercij res haudquaquam stabiles esse: quicquid erit, euentus declarabit futurus. Cum his nauibus portum appulit Lusitanus quidam, qui uisit minam auri in regno Zaphalæ: de qua re mira refert. Asseuerat nobis ibi na-

uem Christianorum adhuc esse,& propè incredibilia de auri quantitate,quæ inibi reperitur refert. Propterea rex noster aliò non tendit, nisi ut frenet hos barbaros,arcemq; ibi erigat munitissimam, ac propulset Indos, & eos qui incolunt regnum Cambaiæ,ne ipsi deinceps mina potiri possint. Omnẽ igitur aurifodinã sibi protinus arrogabit. Pro comperto etiam habemus,hanc aurifodinam fuisse minam Salomonis,unde tot hausit thesauros: & ibi regina Saba, quæ iuit ad Salomonem, ut testatur sacra uetus historia. Hæc profecto sunt magna,ut uos non latet. Nec ab re hic rex dicendus est felix & bene auspiçatus, cui contigit tam locuples thesaurus. Rentur igitur homines se mox consecuturos ab eo commeatum eundi in Indiam,soluto fœnore,uidelicet,pro centenario quadragenarium,acceptis suis nauibus,ut præfati sumus. Hunc modum uidetur uelle seruare, ut mercatores eò mittãt suos gestorum negotiatores,qui intersint mercimonijs,non tamen præsint: uult esse dominus rerum,adeò ut omnia sui exerceant,etiam impensa mercatorum: nam aromata suscipienda erunt de manibus Viceregis, nec liberum erit cuiq; mercari, Quare creditur commercium huiusmodi non susceptum incrementa maiora. Indies tamen de his omnibus uos cõmonefaciã. Nec uos fugit nos aliàs uobis scripsisse,Cayrum ob hanc causam decoxisse:nã ex magno orientalium emporio,si hæc succedunt regi, fiet ciuitas confusa, ut non ab re dicatur Babylon, neque iniuria: nam illic Mauri consueuerant Christianos pessime accipere:forte erratorum dabunt pœnas. Eò igitur deinceps non comportabuntur aromata omne genus,neq; omnifariam gemmæ & margaritæ, & alia præclara complura:quoniam urbem Calechut, neque Zaphalam ultra non frequentabunt,reluctantibus Lusitanis ob arces nuperrime erectas: & de omnibus certiores facti,gratias agetis deo maximo. De aurifodina uero Zaphalæ, ut præfecimus, mira hic feruntur. Huius rex possessor efficietur intra biennium. Res est profecto digna miratu: nam tota India & Persis inde suum aurum hauriebat,quæ nunc à gentilibus possidetur: licet sit ditionis Chaldæorum regis ostium,sinus, ubi commercia & permutationes fiunt cum gentilibus: singulis enim annis Maurorum naues ueniũt onustæ uilioribus mercibus ex Cambaia, ut aurum asportent. Merces sunt cotoni, panni uiliores, sericum plurifariam ac multijugi coloris, & in primis Turcarũ more contextum. Hæc igitur sunt mercimonia, quæ inibi fiunt. Neque illic rex Chiloæ diutius commorabitur metu gentilium, qui non longe degunt ad leucas sexaginta in insula quæ dicitur Chiloa: & eò contendunt naues omnes,ut soluant uectigal priusquam eant ad minam Zaphalæ. Quò quum perueniunt, ante sex uel octo menses non expediuntur. Inde comportant aurũ,ebur,& ceram merces optimas. Illinc soluentes Chiloam contendunt, & ibi rursus pendunt præstinati auri uectigal. Inde concedunt Cambaiam siue Mecham: & in nostris nauibus sunt duodecim aut quindecim negotiatores

totes regis Chiloæ, qui tributum pendit nostro regi quotannis, id est, miti/
gallas M. D. & id est genus ponderis: nam mitigal quodlibet ualoris est du/ *Mitigal*
catorum centum quinquaginta: tamen is rex pendet à rege nostro, adeò ut
in manu sua sit ipsum pro libito profligare, & id quidem parua manu: nam
quotiens libuerit eò mille hominum mittere, protinus is rex terga dabit: cre/
ditur̃q; ut id breui eueniat: nec res foret ardua, si profligato rege, redditus
D. C. M. ducatorum singulo anno consequeretur. Neq; arbitremini, uos ro/
go, hanc esse fabulam: uera est historia. Iam nosse debetis, me iampridem
de nouis rebus crebro uos commonefeciss̃e, & semper uera loquutum. Non
sum is qui delecter mendacijs: relatu etiam aliorum, qui inde ueniunt, testa/
tissimum uobis fiet, me haud ficta, neque commentitia scripsisse. Si uero a/
pud uos bene supputaueritis, quid ferre possint naues, quas expectamus in
dies: comperietis certe eas ferre posse cantaros circiter ducentos uiginti duos
aromatum omnifariam. Nam deinceps istuc mittam aromata omne genus,
nauabo̅q; operam, ut nusquã uobis desint, postquam fœdus initum est cum
rege Calechut: licet non paruum discrimen illò nauigantibus immineat ob
quoddam arcipelagus, in quo innatant insulæ propè quatuordecim mille, &
etiam ob angustias cuiusdam freti, ubi mare uix est nauigiorum patiens: ta/
men tantum conabimur, quod pericula consuetudine & frequentia efficie/
mus innoxia: ut quandoque gloriari possimus, ferè totum orbem peragra/
uisse, & ea præsertim, quæ prisci minime adiuere. Solum superest ut Tapro/
banam adeamus insulam, teste Plinio omnium rerum locupletissimã, si au/
rum, si gemmas, si ebora spectaueris: tantum̅q; nostra opera & solicitudine
fiet, ut omnis India mercimonijs nostris pateat. Illic, ut scribunt nostri, non
magni penduntur nostræ merces. Monẽt propterea ipsi, ut eò mittamus cru
ciferos aureos, si breuem cupiamus expeditionem nostrarum rerum: quoniã
aliæ merces diutius manent in portu, procrastinantibus ex composito Indis,
ut tandem fatigatis impensa & diuturniore expectatione nostris, minore pre/
tio nostra consequantur. Eius sunt ingenij, ut quandoq; sunt Itali, qui simu/
lant mercium non egere, ut demum uiliore pretio præstinent. Ibi etiam cari/
pendunt æra, alumina alba, non rubea, & in primis grandia: minutiora uerò
spernunt. Coralium autem non floccipendunt, si sit magnum & fabrefactũ:
alioquin nullius est apud eos pretij. Habent ij populi uices cõtrarias cum Ale
xandrinis, adeò ut si illi minuta quærant, hi proceriora, & uersa uice. Plumbũ
non uilipenditur ibi, si instar lateris sit conflatum. Argentum uiuum & am/
bra nihili penditur. Ibi æra fabrefacta minore pretio licitantur: quoniam rur
sus suo more ea conflant, uoluntq; nos in conflando operam lusisse: non eo
utuntur ut nos. Hæc igitur summa erit: alias merces, exceptis memoratis, ibi
nullius esse pensi, lucrio̅q; perquam mediocris.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM PETRI PASQVALIGI ORATORIS DOMINORVM VENETORVM APVD SERENISSIMVM ET INVICTISSIMVM PORTVGALLIAE REGEM, AD SVOS germanos in Vlisbona commorantes, die decima nona Octobris, M. D. I.

CAPVT CXXVII.

PRAESTANTISSIMI FRATRES TANQVAM patres honorandi, salutem. Petro cuidam Verzo tabellario, & nonnullis Valentinis ad uos literas dedimus superioribus diebus, quibus uos certiores reddidimus omnium quæ hic usu eueniunt. Nunc autem rursum uisum est uos per Bartholomæum Marchionem auunculum Dominici Benedicti Florentinum commonefacere de rebus nostris, ut intelligatis nobis cordi hæsisse, ad uos quamcreberrime literas dare, modo tabellarij habeantur. Vt igitur noua anni præsentis intelligatis, scitote hic esse eam triremem, quam superiore anno rex Portugalliæ serenissimus expediuerat uersus Aquilonem, præfecto Gaspare Corterato, qui nobis refert continentem inuenisse, distantem ad milliaria duo millia, inter Corum & Fauonium, hactenus toti penè orbi incompertam terram, cuius latus aiunt ad milliaria propè octingenta percurrisse: nec tamen finis compertus est quispiam: ideo credunt continentem, non insulam esse: regióque uidetur esse coniuncta cuidam plagæ, aliâs à nostris peragratæ, quasi sub ipso septentrione: eò usque celox tamen non peruenit ob congelatum æquor, & ingruentes cœlo niues: argumento sunt tot flumina, quæ ab illis montibus deriuantur, quòd, uidelicet, ibi magna uis niuium existat: arguunt propterea insulam non posse tot flumina emittere. Aiunt præterea terram esse eximie cultam. Domos subeunt ligneas, quas cooperiunt pellibus ac coriis piscium. Huc adduxerunt uiros septem sexus utriusque. In celoce uero altera, quam præstolamur in horas, aduehuntur quinquaginta illius regionis incolæ. Hi si proceritatem corporis, si colorem, si habitudinem, si habitum spectes, Cinganis non sunt absimiles. Pellibus piscium uestiuntur & lutrarum, & eorum in primis, qui instar uulpium pilosas habent pelles, eis que utuntur hyeme, pilo ad carnes uerso, ut nos: at æstate ritu contrario: neque eas consuunt aut concinnant quouis modo, uerum uti fert ipsa bellua, eo modo utuntur: eis armos & brachia præcipue tegunt. Inguina uero fune ligant multiplici, confecto ex piscium neruis. Videntur

propterea

propterea syluestres homines: non sunt tamen inuerecundi: & corpora habent habilissima, si brachia, si armos, si crura respexeris, ad symmetriam sunt omnia. Faciem stigmate compungunt, inurunt'que notis multijugis instar Indorum, sex uel octo stigmatibus, prout libuerit. Hunc morem sola uoluptas moderatur. Loquuntur quidem, sed haud intelliguntur, licet adhibiti fuerint ferè omnium linguarum interpretes. Eorum plaga caret prorsus ferro: gladios tamen habent, sed ex acuminato lapide. Pari modo cuspidant sagittas, quæ nostris sunt acuminatiores. Nostri inde attulerunt ensis confracti partem inauratam, quæ Italiæ ritu fabrefacta uidebatur. Quidam puer illic duos orbes argenteos auribus appensos circumferebat, qui haud dubie cælati more nostro uisebantur, cælaturam Venetam in primis præ se ferentes. Quibus rebus non difficulter adducimur, continentem esse potius quàm insulam: Quia si eò naues aliquando applicuissent, de ea comperti aliquid habuissemus. Piscibus scatet regio, salmonibus, uidelicet, & alecibus, & id genus compluribus. Syluas habent omnifariam, perinde ut omni lignorum genere abundet regio. Propterea naues fabricantur, antemnas, & malos, transtra, & reliqua quæ pertinent ad nauigia. Ob id hîc noster rex serenissimus instituit inde multum emolumenti sumere, tum ob ligna frequentia pluribus rebus haud inepta, tum uel maxime ob hominum genus laboribus assuetum, quibus ad uaria eis uti quibit. Quandoquidem suapte natura hi uiri nati sunt ad labores, suntq; meliora mancipia quàm uiderim unquam. Visum est propterea non fore ab amicitia nostra deuium, si hæc uos non celarem. Vbi uero alia celox, quæ expectatur indies, aduenerit, mox aliarum rerum certiores uos reddam. Naues uero, quæ contendunt ad urbem Calechut expediuntur. Neque id præteribo, regi hæsisse cordi, ut tota classis, quæ proficisci in Orientem consueuit, ea primo Mechæ classem corripiat, ut tandem Soldano Syriæ præfecto aditus illuc non pateat, nec inde deinceps aromata exportet: & huic rei rex unice studet, persuadet'que sibi, nihil posse obstare, quin potiatur uotis huiusmodi. Assentitur tota curia, urbs & regnum omne cum eo conspirant: Quoniam si sibi succedet, mirum dictu est, quàm breui omnium locupletissimus sit euasurus in tanta rerum copia & ubertate. & in primis aduentantibus Venetis biremibus & triremibus, ut hinc asportent mercimonia. Igitur pro comperto habetur, non posse nisi maxime lucrari, Venetorum celocibus huc accedentibus, & id in manu habere sibi persuadet. Tædet propterea ipsum moræ: Quoniam desiderio etiam ipsa celeritas est in mora. Peroptat igitur, & perquam ardentissime insistit rex serenissimus, ut uoto frui queat suo. Ob quam rem uereor plurimum, ut ab hac sententia, quæ cordi inhæsit, uix possit dimoueri: nec facile adducetur,

ut in rebus orientalibus nobis adsit, quum sit huic expeditioni prorsus addictus. Nos uero, qui anno elapso prouinciam sustinuimus à nemine adiuti, neque ære ecclesiastico, sed solum nostris opibus, uix, ni faueat ipse, nobis bene consultum ibit. Valete.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM FRANciſci de Sagitta Cremonenſis, datarum Vlisbonæ decimasexta Septembris, M. D. II. directarum ad oratorem Venetum Petrum Pasqualigum, apud reges Castiliæ agentem.

CAPVT CXXVIII.

PRæstantissime orator, & domine obseruandissime, iam binis meis literis pollicitus sum iamprídem uestræ præstantiæ, me haudquaquam præter missurum, quin certiores redderemini earum mercium, quas ferrent quatuor celoces, quæ indies expectantur. Nunc uero, quoniam portum applicuerũt, uisum est uos latius de rebus huiusmodi commonefacere: & res ueras solum denarrabo. Igitur hæc sunt mercimonia quæ attulerunt. Primo piperis cantaros mille, cinamomi cantaros quadringẽtos quinquaginta, zinziberis cantaros circiter quinquaginta, lachæ cantaros quinquaginta, cotonorũ tantum, quantum emeremus ducatis quadringentis. Alia non attulerunt. Quur uero non attulerint plura aromata, causam adducunt, quòd, uidelicet, quum hinc soluissent, conuenit inter eos, ut duæ celoces ad minam auri proficiscerentur: duæ uero aliæ ad urbem Calechut: propterea unusquisq; eas merces comportauit, quas arbitrabatur inibi quò contendebat, fore in pretio. Quũ uero dictæ naues contendissent ad urbem Calechut, nec quiuissent accedere ad minam auri, merces expedire non potuerunt, licet uaria loca adiuerint. Nam fuere Canoræ, & ibi certiores facti sunt de rebus Petri Aliaris, qui agebat in urbe Cuchina, ubi etiam erat regis negotiator. Igitur ab rege Canoræ excepti sunt honorifice, qui nostro præfecto aromata omne genus ultroneus obtulit. Huic noster præfectus benigne respondit, uidelicet, se prius uelle adire regem Cuchini, ubi regis negotiator erat: demum se reuersurum ad eum, & præstinaturum aromata perquam libenter. Itaque illinc soluens contendit Cuchinum, ubi comperit regis negotiatorem, cum quo egit plura. Quum uero naues signatam pecuniam non tulissent, sed solum merces, quæ inibi parui pendebantur (nam ea regio appetens est signatæ pecuniæ admodum, mercium uero ferè nihil) decreuit propterea præfectus classis redire ad urbem Canoræ. Eò ergo concessit quamprimum: eius enim rex Lusitanos colit quàm qui maxime: propterea cum eo permutarũt merces, quas aduehebant meliore pretio, datis pro suis mercibus aromatibus, dimissis illic tribus è nostris uiris, qui commercia nostra exercerent: negotiatorem nauis, & amanuensem dimiserunt, qui omnibus præessent mercimonijs, quíq; indies regi persoluerent pecuniam pro creditis aromatibus. Itaque naues illinc sol-

linc ſoluerunt onuſtæ omni aromatum genere, relictis illic uiris, ut dictum eſt, tribus, ne uiderentur regi impoſuiſſe, qui ſua eis dederat aromata abſq; uade & pignore. Rediere tandem naues ſemionuſtæ, ob id quod non tulerant ſecum ſignatam pecuniam, & merces comportauerant tales, quæ illic minime ſunt in pretio: propterea uiſi ſunt operam luſiſſe ſuo periculo. Hæc ergo ſumma eſt, Indos non cupere noſtras merces, ſed ſignatum aurum uel argentum, quibus ipſi utuntur eximie: nam ibi pecunia ubertim expenditur, cuius hoc regnum maxime eget. Nequibit propterea rex abſque pecunia, quæ ferè eſt omnium neruus, uoto potiri ſuo, niſi forte ui credat exercere cum Indis commercia, & ſua gratis conſequi poſſe. Quoniam aiunt his elapſis diebus eos reges metu nominis Chriſtiani abſque pretio dediſſe tot mercimonia Admiranti noſtro, qui iam iſtuc conceſſerat, ut quatuor naues gratis onerauerit, & in primis rex Calechut, cui ab ariolis ſuis prædictum fuerat, ut caueret ſequenti anno: quoniam aſtra illi magnam hominum ſtragem minitabantur: & eam accipiendam à Chriſtianis hatiolabantur, addebant que diuini, eum eodem anno regnum metu & pauore deſerturum. Hæc noua habemus ab illis tribus uiris, qui in eo congreſſu barbarorum, quo oppetijt Araſchorea mortem, euaſerunt. Eadem retulit Pergamenſis quidam, qui apud urbem Calechut annis uigintiquinque egit. His adſtipulatur Valentinus alius, qui inibi ſex annis commoratus eſt. Hi ſunt ergo, qui de his rebus certiorem fecerunt regem. Quod uero falſa ſint, uel ne, ſicuti dederunt ita accepimus. Rex itaque Calechut magnam claſſem expediuit in noſtros, qui apud Canoram agebant: uerum illi fuga ſibi conſulere, uela uentis protinus dantes. Propterea rex noſter proximo menſe Ianuarij decreuit nouam expedire claſſem, uidelicet, octo uel decem naues onerarias: in cuius rei argumentum iam ſunt fabrefactæ naues ſeptem: duas enim hac æſtate expediuit, quarum una eſt capax ſeptingentorum doliorum: altera uero quingentorum. Eſt & alia in portu Vlisbonæ, quæ eſt capax quadringentarum & quinquaginta amphorarum. Duæ aliæ fiunt in inſula Mederæ: quarum altera capit dolia ter centum & quinquaginta: altera uero ducenta & triginta: Alia expeditur in Setunal, quæ ſupra centum & ſexaginta dolia capit. Hæ igitur naues ſenarium implent numerum. Inſuper his addit aliam triremem, quæ ex Chio Ianuenſi inſula & profugio nuperrime aduenit: & has omnes, præter duas, rex ſua impenſa expediet. Duas uero, quarum altera eſt capax quadringentorum, & quinquaginta doliorum: altera ter centum & quinquaginta, negotiatores quidam conuenere cum rege, ut ſua impenſa communiant, his pactis & legibus, quod, uidelicet, rex negotiatores huiuſmodi ueluti ſtipendiatos, & ſub eo merentes alat in his omnibus quibus egent nautæ. Negotiatores uero tantum ſignatæ pecuniæ in nauibus ſecum aduehant, quæ emundis illic mer-

lic mercimonijs faciat satis: & ubi redierint naues, dimidium mercium dent regi, reliquum uero sibi uendicent. Et ut dilucidius intelligatis: negotiatores pro cantaris duobus aromatum non plus exponunt quàm aureos septem, uel ad summum octo: & hos cantaros bifariam diuidunt, alterum regi, sibi alterum, expensis, ut dictum est, regis: & iam compertum habemus, conducibilius nobis fore, hoc modo commercia exercere, quàm nostro periculo illuc contendere, ut hactenus egimus. Fit propterea, ut non difficulter rex nanciscatur, qui conditionem huiusmodi non renuunt. Nos duarũ prædictarum nauium hoc modo portionem habuimus. De futuris uero, quæ forte eò concedent, bene perspiciat deus ipse maximus, qui est omnium autor. Video me prouectum nimis, & quasi epistolarem stylum egressum: uerum rapuit me charitatis & amicitiæ Fauonius: nolui enim aliquid uos latere. Scio quidem de alijs meis uos cõmonefeciſſe, sed non ad regulam, de his quæ usu euenerant: non enim comperta tunc mihi erant cuncta. Me igitur commendo, oroq; ut si forte fortuna uobis nostra fuerit opus opera, ea uelitis uti æque ac uestra: non enim sum unquam defuturus, quin uobis morem geram, dum spiritus hos regat artus. Valete. Datum Vlisbonæ, die XXVI. Septembris, M. D. II.

QVOMODO IOSEPHVS INDVS VENIT VLISBONAM ET EXCEPTVS À REGE honorifice, contendit Romam & Venetias, à nostris sociatus.

CAPVT CXXIX.

CVM igitur aliàs suis celocibus & liburnicis rex noster regiones australissimas peragrauisset, dum eà iret in Indiam hærendo suorũ sententiæ, qui easdem partes retroactis temporib. lustrauerãt, decreuit eo anno, qui est in ordine M. D. rex Emanuel memoratus rursum eò mittere classem XII. nauiũ, cui præfecit Petrũ Aliares, qui suscepto de manu præfecti sui trophæo, octauo mensis Martij, eius anni, soluit Vlisbona, qui inter nauigandum innumeras passus est anxietates & discrimina. Tandẽ annuentibus superis decima tertia Septembris, eiusdem anni, deueniunt ad urbem Calechut cum septem tantum celocibus: nam ex classe perierant quatuor, obrutæ tempestatibus sæuissimis: alia uero Zaphalam concesserat. Steterunt igitur in portu urbis Calechut mensibus ferè tribus: & demum orta inter nostros & urbis incolas controuersia, occisisq; hinc inde hominibus nonnullis, nostræ celoces Cuchinũ profectæ sunt uigesima quarta Nouembris, anni supradicti: nam Cuchinũ distat ab urbe Calechut milliaribus fere centũ & decẽ. Id regnũ mari adiacet, cui dominatur rex gentilis, eius sectæ cuius est rex Calechut. Is igitur rex Cuchini nostras celoces perbenigne excepit, & dum

dum illic commoramur commercia exercentes, uti in superiotibus retulimus libro tertio capite LXXXVIII. duo germani fratres Indi Christianiq; uenerunt ex urbe quadam dicta Caranghanora, quæ abest ab urbe Cuchina milliaribus ferè uiginti, qui aiebant se in uotis gerere plurimũ, ut occidentalem uiserent plagam: supra autem uota gerere, ut Romam, & demum sanctam ciuitatẽ Hierusalem inuiserent: qui nostras celoces ingressi, nobiscum ultronei ibant: & ecce per id tempus ingens classis soluit ab urbe Calechut, ut nostrã classem pessime acciperet: quod ut nobis compertum fuit, mox uela uentis dedimus altum petentes, euntibus nobiscum dictis fratribus, & nonnullis obsidibus, qui loco & compensatione nostrorum dati fuerant, eorum, inquã, qui in urbe Cuchina negotiaturi remanserant. His igitur conspectis uersus Vlisbonam iter cepimus. Ex his uero fratribus Indis, quorum iam memini, alter uiuit, alter uero uita functus est, dum in Lusitaniam proficiscceremur. Tandẽ aliquando mense Iunij M. D. I. Vlisbonam deuenimus: quò ubi applicuimus, dictus Ioseph commeatu à rege habito socioq;, Romam, & demum Venetias contendit, & rursum rediit Vlisbonam: & per id tempus complura scitu non indigna accepimus, referente eodem Ioseph Indo, quorum latius meminisse animus est in sequentibus.

De patria Ioseph, & habitudine corporis, CAP. CXXX.

IGitur Ioseph prædictus natione Indus, patria Caragonorensis, annum agens quadragesimum, coloris subcinericij, staturæ fuit mediæ, hoc est, inter proceriores & breues medius: id asseuerant, qui sæpenumero hominem contemplati sunt. Vir erat ingenio non mediocri, uerax admodum, utpote qui nihil magis oderat quàm mendacia: uirq; abstemius, & integritatis non uulgaris: & reuera quantum colligere ex eius consuetudine quiuimus: uir erat non pœnitendus, & in primis fidei incõcussæ illibatæq;. Vrbs igitur, unde oriundus est uir memoratus, abest ab urbe Calechut ferè milliaribus nonaginta, quæ est in sinu quodã dicto Milibar, introrsus terras ad quintumdecimũ lapidem: muro haud ambitur: longitudine uero milliarium triginta: quoniã domus ut apud nos haudquaquam sunt contiguæ, sed inuicem distant, adeò ut uideantur uicatim habitare: eamq; interfluunt complura flumina: & plerũq; eorum ædes adiacent fluminibus. Hanc urbem incolit hominum duplex genus: alterum Christianorũ, gentilium alterum. Et ut uobis cunctisq; colligue scat qui sint gentiles, scitote itaq; eos esse populos, qui olim pro dijs colebant idola, necnon animalia multijuga, uti in sequentibus denarrabitur. Rex eorũ seruit idolis. Inibi etiam sunt complures Iudæi, uerũ uilipenduntur plurimũ: eò etiamnum contendunt negotiatores ferè innumeri cõmercij causa, ut sunt Syri, Ægypti, Persæ, Arabes, Medi, & id genus compluscuti: quoniam illic comportantur ferè omnia aromatum genera, fertq; plaga huiusmodi multa humano generi non ingrata.

De incolis

De incolis urbis Carangoræ, deq; eorum delubris & moribus.

CAPVT CXXXI.

VRbs trifariã diuiditur. Primores, id est, patritij, ac primæ classis uiri: suæ lingua Naires dicuntur. Secundo loco, homines census fere nullius, ut proletarij, succedunt, ut sunt apud nos gregarij, Canes suo idiomate appellantur. Postremo tertiam partem absoluunt capite censi, uiri nullius census & classis postremæ: hi piscatu uictum quæritant, suntq; deteriores cæteris, Nuiram eorum lingua appellantur: hos adeò odit nobilitas, ut si forte eos obuios habuerit, ni fuga sibi condicto consulant, pessime accipiat. Priuæ tribus priua habent delubra. Mulieres uero alia tẽpla habent, quæ non adeunt uiri. Dant deo bonorum suorũ, loco primitiarũ, fruges multijugas. Adorant deum cœli, eumq; trinum credunt: propterea trifrontem pingunt in statuis complicatis manibus, Tambram nuncupãt. Ante eorum statuas trahuntur plagæ, nos cortinas appellamus, ex lino candidissimo: hæ reserantur dum sacrificant, sicuti latius in sequentibus referemus. Habent etiamnum statuas animalium uarias, uerũ eas minime colunt. Quando delubra adeũt, alij frontem terra cooperiunt, aqua alij aspergunt: ter in die uisunt templa, mane, meridie, & uesperi. Sacrificant hoc modo: Conuocant plebem buccinatores, cornicinæ, & choraulæ nõnulli, ut nos campano ære: & tantisper concentum efficiunt, donec magnus eorum sacerdos aduentauerit, qui indutus ueste nescio qua sacerdotali, astat altari, & canere quædam incipit ad cultum diuinũ pertinentia: orationes nos appellamus. Mox subsequitur alius sacerdos, cantãs & ipse nõnulla. His populus respondet omnis: usq; tertio hæc fiunt. Demũ peractis his egreditur sacerdos quadam porta nudus totus, habens pro corona sertum rosarũ in capite, duoq; magna lumina, totidẽq; cornua fictitia. In manibus gerit enses duos denudatos, & gradu citato ueluti lymphatus quispiã uersus eorũ deum currit, cortinamq; mox referat, & ensem alterum magno sacerdoti porrigit, altero uero seipsum compluisculis consauciat uulneribus: & ubi se propè confecit plagis innumeris, illic prosilit in rogum ardentissimum, ibi ex composito paratum, inq; eo saltat more tripudiantiũ & chorizantium: euadit tandem rogum, tortuosissimisq; oculis dicit se esse loquutũ cum deo suo, taliaq; mandauisse: & tunc quasi à deo accepta persona incipit docere populum. Sunt & alia complura sacrificia, quorum non meminit Ioseph, tum quia uix eum intelligere quiuimus, tum uel maxime quia is Ioseph cum gentilibus uix diuersatus fuerat, utpote qui eius sectæ minime erat. Satis itaq; ac super de delubris ac sacrificijs horum dictum arbitror.

De regum moribus & indigenarum, & quod ibi sunt quidam Christiani,

CAP. CXXXII.

REx gentilium colit idola, & complures habet coniuges, quibus nullus est pudor, nullaue pudicitia: passim prostituunt corpora: ubi functi sunt uita, concre-

ta,concremantur:at eorũ mulieres per octiduum tantũ ſuperuiuunt:demum ut in memoriam uirorũ & ipſæ concrementur uiuæ,ſunt ſuæ ſpontis. Hæc referebat Ioſeph coràm uidiſſe. Filij regum regni haudquaquã ſunt hæredes, uerum qui ſecundo gradu ſuccedunt in ſtemmate: argumentum ſumunt ex incontinentia coniugum,quòd,uidelicet,filij ſunt nothi, propterea regno priuantur. Quum humãt corpora,uarijs utũtur cærimonijs. Gentiles hoc modo induuntur,Rex apicem aureum atalici panni gerit in capite: at urbis primores birretum ex ſerico contextũ,cæteri aperto capite prodeunt,nudi incedunt, pudorem contegunt ſindone mundiſſima,brachia condecorãt armis pretioſiſſimis,omne genus gemmarum faberrime excultis: in pedibus condalia ferunt magni pretij, uidelicet, annulos omnifariã inſignitos lapidibus pretioſis,qui inibi magni penduntur:bis & iterum lauantur in die, locaq; ad id deputata habent complura:uiri & fœminæ in uniuerſum ſunt formoſi,pulchritudine eximia honeſtantur: comunt capita mirum in modum,uti decet muliebrem mundum:caput exornant gemmis & margaritis: gentiles non aliter ſcribunt quàm ſtylo ferreo in libris arborum:linguam habent Indam. Et de his hactenus. Verum quia in ſuperioribus cõmeminimus Chriſtiani nominis,diximusq; complures eſſe in urbe Caranganora Chriſtianos, non ab re erit ſi eorum mentionem in hoc capite fecerimus. Nouerint igitur omnes ab Indo flumine,ubi auſpicatur India occidentem uerſus, inſulam†Ormis, quæ eſt non longe à ſinu Perſico,Chriſto tantũ parêre:alibi non ſunt Chriſtiani, præterquam in Caranganora urbe. In india uero ſunt multiplices reges, qui Chriſtum norunt. Qui uero incolunt Caranganoram urbẽ,Chriſtiani complusculi ſunt,penduntq; uectigal regi gentilium:nam conducunt ære annuo eorum ædes,præterquam quòd tributa ſoluunt,ut latius dictum eſt.

De domibus eorum,& quòd eorum pontifices moderantur ecclesias, CAP. CXXXIII.

EOrum ædes parietibus fulciunt,habentq; uarias contignationes:at gentiles ſuas domos tegunt aſſamẽtis & lignis id genus. Chriſtiani uero ibi delubra habent noſtris nõ abſimilia: uerum ſolas cruces inibi uidebis: nullas habent ſanctorum imagines,concamerata ſunt ut noſtra, inq; eorum crepidine crux uiſitur pergrandis,ut eſt uidere apud nos:tintinabula habent nulla:quando uocant populum ad diuina,ſeruant morẽ Græcorum. Hi populi habent magnũ antiſtitem,cui adſtant cardinales duodecim, patriarchæ duo, archiepiſcopi uero & epiſcopi complures. Referebat propterea dictus Ioſeph cum quodam epiſcopo ſoluiſſe ab urbe Caranganora, & conſcenſis ratibus iuiſſe ad inſulã Ormũ,quæ eſt à Caranganora milliaribus ferè mille & quingentis. Et inde petijt mediterranea itinere trium mẽſium,unà cum epiſcopo memorato,peruenit in Armeniam maiorem, ut conſalutarẽt reuerentiſſime ſuum magnum pontificem,à quo epiſcopus dictus initiatus ſacris, Ioſephq;

memoratus ad ſacerdotij gradum promotus eſt. Itidem agunt Chriſtiani omnes Indi, & regni Catañ. Eorum pontifex Catholica dicitur, fertq; tonſuram inſtar crucis: præficit patriarchas ſuos, ut dictum eſt, alterum in India, in Cataio alterum: alios uero epiſcopos alio mittit, prout expedire uiſum fuerit, ut ad ſuas prouincias moderandas tranſmittantur. Huius Catholicæ commeminit Marcus Paulus in tractatu Armeniæ, & ibi dicit duo eſſe genera Chriſtianorum, Iacobitarum, uidelicet, & Neſtorianorum, quorum papa dicitur Iacobita, qui eſt hic Catholica, de quo eſt ſermo, cuiusq; meminit Ioſeph ſæpe dictus. Et quũ dictus papa uarios homines promoueat ad gradus huiuſmodi, efficiatq; multiplices antiſtites, poſſet non ab re ambigere quiſpiam, unde ei hæc ſit autoritas, autorandi homines cum ſancta Romana eccleſia, quæ eſt unica, & unicam habet fidem, unumq; Romanum pontificem recipit. Sciant igitur tempore quo Alexander vi. ſceptra moderabatur eccleſiæ uniuerſalis, dictum Ioſeph Romam contendiſſe: hunc Alexander maximus pontifex percunctatus eſt, à quo Catholica præfatus habuiſſet facultatẽ antiſtandi in Oriente: huic reſpõdit Ioſeph his uerbis, Olim diuum Petrum apoſtolorũ Antiochiæ præfectũ fuiſſe: & quũ ſancta Romana eccleſia ſchiſmate laboraret atroci, duce Simone mago, qui ſui nominis monumenta reliquit, ſanctus Petrus accerſitus eſt Romam, ut Simonem cõfunderet, & laborantibus Chriſtianis nõ deeſſet. Hic itaq; Petrus nõ prius ſoluit Antiochia, conceſſurus Romã, quàm uicarium Antiochiæ præfecerit, & is eſt qui Orientalem plagam moderatur, & dicitur Catholica, geritq; Petri uices: hunc uero Catholicam præficiunt cardinales duodecim in Armenia, & id iactant autoritate Romani pontificis facere: quod eſſe falſum nemo eſt qui neſciat, quandoquidẽ una eſt ſponſa Chriſti, quæ unam figurat eccleſiam Romanã, extra quam ſalus eſt nulla: quæ uero dicuntur de alijs, cõmenta ſunt omnia, & fidei nullius. Hæc dixerim, ne quis putet à ſoliditate petræ Chriſti eſſe recedendũ. Vnus deus, igitur una fides, una eſt ſancta Romana eccleſia.

Catholica

De modo conſecrandi eorum eccleſias, & de moribus quos ſeruant dum humant corpora, CAP. CXXXIIII.

ITaq; hi habent ſacerdotes, leuitas, & hypodiaconos. Sacerdotes uero non ferunt tonſuram, ſed nonnihil capillorum in ſumma parte capitis habent. Infantes non baptizantur ante quadrageſimum diem ſui ortus, niſi morte ingruente. Confitentur ut nos, euchariſtiam ſacram ſumunt: extremam autẽ unctionem non habent, ſed loco eius corpora benedicunt: quũ ingrediuntur eorum delubra, latice benedicto corpora aſpergunt ut nos: conſecrãt corpus Chriſti & ſanguinẽ, ſi tamen id conſequi poſſunt, in azymis, hoc eſt, in pane non fermentato, more noſtro: & ubi non habent uinum, quoniam eo regio uitium eſt impatiens, uuas paſſas immergunt aqua, & demum ſuccum exprimunt, eoq; uice uini utuntur: nam eò ex Cataio comportantur uuæ paſſæ complures

complures: humant humana corpora more nostro, quumq; quispiam uitam exhalauerit, mox cõueniũt multi, & diebus octo cõtinuis simul comessantur. Peractis uero epulis, fundunt pro defuncto preces, testantur, suprema q; colitur uoluntas: & ubi intestati decesserint, qui arctiore gradu defuncto est proximior, is est hæres. Eorum coniuges uiris uita functis, cum dotalitio abeunt in paternas ædes: ita tamen, ut intra annum luctus nõ nubant. Quatuor euangelistas habent, totidemq; euangelia colunt: obseruant quadragesimã, & aduentum ieiunijs & orationibus perquam diligentissime: inter cætera, à die parasceues usq; in diẽ paschæ omni cibo abstinent, nocte sancti Veneris orationibus & concionibus sacris iugiter insistunt. Intra annum has sanctorum celebritates mire obseruant. Primo diẽ sanctæ resurrectionis cum duobus sequentibus diebus. Octauum diem paschæ supra omnem festiuitatem colunt. Quippe qui affirmant ea die diuum Thomam, cuius sunt ipsi perquã studiosi, in latus nostri seruatoris manum posuisse, cognouisseq; non esse phantasma. Deinde diem qua Christus cœlos cõscendit, eximie colunt. Post hæc trinitatis, assumptionis beatæ uirginis, natiuitatis eiusdem, & purificationis, natiuitatis nostri seruatoris, epiphaniæ, & omnium apostolorum, diesq; dominicos obseruant. At primam diem Iulij mirum in modum custodiunt in memoriam diui Thomæ Christiani pariter ac gentiles. Cœnobia habent ubi continentissime uiuũt monachi nigri, habent & sanctimoniales complures: sacerdotes uiuunt castissime, & si qui comperti fuerint incontinentes, hi mox priuantur missarum celebratione. Qui Christo parẽt, diuortijs minime utuntur, bonum uel malum sit matrimonium, perennat ad ultimum usque fati diem. Ter in anno populus suscipit eucharistiam sanctissimam. Doctores habent egregios, eosq; eruditissimos. Literarum studia ibi uigent plurimum. Prophetas ut nos legunt. Addebat etiam dictus Ioseph inibi esse complures sanctos doctores, qui uetus & nouum testamentum explicarunt cordatissime: habitu utuntur Maurico, id est, lineis tunicis: diuiserunt annum ut nos in menses duodecim, & habent intercalarem diem. Verum diem partiti sunt in horas sexaginta, easq; ad aspectum solis interdiu cognoscunt, noctu uero intuitu stellarum.

Quando hyems est in urbe Caranganora, & de nauibus eorum.

CAPVT CXXXV.

QVi Caranganoram incolunt, hi sunt inter tropicum æstiuum & æquatorem, & ut referebat dictus Ioseph, diem habent maiorem horarum tredecim cum dimidia, minorem uero decem, ita ut intelligas de nostris horis, non autem de suis, quæ sunt multo minores, ut dictum est. Quum uero sol est in tauro, umbram habent perpendiculare: quando est in cancro, proijcitur umbra ad Austrum: & ubi est in uirgine, rursum habent perpendicularem: quando autem est in capricorno, ad Septentrionem umbra proijcitur:

temporis mutationem apud eos uidebis à medio menſe Maij, uſq; ad mediũ Auguſti: tunc temperant à nauigationibus, & nullo pacto ob ſæuientem per id tempus fortunam maria ſulcant. Sunt etiam nũ in illis Indiæ partibus innumera nauigia, quæ in occidentẽ contendunt: alia uero in Arabiam, in Perſidem alia: nonnulla mare Erythræum arant: alia uaſtiſſimam luſtrant Indiã ad orientẽ in primis, uſq; ad Cherſoneſum auream, & deinceps ad extrema Indiæ, prætereuntes Cataium & Taprobanam inſulam Fayllamq;, & complures alias. Naues itaq; huiuſmodi quibus ſulcant, ſunt prægrãdes, adeò ut circa duodecim uela habeant, remiges innumeros, nõnullæ uero minus, aliæ autem pro uelis tegetes, id eſt, ſtorias habent, & huiuſmodi ab inſulis proficiſcuntur: aliæ uero ex cotonina omne genus uela conficiunt. Naues fabricãtur clauis ferreis: & propterea id dixerim, quoniam falſo arbitrati ſunt quidã clauis ligneis eotũ naues conſolidari. Hæc enim non indiligenter ſciſcitatus ſum à Ioſeph prædicto. Oſtendi illi aliquando formam conficiendi noſtra nauigia, ratus longe alium eſſe eorum morem: at ille ſubridens, ait itidem Indos quoad fabricandas naues ſeruare, eas etiam ferruminãt thure admixtis nonnullis alijs. Quum autem in mare fabrefactas naues proijciunt, elephantos hinc & hinc ponunt, qui non ſine hominum ſtrage molem trahunt in mare. Cœperunt ob tot hominum cladem ab hoc more temperare, & dimiſſis beluis, quibus utebantur ad nauandam hanc operam, numeroſiorem hominũ cœtum addunt, donec moles in pelagus trahatur.

De moneta illorum, & de rebus quæ ibi naſcuntur, CAP. CXXXVI.

TRiplex eſt genus monetæ illic, ſaraphum appellant ſuũ aureũ nummũ, ualoris & ponderis noſtri ducati. Aliam uero appellant parantẽ argenteam, & ea eſt ualoris ſolidorum ſex è noſtris. Habent & aliam ualoris ſolidi unius: & hæ omnes habent imaginem ſubſcriptionemq; ſui regis: ibi aurum neq; alia metalla inueniuntur, illuc comportantur aliunde, uidelicet, ab montibus quibuſdã, qui abſunt milliaribus ferè ccc. Plaga Caranganoræ eſt ſoli patentis eiuſdemq; aprici, & feracis: longe abſunt montes: cœli eſt perquã clementis: uiri ſunt ſubcinericij: qui uero montes incolunt, hi ſunt albicantis coloris, & nõ niſi annoſi pereunt. Referebat Ioſeph inibi uiros centenarios eſſe, qui adhuc dentium ordinem illæſum habebant. Regio eſt admodum ferax, licet triticum non gignat, neq; equos: eò triticum comportãtur à quibuſdam inſulis eiuſdem naturæ, cuius eſt regio Calechut, & Cambaiæ, & id efficit are noſa plaga: equos mittunt Ormus & montes quidam, eis minime utuntur, niſi ad gerulam operam, quum ultro citroq; comportantur merces, ad bella non utuntur: pedites præliantur arcubus & ſagittis, necnon macharis & clypeis obrotundis, haſtis nonnullis utũtur in prælio, digladiatores ſunt eximij, alij ſe loricant piſcium pellibus, quæ ſunt ad quoſcunq; ictus propè impenetrabiles, alij loricas & thoraces ferro fabricantur. Animalia omnifariã habẽt,

ut ſunt

ut sunt boues, arietes, bubali, pecora, & id genus compluscula, & ea uice numi nis gentiles colunt. Regio etiam fert elephantos uberrime, minutiora etiam habent animalia, ut sunt gallinæ, anseres: sues nō habent. Percunctati sumus etiam pretium rerum, & ostensis gallinis ipsi Ioseph Indo, dixit apud suos se centum gallinas aureo uno consequi quire.

De oriza, palmis, & nucibus Indiæ, CAP. CXXXVII.

HÆc plaga fert orizam eximie, & saccarum tritum, utrunque emittit, ac oleo conditum: oriza panem conficiunt nō insuauem: habent herbarū genera uiginti, quæ hominem alunt plurimū: radicibus in primis oblectātur: rosmarinum non habent, neq; bussum, poma, uites, nec persica: hæc omnia ostendimus illi, quæ dixit haud esse in regione sua: ficus habent complures, adeò ut uix sit credibile, quantum scateat regio fructibus huiusmodi: habent & aliam arborem quæ fert Indas nuces: & hæ arbores, ut referebat Ioseph, quadrigeminos gignunt fructus, uidelicet, oleum, uinum, acetum & saccarū: qui uero his fidem non adhibēt, legant Strabonem in xvi. suæ geographiæ, & adstipulabuntur Ioseph Indo uera narranti: sic enim Strabonis caput incipit, Cætera uero ex palma præbet, ex eà enim panis, mel, acetum, & oleum fit, & testilia uaria: nucleis pro carbonibus fabri ferrarij utuntur, qui in aqua macerati bobus & ouibus in pabulum dantur. *Strabonis locus*

Quomodo ex palma fit uinum, oleum, acetum, & saccarum,

CAPVT CXXXVIII.

EX palma igitur hoc modo quatuor fiunt fructus in mense Augusti, id enim est eis primum uer: palmam putant, ut nos uites: & quoniam tunc arbores potissimū luxuriant, gemunt incisæ, lachrymasq; instar consauciatæ uitis emittunt: has uasis excipiunt, tribus solum diebus ab arbore sauciata, ea pro uino utuntur albicante aqua. Elapso triduo ex latice fit acetū suapte natura: qui uero saccarum efficere uoluerit, is aquā huiusmodi sumat emanantem intra triduū, & ahenis impositam tantisper coquat, donec uix tertia pars superstit, tunc sic decocta mel efficitur suauissimum. Vbi uero mel est effectū, id rursum aquis immergunt, & compurgāt subinde usq; ad uigesimum diē: & quum diligenter defecauerint, eo utuntur pro uino, & quidē ut aiunt, suauissime. E nucleis uero fructus palmæ exprimūt oleum. Habes igitur ex una arbore fructus complures: ex lignis etiam semicombustis carbones fiunt, ex libro arboris funes. Hæc itaq; summa sit nullam esse aliam arborē, quæ magis humanis usibus conducat. Ibi etiam ubertim piper nascitur, quod torrent ad calorem solis, ne forte satum alibi germinet in damnum eorum. Arbores ibi non sunt magnæ proceritatis, nusquam tamen sunt frequentiores, præsertim in India. Ibi etiamnum copia est ingens zinziberis, myrobalani, cassiæ, & aromatum ferè omne genus. Hæc omnia præstinant Mauri negotiatores

ciatores,& ea Babyloniam,Cayrum nunc appellant,urbem Niloticam comportant,inde Alexandriã,Damaſcum,& demũ ad Perſas. Conuehunt hæc etiam uerſus montes,& ad Cataium,quæ regiones plurimũ à nobis abſunt, prout latius referemus in ſequentibus. Verũ poſtq; ſatis ac ſuper de urbe Caranganora dictũ eſt,æquũ cenſeo ut rurſum ad urbẽ Calechut redeamus. De urbe Calechut,deq; eius rege & moribus,necnõ mercibus,Ca. CXXXIX.

VRbs itaq; Calechut occidentem reſpicit, abeſtq; ab urbe Caranganora milliaribus propè xc.mari adiacet, & portũ habet non incelebrẽ, maior eſt Caranganora,cuius dominus eſt idolorum cultor,& eius ſectæ, cuius eſt dominus Caranganoræ:in nullo propè differunt, ſi cultũ deorum, ſi mores, ſi ſuperſtitiones ſpectaueris,uti latius commeminimus in ſuperioribus: propterea ut parcamus iuſto uolumini,parcius in præſentia de hac re loquemur. Illud tamen non præteribo, illic eſſe propè innumeros negotiatores, Perſas uidelicet,Mauros,Indos,Medos,Aſſyrios,Syrios,Arabas,Ægyptios, & ferè ex omni orbe conuenas: alij alias ducunt merces, adeò ut ibi ferè nihil quod ad humanum cultum ſpectet deſideres. Sunt inter cæteros illic nonnulli qui Guzerati appellantur,qui multijuga tractant mercimonia. Eò itaq; quaſi tota India merces comportat uberrimas: frequẽtior etiam inibi negotiatorum numerus erat,quum incolæ Cataij illò proficiſcebantur. Hi igitur Cataij populi colunt Chriſtum,& coloris ſunt albicantis ut nos, uiri ſunt perquã ſtrenui,qui olim in urbe Calechut eximie negotiabantur. Verum quum rex Calechut male eos accepiſſet,ſoluêre illinc,& paulopoſt reuertentes, ſtragem nõ mediocrem incolis urbis Calechut intulerunt, & deinceps non ſunt regreſſi. Poſt hæc adiuere urbem Mailapetam, quæ urbs paret regi Narſindo: regio reſpicit orientem,& diſtat ab Indo flumine milliaribus xc. ibi nunc ſua exercent mercimonia: populi dicuntur Malafines,multijuga ferunt mercimonia, uidelicet,ſerica omne genus, æra, plumba, ſtagna, ac caſtorium, & id genus innumeros odores, hæc ſunt quæ eò ipſi comportant. Quæ uero exportant illinc,hæc ſunt,uidelicet,coralli omnium generum & aromata. Aiunt eorum regionem abeſſe ab urbe Calechut milliaribus ſex mille:in capite ferũt ornamenta quædam ingentiſſimi pretij,locupletes ſunt in uniuerſum. Redeamus ergo ad urbem Calechut, cuius rex dicitur Baufer, qui magnam regiam habet inſtar theatri, cuiusq; latera ſtipant ſeptem millia hominum, qui pro ſalute principis uigilant. Hi noctu urbem luſtrant: quoniã uaſta eſt & patens abſq; mœnijs. Per uices propterea uigiliæ diſponuntur, ne quid inopinatum accidat,dum dant membra quieti. Hanc curam uiri ccc. habẽt. In theatro uiſuntur aulæ ſiue cœnacula magna quatuor, quæ ſingula ſingulis patent nationibus, alia Indis, Mauris alia, alia Iudæis, Chriſtianis alia patent: unaquæq; natio nouit ſuum auditoriũ, in alieno nõ admittitur. Priui priua loca

Baufer

audientiæ

audientiæ habent,& ibi expediuntur:uerum eò ptius nõ accedunt,quàm loti fuerint,alioquin ad regem minime admitterentur,illoti,uidelicet, utpote immundi,ac fœdi. Gentiles hunc morem seruãt,In mari nunquam comedunt, quoniam si id agerent,nunquã regem uiderent deinceps: neque omittemus quin & tursum de hac re mentionem faciamus,licet in superioribus cõmemi nerimus: nam retulimus paulo suprà, mulieres Indas hunc morem habere, quòd,uidelicet,nihil ducunt honorificentius, quàm cum uiris simul occumbere. Comburi propterea cum coniugibus iam fato functis summe appetunt:nec id mirum. Putant enim non posse aliter sibi parare immortalitatẽ. Huius rei cõmeminit Strabo xv. suæ geographiæ: eius caput sic auspicatur. Refert enim Nicolaus Damascenus se Antiochiæ &c.quæ sequuntur. Sicuti igitur præfeci,in urbe Calechut magna fiunt cõmercia, & statis anni temporibus fiunt nundinæ non incelebres,eoq; undequaq; cateruatim populi confluunt,ex Cataio in primis: demum Indi omne genus, Persæ, Medi, Syrĩ, Turcæ,Assyrĩ,Arabes. Ægyptĩ,& hi præsertim qui Babylonem,id est,Cayrum incolunt,urbem Ægyptiam,quæ Nilo adiacet amni famigerato, multarumq; gentium ac regionum termino. Percunctati sumus etiam Ioseph prædictum Indum,an illi nostræ huius regionis cognitionẽ habeãt quampiam. Referebat Romanam urbem & Venetias,necnon Galliam, quæ Francia dicitur,esse apud eos nonnihil in pretio,& in primis aurũ Venetorum signatũ argentumq; illic esse eximio in pretio. Is ergo Ioseph adiuit illustrissimos dominos Venetos,& eis ostendit nõnullos antiquissimos aureos,in quibus erat expressa Veneti ducis perquam uetus imago. *Strabonis locus*

De regnis Cambaiæ, Ormus, & Guzerat. CAP. CXL.

POstq; satis ac super de urbe Calechut dictũ remur, de rebus occiduis fiet sermo, & in primis de regno Cambaiæ, quod abest ab urbe Calechut milliaribus propè mille:& deinde ad insulam Ormus milliaria ccc.& ea est in principio sinus Persici introrsus terras milliaria xx.& id loci dicitur caput Mogolistanũ,ubi auspicatur sinus:hæc insula circuitu patet milliarib. ferè cl. eius dominus seruit Mahumeti,urbs est uasta admodũ,& habitatore frequentissima, ac propè omniũ rerũ ferax: mercimonia emittit quasi innumera:ibi & uitrea fiunt uasa elegantissime: Legũt illic unionũ copiã maximã, equos ferè eximios,quos in Indiã uenales mittũt,eis etiã merces cõportãt suas:hinc igitur id est,ab hoc capite Mogolistano, q̃d est in umbilico insulæ Ormus usq; ad urbẽ Cambaiã,intercedũt innumeræ Maurorũ urbes,inter quas hæ minime sũt obscuræ,uidelicet,Sobobec,Semath,& Chesimĩ.Introrsus uero est urbs Guzerat.Secus aut litus urbs Cãbaiæ uisit̃,quæ ut præfecimus,potest abesse à capite Mogolisteno mil.quasi ccc.hæc urbs Cãbaiæ plurimũ sinuat̃,& ubi est sita urbs,dicitur sinus Guzerat:uerũ olim dicebatur Betrosia.Et q̃a memi-

Guzerat nimus huius loci Guzerat, nonnulla de eo referemus. Eius itaq; plaga habet urbes complures, uicos & oppida, frequētissimis est habitatoribus, eisdemq; negotiatoribus: idola colunt, necnō solem, & lunam, bouesq; fœminas adeò, ut apud eos capitale sit bouē fœminam occidisse. Morticina non comedunt: uinum nō bibunt album: uiri sunt albicantis coloris, superantq; albedine incolas Calechut: fascinatores sunt eximij, comunt capillū & barbam, & cincinnos ut mulieres circunferunt, torqueq; ex capillo facto caput mire exornant: mulieres uni uiro solum nubunt, & rursus uiri unam ducunt coniugem. Post quam uitam cœlibem agūt, in uniuersum sunt cōtinentissimi, nec in Venerē facile ruunt ut reliqui salaces: legumine uiuunt, & oleribus, quæ parens mittit terra, ut autor est Pithagoras. Abūde dictū arbitror de urbe Guzerat, superest ut nōnihil de urbe Cambaiæ disseramus.

De situ urbis Cambaiæ, deq; eius rege & nōnullis alijs locis, ac de aromatibus. CAP. CXLI.

VRbs Cambaiæ sita est in sinu Guzerat: ea est maxime culta, eximiaq; uastitate, & uirorum frequentia, ac ferè omnium est Indiæ urbiū excellentior. Cayrum propterea Indiæ appellatur, muro ambitur, & pulcherrimas habet ædes. Olim eius dominus erat gentilis, & idolis seruiebat, nunc sectæ est Mahumetanæ, id effecit numerosior cœtus Mahumetanorū, qui urbem incolunt, eamq; moderandam susceperē, quæ scatet gentilibus. Ibi lacha nascitur uberius quàm alibi gentium: negotiatores sunt nō incelebres, naues habent innumeras, quibus sulcant maria, & in primis Æthiopicum, Erythræū, Persicum, necnon Indicum. Abest hæc urbs à capite quod dicitur Diongul milliaribus ccc. In eius sinu sunt compluscułæ urbes, quas percensere longum foret. Inq; ea insula quæ Maya dicitur, & post id caput Diongul orientē uersus aliud caput occurrit, quod appellatur Ely, ad milliaria ferè cl. & inde ad urbem Calechut milliaria D.C.

De rege Narsindo, & quadam ecclesia sancti Thomæ, CAP. CXLII.

HVcusq; litoralia omnia percurrimus, uidelicet, ab urbe Caraganora usq; ad insulā Ormus. Superest ut de regno Cuchini præsertim de mediterraneis nonnihil exaremus. Est igitur introrsus ad milliaria ferè ccc. non longe à montibus rex quidā nimiū potēs Narsindi. Is quum sit ualde potens, urbē habet triplici circūdatam muro, ea dicitur Besenegal. Is rex, ut retulit Ioseph Indus, quum ad bella proficiscitur, secum ducit elephantos Dccc. equites iij. mille, pedites uero innumeros, adeoq; magnū innumerūq;, quū exit ad bella, secū trahit exercitū, ut spatio xxx. milliariū ad quancunq; orbis partē minime contineri possit, id est, quadrata acie tantundē terrarum uersus orientē & occidentem, & rursum itidem uersus Aquilonē & meridiem exercitus occupat.

Res

Res propè incredibilis, licet uera: addebatq; dictus Ioseph regnum huiusce regis patere circuitu trium millium milliarium. Is rex colit idola. Verum reuertamur ad litoralia, & primo loco auspicabimur ab urbe Cuchina, quæ respicit orientem, & prætenta est Indiæ. Dum igitur soluis ab urbe Cuchina, tendisq; ad ortum solis, ad milliaria ferè centum, caput comperies quod appellant Cumar, & inde usq; ad Indum fluuiũ, ubi auspicatur India intercedunt milliaria quingenta. Inq; eo itinere sinus uisitur nõ incelebris, cui nomen est Orizæ, & ibi famigerata urbs de nomine sinus Oriza dicta, eam præterfluit Indus. Et in eodem sinu est urbs alia, quæ instar promontorij in mare prominet, ea dicitur Milapar, in qua diui Thomæ apostoli delubrũ celebre colitur eximie, idq; templum refert ecclesiam sanctorũ Ioannis & Pauli Venetiarũ. In eo igitur delubro corpus diui Thomæ quiescit, quod claret innumeris miraculis. Colitur propterea eximie ab omnibus, licet infidelibus. Propterea in hoc mari Indico complures insulæ uisuntur: & inter alias duæ sunt, quæ cæteras omni rerũ celebritate præstant: altera Sayla dicitur, quæ abest à dicto capite Comar milliaribus propè cc. ea est quæ mittit equas. Post hanc ad orientem altera uisitur, quæ dicitur Samotra, nos Taprobanam appellamus, quæ abest ab urbe Calechut itinere trium mensium. Vltra eam est Cataium feracissima, ut dictũ est, insula cum alijs compluribus, quarum haudquaquã meminisse est animus: quandoquidem ab dicto Ioseph Indo plura non accepimus, neq; nos eas remotiores orbis partes adiuimus. Potuissemus quidem longiore subsellio gemmarum ac lapidum, margaritarumq; naturam indagare, necnon de aromatum generibus disserere complura, quũ hæc in primis ferat India. Verum quũ minime pertineant ad id quod retulit Ioseph prædictus, ex composito temperabimus: tum ut præter uerum nihil relatum putetis, tum uel maxime, ut tandem aliquãdo cœptum opus ad umbilicum deueniat.

FINIS.

ILLV/

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

ILLVSTRISSIMO RENATO HIERVSALEM ET SICILIAE regi, duci Lothoringiæ ac Barñ. Americus Veſputius humilem reuerentiam, & debitam recõmendationem.

IERI poteſt illuſtriſſime rex, ut tua maieſtas mea iſta temeritate ducatur in admirationem, propterea quod haſce literas tam prolixas ad te ſcribere non ſubuerear, quum tamen ſciam te continuo in arduis conſilijs & crebris reipublicæ negotijs occupatiſſimum. Atq; exiſtimabor forte non modo præſumptuoſus, ſed etiam otioſus, id mihi muneris uendicans, ut res ſtatui tuo minus conuenientes, non delectabili, ſed barbaro prorſus ſtylo, ueluti amuſus ab humanitatis cultu alienus, ad Fernandũ Caſtiliæ regem nominatim ſcriptas, ad te quoque mittam. Sed ea quam in tuas uirtutes habeo confidentia, & comperta ſequentium rerum, neq; ab antiquis neq; neotericis ſcriptarũ ueritas me coram t. M. fortaſſis excuſabunt. Mouit me in primis ad ſcribendũ præſentium lator Beneuenutus, M. t. humilis famulus, & amicus meus nõ pœnitendus: qui dum me Lisbonæ reperiret, precatus eſt ut t. M. rerũ per me quatuor profectionibus in diuerſis plagis mũdi uiſarum, participem facere uellem. Peregi enim bis binas nauigationes ad nouas terras inueniendas, quarum duas ex mandato Fernandi inclyti regis Caſtiliæ per magnum oceani ſinum occidentẽ uerſus feci: alteras duas iuſſu Manuelis Luſitaniæ regis ad auſtrum. Itaq; me ad id negotij accinxi, ſperans quod t. M. me de clientulorum numero non excludet, ubi recordabitur, quòd olim mutuã habuerimus inter nos amicitiã tempore iuuentutis noſtræ, quũ grammaticæ rudimenta imbibentes ſub probata uita & doctrina uenerabilis & religioſi fratris de S. Marco Fra. Georgij Anthonij Veſputij auunculi mei pariter militaremus. Cuius auunculi ueſtigia utinã ſequi potuiſſem, alius profecto, ut & ipſe Petrarcha ait, eſſem q̃ ſum. Vtcũq; tamen ſit, nõ me pudet eſſe qui ſum. Semper enim in ipſa uirtute & rebus ſtudioſis ſummam habui delectationẽ. Quod ſi tibi hæ narrationes omnino nõ placuerint, dicam ſicut Plinius ad Mecœnatem ſcribit, Olim facetijs meis delectari ſolebas. Et licet M. t. ſine fine in reipublicæ negotijs occupata ſit, nihilominus tantum temporis quandoq; ſuffuraberis, ut has res quãuis ridiculas, quæ tamen ſua nouitate iuuabunt, perlegere poſſis. Habebis enim hiſce meis literis poſt curarum fomenta & meditamenta negotiorum, non modicã delectationẽ, ſicut & ipſe fœniculus prius ſumptis eſculentis, odorem dare, & meliorẽ digeſtionẽ facere aſſueuit. Enimuero ſi plus æquo prolixus fuero, ueniam peto, uale.

Inclytiſſime rex, ſciat t. M. quod ad has ipſas regiones mercandi cauſa primum uenerim. Dumq; per quadriennij reuolutionẽ in eis rebus negotioſus eſſem, & uarias fortunæ mutationes animaduerterẽ, atq; uiderem quo pacto caduca & tranſitoria bona hominem ad tempus in rotæ ſummo tenerent, & deinde

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

deinde ipsum præcipitarent ad imum, qui se possidere mûlta dicere poterat, constitui mecũ uarijs talium rerum casibus exantlatis istiusmodi negotia dimittere, & meorum laborum finem in res laudabiliores ac plus stabiles ponere. Ita dispositui me ad uarias mundi partes contemplandas, & diuersas res mirabiles uendẽdas. Ad quam rem se & tempus & locus opportune obtulit. Ipse enim Castiliæ rex Fernandus tunc quatuor parabat naues ad terras nouas occidentem uersus discooperiendas, cuius celsitudo me ad talia inuestigãda in ipsam societatem elegit. Et soluimus xx. die Maij, M. CCCCXCVII. de portu Caliciæ, iter nostrum per magnum oceani sinum capientes, in qua profectione decem & octo consummauimus menses, multas inuenientes terras firmas, & insulas penè innumerabiles ut plurimum habitatas, quarum maiores nostri mentionem nullam fecerunt: unde & ipsos antiquos talium nõ habuisse notitiam credimus. Et nisi memoria me fallat, memini me in aliquo legere, quod mare uacuum, & sine hominibus esse tenuerint. Cuius opinionis ipse Dantes poëta noster fuit, ubi duo de uigesimo capite de inferis loquens Dantes Vlissis mortem cõfingit. Quæ autem mirabilia uiderim, in sequentium processu tua maiestatis intelliget.

AMERICI VESPVTII
NAVIGATIO PRIMA.

ANNO domini, M. CCCCXCVII. uigesimo mensis Maij die, nos cum quatuor conseruantiæ nauibus Calicium exeuntes portum, ad insulas olim Fortunatas, nũc uero magnam Canariam dictas, in fine occidẽtis habitati positas in tertio climate, super quo extra horizontem earũ se xxvij. gradibus cum duobus tertijs, Septentrionalis eleuat polus, distantesq; ab hac ciuitate Lisbona, in qua conscriptum extitit hoccine præsens opusculum, cclxxx. leucis, uento inter meridiem & Lebecciũ uentum spirãte, cursu primo pertigimus. Vbi nobis de lignis, aqua, cæterisq; necessarijs prouidendo, consumptis octo ferè diebus nos, facta in primis ad Deum oratione, eleuatis dehinc & uento traditis uelis, nauigationẽ nostram per Ponentem incipientes, sumpta una Lebeccij quarta, tali nauigio transcurrimus, ut uiginti septẽ uix elapsis diebus, terræ cuidam applicaremus, quam firmam fore existimauimus. Distatq; Canaria magna ab insulis mille uel circiter leucis, extra id quod in zona torrida habitatum est. Quod ex eo nobis constitit, quòd Septentrionalem polum extra huiuscemodi telluris horizontem xvi. gradibus se eleuare, magisq; occidentalem lxxv. quàm magnæ Canariæ insulas gradibus existere conspeximus, prout instrumenta omnia monstrabant.

monſtrabant. Quo in loco, iactis de prora ancoris, claſſem noſtram, leuca à litore cum media diſtantem, reſtare coẽgimus, nõnullis ſolutis phaſelis armis & gẽte ſtipatis, cum quibus ipſum uſq; ad litus attigimus. Quo quàm primũ peruenimus, gentẽ nudam ſecundũ litus euntem innumerã percepimus, unde non paruo affecti fuimus gaudio: omnes enim qui nudi incedere conſpiciebantur, uidebantur quoq; propter nos ſtupefacti uehementer eſſe, ex eo, ut arbitror, quod ueſtitos, alteriuſq; effigiei quàm ipſi forent, non eſſe intuiti ſunt. Hi poſtquã nos aduenisſe cognouerunt, omnes in propinquum montem quendam aufugerũt, à quo tunc nec nutibus, nec ſignis pacis & amicitiæ ullis, ut ad nos accederent allici potuerũt. Irruente uero interea nocte, nos claſſem noſtram male tuto in loco, ubi nulla marinas aduerſus procellas tuta reſidentia foret, conſidere timentes: conuenimus unà, ut hinc mane facto diſcederemus, exquireremusq; portũ quempiam, ubi noſtras ſtatione in tuta collocaremus naues. Qua deliberatione arrepta, nos uento ſecundũ collem ſpiranti traditis uelis, poſtquã uiſu terram ipſam ſequendo, atq; ipſo plagæ in litore gentes continue percipiendo, duos integros nauigauimus dies, locũ nauibus ſatis aptum comperimus. In quo media tantum leuca diſtantes ab arida conſtitimus, uidimusq; tunc inibi innumerabilem gentium turbam, quã nos cominus inſpicere & alloqui deſiderantes, ipſamet die litori cum cymbis & nauiculis noſtris appropiauimus, necnon & tunc tunc in terram exiuimus, ordine pulchro xl. circiter uiri, huiuſcemodi gente ſe tamen à nobis & conſortio noſtro penitus alienam præbente, ita ut nullis eam modis ad colloquium communicationem' ue noſtram allicere ualuerimus, præter illos paucos quos multos poſt labores ob hoc ſuſceptos, tandem attraximus ad nos. dando eis nolas, ſpecula, crateres cryſtallinos aliaq; ſimilia leuia: qui tum ſecuri de nobis effecti, conciliatum nobiſcum, necnon de pace & amicitia tractatũ uenerunt. Subeunte autem interim nocte, nos ab illis noſmet expedientes, relictis eis, noſtras ingreſſi ſumus ad naues. Poſtea uero ſubſequentis ſummo diluculo diei, infinitam in litore uirorum & mulierum paruulos ſuos ſecum uectantium gentem rurſum cõſpeximus, cognouimusq; multitudinẽ illam ſupellectilem ſuam ſecum deferre totam, qualem infra ſuo loco dicetur. Quorũ complures quamprimũ terræ appropiauimus, ſemet in æquor proĳcientes, quum maximi natatores exiſtant, quantus eſt baliſtæ iactus, nobis uenerunt natantes obuiam: ſuſceperunt nos humaniter, atq; ea ſecuritate & confidentia ſeipſos inter nos commiſcuerunt, ac ſi nobiſcum diutius antea conſueuiſſent, & pariter frequẽtius practicauiſſent. Pro qua re tunc haud parum oblectati fuimus. De quorum moribus, quales eos habere uidimus, hic quandoquidem ſe commoditas offert, interdum etiam interſerimus.

De moribus

DE MORIBVS AC EORVM VIVENDI MODIS.

QVantũ ad uitam eorumq; mores, omnes tam mares q̃ fœminæ nudi penitus incedunt, tectis non aliter uerẽdis, quàm quum ex utero prodierunt. Hi mediocris existentes staturæ multum bene proportionati sunt, quorum caro ad rufedinem, ueluti leonũ pili uergit: qui si uestimentis operti mearent, albi credo tanquam nos extarent. Nullos habent in corpore pilos præter quam crines, quos proceros nigrescentesq; gerunt, & præsertim fœminæ, quæ propterea sunt tali longo nigroq; crine decoræ. Vultu nõ multũ specioſi sunt, quoniam latas facies Tartarĩs adsimilatas habent: nullos sibi sinunt in supercilĩs, oculorúmue palpebris, ac corpore toto, crinibus demptis, excrescere uillos, ob id quod habitos in corpore pilos quid bestiale brutaleq; reputãt. Omnes tam uiri quàm mulieres, siue meando, siue currendo leues admodum atq; ueloces existũt, quoniam, ut frequenter experti fuimus, ipse etiam mulieres unam aut duas percurrere leucas, nihil putant, & in hoc nos Christicolas multum præcellunt. Mirabiliter ac ultra quàm sit credibile natant, multo quoque melius fœminæ quàm masculi, quod frequẽti experimento didicimus, quum ipsas etiam fœminas omni prorsus sustentamine deficiẽtes, duas in æquore leucas pernatare perspeximus. Arma eorum arcus sunt & sagittæ, quas multum subtiliter fabricare norunt. Ferro metallisq; alĩs carent: sed pro ferro bestiarum pisciúmue dentibus suas sagittas armant, quas etiam, ut fortiores existant, unamquanque sæpe præurunt. Sagittarĩ sunt certissimi, ita ut quicquid uoluerint, iaculis suis feriant, nonnullisq; in locis mulieres quoq; optimæ sagittatrices extant. Alia etiam arma habent ueluti lanceas præacutásue sudes, necnõ & clauas, capita mirifice laborata habentes. Pugnare potissimum assueti sunt aduersus suos alienigenæ linguæ confines, contra quos nullis parcendo, nisi ut eos ad acriora tormenta reseruent, multum crudeliter dimicãt. Et quum in prælium properant, suas secum uxores, non belligeraturas, sed eorũ post eos necessaria perlaturas ducũt, ob id quod sola ex eis mulier tergo sibi plus imponere possit, & deinde xxx. uel xl. leucis subuehere, prout ipsi sæpe uidimus, quàm uir, etiam ualidus, à terra leuare queat. Nulla belli capita, nullosúe præfectos habẽt, quinimmo quum eorum quilibet ex se dominus extet, nullo seruato ordine meant. Nulla regnandi dominiumúe suũ extendendi, aut alterius inordinatæ cupiditatis gratia pugnant: sed ueterem solum ob inimicitiam in illis ab antiquo insitam, cuius quidem inimicitiæ causam interrogati, nullam aliam indicant, nisi ut suorum mortes uendicent antecessorum. Hæc gens sua in libertate uiuens, nulliq; obediens, nec regem nec dominũ habet. Ad prælium autem se potissimũ animant & accingunt, quum eorum hostes ex eis quempiam aut captiuum detinent aut interemerunt. Tunc enim eiusdẽ captiui interemptiue consanguineus senior quisq;

exurgens,exit cito in plateas & uicos passim clamitans, inuitansq; omnes,& suadens ut cum eo in prælium consanguinei sui necem uindicaturi properent:qui omnes compassione moti,mox ad pugnam se accingunt,atque repente in suos amicos irruunt. Nulla iura, nullámue iustitiã seruant,malefactores suos nequaquam puniunt, quinimmo nec parẽtes ipsi paruulos suos edocent aut corripiunt. Mirabiliter eos inter sese cõquestionari nonnunquã uidimus. Simplices in loquela se ostentãt, uerum callidi multum atq; astuti sunt. Perraro,& submissa uoce loquũtur, eisdem quibus utimur accentibus utentes. Suas ut plurimum uoces inter dentes & labra formantes,alijs utuntur uocabulis quàm nos. Horum plurimæ sunt idiomatum uarietates,quoniam a centenario leucarum in centenarium diuersitatem linguarum se mutuo nullatenus intelligentium reperimus. Comessandi modum ualde barbarum retinent,nec quidẽ notatis manducant horis, sed siue nocte siue die, quoties edendi libido suadet. Solo manducantes accumbunt,& nulla mantilia,nulláue gausapa,quũ lineamentis pannisq; alijs careant,habent. Epulas suas atque cibaria in uascula terrea quæ ipsimet cõfingunt,aut in medias cucurbitarum testas ponunt. In retiaculis quibusdã magnis ex bombice factis,& in aëre suspensis dormitant: qui modus quãuis insolitus & asperior fortassis uideri queat,ego nihilominus talem dormitãdi modũ suauem plurimum iudico. Etenim quum in eisdem eorum retiaculis mihi plerũq; dormitasse contigerit, in illis mihimetipsi melius quàm in tapetibus quæ habebamus esse,persensi. Corpore ualde mundi sunt & expoliti, ex eo quod seipsos frequentissime lauant.Et quum egestum ire,quod salua dixerim reuerentia,coacti sunt,omni conamine nitũtur,ut à nemine perspici possint:qui quidẽ in hoc quãtum honesti sunt,tantũ in dimittenda urina se immundos inuerecundosq; tam mares quàm fœminæ præbent: quum siquidem illos nobiscum loquentes, & coràm positos suam impudicissime urinam sæpius eminxisse perspeximus. Nullam legem,nullum legitimum thori fœdus in suis connubijs obseruant, quinimmo quotquot mulieres quisquam concupiscit,tot habere, & dein illas quandocunque uolet, absque hoc quòd id pro iniuria aut opprobrio habeãt, repudiare potest. Et in hac re utique tam uiri quàm mulieres eadem libertate fruũtur. Zelosi parum,libidinosi uero plurimum extant, magisq; fœminæ quàm masculi, quarum artificia ut insatiabili suæ satisfaciant libidini, hic honestatis gratia subticenda censuimus. Eæ ipsæ in generandis paruulis fœcundæ admodum sunt, neque dum grauidæ effectæ sunt, pœnas aut labores euitant. Leuissimo minimóque dolore pariunt,ita ut in crastinum alacres sanataq; ubiq; ambulent:præsertimq; post partum in flumen quodpiam sese ablutũ uadunt, tumq; sanæ mundataq; inde,ueluti pisces apparẽt. Crudelitati autem ac odio maligno adeo deditæ sunt,ut si illas sui forsitan exacerbauerint uiri, subito certum quoddam effi-

ciant

ciant maleficium, cum quo præingenti ita proprios fœtus in propriis uteris necant abortiuntq; deinde, cuius rei occasione infiniti eorũ paruuli pereunt. Venusto & eleganti proportione compacto corpore sunt, ita ut in illis quicquam deforme nullo inspici modo possit. Et quamuis disnude ambulent inter fœminas, tamen earum pudibunda sic honeste reposita sunt, ut nullatenus uidere queant: præterquam regiuncula illa anterior, quam uerecũdiore uocabulo pectusculum imum uocamus, quod & in illis utiq; nõ aliter quàm honeste natura ipsa uidendum reliquit. Sed & hoc nec quidem curant, quoniam, ut paucis expediam, non magis in suorum uisione pudendorum mouentur, quàm nos in oris nostri aut uultus ostentatione. Admirandam pertualde rem ducerent, mulierem in eis mamillas, pupasue laxas, aut uentrem rugatum ob nimium partum habentem, quum omnes æque integræ ac solidæ post partum semper appareant, ac si nunquam peperissent. Hæ quidẽ se nostri cupientissimas esse monstrabant. Neminem in hac gente legem aliquam obseruare uidimus, nec quidem Iudæi aut Mauri nuncupare solide queunt, quum ipsis gentilibus ac paganis multo deteriores sint. Etenim nõ persensimus quòd sacrificia ulla faciant, aut quòd loca orationisue domos aliquas habeant. Horum uitam, quæ omnino uoluptuosa est, Epicuream existimo. Illorum habitationes singulis ipsis sunt communes, ipsæq; illorũ domus campanarum instar constructe sunt, firmiter ex magnis arboribus solidatæ, palmarum foliis desuper contectæ, & aduersus uentos & tempestates tutissimæ, nonnullisq; in locis tam magnæ, ut in illarum unica sexcentas esse personas inuenerimus. Inter quas octo populosissimas esse cõperimus, sicut in eis essent habitarẽtq; pariter animarũ decem millia. Octennio quolibet aut septennio, suas sedes habitationesue transferunt: qui eius rei causam interrogati, naturale responsum dederunt, dicentes quod phœbi uehementis æstus occasione hoc facerẽt, ob id quod ex illorum longiore in eodẽ loco residentia aër infectus corruptusq; redderetur: quæ res in eorum corporibus uarias causaret ægritudines, quæ quidem eorũ ratio non male sumpta nobis uisa est. Eorum diuitiæ sunt, uariorum colorum auium plumæ, aut in modum lapillorum illorũ, quos uulgariter Paternoster uocitamus, laminæ siue calculi, quos ex piscium ossibus, lapillisue uitidibus aut candidis faciunt, & hos ornatus gratia sibi ad genas, labia uel aures suspendũt. Alia quoque similia futilia & leuia pro diuitiis habent, quæ nos omnino parui pendebamus. Commutationibus aut mercimoniis in uendendo aut emendo nullis utuntur, quibus satis est, quod natura sponte sua propinat: aurum, uniones, iocalia, cæteraq; similia, quæ in hac Europa pro diuitiis habemus, nihil extimant, imò penitus spernunt, nec habere curant. In dando sic naturaliter liberalissimi sunt, ut nihil quod ab eis expetatur abnegẽt. Et quemadmodũ

in dando liberales sunt, sic in petendo & accipiendo cupidissimi postquam se cuiquam amicos exhibuerint. Maximum potissimumq; amicitiæ suæ signum in hoc perhibent, quòd tam uxores quàm filias proprias amicis suis pro libito habẽdas offerunt: in qua re parens uterque se longe honoratum iri existimat, quum natam eius, & si uirginem, ad concubitũ tuum quispiam dignatur & abducit, & in hoc suam inter se amicitiam potissimum cõciliant. Varijs in eorum decessu multiq; modis exequijs utuntur. Porrò suos nonnulli defunctos in humo cum aqua sepeliunt, & inhumant illis ad caput uictualia ponentes, quibus eos posse uesci & alimẽtari putant: nullum deinde propter eos alium planctum, aut alias cærimonias efficiẽtes. Alijs quibusdã in locis barbarismo atque inhumanissimo sepeliendi utuntur modo. Quippe quum eorum quempiam mortis momento proximum autumant, illum eius propinquiores in syluam ingentẽ quandam deferũt, ubi eum in bombiceis retiaculis illis, in quibus dormitant, impositum & recubantem ad duas arbores in aëra suspendunt, ac postmodum ductis circa eum sic suspensum una tota die choreis, irruente interim nocte, ei aquam, uictumq; alium, ex quo quatuor aut circiter dies uiuere queat, ad caput apponunt: & deinde, sic inibi solo pendente relicto, ad suas habitationes redeunt: quibus ita peractis, si idem ægrotus postea manducet & bibat, ac inde ad conualescentiam sanitatemq; redeat, & ad habitationem propriam remeet, illum eius affines ac propinqui cum maximis suscipiunt cærimonijs. At perpauci sunt qui tam grande prætereant periculum, quum eos ibidem nemo postea uisitet. Qui si tunc inibi forsitan decedunt, nullam aliam habẽt postea sepulturam. Alios quoque complures barbaros habent ritus, quos euitande prolixitatis hic omittimus gratia. Diuersis uarijsq; medicaminibus in suis morbis & ægritudinibus utuntur, quæ sic à nostris discrepant & disconueniunt, ut mirarentur haud parum qualiter inde quis euadere posset. Nempe, ut frequenti didicimus experientia, quum eorum quempiam febricitare contigerit, hora qua febris eum asperius inquietat, ipsum in frigentissimam aquam immergunt & balneant, postmodumq; per duas horas circa ignem ualidum, donec plurimum calescat, currere & recurrere cogunt, & postremo ad dormiendum deferunt, quo quidem medicamẽto complures eorum sanitati restitui uidimus. Diætis etiam, quibus tribus quatuórue diebus absq; cibo & potu persistunt, frequentissimis utuntur. Sanguinem quoq; sibi persæpe comminuunt non in brachijs, salua ala, sed in lumbis & tibiarum pulpis. Seipsos etiam ad uomitum cum certis herbis quas in ore deferunt medicaminis gratia plerumq; prouocant, & multis alijs remedijs antidotisq; utuntur, quæ longum dinumerare foret. Multo sanguine, multoq; flegmatico humore abundãt, cibariorum suorum occasione, quæ ex radicibus, fructibus, herbis,

uarijsq;

uarijsq; piscibus faciunt. Omni farris granorumq; aliorum semine carent. Communis uero eorũ pactus, siue uictus, arborea quædam radix est, quam in farinam satis bonam comminuunt, & hanc radicem quidam eorum iucha, alij chambi, alij uero igname uocitant: alijs carnibus, præterquam hominum perraro uescuntur, in quibus quidem hominum carnibus uorandis sic inhumani sunt & immansueti, ut in hoc omnem feralem, omnem ue bestialem modum superent: omnes enim hostes suos quos aut perimunt, aut captos detinent tam uiros quàm fœminas indistincte cum ea feritate deglutiunt, ut nihil ferum, nihilue brutum magis dici uel inspici queat: quos quidẽ sic efferos immanesq; fore, uarijs in locis mihi frequentius cõtigit aspexisse, mirantibus illis quòd inimicos nostros sic quoque nequaquam manducaremus. Et hoc pro certo maiestas uestra regia teneat: Eorum consuetudines, quas plurimas habẽt, sic barbaræ sunt, ut hic nunc sufficienter satis enarrari non ualeant. Et quoniã in meis hisce bis geminis nauigationibus, tam uaria diuersaq;, ac tam à nostris rebus & modis differentia perspexi, idcirco libellum quẽpiam, quem Quatuor diætas, siue Quatuor nauigationes appello, conscribere paraui, conscripsiq;, in quo maiorum rerum à me uisarum partẽ distincte satis, iuxta ingenioli mei tenuitatẽ collegi, ueruntamen non adhuc publicaui. In illo uero quoniã omnia particulariter magis ac singillatim tangentur, idcirco uniuersalia hic solummodo prosequens, ad nauigationem nostram priorem perficiendam, à qua paulisper digressus fueram, iam redeo. IN HOC nauigij nostri primordio notabilis commoditatis res non uidimus, idcirco, ut opinor, quod eorum linguam nõ capiebamus, prætercq; nonnullam auri denotantiam, quod nõnulla indicia in tellure illa esse monstrabant. Hæcce uero tellus quo ad sui situm positionemq; tam bona est, ut uix dari melior queat. Concordauimus autem, ut illam derelinquentes, longius nauigationem produceremus. Qua unanimitate susceptа, nos dehinc aridam ipsam collateraliter semper sectantes, necnon gyros multos, scalasq; plures circumeuntes, & interim cum multis uarijsq; locorum illorum incolis conferentiam habentes, tandem certos post aliquot dies portui cuidã applicuimus, in quo nos grandi à periculo altitono spiritui cõplacuit eripere. Huius enim modi portum quamprimũ introgressi fuimus, populationẽ unam eorum, hoc est, pagum, aut uillam super aquas, ut Venetiæ, positam comperimus, in qua ingentes xx. ædes aut circiter erant, in modum campanarum, ut prætactum est, effectæ, atq; super ligneis uallis solidis & fortibus firmiter fundatæ, præquarum porticibus leuaticij pontes porrecti erant, per quos ab altera ad alteram tanquam per compactissimã stratam transitus erat. Igitur huiusmodi populationis incolæ quamprimum nos intuiti sunt, magno propter nos timore affecti sunt: quam ob rem suos cõfestim pontes omnes con-

tra nos eleuauerunt,& sese deinde in suis domibus abdiderunt. Quam rem prospectantibus nobis,& haud parum admirãtibus, ecce duodecim eorum lintres uel circiter singulas ex solo arboris caudice cauatas,quo nauium genere utuntur,ad nos interim per æquor aduentare conspeximus,quorum nauclerj effigiem nostram habitumq; mirantes, ac sese circum nos undique circumferentes,nos eminus aspiciebant. Quos nos quoq; ex aduerso prospicientes,plurima eis amicitiæ signa dedimus,quibus eos,ut ad nos intrepidi accederent exhortabamur,quod tamen efficere cõtempserunt. Quam rem nobis percipientibus mox ad eos remigrare incepimus,qui nequaquã nos præstolati sunt, quinimmo omnes cõfestim in terram fugerunt, datis nobis interim signis,ut illos paulisper expectaremus,ipsi enim exemplo reuersuri forent. Tumq; in montẽ quendam properauerunt, à quo eductis bis octo iuuẽculis,& in lintribus suis præfatis una secum assumptis,mox uersus nos regressi sunt. Et post hæc ex iuuẽculis ipsis quatuor in singulis nauiũ nostratũ posuerunt,quem faciendi modum nos haud parum admirati tunc fuimus, prout uestra satis perpẽdere potest maiestas. Cæterumq; cum lintribus suis præmissis inter nos nauesq; nostras cõmixti sunt,& nobiscum sic pacifice loquuti sunt,ut illos amicos nostros fidelissimos esse reputaremus. Interea uero ecce quoq; ex domibus eorum præmemoratis gens nõ modica per mare natitans aduentare cœpit, quibus ita aduenientibus & nauibus nostris iam appropinquare incipientibus,nec tamen proinde mali quicquam adhuc suspicaremur, rursum ad earundem domorum eorum fores, uetulas nõnullas conspeximus,quæ immaniter uociferãtes,& cœlum magnis clamoribus implentes, sibimet in magnæ anxietatis indicium proprios euellebant capillos: quæ res magnam mali suspicionem nobis tũc attulit. Tumq; subito factum est,ut iuuenculæ illæ quas in nostris imposuerũt nauibus, mox in mare prosilirent,ac illi qui in lintribus erant, sese à nobis elongantes mox contra nos arcus suos intenderent,nosq; durissime sagittarent. Qui uero à domibus per mare natantes adueniebant,singuli latentes in undis lanceas ferebãt,ex quibus eorum proditionem cognouimus. Et tum nõ solum nosmet magnanimiter defendere, uerumetiam illos grauiter offendere incepimus. Ita ut plures eorum faselos cum strage eorum non parua perfregerimus,& penitus in ponto submerserimus: propter quod reliquis faselis suis cum damno eorũ maximo relictis, per mare natantes omnes in terram fugerunt, interemptis ex eis uiginti uel circiter, uulneratis uero pluribus: & ex nostris quinq; duntaxat læsis,qui omnes ex dei gratia incolumitati restituti sunt. Cõprehendimus autem & tunc ex prætactis iuuenculis duas, & uiros tres, ac dehinc domos eorum uisitauimus,& in illas introiuimus: uerum in eis quicquã,nisi uelulas duas & ægrotantẽ uirum unicũ,non inuenimus: quas quidem eorum

domos

domos igni succendere non uoluimus, ob id quod conscientiæ scrupulum hoc ipsum esse formidabamus. Post hæc autem ad naues nostras cum præ/tactis captiuis quinq; remeauimus, & eosdem captiuos, præterquam iuuen/culas ipsas in compedibus ferreis alligauimus. Eædem uero iuuenculæ, capti uorumq; uirorum unus superuenienti nocte à nobis subtilissime euaserũt. His itaq; peractis, sequenti die concordauimus, ut relicto portu illo, longius secundum collem procederemus, percussisq; lxxx. ferè leucis, gentem aliam quandam comperimus, lingua & conuersatione penitus à priore diuersam, Conueuimusq; ut classem inibi nostram ancoraremus, & deinde in terram ipsam cum nauiculis nostris accederemus. Vidimus autem tunc ad litus in plaga gentium turbam iiij. millia personarum uel circiter existere, qui quum nos appropinquare persenserũt, nequaquã nos præstolati sunt, quinimmo cunctis quæ habebant relictis, omnes in syluas & nemora diffugerũt. Tum uero in terram prosilientes, & uiam unam in syluas tendentem, quantus est balistæ iactus perambulantes, mox tentoria plura inuenimus, quæ ibidem ad piscandum gens illa tetenderat, & in illis copiosos ad decoquendas epu/las suas ignes accenderat, ac profecto bestias ac plures uariarum specierum pisces iam assabat. Vidimus autem inibi certum assari animal, quod erat, demptis alis quibus carebat, serpenti simillimum, tamq; brutum ac sylue/stre apparebat, ut eius non modicum miraremur feritatem. Nobis uero per eadem tentoria longius progredientibus, plurimos huiuscemodi serpentes uiuos inuenimus, qui ligatis pedibus, ora quoque funibus ligata, ne eadem aperire possent habebant, prout de canibus aut feris alijs, ne mordere que/ant effici solet. Aspectum tam ferum eadem præ se ferunt animalia, ut nos illa uenenosa putantes nullatenus auderemus contingere. Capreolis in ma/gnitudine, brachio uero cum medio in longitudine æqualia sunt. Pedes longos materiales' que multum ac fortibus ungulis armatos, necnon & di/scolorem pellem diuersissimam habent, rostrum' que ac faciem ueri serpen/tis gestant, à quorum naribus usque ad extremam caudam seta quædam per tergum sic protenditur, ut animalia illa ueros serpentes esse iudicare/mus, & nihilominus eis gens præfata uescitur. Panem suum gens eadem ex piscibus quos in mari piscantur efficiunt. Primum enim pisciculos ipsos in feruenti aqua aliquantisper excoquunt. Deinde uero contundunt & com/pistant, & in panes conglutinant, quos super prunas insuper torrent, & tan/dem inde postea manducant: hos quidẽ panes probantes quambonos esse reperimus. Alia quoque quammulta esculenta cibariáque tam in fructibus quàm in uarijs radicibus retinẽt, quæ longum enumerare foret. Quum au/tem à syluis ad quas aufugerãt nõ redirẽt, nihil de rebus eorum, ut amplius de nobis securi fierẽt, auferre uoluimus, quinimmo in eisdem eorum tento/

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

rŋs permulta de reculis noſtris, in locis quæ perpendere poſſent, derelinquẽtes ad naues noſtras ſub noctem repedauimus. Sequenti uero die quũ exoriri titan inciperet, infinitam in litore gentem exiſtere percepimus, ad quos in terram tunc acceſſimus. Et quamuis ſe noſtri timidos oſtenderent, ſeipſos tamen inter nos permiſcuerunt, & nobiſcum practicare ac cõuerſari cum ſecuritate cœperunt, amicos noſtros ſe plurimum fore perſimulantes, inſinuãtesq; illic habitationes eorum non eſſe, uerum quod piſcandi gratia aduenerant. Et idcirco rogitãtes, ut ad eorũ pagos cum eis accederemus, ipſi etenim nos tanquam amicos recipere uellent: & hanc quidem de nobis conceperant amicitiam, captiuorũ illorum duorũ, quos tenebamus occaſione, qui eorum inimici erant. Viſa autem eorum magna rogandi importunitate, cõcordauimus xxiĩj. ex nobis cum illis in bono apparatu, cum ſtabili mente, ſi cogeret neceſſitas, omnes ſtrenue mori. Quum itaque nobiſcum per tres extitiſſent dies, & tres cum eis per plagam terramq; illam exceſſiſſemus leucas, ad pagum unum nouem dũtaxat domorum uenimus: ubi cum tot tamq; barbaris cærimoniŋs ab eis ſuſcepti fuimus, ut ſcribere pẽna nõ ualeat, utpote cum choreis & canticis, ac planctibus hilaritate & lætitia mixtis, necnon cum ferculis cibariŋsq; multis. Et ibidem nocte illa requieuimus, ubi proprias uxores ſuas nobis cum omni prodigalitate obtulerunt: quæ quidem nos ſic importune ſolicitabant, ut uix eiſdem reſiſtere ſufficeremus. Poſtquam autem illic nocte una cum media die perſtitimus, ingens admirabilisq; populus abſq; cunctatione ſtuporeq; ad nos inſpiciendos aduenit, quorum ſeniores nos quoque rogabant, ut ſecum ad alios eorum pagos, qui longius in terra erant cõmearemus, quod & quidem eis annuimus. Hic dictu facile non eſt, quantos ipſi nobis impenderunt honores. Fuimus autem apud quammultas eorum populationes, per integros nouem dies cum ipſis eũtes, ob quod uobis noſtri qui in nauibus remanſerant, retulerunt ſocĩj ſe idcirco plerũq; in anxietate timoreq; non minimo extitiſſe. Nobis autem bis nouem leucis aut circiter in eorum terra exiſtentibus, ad naues noſtras repedare propoſuimus. Et quidem noſtro in regreſſu tam copioſa ex eis uirorum ac mulierum multitudo accurrit, qui nos uſque ad mare proſequuti ſunt, ut hoc ipſum mirabile foret. Quumq; noſtri quempiam ex itinere fatigatum iri cõtingeret, ipſi nos ſubleuabant, & in ſuis retiaculis, in quibus dormitant, ſtudioſiſſime ſubuehebant. In tranſitu quoque fluminum, quæ apud eos plurima ſunt & maxima, ſic nos cum ſuis artificiŋs ſecure tranſmittebant, ut nulla uſquã pericula pertimeſceremus. Plurimi etiam eorum eos comitabantur rerũ ſuarũ onuſti, quas nobis dederant, illas in retiaculis illis quibus dormiunt uectantes plumaria, uidelicet, prædita, necnõ arcus multos, ſagittasq; multas, ac infinitos diuerſorũ colorum pſitacos. Aliĩ quoq; cõplures ſupellectilem ſuam

totam

totam ferentes, animalia etiam sua secum ducebāt. Et quiddam admirabile dicam, quod is fortunatum se felicemq; putabat, qui in transmeandis aquis nos in collo dorsóue suo transuectare poterat. Quāprimum autem ad mare pertigimus, & faselos nostros conscendere uoluimus, in ipso faselorum nostrorum ascensu, tanta ipsorū nos comitantium, & nobiscū ascēdere concertantium, ac naues nostras uidere cōcupiscentium pressura fuit, ut nostri idē faseli penè præ pondere submergerentur. In ipsis autē nostris eisdem faselis recepimus ex eis nobiscū quotquot potuimus, ac eos ad naues nostras usq; perduximus. Tanti etiam illorum per mare natantes, & unà nos cōcomitantes aduenerūt, ut tot aduētare molestiuscule ferremus: quum siquidē plures quàm mille in nostras naues, licet nudi & inermes introiuissent, apparatū artificiumq; nostrū, necnō & nauium ipsarū magnitudinē mirantes. Ast tunc quiddam risu dignum accidit: nam quum machinatū tormētorumq; bellicorum nostrorū quædam exonerare cōcuperemus, & propter hoc impositō igne, machinæ ipse horridissime tonuissent, pars illorū maxima, audito huiuscemodi tonitruo, sese in mare natitans præcipitauit, ueluti solitæ sunt ranæ in ripa sidentes: que si fortassis tumultuosum quicquam audiunt, sese in profundū luti latitaturæ immergunt, quemadmodū & gens illa tunc fecerūt, illiq; eorū qui ad naues aufugerāt, sic tūc perterriti fuerūt, ut nos facti nostri nosmet reprehenderemus. Verū illos mox securos esse fecimus, nec amplius stupidos esse permisimus, insinuātes eis quod cum talibus armis hostes nostros perimeremus. Postquam autem illos illa tota die in nauibus nostris festiue tractauimus, ipsos à nobis abituros esse monuimus, quoniam sequēti nocte nos abhinc abscedere cupiebamus. Quo audito, ipsi cum summa amicitia beneuolentiaq; mox à nobis egressi sunt. In hac gente eorumq; terra quāmultos eorum ritus uidi cognouiq;, in quibus hic diutius immorari nō cupio. Quum postea nosse uestra queat maiestas, qualiter in quauis nauigationum harum mearum magis admirāda annotatuq; digniora conscripserim, ac in libellum unū stylo geographico colligerē, quem libellum Quatuor diætas intitulaui, & in quo singula particulariter & minutim notaui: sed hactenus à me nō emisi, ob id quòd illū adhuc reuisere collationareq; mihi ne cesse est. Terra illa gēte multa populosa est, ac multis diuersisq; animalibus & nostris paucissime similibus undiq; densissima: demptis leonibus, ursis, ceruis, suibus, cepreolisq;, & damis, que & quidem deformitatem quādam à nostris retinēte: equis, ac mulis, asinisq;, & canibus, ac omni minuto pecore, ut sunt oues & similia, necnō & uaccinis armentis penitus carent: uerūtamen alijs & plurimis uariorū generū animalibus, quæ nō facile dixerim, abūdantes sunt: sed tamē omnia sylueſtria sunt, quibus in suis agēdis minime utunt. Quid plura? Hi tot tātisq; diuersorū modorū ac colorū pēnarumq; alitibus

fœcundi

fœcundi sunt, ut id sit uisu enarratúque mirabile: regio siquidem illa multũ amœna fructiferaq; est, syluis ac nemoribus maximis plena, quæ omni tempore uirent, nec eorum unquam folia fluunt. Fructus etiam innumerabiles, & nostris omnino dissimiles habent. Hæcce tellus in torrida zona sita est directe sub paralello, qui cancri tropicum describit, unde polus horizontis eiusdem se uiginti tribus gradibus eleuat in fine climatis secundi. Nobis autem inibi existentibus nos cõtemplatum populus multus aduenit, effigiem albedinemq; nostram mirantes: quibus unde ueniremus sciscitãtibus, è cœlo inuisendæ terræ gratia nos descendisse respondimus, quod & utique ipsi credebant: in hac tellure baptisteria fontésue sacros plures instituimus: in quibus eorum infiniti seipsos baptizari fecerunt, se eorum lingua charaibi, hoc est, magnæ sapientiæ uiros uocantes. Et prouincia ipsa Parias ab ipsis nuncupata est. Postea autem portum illum terramq; derelinquentes, ac secundum collem transnauigantes, & terram ipsam uisu semper sequentes, DCCCIX. leucas à portu illo percurrimus, facientes gyros circuitusq; interim multos, & cum gentibus multis conuersantes practicantesq;: ubi in plerisq; locis aurum, sed non in grandi copia, eminus quum nobis terras illas reperire, & si in eis aurum foret, tunc sufficeret cognoscere. Et quia tunc tredecim iam mensibus in nauigatione nostra perstiteramus, & naualia nostra, apparatusq; nostri, toti pene consumpti erant, hominesq; labore perfracti: communem inter nos de restaurandis nauiculis nostris, quæ aquam undique recipiebant, & repetunda Hispania iniuimus concordiam: in qua dum persisteremus unanimitate, prope portum unum eramus totius orbis optimum, in quem cum nauibus nostris introeuntes, gentem ibidem infinitam inuenimus, quæ nos cum magna suscepit amicitia: in terra autem illa nauiculam unam cum reliquis nauiculis nostris ac dolijs nouam fabricauimus, ipsasq; machinas nostras ac tormenta bellica, quæ in aquis undiq; penè perierant, in terram suscepimus, nostrasq; naues ab eis exonerauimus, & post hæc in terram traximus, & refecimus correximusq;, & penitus reparauimus. In qua re eiusdem telluris incolæ, non paruum nobis adiuuamen exhibuere, quinimmo nobis de suis uictualibus ex affectu largiti sponte sua fuere, propter quod inibi perpauca de nostris consumpsimus: quam quidem rem ingenti pro beneplacito duximus, quũ satis tenuia tunc teneremus, cum quibus Hispaniam nostram non nisi indigẽtes repetere potuissemus. In portu autem illo XXXVII. diebus perstitimus, frequentius ad populationes eorum cum eis euntes, ubi singuli nobis nõ paruũ exhibebãt honorẽ. Nobis autẽ portum eũdem exire, & nauigationẽ nostrã reflectere cõcupiscentibus, cõquesti sunt illi gẽtem quãdam ualde ferocem, & eis infestam existere, qui certo anni tempore per uiam maris in ipsam eorum terram per insidias ingressi, nũc prodi-

torie,

torie, nunc per uim quammultos eorum interimerent, manducarentq; deinde: alios uero in suam terrã suasq; domos captiuatos ducerent, contra quos ipsi se uix defendere possent, nobis insinuantes gentem illam quandam inhabitare insulam, quæ in mari leucis centum aut circiter erat. Quam rem ipsi nobis cum tanto affectu ac querimonia cõmemorauerunt, ut eis ex condolentia magna crederemus, promitteremusq;, ut de tantis eos uindicaremus iniurijs: propter quod illi lætantes non parum effecti, sese nobiscum uenturos sponte sua propria obtulerunt, quod plures ob causas acceptare recusauimus, demptis septem, quos data cõditione recepimus, ut soli in suis lintribus in propria remearent, quoniam reducendorum eorum curam suscipere nequaquam intendebamus, cui cõditioni ipsi quàm gratanter acquieuerũt. Et ita illos amicos nostros plurimum effectos derelinquentes, ab eis abscessimus. Restauratis autem reparatisque naualibus nostris, septem per gyrum maris, uento inter Græcum & Leuantẽ nos ducente, nauigauimus dies. Post quos plurimis obuiauimus insulis, quarũ quidẽ aliæ habitatæ, aliæ uero discretæ erant. Harum igitur uni tandem appropinquantes, & naues nostras inibi sistere facientes, uidimus ibidem quammaximum gentis aceruum, qui insulam illam Ity nuncuparẽt, quibus prospectis, & nauiculis phaselisq; nostris uiris ualidis, & machinis tribus, stipatis, terræ eidem uicinius appropinquantes, quadringentos uiros cum mulieribus quammultis iuxta litus esse cõspeximus: qui, ut de prioribus habitum est, omnes nudi meantes, corpore strenuo erant, necnon bellicosi plurimũ, ualidiq; apparebant, quum siquidẽ omnes armis suis, arcubus, uidelicet, & sagittis, lanceisq; armati essent, quorũ quoq; complures parmas etiam, quadratáue scuta gerebãt, quibus sic opportune sese præmuniebant, ut eos in iaculandis sagittis suis in aliquo non impedirent. Quumq; in phaselis nostris terræ ipsi quantus est sagittæ uolatus appropiassemus, omnes citius in mare prosilierunt, & infinitis emissis sagittis sese contra nos strenue, ne in terram descendere possemus, defendere oceperunt. Omnes uero per corpus diuersis coloribus depicti, & uarijs uolucrum pennis ornati erant: quos hi qui nobiscum uenerãt aspicientes, illos ad præliandum paratos esse, quotiescunque sic picti, aut auium plumis ornati sunt, nobis insinuauerunt. Intantum autem introitum terræ nobis impedierunt, ut saxiuomas machinas nostras in eos coacti fuerimus emittere, quarum audito tumultu, impetuq; uiso, necnon ex eis plerisque in terram mortuis decidisse prospectis, omnes in terram sese receperunt. Tumq; facto inter nos consilio xlij. de nobis in terram post eos concordauimus exilire, & aduersus eos magno animo pugnare, quod & quidem fecimus. Nam tum aduersum illos in terrã cum armis nostris prosiliuimus, cõtraq; illi sic sese nobis opposuerunt, ut duabus fermè horis continuũ inuicẽ gesserimus præliũ,

præter

præter id quod de eis magnã faceremus uictoriã, demptis eorum perpaucis, quos baliſtarij colubrinarijq; noſtri, ſuis interemerunt telis, quod idcirco ita effectum eſt, quia ſeipſos à nobis ac lanceis enſibusq; noſtris ſubtiliter ſubtrahebãt. Verũtamen tanta demũ in eos incurrimus uiolentia, ut illos cum gladijs mucronibusq; noſtris cominus attingeremus. Quos quidem quum perſenſiſſent, omnes in fugã per ſyluas & nemora cõuerſi ſunt, ac nos campi uictores, interfectis ex eis uulneratisq; plurimis, deſeruerũt. Hos autem pro die illa longiore fuga nequaquam inſequi uoluimus, ob id quòd fatigati nimium tũc eſſemus: quin potius ad naues noſtras cum tanta ſeptẽ illorũ qui nobiſcum uenerãt, remeauimus lætitia, ut tantum in ſe gaudium uix ipſi ſuſcipere poſſent. Sequenti autem aduentãte die uidimus per inſulam ipſam, copioſam gentium appropinquare cateruam, cornibus inſtrumentisq; alijs, quibus in bellis utuntur, buccinantem: qui & quoq; depicti omnes, ac uarijs uolucrum plumis ornati erãt, ita ut tueri mirabile foret: quibus perceptis, ex inito rurſum inter nos deliberauimus cõſilio, ut ſi gens hæc nobis inimicitias pararet, noſmet omnes in unũ cõgregaremus, uideremusq; mutuo ſemper, ac interim ſatageremus, ut amicos nobis illos efficeremus: quibus amicitiam noſtrã non recipientibus, illos quaſi hoſtes tractaremus, ac quotquot ex eis comprehendere ualeremus, ſeruos noſtros ac mãcipia perpetua faceremus: & tunc armatiores ut potuimus, circa plagã ipſam in gyrum nos collegimus. Illi uero, ut puto, præ machinarũ noſtrarum ſtupore, nos in terram tunc minime prohibuerũt exilire. Exiuimus igitur in eos in terram quadrifariam diuiſi lvij. uiri ſinguli decurionem ſuum ſequẽtes, & cum eis longum manuale geſſimus prælium. Verũtamen poſt diuturnã pugnam, plurimumq; certamen, necnon interẽptos ex eis multos, omnes in fugam coẽgimus, & aduſq; populationem eorum unà proſequuti fuimus: ubi comprehenſis ex eis xxv. captiuis, eandem eorum populationem igni combuſſimus, & inſuper ad naues noſtras cum ipſis xxv. captiuis repedauimus, interfectis ex eadem gente uulneratisq; plurimis. Ex noſtris autem interempto duntaxat uno: ſed uulneratis xxij. qui omnes ex dei adiutorio ſanitatem recuperauerũt. Cæterum autem recurſu in patriam per nos deliberato ordinatoq;, uiri ſeptem illi, qui nobiſcum illuc uenerant, quorum quinq; in præmiſſo bello uulnerati extiterant, phaſelo uno in inſula illa arrepto, cum captiuis ſeptem, quos illis tribuimus, tres, uidelicet, uiros, & quatuor mulieres in terrã ſuam cum gaudio magno, magna uirium noſtrarum admiratione regreſſi ſunt. Nosq; Hiſpaniæ uiam ſequentes, Calicium tandem repetiuimus portum, cum ccxxij. captiuatis perſonis, decimo quinto Octobris die. Anno domini M. CCCCXCIX. Vbi lætiſſime ſuſcepti fuimus, ac ubi eoſdẽ captiuos noſtros uendidimus. Et hæc ſunt quæ in hac nauigatiõe noſtra priore, notatu digniora cõſpeximus.

De ſecun-

DE SECVNDAE NAVIGATIONIS CVRSV.

QVantum ad secundariæ nauigationis cursum, & ea quæ in illa memoratu digna conspexi, dicetur in sequentibus. Eandem igitur inchoantes nauigationẽ, Calicium exiuimus portum, anno domini M.CCCCLXXXIX. undecimo Mañ die. Quo exitu facto, nos cursum nostrum Campiuiridis ad insulas arripientes, necnon ad insularum magnæ Canariæ uisum transabeuntes, in tantum nauigauimus, ut insulæ cuidam, quæ Ignis insula dicitur, applicaremus: ubi facta nobis de lignis & aqua prouisione, & nauigatione nostra rursum per Lebecciũ uentum incepta, post enauigatos XIX. dies, terram quandam nouam tandem tenuimus, quam quidem firmam existere censuimus, contra illam de qua facta in superioribus mentio est, & quæ quidem terra in zona torrida extra lineam æquinoctialem ad partem Austri sita est: supra quam meridionalis polus se quinq; exaltat gradibus extra quodcunq; clima, distatq; eadem terra à prænominatis insulis, ut per Lebeccium uentum constabat, leucis quingentis. In qua terra dies cum noctibus æquales XXVII. Iunñ, quũ sol in cancri tropico est, existere reperimus. Eandem terram in aquis omnino submersam, necnon magnis fluminibus perfusam esse inuenimus, quæ & quidem semet plurimum uiridem, & proceras altissimasq; arbores habentem monstrabat, unde neminẽ in illa esse tunc percepimus. Tum uero constitimus, & classem nostram ancorauimus, solutis nõnullis phaselis, cũ quibus in terram ipsam accedere tentauimus. Porro nos aditũ in illam quærentes, & circum eam sæpius gyrantes, ipsam ut prætactum est, sic fluminũ undis ubique perfusam inuenimus, ut nusquam locus esset, qui maximis aquis non immadesceret. Vidimus tamen interim per flumina ipsa signa quàm multa, quemadmodũ ipsa eadem tellus inhabitata esset & incolis multis fœcunda. At quoniam eadem signa cõsideraturi, in ipsam descendere nequibamus, ad naues nostras reuerti concordauimus, quod & quidem fecimus. Quibus ab hinc exancoratis, postea inter Leuantem & Seroccum uentũ collateraliter secundum terram, sic spirante uento, nauigauimus, pertentantes sæpius interim, pluribus quàm quadraginta durantibus leucis, si in ipsam penetrare insulam ualeremus. Qui labor omnis inanis extitit: quum siquidem illo in latere maris fluxũ, qui à Serocco ad magistralem abibat, sic uiolẽtum comperimus, ut idem mare se nauigabile non præberet. Quibus cognitis inconuenientibus, consilio facto cõuenimus, ut nauigium nostrum per mare ad magistralem reflecteremus: tumq; secundum terram ipsam in tantũ nauigauimus, ut tandem portui uni applicaremus, qui bellissimã insulam, bellissimumq; sinum quendam in eius ingressu tenebat: supra quem nobis nauigãtibus, ut in illum introire possemus, immẽsam in insula ipsa gentiũ turbam à mari quatuor leucis aut circiter distantẽ uidimus. Cuius rei gratia læ-

tati non parum extitimus. Igitur paratis nauiculis noſtris, ut in eãdem in ſu lam uaderemus, lintrem quandam, in qua perſonæ complures erant, ex alto mari uenire uidimus: propter quod tunc cõuenimus, ut eis in uaſis ipſos cõ prehenderemus: & tunc illos nauigare, & in gyrum, ne euadere poſſent, cir cundare occepimus: quibus ſua quoq; uice nitentibus, uidimus illos, aura tẽ perata manente, remis ſuis omnibus ſurſum erectis, quaſi firmos ac reſiſten tes ſe ſignificare uelle: quam rem ſic idcirco illos efficere putauimus, ut inde nos in admirationem conuerterent. Quum uero ſibi nos cominus appro pinquare cognouiſſent, remis ſuis in aquam cõuerſis, terram uerſus remiga re inceperũt. At tunc nobiſcum carbaſum unam quadraginta quinq; dolio rum uolatu celerrimam educebamus, quæ tunc tali nauigio delata eſt, ut ſu bito uentum ſuper eos obtineret. Quumq; irruendi in illos adueniſſet com moditas, ipſi ſeſe apparatumq; ſuum in phaſelo ſuo ordinate ſpargentes, ſe quoq; ad nauigandum accinxerunt. Itaque quum eos præterijſſemus, tunc fugere conati ſunt. At nos nonnullis tunc expeditis phaſelis, ualidis uiris ſti patis, illos tunc cõprehendere putantes, mox in eos incurrimus: contra quos bis geminis ferè horis nobis nitentibus, niſi carbaſus noſtra, quæ curſu eos præterierat, rurſum ſuper eos reuerſa fuiſſet, illos penitus amittebamus. Quum uero ipſi ſe eiſdem noſtris phaſelis carbaſoq; undiq; conſtrictos eſſe perſpicerent, omnes, qui circiter uiginti erant, & à terra duabus ferè leucis di ſtabant, in mare ſaltu proſilierunt: quos nos cum phaſelis noſtris tota proſe quentes die, nullos ex eis, niſi tantummodo duos, prehendere potuimus, a lijs omnibus in terram ſaluis abeũtibus. In lintre autem eorum quam deſe ruerant, bis gemini iuuenes extabãt, non de eorum gente geniti, ſed quos in tellure aliena rapuerant, quorum ſingulis ex recenti uulnere uirilia abſcide rant: quæ res admirationem nõ paruam nobis attulit. Hos autem quum in noſtras ſuſcepiſſemus nauiculas, nutibus nobis inſinuarũt, quẽadmodum illi eos ab ipſis manducandos abducerent: indicãtes interim quòd gens hæc tam effera & crudelis, humanarum carnium comeſtrix, Canibali nuncupare tur. Poſtea autem nos ipſam eorum lintrem nobiſcum trahẽtes, & cum na uiculis noſtris curſum terram eorum uerſus arripiẽtes, parumper interim cõ ſtitimus, & naues noſtras media tantum leuca à plaga illa diſtantes ancora uimus, quum in populum plurimũ oberrare uidiſſemus, in illam cum ipſis nauiculis noſtris ſubito properauimus, ductis nobiſcũ duobus illis, quos in lintre à nobis in uaſa comprehenderamus. Quamprimũ autem terrã ipſam pede contigimus, omnes trepidi & ſeipſos abdituri in uicinas nemorum la tebras diffugerunt. Tum uero uno ex illis quos prehenderamus abire per miſſo, & plurimis illi amicitiæ ſignis, necnon nolis, cymbalis, ac ſpeculis ple riſque datis, diximus ei, ne propter nos cæteri qui aufugerant expaueſcerẽt, quoniam eorum amici eſſe plurimum cupiebamus. Qui abiens iuſſa no

ſtra ſo

ſtra ſolerter impleuit, gente illa tota, quadringentis, uidelicet, ferè uiris, cum fœminis multis à ſyluis ſecum ad nos eductis. Qui inermes ad nos ubi cum nauiculis noſtris eramus, omnes uenerunt, & cum quibus tunc amicitiã bonam firmauimus, reſtituto quoque eis alio, quem captiuum tenebamus, & pariter eorum lintrem, quam inuaſeramus per nauium noſtrarum ſocios, apud quos erat, eis reſtitui mandauimus. Porrò hæc eorum linter quæ ex ſolo arboris trunco cauata, & multum ſubtiliter effecta fuerat, longa uiginti ſex paſſibus, & lata duobus brachijs erat: hanc quum à nobis recuperaſſent, & tuto in loco fluminis repoſuiſſent, omnes à nobis repente fugerunt, nec nobiſcum amplius conuerſari uoluerunt. Quo tam barbaro facto comperto, illos malæ fidei, malǽ que conditionis exiſtere cognouimus. Apud eos aurum duntaxat pauculum, quod ex auribus geſtabant, uidimus. Itaque plaga illa relicta, & ſecundum eam nauigatis octoginta circiter leucis, ſtationem quandam nauiculis tutam reperimus, in quam introëuntes tantas inibi comperimus gentes, ut id admirabile foret. Cum quibus facta amicitia, iniuimus deinde cum eis ad plures eorum pagos, ubi multum ſecure, multumq́; honeſte ab eis ſuſcepti fuimus, & ab eis interim quingentos uniones unica nola emimus, cum auro modico, quod eis ex gratia contulimus. In hac terra uinum ex fructibus ſementibusq́; expreſſum, ut ciceram ceruiſiam'ue albam & rubentem bibunt: melius autem ex myrrhæ pomis ualde bonis confectum erat: ex quibus cum multis quambonis alijs fructibus guſtui ſapidis, & corpori ſalubribus, abundanter comedimus: propterea quod tempeſtiue illuc adueneramus. Hæc eadem inſula eorum rebus ſupellectiliue quammultum abundans eſt, gensq́; ipſa bonæ conuerſationis & maioris pacificentiæ eſt, quàm uſquam alibi reperiremus aliam. In hoc portu decem & ſeptem diebus cum ingenti placito perſtitimus, uenientibus quotidie ad nos populis multis, nos effigiemq́; noſtram & albedinem necnon ueſtimenta armaq́; noſtra, & nauium noſtrarum magnitudinem admirantibus. Hi etiam nobis gentem quandam eis infeſtam, occidentem uerſus exiſtere retulerunt: quæ gens infinitam habebat unionum quãtitatem, quodq́; quos ipſi habebant uniones, eiſdem inimicis ſuis in belligerationibus aduerſus eos habitis abſtulerant: nos quoque & quemadmodum illos piſcarentur, & quemadmodum naſcerentur edocentes. Quorum dicta uera profecto eſſe cognouimus, prout & maieſtas ueſtra poſthæc amplius intelligere poterit. Relicto autem portu illo, & ſecundum plagam eandem, in quam continue gentes affluere proſpiciebamus, curſu noſtro producto, portum quendam alium reficiendæ unius nauiculæ noſtræ gratia ſubiuimus, in quo gentem multam eſſe comperimus, cum quibus nec ui, nec amicitia conuerſationem obtinere ualuimus: illis ſi quãdoque in tertam cum nauiculis noſtris deſcenderemus, ſe contra nos aſpere defenden-

tibus, & si quandoque nos sustinere non ualerent, in syluas aufugientibus, & nos nequaquam expectantibus: quorum tantam barbariem nos cognoscentes, ab eis ex hinc discessimus. Tunc̄ inter nauigandum insulam quandam in mari leucis à terra quindecim distātem uidimus, quam si in ea populus quispiam esset, inuisere cōcordauimus. In illam igitur accelerantes, quandam inibi inuenimus gentem, quæ omnium bestialissima simplicissimaq; omnium quoque gratiosissima benignissimaq; erat. Cuius quidem gentis ritus & mores eiusmodi sunt.

De eiusdem gentis ritu & moribus.

HI uultu ac gestu corporis brutales admodum extāt, singulicq; maxillas herba quadam uiridi introrsum repletas habebāt, quam pecudum instar usque ruminabant, ita ut uix quicquam eloqui possent: quorum quoq; singuli ex collo pusillas siccatasq; cucurbitas duas, alteram herba ipsa, quam in ore tenebant, alteram uero farina quadam albida, gypso minuto simili plenam gerebant, habito bacillo quodam, quem in ore suo madefactum masticatumq; sæpius, in cucurbitam farina repletam mittebant, & deinde cum eo de eadem farina extrahebant, quam sibi post hæc in ore utrinque ponebant, herbam ipsam, quam in ore gestabant, eadem farina respergitando: & hoc frequentissime paulatimq; efficiebant. Quam rem nos admirati, illius causam secretumq;, aut cur ita facerent, satis nequiuimus comprehendere. Hæcce gens, ut experimento didicimus, ad nos adeo familiariter aduenit, ac si nobiscum sæpius antea negotiati fuissent, & longæuam amicitiam habuissent. Nobis autem per plagam ipsam cum eis ambulantibus colloquentibusq;, & interim recentem aquam bibere desiderantibus, ipsi per signa, se talibus aquis penitus carere insinuantes, ultro de herba farinaque quam in ore gestabant offerebant: propter quod regionem eandem aquis deficientem, quodq; ut sitim subleuarent suam, herbam ac farinam talem in ore gestarent intellexímus. Vnde factum est, ut nobis ita meantibus, & circum plagā eandem una die cum media illos concomitantibus, uiuidam aquam nusquam inuenerimus, cognouerimusq; quòd ea quam bibebant aqua, ex rore noctu super certis foliis, auriculis asini similibus, decidente collecta erat. Quæ quidem folia eiusmodi rore nocturno tempore se implebant: ex quo rore, qui optimus est, idem populus bibebat: sed tamen talibus foliis pleraque eorum loca deficiebant. Hæcce gens uictualibus, quæ in terra solida sunt, penitus carent: quinimmo ex piscibus quos in mari piscantur uiuunt. Etenim apud eos, qui magni piscatores existunt, piscium ingens abundat copia, ex quibus ipsi plurimos turtures, ac quābonos pisces alios plures ultro nobis obtulerunt. Eorum uxores herba, quam in ore uiri ipsi gerebant, nusquam utebātur: uerum singulæ cucurbitam unam

aqua

aqua impletam, ex qua biberent habebant. Nullos domorum pagos, nullaq; tiguria gens hæc habent, præterquam folia grandia quædam, sub quibus à solis feruore, sed non ab imbribus se protegunt: propter quod autumabile est, quòd parum in terra illa pluitet. Quum autem ad piscandum mare adierint, folium unum adeo grande secum quisque piscaturus effert, ut in illo in terram defixo, & ad solis meatum uersato, sub illius umbra aduersus æstum totum se abscondat. Hæcce in insula quammulta uariorum generum animalia sunt, quæ omnia aquam lutulentam bibunt. Videntes autem quòd in ea commodi nihil nanciscerемur, nos relicta illa aliam quandam insulam tenuimus: in quam nos ingredientes, & recentem unde biberemus aquam inuestigantes, putantes interim ipsam eandem terram à nullis esse habitatam, propterea quòd in ea neminem interadueniendum prospexeramus, dum per arenam deambularemus, uestigia pedum quammagna nonnulla uidimus, ex quibus censuimus, quod si eisdem pedibus reliqua membra respondebant, homines in eadem terra grandissimi habitabant. Nobis autem ita per arenam deambulantibus, uiam unam in terram deducentem comperimus, secundum quam nouem de nobis euntes, insulam ipsam inuisere parauimus, ob id quòd non quam spatiosam illam, nec quammultas in ea habitare gentes existimauimus. Pererrata igitur secundum eandem uiam una ferè leuca, quinque in cõualle quadam, quæ populatæ apparebant, uidimus casas: in quas introëuntes quinque in illis reperimus mulieres, uetulas, uidelicet, duas & iuuenculas tres: quæ quidem omnes sic statura proceræ erant, ut inde ualde miraremur. Hæ autem protinus ut nos intuitæ sunt, adeò stupefactæ permanserunt, ut aufugiendi animo penitus deficerent. Tumq; uetulæ ipsæ lingua eorum nobiscum blandiuscule loquentes, & sese omnes in casam unam recipientes, permulta nobis de suis uictualibus obtulerunt. Eædem uero omnes longissimo uiro statura grandiores erant, & quidem æque grandes ut Franciscus de Albicio, sed meliore quàm nos sumus proportione compactæ. Quibus ita compertis, posthæc unà conuenimus, ut iuuenculis ipsis per uim arreptis, eas in Castiliam quasi rem admirandam abduceremus: in qua deliberatione nobis existentibus, ecce triginta sex, uel circiter uiri, multo quàm fœminæ ipsæ altiores, & adeò egregie compositi, ut illos inspicere delectabile foret, casam ipsam introire occœperunt: propter quos tanta tunc affecti fuimus animi turbatione, ut satius apud nauiculas nostras quàm cum tali gente esse duxissemus. Hi etenim ingentes arcus & sagittas, necnon & sudes perticasq; magnas instar clauarum ferebant. Qui ingressi loquebantur quoque inter se mutuo, ac si nos comprehendere uellent. Quo tali periculo percepto, diuersa etiam inter nos tunc fecimus consilia: unis ut illos in ipsa eadem casa

inuaderemus: alijs uero nequaquam, sed foris potius & in platea: & alijs, ut nusquam aduersus eos pugnam quæreremus, donec quid agere uellent intelligeremus, asseuerantibus. Inter quæ consilia casam illam simulate exiuimus, & ad naues nostras remeare occœpimus: ipsi'que quantus est lapidis iactus, mutuo semper loquentes nos insequuti sunt, haud minore quàm nos, ut autumo, repedantes formidine, quum nobis manentibus ipsi quoque eminus manerent, & nisi nobis ambulantibus nõ ambularent. Quum uero ad naues nostras pertigissemus, & in illas ex ordine introiremus, mox omnes in mare prosilierunt, & quammultas post nos sagittas suas iaculati sunt, sed tunc eos perpaucum metuebamus: nam tunc machinarum nostrarum duas in eos, potius ut terrerentur quàm ut interirent, emisimus. Quarum quidem tumultu percepto, omnes confestim in montem unum propinquum fuga abierunt. Et ita ab eis erepti fuimus, discessimúsque pariter. Hi omnes nudi, ut de prioribus habitum est, eunt: appellauimúsque insulam illam Gigantum, ob proceritatem eorum, insulam. Nobis autem ulterius, & à terra paulo distantius transremigantibus sæpius interdum cum eis pugnasse nobis accidit, ob id quòd quicquam à tellure sua sibi tolli nequaquam permittere uellent. Et utique quidem repetundæ Castiliæ propositum iam nobis in mentem subierat, ob id potissimum, quòd uno iam ferè anno in mari perstiteramus, nec nisi tenuem alimentorum necessariorumq; aliorum munitionem retinebamus. Quæ quidem adhuc ex uehementibus, quos pertuleramus, solis caloribus iam contaminata inquinatáque erant, quum ab exitu nostro à Campiuiridis insulis usque tunc continue per torridam nauigassemus zonam, & tuansuersim per lineam æquinoctialem bis, ut præhabitum est. In qua quidem uoluntate nobis perseuerantibus, nos à laboribus subleuare nostris sanctifico complacuit spiritui: nempe receptum quempiam pro rursum nouandis naualibus nostris nobis quærentibus, ad gentem quandam peruenimus, quæ nos cum maxima suscepit amicitia, & quam quidem unionum perlarúm ue orientaliũ comperimus in numero maximo tenere. Propter quod quadraginta & septem diebus ibi perstitimus, & centum, decem & nouem unionum marchas, pretio, ut æstimabamus, quadraginta non superante ducatos, ab eis comparauimus. Nam nolas, specularia, crystallinósque nonnullos, necnon leuissima electri folia eis tantum propter ea tradidimus. Nempe quotquot quilibet eorum obtineret uniones, eos pro sola nola donabat. Didicimus quoque interdum ab eis, quomodo & ubi illos piscarentur: qui & quidem ostreolas, in quibus nascuntur, nobis plures largiti sunt. Et pariter nonnullas mercati fuimus: ubi in quibusdam centum & triginta uniones, in quibusdam uero non totidem reperiebantur. Noueritq; que maie-

stas uestra,

ſtas ueſtra, quod niſi permutari ſint, & à conchilijs in quibus gignuntur, per ſeſe excidant, omnino perfecti non ſunt. Quinimo in breui, ut ſæpius ipſe expertus ſum, emarceſcunt, & in nihil redacti ſunt. Quum uero maturi fuerint, in oſtrea ipſa inter carnes, præter id quod ipſis carnibus hæreant, ſe ſeparant: & huiuſcemodi optimi ſunt. Effluxis igitur quadraginta & ſeptem diebus, necnon gente illa, quam nobis plurimum amicam effecera/mus, relicta, hinc ab eis exceſſimus, ob plurimarum rerum noſtrarum in/digentiam, uenimúsque ad Antiglíæ inſulam, quam paucis nuper ab annis Chriſtophorus Columbus diſcooperuit, in qua reculas noſtras ac naualia reficiendo, menſibus duobus & diebus totidem permanſimus, plures interdum Chriſticolarum inibi conuerſantium contumelias perpetendo, quas, prolixus ne nimium fiam, hic omitto. Eandem uero inſulam uigeſima ſecunda Iulij deſerentes, percurſa unius menſis cum medio nauigatione, Calitium tandem portum octauo menſis Septembris ſubiuimus: ubi cum honore profectúque ſuſcepti fuimus. Et ſic per dei placitum finem noſtra cepit ſecunda nauigatio.

AMERICI VESPVTII NAVIGATIO TERTIA.

ME in Sibillia exiſtente, & à pœnis atque laboribus, quos inter præmemoratas pertuleram nauigationes, pauliſper requieſcente, deſiderantéque poſt hæc in perlarum terram remeare, fortuna fatigationum mearum nequaquam adhuc ſatura, ſereniſſimo illi domino Emanueli Portugalliæ regi miſit in cor, neſcio ut quid, ut deſtinato nuntio literas regales ſuas ad me tranſmitteret, quibus plurimum rogabat, ut ad eum apud Lisbonam celerius me transferrem: ipſe etenim mirabilia mihi plurima faceret. Super qua re nondum tunc deliberaui: quinimo ei per eundemmet nuntium, me minus bene diſpoſitum, & tunc male habere ſignificaui. Verum ſi quandoque reconualeſcerem, & maieſtati eius regiæ meum forſan complaceret obſequium, omnia quæcunque uellet ex animo perficerem. Qui rex percipiẽs, quod me ad ſe tunc traducere nequirem, Iulianum Bartholomæũ Iocundũ, qui tunc in Lisbona erat, rurſum ad me deſtinauit cum cõmiſſione, ut omnibus modis me ad eundem regẽ ſecum perduceret. Propter cuius Iuliani aduentum & preces coactus tunc fui ad regem ipſum meare: quod qui me nouerant omnes, malum eſſe iudicarunt. Et ita à Caſtilia, ubi honor mihi non modicus exhibitus extiterat, ac rex ipſe Caſtiliæ exiſtimationem de me bonam conceperat, profectus ſum: & quod deterius fuit, hoſpite inſalutato, ac mox corã ipſo rege domino Emanuele me/

ipsum obtuli. Qui rex de aduentu meo non paruam uisus est concepisse læti tiam, plurimum me interdum rogitans, ut unà cum tribus eius conseruantiæ nauibus, quæ ad exeundum, & ad nouarũ terrarum inquisitionem præparatæ erant, proficiscí uellem: & ita, quia regum preces præcepta sunt, ad eius uotum consensi.

Tempus profectionis tertiæ.

IGitur ab hoc Lisbonæ portu cum tribus conseruantiæ nauibus die Maij decima M. D. I. abeuntes, cursum nostrum uersus magnæ Canariæ insulas arripuimus, secundum quas & ad earum prospectum instanter enauigantes, idem nauigium nostrum collateraliter secundum Aphricam occidentem uersus sequuti fuimus. Vbi piscium quorundam, quos Parghi nuncupant, multitudinem maximam in æquore prendidimus, tribus inibi diebus moram facientes. Exinde autem ad partem illam Æthiopiæ, quæ Besilicca dicitur, deuenimus: quæ quidem sub torrida zona posita est, & super quam quatuordecim gradibus se septentrionalis erigit polus in climate primo: ubi diebus undecim nobis de lignis & aqua prouisionem parantes restitimus, propter id quod Austrum uersus per Atlanticum pelagus nauigandi mihi inesset affectus. Itaque portum Æthiopiæ illum post hæc relinquentes, tunc per Lebeccium uentum in tantum nauigauimus, ut sexaginta & septem infra dies insulæ cuidam applicuerimus, quæ insula septingentis à portu eodem leucis ad Lebeccij partem distaret. In quibus quidem diebus peius perpessi tempus fuimus, quàm unquam in mari quisquam antea pertulerit, propter uentorum nimborum' ue impetus, qui quamplurima nobis intulere grauamina, ex eo quòd nauigium nostrum lineæ præsertim æquinoctiali continue iunctum fuit. Inibiq; in mense Iunio hyems extat, ac dies noctibus æquales sunt, atque ipsæ umbræ nostræ continue uersus meridiem erant. Tandem uero omnitonanti placuit nouam unam nobis ostendere plagam, decima septima, scilicet, Augusti, iuxta quam, leuca sepositi ab eadem cum media, restitimus, & postea assumptis cymbis nonnullis in ipsam uisuri si inhabitata esset, profecti fuimus. Quam & quidem incolas plurimos habitare reperimus, qui bestijs prauiores erant, quemadmodũ maiestas regia uestra posthæc intelliget. In hoc uero introitus nostri principio gentem non percepimus aliquã, quamuis oram ipsam per signa plurima, quæ uidimus, populo multo repletã esse intellexerimus. De qua quidẽ ora pro ipso sereniſſimo Castiliæ rege possessorium cepimus, inuenimusq; illam multum amœnã ac uiridem esse, & apparentiæ bonæ. Est autem extra lineã equinoctialem Austrũ uersus quinq; gradibus: & ita eadem die ad naues nostras repedauimus. Quia uero lignorum & aquæ penuriam patiebamur, concordauimus iterũ in terrã altera die reuerti, ut uobis de necessarijs

prouidere/

prouideremus: in qua quidem nobis extantibus, uidimus stantes in unius montis cacumine gentes, quæ deorsum descendere non auderent, erantq; nudi omnes, necnon consimilis effigiei coloriscq;, ut de superioribus habitum est. Nobis autem sacagentibus, ut nobiscum conuersatum accederent, non sic securos eos efficere ualuimus, ut de nobis adhuc non diffiderent. Quorum obstinatione proteruiaq; cognita, ad naues sub noctem remeauimus, relictis in terra, uidentibus illis, nolis speculisq; nonnullis, ac rebus aliis. Quumq; nos in mari eminus esse prospicerent, omnes de ipso monte propter reculas quas reliqueramus descenderunt, plurima inter se admirationis signa facientes. Nec tunc de aliquo, nisi de aqua nobis prouidimus. Crastino autem effecto mane, uidimus è nauibus gentem eandem numero quàm antea maiorem, passim per terram ignes fumosq; facientem: unde nos existimantes, quòd nos per hoc ad se inuitarent, iuimus ad eos in terram, ubi tunc populum plurimum aduenisse conspeximus, qui tamen à nobis longe seipsos tenebant, signa facientes interim nonnulla, ut cum eis interius in insulam uaderemus. Propter quod factum est, ut ex Christicolis nostris duo protinus ad hoc parati, periculo ad tales eundi semetipsos exponerent, ut quales gentes ipsi forent, aut si quas diuitias speci' sue aromaticas ullas haberent, ipsi cognoscerent. Quapropter in tantum nauium prætorem rogitauerunt, ut eis quod postulabant annueret. Tum uero illi ad hoc sese accingentes, necnon pleraſque de rebus suis minutis secum sumentes, ut inde a gentibus eisdem mercarentur alias, abierunt à nobis, data conditione, ut ad nos post quinq; dies ad summum remeare soliciti essent: nos etenim illos tamdiu expectaremus. Et ita tunc iter suum in terram arripuerunt, atque nos ad naues nostras regressum cepimus, ubi expectando eos diebus octo perstitimus: in quibus diebus gens permulta noua dietim ferè ad plagam ipsam aduenìebat, sed nusquam nobiscum colloqui uoluerunt. Septima igitur aduentante die nos in terram ipsam iterum tendentes, gentem illam mulieres suas omnes secum adduxisse reperimus. Quàm uero primum illuc peruenimus, mox ex eisdem uxoribus suis ad colloquendum nobiscum quamplures miserunt, fœminis tamen eisdem non satis de nobis confidentibus. Quod quidem nos attendentes, concordauimus ut iuuenem unum è nobis, qui ualidus agilisq; nimium esset, ad eas quoq; transmitteremus: & tunc ut minus fœminæ eædem metuerent, in nauiculas nostras introiuimus. Quo egresso iuuene, quum seipsum inter illas immiscuisset, ac illæ omnes circũstantes cõtingerent palparentq; eum, & propter eum non parum admirarentur: ecce interea de monte fœmina una uallum magnum manu gestãs aduenit: quæ postq; ubi iuuenis ipse erat appropiauit, tali eum ualli sui ictu à tergo percussit, ut subito mortuus in terrã concideret: quẽ confestim mulieres aliæ corripiẽtes, illum in montem à pedibus pertraxerunt

xerunt, uiriq; ipsi qui in monte erant, ad litus cum arcubus & sagittis aduenientes, ac sagittas suas in nos conijcientes, tali gentem nostram affecerunt stupore, ob id quod nauiculæ illæ in quibus erant, harenam nauigando radebant, nec celeriter aufugere tunc poterant, ut sumendorum armorum suorum memoriam nemo tunc haberet: & ita quamplures contra nos sagittas suas eiaculabantur. Tum uero in eos quatuor machinarum nostrarum fulmina, licet neminem attingentia, emisimus. Quo audito tonitruo, omnes cursim in montem fugerunt, ubi mulieres ipsæ erant, quæ iuuenem nostrum quem trucidauerunt, nobis uidentibus in frusta secabant, necnõ frusta ipsa nobis ostentantes, ad ingentem quem succenderant ignem torrebant, & deinde post hæc manducabant. Viri quoque ipsi signa nobis similiter facientes, geminos Christicolas nostros alios se pariter peremisse manducasseq; insinuabant: quibus, qui & utique uera loquebantur, in hoc ipso credidimus. Cuius nos improperij uehementius piguit, quum immanitatem quam in mortuum exercebant, oculis intueremur ipsi proprijs. Quam obrem plures quàm quadraginta de nobis in animo stabiliueramus, ut omnes pariter terram ipsam impetu petentes, tam immane factum, tamq; bestialem ferociam uindicatum uaderemus. Sed hoc ipsum nobis Nauiprætor non permisit: & ita tam magnam ac tam grauem iniuriam passi, cum malcuolo animo, & grandi opprobrio nostro, efficiente hoc Nauiprætore nostro, impunitis illis abscessimus. Postquam autem terram illam reliquimus, mox inter Leuantem & Seroccum uentum, secundũ quos se continet terra, nauigare occepimus, plurimos ambitus, plurimosq; gyros interdum sectantes: quibus durantibus gentes non uidimus, quæ nobiscum practicare, aut ad nos appropinquare uoluerint. In tantum uero nauigauimus, ut tellurem unam nouam, quæ secundum Lebeccium se porrigeret, inuenerimus. In qua quum campum unum circuiuissemus, cui sancti Vincentij campo nomen indidimus, secundum Lebeccium uentum post hæc nauigare occœpimus: distatq; idem sancti Vincentij campus à priore terra illa, ubi Christicolæ nostri extiterunt interempti, centum quinquaginta leucis ad partem leuantis: qui & quidem campus octo gradibus extra lineam æquinoctialem uersus Austrum est. Quum igitur ita uagantes iremus, quadam die copiosam gentium multitudinẽ, nos nauiumq; nostratũ uastitatẽ mirantiũ, in terra una alia esse conspeximus, apud quos tuto in loco mox restitimus, & deinde in terrã ipsam ad eos ex nauiculis nostris descendimus: quos quidẽ mitioris esse conditionis q; priores reperimus: nam etsi in edomandis illis diu elaborauimus, amicos tamen nostros eos tandẽ effecimus: cum quibus negotiãdo practicãdoq; uarie quinque mansimus diebus, ubi cannas, fistulas uirides, plurimũ grossas, & etiam nõnullas in arborũ cacumi nibus siccas inuenimus. Concordauimus autem, ut ex eadem gente duos,

qui nos

qui nos eorum linguam edocerent, inde traduceremus. Quamobrem tres ex eis, ut in Portugalliam uenirent, nos ultro comitati sunt. Et quoniam me omnia prosequi ac describere piget, dignetur uestra nosse maiestas quòd nos portum illum linquentes, per Lebeccium uentum, & in uisu terræ semper transcurrimus, plures continue faciendo scalas pluresq; ambitus, ac interdum cum multis populis loquendo, donec tandem uersus austrum extra Capricorni tropicũ fuimus. Vbi super horizonta illum meridionalis polus triginta duobus sese extollebat gradibus, atq; minorem iam perdideramus ursam, ipsaq; maior ursa multum infima uidebatur, ferè in fine horizontis se ostentans, & tunc per stellas alterius meridionalis poli nosmetipsos dirigebamus, quæ multo plures, multóque maiores ac lucidiores, quàm nostri poli stellæ existunt: propter quod plurimarum illarum figuras confinxi, & præsertim earum quæ prioris ac maioris magnitudinis erant, unà cum declinatione diametrorum, quas circa polum austri efficiunt, & unà cum denotatione earundem diametrorum, & semidiametrorum earum, prout in meis quatuor diætis, siue nauigationibus inspici facile poterit. Hocce uero nauigio nostro, à campo sancti Augustini incepto, septingentas percurrimus leucas, uidelicet, uersus Ponentem centum, & uersus Lebeccium sexingentas: quas quidem dum peragraremus, si quis quæ uidimus enumerare uellet, nõ totidem ei papyreæ chartæ sufficerent. Nec quidem interdum magni commodi res inuenimus, demptis infinitis casiæ arboribus, & pariter plurimis, quæ laminas certas producunt, cum quibus & miranda alia permulta uidimus, quæ fastidiosa recensitu forent. Et in hac quidem peragratione decem ferè mensibus extitimus. In qua cognito quod mineralia nulla reperiebamus, conuenimus unà, ut ab inde surgẽtes aliò per mare euagaremur. Quo inito inter nos consilio, mox edictum fuit, ac in omnem cœtum nostrum uulgatum, ut quicquid in tali nauigatione præcipiendum censerem, idipsum integriter fieret. Propter quod confestim edixi, mandauiq; ubique, ut de lignis & aqua pro sex mensibus munitionem omnes sibi pararent: Nam per nauium magistros nos cum nauibus nostris adhuc tantũdem nauigare posse indicatum est. Qua quidem, quam edixeram, facta prouisione, nos oram illam linquentes, & inde nauigationem nostram per Seroccum uentum initiantes, Februarij decima tertia, uidelicet, quum sol æquinoctio iam appropinquaret, & ad hoc Septentrionis hemisphærium nostrum uergeret, in tantum peruagati fuimus, ut meridianum polum super horizonta illum quinquaginta duobus gradibus sublimatum inuenerimus, ita ut nec minoris ursæ, nec maioris stellæ amodo inspici ualerent: Nam tunc à portu illo, à quo per Seroccum abieramus, quingentis leucis longe iam facti eramus, tertia, uidelicet Aprilis. Qua die tempestas ac procella in mari tam uehemẽs exorta est, ut uela nostra omnia colligere, & cum solo nudoq; malo remigare com-

re compelleremur, perflante uehementissime Lebeccio, ac mari intumescente, & aëre turbulentissimo extãte. Propter quem turbinis uiolẽtissimum impetum nostrates omnes non modico affecti fuerũt stupore. Noctes quoq; tunc inibi quammaximæ erant. Etenim Aprilis septima, sole circa Arietis finem extante, ipsæ eædem noctes horarũ quindecim repertæ sunt: hyemsq; etiam tunc inibi erat, ut uestra satis perpendere potest maiestas. Nobis autẽ sub hac nauigantibus turbulentia, terram unam Aprilis secũda uidimus, pene quam uiginti circiter leucas nauigãtes appropiauimus: uerũ illam omnimodo brutalem & extraneam esse comperimus, in qua quidem nec portum quempiam, nec gentes aliquas fore conspeximus, ob id, ut arbitror, quod tam asperum in ea frigus algeret, ut tam acerbum uix quisquam perpeti posset. Porrò in tanto periculo, in tantaq; tempestatis importunitate nosmet tum reperimus, ut uix alteri alteros præ grãdi turbine nos uideremus. Quãobrem demum cum nauium prætore pariter concordauimus, ut connauitis nostris omnibus, terram illam linquendi, secq; ab ea elongandi, & in Portugalliam remeandi signa faceremus. Quod consilium sanum quidem & utile fuit, quum si inibi nocte solum adhuc illa perstitissemus, disperditi omnes eramus: nempe quum hinc abijssemus, tam grandis die sequenti tempestas in mari excitata est, ut penitus obrui perdite metueremus. Propter quod plurima peregrinationũ uota, necnon alias quamplures cærimonias, prout nautis mos esse solet, tunc fecimus. Sub quo tempestatis infortunio quinq; nauigauimus diebus, demissis omnino uelis. In quibus quidem quinq; diebus ducentas & quinquaginta in mari penetrauimus leucas, lineæ interdum æquinoctiali, necnõ mari & auræ temperatiori semper appropinquando, per quod nos à præmissis eripere periculis altissimo deo placuit. Eratq; huiusce modi nostra nauigatio ad transmõtanum uentum & Græcum, ob id quòd ad Aethiopiæ latus pertingere cupiebamus, à quo per maris Atlãtici fauces eundo, mille tercentum distabamus leucis. Ad illam autem per summi tonantis gratiam Maij bis quina pertigimus die. Vbi in plaga una ad latus Austri, quæ Serraliona dicitur, quindecim diebus nos ipsos refrigerando fuimus. Et post hæc cursum nostrũ uersus insulas Lyazori dictas arripuimus: quæ quidem insulæ à Serraliona ipsa septingẽtis & quinquaginta leucis distabant, ad quas sub Iulij finem peruenimus, & pariter quindecim inibi nos reficiendo perstitimus diebus. Post quos inde exiuimus, & ad Lisbonæ nostræ recursum nos accinximus, à qua ad occidentis partem tercentum sepositi leucis eramus, & cuius tandem deinde portum M. D. II. cum prospera saluatione & cunctipotentis nutu rursum subiuimus cum duabus duntaxat nauibus, ob id quod tertiam in Serraliona, quoniam amplius nauigare non posset, igni combusseramus. In hac autem nostra tertio cursa nauigatione, sexdecim circiter menses permansimus: è quibus undecim absq; transmontaneæ

montaneæ ſtellæ, necnon & maioris urſæ minoris ue aſpectu nauigauimus, quo tempore noſmetipſos per aliam meridionalis poli ſtellam regebamus: quæ ſuperius commemorata ſunt, quæ in eadem noſtra tertio facta nauigatione, relatu magis digna conſpexi.

DE QVARTAE NAVIGATIONIS CVRSV.

RElíquum autem eſt, ut quæ in quarta nauigatione noſtra proſpexerim ediſſeram. Quia uero iam quæ longa narratione fathiſco, & quoque hæc eadem noſtra nauigatio ad ſperatum à nobis finem minime perducta eſt, ob aduerſitatẽ infortunium ue quoddam, quod in maris Atlantici nobis accidit ſinu: idcirco breuior fiam. Igitur ex Lisbonæ portu cum ſex conſeruantiæ nauibus exiuimus, cum propoſito, inſulam unam uerſus horizontem poſitam inuiſendi, quæ Melcha dicitur, & diuitiarum multarum famoſa, necnõ nauium omnium, ſiue à Gangetico, ſiue ab Indico mari uenientium, receptus ſiue ſtatio eſt, quemadmodum Calitia receptus ſiue hoſpitale omnium nauigantium eſt, qui ab oriente in occidentem, & econuerſo uagantur, prout de hoc ipſo per Calicutiæ uiam fama eſt. Quæ quidem inſula Melcha plus ad occidentem, Calicutia uero ipſa plus ad meridiem reſpicit. Quod idcirco cognouimus, quia ipſa in aſpectu triginta trium graduum poli antarctici ſita eſt. Decima ergo Maij die, M. D. III. nobis unde ſupra egredientibus, curſum noſtrum ad inſulas uirides nuncupatas, primo direximus: ubi rerum neceſſariarum munimina, necnon & plura diuerſorum modorum refrigeramina ſumentes, duodecim interdum inibi diebus caſſantes, per uentum Seroccum poſt hæc enauigare occœpimus, quum Nauidominus noſter tanquam præſumptuoſus capitoſuſq; præter neceſſitatem, & omnium noſtrum unanimitatẽ, ſed ſolum ut ſeſe noſtrî & ſex nauium præpoſitum oſtentaret, iuſſit ut in Serralionam Auſtralem Æthiopiæ terram tenderemus. Ad quam nobis accelerantibus, & illam tandem in conſpectu habentibus, tam immanis & acerba ſuborta tempeſtas eſt, ac uentus contrarius, & fortuna aduerſa inualuit, ut in ipſam, quam noſtris ipſi uidebamus oculis, per quadriduum applicare non ualueri-mus: quinimo coacti fuerimus, ut illa relicta ad priorem nauigationem noſtram regrederemur: quandoquidem nos per Sudueſium, qui uentus eſt inter meridiem & Lebeccium, reaſſumentes tercentum per illam arctitudinem nauigauimus leucas. Vnde factum eſt, ut nobis extra lineã æquinoctialem tribus penè gradibus iam tunc exiſtentibus, terra quædam, à qua duodecim diſtabamus leucis, apparuerit: quæ apparitio non parua nos affecit admiratione. Terra etenim illa, inſula in medio mari multũ alta & admirabilis erat, quæ leucis duabus longior, & una dilatatior non exiſtebat: in qua quidem terra nunquam quiſquam hominũ aut fuerat, aut habitauerat: & nihilomi-

nus nobis infelicissima fuit. In illa enim per stolidum consilium suum & regimen, præfectus nauium noster nauem suam perdidit: nempe illa à scopulo quodam elisa, & inde propter hoc in rimas diuisa, sancti Laurẽtij nocte, quæ Augusti decima est, in mari penitus submersa extitit, nihil inde saluo manente, demptis tantummodo nautis: eratq; nauis eadem doliorũ trecentorũ, in qua nostræ totius turbæ totalis potentia erat. Quum autem omnes circa illam satageremus, ut si forte ipsam è periculo subtrahere ualeremus, dedit mihi in mandatis idem nauium præfectus, ut cum nauicula una receptũ quempiam bonum, ubi puppes nostras secure omnes recipere possemus, apud insulam eandem inuentum pergerem: nolens tamen ipse idem præfectus, ut nauem meam, quæ nouem nautis meis stipata, & in nauis periclitantis adiutorio intenta foret, mecum tunc traducerem, sed solum ut edixerat portum unum inquisitum irem, & in illo nauem meam ipsam mihi restitueret. Qua iussione recepta, ego ut mandauerat, sumpta mecum nautarum meorũ medietate, in insulam ipsam, à qua quatuor distabamus leucis, properans, pulcherrimũ iuibi portum, ubi classem nostram omnem tute satis susc̃ipere possemus inueni. Quo comperto, octo ibidem diebus eundem nauium præfectum cum reliqua turba expectando perstiti. Qui quum non aduenirẽt, moleste non parum pertuli: atq; qui mecum erant sic obstupescebant, ut nullo consolari modo uellent. Nobis autẽ in hac existentibus angustia, ipsa octaua die puppim unam per æquor aduentare conspeximus, cui ut nos percipere possent, mox obuiam iuimus, confidentes sperantesq; unà quod ad meliorem portum quempiam nos secum ducerent. Quibus dum nos appropinquassemus, & uicissim nos resalutassemus, retulerunt illi nobis, eiusdem præfecti nostri nauem in mari penitus, demptis nautis, perditã extitisse. Quæ nũtia, ut contemplari uestra potest maiestas, me non parua affecerunt molestia, quum à Lisbona, ad quam reuerti habebam, mille longe existens leucis, in longo remotoq; mari me esse sentirem: nihilominus tamen fortunæ nosmet subñcientes ulterius processimus, reuersiq; in primis fuimus ad memoratam insulam, ubi nobis de lignis & aqua in conseruantiæ meæ naui prouidimus. Erat uero eadem insula penitus inhospitata inhabitataq;, multa aqua uiuida & suaui in illa scaturiẽte, cum infinitis arboribus innumerisq; uolucribus marinis & terrestribus, quæ adeò simplices erant, ut sese manu comprehendi intrepide permitterẽt. Propter quod tot tunc prendidimus, ut nauiculam unam ex illis adimpleuerimus. In ea autẽ nulla alia inuenimus animalia, præterquam mures quammaximos, & lacertas bifurcam caudam habentes, cum nonnullis serpentibus, quos etiam in ea uidimus. Igitur parata nobis inibi prouisione, sub uento inter meridiem & Lebeccium ducente perreximus, ob id quod à rege mandatum acceperamus, ut qualicunq; non obstante periculo, præcedentis nauigationis uiam insequeremur. Incepto ergo huiusce modi

nauigio

nauigio, portū tandem unum inuenimus, quem omniū sanctorum abbatiā nuncupauimus, ad quem, prosperam annuēte nobis auram altissimo, infrà XVII. pertigimus dies: distatq; idem portus tercentum à præfata insula leucis: in quo quidem portu nec præfectum nosttum, nec quenquam de turba alium reperimus, etsi tamen in illo mēsibus duobus & diebus quatuor expectauerimus: quibus effluxis, uiso quòd illuc nemo ueniret, conseruantia nostra tunc & ego concordauimus, ut secundum latus longius progrederemur. Percursis itaq; ducētis sexaginta leucis, portui cuidā alij applicuimus, in quo castellum unū erigere proposuimus: quod & quidem profecto fecimus, relictis in illo uiginti quatuor Christicolis nobiscum existentibus, qui ex præfecti nostri puppe perdita collecti fuerant. Porrò in eodem portu præfatum construendo castellum, & breuilico puppes nostras onustas efficiendo, quinque perstitimus mensibus, ob id quòd præ nautarum perpaucitate, & plurimorum apparatuum necessitate, longius progredi non ualebamus. Quibus superioribus ita peractis, concordauimus post hæc in Portugalliam reuerti: quam rem per Græcum transmontanumq; uentū necesse nobis erat efficere. Relictis igitur in castello præfato Christicolis uiginti quatuor, & cum illis duodecim machinis, ac alijs pluribus armis unà cū prouisione pro sex mensibus sufficiente, necnon pacata nobiscum telluris illius gente, de qua hic minima fit mentio, licet infinitos inibi tunc uiderimus, & cū illis practicauerimus. Nam quadraginta ferè leucas cum triginta ex eis in insulam ipsam penetrauimus. Vbi interdum plurima perspeximus, quæ nunc subticescens, libello meo quatuor nauigationum reseruo. Estq; eadem terra extra lineam æquinoctialem ad partem austri octodecim gradibus, & extra Lisbonæ meridianum ad occidentis partē triginta quinq;, prout instrumēta nostra monstrabant. Nos nauigationem nostram per Nornordensium, qui inter Græcum transmontanumq; uētus est, cum animi proposito ad hanc Lisbonæ ciuitatem proficiscendi initiantes, tandem post multos labores, multaq; pericula in hunc eiusdem Lisbonæ portum infra LXXVII. dies XXVIII. Iunij. M. D. IIII. cum dei laude introiuimus. Vbi honorifice multum, & ultra quàm sit credibile festiue susceptī fuimus, ob id quòd ipsa tota ciuitas nos in mari disperditos esse existimabat, quemadmodum reliqui omnes de turba nostra per præfecti nostri nauium stultam præsumptionem extiterant. Quo superbiam modo iustus omnium censor deus compensat. Et ita nunc apud Lisbonam ipsam subsisto, ignorans quid de me sereniſſimus ipse rex deinceps efficere cogitet, qui à tantis laboribus meis iam ex nunc requiescere plurimū peroptarē. Hunc nuntiū maiestati uestræ plurimū quoq; interdum cōmendans.

Americus Vesputius in Lisbona.

EPISTOLA POTENTISSIMI AC INVICTISSIMI EMANVELIS REGIS PORTVGALliæ & Algarbiorum, de uictorijs habitis in India & Malacha, ad S. in Christo patrem & dominum nostrum, dominum Leonem x. Pont. Max.

SAnctissimo in Christo patri, ac beatissimo domino, domino nostro E. S. addictissimus filius Emanuël, dei gratia rex Portugalliæ, & Algarbiorum, citra ultraq; mare in Aphrica, dominus Guineæ, & conquisitæ nauigationis ac cõmercij Aethiopiæ, Arabiæ, Persiæ, atq; Indiæ, humillima beatorũ pedum oscula. Quantũ deo optimo maximo, quantum & tibi gratulari debeamus, beatissime pater, uel ex nuntio, quod nostra Indica classis proxime attulit satis apparet. Quod enim te Pontifice Maximo, te S. Romanæ ecclesiæ & Christiano orbi præsidente, tam admiranda in dei laudem ac gloriam gesta tam ex uoto successerint, tua certe laus, tua gloria censeri debet. Iure itaq; uisum est, quæ in India dei suffragio ad ipsius cultum spectantia nostris armis modo facta sunt, ad tuam sanctitatem, utpote totius Christianæ reipublicæ caput, & orthodoxæ religionis normam, carptim ac summatim, ne stylum epistolarem excedamus, describere, ut pro rerum dignitate cuncta pensari, summoq; deo accepta referri ualeant, ac indies sui sanctissimi nominis gliscentem laudem, Christianiq; dogmatis propagationẽ facile speremus. Igitur post plures dubij Martis uictorias, non sine labore & sanguine partas, India relictis in ea opportunis præsidijs, Alphonsus de Albiecher protocapitaneus noster, ut iacturam quam superioribus annis nostri fecerãt, iniuriamq; ulcisceretur, aureã Cherſonesum, Malacham accolæ appellant, contendit: ea est inter sinum magnũ & Gangeticum sita urbs miræ magnitudinis, utq; uiginti quinque millium & amplius, latium censeatur. Terra ipsa fœcundissima, ac nobilissimarum, quas fert India, mercium feracissima: celebratissimum ob id emporium, ubi non modo uaria aromata, & omnigeni odores, sed auri quoque, & argenti margaritarum, ac pretiosorum lapillorum magna copia affluit. Hanc rex Maurus gubernabat, eatenus uires suas Mahumetica secta protendente, cætera gentiles tenent. Huc itaq; quũ instructa classe applicuisset Alphonsus, urbẽ oppugnare destinat. Quod præsentientes Sarraceni, bello se multis munitionibus & armis præparauerant, sed frustra: nam cõmisso cum eis prælio, nostri tandem dei auxilio superiores, plurimis ex hostibus cæsis, urbem ui intrant, occupant, data prædæ libertate diripiunt, incendunt. Rex ipse, qui ex elephanto pugnabat, grauiter uulneratus, cum superstitibus Mauris fuga sibi consuluit. In ea pugna magnus hostium numerus exiguo nostrorum damno interit: capti plures: magna etiã ablata spolia, in quibus & septẽ ipsius regis bello

BIBLIOTECA UNIV. SALAMANCA

regis bello assueti elephantes, suis turribus, sericis atque auro intextis ephippijs, illius prouinciæ more muniti, ac æneorum omnis generis tormentorũ ad duo millia summa arte fabricata. Capta sic urbe, hostibusq; profligatis, quo nostræ rei tutius cõsuleretur, in fluminis quod mediã urbem iuterfluit, ostio, unde terra mariq; subacto undiq; suæ securitati prospiciat, munitissimam arcem murorum quindecim pedum latitudine construxit, ex lapide, uidelicet, qui ex dirutis Sarracenorum, quas Mesquitas uocant, ædibus excerptus est. Mirabilis profecto diuina prouidentia, quod ubi tanto tempore Mahumeticæ perfidiæ cultus celebratus, ubi redemptoris nostri nomen toties blasphematum, inde occulto Dei cõsilio magna sua laude ac satanæ dedecore, qui tanto labore ac nostrorum sanguine tamdiu pro catholicæ fidei augmento affectamus, huic ædificio, & Christianis tam necessario operi opem acceperimus. Erant eo tempore Malach & plures extranei, ac diuersarum nationum mercatores, scilicet, Zamatri, Pegus, Iaames, Gores, & ab extremo oriente atque ultima Sinarum regione Chines, alijq; gentiles, qui urbem commercij gratia frequentes multis diuitijs, auro, argento, margaritis, & pretiosis lapillis, Irrico etiam uellere, ac multifarijs aromatibus & odoribus affatim replent. Hi cum multis quoque finitimis ab Alphonso fœdus & amicitiam ultro flagitantes, ab ipso & benigne & fauorabiliter sunt accepti, pactoq; commercij & mercaturæ tractatu, suas negotiationis domos circum arcem, ubi tutius uersari possent, secum transtulere: mutuo fœdere adeò læti, ut quamuis hactenus illud emporium omnium fuerit celeberrimũ, deinceps tamen si fieri poterit, multo maius ac celebrius futurum existimetur.
Quin & ipsi Chines nuntium ad nos mittũt, à quo perfectius res suas intelligamus: atque adeò tam hi quàm cæteri urbis accolæ dicto audire, imperatisq; legibus parere non recusarunt, ut reipublicæ regiminis, iustitiæq; officiales nostro nomine Alphonsi manu acceperint: quorũ iudicio & arbitrio gubernantur, simul & monetam nostro ibi nomiue cusam, tanquam regis dominiq; sui agnoscentes excipiunt, & expendunt, auream catholicos mille, scilicet, rumorum, argenteam centum ualore Malachenses inscripsere. Hæc quum cognouisset rex de Ausiam, & gente & solo orientem uersus potẽtissimus, ad quem fama erat iure Malacham spectare, & à Mauris olim usurpatam, legato ad præfectum nostrum destinato, qui se suaq; nostro manciparet obsequio, aureum simul craterem cum pretioso magnæq; existimationis carbunculo, ensemq; auro affabre elaboratũ, in signũ, uidelicet, recognitiõis ac ueræ perpetuæq; futuræ amicitiæ dono misit: ad quem præfectus aliquos è nostris expertos uafrosq; uiros intima regionis scrutaturos cum multis etiam muneribus remisit, unde maximum dei obsequium & catholicæ fidei augmentum fore non dubiramus. Rebus sic apud Malacham compositis, & obfirmato tractatus commercij fœdere, relicto in arce tormentis machi-

nisq; munitissima, sexcentorũ etiam uirorum, ac strenuorum militum se-
curo præsidio, & classe ad maritimæ oræ tutelam uiris armisq; optime instru
cta. Alphonsus in Indiam reuertens, Goæ urbis præcipuam arcem, quam
ipse superioribus annis magno nostrorũ periculo. sed maiore hostium stra
ge occupauerat, nostræq; ditioni & imperio adiunxerat à Mauris obsessam
reperit, extructa etiam iuxtà alia firmissima arce, unde Ruminum Turca-
rumq; sex millia nostros continue infestabant. Quos quum adoriretur præ
fectus, plurimis iam trucidatis, desperata salute, pacta tantummodo corpo-
rum incolumitate, sed tandem ac reliqua nostris dedidere: partisq; & ibi ma-
chinarum, equorum, armorum, & huiusmodi haud contemnendis spoliis,
quibusdam etiã qui inter Mauros reperti sunt apostatis, qui à fide nostra de
sciuerant, debito afflictis supplicio, urbem pristinæ quieti restituit. Appule-
rat interea Vabuli, urbi haud procul à Goa, presbyteri Ioannis potentissimi
Christicolarum domini, ad præfectum nostrum legatus, qui eius nomine,
ut Christiani Christiano omni ope omnia ad bellum contra catholicæ fidei
hostes opportuna, militum exercitus, armorum & commeatus præsidia ul-
tro offerat, præsertim si mare Rubrũ suo coniunctum dominio nostra clas
sis traiiciat, ubi cõmodissime utriusq; uires iungi possent: haud exiguũ ado-
randæ & ueræ crucis lignum ad nos mittit, uiros uafros & industrios poscẽs,
quorũ ingenio & artificio à Sultani territorio & regione ad Nilum deflecti
aliquando & diuerti posse existimat. Aderant tunc apud nostrũ præfectum
à Narsingue rege legati, rege gentili adeò potentissimo, ut mille & quingen
tos belligeros elephantes, armatorum equitum quadraginta millia, præter
innumerum peditum numerum suo arbittio in aciem paruo negotio pro-
ferre, tantumq; agri possidere perhibeatur, quantũ semestri uix itinere eme-
tiri possit. Huic plures reges ac satrapes parent: quorum nonnulli maritimis
oris proximi nobis sunt tributarii. Apud Alphonsum & Gambaiæ regis le
gatus, terra mariq; potentissimi, atque inter Mauros maximi: item à Za-
baio Goæ quondam domino, atque à rege Grosapa, aliisq; complures re-
gum satrapumq; legati à nostro præfecto fœdus pacemq; ultro exorantes,
ac sua munera singuli afferentes. In hac etiam quæ proxime appulit classe,
ab Armusii rege legatus cum multis margaritarum rerum pretiosarum do-
nis, in signum, uidelicet, fidelitatis & recognitionis ad nos uenit. Hunc regem
Alphonsus idem, urbe opulentissima & præcipuo emporio Armusio ui ca-
pto, quindecim millium saraphorum (id est aurea moneta ducatis æquiua-
lens) annuorum nobis tributarium effecerat. Inter hos successus, pater beatis-
sime, diuino suffragãte numine per uniuersam Indiam plurimi, spiritus san
cti gratia igneq; afflati, depositis gentilitiis erroribus indies ad nostram re-
ligionem conuersi, ueram dei fidem agnoscunt. Ob quod deo optimo ma-
ximo summæ gratiæ sunt merito referendæ, quod tam procul à nostro orbe

in tam

in tam remotis regionibus,quò ne fama quidē ſui ſanctiſſimi nominis pene trauerat,noſtraq; nunc opera ſedulo ſuam ueram fidem cultumq; celebrari,publicari ac propagari dignatus ſit. Vnde proculdubio diuina fauente clementia ſperandum eſt, quum nunc præfectus noſter ad mare Rubrum, ut eius oſtio occupato , Sarracenis earum partium commercia interdicat, relictis in India opportunis præſidijs, ingenti claſſe properet, ut ibi coniunctis ſub crucis uexillo presbyteri Ioannis noſtrisq; uiribus,maximum Dei obſequium, & Mahumeticæ ſectæ detrimentum & ignominia ſequatur, extremaq; Orientis ora,quò & ſacras Apoſtolorum uoces intonuiſſe compertū eſt,occidentali noſtræ propediem iungatur,& ad ueri Dei cultum ipſius ſuffragante numine traducatur,S.ſedi Apoſtolicæ,ac tuæ ſanctitati ut optimo paſtori,Chriſtiani gregis more debitum obſequium & obedientiam oblatura.Bene ualeat beatitudo tua,quam pientiſſimus Deus diu ac fœliciſſime cō ſeruare & augere ad uotum dignetur. Dat. in urbe noſtra Oliſipone,octauo Idus Iunias,anno domini M. D. XIII. FINIS.

PRAEEATIO LVDOVICI VARTOMANNI BOLONIENSIS, QVI ET PATRITIVS ROMANVS.

PLures ante me fuerunt, qui ut mirabilia mundi cognoſcerēt, indefeſſo ſtudio autores quoſq;,qui de his rebus ſcripſerunt,legerūt:alij uero uiuæ uoci magis fidem adhibentes,à peregrinis hominibus,atq; è remotis regionibus aduentantibus hæc percontari maluerūt,quàm ex libris diſcere qui plerunq; falſa ueris admixta habēt. Fuerunt deniq; alij,qui tanto flagrarunt deſiderio uiſendi exteras regiones, atq; cognoſcendi peregrinos populorum mores,conditiones terrarum,& naturas rerū,ut nec librorum lectio,nec aduenarū narratio illorum ſitim reſtinguerent,ſed potius accenderent,& quodammodo cogerent etiam cum iactura rerum familiarium egredi terras ſuas, & coràm ea uidere, quæ abſentia illorum animos tanta ſauciarunt cupidine:id quod mihi planè,ut uerū fatear, uſuueniſſe ſcio: nihil enim erat,quod irrequietum animū meum ſedare poſſet,quoties exterarum nationū mihi recordatio incideret,præſertim orientalium,de quibus tā mira apud hiſtoricos & coſmographos leguntur,niſi ipſe hæc luſtraſſem & oculis conſpexiſſem. Sunt qui maiori ingenio prædīti,hæc terrena tanq; humilia tranſcenderūt,& ſubuolantes in cœlum uſq;,motum illius atq; ſtellarū diſpoſitionē ſubtili diſquiſitione inueſtigarunt,& totū animi ſui ſtudium huc deſtinarūt,ut ſingularū rerū,quæ in corporibus illis cœleſtibus fiunt,rationes redderēt in terris, nihil iucūdius & fœlicius ducentes, quàm de retrogradationibus,directionibus,abſidū mutationibus,epicyclorum reuolutionibus,inclinationibus,deuiationibus,reflexionibus,& alijs id

genus philosophari: quod neutiquam damnamus, imò laudamus, & perpetua memoria dignos huiusmodi uiros iudicamus: sed nostro pede nos metientes, grauem illam cœlestem sarcinam robustissimis humeris Atlantis atque Herculis sustinendam relinquentes, repere uoluimus in terris, propriaq; in persona conspicere terrarum situs, hominum ritus & mores, uarietatē animalium, arborum mirabiles proprietates & naturas: potissimum quæ apud Arabes, Persas, Indos & Æthiopes inueniuntur. Et quum in his inquirendis, tandem nonnihil uotis nostris, laus Deo, satisfecerimus, parum egisse arbitramur, nisi & hæc quæ uidimus & experti sumus, etiam alijs, qui ex taliū lectione uoluptatem non mediocrem capiunt, impertierimus: in quorum fauorem totū iter nostrū, & uariū illum periculosumq; discursum, quæq; in tot & tam uarijs regionibus, atque hominū sectis experti sumus, uoluimus breui & ueraci describere sermone, non ignorantes ueritatē in his scriptis potissimum desiderari. Cærerum quid incommodi in qualibet regione mihi acciderit, quantam passus sim famem, sitim, frigus, calorem, bellum, captiuitatem, cædes, terrores, & alia innumera pericula, obiter in ipso itinerario meo suis in locis ostendam. Tantum autem abest ut hæc perpessa pericula me ab alijs regionibus adeundis coërceant, ut etiam peruestigatis terris, quæ ad orientem, meridiem & occidētem sunt, iam deliberauerim adoriri aliud iter, exploraturus terras ad Aquilonē sitas, residuos uitæ meæ dies talibus consumpturus laboribus. Dominus prosperum reddat iter meum.

LVDOVICI ROMANI

PATRITII NAVIGATIONIS AETHIOPIAE, AEGYPTI, utriusq; Arabiæ, Persidis, Syriæ, ac Indiæ intra & extra Gangem, liber primus, Archangelo Madrignano interprete.

De urbe Alexandria. CAP. I.

Si qui forte profectionis huius causam admirati, instituti mei abs me rationẽ cõtenderint, ij proculdubio sciãt me non alia causa actũ esse, cũq; ea qua & cõplures alij, qui uisendi orbis desiderio enixissime deflagrarũt: uerũ quia pleraq; reliqui orbis à nostris sunt crebrius pagrata aditu frequẽtiore, animo destinaui eas partes uisere, quæ minus essent à nostris explorata. Ob id Venetijs soluẽtes auspicato, id est, nõ sine diuini numinis iuocatione, uela uẽtis dedimus, pelagoq; cõmissi Alexãdriã urbẽ Ægypti appulimus, & nouarũ rerũ æque cupidi ac sitiẽtes frigidã apprime exoptãt. Illinc ueluti à cõpertiore orbis parte abscedentes, Nilo uecti Babylonẽ, cui Cayro recentior ætas nomen indidit, deuenimus.

De Babylone urbe Nilotica. Cap. II.

Illo ut peruenimus, tãta sum affectus admiratione, ut uix id referre queã: ubi tamẽ propius accessi, licuitq; urbẽ introspicere, repta est sanè fama longe inferior: quippe quæ tãta nõ est inuẽta, quãtus erat rumor: neq; urbe Roma maior est ambitu, licet sit multo frequẽtior, utpote quæ longe plures habet idigenas: uerũ fefellit cõplusculos suburbanus ager, qui uicis propè innumeris dispergitur: ob id rati sunt cõplures, eã esse Babylõis partẽ: quod mihi me cõuenit, quãdo certe rura uiciq; huiusmodi ad secundũ tertium' ue lapidẽ ab urbe sunt rusculis haud absimiles. Nec opæpretiũ est ut denarrãdis eorũ fide ac moribus multũ tpis absumã: quãdo colliquescit fermè cũctis eã plagã à Mahumetanis atq; Mamaluchis (ij sunt nostræ fidei desertores) cultã esse: quibus Syriæ præfectus, Sultanũ uocãt, impitat. Huic famulãtur Mamaluchi his uero Mahumetani.

De Berynto, Tripoli, ac Antiochia. Cap. III.

Opes, amœnitatẽ, fastũq; Babylonis, mamaluchorũq; siue peregrinorũ militũ mentionẽ, ceu notiora prudẽs prætereo. Relicta itaq; Babylone urbe Nilotica, pniore uectus flumine rursum Alexandriã rediẽs ac mare nostrũ ingressus Beryntũ pueni, urbẽ Phœniciæ Syriæ maritimã, ubi cõpluscu-los diesab sũpsi. Ea à Mahumetanis colitur, nullius propè indiga: æquor mœnia allatrat, nec usq; muro ambitur, nisi ubi pelago alluit occidẽtẽ uersus. Nihil ibi memoratu dignũ cõperi, præter id q; icolæ memorãt, locũ, scilicet, uetustate exesum squalentẽq;, ubi autumãt diuũ Georgiũ regis filiã à dracõe immanissimo asseruisse, beluaq; mactata parẽti natã restituisse. Inde soluentes Tripolim uersus uelificauimus: ea est urbs Syriæ, & à Berynto orientẽ uersus biduí itinere distat: cultores præfecto parẽt Syriæ, latriæ Mahumetanæ addicti: uber est solũ, & ob mercimonia olim fermè rerũ illic uisit ubertas copiaq;

Antiochia. incredibilis. Illinc discedens in urbem Comagenen Syriæ Alep nomine me contuli: ea à nostris dicitur Antiochia, sub monte Tauro urbs est elegantissima & Babylonis præfecto paret: ibiq; scalæ Turcarum & Syrorum (ita enim uulgo dicuntur) nam mõti adiacet Olympo: Azamiorum Persarumq; præsertim famigeratum est emporiũ: sunt enim Azamij Mesopotamij, Persis finitimi, Mahumetem colunt. Eò usq; memorati populi ceu ad nundinas cõmercij causa contendunt. Illinc iter ad Turcas Syrosq; habetur, ab illis cũ primis, qui ab ea parte Mesopotamiæ, quæ Azamia dicitur, proficiscuntur.

De Aman & Menin urbibus. CAP. IIII.

INde discedens Damascum contendi itinere decem dierum: uerũ prius q; Damascum peruenias, circiter mediũ iter urbs sita est Aman nomine. Ea fert xylon abunde, & fructus suaues admodũ fermè omne genus. Progredientibus paulisper ad sextũ lapidem à Damasco, obuia est urbs Menin nomine, quæ in cliuo montis posita est: colitur à Christianis Græcorum ritu. Ii principi Damasceno parent. Ibi uisuntur duæ cõspicuæ basilicæ, quas ut memorant indigenæ, diua Helena Constantini parens construi iussit. Illic fructus omnifariam optimi, ediles uuæ præsertim: hortiq; perẽnibus fontibus irrigui. Inde itaq; abiens tandem aliquando Damascum concessi.

De urbe Damasco. CAP. V.

DIctu propè incredibile est, fidemq; ferme omnem excedit, quàm elegãs sit urbs Damascena, quam'ue sit eius ager fœcundus: nã urbis allectus amœnitate, inibi dies plurimos insumpsi moram trahens, ut eorum linguã doctus, mores incolarũ imbiberẽ. Ea colitur à Mahumetanis Mamaluchisq; Hexarchatus eximie, necnon Christianis cõpluribus, qui ritu Græcorũ degunt. Obiter nõ ab re fortasse erit, quippiã de corũ hexarchatu disserere. Ea, ut præfati sumus Syriæ præfecto paret. Primum igitur omniũ ibi arx est munitissima: huius fuisse autorem ferunt Ethruscum quendam ab urbe Florentia oriundũ: ære proprio exædificasse dicebatur, dũ inibi hexarchus foret. Id testantur in uetustissimo marmore insculpta lilia Florentinæ urbis insignia. Vrbs cingitur altiore fossa, quaternisq; insigni fastigio turribus. Põte pensili trajicitur fossa, isq; tollitur ac demitur pro arbitratu. Tormentis omne genus, ac Mamaluchorũ fortissimo præsidio, utpote numero L. arx munita est: ij arcis præfecto assistuut assidue. Sub Syriæ domino stipendio merent. Peperit huius urbis principatũ Florẽtino uiro fortuna: ut enim de incolis accepimus, ita rem denarrabimus. Ferunt itaq; præfecto Syriæ Sultano quãdoq; propinatũ fuisse nenenũ: & quũ remediũ quæsissent, ab quodã Florẽtino id repertũ esse. Is inter Mamaluchos cõnumerabatur. Inuẽto igitur antidoto, principi in paucis charus erat: ob id ea urbe clarissima donatus est, propterea q; uiueret princeps, illi retulisset acceptũ. Arce ergo cõstructa Florẽtinus inibi rebus humanis exẽptus est. Vita functũ colũt uice numinis indigenæ, in seruati principis perennem me-

nem memoriam. Superstitionē funalibus accensis testantur. Defuncto successit rursum Syriæ præfectus. Adijciebant ad hæc incolæ, Sultanū post indeptum imperium suis regulis (Amirre lingua Syriaca dicuntur) gratum esse admodum: quippe qui hexarchatus & præfecturas paruo negotio, potentibus elargitur: ea tamen lege, ut aureorum (saraphos ipsi appellant) complura millia quotannis pendant. Abnuentibus sponsa dissoluere exitium imminet certissimum. Principem cōcomitantur ex summatibus deni uel duodeni. Et ubi principi cordi hæserit, uelle auri quippiam à satrapis aut commercia exercentibus (quia summa inibi uiget iniuria, passim debacchantibus latrunculis, sæuientibus præsertim in Mahumetanos Mamaluchis) dat princeps ad arcis præfectum binas literas: alteris continetur, ut concione aduocata in arcem quos uoluerit accersat: alteris continuo colliquescit mens principis, id est, quid princeps à subditis consequi uelit. Quibus perlectis, haud mora, imperata faciunt, æquum uel iniquum iubeatur, nulla habita ratione. Hunc morem corrogandi auri commentus est princeps. Vsu tamen quandoq; euenit, ut sint tantarum uirium satrapæ, ut etiam iussi adesse nolint, gnari uim illaturum tyrannum esse. Ob id sæpenumero, ubi exploratum habēt uocaturum eos esse arcis præfectum, mox in Turcarum regionem dilabūtur. Hæc sunt quæ quasi de eorum moribus collegimus. Id etiam obseruauimus, uigiles in turribus non uoce, sed tympano uigilias custodiasq; agere, correspondentibus inuicē ictu tympani uigilibus. Sed si qui forsan uigilū semisomnes, uel paruo horæ momento ad tesseram non responderint, illi actutum ueluti suarum desertores custodiarum carceri ad annum mancipantur.

De his quæ Damasci uisuntur. CAP. VI.

POstquam reguli Damasceni mores explicuimus, in rem esse iudicamus, ut nonnulla quæ inibi conspicati sumus, elegantiam urbis concernentia expediamus: nam ea urbs incolarū numero frequēs est admodum, eademq; ditissima. Mirū dictu est, quantū opulentia ac eximio artificio polleat: quippe quæ affatim cōmeatuum fermè omniū habet, rei præsertim frumentariæ carniumq;, & id genus annonæ. Scatet omnifariam fructibus, & cumprimis per totum annū recentiū uuarum illic est ubertas. Sunt præterea ibi mala punica, chrysomela, amygdalæ, & proceriores oliuæ, eædemq; optimæ, rosæ itē albicantes rubentesq;, & sanè pulchriores quàm unq; uiderim: & rursum poma omne genus suauissima: pyra uero ac persica gustu insuauia. Rationē huius insuauitatis non aliā afferebant, q; aquarū copiā nimiā. Fluuius lympidissimus urbē interfluit: ob id plerunq; in singulis ædibus signati fontes conspiciuntur elaborati: præsertim opere tessellato, museaceum appellant. Aedes autem eorum à foris inelegantes sunt, sed intus decentissimæ multiplici marmore, & cumprimis ophite lapide eas exornante. In urbe sunt complura delubra, Moscheas appellant. Sed quod cæteris præstat, id constructum est

Damasci opulentia.

instar

instar basilicæ diui Petri urbis Romæ, ubi magnitudinẽ inspexeris: si tamen id demas, quod in meditullio nulli sunt imbrices uel tecta, sed patefecit ut sis sub diuo. Circum uero delubrũ omnia concamerata sunt. Illic peculiari cultu sanctissimi uatis Zachariæ ut uerũ corpus obseruãt, idq; summo in æstimato habent. Valuæ delubri præcipue ex metallo quaternæ insignes plurimũ: inq; delubro plures fontes, ñdemq; cõspicui. Supersunt adhuc collapsarũ ædium monimenta, quæ à Christianis olim incolebantur, Canonicam appellant: ea opere Moseaco exculta erat. Videre etiam licuit eum locum, ubi ferunt seruatorem nostrum diuum Paulum increpuisse his uerbis: Saule, Saule, quid me persequeris? Is locus est extra urbem ad primum lapidem: ibi Christiani humantur, qui in ea urbe è uiuis decedunt. Visitur etiam ibi ea turris, quæ diuo Paulo pro custodia data est: ea mœnibus urbis connexa est. Eum uero locum turris, unde ab angelo sanctus Paulus exẽptus est, nequicquã obstruere Mahumetani tentarunt: nam ubi uesperi obstruxerint, mane reseratum offendunt: idq; ui numinum euenire autumant, ne actæ rei testimoniũ desit. Vidi etiam illas ædes, in quibus, ut fama fert, Cain Abel fratrem cõfecit germanũ: eæ enim ab altera urbis parte sunt ad primum lapidem in conualle quadam sitæ, tamen in colle decliui. Sed hinc redeamus ad peregrinos milites, quos uocant Mamaluchos, deq; eorum licentia, qua in ea urbe abutũtur multo licentius, quàm par est, prosilientes differamus.

De Mamaluchis Damasci. CAP. VII.

SVnt itaq; Mamaluchi ex ea hominum nota, qui à nostra fide desciuerũt, sabq; Syriæ præfecto ueluti mancipia emuntur. Illud compertum habemus, id hominum genus solers esse admodum: quippe qui tum disciplina militari, tum literarũ studio exercentur tantisper, donec peritiores euaserint. Indiscriminatim tam parui quàm magni stipendia sub præfecto merent: id stipendium senos saraphos (id est auri genus) nõ excedit mense singulo, præter sui, ac serui, necnon equi uictum: tantoq; maiore stipendio conducuntur, quanto strenuiores & manu promptiores euaserint. Igitur nõ perambulant urbem, nisi bini, uel terni simul: illis enim probro daretur maximo, si sine comite incederẽt. Et ubi inter eundum obuias habuerint ternas uel quaternas mulieres, licentia eis cõcessa uel extorta, in quibusdam diuersorijs, chanos uocant, qua sciũt iter facturas mulieres opperiuntur, & ut propius accesserint prius priuas corripiũt, eisq; introductis licenter nimiũ utuntur. Conãtibus Mamaluchis frontẽ earũ retegere (uelata enim facie incedunt) obsistũt maxime, nec cognosci uolunt mulieres: nos enim norunt, licet à nobis agnosci nolint. Instant audacius Mamaluchi, & solita petulantia se uelle eas detegere asseuerant. At illæ inquiũt: Satisne ac super est, quod corpora nostra uulgastis, proq; libito usi èstis, nisi etiam frontẽ nostram aperiatis? Tunc Mamaluchi eas missas faciunt. Verum quandoq; accidit, ut rati prostituere principis filiam,

liam, ſuasmet uxores comprimant: idq; dum ego illic agerē uſu euenit. Mundum muliebrem curant quàm quæ maxime: ueſtibus ſericeis utuntur, & eas cooperiunt goſipinis pannis, eiſdemq; tenuiſſimis, quaſi inſtar ſerici. Ocreis utuntur albicantibus: ſoleis uero coccineis, aut ſanè purpureis. Caput multiugis exornant monilibus: delectantur inauribus, & in digitis geſtant condalia. Nubunt toties, quoties libuerit: ubi enim pertæſæ fuerint prioris coniugis, ſacerdotem ſuæ fidei præfectum (Cadi appellant) adeunt, ſeiungiq; *Cadi* eſflagitant à priore coniugio. Diſcretionem huiuſmodi eorum lingua Talacare nuncupant. Peracto itaq; à Cadi eorum ſacerdote diuortio, ad alia noua tranſeunt: itidemq; uiris licet. Sunt qui autumēt Mahumetanos quinas *Polygamia* uel ſenas ſimul habere uxores: quod minime animaduerti: reor tamen, ut licuit intelligere, binas, uel ad ſummum ternas eos uxores ducere. Veſcuntur in propatulo, in emporijs præſertim, ubi promercalia uiſunt: & ibi quicquid eſt eſculenti excoquitur. Veſcuntur equis, camelis, bubalis, hœdisq;, & id genus animalibus. Recentis caſei ſumma eſt copia. Quibus lac eſt uenale, ij circunducunt quadraginta uel quinquaginta capreas, easq; ubi lac emere uolueris, in ſuperius deuehunt cœnaculū, etiā ſi triplex foret contignatio, coràm in uaſe ſtannea lac emungunt. Supra palmum longas habēt capreæ auriculas: ubera habent multiplicia: fœcundæ admodum. Tuberum ibi ingens eſt ubertas: nam nōnunq; illò uiginti quinq;, aut triginta cameli tuberibus onuſti conſpiciuntur: & tamen intra triduum uenduntur. Aduehūtur ex Armeniæ montibus, ex Aſiaq; minore, quā Turchiam, alij Anatoliam appellant. *Turchia* Mahumetani longioribus ueſtibus utuntur fluxisq;, eiſdēq; ſolutis panneis uel ſericeis: plerunq; caligis utuntur goſipinis, ſoleisq; albicātibus. Si ubi obuiam habuerint quempiam ex Mamaluchis, etſi Mahumetanus præſtaret cæteris, qui inibi mercimonia exercent, illum tamen honore proſequitur, ceditq; illi de ſemita: qui ſi ſecus agerent, ſcipione haud dubie uapularēt, admonerenturq;. Sunt itē ibi tabernæ cōplures merciū à Chriſtianis conductæ: in illis ſerica omnifaria, & præſertim ex altera parte uilloſa, uelutū appellāt, & id *Velutum* genus cōplura: uerū Chriſtiani ibi à Mahumetanis male accipiuntur.

Quomodo ex Damaſco itur ad Mahumetis Mechā, & de Arabum moribus, Cap. VIII.

POſtq; plus iuſto forte de Damaſcenis rebus diſſeruimus, urgeorq; ſolicitudine perficiendi ſuſcepti itineris, pergam expedire alia. Igitur anno ſalutis quingenteſimo tertio ſupra milleſimū, menſis Aprilis octaua luce, quū accepiſſem camelos, Carauanam uocant, expediri, ut Mecham contenderēt, nouarum rerum percupidus, eſſemq; expers eorum conſuetudinis, qui illuc erant profecturi, inij cum Mamaluchorum duce amicitiā: is fidem noſtram abnegauerat. Ad eum itaq; ubi receptum habui, ære medio mox me donauit amictu, quo Mamaluchi uti ſolent: datoq; equo pernici ac feruido, cæteris con-

ris consociauit mamaluchis. Id, ut sum præfatus, ui maxima auri, ac aliarum rerum, quas illi donò dedi, consequutus sum. Ingressi tandem iter sumus, ac itinere dierum trium perfecto, ad locum quendam peruenimus, cui Mezarib nomen est. Illic triduí moram fecimus, ut itineri capessendo sumerent mercatores necessaria, camelos præsertim, & complura alia. Eius loci princeps quidam est, quem Zambei uocant: aruis Arabibus simul imperitat, estq; ingentium uirium dominus. Huic terni sunt germani, ac nati quatuor: alit equorum quadraginta millia, incq; eius regia equarum dena millia, ac camelorũ quaterna millia uisuntur. Patescit in immensum ager, utpote itinere bidui, ubi armenta huiusmodi pecuascere solent. Is princeps Zambei capessurus bellum, tantarum est uirium, ut Babylonis Sultano, ac Damasci præfecto, Hierosolymorumq; principi simul arma inferat. Et quũ leguntur fruges, prædæ inhiat studio incredibili, miraq; impostura circumuenit Arabas. Nam aliquando arbitrantur Arabes procul, utpote spatio mille passuum uirum abesse, & mane postridie prædabundus adest, inopinatoq; corripit nihil tale metuentes: adueniens insperatò rem frumentariam ac hordeũ ipsis inditum sacculis asportat aliò. Nonnunquam perdius ac pernox excursionibus populabundus insistit irrequietus admodum. Vbi uero gradum sistere placuerit, equabus iam ob cursum fessis camelorum lac propinat, ceu rem frigidam. Verum enimuero uisum est mihi iumenta huiuscemodi non cursu, sed uolatu ferri instar accipitris. Id licet testari, quoniam coràm uidi iens cum eis simul. Illud etiam uobis compertum sit, memoratos Arabes equis instratis insidere, solaq; tunica interiore amiciri. Pro telis ferunt harundinem longam decẽ aut duodecim brachiorũ, cui ferrum in cuspide inest, circumq; cuspidem sericum elaboratũ. Et ubi excursiones sunt faciendæ, adeò confertim incedunt, ut turmatim eos iter agere existimes. Statura sunt despicabili paruáq;: color est inter fuluum & nigrum: uox est muliebris: capillum habent promissum extentumq;, eundemq; nigricantem. Frequentiores sunt quàm quisquam autumare queat: inter seq; concertant diuturniore prælio: montana incolunt: stataq; prædandi habent tẽpora: id enim tempus miro studio obseruant, quo exploratum habent illàc transituros esse qui ad Mecham contendunt. Tunc ueluti latrunculi obsident itinera, & prætereuntes opperiuntur, ut eorum fortunas populentur. In prędam ituri ducunt secum omnia, uxores, natos, & quicquid possident fortunarum. Ædes eorum imponunt camelis: quandoquidem nullas habent ædes: tentoriis & conopeis ut nostri milites utuntur. Huiusmodi tabernacula ex lana nigra sunt confecta, eademq; depexa uiliq; admodum. Igitur undecima Aprilis cameli, id est carauana, numero quasi triginta quinq; milliũ ex Mezarib discessere, ad quadraginta millia hominũ numerus ascendit. Nos uero non plus sexaginta eramus & Mamaluchis, qui loco præsidij custodiendos susceperamus camelos,

Zambei

Arabes

melos,id est,ipsam carauanam: sic enim collocabantur pro custodia mamaluchi trifariam diuisi:alij in fronte: mediã aciem tenent alij:alij agmen claudebant: eo modo incedunt itinerantes,ut paulo post aperiemus. Primũ igitur omnium scire conuenit, quod à Mecha Damascus abest itinere quadraginta dierum, ac totidem noctium. Discessimus ergo à Mezarib, iterq; egimus ea die usque ad horam uigesimam secundã. Tunc Agmirus dux tessara data iubet eò loci sisti omnes,ubi signum exaudierint.Et simul omnes exaudito signo consistunt:exonerandis onustis camelis,cibo capiẽdo,spatium duarũ horarum absumitur. Dat tesserã rursum dux,& actutũ onustis camelis illinc abeũt. In cibatu camelis dantur singulis quini panes hordeacei,haud cocti,magnitudine mali punici. Inscensis equis iter agunt nocte ac die sequentibus usque ad horam uigesimã secundam. Hora uigesima secunda eundem seruant morẽ quem paulo ante memorauimus. Singulis octonis diebus aquam hauriunt, egesta humo aut sabulo.Inueniuntur tamen nonnulli putei ac cisternæ. Temperant octauo die ab itinere,camelis bidui mora data ad recuperandas uires. Grauantur pondere incredibili cameli,quippe qui geminũ pondus ferunt, utpote duorum mulorum. Illis est potus in ternos dies tantum.

De robore mamaluchorum. Cap. IX.

VBi gradum sistere contigit ad aquas prædictas,semper oportuit cum maxima Arabum manu confligere,sed plerunq; incruentũ certamẽ: nam etsi creberrime manum conseruimus,tamen unum tantum hominẽ occubuisse cõstat:adeo enim sunt imbelles Arabes,ut à sexaginta mamaluchis Arabũ quinquaginta millia cohiberi potuerint:quoniã ex eis qui pagani nũcupantur,non sunt mamaluchis strenuiores, armisq; capessendis aptiores,ac manu ꝓmptiores. Noueritis profecto me coràm plura uidisse, quæ mamaluchorum bellicam uirtutẽ præ se ferebant. Memini inter cætera uidisse è mamaluchis quendã,qui posito supra uerticem serui malo Assyrio, & ad distantem ad duodecim, uel quindecim passus ueluti ad scopum ictum destinare, & altero iactu malũ Assyrium è uertice deturbare. Vidi & alium mamaluchum citatissimo gradu agentem equum,ephippia eidem equo quo insidebat detrahentem inter currendum,eáque capiti imponentem, & rursum sternentẽ currendo eundem equum. Ephippijs more nostro utuntur.

De Sodoma & Gomorrha urbibus, Cap. X.

PEracto itinere duodecim dierum deuenimus ad conuallẽ Sodomæ ac Gomorrhæ. Vera equidem refert sacra pagina. Supersunt adhuc collapsarum urbium uestigia,diuinæq; iræ testimonium. Astruere licet,tres esse urbes,quæ singulæ in cliuo singulorũ montium sunt positæ,& circiter altitudinẽ trium uel quatuor cubitorũ adhuc uisitur nescio quid instar sangui-

nis, quasi exprimat rubicantem ceram humo admixtam. Ego certe credide rim id genus hominum corruptissimum uitiorum labe fuisse, argumento quod circum urbes regio arida incultaq; squalet humo, nullius ferax, aqua rum præsertim expers. Vescebantur olim illi manna: & quum diuino mu nere abusi fuissent, uapularunt uerbere atrocissimo. In dei euidens miracu lum adhuc conspicitur ruina urbium. Præteritis ad uiginti mille passus ur bibus, è nostris circiter triginta tres siti occubuere, obruti fuere inibi sabulo complures semineces, tantũ fronte retecta. Progressi nonnihil nacti sumus montem paruum, ad cuius radices aqua reperta est: cuius inuentu gauisi su mus plurimum: ibi statiua fecimus. Postridie illius diei luce prima affuere Arabũ uiginti quatuor millia, haustæ aquæ pretium reposcebãt. Respon dentibus nobis, soluere nolle, id quoq; munere deorum datũ esse: cõtinuo consertũ est prælium: succlamantibus illis, nos eorum latices hausisse. Nos uero in monte prædicto tanquã in loco tutiore cõglobati, camelos ceu pro pugnaculũ aliquod obiecimus uice muri. Mercimonia exercentes recepti erant in aciem mediam, id est, in medio camelorum, nobis quaquauersum acriter præliantibus: tam diuq; certatum est, quoad hostes nosq; bidui mo ra latices defecere. Montẽ corona cinxerant Arabes, iactabantq; in came los irrumpere uelle. Tandem ut modum prælio faceremus, adhibitis ad cõ silium negotiatoribus, dux noster Arabibus ducentũ ac mille aureos num mos dari iubet. At illi accepto auro dixere nos minime ꝑsoluturos esse hau stam aquam denis aureorũ millibus. Tunc intellectũ est à nobis alia quæ rere gentem quàm nummos, quasi nodũ quæreret in scirpo: ob id dux no ster continuo edicit, ut in omni agmine nullus qui armis ferendis aptus fo ret, camelum inscenderet, sed prælio se expediret quamprimum. Postridie mane præmissis camelis, nobisq; agmen claudentibus, ut iter agere cœpi mus, tercentum ferme numero eramus, cõsertum est prælium: è nostris ce cidere duo, uir & mulier: nec aliud incõmodi passi sumus. Ex Arabibus ue ro confecimus mille ac quingentos. Nec uos subeat admiratio, quòd tantã stragẽ pluribus pauci intulerimus. Occidioni causam præbuit, quòd illi so la interualla propè nudi agebãt, instratisq; equis insederant, eoq; necessita tis adducti erant, ut instantibus nobis ad propria uix remeare quiuerint.

Eremus any aros.

Atrox prælium

De monte culto à Iudæis. CAP. XI.

SPatio dierum octo nacti sumus montẽ, qui patet ambitu decẽ aut duo decim mille passuum. Hunc montem incolunt Iudaorũ circiter quina millia. Ii nudi incedunt: magnitudine sunt inter quintũ & sextum palmũ: uox est illis muliebris, nigri sunt coloris, sed inter se nigricante colore diffe runt. Nulla alia re uescuntur quàm hœdinis carnibus. Circuncidũtur, nec se inficiantur esse Iudæos. Si casu quopiã Mahumetanus ad eorũ manus deuenerit, is crudelem in modum decoriatur uiuens. Ad radices montis of fendimus

fendimus cuniculū, is est meatus subterraneus, unde deriuabant aquæ plurimæ. Nacti hanc opportunitatem, sexdecim millia camelorū onerauimus, cuius rei pretæsum est Iudęos. Palabantur errabundi in eo monte ceu hinnuli. A descensu tamen montis temperabant: quippe qui Mahumetanos oderunt quàm qui maxime. Infra montē uisebantur septem uel octo spineæ arbores mira pulchritudine, inq; eis par turturum cōperimus: quæ res cessit loco miraculi, quum tot itinera mensi essemus, & nulla animalia uolucresq; conspicati fuissemus. Post hæc iter egimus duorum dierum, & tandem peruenimus ad urbem quandam, cui nomē est Medinathalhabi. Ad quartū lapidē à dicta urbe puteum inuenimus. Ibi carauana, id est, camelorum agmen constitit, ibiq; unius diei sumpta mora, illic quisque se lauit, induitq; mutatoria, ut nitidiore amictus habitu urbem lætius ingrederetur. Ea frequens est populo, quippe quæ circiter ædes trecentas habet. Mœnia ut aggeres ex humo: domus uero tum lapideæ, tum lateritiæ sunt: Ager qui urbi adiacet ob diuinam interminationem nullius ferax, si id excipias quòd ab urbe ad geminum lapidis iactum circiter quinquaginta palmæ uisuntur, quæ cariotas ferunt. Præterfluit hortum quendam ibi aquarum decursus. Is quasi ex loco cliuoso ad gradus fermè uicenos quaternosq; in subiectam planiciem effunditur: inde aquantur cameli, quum illuc proficiscūtur. Sed tempus iam appetit ut eorum refellam opinionem, qui autumant Mahumetis uiri impurissimi arcam apud Mechā in aëre absq; adminiculo pensilem consistere. Ego longe aliter sentio, adfirmoq; ea nec uera, neq; uerisimilia esse, utpote qui coràm hæc perpendi, uidiq; locū ubi humatus est Mahumetes in memorata urbe Medinathalhabi: morā enim inibi tridui fecimus, ut in horum omnium certissimam deueniremus notitiā. Prima die urbem inijmus. Quum uero delubrum eorum, Meschitam appellant, ingredi contendebamus, id prius non licebat quàm comite quopiam paruo uel magno. Ii apprehensa manu nos illò ducebant, ubi humatum adseuerant Mahumetem.

Medinathalhabi urbs,

De delubro & sepulchro Mahumetis, deque eius socijs.

CAPVT XII.

DElubrum eius testudinatum est, longitudine passuū centum, latitudine uero passuū octuaginta patescit. Gemina porta ingressus, adeuntibus patet. A latere triplici tegitur opere concamerato: fulcitur columnis quadringētis ex lateritio opere albicantibus. Lychni pensiles accēsi, lampades appellamus, plures admodū numero quasi triū milliū. Ab altera delubri parte in priore loco Meschitæ turris uisitur ambitu quinq; passuū quaquauersum testudinata, pannoq; contecta sericeo: ea crate ærea faberrime facta fulcitur, distantia duorū passuum, abq; adeuntibus quasi per transennam conspicitur. Læuorsum angusta porta itur ad turrim: & quum eò per

ueneris, rursum angustiore ianua admittendus est. Hostium huiusmodi hinc & hinc complures codices bibliothecæ instar honestant: alterum latus uiginti, alterũ uero quinque & uiginti condecorant: illi enim Mahumetis sociorumq; traditionis fœdissimas, tenoremq; uitæ eius cõtinent. Intra dictam portam sepulchrum uisitur, id est, defossus locus, ubi adstruunt cõditum esse Mahumetẽ, sociosq; eius. Nabi uidelicet, Bubacar & Othomar, Aumar & Fatoma. At Mahumetes dux erat, Arabsq; natione. Mahumetis gener erat Hali: quippe qui eius natã Fatomã uxorẽ duxerat. Bubacar is est, quem ferunt inter purpuratos patres relatum esse, adq; summũ apostolatus apicem nequicquam aspirauisse. Othomar & Aumar in exercitu Mahumetis præfecti militum erant. Ii singuli singulos habent gestorum traditionumq; suarum codices. Ob eam rẽ discors admodum id genus fœdissimũ, inter se concertant, alijs alia affirmantibus: multifariam enim diuidunt, nec satis sciunt cui potissimũ credant, mutuisq; ob id cædibus se cõficiũt ceu belluæ, his addicti hæresibus ac falsis opinationibus pẽsicq; nullius.

Nomothetæ Turcarum

De secta Mahumetis. Cap. XIII.

NVnc uero denarrabimus mores ac sectam Mahumetis. Igitur in excelsiore turris parte est locus patens in circuitu fastigium turris extra ambire uolentibus. Mox cõpertũ fiet uobis, quibus usi sint dolis, ut caraua næ impostură facerẽt. Primo uesperi quo illò deueneramus, ut uiseremus Mahumetis sepulchrũ, dux agminis ad se accersiri delubri, id est Meschitæ antistitem iubet, eumq; in hunc ferme modũ alloquitur: Eò uenisse ut uiseret Nabi, quæ uox prophetã Mahumetem significat, corpus: pretium eius rei saraphorũ fore quaterna millia: parentes se habere nullos, minusq; germanos, sorores, cõiuges natosq;: neq; se illò contendisse commercij causa, ut aromata, aut baccar, & id genus monilia præstinaret: profectioni causam dedisse desiderium seruandæ animæ, amoremue comparandæ salutis: ob id se ardere desiderio uisendi corporis prophetici. Ad hæc præfectus delubri, Sidi appellant, quasi lymphatus respondit: Audésne his luminibus, quibus tot patrasti scelera, eũ uelle conspicari, cuius intuitu deus maximus cœlum ac terram creauit? Et rursum dux noster: Domine rex uerũ dicis, sed abs te unum liceat impetrasse, ut uideam prophetã: quo uiso, in eius gratiã effodiam mihi mox lumina. Side uero respondit: Cuncta tibi aperiã princeps, Nemo it inficias quin hic propheta noster uitam exuerit: qui si uoluisset, potuisset quidem apud Mecham deeedere: uerũ ut inopiæ specimẽ præse ferret, eoq; nos instrueret exẽplo, hic quàm alibi maluit rebus humanis exui: illicoq; in deorum sedes relatus est ab angelis, adeoq; in cœlũ ueluti compar receptus est consessum. Et iterum dux noster ad templi præfectũ: IESVS CHRISTVS MARIAE filius ubi est? At Sidi: Ad Mahumetis pedes. Ad hæc dux noster respondit: Sufficit, sufficit, nolo plura scire.

Sidi

Impia persuasio

ta scire. Post hæc delubro egressus dux cõuersus ad nos infit: Respicite pro qua re terna millia saraphorũ prodigere uolebam. Eadem die uesperi hora ferme tertia noctis, ex senioribus Mahumetanæ sectæ decẽ forte uel duodecim carauanam ingressi sunt: ea enim ad iactũ lapidis ab urbis porta cõstiterat. Ii igitur inclamare cœperunt huc atq; illuc cursitantes ceu fanatici, Mahumetes dei nũtius resurget: ô propheta, ô deus, Mahumetes resurget, parce mihi deus. Exciti his inclamationibus dux noster nosq; arma expedire cœpimus, rati Arabas esse, qui direpturi carauanã aduentassent, percunctantes quidnã rei esset, quidúe inclamarent: quoniã non aliter tumultuabantur, quàm nos Christiani, quũ inopinato rescimus factum esse miraculi quippiam. At senes responderunt: Num cõspicitis fulgorem qui è sarcophago prophetæ Mahumetis effulsit? Ad hanc uocem dux noster: nihil, inquit uideo: nosq; percunctatus est, uidissemus ne quippiã. Responsum est à nobis, nihil uidisse nos. At unus senũ: estisné, infit, mancipia, id est mamaluchi? Huic rursum dux: sumus sanè mancipia. Tunc senex: uos domini nequitis cœlestia cõspicari, utpote neophyti, inq; nostra fide nondum firmi. Ad hæc noster dux respondit: O insani, daturus eram aureorum terna milia, mehercle dabo nunquã, canes canibusq; prognati. Noueritis itaq; non splendorem è sepulchro emicuisse, sed senes ignem flammamq; cõmentos esse, ut sub uelamento fulgoris nobis imponerent, ceu diuinitus id splendoris contigisset. Ob eam rem iussit dux, ut de cætero nemo nostrum delubrũ iniret. Id etiam explotatum uobis fiet, adiuratissimeq; uobis adstruimus, inibi ferrum calybemué haud esse, minusq; magnetem, nec propius montem quàm ad quartum lapidem esse. Nos illic tridui morã egimus, causa reficiẽdi agminis. Ad eam urbem cõmeatus omneq; annonæ genus ex Arabia felici, abq; Babylone, Cayrum uocant, nec nõ Æthiopia cõportantur mariq; aduehuntur Erythræo, à quo urbs abest itinere quatuor dierum.

Præstigiæ

Quomodo itur ad Mecham. Cap. XII.

POsteaquam ineptiarum deliramentorumq; ac nugarum Mahumetis satietas, imò fastidium nos cepit, decreuimus progredi, iterq; cœptum perficere duce piloto, qui itineris cursum moderabat pyxide ac pagina marina, ut sunt sulcãdi æquoris peritissimi. Austro igit̃ ferebamur, puteũq; elegantissimũ offendimus: inde enim immẽsa aquarũ ubertas deriuabat: eius fontis incolæ autorẽ memorãt diuũ Marcũ euangelistã architecto deo quũ ea regio siccitate incredibili exaruisset: is ab agmine nostro epotus est. Nollem tamẽ obliuioni tradere, quæ cõperi in mari cognomẽto Arenæ: id à nobis prius repertũ est quàm ludæorũ montẽ nacti essemus. In mari igitur huiusmodi arenoso iter quinque dierũ ac noctium habuimus. Iam iam uobis innotescet, cuiusmodi mare existat. Ea sunt arua patẽtia, quæ arenis strata sunt albicantibus pollinis instar. Si quò siniſtro pede usu ueniret, ut ĩ

Pilotus

Arenosi maris pericula

qui illàc iter agũt Austro ferrentur, ut septentrione aguntur, sabulo obruti occumberent omnes. Nam etsi prosperis uehebantur flatibus atro tamen turbine sabuli adeo inuoluebamur, ut adempto è cõspectu interuallo decẽ passuum alter alterum non conspiceret. Ob id incolæ camelis uehuntur cauеis inclusi ligneis, inq; eis uitam trahunt, ducibus tamen pilotis, qui nõ aliter quàm in undabundo mari pyxide ac pagina ducuntur: & ibi siti exanimati sunt complures: alij interiere ob haustos plus iusto latices, quũ fontis facta fuisset potestas tantum aquæ biberunt, ut crepuerint medij. Et illic fit Momia. Vbi uero à septentrione flant uenti Etesiæ, tũc arena tollitur in altum, in montemq; conglobata fertur. Is mons Sinai montis est brachium. Quò ut peruenimus, pylæ à nobis repertæ sunt manu & arte elaboratæ: ianuam ipsi appellant. Ad læuam dicti montis in fastigio antrũ est, ad quod patet aditus porta ferrea. Comminiscuntur quidam, eò loci Mahumetem contẽplationi uacauisse. Illic nostris auribus ingẽs strepitus, clamorq; horridus insonuit: nam prætereundo montem prædictum tantũ discriminis subijmus, ut uix nos euasuros arbitrati fuerimus. Relicto itaque puteo iter egimus dierum decem, bisq; cum quinquaginta millibus Arabũ præliati sumus, & tandem aliquando ad Mecham deuenimus: & ibi uigebant bella, concertantibus inuicẽ germanis, uter eorũ regno Mechæ potiri deberet,

Momia

De forma & situ Mechæ, & quur illuc contendant Mahumetani.

CAPVT XV.

IAm tẽpus appetere uidetur, ut de famigerata urbe Mechæ nonnihil diseramus, quidnam sit, quomodo'ue situetur, qui'ue illi moderentur. Vrbs est elegantissima, cultaq; magnopere: quippe quæ ambitu senum millium ædium continetur. Domus sunt incolatu optimæ, æque ac nostræ, uisunturq; nonnullæ trium aur quatuor millium aureorũ impensa. Vrbs mœnia non habet. Ad geminum ferè stadium ab urbe nacti sumus montem, ubi uia erat ui incisa, ea ducebat ad subiectam planiciẽ. Vrbis mœnia sunt montes, quibus quaquauersum uallatur: quadruplicẽ habet aditum. Moderator urbis & ipse Sultanus est, è quatuor germanis unus, ex stirpe Mahumetana, paretq; Sultano Babylonis, quo cum reliqui tres fratres diuturniore prælio certant. Igitur octauadecima Maij Mecham inijmus urbẽ. Ingressus patuit ab ea parte quæ septentrionem respicit: mox per decliuũ locum in planiciem deuentũ est. Ad meridionalem partẽ montes bini ferme se complectuntur, discreti angusto interuallo: eà itur ad Mechæ portũ. Quà uero sol oritur, uisuntur montis fauces instar conuallis cuiuspiam. Illàc iter patescit ad eum montem, ubi Abrahæ & Isaac patriarchis sacrificãt. Is mons ab urbe abest ad octo uel decem millia passuum. Altitudine cõsurgit terni iactus lapidis, constátque non marmore, sed nescio quonã lapide colore

colore ab marmore dissimili. In fastigio montis est delubrum, Meschitam uocant, fabricatum more eorum: id tres habet aditus. Ad montis radices sunt geminæ cisternæ, quæ incorruptas seruant aquas: altera carauanæ Babylonis, altera Damascenis camelis latices propinat. Aqua est pluuia, procul q; illinc deriuat. Sed ad urbem reuertamur, quum opportunum erit de more sacrificandi, quo ad radices montis utuntur, affatim dicturi. Itaq; urbe inita, mox Memphiticam carauanam offendimus, quæ spatio dierum octo nos præuenerat: neque eà uenerat, quà nos iter feceramus. Carauanã huiusmodi sexaginta quatuor millia camelorũ complebãt custodibus mamaluchis centum. Id in primis innotescet uobis opinione cunctorum, urbẽ memoratam deum maximum diris maledictionibus esse execratum, argumento quòd nullius est ferax fructus, cunctarum q; regionũ infœcundissima. Aret comprimis aquarum indigentia: adeoq; in immensum aquarum pretium excreuit, ut duodenis denarijs tantillũ aquæ emere nequeas, quo sitim unius diei expleas. Iam subijciam quo nam modo uictitent. Plerunq; ex Babylone, siue Memphi Nilotica urbe, Cayrum uocant, commeatus illo mari Erythræo cõportantur, portu præsertim inseruiente, cui Gidæ nomen est: is abest ab Mecha quadraginta mille passibus. Commeatus suppeditat perbeata appellatione felix Arabia, annonam mittit & Æthiopia. Illic comperimus peregrinorum numerum maximum: Alij ex Æthiopia. ex utraque India alij, ex Persida alij, alij ex Syria profecti erant. Nusquam profecto frequentiorem uidi populum, quantum mora uiginti dierũ perspicere licuit. Iis uarijs de causis illò accesserant: commerciorum alij causa, nõ nulli ut uotũ absoluerent, ignoscentiarũ causa eò contenderant, in quibus ignoscentijs mox exploratum fiet uobis quidnam agant.

Caravana

Mechæ ager sterilis.

De commercijs Mechæ. CAP. XVI.

PRimum omnium de mercimonijs quæ illò cõportantur dicemus. Ex India maiore, quæ est intra extraq; Gangem fluuium, baccæ, id est uniones, & id genus monilia aduehuntur, affatim q; aromatũ: & præsertim ex ea urbe Indiæ maioris, cui nomen est Bangellæ, panni gosipini sericíque ducuntur. Æthiopia etiam sua mittit aromata. Quo fit ut fateri liceat, eam urbem famigeratum esse emporium omnium ferme rerum, baccarũ, monilium, aromatum q; omne genus, serici, gosipini, ac unguentorum, quæ suauissimũ fragrant odorem, quorum omnium summa est ubertas, & copia incredibilis.

De ignoscentia siue indulgentijs Mechæ. CAP. XVII.

TAndem redeamus ad peregrinorum indulgentias, quarum causa illò contendunt aduenæ. In urbe media delubrum instar colossei Romani, amphitheatrum dicimus, non tamen ex marmore ptocerioribúsque lapidibus, sed ex coctis lateribus; Amphitheatri instar nonaginta, aut sanè centum

Templum Mechæ

centum portas habet, ćſt que concameratum: ingreſſus deſcenſu ſcalarum duodecim graduum patet hinc & hinc. In propylæo monilia tantum uenduntur. Ingreſſis undique auro obducti parietes effulgẽt ſplendore incomparabili. In inferiore parte templi, id eſt ſubtus loca concamerata, ingens hominum turba: nam inibi ad quatuor, uel quinque hominum millia nõ niſi unguenta odoratiora uendunt, & cum primis puluiſculum odoriferum, quo humana corpora condiuntnr. Inde ad Mahumetanos ferme omnes traducuntnr odoramenta. Excedit enim omnẽ fidem, quàm inenarrabilem ſuauitatis odorem fragrent ea unguenta, non aliter quàm ſi fores in myropolio, quod caſtorem & id genus fragrantiores odores redoleat. Vigeſima tertia Maij indulgentiæ in delubro cœptæ ſunt erogari. Quonam modo id fiat iam iam referabimus. Delubrum in meditullio patet abſque imbricamento, inq; medio eſt turris, circumquaque ſenum paſſuũ magnitudine: ea ſerico panno obuoluitur, ſuprać; uiri unius altitudinẽ non exurgit. Turrim ineunt porta argentea: utrinque ſunt balſamo, ut ferũt, oppleta uaſa: ea uiſendi poteſtas fit omnibus in die pentecoſtes. Memorantq; incolæ, id balſami partem eſſe theſauri Sultani eius qui Mechæ moderatur. Ad omnem turris teſtudinem poſitum eſt ferrum inſtar oræ orbiculatum, idemq; terebratũ, cuiuſmodi retinendis iumentis parietes muniuntur. Vigeſima tertia Maij frequẽs populus cœpit horis antelucanis ſepties turrim ambire, deoſculando ſingulos angulos, eoſdemq; identidem palpant. Ab hac turi ad decẽ uel duodecim paſſus eſt turris altera inſtar ſacelli noſtro more extructi: ea ternos uel quaternos habet aditus. In turri media poſitus eſt puteus, qui agitur in profundũ ad brachia quaſi ſeptuaginta. Is aquas ſalnitro infectas emittit. Puteo præfecti ſunt circiter octoni homines toti populo aquis hauriendis: & ubi frequens populus ſepteno ambitu priorẽ turrim circundedit, propius accedit, & tergi putei orificium tangens hæc præfatur, Sit in dei honore: deus indulgens mihi dimittat peccamina. His prolatis, qui aquam hauriũt ternas aquæ lagœnas ſingulis pueteo hærentibus infundunt, totumq; hominem à uertice uſque ad calcem abluunt. Madefiunt omnes, etiam ſi ſerico amicirentur. Tunc ſomniant ineptiores ac deliri infuſo latice ſe eſſe ab omni reatu emaculatos. Addunt fabulæ ſceleroſi abſumere reatus puteum. Adſtruunt etiam, priorem turrim quã ſupra memorauimus, ſeptemplici circuitu ambitam eſſe primam domũ, quam unquam Abraham exædificauerit. Propterea ita loti, madidi adhuc ad eũ montem, quò præmiſimus eos profectos eſſe ſacrificandi Abrahæ gratia, contendunt, illic biduo commorantes. Rurſum Abrahæ ad montis radices ſacrificant.

De ritu ſa

De ritu sacrificandi apud Mecham, CAP. XVIII.

QVia plerunq; generosos animos noua delectant, accenditurq; quisque optimus ad magna subeunda horum narratu, ob id ut magnanimis fiat satis, compendiosius quantum quibo, eorum sacrificandi ritum subiũciã. Igitur sacrificaturi, alĩ ternos, quaternos alĩ, senos nonnulli uerueces mactant, adeoq; laniena madet, ut supra terna millia huiusmodi pecudum cõfecta fuerint: quà sol emergit iugulantur, mox in opibus in dei gratiam erogantur: nam ingens, eademq; incondita egentium turba aderat, utpote triginta millium, qui humo egesta foueam agunt, inq; ea exuscitatum ignem camelorum excrementis alunt, torrentq; elargitas carnes, eisdemq; assatis uescuntur. Ego uero crediderim inedia cõpulsos, non uoti gratia egentes huiusmodi illò profectos esse: adducorq; ea coniectura, quod nobis ingens cucumerũ copia erat: abunde enim ex felici ac perbeata Arabia aduehebãtur: illis nẽpe cortice dempto uescebamur: siliquas uero extra tabernaculum, ut assolet, proĩciebamus: at inopes numero quadraginta uel quinquaginta correpturi cortices mox aderant, interq; eos iurgium ingens uisebatur suscipiẽdarum siliquarum causa, parúmque à digladiatione aberant concertantes, utri eorum priores legerent siliquas uel sabulo infectas. Ob eam rem in eam deuenimus opinionem, quod eximendæ famis, non abluendorum reatuum causa eò aduenissent. Postridie eius diei eorum Cadi (is eius loci est apud eos, cuius sunt apud nos uerbi dei concionatores) montem summum concionaturus ad subiectum populum conscendit: nam circiter horæ spatium incolarum lingua concionatus est. Concionis summa erat, ut obortis lachrymis peccamina deflerent, pectora plangentes: ipseq; uoce sublatissima hæc subdebat: O Abraham dilecte dei. Et rursum: O Isaac à deo electe, eiusdemq; amice: deúmque pro Nabi populo exora. His dictis continuo gementium uoces exaudiebantur. Habita concione rumor increbuit, Arabum manum numerosissimam, utpote uiginti millium aduentare. Quo nuntio icti qui carauanam agebant, actutum quasi lymphati in urbem Mechæ diffugiunt. Ad sextum usque lapidem ab Mecha Arabas direpturos carauanam uenisse nuntiabatur. Ob id & nos tutò in urbem Mechæ dilapsi sumus. Verum dum pedum struimus circiter medium iter, id est, inter montem & Mecham, à nobis despicabilis paries repertus est, latitudine quaternorum cubitorum. Circum parietem præteriens populus calculis ac lapillis solum constrauerat. Huius causam hanc esse referebãt. Quum, uidelicet, diuus Abraham à deo iussus esset, ut filium mactaret immolantium ritu, ut præceptorum dei amans fertur natum Isaac monuisse, ut imperata dei capessiturus se sequeretur. Sequenti parentem nato Isaac ementita & chari cuiusdam forma aiunt cacodæmonem non longe à pariete astitisse, percunctatumq;

Cadi concio

tumq; fuisse amici appellatione, quo nam contenderet. Respondenti Isaac, se ad parentē proficisci, qui eum opperiebatur: ad hæc hostē humani generis respondisse memorant, gradum reuocaret, quoniam si pergeret iter perficere, sacrificaturū eum parentem Abraam esse: ferunt Isaac hoc monitu dæmonis haudquaquam perterritum dixisse dæmoni, sineret parentem exequi imperata dei, postquam deo sic erat complacitum. Hoc responso narrant euanuisse dæmonem. Verum progresso nonnihil Isaac, rursum alterius chari accepta persona, dæmonē itidem monuisse aiūt, ne, uidelicet, obsequeretur parenti, mactare eum paranti. Tunc ferunt Isaac ira percitum lapillo impacto dæmonis frontem consauciasse. In cuius rei monimentum illàc iter agēs populus, ubi propius parietem accesserit, iacere in murum calculos consueuit: indeq; in urbem se recipiunt. Dum iter agimus, cœlum inumbrabant palumbes innumeri. Aiunt auitia huiusmodi à uolucre illa traxisse genus, quæ Mahumeti in aurem loquebatur, sub uelamento sacri pneumatis. Inerrant dicti palumbes uicis, ædibus, tabernisq; ipsis frumentarijs, milij ac orizæ: uixq; licet eos abigere: occidere uero aut capere huiusmodi palumbes propè capitale censetur. Arbitrantur enim incolæ, ubi memoratæ aues uapularēt, orbem totum ruiturum: ob id impensa aluntur in templo medio.

De unicornibus templi Mechæ, quos Monocerotas appellant, qui fermè alibi non uisuntur. CAP. XIX.

Vnicornes

AB altera delubri parte septa uisuntur, siue claustra mauis appellare: in his unicornes gemini asseruantur, locoq; miraculi populo spectandos præbent. Nec ab re: res est miratu dignissima: sunt enim eiusmodi, ut illico denarrabimus. Alterum eorum, quem constat longe proceriorem esse, pullo equino triginta menses nato haud absimilem crediderim. Prominet in fronte cornu unicum longitudine trium cubitorum. Longe natu minor est alter, utpote anniculus, ac equino pullo simillimus: eius cornu quaterni palmi longitudinem haud excedit. Coloris est id animal equi mustellini: caput cerui instar: collo nō oblongo, rarissimæq; iubæ, ab altera parte solum dependentis. Tibias habet tenues, easdemq; graciles admodum hinnuli modo. Vngulas anteriorum pedum bifidas habet, caprinos pedes fermè referentes. Tibiarum posteriorū pars exterior uillosa est, piliq; plurimi. Sanè id animal ferū uidetur, uerum ferociā nescio qua comitate condiuit. Eos unicornes quispiā Sultano Mechæ dono dedit, ceu rem inuentu rarissimam, eandemq; pretiosiorem. Aduecti sunt ex Æthiopia ab Æthiopū rege, ut eo munere necessitudinem coniunctissime cum Sultano Mechæ profecto iniret.

De nonnullis apud Mecham contingentibus, deq; Zida Mechæ portu. CAP. XX.

HOc loco peropportunū uidetur ea recensere, quæ in re subita acerrimū præ se ferunt ingenium: ubi ipsa ingruens necessitas, cuius sunt amarissimæ

rissimæ leges, sic fiendum persuaserit. Illud mihi usu euenit, operæq; pretium fuit, ut fugam meditans, clanculum ab Mecha discessurus uirum me explicuerim. Igitur cum forte à duce meo nonnulla emendi datum mihi fuisset negotium, in emporio attentius me obseruans Mahumetanus quidã, Christianum esse nouit: propterea his me uerbis percontatus est lingua patria, Inte mename, id est, unde es tu? cui ego, Mahumetanus sum. At ille, uerũ nõ dicis: cui ego, per Mahumetis caput, sum Mahumetanus. Rursum Mahumetanus ille, Veni domum meam: quare sequutus sum hominẽ. Is ut domi fuit, cœpit me Italorum lingua percontari, unde nam essem, adseuerãs me nosse, subdensq; me Mahumetanũ haud esse, adfirmans Genuæ ac uenetijs fuisse aliquãdo: & ut dictis fidem faceret potiorẽ, nonnulla memorabat quę præ se ferebant eum uera locutum esse. Hoc intellecto, fassus sum ingenue me Romanũ esse, sed Mahumetanæ fidei initiatum me esse in urbe Babylonis Mẽphitica, factumq; ex mamaluchis unũ. Hoc audito, uisus est mamaluchus ex denarratis nõ mediocrẽ cepisse uoluptatem, ob id honore me prosequebatur insueto. Verum quia cordi hæserat mihi lõge ultra progredi uelle, Mahumetanum percontabar, essẽt ne ea urbs Mecha illa adeo famigerata, ut eius totus ferme orbis meminerit: sciscitabarq; ab homine, ubi nam esset baccarum ac margaritarum, & id genus monilium, aromatúmue ingẽs, ut ferebatur, copia: & item ubi essent tot mercimonia, quæ illò comportari dicebantur: eoq; omnis mea oratio pertingebat, ut explorata Mahumetani mente, compertũ fieret mihi, qua de caussa illic cõmercia, ut sueuerant, non uigebãt. Et quia per contando hominem, in caussa esse Lusitaniæ regem, ceu maioris partis illius oceani moderatorẽ, Erythræiq; ac Persici sinus dominum minime dixi: suppressa ex composito regis mentione, ipsi mihi attentiore animo ueluti exporrabundus, cœpit ex ordine causam exponere, cur nundinis non interessent commercia exercẽtes, inq; unum Lusitaniæ regem causam reijciebat. At ego, ubi eius regis meminit Mahumetanus, de industria regis famam carpere cœpi, ne in eam opinionẽ Mahumetanus deueniret, ut gratũ haberẽ, quod illò cõmercij causa contenderent Christiani. Mahumetanus uero ubi perpendit me ex professo Christiani nominis hostẽ esse acerrimũ, honorificentius etiã solito me excepit. Et rursum ex ordine cũcta denarrabat. Doctus omnia, amici appellatione eum rogitabam, hæc Mahumetanorum lingua subdens, Menaha menalhabi, id est: oro te ut mihi assistens, me instruas quo nam modo hinc abscedere clanculum queã, iuratissime adfirmans me iturũ ad eos reges qui Christianis forent infensi, Mahumetanoq; insinuabã, scire me nonnulla arcana, eaq; tanti pensi, quæ si comperta forent ipsis regibus, nulli dubium fore, quin abusq; Mecha continuo me accerserent. Suspẽsus uerborũ horum summa expectatione Mahumetanus, Quid, inquit, artis te precor nosti? Cui ego, fabricandis tormentis omne genus concedo nemini. At ille, Mahumetes

Ludouici dissimulatio.

Explorandi solertia.

usq; laudetur, qui te talem huc misit uirum, ut deis Mahumetanis inseruias. Propterea duce eo in eius ædibus delitui simul cum sua coniuge, precibusq; abs me contendebat, ut à duce nostro impetrarem, ut sibi liceret circiter quin denos camelos omnifariam aromatũ onustos haud persolutis uectigalibus à Mecha abducere: pro huiusmodi enim abducendis mercimonijs Sultano saraphi triginta debebantur. Ego uero Mahumetanũ in spem certissimã induxi abducendorum camelorum uel si centeni forent, & hoc adstruebam licentiore mamaluchorum ritu. Pro his tamen omnibus efflagitabã, ut mihi tuto in eius ædibus esse liceret. His auditis Mahumetanus, ueluti uoti sui cõpos, gaudebat plurimũ, cœpitq; ob eam rem me cuncta docere, monuitq; ut ad regẽ quendã maioris Indiæ regni de Decham me reciperem. Huius regis ubi opportunũ duxerimus, mentio fiet. Itaq; pridie quàm Carauana abscesserit à Mecha, memoratus Mahumetanus iussit me in penitiore ædiũ suarũ parte delitescere: postridie eius diei horis antelucanis buccinator Garauanæ sono tube cunctos mamaluchos admonebat, ut instratis equis iter suum Syriam uersus dirigerent: differentibus aut abnuentibus ex edicto mortẽ minitabatur. Vbi ea uox meis insonuit auribus, illico incessit me mẽtis horror, ac animi perturbatio tanta, ut cõtinuo cœperim prehensare, ac precari hospitis Mahumetani uxorẽ, ne me proderet, gemebundusq; deũ maximũ exorabã, ut me ab hac interturbatione metúque maximo assereret aliquando. Ea die quæ Marti dicata est, Carauana, id est camelorum agmen, à Mecha abijt, me delitescente in Mahumetani ædibus comite uxore eius. Mahumetanus autẽ Carauanã sequutus est: uerũ prius nõ discessit, quàm coniugẽ monuerit, ut die Veneris me duci iuberet ad eam Carauanam, quæ à Zida portu Mechæ in Indiam profectura erat. Abest enim à mecha is portus quadraginta mille passibus. Dũ latui, quanta me exceperit mulier comitate, pro meritis minime referre possum. Ad id accedebat, quòd spectatæ formæ mahumetani neptis uirguncula annos nata quindecim, flos ipse, plurimũ quasi me deperiret, ad mutuũ amorẽ blãdiuscula allectabat. Verum per id tempus ingruente uitæ discrimine, præ metu ac formidine Venus propè emortua erat, propterea uitam spõsis ac pollicitationibus amatæ præferendam esse duxi. Igitur die Veneris proxima circiter meridiẽ abij Carauanã Indicã sequutus, nocteq; intẽpesta peruenimus ad rusculũ quoddam Arabũ, & ibi quod supererat noctis absumpsimus, usq; ad proximũ meridiem. Postridie iter cepimus Zidã uersus, eoq; deuenimus silẽtio noctis. Ea urbs mœnia habet nulla, sed ædes sũt conspicuæ, Italis haud absimiles: earum elegantiã prudẽs prætereo, ut breue faciam. In urbe huiusmodi uigẽt magnopere cõmercia, illò cõfluẽtibus omnibus propemodũ nationibus, præter Iudæos ac Christianos, quibus nephas est eò proficisci. Simul ac urbẽ inij, cõtendi ad delubrũ eorũ, Meschitã ipsi uocant, & illic nactus sum inopũ egentiumq; cateruã maximã, utpote numero

Zida

uiginti

uiginti quinq; millium. Hi opperiebantur quempiã nautam, quo duce in patriam repedarẽt: uisis egentibus delitui in delubri angulo, & ibi stratus humi diebus quindenis morã trahens ueluti languens, plorabundus querulas sub inde emittens uoces ægritudinẽ simulabã, quasi afflictarer stomachi, uel corporis languore quopiam: excíti mercimonia exercentes ad gemebundã uocẽ, pauperes percontabantur quis nam mortalium ille esset, qui eas ederet lugubres uoces. At inopes qui hærebãt lateri meo, Est inquiunt, miser Mahumetanus, qui animã est efflaturus. Vesperi autẽ post primã facem egrediens delubro esculenta emptum itabam, utrum cibi appetentiam concitassem ea potestis coniectura assequi, quod semel in die tantũ comedebam, neq; opipare, sed quidẽ frugalius q̃ quis autumare possit. Vrbi moderatur Sultanus, Babylonis hexarchatum habet germanus eius Mechæ Sultanus. Verũ ut præmisimus, Babylonico paret. Non operæpretiũ censeo, ut denarrandis huius urbis moribus ac ritu diutius insistam, quando certe cõstat eos Mahumetanos esse. Solum est infœcundum admodũ, aquarũ uero præsertim potu suauium summa est caritas, ædes pelago alluuntur. Ibi quicquid est quo humanior uita carere non possit inuenitur, sed aliunde aduehitur, & comprimis ex Babylone urbe Nilotica, ac ex perbeata felicíq; Arabia, compluribusq; locis alijs. Illic ob cœli inclementiam ægrescunt plerunq; humana corpora. Sunt propterea ibi fermè semper lãguentium cateruæ. Vrbs ædium quingentorũ ambitu cõtinetur. Peractis quindenis diebus, cum nauta egi, qui Persidẽ profecturus erat, ut & mihi eódem eũdi faceret potestatẽ. In portu iecerant anchoras cẽtũ fermè liburnicæ, si celoces cymbasq; & id genus actuarias naues percẽseas. Itaq; trãsacto triduo, uẽto uela dãtes, Erythræũ mare sulcare cœpimus

Quur mare Erythræum sit importuosum, sulcaríq; nocte non possit, Cap. XXI.

SAtis est in confesso omnibus, quòd dictũ equor non est rubrũ, sed instar reliqui æquoris: Nos igitur pelago cõmissi, maria sulcauimus usq; ad occasum solis: interdiu tantũ nauigabile est mare, noctu cõquiescunt tantisper nautæ, donec ad eam insulã quæ Chameran dicitur, peruentũ est: deinceps itur tutius. Quur noctu sulcari nequeat, id causſæ afferunt, quòd aridis ac scopulis breuibusq; frequens est mirãdum in modum mare, ob id opus est diuturniore specula è superiore parte mali prævidentibus discrimina nauitis.

LVDOVICI ROMANI PATRITII ARABIAE FELICIS LIBER SECVNDVS.

De urbe Gezan, deq; eius fœcunditate, Cap. I.

POstquam de moribus populorum, deq; urbium ac locorum felicis Arabiæ situ satis superq; differuimus, quantum nobis licuit perspicere, non absonum esse uidetur, ut minore q̃ quibimus immoratione, quæ superſunt expediamus. Transactis ergo sex diebus, ad urbẽ peruenimus

uenimus nomine Gezan. Ea portũ habet commodissimũ, eũdemq; elegantissimũ. Illic enim offendimus supra quadraginta quinq; diuersarũ regionũ liburnicas. Vrbs litori adiacet, principiq; Mahumetano paret. Ager ferax est modo Italici soli, fert in primis mala cydonea, punicaq;, ac Assyria, & optimas uuas, persica, pepones, nuces, persica, rosas, flores multiplices, cucurbitas, poma citrina, allium, cepas, diceres paradisum uoluptatis: incolæ plerũq; nudi agunt: in reliquis more Mahumetanorum degũt: ibi etiã summa est uberitas carnium, rei frumentariæ, hordei, milij albicantis, dora ipsi appellant: coenim suauissimus conficitur panis: tridui mora inibi commeatum sumendorum gratia absumpta est.

De nonnullis populis qui Banduin dicuntur, Cap. II.

ABeuntes ab urbe Gezau itinere quinq; dierum, nauigamus læuorsum in cõspectu tellurẽ semper habentes: & ubi à nobis cõspectæ sunt ædes quæpiã, mox esculenta sumpturi in terram descendimus numero fermè quatuordecim, rati non difficulter id impetrare ab incolis posse: uerum operam lusimus. Pro respõso iacti sunt funda lapides. Id genus appulsis inhospitale admodum Banduin dicitur, centeni propemodum erant qui nobiscũ manũ eminus conseruere, fundis lapides uibrantes: horæ spatio concertatum est: ex illis cecidere circiter uiginti quatuor, reliqui uero effusissime diffugere. Inermes erant, si fundas excipias, nudiq; agebant: diffugentibus ipsis, gallinas uitulosq; opimos sustulimus. Intra horas ternas ecce frequens continentis incolarum turba, utpote sexcentum: quibus conspectis, uisum est nobis referẽdum esse gradum, redeundumq; ad liburnicas esse.

De insula maris Erythræi, Camaran nomine, Cap. III.

EAdem die iter cepimus uersus insulam quandam cui Camaran nomen inditum est. Ea ambitu decem mille passuum patet. In ea uisitur oppidũ ædiũ fermè ducẽtarũ. Ab Mahumetanis colitur, in ea aquarum carniúmue copia est, ibiq; sal elegantius quàm unquam conspicatus sim. Ad continẽtis latus portus, abestq; ab ipso continenti octonis millibus passuum. Ea paret Sultano Amaniorum, id est, felicis Arabiæ. Illic bidui mora sumpta, uersus ostiũ Erythræi maris iter cepimus duorũ dierum itinere. Noctu iterdiuq; sulcatur id æquoris. Nec ab re id dixerim, quandoquidem ab ea insula usq; ad Zidæ portum noctu tuto nauigari mare rubrũ nequit, ob breuia ac frequentiores scopulos. Vbi uero ad ostium pelagi peruentum est, inter septa siue claustra quæpiã esse uidebamur, ostio non plus ternis millibus passuum patente. Dextrorsum uero continens uisitur eminens altitudine decem passuũ: sed tellus inculta admodum, quantum terminari oculis quibat. Ad læuã aũt dicti ostij consurgit mons eminentissimus, idemq; saxeus. Circiter uero medium ostium apparet insula perquam mediocris, Bebmendo nomine, omni habitatore uidua, Proficiscentibus Zeilam iter est dextrorsum: Aden uero

euntibus

eũtibus læuorsũ iter accipiẽdũ est. Eà nos profecti sumus in cõspectu tellurẽ semper habentes, ex Bebmendo uidelicet in Adẽ itinere bidui mediæq; diei.

De urbe Aden, deq; nõnullis eorum erga appulsos negotiatores moribus, Caput IIII.

HAc urbe non memini uidisse munitiorem, in continẽti præsertim haud inæqualis soli: geminũ latus sepiũt mœnia: quod supereſt, montibus occluditur, inq; eis quinæ sunt arces: in solo æquali est urbs, ambitu sex mille ædiũ cõtenta: cõmercia in nundinis noctu hora secunda ob nimios, qui sæuiũt interdiu, æstus exercent. Prope urbem ad lapidis iactũ mons est, inq; eo arx sita est. Ad radices aũt montis considunt naues: urbs profecto elegans est, & totius felicis Arabiæ urbiũ pulcherrima. Illò ceu ad famigeratum emporiũ ex utraq; India, Aethiopia ac Perside exercentes mercimonia nauali itinere confluunt. Itidem agunt, qui ad Mechã frequentes contendũt: uerũ simul ac liburnicæ portũ appulerint, adsunt præfecti uectigalium percontantes unde soluerint, quid'ue conuehant merciũ, quantũq; temporis sulcando maria absumpserint, & itẽ quot homines singulæ celoces tulerint. His exploratis, condicto malũ, uela & id genus armamẽta asportãt aliò, ut illinc abeundi, haud persolutis uectigalibus, exempta sit occasio appulsis. Postridie illius diei, quo illuc appulerã, corripuere me Mahumetani, correpto actutum compedes indidere. Huic rei occasionẽ idolorũ cultor quidã præstitit, qui me his quasi uerbis cõpellauit, Canis, inquit, Christiane, cane natus, exaudito Christiani nomine, Mahumetani illico me corripiunt, correptũq; trahunt ad eum, qui Sultani uicaria fũgebatur opera: moxq; cõcioe aduocata, sciscitabatur ab his qui ad consiliũ adhibiti fuerant, utrum leto tradẽdus forem, ueluti Christianorũ explorator. Aberat urbe Sultanus, qui quoniã cædiũ humanarum expers ad huc dicebatur: itũ est in eam sententiã, ut prius morti haud traderer, cũq; monitus Sultanus fuisset. Igitur sortiũ beneficio seruatus sum, in custodia habitus diebus quinis ac quinquagenis, pedibus appendẽte ferro põdo librarũ duo de uiginti. Perẽdino die quo capti sumus, ad eum, qui de perduellione inquirit, accurrerũt cõplures Mahumetani minarũ pleni, qui nando superioribus diebus Lusitanorũ manus effugerant, pessundatis eorũ celocibus: ob id cædibus Christianorũ inhiantes, sanguinẽ nostrũ expetebant, adseuerantes idẽtidẽ nos Lusitanorũ exploratores esse: uerũ nõ defuit supernũ auxiliũ nobis: nam qui nos custodiendos susceperat custodiarũ præfectus, conspectis lymphaticis Mahumetanis, ratus uim subesse, ualuas occludit, statimq; obdit pessulum. Transactis uero quinis supra quinquaginta diebus, Sultanus nos ad se duci iubet: eò enim bini unico cameli compediti pedicis ferreis uecti sumus: nec ante ad Sultanũ peruentũ est, cũq; dierũ octo itinere consummato. Itaque Sultano in urbe cui Rhadæ nomen est sistimur: tunc enim rei bellicæ princeps operã dabat, delectũ triginta milium hominũ habens. Bellum Sultano cuiusdam urbis Sana nomine, illaturus. Abest ea urbs à Rhada itinere

Ludouici ca-ptiuitas

dierū trium, partim in decliui colle, partim uero in subiecta planicie sita, tū pulcherrima, antiquiore æuo, ac hominum frequentia, nec nō opum uberta te præcipua. Itaq; tremebundi Sultano assistentes, cœpit me percōtari explorabundus, unde nā essem: ego uero respondi me Romanū esse, inq; urbe Babylonis, cui Cayro nomen est, fidei mamaluchorū initiatum esse, cōtendisse me ad eā urbē quæ Medina uocatur, ubi Nabi, id est propheta humatus dicitur, quodq; illo concesserim uisendi sui gratia, fama suæ celebritatis allectus. Addēsq; ubiq; gentiū ac locorū, & cōprimis apud Syros ac Mechan, Medinamq; urbē receptū esse, eū claritudine morū, ac uitæ sanctissimo tenore secundū esse nemini: deberi propterea sibi perspicuū fore, cui ob uitæ eminentiā cōperta esse debebāt omnia, me minime Christianorū exploratorē fore, sed Mahumetanū optimū, suæq; eminētiæ mancipiū. Ad hæc Sultanus ait, dicito, leila illala Mahumet resullula. Hæc ego nūq; promere quiui, aut quia deo nō erat complacitū, uel certe ictus pauore nimio hiscere non audebā: ubi ego conticui, mox iussus sum in custodiā cōiici, præsidio hominū compluriū: nā ex oppidis duo de uiginti quaterni homines, quatuor singulis diebus ad mei custodiā excubabant, mutatis subinde custodijs, ut per uices singula oppida quaternis diebus custodiendum me traderent: ita trimestri cœlo frui ne quiui. In cibatu aūt ex millio panis singulo die dabatur, isq; modicus admodū, adeo ut uel seni panes eiusmodi, famē unius diei non exemissent. Si uero ad satietatē aquam propinassent, mecū opipare nimis actū esse arbitratus fuissem. Intra triduū Sultanus in expeditionē bellicā profectus est, Sanā urbē oppugnaturus: trahebat enim exercitū secū, quē memorauimus, subq; eo merebāt equitū terna milia: Christianis parētibus nati erant equites, ijdē instar Aethiopū nigricātes. Hi in regno presbyteri Ioannis impuberes adhuc empti fuerant, disciplinæq; militari assueuerant, erantq; prætoriani milites, qui principis stipabant latus, longeq; pluris pendebātur q̄ cæteri uel numerosiores, utpote numero octuagīta milliū. Corpus hi uelāt sindone instar chlamydis facta, altero exerto brachio, cætera sunt nudi. Inituri bella orbicularis clypeis utuntur, ea ex binis bubalinis tergoribus constant, intercurrētibus quaternis bacillis, qui ferrumine nescio quo dilabi nō sinūt coria. Clypeos huiusiusmodi exornat pictura multiplex, efficitq; ut uisu credas pulchrius nihil, telisq; uitandis nihil aptius, magnitudine dolij orificiū haud excedūt. Pro manubrio tantū asseris habēt, quantum ipsa potest capere manus, idq; geminis clauis firmant. Tragula utuntur, teli enim genus est, ensēq; haud oblōgo, sed lato admodū: lineis uestibus, uerū uersicoloribus amiciūtur: xylō siue gossipium arcēdi algoris gratia, neoterici bombicē appellant, addunt: gossipinæ huiusmodi uestes prælio nauando nō sunt inepte: ob id ituri in prælia eas loco chlamydis induūt singuli singulas ferūt fūdas ut circū capita uibrēt lapides. Subtus fundā est surculus, mesuer appellāt, eo pro dentiscalpio utūtur. Nati quadraginta aut quinquagīta annos, ex proprio capillo sibi cornua cōstruūt,

sicq;

ſicq; bicornes incedũt ceu caprearũ hinnuli: ubi in bellicã expeditionẽ itur, ſequũtur exercitũ camelorũ quina millia, hi ſinguli onuſti ſũt funibꝰ goſipinis.

De deſiderio mulierum Arabicarum, quo efflictim deperiunt albicantes homines, Caput V.

DIgreſſo exercitu, haud mora, in meã cuſtodiã redij. In prætorio principis ex ternis cõiugibus Sultani una degebat, ea pediſſequas coſmetaſq; citciter duodenas alebat filo corporis conſpicuas, colore ad nigrum inclinante, earum ſanè opera mihi plurimũ cõduxit: nam qui in cuſtoſtia eramus, decreuimus oẽs (tres enim eramus) ut quiſpiã noſtrã ſtulticiã ſimularet, quo cõmodius quiret alteri alter eſſe uſui: tandem ſors tulit, ut inſaniendi prouinciã ſuſciperem: qua ſuſcepta operæpretium erat ut ea agerẽ quæ præ ſe ferrent dementiam: uerum enimuero primis tribus diebus, quibus cœpi inſanus eſſe, adeo feſſus laboribus exantlatis repertus ſum, ut maiores nunquam ſubierim erumnas, pueris infenſiſſime me obſeruantibus: nam quinquagita pleruq; ex omni incolarũ colluuione diutiſſime me lapidibus inceſſebant, ut parum abeſſet quin me obruerent: me tamẽ par pari referente quod læderet. Dum me conſectabantur pueri, inſanũ uocitabant. At ego in interula affatim lapidum ſemp gerebã, ut ex ea re dementiã meã cũctis aperirẽ. Regina uero conſpiciebat per tranſennã è feneſtris, cõcomitantibus eã uirginibus. Abſq; ſolis emerſu uſq; ad occaſũ uacabat meis ineptijs, ut inde uidẽdi mei ſumpta occaſione colloquia mecũ iniret. Quũ itaq; nõnullis negotiatoribus eſſẽ ludibrio, ut teſtatior mea foret inſania, exuta interula nudus prodiui, adq; reginæ conſpectũ ueni: quæ uiſo me magna afficiebatur uoluptate, uixq; ferebat æquo animo, ut a ſe abſcederẽ, quaſi nondũ ſatiaſſet aſpectũ. Interea opiparas ganeatasq; dapes mihi dare iubet, ob id ſplẽdide epulabar: & ubi uidiſſet irruẽtes in me pueros, hortabatur ut eos neci eorũ periculo traderẽ, belluas idẽtidẽ appellitans. Aedibus pricipis inerrabat præpiguis ueruex, cuius cauda adeo obeſa erat, ut pondo eſſet librarũ XI. hũc ego manu apprehenſũ iure iſaniæ, his uerbis cõpellabã, eſſẽtne Mahumetanus, an Chriſtianus, uel Iudæus: at pecus obtumeſcebat: ego uero crebrius ut fidei Mahumetanæ iitiaretur, his uerbis inſtabã, leila illala Mahumet reſulala: at belua nuſq; reſpõdit: cui ego ſcipione cõfregi crura: oblectabat hís regina ieptijs, et mactati pecudis carnes mihi dari iuſſit epulandas: ueſcebar ego adeo illecebre, ut nihil unq; comederim uoluptuoſius: intra triduũ cõfeci et aſinũ: qui latices i regiã cũuectabat, ob idipſũ quod fieri Mahumetanus renueret. Per id tẽpus etiã abs me adeo male acceptus eſt Iudæus, ut ꝓpè ſeminecẽ eũ reliqueri. Verũ dũ pergo iſanire, quidã me lõge ſtultior cœpit ꝓbris ac maledictis cõſectari his ferme uerbis, Canis Chriſtiane, cane natus. Ad has comtumelias factus iritatior, cœpi in eũ lapides iacere plurimos. Cõuerſus ille ſubſcribentibus pueris, lapide meũ pectus percuſſit grauiore ictu. At ego compeditus fugientẽ aſſequi nequiui. Obid ad cuſtodiã redeo meam: euntem rurſum ille me demẽtior inſequutus.

Simulata inſania

in latera lapidem impegit: ob cuius ictum sum longe deterius acceptus, & ex priore percussione fueram: licet quiuissem utcunq; uulnus euitare, uerũ ut in sanię meæ fidẽ adstruerẽ maiorem, malui lapide uapulare. Custodiã ingressus congerie lapidum ostium obstruxi, inibiq; uitam per dolores & inter turbationẽ traxi biduo ab omni cibatu potuq; temperans: propterea rebantur regina & complures alij me animã efflaturũ, cõsumptum inedia. Referarũt itaq; reginæ iussu obstructũ abs me ostium: at canes illi mihi illudentes loco panis marmoris frusta obijciebant, adfirmantes id saccarum esse, alij botros uuæ harena oppletos proijciebant, sal esse dicentes: ego uero actus fame incredibili, saburratas uuas comedebã. Eadẽ die quoniã increbuerat me biduo temperasse à potu ciboq;, fama accedente uulgari, me diuinũ esse: alijs tamẽ censentibus me prorsus insanire, ut scinditur incertũ studia in contraria uulgus: itũ est præstò ad quosdã, qui eius loci erãt apud eos, cuius sunt apud nos eremitæ, opinione sanctioris uitæ celebriores: hi mõtana incolebant. Ad me itaque sunt perducti, ut exploratius sciscitarẽtur quisnam essem mortalium. Percontantibus eos negociatoribus nonnullis, sanctus' ne essem, an demẽs: horum uaria erat sententia, alter me sanctũ adseuerabat, alter uero me correptum amẽtia arbitratur. Dissidentibus eis diutius, id est, plus horæ spatio super re huiusmodi, duxi missos eos facere. Ob id sublata interula, lotio illos aspersi: quo facto, mox cõuenit inter eos, me prorsus amentẽ esse, fugaq; arrepta, hæc succlamabant, me dementẽ, non sanctũ esse. Regina uero è prospectu eminentiore cuncta ridens despiciebat, uirgunculis astantibus, in hancq; uocem prorupit, aiens, Per dei bonũ, perq; Mahumetis caput, hic cunctorũ hominum est optimus. Mane postridie quum illum forte sommo indulgentẽ nactus essem, qui me gemino ictu percusserat, memor acceptæ contumeliæ, irui in hominem, & arreptis eius crinibus, genibus cœpi stomachum collidere, adeoq; pugnis uultum uiri cõtudi, ut plueret cruore facies, uixq; semine cẽ destitui hominẽ. At regina à longe omnia prospectans aiebat, Confice, cõfice beluã. Abscessit ille, nusquamq; comparuit. Inter hæc urbis moderator resciuit multiplici coniectura, socios meos perfidia Punica fuga sibi consulere uelle, & exutis cõpedibus, efferataq; custodia abscessuros, me tamẽ harum rerum expertẽ: uerum quia probe nouerat uisendi mei reginã summa affici uoluptate, statuit prius uim mihi inferendã haud esse, quàm ipsam cõueniisset. Quæ ubi in horum cognitionẽ deuenit, censuit me nõ esse insanum, iussitq; me poni in inferiore regiæ custodia, ostio patente, compeditum tamen.

De reginæ liberalitate, Cap. VI.

PRoxima nocte regina comitibus senis pediſſequis elegantioribus me uisit, animoq; attentiore pcontabatur, an essem demẽs: ego uero sensim reginæ aperui me minime amentem esse: at illa huius rei gnara in meã ibat sententiã, cœpitq; me blãdius excipere, iussitq; mihi ex leuissimis mollioribusq; plumis stratũ poni, splẽdidiusq; alebat, meq; totũ lauacro additis suffimẽtis

emaculauit

emaculauit. Igitur quum me spatio duodecim dierũ ita accipi tractariq; humanius iussisset: illis peractis, è superiore regia ad loca infima descendens, singulo uesperi hora noctis circiter quarta me uisum itabat, secumq; comportabat delicatiora esculenta. Ingrediens uero me hac uoce inclamat, Accede inquiens Ludouice, esuris ne? Ego autem respõdebã, me esurire, futuræ inediæ prospectũ iri cupiens: consurgensq; occurrebã reginæ, interiore tantũ tunica amictus. At illa aiebat, Non ita, sed exue interulam. Cui ego, O domina, nõ sum nunc demens. Rursum illa, Mehercule noui te nũq; amentẽ fuisse, imò astutiorẽ cautioremq; te uidi neminẽ. Ego uero in eius gratiã exui subuculã: ea enim obscœna uelabam. Nudum uoluptuosius illa me geminæ horæ spatio intuebatur, nec à me aciem oculorum unquam auertebat, me obseruans ueluti cupidinem quempiam, querebaturq;, deos incusans his fermè uerbis, O deus hunc creasti sole candidiorem, è diuerso autẽ coniugem meũ, meq; ac natos meos omneis nigricantes formasti: utinam hic meus coniunx foret: item superis placeret, ut natum huic nõ absimilem haberem. Hæc promens sinus lachrymis impleuit obortis, abq; imo pectore trahens suspiria, me attrectabat, moxq; est pollicita mihi, se simulac Sultanus aduentasset, daturã operam, ut compedes exuerem. Proximo noctis conticinio rursum it ad me regina, sequentibus eam binis eleganti forma puellis, allatisq; dapibus opiparis, me hac uoce inclamabat, Veni huc Ludouice. Ego respondi, adsum. Et rursum illa, Vis ne Ludouice ut tecum nonnihil morer? Cui ego, neutiq; domina, subdens, nõ satis superq; sibi fore, quòd compeditus erã, nisi etiã capitis pœna plecterer? At illa inquit, Noli pauere, per hoc caput tibi spondeo impunitatẽ: quòd si me istuc ire nõ annuis, ibit Gazella, aut Tegia, uel Galzerana. Hæc dicebat regina, nõ aliò tendens, nisi ut loco earũ cuiuspiã puellarũ mecum cubaret. Verum ego nunq; sum his assensus, longeq; antæ hæc omnia prouiderã: quũ mihi plus iusto affecta emori me ac deperiri uidebatur, occursabant animo quæ ingruebant discrimina. Haud certe nesciebã, ubi regina potita me fuisset, non defuturũ mihi aurum argentumq;, camelosue ac mancipia, & id genus ferme oia, quæ mihi cõplacita fuissent: probe etiã intelligebam stipaturos latera mea acriore obseruatione dena mancipia quocũq; proficisci contigisset, uixq; me euadere posse Arabiæ septa nouerã, obseruantibus portus ac transitus omneis mancipijs nigrantibus. Edixerat enim rex omnibus, qui fluminũ portus ac uiarũ obseruant angiportus, ne me sinerẽt diffugere, imo abeuntẽ corriperẽt: obseruabatur etiã aio, quòd si semel fuga arrepta nõ euasissem, prẽsto affutura mortẽ, aut saltẽ cõpedes tãtisper, quoad uita superstes fuisset. Ob eã rem reginæ nũq; sum assensus, ne simul animæ ac corporis subirẽ apertum discrimen. Mœstus itaq; ac gemebundus noctẽ transegi, deo Opt. Max. me cõmittens: Intra triduũ uero Sultanus aduenit, ob cuius aduentũ haud mora, per iternuntiũ regina me fecit certiorẽ, se nauaturam

tutã operã, ut maximarũ opum fierem dominus, si modo illi obsequi uellẽ. Ad hæc respondi: Exolueret datã deo ac Mahumeti fidẽ, mecq; è cõpedibus erueret: demum planissime non desperaret me illi rem gratam facturũ esse. Quare illico me prodire iussit, ac Sultanum adire: qui ut me uidit, percontari cœpit, quónam proficisci uellem exutis cõpedibus. Cui ego, O princeps, parentes habeo nullos, prolis sum expers, germanos ac seruos nullos habeo: præter deum ac prophetam habeo neminem. Tu uero princeps, si tibi est cõ placitum domi tuæ me alere, ero tibi pro mancipio in famulatu perpetuo: erumpebant tandem lachrymæ, oraq; ubertim irrigabant, regina adstante. Quæ miserata erumnas meas, Sultanũ his uerbis alloquebat, Reddenda est tibi aliquando ipsi deo huius pauperis ratio exactissima, quem diutissime in custodia nullis accedentibus demeritis habere iussisti, caue ne deorũ subeas indignationem. Ad hæc Sultanus, ad me conuersus infit, I quò libet, nam te posthac iubeo liberũ esse, ut cœlo pro arbitratu frui queas. Quo dicto actutum compedes abieci, referantibus illis quibus id munus soluendi mei delegatum erat. Liber factus corrui ad Sultani pedes, uestigiaq; pedum eius deo sculabar, gratias agẽs. Reginæ uero manus tantũ osculatus pro uirili gratias agebam. Illa autem manu me apprehendẽs, Veni, inquit, mecũ pauperrime, quoniam noui te inedia propè assumptũ esse. Vbi uero in cubiculum me introduxit suum, suauiari me cœpit totiens, ut plus quàm centies id factum esse arbitrer, dapibusq; appositis, me epulari iussit opipare. Ego comedere nolui, siue quòd præ gaudio partæ libertatis capiendi cibi appetentiam habebam nullam, aut quòd summa gaudij futurus metus occupauerat: nam ubi conspicatus sum reginam arcane in aurem Sultani loqui, cœpi totus horrere, ratus reginam ab rege me loco mancipij impetrauisse: ob id ad reginam conuersus aio, Tantisper domina non comedam, quoad me libertate donaueris. At illa conticesce demens, quando certe te fugit, quid de te immortales dij sanxerint: si uir nequam non eris, princeps fies. Iam compertum habebam quorsum hæc tenderent, noueramq; quem hexarchatum esset datura. Addidi propterea, sineret me conquiescere tamdiu, donec id sanguinis quod metus pauorq; abstulerat, reassumpsissem: nam præter Venerem cuncta uelle posse uidebar. At illa, mehercule uerum dicis: sed ego te quotidie splendidius excipiam, appositis ouis receentioribus, gallisq; gallinaceis, columbis, pipere, cinamomo, ac nuce mystica. His auditis, cœpi ampliores sumere spiritus, factus nonnihil lætior ob ea quæ tam ampliter mulier pollicebatur: & ut refocillatis uiribus, proculq; pulsa formidine, priorem aliquando recognoscerem Ludouicum. Conquieui in regia ad quindenos uel uicenos dies optime acceptus. Interea regina uenatũ eundi mihi potestatem facit, iui secum: ubi uero redij, simulabam comparasse præ lassitudine ægritudinem, ex cõposito id agens, ut mihi liceret à cõgressu reginæ tẽperare. Delitui itaq; octonis

diebus

diebus sub languoris uelamento: illa frequentius per internuntios me uisebat. Inter hæc commonefacio reginam uouisse me deo ac Mahumeti, destinauisseq; animo ire uelle uisum uirum quendam, qui opinione probioris uitæ celeber erat admodum, in ea urbe quæ Aden dicitur. Annuit illa, & continuo camelũ ac saraphos quinq; & uiginti mihi dari iussit. Quæ res me maxima effecit uoluptate. Postridie cõscenso camelo abeo, itinereq; octo dierum in Aden urbem perueni: moxq; uisi eum hominem, quem uulgus ob uitæ sanctitatẽ mire colebat. Nec is ab re cultus erat, quippe qui in summa inopia expers Veneris semper uixerat. Inibi complures uisuntur huic haud absimiles, uerum operam ludunt, quando certe cõstant absq; baptismi fide inaniter ac nequicquam insumptos esse labores huiusmodi. Peracto uoto postridie eius diei, quò illuc accesseram, finxi me ope illius qui sanctus habebatur incolumen factum esse: ob id haud mora, certiorẽ huius rei reddo reginam, addóque postquam eius in me tot extabant merita, auere etiam plurmum, ut eius regnum uisam. Id abs me factum ea ratione est, quòd compertum habebam illinc classem non discessuram intra mensem, conueneramq; clanculum classis cuiusdam præfectum, aperueramq; illi, meiturum in Indiã, si modo mihi facta fuisset abeundi potestas: onerauíque promissis compluribus uirum, spondens donaturũ me eum fore munere perpulchro. Ad hæc ille respondit, se prius in Indiã proficisci nolle, quàm in Persida contendisset: cõditiones me haud renuente, ita inter nos conuenit. *Hypocrisis*

De Lagi & Aiaz urbibus Arabiæ felicis, deq; Aiaz nundinis, & de Dante oppido, Cap. VII.

POstero die camelum cõscendi, peractóque itinere uiginti quinque mille passuum, nactus sum urbem quandam Lagi uomine: ea in aruis planissimis sita, in solóque admodum æquali, populo frequens est, fert cariotas, & affatim carnium. At rei frumentariæ more nostro inibi summa est ubertas, uuas habent nullas, lignorúmque summopere sunt egentes, qui eam incolũt inciuiles sunt ac subrustici, ex Arabum gente erratica, ob id paucissimi census. Iude abiens itinere diei unius peracto, alteram urbem offendi Aiaz nomine, ea in colle gemino posita est, intercurrente latissima conualle, inq; ea fons signatus: illò itaque commerciorũ causa, ceu ad celebre emporium plurimi mortalium proficiscuntur, & comprimis utriusque montis accolæ nundinas adeunt, perraroq; usu euenit, ut inter sese montani haud digladientur. Cõcertationis horum causam hanc esse adfirmabant, quòd indigenæ eius montis qui Septentrionem respicit, summa ope meridionales in eam sententiam trahere conãtur, ut & ipsi Mahumeti ac eius socijs fidem adhibeant: hi uero reluctantur, ac uni Mahumeti ac Hali fidem adhibendam esse adseuerant: cæteros uero ueluti pseudoprophetas aspernantur. Propterea mutuis cædibus se conficiunt, instar canum. Sed redeamus ad emporium, quò *Aiaz emporium.*

comportantur

comportantur aromota minutiora fermè omne genus. Fert ea regio xylon, uulgo appellant bombicẽ, sericumq́, ibiq́ fructus multiplices, gustu admodum suaues, ut sunt persica mala, punica, cydonea, ficus, iuglandes nuces, & uuas optimas. Hinc & hinc, id est, in utroq; montis summo, sunt arces munitissimæ. Itaq; descendens illinc bidui itinere inueni aliam urbem, cui Dante nomen est inditum. Ea arte & natura est munitior. In summo prægrandis montis fastigio posita. Incolunt eam Arabes inopes admodum, qui ob infœcundum solum non nisi egentes esse possunt.

Dante urbs

De urbe Almacharan Arabiæ felicis, deq́ eius ubertate, CAPVT VIII.

VT nostro uisendi orbis desiderio tandem aliquãdo ex cognitu nouarũ rerum fiat satis, pergemus aliqua denarrare. Inde igitur abiens ad urbẽ quandã Almacharam nomine peruentũ est, quæ bidui itinere à Dante urbe abest. Ea in monte eminentissimo posita est, ádque eam cliuoso ac perarduo ascẽsu itur, utpote septẽ milliariũ, adeoq́ coartatur iter, ut bini homines iter compleant, nõ secus q̃ si fores in angiportu. Vbi uero in summum euaseris montem, ecce incredibilis planicies, inq́ea fermè rerũ omniũ copia: nã in ipsa montis planicie legitur quicquid frugis humanis usibus cõducere queat. Ob eam rem arbitror urbem esse propè inexpugnabilẽ, ubi cõmeatus omnifariã nõ desint, sitq́ situ quasi inaccessa, & cũprimis adiuuat aquarũ mira ubertas, scaturiente cisterna adeo largiter, ut cẽtenis hominũ millibus sufficere posse uideatur. Illic aiunt Sultanũ condidisse thesauros, quoniã inde est oriundus. Inibi iugem morã trahit una ex coniugibus Sultani: fert sanè ager huiusmodi quicquid est, quo uita carere nequeat, cœliq́ clementia, eademq́ saluberrima temperie urbium nulli est secunda. Indigenæ magis in albicantem quàm in quemuis alium colorẽ inclinãt. Et sibi Sultanus, uelut in phylacam quampiam, auri tantum adseruari iubet, quantum profecto onerandis camelis cẽtenis abunde sufficeret: nec nisi uisa denarro.

De Reame urbe Arabiæ felicis, deq́ eius temperie ac populi moribus, Cap. IX.

DIscedens illinc iter cepi uersus urbem quandam Reame nomine, itinere diei unius ab supradicta urbe distantem: hæc plerunq; ab incolis nigricantibus culta est, eximq́ sunt negotiatores: agerq́ omnium fermè rerum, si ligna excipias, est ferax, ambitu duum millium ædium urbs cõtinetur. Ab altero montis latere mons uisitur, ubi arx est munitissima, & ibi nonnulla ueruecum genera, quorum ego caudam animaduerti pondo esse librarum quadraginta quatuor: carent cornibus: adeoq́ sunt obesi ac pingues, ut uix incedere possint: habẽt etiam illic uuas quasdam sine granis: suauiores illis comedi nunquam: ibi omnifariam fructus inueniuntur, ut suprà memorauimus. Huic copiæ accedit incredibilis cœli temperies, id cumprimis testatur perennior ho-

Verueces

nior hominum ætas: complures sum alloquutus qui centesimũ ac uigesimũ quintum annum excesserant, uegetam ac succulentã adhuc uiuentes uitam: his amictus est propè nullus, utpote quibus sola interula indumentum præstat, uel nobilioribus: qui uero sũt postremæ tribus, sindone brachio exerto corpus uelant: in tota fere Arabia homines ex proprio capillo cornua gerũt. Mulieres aũt caligis laxioribus, instar remigum utuntur.

De Sana urbe felicis Arabiæ, deq; eius munitissimo situ, necnon de sæuitia filij regis, Cap. x.

INde abiens itinere tridui, ad urbem quandam Sana nomine perueni, ea in æditissimo mõte sita est, arteq; ac natura munitior: hanc Sultanus cum numerosissimo exercitu utpote octuaginta millium hominum octonis mẽsibus oppugnauit, sed nunquam expugnare quiuit: uerũ post latas æquas conditiones deditionem fecit: mœnia constant ex humo cõgesta, altitudine cubitorum decem: lata uero brachia uicena, patet propterea camelis octonis in ordine expositis iter, tanta est illius latitudo. Regio est complurium ferax fructuum, nec multum ab aruis nostris differt, si copiam rerum omniũ spectaueris, & comprimis fontibus est irrigua. Vrbi moderatur Sultanus, qui natos habet duodenos, quorum uni Mahumetis inditũ est nomen, qui fermè rabie dicit' correptus: mordicus enim homines impetere consueuit, morsosq; deuorat usq; ad ipsam satietatem, statura cubitorum quatuor, filo corporis elegantiore conspicuus, quippe qui aptissimum quadratumq; corpus habet coloris subcinericij. Fert ager eius urbis nõnulla aromata, eaq; legunt' nõ longe ab urbe. Ambitu circiter quatuor milliũ ædium cõtinetur: ædes eorum elegantia ac pulchritudine nostris nõ concedunt: adeo urbs patescit, ut intra mœnia uisantur arua, hortiq;, ac complura uiridaria. *Antrhopophagus.*

De Taëssa & Zibith, & Damar Arabiæ felicis maximis urbibus, Cap. xi.

ILlinc mouens contendi ad urbem Taëssa nomine, peracto prius diẽrum trium itinere: monti imposita est, sed uisu pulchrrrima: ibi elegantium rerum ingẽs ubertas, & præsertim rosaceę aquæ, urbs est antiquissima, inq; ea delubrum instar templi diuæ Mariæ ad rotundã urbis Romæ constructum: ædes ibi elegantiores, adhuc antiquitatem præ se ferentes. Eò confluunt commerciorum causa negotiatores propè innumeri: amictu nõ dissimili à memoratis utuntur, coloris subcinericij. Inde abiens profectus sum itinere tridui ad aliam urbem, Zibith nomine, pulchram sanè, eandemq; optimã: à mari Erythræo abest itinere mediæ diei, ingẽtiumq; mercimoniorũ urbs est, suppeditante merces pelago: honestata est dote plurimarum rerũ, & comprimis saccari uberioris, ac omnifariam fructuũ. Sita est in latissima planicie intra duos montes: mœnibus caret: illic aromatũ omne genus præcipuum est emporiũ, aliaq; largiter inde euehuntur: habitu ac colore ut supradicti, *Zibith urbs*

t

pradicti. Ea uisa urbe, ad aliam Damar nomine concito gradu me contuli, unius diei peracto itinere, à Mahumetanis colitur, qui cõmercijs eximie incumbunt, urbs fœcunditate non postponenda prioribus, nec amictu moribusq; indigenæ memoratis sunt multum absimiles.

De Sultano præmissarum urbium, & qua de causa Sechamir dicitur, Cap. XII.

HÆ urbes, qnarũ paulo ante mentio facta est, Sultano Arabiæ felicis, qui Sechamir dicit', parẽt. Secha sanctus interpretatur, amir uero princeps. Sancti appellatione hominẽ ob id dignant', quòd aiunt ipsum humanarũ cædiũ, si bella excipias, expertẽ esse. Illud etiã noueritis, quòd per id tempus quo illic agebam in uinculis, supra sexdecim hominũ millia alebat: singulis singulo die dant' seni minutiores postremiq; ualoris denarij pro uictu quo trahere in custodia animam queant. Ita accipiuntur, qui plectendi morte erant: idem domi totidem mancipia nigricantis coloris alit.

De Cercopithecis, nonnullisq; animalibus humano generi infensis, Cap. XIII.

INde abiens redij ad urbem Aden nomine tridui itinere prius peracto: circiter medium iter nactus sum editissimum uastissimumq; montẽ, is omnifariam abundat animalibus, & comprimis † Cercopithecis, palabantur & ibi fere complusculi leones, præsertim hominibus supra modũ infensi, idq; efficit, ut illàc tutum iter non pateat, nisi centũ simul uiatoribus, qui frequentiore numero perterreãt feras: illud testari licet, quod corã uidimus: eà enim habentes itèr, apertum discrimen subijmus, feris nos cõsectantibus: complures tamen arcubus ac fundis confecimus, canibus etiam opem ferentibus: tãdem aliquando periculum euasimus. Ad urbem ut perueni, cœpi simulare ægritudinẽ, quasi pergraui adflictarer capitis grauedine: perdius ergo in delubro iacens, noctu tantum prodibam, conuenturus nauis moderatorem. Impetrauiq; ab eo, ut & mihi conscendendi liburnicam uel clanculum faceret potestatem.

Catti marini uulgo

De nonnullis Æthiopæ locis Cap. XIIII.

DVm pergimus ex instituto uarias peragrare regiones, commissi pelago, fortunæ inconstantia, nec non equorũ intertutbatione multijuga, à cœpto itinere absterriti sumus. Quum itaq; intra senos dies iter in Persida haberemus æquora sulcantes, iamq; septenis diebus nauigationi operam dedissemus: ecce in mari sæuior oborta est tempestas, fluctuãte salo, dictoq; citius nos à meditato itinere auertens in Æthiopæ oras transtulit. Onustæ erant liburnicæ rubrica inficiendis pannis aptissima: nã quotannis ex urbe Aden rubricæ onustas naues quinas ac uicenas negotiatores abducunt: hũc colorem inficiendis lanis mittit felix Arabia. Iactati itaque ui uentorum in portum quendã Zeila nomine impegimus, ibiq; quinque dierum moram fecimus.

fecimus, tum ut urbem inſpiceremus, tum uel maxime, ut tantiſper opperiremur, donec miteſceret æquor.

De Zeila urbe Æthiopiæ, deq; fertilitate illius, ac nonnullis animalibus eiuſdem urbis, Cap. XV.

IN ea urbe magnopere commercia uigent, ceu in famigerato admodũ emporio, auri ac eboris mira eſt ubertas, ibíque propè innumera mancipia ueneunt haud ingenti pretio. Hi ex regno Æthiopiæ, cui is Æthiopum rex, quem presbyterum Ioannem dicunt, ſiue Iacobitarum principem appellãt, imperitat, ab Mahumetanis qui Mauri dicunt, in prælijs corripiuntur, inde in Perſidem, ac felicem Arabiam Indiamq; necnõ in Babylonem Niloticã, ad Mechamq; traducũtur, illic in pretio eſt iuſtitia, rectèq; uiuitur: fert ager triticum, affatimq; carnium, ibi uiſitur copia multarũ rerum: mittit etiã oleũ abundantius, ſed non ex oliuis, uerum ex re neſcio qua alia: melliſq; ac ceræ plurimum: ſunt etiã illic uerueces nonnulli, qui ponderoſiſſimas trahũt caudas, utpote pondo ſexdecim librarum. His caput ac collum ſunt nigricantia, cætera ſunt albi: ſunt item uerueces prorſus albicantes, quorũ cauda cubitalis eſt longitudinis, modo elaboratæ uitis: palearia inſtar tauri à mento pendent, humum propè uerrentia: inerrãt aruis boues fœminæ ceruina cornua habentes, hæ non ſunt cicuratæ, ſed ſylueſtres: ubi capiuntur, dono Sultano eius urbis ceu regium quiddam dantur. Vaccas etiam uidi cornu unicum in fronte media habentes inſtar monocerotis, longitudine ſupra palmi magnitudinẽ: his cornu in terga reſupinat, coloris ſunt phœnicei: illæ uero quas meminimus, in colorem nigricantem inclinãt: ibi uberrime uiuitur annona uileſcente: urbẽ incolũt innumeri negotiatores: mœnia ſunt exeſa, portusq; deſpicabilis, eſtq; in continenti telluris. Illi moderatur rex Mahumetanus, ſub quo peditum ac equitum complura millia merent ſtipendia: rei bellicæ plurimum ſtudent: interula tantum amiciuntur. Color eſt ijs ſubcinericius, inermes ad bella exeunt, latriæ Mahumetis addicti.

Verueces

Vaccæ unicũ cornes.

De Barbara inſula Æthiopiæ, deq; eius incolis, Cap, XVI.

POſtquam ſæuientis pelagi tumor efferbuit, uela uentis dedimus, moxq; inſulæ cui Barbaræ nomen eſt appulimus. Princeps eius eſt Mahumetanus: inſula non patet plurimum, ſed culta eſt admodum, habitatoreq; frequentior: multifariam carnes mittit. His eſt ſubnigricans color: quicquid opum poſſident, id habent in armentis. Illic morã unius diei fecimus, indeq; abſcedentes, in Perſidem uelificauimus.

LVDOVICI ROMANI PATRITII
PERSICARVM RERVM LIBER III.

De nonnullis Persiæ urbibus & protubus, Caput I.

Diuoanderrumi

AD dies duodenos maria sulcauimus: tandēq; appulimus urbem quandam quæ dicitur Diuobanderrumi, id est, diuus Turcarum portus, ea parum à continente abest: quando intumescit undabundum æquor est insula, aquis eam ambientibus: ubi uero resedit mare, iter est ad eam terrestre: paret Sultano Cambaiæ. Moderatur urbi quidam nomine Menacheaz: bidui illic mora insumpta est: commerciorum ingentium est emporium, eamq; incolunt ex Turcarum gente fermè quadringenti negotiatores: muro quaquauersum ambitur: tormenta omne genus mœnia muniūt. Naues habent celocibus nostris paulo minores, thalae appellant. Soluentes in-

Goa urbs

de contendimus ad aliam urbem, quæ Goa dicitur, ea abest à superiore urbe itinere tridui: illo mercimonia maxime comportātur, exportanturq; ab his qui ultro citroq; proficiscuntur: celebres sunt admodum nundinæ: nec ubertate rerum opumq; magnitudine superioribus urbs concedit. Passim colitur

Giulfar

Mahumetes. Illinc abiens profectus sum ad urbem aliam, quæ Giulfar dicitur, rerum copia abundans: ibi inter alia peropportunū portum conspicati sumus. Illinc abeuntes ad alium portum Meschet nomine deuenimus,

De Ormo urbe, deq; insula Persidis ubi margaritæ leguntur, Cap. II.

ABscedentes inde uelificauimns uersus urbem Ormus nomine, inclytā: ea situ elegantiore, ac unionum copia nulli urbium est secunda: sita est in insula, & maritimis urbibus præferenda omnibus: abest à continenti spatio duodecim mille passuū, aquarū potu suauium, annonæq; mira caritas: inuehuntur fermè omnia, quæ uictū cultoribus suppeditāt: procul illinc itinere dierum trium leguntur conchæ, quæ pariunt margaritas uenustiores, grandioresq; cæteris baccis: captura earum fit, ut haud multo post expediemus. Sunt ibi nonnulli qui piscatu uictū quæritant. Hi uecti cymbis in mare iactum faciunt prægrandis saxi dependente fune, idq; fit ab gemina cymbæ parte, ut utrinq; iactis in profundum lapidibus, constabiliri nauis, non aliter quàm si in ancoris foret, possit. Firmata suo pondere cymba, alius, cui id munus obtigit, in æquor iacit funem saxo dependente. In naui media alius, man-

Concharum captura

tica in pectus tergumq; dependente, alligato pedibus lapide se uibrat in pelagus, subtusq; aquas urinantiū more natat, actusq; in profundum ad passus quindenos, tantisper urinat, donec legerit conchas, in quibus delitescunt uniones ac margaritæ: collectas manticæ indit, lapidemq; protinus quo pedes gra-

des grauabantur abijcit, funiq; innixus in superiora euadit: ibi quãdoq; ad tercentum fermè nauigiorum genera comperiuntur, quæ undecunq; cõtẽdunt. Eius urbis Sultanus Mahumetis est initiatus fide.

De Sultano Ormus, deq; sæuitia filij Sultani erga parentes ac germanos, Cap. III.

PEr id tempus quo ego has inuisi regiones, hæc quæ mox uobis innotescent, cõtigere. Itaque Sultano undeni erant liberi, quorum minor natu opinione insipientiæ minus cordatus habebatur: primogenitus uero ob-nimiam calliditatem omnium censebatur uaferrimus. Erant item eidem Sultano bina mancipia, quæ ex regno Presbyteri Ioannis regis Æthiopũ in regiam asciuerat, obq; eorum merita strenuissimamq; consuetudinẽ fortunis innumeris ditauerat, natorumq; loco habebat. Inter hæc maior natu silentio noctis, parentibus germanisq;, illo excepto, qui mentis impos credebatur, lumina eruit: sicq; effossa detulit in parentum cubiculum, simulq; subdito igne, parentes domumq; incendio subiecit: cuncta itaq; deflagrarunt, parentes, uidelicet, ac quicquid fortunarum inibi repertum est. Proxima luce atrox facinus cultoribus urbis innotuit, ob id tumultuari cœpere omnes, rei indignitate moti. Autor uero sceleris in regiam, ceu in locum tutissimum se recepit, ac in demortui locum suffectus est. Is uero, quem memorauimus amentem esse habitum, longe alius uisus est, quàm omnium uocibus destinatus erat, cognito nephando scelere, ueluti parentum necis futurus ultor, in delubrum continuo diffugit, hæc uoce sublatissima Arabice inclamans, ô dij boni, cacodæmon effectus est germanus meus, confecit parentes ac germanos, confectosq; deflagrantissimo rogo tradidit. Intra quindenos dies ciuium exuscitatus furor resedit: quo uiso Sultanus accersit ad se alterum illorũ mãcipiorum, quæ dilecta à seniore Sultano prædiximus, nomine Mahumetẽ: quod ut uenit, Sultano Arabica lingua infit, Quid ais princeps? At ille, Sultanus sum. Tunc mancipium, Ita mehercule Sultanus es. Tum ille manu apprehensum hominem, blandiendo secum ducebat, illumq; Arabice alloquens subdit, I & socium tuum occidito, pro qua re tibi septem oppida polliceor daturum quamprimum. At mancipium, Mi princeps, inquit, triginta annis conuictorem habui socium hunc meum, propterea id sceleris quod iubes nõ ausim unquam. Tunc Sultanus, Sinito inquit. Verum intra triduũ uocato ad se altero mancipio, itidem agit cum eo quod cum superiore mancipio tentauerat, insidias illi nectens. At ille cui Chaim nomen erat, hoc intellecto, Fiat, inquit, in dei nomine mi princeps: moxq; danculum loricatus ibat obiturus principis imperata. Vt igitur ad socium peruenit, facere nequit, quin scelus uultu proderet. Eo uiso, haud mora, intellexit in se cudi fa-

bam hanc,& proditoris appellatione inclamans ſocium, Veniſti,inquit,proditor leto me traditurus? at ille,neutiquam huiuſcemodi operam nauaturus accedo:at Mahumetes, nequis inficias ire, quando certe conſcius patrandi ſceleris animus luridum effecit uultum,ob id haud euades,quin te protinus mactem. Cognito Chaim in certiſſimam notionem inſidiarum quas ſtruebat deueniſſe,gladium quem ſtrinxerat,ad pedes ſocij abiecit, illicoq; humi ſtratus ueniam precabatur plorabundus,identidem inclamans, parce mihi mi princeps,nam mors mihi iure optimo debetur, ob id confice me eodem mucrone,quo te mactatutus acceſſetam. At ille,nemini profecto dubiũ eſt, quin ſis perditiſſimus proditor, quippe qui triginta fermè annis mutuo uſus cõtubernio conuictor perennis fuiſti, & nũc necem illaturus aduenisti: num miſer intelligis hunc qui tibi id negotij demandauerat cacodæmona eſſe? Verum cõſurge,quoniam iam tibi parſum eſt:illud etiam noueris, iugi triduo hanc furiam me ingentiſſimis oneraſſe pollicitationibus,ut mortem quam mihi illaturus aduenerat,prior tibi inferrem:ſed ego cõditionẽ aſpernatus,facinori atrociſſimo minime ſum aſſenſus. Verũ ſinito deos agere immortales:tu tamen ſi me audis,continuo nauabis eam operam quam mox ſubijciam. Cõuenias uelim Sultanum, illicq; dicas te leto me tradidiſſe. Ad hæc Chaim,Subibo imperata princeps, quare ad Sultanum profectus eſt: quo uiſo Sultanus inquit,heus Chaim,mactaſti ne amicũ? at ille, cõfeci me herde princeps:tunc Sultanus,accede propius:hærenti iam principis lateri, Sultanus gladio pectus fregit. Perendino die Mahumetes clanculũ induit loricam,ſeq; ad Sultanum recepit. Hunc ut cõſpicatus eſt Sultanus in cubiculo,Canis,inquit,cane natus,adhuc frueris aura ętherea? Cui Mahumetes uiuo quidem in contumeliam tuam, ſumq; te actutũ mactaturus cacodæmone deteriorem. His dictis collato pede digladiari cœperunt: concertatum eſt nonnihil:tandẽ prævalente Mahumete, mortẽ occubuit Sultanus. Quo facto, haud mora, uictor Mahumetes regiam occludi, firmariq; præſidio iubet. Iuuerunt Mahumetẽ populi in eum ardentiſſima ſtudia. Ad eam diem charus fuerat populo admodum,ob eam rem cunctus populus acclamationibus læticiam teſtans Mahumetem Sultanum ſalutabat. Dum itaq; Sultanus in principatu uigeſimum diem egiſſet:illis tranſactis,claſſico ad ſe primores urbis,necnõ negotiatores,reliquumq; fermè populũ uocat. Quibus ita loquutum eſſe accepimus, quod à ſe factum audierant, non ultra id patratum fore,nequiuiſſe fugere urgentis fati neceſſitatem, probe ſe intelligere id principatus ſibi haudquaquam deberi: propterea ab eis impetrare uelle,ut illi moderandi regni darent habenas, qui quandoque ad imitationem ſtulticiæ factus, parum cordatus uidebatur, ad hunc iuſto iure pertinere imperiũ. Concionanti Mahumeri aſſenſum eſt: moxq; ille,qui amens

habitus

habitus fuerat,in demortui locum ſuffectus eſt,moderatore tamen Mahumete:nam poſtquam facinus auſit Mahumetes,omnium confeſſione,deorum amicus credebatur.Ob id ultro ab cunctis moderandæ urbis illi datum eſt negotiũ,deſipiente præſertim Sultano,cuius in ſuperioribus abunde meminimus Nec uos lateat in ea urbe ad quadringentos negotiatores uſq; morari cõmerciorum cauſa,quæ illic plurimũ uigent,illò enim comportantur ſericum,uniones,margaritæ,& id genus baccæ,aromatumq; adfatim.Viunt plerunq; oriza,quoniam ea regio triticum non mittit.

De Eri urbe in Chorazani regione Perſidis, deq; eius opibus, & complurium rerum copia,præſertim reubarbari, Cap. IIII.

INde diſcedens in Perſidẽ ſum profectus:peracto duodecim dierũ itinere, ad urbem quanda Eri nomine perueni. Regioni nomẽ eſt Chorazani,ea appellatione qua & nos Flaminiã nuncupauimus:urbẽ Eri regionis eius rex incolit,ea eſt omniũ fermè rerũ ferax, uiſiturq; tanta ſerici copia,ut una die emere queas tantũ ſerici,quod ternis camelorũ millibus onerandis ſufficiat: ibi nunq; ingraueſcit annona ob rerũ ubertatẽ. Reubarbari in primis mira eſt copia:ea cõiectura id ſum aſſequutus,quòd ſenæ reubarbari libræ noſtro more põdo unciarũ duodecim ſingulo aureo nũmo ueniebãt: urbs ambitu circiter ſeptẽ milliũ ædium continetur:colũt Mahumetẽ quàm qui maxime. Abiens illinc itinere dierũ uiginti,animaduerti regionẽ intra terras procul ab litore maris frequentẽ eſſe admodũ uicis ac oppidis, eiſdemq; ſummopere cultis. *Serici copia*

De eo flumine quod arbitramur eſſe Eufratẽ. Cap. v.

PErueni tandẽ ad quendã amnem,quẽ ipſa incolarũ lingua Eufra appellant:hunc ego crediderim Eufratẽ eſſe,uaſtioris conceptaculi ductus argumento.Dum itaq; ſecus fluuiũ læuorſum iter ago ,tridui peracto itinere, ad urbẽ aliã peruentũ eſt Schirã nomine, ea unicũ principẽ habet,eundẽq; Perſam,aliũ nemini parentẽ,addictũq; fidei Mahumetanæ. Ibi omnifariam pretioſi capilli inueniunt: & cõprimis Eranõ lapis,qui abigit lymphationes, pellitq; formidines,turchicã appellãt: abunde enim aduehunt,ut ferebatur, ex urbe Balaſchã nomine, ubi ingẽs eſt ubertas caſtorei,ibiq; colorũ cõplura genera .Illud uobis compertum ſit,quur perraro apud nos caſtoreum ſyncerum inueniat:prius equidẽ adulterat,quàm ad nos comportet,Perſis adulterantibus:nam id hominũ genus his uaframentis adulterandarum rerum concedit nemini,id ego coràm perſpexi,uoluiq; quandoque ſynceri caſtorei uim oderiferã experiri.Igit conſpicatus ſum aliquando quoſpiã huius rei periculũ facientes:ſumebant enim ueſicã caſtorei,eamq; cõceptã mox naribus olfaciẽdã admouebãt quaterni ex ordine hoies,ea admota, tãta erat fragrãtis caſtorei uis,ut olfacientibus eliceret ſãguinẽ è naribus, idq; præſeferebat haud adulteratũ caſtoreũ.Percũctabar etiam Perſa,an caſtoreũ ut cętera un-

t 4 guenta

guenta, quæ ſuis moriunt horis, illico expiraret. Pro reſponſo habui, uim huius odoris adſeruari ad annos denos, ſi modo non adulteretur. In qua re Perſæ eminent præſtantq; plurimum: inuicem hi ſunt cunctorum hominũ commiſſi mi, & cõprimis liberalitate præferendi omnibus: neq; id auſim adſtruere, niſi coràm eiuſce rei periculum feciſſem. Per id tempus quo illic agebã, nactus ſum ibi negotiatorẽ quendam Perſam, qui me ſuperiore anno in urbe Mechæ cognouerat, is erat oriũdus ex urbe Eri in Chorazain: qui, ut me cõſpicatus eſt, Ludouice, inquit, quis te impulit has uiſere ſedes, nõne ille es quẽ dudum apud Mecham noui? Cui ego, Sum quidẽ ille, qui uiſendi orbis deſiderio mirabilem in modum ardeo: at Perſa, deus laudetur infit, poſtquam offendi comitem mei itineris quempiam, qui eodem deſiderio teneatur, quo & ego capior: quare in urbe, cui Squilaz nomen eſt, mora quindecim dierũ inſumpta eſt. Perſa uero me hortabatur, ne à ſe diſcederem, futurus itineris iugis comes, ut eo duce præcipuam orbis partem peragraremus. Itaq; itineri accingimur, profecturi uerſus eum locum, cui Sancto Barganti nomen eſt inditum.

De urbe Sancti Bragantis, & quomodo Babylonem magnitudine exæquat, deq; Perſarum rege, qui Sophi dicitur, Cap. VI.

VRbem Sancti Bragantes ferunt magnitudine Babyloni minime cõcedere: quippe quam uaſtiſſime patere autumãt: eius rex Mahumeti eſt addictus. Memorant negotiatores habere in armis ubi libuerit ad ſexagena equitum millia: gens inclinat in colorẽ albicantem, bellicoq; uſui aptiſſima: nos uero hæc tantum ex aliorum narratu adfirmamus: non enim ultra progredi licuit graſſante ac ſæuiente Sophi in eos qui Bobachar & Othomar ac Omar ſacris ſunt initiati. Hi Mahumetis collegæ fuere, eiusq; deliramentorum conſcij. Qui itaq; his fidem cenſent adhibendam eſſe, abſumuntur: quos uero nouerit Mahumetis ac Hali ſacra, imò prophana colere, illæſos ſinit. Inter hæc comes meus accerſito me, ait, Vt ſcias Ludouice quanti te faciã, quámue ex meo contubernio tibi proſpectum iri aueam, inſtitui te arctiſſima coniunctione mihi deuincire, ut hoc nexu compertum tibi ſit, me nuſquam defuturũ eſſe cœptæ neceſſitudini. Eſt, inquit, mihi neptis, cui † Samis nomen, en, hanc tibi matrimonio iungi ita cupio, ut nihil deſiderem ardentius. Samis eorum lingua Phœbus dicitur. Nec id ab re, Phœbo profecto uenuſtior candidiorq; erat. Adiecit ad hæc ille, ſe non ambire orbem, ob id quod cuiuſpiam rei egens eſſet, uerum ſolius animi ac uoluptatis cauſa, quam ex multarũ rerũ cognitione proficiſci adfirmabat. Quare gradu reuocato, ad urbem Eri nomine rediimus: quò ut peruenimus, excipit me domi ſuæ comes meus honorifice & amanter, oſtenſaq; nepte, inſtantius mecum agebat, ut iure matrimonij uirgine potiri uellem. Ego uero qui longe

† als, Semes

alia

alia animo deſtinaueram: præ me tuli id quidem non aſpernari, ſed commodius illud agendum eſſe arbitrabar: quare intra octonos dies inde abeuntes, reuerſi ſumus ad urbem Ormus nomine: illinćſ ſoluentes in Indiam uelifi cauimus: & tandem aliquando portum appulimus, qui lingua indigenarũ Cheo dicitur.

LVDOVICI ROMANI PATRITII INDICARVM RERVM LIBER IIII.

De urbe Indiæ Cambaia, omnium fermè rerum ferace, Cap. I.

QVONIAM in operis huius exordio, ſi recte meminimus, ſpopondimus cuncta nos denarraturos eſſe compendioſius quàm quibimus, ne plus iuſto prolixior oratio faſtidium pareret lectori, decreuimus ob id promiſſa diſſoluere, & ab inſtituto haudquaquam recedentes, ea ueſtris auſpicijs tantum ſcripto prodere, quæ narratu digniora uidebuntur. Indiam igitur ingreſſi ad portum quendam deuenimus, hũc præter fluit ingens fluuius, cui Indo nomen eſt: iſćſ uon procul abeſt ab urbe quæ Cambaia dicitur. Ea ad terrium lapidem poſita intra terras, reſpicit meridiẽ: ad eam non eſt liburnicis uel actuarijs nauigijs acceſſus, niſi inundet flumẽ uberius ſolito, qui aliquando ad tertium uel quartum lapidem irrigare maiore auctu arua cõſueuit. Verum auctus inibi fluminum contrarias uices incrementorum habent, quippe qui nõ niſi decreſcente luna augeſcunt: apud nos uero plenilunijs tumeſcũt amnes mirandum in modũ. Vrbs muro noſtro more ambitur: cuuctiſćſ fermè abundat, re præſertim frumentaria, ac fructibus omnis generis. Ibi inter cætera complura aromatum genera reperiuntur, quorum nomina me latent: illic etiam goſipium abunde inuenit̃, uulgo bombix dicitur: aſportãt inde negotiatores annis ſingulis tantum goſipij ac ſerici, ut quandoćſ quadragenas aut quinquagenas naues harũ mercium abducãt. alioćſ comportent. In eodem regno is mons reperitur unde eruitur onyx, corneola uulgo dicitur. Nec procul inde eſt mons unde excidi/tur calcedonius lapis, adamasćſ. *Indus flu.*

De moribus incolarum Cambaiæ prædaræ, Cap. II.

IAmiam ſubijciemus Sultani eius ſtatum ac mores: is Machamut dicitur, quum ibi eſſem agebatur quadrageſimus annus, quo ipſe regnum indeptus fuerat, rege Gugeratorum depulſo. Hi nullum animal occidere cibi gratia, nullaque carne ueſci optimum eſſe arbitrantur: non ſunt Mahumetani, neque idolorum cultores. Ego uero crediderim, ſi baptiſmi caractere inſignirentur, eos parum à ſalute abeſſe: nam genus eſt plenum iuſtitiæ: quippe quod alijs non infert, quod ſibi inferri noluerit. Si habitum quæris, pars nudi agunt, pars tantũ obſcœna uelati: caput uincit gauſape, coloris purpurei.

His

His autẽ colos est subfuluus, ob eam causam à Sultano regno pulsi dicũtur de cuius moribus iam descendo dicturus. Huic igitur sunt in armis equitum uicena millia. Iugulocꝫ mane in regiam ueniunt quinquaginta uiri elephantis insidentes: quibus id solum negotium datum est, ut uenerabundi regem uenerentur, belluis genua flactentibus. Mane uero rege experrecto, crepant cymbala, tympanaqꝫ, audiunturqꝫ sonantes tibiæ, necnon buccinatores: adsunt & complures alĩ, qui multĩjugis instrumentis musicis lætitiam uiuentis regis testantur: itidem pransuro agunt: adsuntcꝫ itidem discumbenti memoratis elephantis insidentes, & rursum cõsueto munere colendi principis funguntur. Locis suis animalium huiusmodi ingenium ac consuetudinẽ denarabimus. At Sultanus memoratæ urbis superiora labia adeo prominentia habet, ut illis æque ac mulieres capillo caput uinciat. Barbam uero albicantem gerit adusque umbilicum promissam: ueneno ita assueuit, ut omni die quippiam hauriat, ne putes ad ipsam satietatem uenenum sumi. Leto traditurus è satrapis quempiam, ad se accersitum, cui mors imminet, nudum sibi assistere compellit: moxcꝫ edit nonnullos fructus, chofolos uocitant, instar nucis myristicæ muscatã appellant: mandit etiam quædam herbarum folia, modo mali Assyrĩ, tambolos nominãt: addit etiam attritarum concharum ostreæ calcem, simulqꝫ cuncta mandendo ruminat. Tandem in eum, quem cupit occidi, expuit, aspersocꝫeo, cõtinuo mors subsequitur, præsentaneo ueneno uitam perimente: nam ubi in hominem ut præmisimus, expuerit contrita uenena, intra mediæ horæ spatium perfusus ueneno in terram corruẽs efflat animam. Huic etiam sunt circiter quaterna scortorum millia: nam ubi semel concubuerit cum quauis meretricum, proxima luce uitam exuit: depositam interulam amictuscꝫ mortalium nemo attingit. Mutatorĩjs opus est propè innumeris. Sciscitabatur diligentius: ab negotiatoribus comes meus, unde hæc profecta esset pernicies uenenorum. Aiebant illi parentẽ Sultani à cunabulis natum aluisse ueneno, propterea uni sibi innocuum sola cõsuetudine factum esse, cæteris uero pernicioſum ac letale esse admodũ. Verũ de rebus Sultani modum facientes, incolarum mores descripturi, redeamus unde sumus digressi. Hi igitur plerunque sola tunica interiore uelantur, omnium sunt bellacissimi, commercijscꝫ studeut quàm qui maxime: regionis ubertas pro meritis referri non potest. Ea frequentatur ab ultro citróque commeantibus ex omni fermè mortalium genere. Inde hac de urbe altera, cuius quum opportunũ duxerimus, meminisse est animus, ad uarias multiplicescꝫ regiones orbis innumera mercimonia euehuntur, ad Turcos præsertim, Syroscꝫ, Arabas felices, Indósue, & item ad Africam incolentes, Æthiopascꝫ, & alios mortalium plurimos: sericum in primis, ac xylon, bombicem appellant, illinc exportant. Hinc est quòd ille Sultanus omnium censetur ditissimus, mercimonijs ibidem mirabilem in modum uigentibus. Hic

Sultani descriptio

maximas

maximas exercet ſimultates cum rege quodam, qui Logæ regno imperitat, quod abeſt à ſupradicto rege itinere dierum quindecim. Itaque huius regis Logæ imperium longe lateq; patet, illiq; in armis ſunt triginta armatorũ milia, idolorum eſt cultor, omnisq; eius populus: ſuntq; opinione ſanctitatis a pud cæteros reges magno in pretio, celebresq; admodum: nam ex inſtituto rex huiuſmodi ſingulo triennio ter uel quater peregre proficiſcitur, aliturq; aliena impenſa dum peregrinatur, ut apud nos uoti cuiuſpiam gratia peregrini circuire regiones ſolent. Trahit ſecũ ad quaterna contubernaliũ millia, longum ſanè ſeruorum ordinem: cõiugem inſuper & natos omneis circun ducit: ducit etiam quatuor uel quinq; feruidos ſonipedes, felesq; qui odorẽ illum gignunt lectiſſimum, Gibellum uocitant, cercopithecosq; compluſculos, pſitacos item ac pardos. accipitresq;, hocq; ordine ambit fermè Indiam totam. Illi habitus eſt geminum corium caprinum, altero priorẽ partem, poſteriorem altero corporis partem uelat, uillo extrà eminẽte: coloris eſt propè muſtelini. Ibi enim ob incendium candentis ſyderis nigreſcere ac torrere corpora incipiũt: omnes inaures geſtant dependentibus omnifariã monilibus lapidibusq; pretioſis: alij exerto brachio uelant corpus, alij ſola interula amiciuntur. Rex ac nonnulli procerum maximi puluiſculis odoriferis quaſi per ſpeciem maioris claritudinis, infectam faciem circunferũt, ac reliqua corporis infecta: alij alijs uanis ducũtur ſuperſtitionibus, induxerũt in animũ alij ne humi procumbant unquam, alij ne toto corpore ſtrati cõſidant in terra: alij ab omni eloquio ueluti elingues temperant: his uero adſunt terni aut quaterni homines, qui mutis uictũ ſuppeditant: omnibus in uniuerſum cornu è colle depẽdet: illi ubi ad urbem quampiam peruenerint, incolas, ceu agunt apud nos cornicines, admonentes ſimul omnes cõcinunt, eoq; concentu ſtipem ab mortalibus petũt. Rege domi ſedente trecenti, aut ſane quadringẽti homines ſimul peregre exeũt. Nec plus triduo, modo Ægyptiorum, in eadẽ urbe morantur. In manibus ferunt ſcipionem in ima parte ferreo orbe munitum: alij orbes tantum quaquauerſum limatos nonaculæ inſtar incidẽtes ferunt: illi quos oderũt impetunt funda lapides uibrantes: quare ubi in urbẽ aliquam uenerint, ab omnibus excipiunt placidiſſime, illiſq; impune eſt uel urbis ſummatẽ occidiſſe, quando profecto id agere diuinitus credũtur: ager non eſt ferax admodum annona ingraueſcente. Regio montibus plurimũ aſperatur: eorũ ædes ſunt deſpicabiles peſſimiq; incolatus: urbes muro ambitas non habent: horum opera ac ſtudio comportantur ad nos margaritæ, & id genus monilia, illudq; non difficulter efficiunt, peregre quoquo uoluerint aliena impenſa proficiſcentes. Hi igitur ob propè inacceſſam regionem, Sultano Machamir maximum exhibent negotium. Rex Logæ

De urbe

De urbe Ceul, deq; moribus ac audentia eius populi. Dap. III.

ABiens ab urbe Cambaiæ me recepi ad aliam urbẽ Ceul nomine, quæ à Cambaia itinete dierum duodecim abeſt. Ager qui inter utrunque intercedit Guzerat dicitur. Rex eorũ idola colit: his eſt colos ſubfuluus, pro amictu alĩ interula utuntur, nudi agunt alĩ, tantũ obſcœna uelati, nudis pedibus ingrediuntur, apertoq; capite prodeunt: ſi perpaucos Mahumetanos negotiatores excipias: ad bella ſunt promptiores, in prælĩs enſe, arcubus, lanceis harundineis, clypeisq; orbiculatis utnutur: tormenta habẽt quibus proruũt mœnia, ſtragesq; inferũ armatis exercitibus. Ea urbs munitiſſima mœnia habet, diſtatq; à mari duobus ac mille paſſibus: præterfluit urbẽ amœniſſimus amnis, quo ultro citroq; undecunq; mercimonia comportantur, ac cedentibus eò exteris liburnicis: copiã præſtat ager ſuapte natura omnibus abundans, ſi uuas, iuglandesq; nuces ac caſtaneas excipias: legitur triticum ac hordeum, adfatimq; leguminum. Illic etiam cõficitur goſipinus pannus. Eorum fidem prudens prætereo, quando certe conſtat eos eiuſdẽ latriæ eſſe, cuius eſt rex Calechut. Horũ meminiſſe hæſit cordi mihi, ubi fore opportunũ duxero. Illic cõplures negotiatores Mahumetani degunt: aëris temperies calidior eſt, quàm ubi eſt frigidiſſima: iuſtitia ibi maxime uiget in pretio: regi in armis nõ ſunt frequentes milites. Regio fert equos uaccasq; plurimas.

Dabuli urbs

Diſcedens illinc ad urbem quandam Dabuli nomine me contuli, itinere bidui ab ſuperiore urbediſtat: hãc ingens fluuius præterfluit, noſtro more mœnia habet, ager eſt fœcundus, ipſaq; urbs amœna admodum, ibi negotiatores propè innumeri Mahumetani. Rex idola colit, huic ad triginta hominũ millia in armis ſunt: corpora animosq; ut ſuperiores populi exercent: genus eſt plenum iuſtitiæ: his idẽ eſt cultus corporis, uictusq; ac mores inſunt ut illis quos ſuprà memorauimus.

De Goga inſula Indiæ, deq; eius rege. Cap. IIII.

SOluens illinc profectus ſum ad eam inſulam cui Goga nomen eſt, ea ab continente abeſt mille paſſibus: hæc regi de Dechan quotannis pendit

Perday

uectigalium nomine mille aureos, Perday eorum lingua appellantur: ſi horum formam quæras, anguſtiores cõtractioresq; ſunt ſaraphis Babylonicis ſed lõge craſſiores: ab altera parte pro ſuperſcriptione bini ſunt inſculpti dæmones: ab altera uero cernitur neſcio quid, literis exaratum. In ea inſula maris ſecus litus uiſitur oopidum more noſtro conſtructum: illi eſt præfectus dux quidam militum cui Sauain nomen eſt: ſub eo quadringenti mamaluchi merent ſtipendia, ipſeq; mamaluchus eſt: is ubi cõſequi poteſt quempiã ex uiris albicantibus, eum beneuole excipit, cæterisq; adnumerat militibus: conducere enim eos conſueuit ſtipendio uiginti aureorũ mẽſe ſingulo: ſed

Militum delectus.

prius honores huiuſmodi nõ centuriat, quàm hũc morem ſeruauerit. Iubet igitur centuriaturus delectum q; habiturus, geminas ex corio afferri diploi-

des, ipſe

des, ipse alteram, alteram uero induit is qui admittendus est ad militiam. Vt itaq; uterq; diploidem induit, luctantur nonnihil: ubi is qui adscribi debet in stipendiatorum militum numerum, inter luctandum repertus fuerit præstãti fortitudine, corporisq; uiribus eximius, uirũq; se explicuerit, haud mora, militibus consociatur: sin minus, sellulariæ aut cerdonicæ arti mancipatur. Is itaq; dux cum quadringentis mamaluchis regi Narsingæ negotium ingens exhibet: huius mentio fiet locis suis. Recedens inde contendi terrestri itinere octonis diebus ad eam urbem quæ Decan dicitur.

De Decan urbe Indiæ pulcherrima, deq; multijugis eius monilium generibus. Cap. v.

VRbi Decan memoratæ moderatur rex Mahumetanus, sub quo prædictus mamaluchorum præfectus stipendia meret. Ea urbs uisu est pulcherrima, feraxq; ferme rerũ cunctarum. Eius rex inter mamaluchos adnumeratur, & cum eo ad trigintaquinq; hominum millia suæ ditionis, si peditũ equitumq; recenseas numerum. Vrbem decentissime elegans regia exornat: regiam honestant loca complurima: nam priusquam ad regis cubiculum deuenias, per quadragena quaternaq; cubicula tibi transeundum est: sic enim disposita contignatio est, ut alteri alter aditum locus præbeat, donec ad nouissimum perueneris. Vrbs more Christianorũ mœnibus ambitur: domus sunt haud inelegãtes. Rex uero utitur fastu, pompamq; ducit incredibilem. Qui regi famulantur, in summis sotularibus circũferunt pyropos ac adamãtes, & id genus lapides pretiosos. Quæ uero monilia pro inauribus ac condalijs ferant, cogitent ipsi quibus acerrimum est iudicium, quum pedes eminentioribus corporis partibus contulerint. In eius regno mons est, unde erui dicitur adamas. Is mons est ab urbe ad sextum lapidem, muroq;, quaquauersum circundatur: ipsum firmissimum adseruat præsidium. Scatet ea regio ferè rebus omnibus in uniuersum. Mahumetem colunt: amiciuntur sericis uestibus, uel interula ex serico elegantiore: ocreis tenuioribus cum caligis instar remigum utuntur. Mulieres Damascenarum fœminarum modo uelant faciem, ne unqnam satient intuentium aspectum. *Adamantis fodinæ*

De regis diligentia peritiaq; disciplinæ militaris. Cap. vi.

IS rex cuius paulo ante meminimus, diutina bella gerit cum rege Narsingæ. Qui illi parent populi Mahumetem colunt: milites plerunq; conducit exteros aduenasq;. Illis est colos albicans, indigenis uero subfuluus. Rex opibus diuitijsq; uberioribus ac liberali consuetudine nemini fermè concedit. In mari etiam classem habet ualidissimam, Odit Christianos quàm qui maxime. Peragrata ea regionis parte, iter cepimus uersus urbem, cui Bathacala nomen est.

De urbe Indiæ Bathacala, deq; eius ubertate, præsertim orizæ, ac saccari. Cap. VII.

ABest urbs Bathacala ab urbe Decan itinere quinque dierum, arte & natura nulli urbium postponenda. Rex idola gentilium ritu colit: circuitur mœnibus, estq; à pelago ad primum lapidem: portum non habet maritimum. Qui è mari illuc mercimonia comportant, aduehunt amne perquam mediocri. Illic moram degunt complures negotiatores Mahumetani ob cõmercia, quæ inibi summopere uigent. Amnis præterfluit urbem: ager mittit orizam, saccarum, & illud comprimis quod candidum uocitamus. Ibi fici ac iuglandes reperiuntur, ut in urbe Calechut: latriæ dæmonum sunt addicti, ut incolæ Calechut: Mahumetani tamen seruant ritus suos. Equis, mulis, asinisue haud utuntur: uaccas, bubalos, pecora & capreas habent. Regio tritici, hordei leguminumq; ferax non est, uerum fructus omnifariam alij inibi legũtur Indico more. Dimissa ea urbe ad insulam quandam Anzediuam nomine me recepi: ea colitur à Mahumetanis idolorumq; cultoribus: distat insula à continente stadijs quaternis: ambitu uero patet uiginti mille passuum. Illic cœlum minime clemens est, agérque infœcundus. Intra insulam ac continentem terram intercedit portus commodissimus. In insula aquæ potu suauissimę hauriuntur.

Anzediua insula

De nonnullis optimis Indiæ urbibus. Cap. VIII.

Centacola urbs

ILlinc discedens iter à me ceptum est uersus urbem quandam, cui Centacolæ nomen inditũ est, unius dici itinere prius absoluto. Huic princeps haud magnarum opum moderatur. Affatim tamen inibi carnium ubertas inuenitur orizæq;, ac omnifariam fructuum non aliter quàm apud Indos. Ibi compluscul Mahumetani commercia exercent. Rex idola colit: genti colos est subfuluus: nudi prorsus agũt, apertoq; capite prodeunt. Princeps huiusmodi regi de Barthacal paret. Inde abeuntes itinere bidui itum est ad insulam quandam aliam Onor nomine. Rex eius latriæ addictus est dæmonum, & regis Narsingæ subit imperata. Is est omnium comissimus, expers fastus: huius iussu circiter octonæ liburnicæ assidue maria sulcant, & prædabundæ quidem excursionibus uacant. Hic summa necessitudine ac uinculo amoris regẽ Portugalliæ complectitur. Gens obscœna sindone uelat, cætera sunt nudi. Mittit ager orizam ubertim non secus quàm Indica arua. Illic animalia propè omne genus, ut sunt, apri, cerui, lupi, leones, ac omnifariam auitia, nostris tamen absimilia. Paui in primis psitacique, necnõ uaccæ ferè innumeræ, eædemq; subrutilæ: sunt item uerueces obesi admodum. Florum uero ac rosarum tãta est copia, ut ibi uel hybernis diebus non desint. Cœlum clemẽtius esse nequiret: cultoribus longe diuturnior uita est, nosq; in ea re exuperant. Haud longe à dicta urbe uisitur urbs alia Mangolor nomine, unde circiter sexaginta naues oriza onustæ soluere consueuerũt. Incolæ partim idolis seruiunt, partim Mahumetem

Onor insula

Mangolor

humetem colunt: uictus amictusq; ij sunt, quos supra memorauimus.

De Canoror urbe Indiæ maxima. Cap. IX.

DIgredientes illinc iter cepimus uersus urbem Canonor nomine, rerum pulchritudine præstantissimam. Ibi rex Portugalliæ munitissimum habet oppidum. Vrbis rex idola colit, ipsiq; regi Lusitaniæ est charus in paucis. Portũ urbs habet: illò cõuehuntur equi Persæ: sed immania sunt horũ uectigalia: nam penduntur pro equo singulo aureorum uicena & quina milia. Digressis inde iter introrsus terras est ad Narsingæ urbem, ubi complures Mahumetani negotiatores degunt. Ager tritici, uuarum, ac omnium ferè fructuum, si poma citrea cucurbitasq; excipias, expers est admodum. Pane non uescũtur incolæ, sed oriza, pisce ac carnibus, necnon iuglandibus quas fert regio. Alio loco de eorum cultu ac moribus differemus, quum iam sit omnibus in cõfesso, eos indigenis urbis Calechut haud dissimiles esse. Inibi cœpta sunt inueniri zinziber piperq;, myrobolanum, cardamomum, cassia, & id genus aromata complura. Vrbem mœnia haud circundãt: ædes sunt despicabiles. Illic reperiuntur fructuum complura genera nostris absimilia, uerum longe suauia: suis locis à nobis describetur eorum forma. Regio est propè inaccessa, ob frequentiores specus ui extructos. Regi sunt in armis ad quinquaginta nobilium millia, Hæros ipsi appellant. In prælijs utuntur ense, clypeo obrotundo, hastis ac arcubus: nunc uero tormentis etiam uti consueuerũt, Nudi incedũt, obscœna tantum uelati: ijs apertum est caput, nisi ubi ad bella contendunt: tunc caput subrutilo galero tegunt, eoq; bis inuoluũt, uittaq; nescio qua uinciunt. Equis, mulis, asinisq; non utuntur, minusq; camelis, quos dromedarios passim uocitamus. Elephantis tantum utuntur, non tamen præliaturi. Vbi tempus appetet, dicemus abunde de arce, quam rex erexit contra regem Portugalliæ. In urbe uigent summopere commercia: nam quotannis illo undecunque ducenta ferme nauigia appellere consueuerunt. Præteritis nonnullis diebus, peracto itinere quindecim dierum oriẽtem uersus, postquam in regnum Narsinge deuentũ est, tandem ad urbem quandam Bisinagar nomine peruenimus.

De Bisinagar urbe regni Narsingæ feracissima. Cap. X.

VRbi moderatur rex Narsingæ: ea maxime patet: muro tamen ambita in decliuo montis sita est, circuitu octo mille passuum: triplici muro circundatur: ibiq; cunctorum mercimoniorum famigeratum celebratur emporium. Fœcundus est mirum in modum ager: illic quicquid est quod ad delitias ac suauiores faciat uoluptates, inuenitur: uenationibus ac aucupijs alibi nusquam arua aptiora, syluæq; credas uoluptatis paradisum esse quampiã. Rex indigenæq; regni idola colunt. Magnarum est rex uirium: huic supra quadringenta equitum millia in armis excubant. Illud etiam non præteribo, equum ibi non minoris quàm quadringentis aut quingentis pardais (ij sunt

aurei nummi)uendi. Vsu quandoq; euenit, ut octingẽtis aureis quis equum emerit: pretij hanc immanitatem efficit, quod aliunde aduehuntur: ibíque nulla equarum armenta, prohibentibus regibus, qui portus asseruari iubent maritimos, ne importentur equæ. Huic etiam sunt quadringenti ad belli usum elephantes: habet & dromedarios, qui ocyssime currũt. Hic peropportunum uidetur, ut de docilitate, deq; agillima consuetudine elephantorum nõ nihil differamus, ne uideamur non meminissime superiorum, quum classico lectori colliquescat, nos suprà id esse crebrius pollicitos. Igitur id animal docile est admodum, parumq; ab humanis abest sensibus, cunctasq; belluas fortitudine anteire solet. Indi bella inituri clitellas elephanto imponunt: sunt clitellæ huiusmodi, cuiusmodi in regno Ausonio utũtur muli: clitellas subtus aluum cingũt geminæ ex ferro catenæ: supra clitellas hinc & hinc domus, uel si mauis turrim aut caueam ligneam appellare: collo iungũt caueas, assamenta nescio quæ crassitudine medij palmi: singulas caueas terni homines ingrediuntur: inter utrasque dorso belluæ insidet Indus, qui belluam alloquitur: illis est enim patrij sermonis intellectus, officiorumq; memoria. Constat nullum aliud animal humanis sensibus accedere propius, si amoris & gloriæ uoluptatem, si probitatem conspicuam, si prudentiam, & id genus mores, quorum sunt cætera animalia expertia, spectaueris. Itaque septeni sunt homines, qui elephantum bella inituri conscendunt loricati, ferentes arcus, lãceas, enses ac peltas. Promuscis elephanti, quam manum appellant, loricatur: illi alligatur exertus ensis duorum longitudine cubitorum: crassitudine uero ac latitudine palmæ humanæ, sicq; instructi præliantur. Vbi progrediendum aut retrocedendum est, monet domitor, cuius uocem callet elephas. Feri, inquit moderator belluæ, illum, ab illo tempera: sæui item in alios, abstine ab aliis. At animal cuncta subit imperata, eaq; adamussim explet æque ac humanorum capax sensuum. Verum ubi usu euenerit, ut obiecto igne pauore icti fugam arripiant, nulla re adduci possunt, ut gradum reuocent: ea gens enim mira arte ubi libuerit ignes terrendis belluis excitat. Hos adeo id animal pauet, ut nulla alia re magis terreatur. Ob id uisis ignibus effusissime diffugiunt. Reliquum quid est? discretis moribus, fortitudine eximia præstat omnibus. Memini aliquando uidisse elephãtos ternos maximam liburnicã in siccum trahere, ut haud multo post referabimus. Dum ego apud Canonor urbem agerem, nõnulli negotiatores Mahumetani in hunc modum in siccum nauim trahebant, seruata Christianorum consuetudine, uersa naui, exposita prora uersus continentem, subiectis ternis trabibus, tres elephanti genibus innixi, capitéque in humum connixo nauigium in terram trahunt. Verum sunt plures qui existimant in cruribus elephantos non habere internodia, plicarecq; ob id nequire tibias: quod profecto à uero plurimum abest. Habent iuncturas ut cætera animalia, sed in ima propè parte crurum. Fœminis

Elephanti natura

minis ineſt ferocia maior quàm maribus, conuehendisq; oneribus illis longe maiores ſunt uires: furore etiam cortipiuntur, id curſu lymphatico præ ſe ferentes. Elephantes ternos bubalos magnitudine excedunt, uillo etiam non abſimiles: oculi ut ſuibus: promuſcidem quam manum appellamus, promiſſam admodum habent: ea ori eſculenta ac poculenta admouēt: ſubeſt enim iugulo os, ſui ſauè non abſimile, hiſcam referens: proboſcis exeſa eſt ac caua intus: eaque ſæpenumero uidi belluas porrectas capere ſtipes: uidi item ab elephanto arboris truncum proſterni, tantæ quidem uaſtitatis, ut quod effecit bellua, nos priores numero uiginti quatuor nequiuerimus. At elephas uno uel altero connixu arietauit in terram. Bini dentes qui prominent, collocantur in ſuperiore maxilla: auriculas quaquauerſum gemini palmi magnitudine habent: nec id uſque minore aut maiore, ut aſſolet, proceritate. Pedes illis ſunt obrotundi inſtar orbium, quibus diſcumbendo carnes excipimus munditiarum cauſa, ne gauſape fœdetur. Pedem ambiunt quinæ ungulæ oſtrinæ conchæ latitudine. Cauda inſtar bubali, terni palmi longitudine, uillo rariſſimo. Fœminis ſunt proceriores mares: magnitudine ſunt multiuga: alij ad tertiumdecimum palmum, ad quartumdecimum tolluntur alij: tranſcendi quandoque in nonnullos ego eiuſce magnitudinis. Adſeuerabant cultores, ad ſextumdecimum palmum quoſdam altitudine exurgere. Lentius incedunt: fit propterea ut qui non aſſueuerint, non aliter quàm in undabundo æquore nauſeam ſubeant, ac inſidere nequeant. Iunioribus ubi inſideris ſumma afficieris uoluptate, molliter inſtar gradariæ mulæ gradientibus. Vbi conſcendendus eſt elephas ſubmittit genua, & quaſi ſtapedes inſtrueret, præbet ſcandendi facultatem: ſubleuante tamen quopiam homine à tergo ſeſſorem. Infrenes ſunt omnes, nec ceruicē reſtis uincit: ſoluto prorſus capite gradiuntur.

DE COITV ELEPHANTORVM, CAP. XI.

INituri loca quærunt paluſtria, pudoreq; non niſi in abdito coëunt: dicunturq; ferè humanitus ueneri operam dare: etſinon deſint autores, qui barros dicant auerſe coire. Apud quoſdam pro ſummo munere habetur, ut regem elephantino membro donent. Id forte plurimi faciunt, ob immane pretium, quo ueneunt elephanti, utpote quingentis aureis: alij (ſi credere dignum) duobus millibus aureis emuntur: illud forſan non moles corporea, ſed acre ingenium præſtat. Nuſquam ſanè negauerim me alicubi uidiſſe gentes quaſpiam, ſenſu ac ingenio elephantis longe inferiores. itaque is rex Narſingæ opibus ac imperio præſtat cunctos, quos unquam conſpicatus ſum reges, unquámque audiuerim. Vrbs ſitu ac elegantia urbem Mediolanum effingit præſentatque: ſi tamen excipias, quòd in loco eſt decliui.

Barri

Narſingæ regis opulentia

minúsque æquo. Quæ illi subsunt regna, ea Narsingam circundare uidẽtur, ut regnum Ausoniæ ac Venetiæ Mediolanum ambiunt. Ea urbe inter utraque maria procurrente, referebant eius Bramini (hoc enim nomine sacerdotes eorũ dignantur) regem singulo die ad duodecim mille Pardios pro uectigalibus, census'que loco sumere. Huic semper in armis excubant complura armatorum millia: quippe cui bella nunquam desunt, eo finitimis arma inferente. Idolorum est addictus fœdissimæ latriæ, ipsum'que cacodæmona colit non aliter quàm rex Calechut. Vbi duxerimus opportunum fore, hæc explicatius denarrabimus. Viuunt ut idolorum cultores: æs eiusmodi est habitus: qui maioris sunt census, tunica utuntur interiore haud oblonga, caput uero fascia uersicolore Mahumetanorum ritu uinciunt. Gregarij obscœna tantum uelant, cætera sunt nudi. Rex birreto panni attalici caput exornat gemini palmi longitudine. Profecturus in prælium gossipinã induit uestem: hanc chlamyde tegit bracteis aureis ornata. Limbum chlamydis honestant monilia fermè omne genus. Equus eius tanti esse creditur, si pretium inspexeris, quanti est quæpiam è nostris urbibus. Id efficiunt innumeri lapides pretiosi, margaritarum ac uniorum complura genera, quibus phaleræ apparatu incredibili teguntur. Exeuntem in uenationes concomitantur terni aut quaterni reguli, qui deducendi regis officio funguntur: circiter equitum sena millia iter agenti præsto sunt. Colliquescit itaque hunc regem opibus, diuitijs, militumq; delectu, & sexcentis similibus nemini concedere. Monetam cudit, quam Pardios appellant: & item minoris ualoris monetam aliam, quæ Fano dicitur: hanc efficiunt sexdecim minutiores denarij. Aes etiam signatum habent Eas nomine, sexdecim quidem pro nummo argenteo exponuntur. Viatoribus tutum est iter usquequaque, modo à leonibus ferocientibus cauerint. Esculenta quibus aluntur prudens prætereo, eadem demum denarraturus, quum de rebus Calechut sermo fiet. Rex memoratus Christiano nomini plurimum fauet, cum regeq; Portugalliæ, quæ pars est Lusitaniæ, secum magna intercedit amicitia. Præter hanc gentem Christianos uouit nullos: illò enim appellunt Lusitani, honorificéque appulsi tractantur. Visa itaque hac urbe mora complurium dierum, redijmus ad urbem Canonor. Quò quum peruenissemus, triduo ibi absumpto, intra terras proficisci placui, tandemq; aliquando ad urbem Trompatam nomine deuentum est.

De urbe Indiæ Trompatam nomine, deq; nonnullis alijs Indiæ locis.

CAPVT XII.

VRbs Trompatam abest ab Canonor urbe duodecim mille passibus. Illi moderatur idolorum cultor, soli non est admodum ditis, parumq; ab

pelago

pelago distat, utpote mille passibus. Interfluit eam annis perquã mediocris. Illic complura Mahumetanorum nauigia uisuntur: cultores frugalissime uiuunt: maiores non habent opes quàm iuglandes Indicas: eas condunt oriza: Scatet regio lignis & asseribus ad fabricandas [illegible] urnicas aptissimis. Ibi ad quindena milia Mahumetanorum degunt: regi tamen idola colenti obsecundant. A' cultorum habitu & moribus temperabo tantisper, donec ad id loci uentum erit, quo res urbis Chalechut sumus explicaturi: est enim illorum una eadéq; fides. Eorum domus adeo sunt despicabiles, ut nõ pluris singulæ uendantur aureo dimidio: illud etiam haud multo post compertum fiet uobis. Bidui itaque illic absumpta mora discessimus inde, uterq; uersus urbem nomine Pandaran cepimus, distantem à memorata unius diei itinere. Regi Calechut paret, nullius q; fermè momenti est: & comprimis portum habet nullum. Huic ad ternas leucas aduersa est insula deserta, habitatoreq; uidua. Indigenarum superioris urbis is est habitus, qui & urbi Calechut: urbs in diuo posita est. Illinc digredientes contendimus ad urbem aliam Capagot nomine, cui rex Calechut imperitat. In ea urbe est regia pucherrima ueterum more constructa. Qua orientem respicit, perpulchro fluuio alluitur, ab urbe q; Calechut ternis abest leucis. Hic non est maxime immorãdum, quum satis constet, eosdem mores ambabus esse urbibus. Inde igitur abeuntes tandem aliquando per celebrem inclynatam'que urbem Calechut deuenimus. Præterij sciens ac prudens tot regum ac populorum mores habitumq;: præsertim regis Chianul & Dabul, necnon Bathecalo Onóue, ac Mangolor, Canonor, Cuchin & Cachilon, Calonue ac Narsingæ potentissimorum principum, Id abs me factum est fermè ex composito, ut diutius denarrandis rebus Calechut, ceu longe excellentioribus immorarer. Constat sanè hunc regem cunctos orientales anteire reges: ob id indigenarum lingua Samory id est, in terris deus dicitur.

Pandaran

Capagot

Samori

LVDOVICI PATRITII ROMANI RERVM INDICARVM LIBER QVINTVS.

DE VRBE CALECHVT PRAESTANTISSIMA, CAPVT PRIMVM.

NObis ad urbem Calechut, ceu ad Indicarum urbium præcipuam metropolim appulsis, uisum est superiori libro supremam imponere manum, sequentemq; auspicari, quo maiore uoluptate lector afficiatur, rerumq; dignior elegantia animos demulcens mentem teneat, ut nobis studium peragrati orbis opem ferat, ingenióque subscribant uires: hæcq;

ultro peritioribus harum regionum, ceu censoribus acerrimis dijudicanda relinquimus, ut si forte lõge plura aduenerint, ipsi in medium proferãt. Igitur urbs Calechut est in cõtinenti: ædes eius pelago alluuntur. Ibi non est portus, sed quà meridiem respicit ad primum ab urbe lapidem est amnis, qui effluit in oceanum angustiore ostio: is multifariam diuisus per arua dispergitur patẽtia, ac irrigãdis agris carpitur à cultoribus: altiores nõ uehit aquas quàm quini palmi altitudine: incuruat ad urbem amnis non despicabili decursu, eámque interfluit. Mœnibus haud ambitur, uerum continetur circuitu sex mille ædium, non adhærentibus, ut apud nos, ædificijs, sed longiore spatio discretis inter se ædibus, forte ignium metu, aut sanè imperitia ædificandi. Quà uerso in longitudinem extenditur, millenis patet passibus. Domus sunt despicabiles, quippe quæ supra equitis altitudinem ab humo non tolluntur, frondium plerunque laceramentis loco imbricum cooperiuntur, multis contignationibus. Huius rei causſam afferunt, quòd humo egesta ad quinos palmos aqua mox scaturire dicitur: ob id nequeunt altius fundamenta iacere, quæ contignationibus ferendis sufficiant. Negotiatorum ædes tabernæque non minoris, quàm quindenis aut uicenis ueneunt aureis. Cultorum uero domus non pluris ad summum, quàm binis aureis emuntur. Nec idem est omnibus pretium: Aliæ minus aureo nummo: aliæ solido aureo nummo uenduntur.

DE REGE CALECHVT, DEQVE EORVM LATRIA CAPVT SECVNDVM.

PRimum igitur omnium rex Chalechut dæmonum latriæ est addictus, ut haud multo post compertum fiet uobis. Non diffitentur deum optimum maximum cœli ac terræ potissimum architectum, præcipuumq; autorem, ac primariam causſam esse. Sed uero fabulam addunt, somniantq; deũ nullam sui principatus capere uoluptatem quire, ubi negotium iudicandi orbis sumeret ipse: delegasse propterea uicariam operam, ut ipsi comminiscũtur, cacodæmoni, quem deliri mentiuntur esse de cœlo sumptum, iuri reddendo mortalibus: illiq; rursus ineptientes aiunt, factam à deo potestatem tri-
Deumus buendi cuique quod suum est, pro benefactis, uidelicet, ac malefactis mercedem emeritam. Huic Deumo nomẽ indidere. Deum uero maxiumm Tame-
Tamerani rani appellant. At Deumum dæmonum fallacissimum, rex in eius regia constructo ad id sacello hoc apparatu, ut illico colliquescet, colit. Sacellum patet quaquauersum testudinis latitudine duũm passuum: tollitur autem ab humo non plus ternis passibus. Ingressum ligneum ostium præbet cum antipagmentis, quæ sunt dæmones complusculi torreutice sculpti. ut in emblematis uisitur. In sacello medio collocata est sedes soliũ instar ex ære, æneum

admittens

admittens sessorem dæmonem. Dæmō sedens diademate redimitum caput habet modo Romanorum Pontificum. Sed id plus habet quòd diadema ternis insignitur cornibus. Fulciūt item dæmonis caput quaterna cornua, oreq; uastissimo hians, dentes præ se fert quaternos: naso est deformi, toruis trucibusq; luminibus, uultu minaci: aduncas manus uncini instar habet, pedes uero gallo haud absimiles. Qui monstrum horrendum ingens conspicantur, pauent continuo: res est sane uisu indignissima, eadémque horrifica admodum. Sacellum ambiūt picti dæmones ad omne testudinis latus, hoc est, in singulo angulo sedens ex ære uisitur satanas, ita fabrefactus, ut undecunque flāmescere uideatur, absumentibus animas miserandum in modum flāmis. Animabus eiusmodi magnitudo semidigiti est, aut procerioribus soli di digiti. At demon dextra animam ori admouet: sinistra autem ex inferiore loco aliam corripit. Singulo mane eorum sacerdotes, Bramini dicuntur, memoratum idolum rosacea, & id genus latice odorifero emaculant, sufficiūtq; uarijs odoramentis: suffitum humi procumbentes adorant: intra heptomadam aliquando idolo sacrificant, etsi nunquam litant. Sacrificando hunc ritum seruant: Abaculum habent in altaris modum, trium palmorum altitudine, latum quaternos palmos, longum item quinos. Abacum sternunt omnifariam floribus ac puluisculis odoriferis. Sic referto floribus altari, sanguinem galli uasi argenteo carbunculis ignitis oppleto indunt, additis suffimentis odorum innumeris: thuribuloq; accepto adolent largissime thura, altare circumuecti, tinniente crebrius interea tintinnabulo argenteo. Gallum mactant cultro argenteo, cruoreq; infectum cultrum nonnunquam igni admouere solent. Aliquando cultro arrepto edunt gestus nescio quos, ut solebant qui à lanista olim ob munus gladiatorium rationem inferendi & euitandi ictus discebāt. Crematur sanguis galli totus accensis funalibus altare complē tibus. At sacerdos immolaturus galli sanguinem, lacertos pedesq; argēto exornat, ita fabrefacto ut astātium auribus tintinnabuli instar insonet: Pectus bulla nescio quæ condecorat: id est eorum insigne. Peracto sacrificio, sumpto ambabus manibus tritico, discedit ab altari cessim cancrorum more gradiendo, nusquam ab altari oculorum aciem flectens, donec ad arborem quādam peruenerit: quò ut deuentum est, mox manibus reseratis in ipsam arborem effūdit triticum, quod tulerat occlusum: elatis supra uerticem manibus demū rediens unde digressus fuerat, altare omni cultu denudat.

Dæmonis simulachrum

Bramini

Sacrificandi ratio

De regio more, quem rex discumbendo seruat. Cap. III.

PRius rex cibum sumpturus non discumbit, quàm quaterni sacerdotes regias dapes dæmoni in hunc ferme modum obtulerint: nam passis manibus, eisdēq; supra uerticē elatis, ac cessim utraq; occlusa manu ad se retracta, pollice tantum prominente, idolo esculenta quibus rex uesci debet, offerunt, ibi tan

ibi tantiſper opperiuntur, donec nõ ſit uero abſimile, quempiam eſſe potuiſſe. Ea adducti ratione id agunt, ne rex quicquam ſumere uelle cẽſeatur, quod idolo honoris gratia non ſit oblatum prius. Id eſculenti quo rex ueſci conſueuit, affertur in trulla lignea arboris cuiuſdam latiore folio ſtrata: ueſcitur oriza, & compluſculis alijs rebus, quarum in præſentiarum nõ ſatis memini: humi recubat abſq; ſtragulis: diſcumbentem ſtantes ſacerdotes circunſtant, nuſquam propius quàm ad quaternos paſſus accedentes, regis uerba reuerentiſſime obſeruantes. Vbi uero rex eſſe deſierit, actutum ſacerdotes quicquid dapum ſuperfuit, in locum quendam transferunt, inq; nuda humo collocant: quo facto rurſus & iterum manibus complosis excitant corniculas aues nigricantes, quæ ad hoc unum aluntur: hæ enim ſigno huiuſmodi aſſueuere, propterea ueluti teſſera data illico aduolãt, regiasq; reliquias depaſcũtur: has uolucres nephas eſt lædere: ob eam rem tuto uolitant quocunq; libuerit.

De ſacerdotibus urbis Calechut, qui Bramini dicuntur: Cap. IIII

COnſentaneum eſſe arbitramur, plurimumq; uoluptati legentium conducere exiſtimamus, ubi horum ſacerdotum ſtatum ac mores expediuerimus. Hi igitur eius loci ſunt apud eos, cuius ſunt & apud nos ſacerdotes primarij. Ducturus rex uxorem, prius thorum inire non conſueuit, quàm à digniore ſacerdote noua nupta deflorata fuerit. Nec id munus ultro ſubeunt ſacerdotes. Stupri à rege pretium conſtituitur quingentorum aureorũ. Hunc morem præter regem Calechut ſeruat nemo.

De multijugis idolorum cultoribus in urbe Calechut. Cap. v.

IAm iam expediemus multijugũ indigenarũ urbis Calechut idolorum cultum. Primores idolorum cultores Bramini appellantur: ij ſunt eorum ſacerdotes: qui prioribus ſuccedunt, uocitantur Naeri, non minoris ſunt apud eos quàm apud nos patritij pẽdũtur. Horum intereſt enſem, clypeum, arcum, lãceamq; quum prodeunt ferre. Deſinentibus hæc circumferre, aufertur ceu exautoratis nobilitatis inſigne. Qui tertiæ claſſis habentur, ij eius loci ſunt apud eos cuius apud nos ſunt cerdonicam exercentes artem. Sequentes Mechoa dicuntur, piſcatu uictum quæritantes. Qui nouiſſimis ſunt proximi, illis Poliar nomen eſt inditum. Ad hos ſpectat piper, uinum iuglandesq; legere. Poſtremi uero Niraui appellantur. Ea gens poſtquam ſeuit orizam, eandem colligit: at Poliar & Niraui etiam ueluti poſtremæ tribus hominibus, neutiquam niſi uocatis ad Bramini & Naëri propius quàm ad quinquaginta paſſus accedere licet: ob id deliteſcunt in umbraculis ac locis paluſtribus. Quum prodeunt ut à longe exaudiantur, uoce inclamant neſcio quid ſublatiſſima, ut nobiliores moneant, ne inopinatò reperti luant morte pœnas. Vbi enim uſu euenerit, ut Bramiui & Naeri inclamationibus aſſueti haud moniti forent, obuiam quempiam ex illis capite cenſis haberẽt, dũ arua reuiſunt, impune eos leto tradere queũt: ob eã rem inclamationibus aduẽtantes quoſ-

tes quoſcũq; præueniũt, monentq;, iã uobis innotuere ſeni idolorũ cultores.

De habitu regis ac regimine, cultorumq; urbis, deq; edendi modo,

CAPVT VI

REgi ac reginæ, incolisq; urbis, idolorũ cultoribus haud dubie diſſimilis non eſt habitus: quippe qui goſſipino, haud ſane ſerico panno obſcœna tantum uelant, cætera ſunt nudi: pedibus incedunt nudis, apertoque capite prodeunt. At Mahumetani tunica interiore ad umbilicum uſq; amiciuntur. Fœminæ uero eodẽ habitu utuntur quo & uiri: latriæ idolorum cultores, uti conſueuere: ſed id plus habent, quòd promittunt capillum mirum in modũ. Rex ac primores urbis inconſultis ſacerdotibus non ueſcuntur carnibus: cæteris autem gregariis licet quibuſuis ueſci earnibus, ſi uaccas excepias, qui Niraui & Poliar dicuntur: mure ac piſcibus ſole exuſtis ueſcuntur.

De horum ritu poſt obitum regis. Cap. VII.

EXempto rebus humanis rege, ſi ſuperſtites ſunt mares liberi aut germani, aut fratrum filij, ij minime regno ſuccedunt: nam filio ſororis ex gentis inſtituto ſceptra debentur: qui ſi nullus foret, regno ſuccedit is qui arctiore coniunctione regem contingit, non alia, aiunt, de cauſa, niſi quòd Bramini ſacerdotes, ut præfati ſumus, reginam deflorauerunt. Peregre proficiſcente aut exeunte in uenationes rege, ſacerdotes uel uigeſimum annum tantum nati reginã domi aſſeruant, illi aſſiſtentes: nihilq; gratius regi contingere poſſet, quàm ut reginæ per ſtupri cõciliationem aſſueſcant. Propterea exploratum habet rex ob uulgatam reginæ pudicitiam, ex ea ſuſceptam prolem inter liberos collocandũ minime fore. At ſororis natos ueluti ſibi iure ſanguinis coniunctiſſimos, adſcire in imperij partem conſueuit. Rege defuncto regni indigenæ omnes barbam ponunt, capitéque tonſo deſiderium regis teſtantur. Nec omnibus eſt idem mos, alijs menti partem nouacula nudantibus, alijs uero capitis partem ſolum tondentibus, ut ſua trahit quemque uoluptas. Per id tempus etiam quo regem funerantur, qui piſcatu uitam trahunt, per ſpecim mœroris à piſcium captura temperant octonis diebus: & ubi ex coniunctis regis quempiam mortem occumbere contigerit, itidem ſeruãt quod rege defuncto ſeruari memorauimus. Rex quandoque adductus ſuperſtitione, ad annum ab re uenerea abſtinet, & item animo deſtinat ueſci nolle betolis: hæc ſunt folia quæ Aſſyrij mali frondis ſimilitudinem exprimũt: has enim frondes in cibatu habent gratiſſimas: æque quidem illis utuntur ac nos bellarijs ex ſaccaro ſcitiſſime conditis: eas enim ceu illecebras edunt: nec alia quàm uoluptatis aut exuſcitandæ ueneris emortuæ cauſa, illa eſſe creduntur, dum huiuſmodi folia mandunt. Edere ſueuerunt fructum quendam, cui coffolo nomen eſt: hunc mittit arbor arecha nomine, palmæ non abſimilis, quæ carjotas gignit non abſimiles, conſimiles producens fructus. Miſcent inſuper cõtritas oſtrearum conchas calcis inſtar cinami.

Betoli folia

Quomodo

Quomodo idolorũ cultores inter se coniuges cõmutant. Cap. VIII.

PAtritij ac negotiatores hunc morem inter se seruant. Fit quandoque ut iure amicitiæ alter alterum miro affectu prosequatur. Propterea quibus sunt uxores amicis, nonnunquam complacitum est per speciem maioris coniunctionis uxoribus commutãdis operam dare: stultorumq; lingua mutuo se compellant in hunc ferme modum: Heus tu amice, coniunctissime uiximus. At ille: Ita diutine cõiunctius amiciusq; uiuere nequiuimus. Et rursum alter. Verum ne loqueris, quum adstruis te mihi amicũ esse optimum? Sum, inquit ille: Et itẽ prior: mehercle diligis me? At socius: amo te mediusfidius. Tum ille: Commutemus uxores ea lege, ut tu mea, ego uero tua potiri queã. Tum alter: ain, tu serio? Cui ille: ita per Pollucem. Concedamus, inquit socius, domum meam. Quò ubi peruentum est, alter eorum inclamat uxorem: Accede, ait, mulier, hunc q; sequere: quoniam deinceps coniunx erit tuus. At mulier: quam ob causam? loqueris ne serio? At prior coniunx: non iocor quidẽ. Tum mulier, lubens, inquit, sequor. Protinus his ultro citroq; dictis, abit cum prioris socio uiri mulier, inuicemq; coniugem suam iure cõmutationis ad socium mittit, qui prior adduxit mulierem. Hoc institutum permutandis seruant uxoribus. Pignora uero alterũ parentem sequuntur. Alijs uero idolorum cultoribus lõge sunt alij mores: nam fœmina septenis nubit uiris, qui in concubitum noctes alternãt. Vbi autem pepererint mulieres prolem, delegant ad quemcunque ex septem coniugibus uoluerint, à quarum assertione nulla est prouocatio.

Polygametia

De ritu edendi incolarum, deq; corum iustitia. Cap. IX.

HVmi procumbentes edunt in trulla ænea: cochlearis uicem supplet arboris folium. Esculenta sunt oriza, pisces, aromata, fructusq; ignobiliores. Ex ea hominum nota qui rustici dicuntur, adeo illote ac fœde uiuunt, ut edentes in ollam manum intingant: dumq; orizam capiunt, fœdantes in olla manus in pilæ modum concinnant, sicq; concinnatam admotamq; ori uorant. Id genus iustitiæ apud eos uiget: ubi quis quempiam cõfecerit, correptus pœnam in hunc modum luit, Genus habent patibuli, id est, palum longũ quaternos passus. Huic non longe à fastigio ligni scipiones gemini in crucis figuram affiguntur. Tunc palo per terga sontis acto, terebratum homicidæ corpus cruci miserãdum in modum infigitur, sicq; affixus infelix pendet, donec uitam exhalauerit. Patibulum huiusmodi patrio sermone Vncaleut appellant. Qui uero consauciant, aut scipione quempiam uerberant, ij culpam ab rege auro redimunt. Obærati uero ita præstare solidum compelluntur: nam ille cui quippiam debetur auri, monet obæratum ut soluat. At is qui es contraxit alienum, uerba dat. Quod ubi intellectum est illi cui aurum debetur, ubi per archigrammateos regis, qui centeni esse dicuntur, constiterit id æris esse contractum, tunc prasini coloris fronde arrepta tam diu hominem consectatur,

Atrox homicidæ supplicij

Creditorũ mira exactio.

sectatur.donec,comprehenderit:cõprehensum uirenti fronde circũscribit,iubetq; lingua incolarũ his uerbis,nisi solido præstito illinc ne abeat:hęcq; usq; tertiò profatur,per caput Bramini, id est nomen sacerdotis:& item per caput regis iubeo,ne hinc discedas,nisi æs retẽtum dissolueris. Ille uero qui intra circulum circumscriptus est,aut protinus solidum præstat,aut illic uitam sine custode exuit:qui si aliò diffugeret,semel correptus continuo leto iussu regis traderetur.

De eorum latria erga idola. Cap. x.

ADoraturi idola ante emersum solis stagno lotionis gratia immergũtur,sicq; loti nihil prius contrectant quàm domi suæ preces ad idola fuderint:orant enim humi strati,idq; clanculum.Dum sic orant,edũt gestus nescio quos dæmoniacos ueluti lymphati, inuersis luminibus,miroq; oris dehonestamento instar portenti.Pauorem non sine horrore cõspicantibus inferunt:nec horæ quartam partem orando perẽnant. Vbi uero edẽdi tempus appetierit,esse nequeũt,nisi obsonia concinnauerit à patrittijs quispiam.Ea cura fœminis non delegatur,quando certe sua tantum curant esculenta. Hunc morem solum nobiliores seruant.Fœminis autem aliud non est curæ, quàm muliebri mundo studere:ob eam præsertim causam, quòd uiri cum eis ante non coëunt,quàm lotæ fuerint, suffitæq; uarijs odorum generibus. Quum prodeunt fœminæ,mirus est monilium apparatus,ab auribus pretiosis lapillis dependentibus,lacertisq; ac pedibus omni genere cultis.

Quomodo prælium ineunt Cap xi.

IN ea urbe quotidie quasi ex instituto à lanista rationem inferendi cuitandiq; ictum more digladiatorum discunt cultores,ense, clypeo ac lãcea exerciti.Profecturo ad bellum regi in expedito sunt centena peditum millia:nam equitum ibi usus est(præter elephantorum)nullus. His uehitur præliaturus rex,qui regem sequuntur,uitta serica,eademq; coccinea caput uinciunt.Prælium inituri,ense obrotundo,clypeo,lanceis ac arcubus utuntur:regis uero insigne est nescio quid rotundum ex arborum frondibus complicatis instar cooperculi doliꝰ cuiuspiam,arundini adfixum: eo candentis ardorem solis arcet: Somler lingua patria dicitur. Vbi utrinque constitere acies ad trinum arcus iactum,rex mittit sacerdotes suos(Braminos appellant)in hostium castra, ut ex se regi dicant,propius cum centenis Naeris(ꝰ sunt nobiliores roburq; militiæ)collaturus pedem accedat,se quoq; cum totidem protinus accessurum. Naĕri
Hoc renuntiato uterq; se accingit expeditioni bellicæ,inq; itinere medio centeni cum centenis manus conserunt:qui si uel tridui spatio concertarent,nunquam pnnctim, sed cæsim feriunt bino ictu caput petentes:item semel tantum cruribus intentant ensem. Vbi uero quaterni uel seni mortem oppetiere,continuo sacerdotes bellum dirimunt,eorumq; iussu utrinq; canitur receptui.Dirempto prælio sacerdotes utriusq; exercitus ultro citroq; contendentes, utrosque reges his uerbis percunctantur: Vultis'ne amplius ? At sacer-

dos: Minime, infit. Itidem ex hostili exercitu sacerdos agit. Hunc morem præliando seruant cum centenis centeni. Rex uehitur quandoq; elephanto, non nunquā à suis triarijs (Naëri dicuntur) incessu perniciſſimo conuehitur. Prosiciscentem regem sequuntur multijugis musicæ instrumentis concinentes. crepant tympana, & id genus complura. Naëris suis stipendij causa singulo mense quaterni penduntur carlini: dum uero bella ingruunt, seni: hoc stipēdio uitam trahunt milites. Ii dentes habent nigricantes, ob eam herbam quam crebrius mandunt. Hos ubi occiderint, rogo miro apparatu imponūt: alij adseruant horum cineres: cæteris uero non idem est funerandi mos, gregarijs præsertim: alij uita functum intra proprias ædes tumulant: alij in ædium uestibulo: alij corpora in amœnis secessibus, ac uiridarijs suis humant. Monetam cudunt non aliter quàm in urbe Narsinga. Quum ego illic agerē, ex omnibus fermè orientis partibus negotiatores aderant, cumprimis Mahumetani: alij ex regione Melacha, ex Bangella alij: nonnulli ex Tarnassari, ex Pego & Ciriomādel alij: nonnulli ex Zeylan de Sumatra, id est, Taprobana, alij ex Colon, nonuulli ex Caicolon, alij ex Bathecala, & innumeri fermè alij, præsertim iam notiora nomina, uidelicet Persæ, Arabes, Syri, Turcæ, Aethiopes, & ex regno Narsingæ compluſculi, tot aduenæ exq; uarijs regionibus per id tempus quo illic agebam, aderant in urbe Calechut florentiſſima. Illud esse noueritis, quòd qui idola colunt, non sulcant maria: id munus Mahumetanis delegatur, utpote exercendis commercijs aptioribus. Incolunt enim urbem Chalechut circiter quindena Mahumetanorum milia, qui ex ea urbe plerunq; oriundi dicuntur.

Quomodo ibi maria sulcant. Cap. XII.

QVomodo enim maria adeant, quóue tempore se pelago committant, qualiter fabricentur nauigia in eo latere ubi uisitur Calechut, haud multo post compertum fiet uobis. Igitur naues fabricantur non minores, quàm quæ quadringentis aut quingentis dolijs ferendis sufficiant: patentq; absq; tecto. In nauium commiſſuris nullo modo stupam ponunt, sed asseres adeo affabre connectunt, ut optime arceant aquas: commiſſuras pice ferrumināt. clauisq; ferreis abunde firmant communiūtq;: nec à stupa temperant ob id quòd illius sint egentes, quando affatim stupæ ac lini aliunde ille cōuehitur. Assamēta habēt trabesq; multiplices: & si ligna quæcūq; spectaueris, nostris quidem non sunt deteriora, nosq; copia lignorum superāt: uela nauium habent gosipina, eademq; in ima parte geminata: utraque enim utuntur ducturi in altum, ut uenatorum uim maiorem uela cōcipiant, tumescantq; magis. Nos itaque in ea re superant, qui unis tantum utimur uelis. Ancoras iaciunt marmoreas, longas octonos palmos, at quaquauersum binos: eas gemino fune appensas æquori induunt: ancoras præter has habent nullas: nauigādi stata habent tempora. E' Perside usq; ad eam plagam, cui Cumerin nomen est (ca

est(ea meridiem uersus abest à Calechut octo dierum itinere)octonis mensibus,id est,inter Septembrem & Aprilem maria sulcant, à Calendis autem Maijs usque ad mensem Sextilem medium. Ab hoc latere sinus urbis Calechut temperandum est à nauigationibus, ob nimiã pelagi sæuitiam: nam undabundo indignantíq; oceano haud tutò naues committuntur. At illi habẽt temporum uices contrarias. Quum enim apud nos ob candens sydus arent fermè omnia, tunc madefiunt ibi cuncta ob effusum largius imbrem: nam Maio, Iunio, & item Quintili ac Sextili mẽsibus largior ibi effunditur imber, interdiu non solum, sed etiam noctu, non usq;, sed subinde pluit, modo noctu, interdiu nonnunquam. Per id tempus uix Phebus supra horizontem emergit: cæteris uero octonis mensibus pluit nunquam. Aprili exeunte soluunt à promontorio (latus appellant) Calechut, & uersus caput Cumerin uelificant, aliamq; oram pelagi nanciscuntur, ubi æquor minime sæuit: tunc trãquillo mari aromata conuehunt minutiora. Nauigia, ut apud nos, alia aliis locis nomina acceptant: liburnicas alij sambuc nominant: celoces alij more nostro complanatas capel appellant. Minora igitur nauigia, ut sunt cymbæ, & id genus alia, quibus maiora nauigia quandoq; more nostro remulco dicũtur, parao nominant: hæc sunt denos passus longa è solido ligno: remis ac malo utuntur harundineis. Sunt item ibi actuariæ naues, almadías uocant, solidæ absq; commissuris: & rursum alias habẽt nauiculas lõgas passus duo, denos, uel terdenos, rostro perquàm angusto: unicq; tãtum homini aditus patet, adeo in arctum eius ostium agitur: hinc & hinc acuminantur maxime, caturos appellant: remis aut uelis aguntur ocyus multo quidem quàm triremes aut liburnicæ, uel celoces nostræ impelluntur uelificantes. Ii sunt piratæ, qui maria infestant. Fabrefiunt huiusmodi naues in insula non longe à Calechut, cui Porcai nomen est. *Porcai insula*

De regia principis urbis Calechut, Cap. XIII.

REgia principis Calechut patet non minus mille passibus, si ambitum spectaueris. Paries parum consurgit, ut iam prędiximus: structuram affabre tamen elabotatæ trabes superpositæ coniungunt, toreutico operæ intercursã tibus dæmonum figuris: quod opus circiter ducentis aureis constare creditur: neque altius tolli queunt ob instabile solum, quo fundamenta iaci nequeunt, mox aquis scaturientibus. Quas uero margaritas, & id genus pretiosos lapillos rex cultus circumferat, uix expedire præ magnitudine rei possum: excedunt enim æstimationem omnem: etsi per id tempus, quo illic agebam, parum genio indulgens mœstissime uiuebat, tum ob id bellum quod illi rex Portugalliæ intulerat, tum uel maxime ob eam ægritudinẽ, quam Gallicam appellant, qua maxime afflictabatur, quum præsertim iugulum morbus inuasisset: tamen auribus pendebant lapilli pretiosi, lacertosq; ac manus, pedes ue ac crura tot monilium genera honestabant decentissime, ut satis pro *Pustulæ apud Indos*

rei magnitudine referri non possint. Regis thesaurus immẽsus creditur, quippe qui uix binis cellis continetur. Thesaurum efficiunt innumeræ aureæ bracteæ, laminas appellamus: & rursum tantum signati auri, quantum onerandis centenis mulis abunde sufficeret: id adseuerabant eorum sacerdotes, qui regis arcanorum sunt callentissimi. Ferunt id auri corrogatum à prioribus regibus esse, numero fermè duodenis, qui reipublicæ prospectum iri cupientes, tot opes congessere, estq; in primis magni pendendum, in memorato thesauro, monilibus & id genus multijugis, eisdemq; pretiosissimis lapillis oppletũ scrinium ternis longum palmis, & item latum circiter binis, pluriscq; esse creduntur, quàm ut emptorem nasciscantur.

Thesaurus

De aromatibus, quæ urbs Calecht mittit. Cap. XIIII.

PIper mittit suburbanus eius urbis ager: legunt etiam nonnihil intra urbem cultores. Caulis piperis infirmus est admodum, instarq; uitis absq; adminiculo (pedamenta uocamus) consistere nequit: hederæq; non est absimile piper, quippe quod serpit, & altiore complexu proximam semper arborem uincere consueuit. Dicta arbor, imò frutex dispergitur in ramos compluſculos intra geminum ac ternum palmum longos. Folia eius mali Assyrij figuram exprimunt: sed hæc crassiora pinguiuſculaq; nonnihil, intercurrentibus ex aduersa parte minutioribus uenis. E` singulis malleolis seni dependent racemi palmo haud ampliores, passilis non absimiles, confertiores tamen. Color is est, qui & immutioribus uuis. Legunt itaque mense Octobris ac Nouembris in colorem prasinum adhuc inclinantes, ad solemq; apricantem assandum imponunt tegetibus: triduo nigrescit non aliter quàm huc affertur: absque cultu alio putandi, minusq; ligonizandi cura est illis, simplici ac syncero telluris prouentu. Mittit & regio zinziber: haud dubie radix est, eruiturq; nonnunquam pondo unciarum duodecim: nec omnibus est eadem amplitudo: plus non agitur in profundum radix, quàm ad ternos uel quaternos palmos harundinum modo. Quum eruitur zinziber, relinquunt internodium radicis in scrobe, unde erutum est zinziber, terramq; radici aggerunt ceu semen eius radicis, proximo anno eruturi fructum, id est, zinziber. Inuenitur in locis æquis instar myrobalani: in tellure tamen rubente omnifariam, ibi legitur zinziber. Caulis eius pirum mediocre effingit: mittitur ut piper in subligarijs.

Piper

Zinziber

De nonnullis urbis Calechut fructibus. Cap. XV.

IBi etiam reperiuntur nonnulli fructus, quos cultores iaceros appellant. Caudici eius arboris amplitudo piri est: fructui magnitudo bini ac medij palmi: crassitudinis uero humanæ coxæ. Gignitur fructus in caudice arboris subtus frondes, alij circiter medium caudicem. Colos est uiridis, cætera nuci pineæ haud absimilis: uinaceis tamen minutioribus. Quum maturescere

scere incipit, obducit nigrantem colorem, marcerique uidetur. Legitur is fructus mense Decembri: saporis sunt fermè peponis, castoreum redolentis, parumq́, si saporem quæras, abest à cotoneo Persico, eodemq́ mitiore: uariam in cibatu uoluptatem parit, uideberis modo edere fauum mellis, modo suaue Medicum malum comedere: intra membranas habet ut malum Punicum, inq́ eis delitescunt fructus nescio qui, mollibus non dissimiles castaneis: si enim igne torrentur, saporem castaneæ repræsentant, Propterea fateri licet, non esse excellentiorẽ digniorẽ mue illo fructu quempiam. Est item fructus alius, amba nomine. Eius caudex magna dicitur, simillima est arbori, frequentesq́ ut piro fructus: is iuglandem nucem è nostris effingit, quum iam sunt absoluti: quum matuescit, fului eiusdemq́ splendentis coloris est: intra corticem occultatur fructus, ut amygdalæ aridæ: Damasceno gustu suauior est fructus: conduntur in cadis, ut apud nos oliuæ, sed sunt lõge meliores. Illic etiam inuenitur fructus, cuius forma est peponi simillima: ubi incideris, mox comperies intus uinacea uuæ instar terna aut quaterna: arbori est eadem amplitudo, quæ est cydoneo malo, foliaq́ eidem similia: fructui nomen carocapel inditum est: in cibatu est optimus, medicinaq́ aptissimus. Itemq́ alius fructus uisitur, mespilis non dissimilis: uerum albicantis est coloris: hunc haud memini. Habent & fructus quosdam cucurbitis similes, sed condituræ aptiores: res est non indigna memoraru, huic nomen est comolangæ: oritur inculta tellure peponum modo. Mittit idem ager fructum alium memoratu digniſſimum, mala apolanda appellant, tollitur ab humo nonnihil supra hominis unius altitudinem: folia gignit quaterna uel quina surculis connexa: singula folia singulis hominibus ad arcendam pluuiam solemq́ sartum tectum præbent. In folio medio consurgit malleolus instar caulis fabæ flores producens, fructusq́ edit longos palmum unum, quandoque medium, crassitudine hastæ conti unius. Quum legunt hos fructus non operiuntur maturitatem, uerum præcoces colligunt, probe intelligentes eos domi matuescere: pariunt singuli surculi circiter ducentos fructus miro prouentu, secq́ inuicem contingunt in modum pineæ nucis, conferti admodum. Triplex horum genus: alij cianchapalon uocitantur, gustu magnopere suaues, cordi præsertim conducentes plurimum: colos est illis subfuluus, tenuissimæq́ siliquæ. Alij cadelapalon dicuntur, superioribus etiam in cibatu gratiores, ijdemq́ longe suauiores: reliqui uero ceu insuaues nullius sunt usus. Quos diximus esse hominibus ad uescendum non ingratos, eos aiũt ficis nostris non esse absimiles. Horum arbor in uita semel tantum fructus gignit: uerum ad radices consurgunt quinquaginta aut sexaginta surculi, qui parentem renouant, ne sit nepotum expers. Hos transferunt aliò cultores spe futuri prouentus: nam constat eos intra annum fructificare. Quum uero fructus huiusmodi legere uolunt, si uirentes nimium fuerint, id est, acerbi nimis, ut

Amba

Carocapel

Comolanga

Malapolanda

matureſcant ocyus, calcis nonnihil ablaqueato caudici imponunt: leguntur ij fructus uberrime toto fermè anno: ueneunt uiceni ſingulo nummo, id eſt, quarta ſolidi parte. Mittit idem ager anno toto flores propè innumeros, roſas, uidelicet, albicantes rubentesq́, necnon fului coloris.

De feraciſſima totius orbis arbore. Cap. XVI.

EST & alia arbos cognitu ſanè digniſſima: quippe quæ fœcunditate ac fructuum mira ſuauitate totius orbis arboribus longe eſt præſtantior: ea palmæ inſtar cariotas edit: inde uberior mortalibus prouentus quaſi denum emolumentum: fert enim ligna igni alendo aptiſſima, iuglandesq́ in cibatu gratiſſimas: item funes uelificationibus admodum conducentes: præterea tenuiſſimos pannos, qui ubi colore quopiam infecti fuerint, ſericum præſentant. Mittit etiam dicta arbor ad fouendum ignem carbunculos optimos, uinumq́: item latices, oleum, & ſaccarum: ex frondibus uero quæ decidũt, quũ, uidelicet, tempeſtate aliqua ramus quiſpiam è caudice auellitur, fiunt ædium imbricamenta, uicemq́ tecti ſupplent, idq́ ſenos menſes aquam continent, adeo ſartum tectum præbent. Vix dictis erit fides, niſi rem compertius expediam. Memorata arbor nuces producit cariotæ inſtar, ſingulæq́ arbores ducentas nuces gignunt. His demunt priorem corticem, ignibusq́ delegant: nã lignorum modo flagrantiſſime ſubiecto igne ardet. Alius uero fructus goſſipino aut byſſino non eſt abſimilis: linum quidem figurat, poſtquam ab artifice expolitum eſt: ex floribus uero pannum conficiunt ſerico ſimillimum: ſequens autem penſum rurſum nent, indeq́ fiunt tenuiores funes, hosq́ funiculos nectunt, ut ex illis grandiores funes faciant, nauigationibusq́ ſufficiant. Ex proximo nucis cortice, qui tertio loco ſuccedit, carbones eruunt. Vltimus autem cortex nucem occulit in cibatu gratiſſimam: corticis huius craſſitudo minimo manus digito haudquaquam maior eſt: cum nuce ſimul latices gignuntur: iuglandeq́ adoleſcente, creſcunt item aquæ in ea adeo, ut abſoluta nuce ſimul aquæ interiora nucis occupent: tantumq́ laticis in nuce quã doq́ uiſitur, ut haurias ex ſingulari nuce ternos aut quaternos aquæ calices: ea potu eſt ſuauiſſima, eademq́ limpidiſſima, roſaceæ non abſimilis: fit ut inde oleum pinguiſſimum, nuxq́ ipſa homini gratior ac exiſtit, eſſe nequiret. Vobis itaque iam innotuere ſeptena huius nucis emolumenta. Alterum autẽ huius elegantiſſimæ arboris ramum nuces producere minime ſinunt: uerum circiter medium caudicem incidunt mutilantq́ truncum, mane & ueſperi cultro conſauciant, liquoremq́ neſcio quem infundunt: iſq́ fugit ex arbore ſuccum: quo hauſto, in ſuppoſita ad id uaſa proſilit: colligunt enim noctu ſimul & interdiu calicem liquoris ſingularem: unum hunc enim liquorem igne ſubiecto decoquere ſolent, rurſusq́ & iterum decoctum id agunt, ut uitalis aquæ ſimilitudinem exprimat: cuius tamen mirus odor, ne potum dixerim,

adeo

adeo cerebro humano est infensus, ut si modum excesseris, furorem propè pariat, non aliter quàm temulentis euenire consueuit. Is itaque liquor inibi temeti uicem supplet, eoq; ut nos uino illi illecebre utuntur. Ex alio autem dictæ arboris ramo legunt saccarum, uerum fermè insuaue. Fert dicta arbor perennes fructus, modo uirides, aridos modo: gignere incipit anno quinto. Inueniuntur hæ arbores interuallo ducentorum mille passuum. Habent hæ arbores dominos, tantiq; sunt apud cultores, ut si aliquando uiguerint inter reges ac principes bella adeo atrocia, ut etiam alter alterius natum confecerit, pacem tamen non aspernentur. Verum ubi inter certandum belli licentia, aut iure uictoriæ memoratæ arbores excisæ fuerint, qui arborem læsit, pacem nunquã consequitur. Viuunt dictæ arbores ad annos quinos supra uicenos: fabulosa amant loca: panguntur ut iuglandes, ut inde oriatur arbor. Mittit item ea regio nescio quid aliud, de quo optimum sumunt oleum.

Quomodo serunt orizam. Cap. XVII.

COlunt arua, ara'ntque bobus terras ut nos. Quum uero serendæ orizæ tempus appetierit, eius rei lætitiam omni musicorum genere tripudioq; incredibili gestientes testantur: inq; maioris lætitiæ specimen denos homines dæmonum cultu habituque horrifico exornant, ijq; clangentibus tubis gesti unt quasi choreas ductitantes: festa celebrantes rogitant ac precantur cacodæmones, ut uberrimum orizæ prouentum elargiantur.

Quomodo uisunt ægrotos medici. Cap. XVIII.

VBi quispiam idolorum cultor mercimonia exercens ægritudine aliqua cõflictatur, eoque peruenerit, ut efflaturus animam censeatur, tunc nonnulli incolæ, quos ipsi medicos appellant, ad id munus delegati, conticinio noctis amicti horrifico dæmonum habitu, eos qui iam sunt deplorati uisunt: injciunt torrem in ore ignitum, manibúque gestantes ignem, inq; pedibus calopodia crassitudine passus unius habentes, & absono clamore tinnitu quorundam instrumentorum ægri auribus obstrepunt, horrore tanto, ut etiam incolumis his auditis uisisq; ægrescceret quamprimum, horretétque ac humi procumberet. Eiusmodi enim sunt eorum medici, qui ægros reuisunt solanturque. Eius regionis cultores distenti ac farti quandoque ob uoracitatem nimiam, ut sunt edaces plurimum, ubi stomachi morbo laborant quopiam, contritis ternis zinziberis radicibus, indeq; succo facto, cyphum plenum succo huiusmodi hauriunt: quo hausto, intra triduum conualescunt. Degunt igitur ij homines brutorum modo.

De trapezitis ac colibistis. Cap. XIX.

HAbent colibistæ & mensarij pondera ac bilances adeo minutas, ut si pyxidem, ubi asseruant, & reliqua id genus quibus pondus efficitur tru

tineris, unciam non excedant, adeóque iustum est examen, ut etiam capillum ponderare queas. Vbi autem adulterinum aurum à puro obryzoq; dignoscere uoluerint, Lydio lapide, nos indicem appellamus, nostro more utuntur. Id plus habent, quod probaturi aurum pilam habent ex rebus nescio quibus compositam, ceram exprimentem, lapideq; Lydio, quo probatur aurum, pilæ impacto, remanentibus ibi auri maculis, in ueri notionem deueniũt adulterinumq; à puro auro discernunt: aiuntq; eorum lingua, id optimum est, illud uero deterrimum. Pilam autem memoratam ubi auro oppleta fuerit, liquefaciendam igni indunt, aurumq; quod imbiberat colligunt. Sunt itaque ij trapezitæ omnium insanissimi, eiusq; artis quam exercent propè ignari, ne dixerim expertes. Mercimonia exercentes, ubi emundis uẽdundisq; mercibus incumbunt, hunc morem quem haud multo post referabimus, obseruant. Proxenetam habent, cuius opera exercendis mercimoniis utuntur in hunc fermè modum: nam emptor uenditorq;, ubi conuenit inter eos de exercendis commerciis, consistunt in orbem: tunc proxeneta arrepto uelo siue gausape propalam dextram uenditoris apprehendit, comprehensámq; gausape uelat, moxq; geminos pollici digitos proximiores crebriore contractu digitis suis attrectat, ab uno usque ad centena millia numerum recẽsens clanculum arcanéque, idemq; silens. Tunc uenditor, quanti uendere cupiat, digitorum cõtractu declarat, nodos tantisper tangens, donec peruenerit ad id numeri, quo merces suas est expositurus. Hoc intellecto, proxeneta contendit ad emptorem, uelatisq; manibus, ut memorauimus attrectatione digitorum emptori compertum reddit, quantum pro mercibus uenditor consequi aueat. At emptor comprehensis proxenetæ digitis, contrectatione nodorum aperit, quid sit pro mercibus uenditori daturus. It ultro citróque proxeneta, & utriusque mentem silens retegit. Quare hunc in modum exercent mercimonia miro silẽtio, sola, ut diximus, digitorum attrectatione. Quum uendunt aromata, mensuras habent, bacchar appellant, nos uero cantaros uocitamus. Si autem pannos mercantur, carnis uti consueuerunt: id est mensuræ genus. Itidem seruant in pretiosis margaritis, & id genus monilibus: ea exponũt põdere nescio quo, farasolam appellãt: id pondus quinas ac uicenas libras non excedit.

Proxenetæ mirus mos

De Poliar & Hiraua cultoribus, & quomodo filios enutriunt.

CAPVT XX.

MVlieres eorum transacto tertio mense filios ablactant, deincepsq; lacte caprino alunt: & ubi referserint lacte pueros, illotos fœdosq; admodum in sabulum reponunt, ubi interdiu ferarum more uolutantur. Verum quia in nigrantem colorem inclinant magis, à bubalis haud dignoscuntur. Sunt itaque deformiores fœdioresq;, quàm quis autumare possit,

dæmo

dæmonumq; alumni uidentur. Inumbrante uespera rursum parentes fœminæ natis lac propinant. Quum uero adolescunt, hoc uigore alti pueri, incredibili dexteritate uiri euadunt: suntq; pernices admodum, ac cursus citatissimi, itemq; funambuli, & histriones, & id genus circumforanei.

De quadrupedibus ac auitijs. Cap. XXI.

INueniuntur ibi compluscula quadrupedum ac alitum genera, ut sunt leones, apri, cerui, hinnuli, lupi, boues fœminæ, bubali, capreæ, elephantes: uerum ibi non nascuntur, sed importantur. Sunt item inibi psitaci prasini coloris, alij scutulati, alij coloris purpurei. Horum est tanta ubertas, ut adhibendi sint custodes seruandæ orizæ in aruis, ne eam depascantur. Sunt uocales admodum uilique pretio, utpote gemino denario, id est, media solidi parte singuli ueneunt. Sunt etiam illic quædam alites sarau nomine, psitacis nonnihil inferiores, si proceritatem respicias, concentu tamen longe suauiores amœnioresq;. Sunt & complura alia auitiorum genera nostris dissimilia, quorum mane & uesperi tantus est cõcentus, tantaq; canendi suauitas, ut nihil amœnius, nihilq; uoluptuosius audiri possit: in tam paruis faucibus tota fere mè consistit harmonia. Ob id immensa est incolarum uoluptas, non secus quàm si in terrestri paradiso consisterent, uernantibus floribus, uirentibusq; toto anno omnifariam arboribus, mira cœli clementia, incredibiliq; temperie, hyemeæstateq; nusquam sæuientibus: uernare enim semper uidentur, adeo algoris ac æstus sunt expertes. Mittit eadem regio cercopithecos, uenduntur q; singulis solidis, id est, quaternis cassis: tot enim solidum efficiunt. Sũt huiusmodi ceropitheci cultoribus, iopibus præsertim, magno oneri: quippe qui iuglandium arbores conscendũt, & liquorem illum, unde uinum expri mi diximus, effundunt, euertuntq; uasa quibus liquor excipitur.

Sarau

Cercopitheci

De serpentibus, qui in urbe Calechut inueniuntur. Cap. XXII.

ILlic igitur in tantam magnitudinem adolescunt serpentes, ut maximis suibus non sint absimiles: habent longe uastius caput quàm apri: quadrupedes sunt quaternorum cubitorum longitudine: in palustribus locis nascuntur. Id animalis genus aiunt incolæ ueneni expers esse, quippe quod homines nisi mordicus inpetere non nouit. Reperiuntur & ibi serpentum terna genera: alij adeo est exitiosum uirus, ut modo nonnihil sanguinis eliciant, mortem homini afferant præsentaneam: id enim usu euenit crebrius quum illic agerem. Ex his itaque serpentum generibus alij aspidem magnitudine repræsentant, alij sunt longe proceriores, uisiturq; inibi illorum ingens copia. Huic ubertati caussam præbet rex Calechut, qui nescio qua ductus insania, tanti facit serpentes huiusmodi, ut illis uel ipsa mapalia construi iubeat ad arcendas pluuias, fluminúmque cohibendas inundationes: & ubi quispiam ex illis aliquem confecerit, non aliter leto traditur, quàm si hominem confe-

Serpentes uasti

cisset,

ciſſet. Itidem rex agit ubi quis bouem fœminam mactauerit. Serpentes uero memoratos ob eam cauſſam plurimi faciunt, quòd adſeuerant ipſos eſſe de cœlo ſumptos ſpiritus. Illud ea coniectura aſſequuntur, quòd ſolo ictui præſentaneā mortem afferant: id efficit, ut inibi multa ſit ſerpentum fœcunditas, quoniam edicto principis impune uagantur. Norunt memorati ſerpētes idolorum cultores, ab eiſq; minime cauent. Id etiam me illic agente uſu euenit, ut ingreſſus domum quandam noctu, ſerpens exitioſus octonos homines confecerit: ñ enim mane poſtridie tumeſcentes reperti ſunt exanimes: Sunt tamen apud eos ſerpentes boni ominis, nam ubi aliquo cultores proficiſcuntur, ſi quempiam ſerpentum obuiam habuerint, protinus felix omē interpretantur,

De accenſis lychnis regiæ Calechut. Cap. XXIII.

IN regia principis Calechut ſunt uariæ manſiones, multipliciaq; cubicula: nam inumbrante cœlum ueſpera innumeri ardentes lychni conſpiciuntur. Regis aulam dena aut duodena ex aurichalcho faberrime facta inſtar ſignati fontis complent candelabra: unius hominis altitudine tolluntur, ſingulaq; uaſa ternas habent lucernas (polyxines appellant, Græce uero polylychnos) gemini palmi altitudine, inq; eis non parum eſt olei. In priore uaſis parte innatant oleo ex goſſipio funiculi accenſi, elychnia uocantur: huiuſmodi enim alendis flammis lucernis adhibentur: inq; uaſe medio anguſtius uas conſpicitur luminibus oppletum: & rurſum in uaſis faſtigio in minore uaſculo innumeri ardent ex xylo funiculi oleo innatantes. Vas conſurgit inſtar trianguli: priui dæmones toreutice inſculpti priuos angulos fulciunt. Ii ſunt miniſtri regis, qui lumina aſſiſtentes regi tenent. Vbi uero quiſpiam ex his qui regem arctiore coniunctione contingunt, diem ſuum obierit, trāſacto anno luctus, edicto ad ſe cunctos regni ſui ſacerdotes (Bramini appellantur) accerſit. Imperata ſubeuntibus, ad diēq; uenientibus, mox ab rege opipari conuiuñ dies indicitur, genioq; triduo indulgent. His in cibatu eſt oriza plurifariam condita: ueſcuntur item apro, ceruoq; uenatu enim oblectantur plurimum. Trāſacto triduo ſingulos conuiuas, omnes ſecerdotes inquam, quaternis uel quinis aureis donat. Quo facto, abeundi alio remeandiq; ad propria facit poteſtatem. Tunc omnes regni cultores per ſpeciem lætitiæ barbam ponunt.

De maxima multitudine hominum, qui illo percipiendæ ignoſcētiæ cauſa contendunt. Cap. XXIIII.

HAud procul ab urbe Calechut uiſitur delubrū quaquauerſum circūdatum aqua: inſulæ modo conſtructū eſt, uetuſto more, geminumq; colūnarū ordinē habet, inſtar tēpli diui Ioannis in fonte urbis Romæ. In delubro medio cōſurgit altare lapideū, ubi gens ſacrificat idolis. intra ipſas columnas uiſitur actuaria cymba oleo referta duorū paſſuū longitudine: huiuſmodi oleo enna nomen eſt. Delubrū plurimæ arbores, uerum conſimiles ambiunt.

In his

In his uiſuntur ardentes lucernæ & lychni penſiles, & id genus luminaria propè innumera. Complent rurſum delubrum accenſæ lampades fouente ignes oleo: & ubi illuxit ea dies, quæ eſt uigeſima quinta Decembris, frequens undecũque populus etiam quindecim dierum itinere illinc diſtans, eò cateruatim, & cumprimis ſacerdotum ordo ſacrificandi gratia cõtendit. Verum prius idolis non ſacrificant, quàm immerſi aquis delubrum ambientibus ſe lauerint. Quibus locis ſacerdotes eorum conſcendunt cymbas oleo, ut prædiximus, refertas, ad ſeq; aduentantem populum oleo memorato aſpergunt, capita duntaxat oblinẽtes: quibus oleo delibutis, cuncti ſacrificio incumbunt. Ab altero altaris latere, ubi ſacrificant, immaniſſimus uaſtiore forma ſatanas uiſitur: hunc frequens populus humi procumbens adorat, moxq; ad ſedes proprias quiſq; remeat. Dum hæc fiunt, omnium criminum fide publica proponitur impunitas, triduiq; ſpatio unicuique licet illò contendere ceu in aſylum, nec licet per id tempus alteri de de altero ultionem ſumere. Nuſquam gentium me hercle frequentiorem uidi populum, ſi eum diem excipias, quo Mecham inuiſi. Sed iam hinc abeo, totius profectiõis meæ difficultates ac diſcrimin, quæ mihi euenerunt, ſeriatim expediturus.

LVDOVICI PATRITII ROMANI
RERVN INDICARVM LIBER SEXTVS

De ciuitatibus Caicolon & Colon. Cap. I.

ANimaduertens comes meus Cociazenor nomine, ob uarias interturbationes, bellorumq; diſcrimina, commerciis locum eſſe propè nullũ: ob eam præſertim cauſam, quòd Luſitani urbi Calechut cultoribusq; nõ ſine ſtrage maxima bellum intulerãt, ſumpta in occaſione inferẽdi belli, quòd indigenæ Mahumetanis aſſenſi fuerant, ut circiter quadraginta octo Portugallenſes leto traderentur: hos enim uita functos coràm uidi: propterea rex Portugalliæ genti hoſtilia arma ſemper intentat, cõcertatq; diutur niore prælio, inq; ſuorum ultionem innumeros confecit cultores, mactariq; iubet indies. Ob id urbs peſſime accipitur, quippe quæ ommi habitatore uidua exiſtit uigentibus bellis. His itaq; inſpectis, uiſum eſt illinc abire. Quare uecti limpidiſſimo amœniſſimoq; flumine, inde ſoluẽtes ad urbem nomine Caicolon tãdẽ aliquãdo deuenimus: ea abeſt ab urbe Calechut leucis quinquagenis. Vrbis rex idolorũ latriæ eſt addictus. Ibi uigent mirabilem in modũ mercimonia: mittit ager optimũ piper. Regi non ſunt maximæ opes. Huius habitus mõtesq; à cultoribus urbis Calechut haud maxime abſunt. Illic etiam nacti ſumus nonnullos Chriſtianos qui diui Thomæ nuncupantur: ñ negotiabãtur, ſeruatoriq; noſtro ut nos initiati ſũt: de his accepimus ſingulis ternis annis ex Mẽphi ſiue Babylone urbe Nilotica ſacerdotẽ illò aduẽtare baptũ

re baptizandi eius populi gratia, qui diuum Thomam colit: illi ritus seruant Christianos: quadragenos dies obseruant: credunt seruatorem nostrum resurrexisse, eo argumento quòd pascha celebrant nostro more, reliquasq; sanctorũ solennitates, ac missarum solennia ritu Græcorum expediunt: à quatuor nominibus, Ioanne uidelicet, Iacobo, Matthia, & Thoma nomina acceptant. Vrbs, si cœli temperiem, si regionis situm, moresq; hominum respicias, parum distat ab incolis urbis Calechut. Transacto triduo inde soluentes ad aliam urbem peruenimus Colon nomine, à memorata spatio uiginti mille passuum distantem. Rex eius urbis idola colit, estq; magnarum princeps uirium, quippe qui in armis uicena equitum millia semper habet. Illic elegans portus uisitur: haud procul à mari arua sunt rei frumentariæ expertia: mittũt tamen omnifariam fructus: & præsertim piper modo urbis Calechut: his colos, habitus, moresq; sunt ut indigenis Calechut. Rex diutine cum finitimis regibus bella gerit, utiturq; in prælio hippotoxotarum opera. Quare bellicis expeditionibus rege incumbente, uisum est comiti meo ut illinc abiremus. Igitur pelago commissi, inde soluentes iter cepimus uersus urbem, cui Cayl nomen est, ditionis memorati regis, è regione dictæ urbis ad quinquaginta mille passus. Vidimus quomodo piscãtur nautæ margaritas unionesq;, et id genus baccas, sicuti etiã retulimus in superioribus de urbe Ormo denarrantes.

Colon

Cayl

De Cyromandel urbe Indiæ. Cad. 11.

VLtra progressi ad urbẽ aliam appulimus Ciromandel nomine. Vrbs est maritima, & à Colon urbe nauali itinere dierum circiter septem distat: ea est uastissima, nec mœnibus ambitur: paret regi Narsingæ: altrinsecus uisitur insula Zaylon, & ubi promontorium Comerinum præterieris, mittit ager huiusmodi miram orizæ copiam, illacq; ad multiplices uariasq; regiones iter patet: ob id complurium regionum scalæ nuncupantur. Vrbem incolũt innumeri negotiatores Mahumetani, qui commercij causa ultro citroq; commeant. Nulla inibi aromata uisuntur: fructus fert omnifariam instar urbis Calechut. Illic nactus sum nonnullos Christianos, qui memorabant corpus diui Thomæ non longe ab ea urbe, id est, ad duodecim mille passus abesse. Adijciebant etiam ad hæc, curam sancti corporis quibusdam Christianis delegatam esse, adseuerantes inibi male accipi Christianos, uixq; posse uitam trahere, postquam rex Lusitanorum arma cultoribus intulerat hostilia, compluresq; indigenas eius regionis cõfici iusserat. Ob eã rem adfirmabat regẽ memoratũ genti formidolosum esse admodũ. Tædere uitæ propterea Christianos omnes, clanculumq; eos passim mactari, ne id regi Narsingæ innotescat: quãdo certe constat, inter regẽ Lusitaniæ ac Narsingæ summã intercedere necessitudinem, Christianosq; regi memorato in paucis charos esse. Ex memoratis etiã referebant nonnulli transactis iam quinis ac quadragenis annis ui numinũ miraculũ contigisse in hunc ferme modũ: aiunt enim Christi-

stianos

ſtianos cum Mahumetanis quandoque manus conſeruiſſe, acieq; diſceſſiſſe Chriſtianum quendam recepto prius in lacerto uulnere, contendiſſeq; protinus ſanandi brachij cauſa ad diui Thomæ ſepulchrum, tactoq; eo conſauciato, manum ad uſum redijſſe quamprimū. Ob eam rem narrāt regē Narſingæ cœpiſſe Chriſtianis ſubſcribere, gentemq; fouere plurimum. Itaq; comes meus inibi complura mercimouia uenū expoſuit: uerū quia per id tempus bellum illatum regi Ternaſeris regionis erat, duximus propterea nonnihil illic cōſiſtendum fore. Abſumptis ergo ibi compluſculis diebus, celocē cōſcendimus, id genus nauigij ciampanam appellant, in inferiore parte magnopere complanatam: huiuſmodi enim celoces altiores aquas minime expoſcunt, licet ferant onera enormia. Traiecimus igitur ſinum latitudine circiter uiginti leucarum, in cuius traiectu parum abfuit quin peſſum iuerimus, aperto diſcrimine, ob breuia, aridas, ſcopulosq; crebriores imminente. Tandem aliquando appulimus inſulæ, cui nome eſt Zaylon, quæ patet ambitu decies centum mille paſſuum, ut referebant cultores. *Ciampana*

De inſula Zaylon, ubi inueniuntur lapilli pretioſi, Cap. III.

IN ea itaq; inſula, cui Zaylon nomen eſt, quaterni reges longe lateq; impe ritant, adeo regio in immenſum propè pateſcit. Perfunctorie ac penè in tranſcurſu res dictæ inſulæ ſumus denarraturi: uigentibus illic acerrime bellis, effectū eſt ut mores hominum ac regionis ſitum minus explorare potuerimus: quare perpaucorum dierum mora hæc tamen quæ collegi, mox ſubijciam. Fert regio in primis elephātos complures, inibiq; pyropos eruunt: nō longe enim, utpote ad geminum lapidem, uiſitur mons uaſtiſſimæ longitudinis, ad cuius radices pyropi inueniūtur, hi ſunt lapilli pretioſi, uulgo rubini appellantur: ſic enim inueniuntur: nam ubi negotiatores quipiam, & præſertim mangones illò contenderint lapillorum eruendorum gratia, operæpretium eſt eos prius regem adire: quo conuento, emunt menſurā telluris quandam, utpote cubiti unius quaqua uerſam magnitudine: id genus menſuræ molam dicunt, eo nomine enim brachium appellant. Huiuſmodi terræ mēſura quinis uenit aureis, ea lege atq; omine, ut humū effodientibus ſemper pro rege quiſpiam adſiſtat, ut ſi forte fortuna inter effodiendum conſpicerētur lapilli pretioſi excedentes caracteres denos, regi protinus adiudicentur: inferiorum uero lapillorum citra dictū pondus mangonibus ac negotiatoribus qui tellurem memoratam præſtinarunt, potəſtatem faciūt. Haud procul ab dicto monte innumeri pretioſi lapilli inueniuntur, interfluente maximo amne, hyacinthi præſertim, ſapphyriq;, ac toparij, & id genus lapides cōplures: mittit & idē ager ſuauiores quàm unquā uiderim fructus, præcipue gariophyllū noſtris non conſerendū, malaq; aſſyria ſuauitate incredibili, ac omnifariā fructus fermè inſtar urbis Calechut: ita tamen, ut hi illis ſuauiore guſtu minime concedant. *Pyropi*

y De Ci-

De Cinami arbore, Caput IIII.

CInami arbor lauro haud est absimilis, si præsertim folia spectes, grana primo gignit lauri instar, hac credas, minutiora tamen, eademq; albicantia. Cinamū itaq; nihil aliud esse q̄ arboris librū planissime cōstat, hunc enim in modū legitur: nā singulis ternis annis incidūt ramos, delibrātq; dēptum eo modo corticē cinamomū appellant: neq; enim caudicē incidūt, sed ramos tantū. Huius itaq; cinami illic mira est ubertas: quū aūt colligitur, non est protinus absoluta suauitate, menstruo pfecta absolutaq; est suauitas. Retulit ea tempestate comiti meo Mahumetanus negotiator in fastigio uastissimi montis specū esse quendā, quò se recipiebāt eius regionis cultores omnes, orandi gratia in protoparentis sanctissimi memoriā: memorāt enim incolæ diuū Adā post lapsum illic fletu ac continentia pœnitudine ductū culpā redemisse: id assequunt ea coniectura, quòd parentis adhuc uisuntur impressa pedū uestigia: longitudine geminū palmū excedētia. Arua sunt orizæ expertia, sed qui conuehunt illàc iter agunt. Reges enim dictæ insulæ, Narsingę regis uectigales sunt, nam pendunt quotannis tributū, & ob orizā quæ abūde ex continēti Narsingæ illò cōportatur, coguntur uectigal soluere memorato regi: cœli est insula clementis admodū: genti colos est suffuluus, æstumq; minus ue algorē sentiunt, uernante semper tēpore: habitu utūtur uere Gabino, chlamyde enim exerto brachio corpora uelant: pannis gossipinis aut sericis utuntur plurimum: ea insula sita est sub æquatore in zona perusta, subq; cādenti sydere: bellicæ uirtutis id hominum genus est prorsus expers, quippe quod tormentis ferróue haudquaquā utitur: harundo enim lanceæ ac ensis gladijq; uicem supplet: ob id perraro in prælio occumbunt: apprime sunt imbelles, nulliusq; fermè spiritus: illic flores prope omnifariā legūtur: gens multo perennior est, longioreq; æuo q̄ nostra. Vsu cuenit aliquando, præsertim quadam uespera, ut ex rege quidam comitē meum conueniret, diceretq;, ut continuo corallos ac crocum ad regem deferret, nam horum omniū comes meus uim maximā habebat. His auditis negotiator alius dictæ insulæ Mahumetanus clanculum quasi per specicm amicitiæ socium meū monuit, ne regem adiret, ceu mercimoniorum pretium minime consequuturum. Id egit Mahumetanus mira impostura, ut iniecto comiti meo pauore, eoq; abscedente liberius sua ipse mercimonia exponeret. Huius doli non satis gnarus comes meus, statuit abire: respondit tamen nuntio regio, postero die iturum ad eum. Verum mane postridie conscenso nauigio, proximum continentē remigibus maxime adnitentibus dilapsi sumus.

Adam pœnitentia

De Paleachet urbe Indiæ, Caput v.

TRidui itaq; itinere ad urbem quandā Paleachet nomine deuenimus, ea paret regi Narsingæ, complurium q; mercimoniorū famigeratū est emporiū, & cōprimis moniliū quasi omne genus: hæc enim ex Zaylon & Pego eò compor

eò comportantur: urbẽ etiam incolunt ex Mahumetanis negotiatores complures, uiſunturq; inibi omnifariã aromata: nam recepti hoſpitio cuiuſdam Mahumetani, illi cuncta referabamus, unde, uidelicet, ſoluiſſemus, quoue tẽ debamus, nosq; cõplures merces attuliſſe, corallos præſertim crocumq;: res enim huiuſmodi Mahumetano magnã peperit uoluptatẽ. Memorata urbs omniũ rerũ copia, Indicarũ urbiũ modo, ubertim affluit: ager rei frumẽtariæ expers eſt, uerũ oriza ſcatet plurimũ: inſtitura uero legesq;, necnõ habitũ ac mores inſtar indigenarũ urbis Calechut habẽt. Incolæ rei bellicæ gnari ſunt admodũ, ſed tormẽtis utũtur nullis. Verũ quia per id tẽpus quo illic agebã, diſſidebant cultores cum rege Tarnaſari, nõ niſi hoſtilia meditantes, uiſum eſt propterea perpaucorum dierum inibi ſumpta mora, abeundũ eſſe protinus illinc. Quare inde ſoluentes iter cepimus uerſus urbem Tarnaſari, quæ abeſt ab memorata urbe centenis mille paſſibus. Eò igitur appulimns, abſoluto prius tredecim dierum itinere nauali.

De Tarnaſari urbe Indiæ. Caput VI.

VRbs eſt in Indię haud procul à mari, cui Tarnaſari inditũ eſt nomen, ea poſita eſt loco minime iniquo, mœnibus ambitur, portumq; percelebrem habet, amnis limpidiſſimus urbem præterfluit Septentrionem uerſus. Rex eius latriæ idolorum eſt addictus, magnarumq; uirium princeps, huic diutina cum rege Narſingæ ſunt bella, cumq; Bangellæ rege præliũ iuge exercet. Huic item ſunt in armis centeni elephantes, proceriores uaſtioresq; quàm uncq; conſpicatus fuerim: merent ſub eo ſtipendia quum equitũ tum etiã peditũ centena millia: enſe paruo, clypeisq; obrotundis, eiſdemúe ex libris arborũ cõfectis utuntur: aliꝫ Peltas modo indigenarũ Calechut ad bella ituri ferunt: arcubus plerũq; utuntur, harundoq; teli loco ſuccedit: rurſum profecturi in prælium ſe loricant amictu xylo magnopere referto: ædes eorum paries circundat, collocanturq; nõ aliter q; noſtræ: mittit ager triticũ goſſipiumq;, necnon adfatim ſerici: legunt etiã colores inibi cõplures, cum maxime quem uerzinũ appellant: ferunt arua omnifariã fructus, alios pomis noſtris haud abſimiles, pyris alios ſimillimos: ferunt rurſum aſſyria mala, cetrinaq;, necnon cucurbitas, habent etiam uiridaria amœniſſima. *Præſilium*

De feris ac cicuratis animalibus urbis Tarnaſari, Cap. VII.

GIgnit ea regio multifariã animalia, fera alia, exarmata alia: cicurũ ſunt, boues, pecora, capreę, apri, cerui, hinnuli: ferarũ uero generis ſunt lupi, leones: uiſuntur etiã ibi feles eiuſmodi, qui zibellũ gignũt: aruis etiã inerrãt, pauí cõplures, & eius generis aquilæ, quas falcones appellamus, pſitaci item omniũ pulcherrimi, albicantes ſepteno colore præſertim diſtincti: eſt etiam illic leporũ ac perdicũ mira fœcunditas: honeſtãt regionẽ complura alia auitiorũ genera, raptu preſertim uiuentia longe aquilis proceriora: nam ex ſupetiore roſtri parte enſiũ capuli fabricant: id roſtri fuluũ eſt phœnicato colore diſtinctũ, nihil ſanè uiſu puſchrius, nihil amœnius, aliti uero colos eſt niger. *Capuli ex auium roſtris*

& itē purpureus, incercurſantibus albicantibus pennis nōnullis: ibi naſcūtur proceriores gallinæ, galliq; gallinacei, & hercle uidiſſe meminerim. Summā proptetea uoluptatē cepimus conflictantibus acerrime gallis gallinaceis: nā singulo die huic ludicro in uicis medijs Mahumetanorū animi cauſa opera dabatur, mirūq; eſt Mahumetanorū pro hac re certamē: habēt priui priuos gallos gallinaceos, eosq; cōmittunt alijs, expoſitis quandoq; pro alitū futura uictoria aureis centenis ſingulo congreſſu, uter ſuperior euaderet: conſpicati ſumus ſenis horis concertantes alites, nec prius modū prælio faciebant, & oc cubuiſſent. Reperiūtur etiā ibi nonnullæ capreę magnitudine noſtras excedentes, noſtrisq; longe pulchriores, tantæ fœcunditatis, ut uno partu quaternos fœtus ferant: exponūt ibi tanta, eſt animaliū copia, duodenos uerueces ſingulo aureo. Cōſpiciūtur illic rurſum uerueces, alij cornua haud abſimilia damis habētes, noſtris longe maiores, ferociorésue. Bubalos uero noſtris habent deformiores: piſcibus autē noſtro more regio ſcatet, in tantam q; adoleſcunt magnitudinē, ut bini cantari pondo nonnulli inueniantur: ueſcitur id hominū genus omnibus ferè animalibus, ſi uaccas excipias. Edētes humi p cumbunt abſq; gauſape, ligneis tamen uaſis utūtur adfabre factis: potus eſt illis latex ſaccaro cōditus ditioribus præſertim: cubilia habēt, quæ ab humo more noſtro altius tollūtur: ſtratū uero ex goſipio habēt, ſtragulā autē ex ſerico, aut ſanè xylo: chlamyde utūtur exerto brachio ſerica uel goſipina: ferūt ex negotiatoribus nonnulli interulas ſericas, uel xylinas elegantiſſime confectas: in uniuerſum autē pedibus incedūt nudis, ſi ſacerdotes excipias, qui apices ferunt ex ſerico uel undonibus longos binos palmos, inq; apicis faſtigio gerunt neſcio quid in modū glandis elaboratum, quaſi toreutice, multo qua qua uerſum ſparſum auro, depēdet à tergo inſtar uittæ geminū ſericū binos longum digitos, inauribusq; plurimū delectantur, quippe qui gēmis ac margaritis pretioſioribus onuſtas habent aures: in digitis autem nulla condalia. His eſt colos ſubalbicans, cœli uero tēperies frigidior eſt nonnuihil & urbis Calechut: mores uero, colendiq; arua, ac legendi fructus conſuetudo, à noſtris inſtitutis moribusq; parum abſunt

Gallorum certamen

De more quem ſeruat rex quum deflorandam eius coniugem albicantis coloris hominibus præbet. Caput VIII.

EXhibet memoratæ urbis rex deflorandā coniugē nō ſacerdotibus, ut ſolet urbis Calechut princeps, ſed albicantis coloris hominibus Chriſtianis, aut Mahumetanis. Cultoribus uero idolorū id munus minime delegatur. At incolæ prius thorum nō ineunt, quàm quempiam ex albicātibus hominibus cuiuſuis nationis exiſtat, aſciuerint coniugū ſuarū ſtupratorē: complacitum eſt enim illis, ut ante corpora uulgent coniuges, quàm earum ſibi fiat poteſtas. Id equidē uſu euenit quū illic ageremus. Ingredientibus enim urbē, nobis occurrère terni uel quaterni idolorū cultotes, qui comitē meum in hunc fermè modum eorum lingua compellarūt, Eſtis ne amici hoſpites?

Sumus

Sumus,inquit,comes meus. Tunc negotiatores,Quãdo huc appuliſtis? Ad hęc comes meus,Quartus agitur dies quo huc deuenimus,Et rurſus negotiatorũ quiſpiã, Ite mecũ,ædesq; meas uiſite:quando certe nos hoſpitesq; quã qui maxime diligimus. Tunc comiter nos inuitantes ſequuti ſumus:eoq; ut peruenimus,ientaculũ apparate appoſitũ eſt:nobisq; iam refocillatis,ait ille, Ducturus ſum intra quindenos dies uxorẽ,uni ueſtrũ deflorandæ coniugis priore nocte munus delegetur. His auditis,quæ nundinato pudore promebantur ab hoſpite,puduit nos quamprimũ. Tunc mancipiũ noſtrũ ad nos conuerſum,Non uos, inquit,pudeat oblati muneris,quãdoquidẽ is eſt mos gentis urbisq; inſtitutũ. His intellectis,pauebamus ne deterius ꝙppiã nobis eueniret:rebamur enim gentẽ nobis illudere. Innotuit continuo hoſpiti pudor noſter,nosq; his fermè uerbis hortabatur, Ponite curas omneis amici, quoniã eiuſmodi eſt urbis huius cõſuetudo. Hæc itaq; ut nobis cõperta fuere amplioręſpiritũ ictis ſtupore impudẽtis moris dedere:accedẽte præſertim alius comitis,qui nobiſcum ibat,crebriore adhortatione:quare comes meus pollicitus eſt ſe id laboris ſubiturũ. Tunc negotiator qui nos hoſpitio excepe rat,Eritis, inqt,diutini mei hoſpites,dignaborq; uos honoratiore tecto. Verũ comes meus ſubrecuſabat,adfirmans comites nolle deſerere. At negotiator rurſum inſtabat,identidem ædes,ſuaq; omnia offerens. Peruicit itaq; ne inde diſcederemus: allatis ergo comitis mei ſarcinulis, hoſpiti comiſſimo ſimul omnes(ſex enim eramus)aſſenſi ſumus . Verũ operępretiũ fuit comitẽ meũ tantiſper opperiri,donec eius hoſpes uxorem duceret:quod prius ꝙ ad quindenos dies nõ euenit. Ducta noua nupta,comes meus ſponſa diſſoluit, uxoreq; hoſpitis illecebre potitus eſt. Ea annũ quintum decimum,quaſi flos ipſe,haud excedebat. Verum poſtq; deflorata eſt nupta priore nocte,ſi uiri de cætero honori illius deerit,fidẽq; iugalẽ temerauerit,morte protinus uulgatæ pudicitiæ pœnas luit. Ob id uoluiſſent mulieres huiuſmodi ſalaces plurimũ,ut nũquã nox,qua deflorabantur,eſſe deſiſſet,ſed ſaltẽ protogaretur ad menſem:nõ tamen nos functos munere uulgandę pudicitiæ miſſos quãprimũ faciebat hoſpes: uerum ad quaternos quinosq; menſes ſua impenſa domi alebat largius quàm referre poſſim :id efficit annonæ uilitas incredibilis,gentisq; liberaliſſima conſuetudo ac naturaꝙ comiſſima.

De modo condendi humana corpora, Capnt IX.

EXempti rebus humanis ardẽtiſſimo rogo ſacerdotes regesq; deflagrãt, tunc ſacrificant cacodæmoni, combuſtorũq; cineres in uaſis Samijs eiſdemq; infectis nitro cõdunt: his eſt anguſtũ orificium inſtar patinæ mediocris,defodiuntq; domi uaſa cineribus oppleta. Sub arborũ umbraculis ſacrificãt inſtar cultorũ Calechut. Qnũ comburũt corpora,omnifariã odores in rogũ cõijciunt,aloẽn,uidelicet,& id genus arboris,cuius gũmi elegantiſſimũ illud unguentũ gignit, quod uulgo belzoi nũcupaꝭ,laſerpitiũ eruditiores ab

arbore laseri dicunt, & item storacem, thus, corallum, sandalium, & id genus propè innumeras odoratas arbores: hæc odoramenta igni imponunt, corporeq; impositio incendium excitant, tubis clangentibus, tibicineq; concinente, quasi eorum more qui olim inter diuos referebantur: circundant rogum quindeni aut uiceni homines, cultu dæmonũ amicti, qui gestientes lætitiam præseferũt: deflagranti uiro assistit coniunx superstes, comite muliere nulla, pectusq; plangens, tota ruit in eiulatus fletusq; lugubres. Hæc fiũt secunda noctis uigilia. Transactis uero post uiri obitum qndenis diebus, mulier uiro superstes ad se conuiuiũ celebrandi gratia agnatos omneis accersit, coniugem præsertim defunctum coniunctione arctiore contingentes. Itaq; omnes ubi ad diem uenerint, ad locũ illum adeunt, ubi rogo traditus est coniunx, ea fermè hora noctis, qua uir arsit: tunc prodit mulier compta omniũ monilium genere, reliquisq; decoramentis, quæ ad mundum pertinent muliebrem: ad id collatis forunis omnibus agnatorum opera, puteo inibi ad id munus extructo: nec is plus in profundum agitur, quàm ut fœminã capere queat, puteum harundinibus sepiunt, septumq; uelant serico panno, ut conspectus adimatur: ardet interea mirabilem in modum odoratis refertus arboribus puteus: at mulier postquam conuiuæ opipare epulati sunt, rursum illa mandit plurimam betolam (id est eduliũ genus) eoq; cibatu farta adeo satura est, ut mente uacare uideatur. Interea circundant puteum innumeri tibicines gestientesq; choraulæ, & amicti dæmonum cultu complures, qui flammas ore efferuescere uidebantur: tunc dæmoni cui Deumo nomen est, sacrificant. Mulier uero obiter quasi lymphata ultro citroq; commeat, nec aliter tripudiat, quàm si choreas duceret: identidem illis qui habitu horrifico dæmones referũt, se commendans, ut pro se cacodemona rogitent, sibiq; impetrent ad ipsum haud difficilem aditum, suisq; adnumeret. Aliquando pompam ambiunt compluscule mulieres, quæ rogo imponendam arctius contingunt. Nec arbitremini id munus mulierẽ mœstè exequi, quando certe nihil lętius, nihilq; iucũdius agi posset, quàm mulier id hilari animo exequit, æque ac si cœlo recipiẽda foret. Itaq; peractis cærimoniis, mulier lymphato cursu, concepto prius manibus serico panno, in rogum flagrantissimum sese præcipitat. Quo facto, actutum proximiores agnati rogo iniectam scipionibus obruunt, obrutamq; multa pice onerant, ut hoc fomẽto altus ignis, mulier præsentius intereat. Et nisi subiret mulier id munus post uiri mortem, incredibilis infamiæ nota illi inureretur, foretq; toti regioni ludibrio, ceu coniugis minus studiosa letoq; ab agnatis traderetur. Pompæ huiusmodi rex interesse ac præesse dicitur, quoniam hunc morem non seruant, nisi summates dariores ue urbis patritij, ne qui putent hunc ritum ab incolis in uniuersum seruari.

Vxoria fides

Deumus

De iustitia

De iustitia quam seruant cultores urbis Tarnassari, Cap. x.

SI quis mortalium quempiam confecerit, is protinus morte luit pœnas: eundem morem incolæ urbis Calechut seruant. Accepti uero ac expensi habetur ratio, si modo chirographo quopiam, aut sanè teste aliquo id liquidius constiterit: exarant in membranis nostris haud absimilibus: nō in libris arborum ut indigenæ Calechut: quum disceptant inter se, itur ad moderatorem urbis, cui summi iuris reddēdi munus ab rege delegatum est: ubi uero quispiam negotiator aduena uitam exuerit prolis expers, neminem hæredē instituere potest, rege fortunas omneis sibi adiudicante. Rege autē uita functo, nati in regnum succedunt: cultores uero quicquid possidēt fortunarum, uitam efflaturi ex urbis instituto elargiuntur uiritimq; natis impartiuntur

De ritu condendi Mahumetanorum corpora in urbe Tarnassari, Caput xi.

EXutos uita Mahumetanos negotiatores, miris condiunt odoribus, cophinis induunt corpora ligneis, sicq; cōditos humāt, comprimisq; obseruant, ut defunctorum capita Mecham respiciant, id est, Septentrionem uersus collocentur.

De uarijs multijugisq; nauigijs, quibus eius urbis cultores utuntur, Caput xii.

HIs est uarius multiplexq; nauigiorum usus, sulcant alij maria celocibus complanatis admodum, quæ altiores aquas minime exposcūt: alij nauigant liburnicis geminam proram habentibus, geminumq; malum absq; tecto. Est & aliud onerariæ nauis genus, quo enormia onera comportantur: nam ferūt aliæ ex memoratis onerarijs nauibus supra mille mercium dolia: imponunt his uastioribus nauigijs cymbas, nauesq; actuarias in urbē Melacha nomine deferendas, quibus captum proficiscuntur aromata illò, quò locis suis, ubi opportunum duxerimus, denarrabimus,

De urbe Indiæ Bangella, deq; eius ab urbe Tarnassari distantia Caput xiii.

IAm tempus appetit, ut comitis mei meminerim, quoniam utriq; nostrū cordi hæserat, ultra progredi, longeq; remotiora coràm uisere. Quum igitē hospiti suo comes meus defloranda coniuge fecisset satis, nosq; que rei Venereæ, præsertim deformium mulierum satietas cepisset, pariente fastidiū plerunque uberiore copia: expositis mercimonijs quæ comiti meo superfuerant, duximus illinc abeundum fore. Quare iter ingressi, ad urbem quandā Bangellam nomine peruenimus: ea ab memorata urbe septingentis abest mille passibus: illò enim appulimus itinere nauali undecim dierū: nam dicta urbs fœcunditate rerum omniū cum cæteris totius fermè orbis urbibus contendit, nemini sanè secūda, patet propè in immēsum eius urbis regnū. Regi sunt in armis quum equitum tum etiam peditum ducenta Mahumetanorū

millia: is tantarũ est princeps uirtũ, ut diutissime cũ rege Narsingę prælietur: huius regni tanta est rerũ omniũ ubertas, ut nihil q̃ ad humanos usus pertineat desideres, si omnifariã animalia, si itẽ rei frumentariæ uberiorẽ copiã, si rursum saccarũ, zinziber, & id gẽus aromata, si postremo gossipiũ sericumq̃ respicias, nulla est profecto in orbe toto plaga fœcundior. Ob eã rem nusq̃ alibi ditiores locupleriores ue inueniũtur negotiatores: singulo eni anno abducũtur inde ad quinquaginta nauigia gossipinis pãnis sericisq; onusta: mercimonia huiusmodi uarijs barbarorũ lingua censent nominibus, à quibus ex cõposito temperamus, ne Romano sermoni assuetis pariant fastidiũ. Igit inde auecti panni ad Turcas Syrosq;, necnon Arabas, Persas, Æthiopes, Indósue deferuntur: sunt etiam ibi innumeri exteri mangones, qui gemmas lapillósue pretiosos præstinant ab incolis.

Narsingæ ubertas

De nonnullis Christianis negotiatoribus, qui inibi commercia exercent, Caput XIIII.

ILlic itaq; offẽdimus Christiani nois cõpluscules negotiatores ex urbe Sarnau, ut referebãt, oriundos: hi illò ueluti ad nundinas ferũt sericos pãnos, odoratacq; ligna aloës, uidelicet, & laseris: ea est arbor quæ electissimũ gũmi illud gignit, laserpitiũ appellant doctiores, uulgo aũt belzoi dicitur: attulerãt etiã castoreũ, & id genus fragrantiores odores: memorabãt dicti Christiani esse in eo regno huius sancti nominis cõplures principes magni Chami urbis Catai imperata subeuntes. Christianis huiusmodi exundonibus uestes erant, nõ eiusmodi quæ singulos artus exprimãt, sed laxas innumerasq; plicas habentes: manicas uero gossipio referserãt: caput tegebat apex ex panno coloris Veneti, altitudine fermè gemini palmi. His est colos albicãs: trinũq; deũ esse adiuratissime fatent: quũ initiant Christianorũ sacris, more nostro latice aspergũtur: duodenisq; apostolis, ac quaternis euangelistis fidẽ adhibendã esse planissime adstruũt: scribũt ordine prępostero Armeniorũ more, celebrãtq; nostri seruatoris ortũ & occasũ: quadragenis Christiano more abstinent diebus, nonnullasq; alias sanctorũ colunt celebritates: soleis non utuntur: caligas uero ex serico fluxas admodum ferunt, easdemq; omni moniliũ genere exornatas: nitent in digitis eorum incomparabili splendore lapilli: quum discumbunt abaco non utuntur, sed humi procumbentes omnifariam carnibus uescuntur: adijciebant ad hæc illi se compertum habere, esse complures reges Christiani nominis maximos magni regis Turcarũ finitimos, Rumi appellãt. Hi ubi cõspicati sunt comitis mei pretiosiora mercimonia, & præsertim prægrandẽ coralli ramusculũ, hominẽ ingentissimis pollicitationibus onerabant, contendentes plurimũ, ut secũ iret ad urbem quandã ubi pollicebantur se daturos operam, ut inibi tantum mercium exponeret, si pyropos præstinare uoluisset, haud difficulter supra dena aureorum millia lucrari quire: subdentes etiam lapillos huiusmodi pretiosos longe pluris esse

Christianorũ Narsingæ mores

esse apud Turcas, exponiq; posse quasi centenis aureorum millibus. Ad hec respondit comes meus, se quidē illis morem gerere uelle, modo quamprimū illinc abirent. Tunc Christiani, Perendino, inquiūt, die hinc soluet nauis, eā cōscendemus, ut protinus illò quò te sumus ducturi, uelificemus: nam ad urbem Pego nomine liburnica contendit. Quare comes meus his allectus pollicitationibus, statuit secū proficisci. Ad id accedebat quod exploratū habebat compluſculos Persas eòdem ituros: quū præsertim sibi dictorū Christianorū suauissima consuetudo iampridē innotuisset, incolis referētibus. Inita itaq; cum eis amicitia, diuenditisq; mercimoniis, excepto croco, necnō hetrusca purpura, inde soluimus, eam urbē deserentes quæ omniū rerū fœcūditate cunctas exuperat urbes, si humanas spectaueris delitias. In ea urbe pannos non conficiunt mulieres, neq; lanificio nentes incūbunt: id munus uiris delegat. Discessimus itaq; illinc, Christianos memoratos sequuti, tandemq; aliquando ad urbē peruenimus, cui Pego nomen est, quæ decies centenis mille passibus ab urbe Bangella abest: nec prius eò peruenitur, quàm sinum meridionalem traieceris. *Bangella ubertas*

De Pego urbe Indiæ clarissima, Cap. xv.

HAud procul à mari in continenti urbs Pego nomine sita est: leuorsum, id est, orientē uersus. Vrbē preterfluit limpidissimus amnis, quo ultro citroq; mercimonia cōportāt. Rex eius urbis idola colit, cultoribus fides, habitus, uiuendi modus, moresq; indigenis urbis Tarnassari sunt simillimi, colore uero candidiore cœliq; frigidioris, regionis autē situs, plagæ nostre non est absimilis: urbs ambit mœnibus, ædesq; pulcherrimas, ac elegantiores habet, constant enim lapidibus, & calce: ipsi regi in armis innumeri sunt, quum equites, tum etiā pedites, merentq; sub eo mille Christiani, inde tamen oriundi: nā priuis singulo mense stipendij nomine senos aureos (pardaos ipsi appellant) solui iubet, alitq; eos impensa propria. Ager re frumentaria plurimum scatet, adfatimq; carnium habēt quasi omnifariā animalia, ut in urbe Calechut uisitur: inibi perpauci sunt elephātes, reliqua uero animalia, & auiotiorū cōplura genera illic conspiciunt modo regionis urbis Calechut: habēt præsertim psitatos uocaliores q̄ usquā alibi offēderim, eosdēq; pulchriores: sunt itē ibi proceriora ligna, fabricandisq; ædibus aptiora q̄ uiderim unq̄: ferūt etiā harūdineta uastiores harundines, utpote crassitudine dolij unius. Inueniuntur ibi feles qui unguentū illud fragrantissimū gignūt, quod uulgo zibellū dicitur: ueneūt dicti feles terni aut quaterni singulo aureo. Mittit memorata urbs preter monilia presertim pyropos, mercimonia nulla: hi lapilli pretiosi aliūde aduehūtur ex urbe uidelicet quę Capelā dicit, ea orientē uersus ab dicta urbe itinere xxx. dierū abest: neq; illò sū ꝓfectus: sed de negotiatoribus q ampliter memorabāt, hæc accepi. Illud etiā noueritis, iu urbe præfata adamātes grandiores, magaritasq; lōge pluris esse maioreq; pretio uenire q̄ apud nos: itidē de smaragdo referebāt negotiatores. Quū illuc appulimus, rex lōge illinc aberat, utpote itinere xv. dierū: nā bellū inierat cōtra regē quendam

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

quendã, qui rex de Aua nuncupat. Propterea inde abñmus, uecti nauigio ex ligno solido, longo supra quindenos passus, lato binos passus, remis uero harundineis, ut haud mora cõpertũ fiet uobis, ea enim parte qua remus aquas complectitur, scissus erat ferme bisulcus: iungebãt geminas partes asseres abaci instar cõnectẽtibus funiculis, quo fiebat ut citatius permearet aquas: id genus nauigñ impulsum remis huiusmodi uelocius q̃ nostræ celoces fertur: malus arboris constat ex harundine uastiore, doliũ, quo asseruãtur alleces, figurat. Nos itaq; peruenimus ad rusculũ quoddã, ubi nacti sumus nonnullos negotiatores, qui ob uigentia bella urbẽ inire nequiuerant: quo uiso duximus redeundũ esse ad urbẽ Pego, unde paulo ante discesseramus obiter spatio quasi quinq; dierũ. Rex quẽ urbe abesse memorauimus, ouans uictorq; redñt post habitam de hoste uictoriã. Quare postridie illius diei quo rex redñt, Christiani illi negotiatores comiti meo aditũ ad regem impetrarunt.

De cultu regis Pego, Caput xvi.

NOn est quur quis arbitretur eo fastu hunc regem uti, quo rex Calechut utitur, quando certe constat regẽ memoratũ adeo se exhibere adeuntibus facilem, ut uel infans ipsum alloqui queat: omniũ tamen est ditissimus, quippe qui tanto moniliũ cultu, & cõprimis pyropũ exornat, ut uel maxima urbs tanti nõ ueniret, quanti sunt gẽmæ, uniones, margaritæ, & id genus lapilli pretiosi, quibus is elegantissime honestat: in digitis uero cõdilia et gemmæ nitent: crura aũt bracteæ ex purissimo auro longe insigniũt, intercursantibus pyropis mirandũ in modũ micantibus: ut breue faciã, manus, lacertos auresq; omni genere moniliũ onustas circũfert, adeo ut aures pondere gemmarũ appẽso pendulæ ad mediũ palmũ conspiciant: propterea fit, ut si quispiã tenebricosa nocte regẽ cõspicatus fuerit, nõ aliter illi lumen clarissimũ illuceat, q̃ si phœbus ipse radios suos uibrauisset. Conuenerũt igit regẽ negociatores Christiani, illumq; certiorẽ reddiderũt comitẽ meũ compluscula magni pensi mercimonia attulisse. Ad hæc rex respondit, irent ad se postridie: quoniã ea die sacrificaturus erat dæmoni. Vbi itaq; is dies illuxit, quem rex præfixerat, continuo accersire ad se Christianos comitẽq; meum iussit, addiditq; ut illò prius nõ contẽderẽt, q̃ merces cõportarent: paritũ est ergo regi, allataq; sunt mercimonia, cuius rei maximã rex cepit uoluptatẽ: nec id abre, nã inter cætera quę attulimus affatu dignissima, erãt & rami ex corallo gemini rari admodũ, q forte similes uisi sũt nusq̃ habuisse, quiq; eò cõmercñ gratia aliquãdo sint cõfecti. Ictus rex harũ rerũ stupore eximio, cœpit Christianos percõtari, q nã mortales essemus? Cui negotiatores, Sũt utiq; Persę isti. Tũc rex cõuersus ad intrepretẽ suũ, Percontare, inquit, an has merces sint hic exposituri. At comes meus, Sunt hæc tua oia clarissime princeps, eis utere ꝓ tuo arbitratu. Ad hæc rex, Incubui superiore biẽno diutinis bellis diffidẽs cũ rege de Aua: exhaustũ ꝓpterea est mihi ærariũ, suppeditãtibus prælio uires pecunijs: sed si cõmutatione gemmarum, & præsertim pyropum exposituri

estis

eſtis mercimonia, id efficiã, ut uos cõmercij huius minime pœniteat: at comes meus ad Chriſtianos inquit, compertũ quæſo regi facite me aliud nihil quærere præter ſuæ celſitudinis beneuolentiã, ſumat propterea ex mercibus quic quid ſibi collibitũ fuerit. Tunc negotiatores Chriſtiani aperuerunt regi Perſam ſuæ eminentiæ ultro ſubiturũ eſſe imperata, daturũq; mercimonia uel abſq; pecunijs gemmarũq; permutatione. His auditis rex reſpondit, Audiuiſſe ſe iampridẽ Perſarũ liberaliſſimã eſſe cõſuetudinẽ, ſed hoc Perſa uidiſſe liberaliorẽ nominẽ, moxq; iuratiſſime per dæmonũ capita adfirmare cœpit, ſe experiri hoc exemplo uelle, uter liberalitate præſtaret: quo dicto, accerſito actutũ mancipio, iubet afferri ſcriniũ geminũ palmũ longũ quaqua uerſum toreutice elaboratũ, pyropisq; refertũ, quo reſerato, nam multijuga intus receptacula habebat, diſciminantibus bracteis tenuioribus: ſingula itaq; receptacula ſplendentibus pyropis oppleta erant. Reſeratũ itaq; ſcriniũ coram Perſa ſiſti iubet, ſimulq; monet ut tantũ ex his lapillis pretioſis caperet, quãtũ ſibi complacitũ eſſet. Hac liberaliſſima cõſuetudine regisq; munificentia allectus comes meus, hoc ſane pacto regẽ alloquit', O rex egregie, tanta me proſequeris beneficentia, ut nuſq; maiore munere ſim affectus: ob id p̃ ſacrũ Mahumetis caput, perq; eius ſacra, q̃bus ſum illi initiatus, tibi ultroneus omniũ mercimoniorũ meorũ facio poteſtatẽ, donoq; te his rebus omnibus, nõ enim ſũ qui peregre proficiſcor quæſtus gratia, ſed uiſendi orbis deſiderio. Tũc rex, Adhuc mecũ liberalitate cõtendis, nec poſſũ te munificentia ſuperare? quibus dictis, rex manum pyropis ex ſingulis ſcrinij receptaculis referſit, quantũ ipſa palma cõprehendere quiuerat, eoq; munere, id eſt, ducentis pyropis Perſam affecit: cape inquiẽs, ob eã liberalitatẽ. quã beneficentia mecum contẽdens præ te tuliſti, donauit etiã rex geminis pyropis ſingulos Chriſtianos qui profecto ueniſſent mille aureis: quos uero comiti meo pyropos dono dedit rex, tanti eſſe adfirmabãt, ut nõ minoris q̃ centenis auri millibus uenire poſſe autumarent. Eſt igit' rex memoratus is qui cunctos orbis reges munificentia eximia præſtat, omniũ fermè regũ ditiſſimus, quippe qui decies centena aureorũ millia quotannis ab regni ſui incolis exigit. Nã mittit ea plaga colores quaſi omne genus: itẽ goſipiũ, plurimũq; ſerici: ſed has prope innumeras opes militibus oẽs impartit': gens eſt in uniuerſum ueneris ãmãs, imò ſalax plurimũ. Tranſactis itaq; compluſculis diebus, memorati negotiatores pro me à rege cõmeatũ abeundi impetrarũt: quo impetrato, rex iuſſit ut mihi ædes incolatu cõmodiſſimæ præpararent', ubi ad uſum humanũ deſiderarẽ nihil. Quare morã quinq; dierũ inibi abſũpſi: interea rumore nũtio percrebuit regẽ Daue cũ robuſtiſſima manu aduẽtare, ut regi Pego hoſtilia arma inferret. Huic occurrit rex cum exercitu innumero, circiterq; medium iter nactus eſt eum. Obiter etiam deflagrantes mulieres illic cõſpicati ſumus modo mulierum urbis Tarnaſſari.

Regis Pego opulentia

De urbe

De urbe Melacha, deq; flumine Gaza, ut autumant incolæ, necnon de cultorum feritate, Cap. XVII.

POstridie eius diei conscensa liburnica, uelificauimus uersus urbẽ cui Melacha inditum est nomen, ea occidentẽ respicit, illò enim itinere octo dierum appulimus. Haud procul à dicta urbe percelebre flumen offendimus. uastius sanè q̃ unquã conspicati fuerimus, huic Gaza nomen est, latitudine quinq; ac uiginti mille passuũ patet: altrinsecus uero uisitur insula ingens, Sumatra inſ. Sumatra appellant, nos uero Taprobanam dicimus: cultores memorabant dictam insulã quasi quingentorũ mille passuũ ambitu patere. Huius latius meminisse est animus, quũ opportunũ duxerimus. Vbi igitur deuẽtũ est ad urbem Melcha, Sultanũ adire iussi sumus quamprimũ: is Mahumetanus est, eiusq; regnum Mahumetano paret. Vrbs sita est in continẽti, penditq; uectigal regi Cini. Tributo huiusmodi, ut aiebãt, ansam præbuit, quòd eius urbis cõditor rex Cini memoratus ferebatur extitisse octuagenis iam transactis annis: nec alia de causa urbs illic condita est, quàm quòd cõmodissimũ habet portũ, & sanè cõmodiorem, quàm forte in toto fermè oceano intueri liceat. Crediderim propterea plura illò appellere nauigia, quàm quouis aliò: & comprimis aromata, & complura alia mercimonia omnifariã eódem conuehuntur. Regio non est generatim ferax, mittit tamen triticum, carnes, per paucaq; ligna: aruis inerrãt alites instar regionis Calechut: uerũ psitaci sunt illis longe meliores: mittũt item arua sandaliũ, stannumq;: elephãtes, equos, pecora, boues fœminas, pardos, bubalos, pauos, & id genus complura animalia habet. Fructus autem legunt pauciſſimos, modo urbis Zeilani: illic mercari non licet nisi emere aromata sericumq; uolueris: his est colos penè subcinericius: capillum promittunt: habitu uero instar incolarum Memphis urbis, cayrum appellant, utuntur: amplam habẽt frontem, oculos teretes, nasum autem simũ: ibi noctu per urbem incedere impune haud licet, grassantibus inuicem cultoribus, nam mutuis cædibus canum more se cõficiunt: ob id appulsi negotiatores non nisi in nauigijs noctes agunt. Indigenas eius urAnarchia bis omnes oriundos esse Agiauais adfirmant. Illic moderatori cuidã rex uicariam operam reddẽdi iuris aduenis delegat, uerũ cultores parent nemini, illisq; est pro ratione uolũtas, prauisq; moribus concedũt nemini, adeo mẽtes efferarunt: ubi uero rex eorum ferociam cohibere uoluerit, prosiliũt magis, regionẽq; si redigantur in ordinem, se deserturos minitantur: idq; agũt audacius, quoniam mari adiacent, quasi paruo negotio, quũ libuerit, aliò dilapsuri. Propterea comes meus Christianos negotiatores monuit illic diutius commorandum haud esse, prosilientibus nimium cultoribus. Quare cõducta celoce, Sumatram insulam uersus uela fecimus: quò quinq; dierum itinere peruenimus ad urbem præsertim quandam Pyder nomine, quæ fermè octuagenis leucis à continente abest.

De Sumatra

De Sumatra insula, deq; eius urbe Pyder nomine, Cap. XVIII.

HAnc urbẽ celebrior totius insulæ portus insignit, ea est insula cuius paulo ante meminimus, ubi retulimus hniusmodi insulam quingentorum mille passuum ambitu patere. Ego uero crediderim eam esse Taprobanam insulam, quod quidem inter complures conuenit autores: huic insulæ quaterni diademate insigniti reges moderantur: hi sunt idolorum cultores, fideq; & ritu uiuendi, nec non habitu regi Tarnasseri non sunt absimiles: fœminæ uero coniugum desiderio sponte ardent: his est colos quasi albicans: amplioris sunt frontis: oculos habent obrotũdos, prasini coloris, capillum promittunt, naso sunt latissimo eodemq; simo admodum, statura uero perquàm despicabili: ius ibi summopere uiget: signato argẽto auroq; ac stanno pro moneta utuntur: aurum signatum est eiusmodi, ab altera parte uisitur dæmonis cælatũ caput: ab altero uero carpentum elephantis trahẽtibus cõspicitur. Pari modo signantur reliquæ pecuniæ argenteæ: ex argenteis exponũt denos singulo aureo: stanneæ uero quinque & uiginti numerum aureum efficiunt. Mittit ea regio numerosius proceriores quàm usquam alibi conspexerim elephantes, eosdémque meliores: id hominum genus belli est expers admodum, uerum quæstibus plurimum inhiat mercimonia exercens: suntq; in uniuersum hospitales, appulsis exteris præsertim. *Taprobana*

De alio piperis genere, deq; serico ac laserpitio, quod belzoe appellant, inde prouenientibus. Caput XIX.

ILlic igitur procerioris piperis uberior est prouentus, miraq; copia. Lingua patria piper molaga dicitur, id est longe procerius illo, quod huc aduehitur, multoq; candidius, uerum inane ac mordax plurimum, sed ponderosum minus: uenit enim inibi piper non pondere sed mensura, ut apud nos triticũ exponitur. Tanta est huius ubertas, ut inde anno singulo uicenæ naues onustæ euehantur: hæ Cataium proficiscuntur, illic exponitur haud difficulter ob frigidius cœlum. Arbor uero quæ piper huiusmodi gignit, producit etiã procerius piper, sed crassioris est caudicis, ampliora q; folia eadẽq; carnosiora habet arboribus urbis Calechut: fert item affatim serici, fitq; plerunq; id sericũ more nostro: aliud uero mittũt sponte arbores, prouenitq; in syluis ac nemoribus absq; cultu, sed id est priore deterius. Ibi uisitur lazeris arbor, quæ gummi gignit, cui laserpitio nomen est, uulgo belzoë dicitur: referebãt nõnulli id procul à mari nasci. Ego hæc nusquã affirmauerim, quãdo certe coràm minime uidi.

De triplici arborum aloës genere, Caput XX.

QVoniam rerum uarietas parit uoluptatem, mortalesq; allectat plurimum, desiderioq; discendi noua inuitat ad lectionem. Ob id duxi non ingratum fore lectoribus, si hæc subderem, quæ coràm uisi: propterea exploratum habebitis ob eam causam laserpitium aloëq; ubertim ad nos minime conuehi, quoniam è remotioribus partibus comportantur: illud etiam noue-

ritis, triplex esse aloës genus: aliud est longe perfectius, huic calampat nomen est. Hoc insula memorata non mittit, uerum ex urbe Sarnau aduehitur: ea, ut memorabant Christiani negotiatores comites nostri, haud procul ab dicta urbe ubi aloë nascitur, nomine calampat, abest. Est & aliud genus aloës, lubam nomine, hoc flumine nescio quo huc comportatur: nouissimo autem bochor nomen est. Referebant dicti Christiani negotiatores causam, quur ad nos aloë primo loco dictum nō deferretur, quod, uidelicet, id genus aloës mitterent regna Cataij, necnon Cini, & macyni, Sarnauq; ac Grauay longe ditiora: quippe quæ auro uberrime scatēt, multoq; maiorem quàm nos auri copiam habent, suntq; item maiorum principes uirium, nostris regibus nimirum locupletiores. Ad id accedit, quòd suffimentis odoramentorumq; genere plurimum delectantur, inq; ea re reges superant nostros. Ob id ad nos hæc odoramenta minus abunde comportantur, utpote quod in urbe Sarnau singula libra aloës denis aureis uenit, id efficit eius rei summa caritas.

Quomodo ligna aloës ac laseris probantur, Caput XXI.

DEuenimus in certissimam notionem gemini suffimēti, aloës, uidelicet, ac laserpitij, doctoribus memoratis negotiatoribus, nam alter eorum nō nihil aloës ac laserpitij habebat, binas uidelicet aloës uncias, eius inquam, quod calāpat appellāt: sic enim probabamus, comes meus nihilum aloës manu occlusum tantisper tenuit, donec is psalmus, qui Miserere mei deus incipit, tertio consummari posset, moxq; relata manu calefactum iam aloë inenarrabilem suauitatis odorem adeo fragrabat, ut nusquam fragrantiora senserim suffimenta. Cepit item tantum laserpitij, quantum iuglandem efficeret, rursumq; sumpsit libram mediam illius, quod mittit urbs Sarnau, ut alterum alteri conferret, priuaq; suffimenta, ignitis uasis imposita prius indidit cubiculis: uera mehercle refero, longe suauius redolebat illud quod nucis magnitudinem non excedebat, quàm id quod libram mediam complebat: uel si ad geminam libram ascendisset: uix igitur pro meritis horum geminorum suffimētorum præstantia referri potest: id itaq; causæ referunt, quur ad nos non conuehuntur. Mittit etiam ea regio lactam, unde conficiunt rutilum colorem, gignitur in arbore iuglandibus nostris haud absimili: Illic etiam inueniuntur ut apud nos omnifariam animalia.

De multijugis Sumatræ insulæ negotiatoribus, Cap. XXII.

IN ea itaque urbe complura uidi adfabre elaborata, eademq; elegantiora quàm usquam uiderim, cophinos præsertim auro exornatos, hi singuli ueniebant gemino aureo: uidi etiam in uico unico supra quingentos collybistas: tanta est inibi trapezitarum copia: illò ceu ad percelebres nundinas commercij gratia propè innumeri negotiatores proficiscuntur: cultores uero gossipinis straguláque serica & syndone ex xylo confecta utuntur. Fert regio

adfatim

adfatim lignorum, unde fiunt naues, gunchos ipſi appellant, hæ trinos habẽt malos, geminamq; proram, geminosq; utrinq; clauos. Quum nauigant in undabundo oceano, ubi aliquando uela uentis fecere, moxq; oborto tempeſtatis turbine, operæpretium eſt alteris uelis, haud mutatis prioribus, uentos legere: cõdicto itaq; naui minime circũacta, altero malo uſi retrocedunt, ſunt enim omnium dexterrimi præcipuiq; urinatores, ignesq; ex tempore miro artificio fabricantur.

De eorum ædibus, deq; ædium imbricamentis, Cap. XXIII.

EOrum ædes lapidibus conſtant, parumq; ab humo tolluntur: loco imbricum piſcis Tartarucæ pelles ſuccedunt: mittit enim eum piſcem pelagus Indicum, nam illic agens uidi adeo uaſtum beluæ corium, ut pondo librarum centum triumq; eſſet. Vidi item inibi maxima ebora, hæc ſunt elephantorum dentes, pondo trecentarum ac triginta quinque librarum: conſpicatus ſum etiam inuſitatæ magnitudinis ſerpentes, longe quidem proceriores quàm uidentur in urbe Calechut. Sed iam redeamus ad negotiatores Chriſtianos, qui deſiderio uiſendæ patriæ apprime flagrabant. Ob id percontabãtur comitem meum, hæſiſſetne cordi ſibi uelle ultra progredi, an retrocedere, uel forte inibi conſiſtere. At comes meus reſpondit, ſe poſtquam illo uenerat, prius inde non diſceſſurum, quàm uaria aromatum genera uidiſſet. Tunc Chriſtiani adfirmabant, illic alia haud inueniri aromata, quàm quæ conſpexeramus. Quibus rurſum infit comes meus, Vnde myriſtica nux, gariophyllumq; prouenit? At Chriſtiani myriſticam nucem muſcatam appellant: Maſticemq; fert quædam inſula, quæ hinc trecentis mille paſſibus abeſt. Tum comes meus, Patétne inſulam adeuntibus tutum iter, aut infeſtant piratæ æquora? Ad hæc Chriſtiani reſponderunt, indignabundi æquoris tantum pertimeſcendam eſſe ſæuitiam: addebantq; id æquoris onerarijs nauibus ſulcari non poſſe. His auditis, attentius explorabat comes meus quonam modo tuto illuc proficiſci quiret. Reſponderunt Chriſtiani nihil magis uotis comitis mei ſatisfacturum, quàm ut liburnicam, cui Campanæ nomen eſt, emerent quampiam, id eſt genus actuariæ nauis. Hoc intellecto, ſciſcitabatur comes meus an naues huiuſmodi illic inuenirentur. Reſpondentibus autem negotiatoribus Chriſtianis adfatim nauium reperiri, uel ſi ſupra mille cõducere uellet, aſſenſus eſt comes meus, ut ſimul geminæ naues conducerentur. Quo dicto quamprimum binæ naues affuere, compluſculiq; remiges: & ubi de uectura inter eas conuenit, id pretium enim ad quadringentos aureos aſcendebat. Rebus itaque in hunc modum compoſitis, comes meus cœpit amici appellatione compellare negotiatores Chriſtianos his fermè uerbis, Etſi dilecti mei non ſim ueſter conterraneus, eoſdem tamen parentes habuimus, Adam uidelicet & Euam, eſtis ne me ſociumq; meum qui ueſtris ſacris eſt initiatus,

Tartaruca piſcis

deserturi? Ad hæc Christiani, Quomodo hic qui non est Persa, fidem nostrã induit? Tunc comes meus, Sanè nunc ipse Persa est emptus aliquando Hierosolymis. Huius sancti nominis mentione exciti Christiani negotiatores, sublatis in cœlum manibus, moxq; procedẽtes humi, tellurẽ usq; tertio deosculabantur, consurgentesq; à nomine meo, sciscitabantur cuius foret ætatis, quando ex Hierosolymis adductus est: tũc comes meus, Quindenos, inquit, annos agebat. Et rursum Christiani, Debet igitur patriæ meminisse. At comes meus, Meminit quidem, cepiq; iampridem eo denarrante miram uoluptatem, doctoreq; eo singula humanorum mẽbrorum, esculentorumq; nomina quibus utuntur Christiani, didici. Ad hæc negotiatores respondêre, Etsi uisendæ patriæ ardentes desiderio decreuissemus tandem aliquando lares patrios reuisere, licet procul hinc, utpote trecentis mille passibus absint: tamen in uestri gratiam comitisq; huius, instituimus eôdem proficisci, quo ire decreuistis. Id plus adimus, daturos nos operam, ut longe locupletior euadat, neque propterea ritus patrios deserat, ubi Persarum moribus uti noluerit. Tunc comes meus negotiatoribus respondit, se libenti animo amplecti oblatas amicitiæ conditiones, seq; eos sequuturum quocunq; ierint: uerum me id exequi quod animo destinauerant, nequire ob eam rem, quòd neptem eius Solẽ nomine in Perside duxissem uxorem: quare si cordi hæsit uobis, ut sim meditati itineris comes, hoc munus quo uos afficio non parui facietis, ubi gratum habueritis ut me initæ amicitiæ minime pœniteat. Tunc Christiani, Agite, inquiunt, ut lubet, quando certe uobis morem gerere in uotis præcipue habemus. His itaq; ultro citroq; dictis, in monumẽtum cœptæ amicitiæ denis pyropis, mediam curiam appellant, eos donauit. Hi nempe tanti erant, ut quingentis aureis ueniissent. Perẽdino igitur de in expedito fuere geminæ actuariæ naues conuehendis nobis commeatibusq; aptissimæ, fructibus præsertim omnifariam impositis, iterq; insulam uersus, cui Bandan nomen est, cepimus.

De insula Bandan, quæ merysticas nuces ac masticen mittit, Cap. XXIII.

SVlcantes æquora circiter uicenas insulas offendimus, cultas alias, desertas admodũ alias: eò peruenimus itinere quindecim dierũ peracto: insula est inculta plurimum, ac infœcundi soli, humilisq;, sed magnopere plani: centum mille passuũ ambitu patens: huic rex minusq; hexarchus moderatur: uerum eam incolit genus hominũ agreste, parũ distãs à beluis, nullius sanè momẽti: humiles casas, imò mapalia lignea parũ ab humo extantia subeunt: sola interula amiciuntur, nudis pedibus apertoq; capite prodeunt, capillũ promittũt, frontemq; sunt lata, sed tereti: colos est his albicãs, staturaq; despicabilis: idola colunt, suntq; longe deteriores illis, quos incolæ Calechut Poliar & Hyraua appellant: obtusi sunt ingenij, nullarũq; uirium, adeo perditi, ut prorsus sint illaudabiles: ritu degunt ferino: ager præter myristicam nucem, muscatã appellant, & nonnullos fructus mittit nihil: myristicæ nucis caudex Persico caudici

Anarchia

dici similis, ramos foliaq; consimilia producit, uerum nonihil angustiora: priusquam nuces huiusmodi percoquāt, sepit arborem mastix florentis rosæ instar: & ubi nox percoxerit, mastix eam complectitur, complexoq; simul stato tempore, cultores legunt certatim uberiusq; quàm possunt, quoniam cōmunia sunt ibi omnia, ceduntq; præoccupantibus: arbores absq; cultu, suppeditāte tantū natura, fructus mittūt. Nuces huiusmodi myristicæ uæneunt mensura utpote senarū ac uiginti librarū, tātūq; nucū ternis solidis, id est, medio carlino exponunt: genus monetæ eiusmodi est, quale esse in urbe Calechut diximus: illi mutua iustitia degunt, nec opus est legibus, gente à puris naturalibus uix recedente: his uisis perendino die postquam illò appulimus, comes meus percunctātus est negotiatores Christianos, ubi iam foret ea regio quæ gariophyllum mitteret. Ad hæc responderunt Christiani, procul illinc itinere sex dierum in insula Monoch nomine, gariophyllum inueniri. Tunc comes meus, Sūt' ne illi adeo rudes agrestesq;, ut hi quos paulo ante conspicati sumus? At Christiani responderunt, esse quidem illos populos his dissimiles, uerum inculiores minoreq; ingenij captu. His intellectis, Eia inquit, progrediamur, ingressiq; iter ad memoratam insulam septem dierum spatio peruenimus.

De insula Monoch, quæ gariophyllum mittit, Caput xxv.

HAnc insulam perquam angustam, Bandan insula magnitudine excedit: gens est cultoribus Bandan multo deterior, præter humanam speciem à beluis nihil differens: his est colos nonnihil candidior, cœliq; temperies aliquantisper frigidior: mittit hæc insula gariophyllum: nōnullæ mediocres admodū, eædēq; incultæ insulæ circūadiacentes eundē fructū ferūt. Huic caudex ex buxo non absimilis: folia uero cinnami instar habet, sed obrotūda magis: eius est coloris, cuius in superioribus meminimus, lauri foliū propè exprimēs: quum matureſcere incipiunt, cultores harundinibus flagellant arborem, constrato prius circum arborem tegetibus solo: colos telluri est qui subargillosæ ac arenosæ terræ esse consueuit. Regio est humilis admodum, adeoq; demitti tur, ut Septētriones inibi minime, adimente prospectum syderum orizonte, cernantur. Explorata regione, uisoq; inciuili hoc hominum genere, percūctabatur negotiatores comes meus, Supereſſet' ne illic uisēdum aliquid? Ad hæc negotiatores, Videamus inquiunt, quo pretio exponant gariophylla: & ut id compertius fieret nobis, finximus uelle mercari gariophyllū, moxq; intellexi mus duplo uendi quàm nux myristica uendebatur, mensura tamen: quoniā id hominum genus omnium est prorsus expers ponderum.

De insula Bornei, Caput, xxvi.

GNari iam eius plagæ, auebamus plurimum nouas uisere regiones, ut noua semper delectant, studio præsertim discendi maiora. Quare Christiani negotiatores his uisis, in hunc fermè modū me compellarunt, Dilecte comes, inquiunt, postquā hucusq; deorum munere peruenimus incolumes,

si tibi est complacitum, eamus uisum totius orbis celebriorē insulā, eandemq; locupletiorem: uidebis aiunt, rem cognitu dignissimam, qua forte uidisti pulchriorem aliā neminem: uerum operæpretium est ad aliā prius proficisci insulā, cui Bornei nomen est, illic maiores multo liburnicas conducemus: quoniā longe altius, undabundumq; magis æquor nobis superandum est. Tunc comes meus, Agite inquit, ut libet, in uestram enim sententiam totus concedo. Quare conscensa liburnica uastiore, iter ceptum est ad eam insulā, uersus meridiem semper uelificantes die noctuq;. Dum iter agimus, confabulationibus mira uoluptate incumbebamus, percōtantibus me illecebre dictis negotiatoribus, præsertim de nostri seruatoris inclyta latria. Et ubi sancti uultus (Veronicā appellant) mentio abs me facta est, decq; diuorū Petri ac Pauli principum apostolorum capitibus, necnon de compluscul is alijs sanctis: clanculū me monuerūt, ut si uellē secū proficisci, futurū ut magnus euaderē princeps, ob tantarum rerum notionē: uerū absterritus itineris magnitudine, longioreq; interuallo, quippe qui rebar, ubi illō contendissem, me nūq; reuersurū, statui eò minime proficisci. Itaque insulæ Bornei tandem aliquando appulimus, ea à monoch abest circiter ducentis mille passibus, illaq; nonnihil maior est, uerum lōge humilior, situq; demissiore. Gens idola colit, acerrimiq; est ingenij, ac uitæ haud illaudabilis: colos in albicantem magis inclinat colorem: his non est idē habitus, alij interula gossipina, alij undonibus utuntur, alij apice subrutilo uti consueuere: ius summopere illic uiget: ea insula mittit quotannis adfatim camphoræ: hanc arboris gummi esse adseuerant: ego uero id nūq; adfirmauerim, quando certe rem huiusmodi oculis minime subieci: illud tamen non diffitebor comitem meum actuariam nauim centenis aureis conduxisse.

Bornei

De obseruationibus nauigationum, quibus utuntur nautæ ad insulam Gyaua contendentes, Cap. XXVII.

POstq; tot cōmeatus sumpsimus, qui itinere nauando abunde sufficerent, uela uentis dātes, uersus insulam Gyaua nomine ceptū est iter, eò quinq; dierum itinere meridiē uersus nauigantes peruenimus: nauis moderator pyxidē magnetemq; necnō paginā marinam compluribus lineis distinctam, quę uētorum rationē insinuāt, secum more nostro attulerat. Vidēs igitur comes meus euanuisse Septentriones, inq; ea urbe minime conspici negotiatores Christianos percōtabatur, quonam modo adempto Septentrionis ducatu sulcare quirēt maria: explorabūdusq; sciscitabatur ab eis, quo duce sydere pelago se committerēt. Ad hæc nauis moderator percontātibus negotiatoribus Christianis, respondit cultores eius regionis quina fermè sydera habere, & cō primis astrum quoddam Septentrioni oppositum obuersumque quo nauigaturi utebantur, addens se magnete uti, quoniam is lapis Septentrionem semper consequitur. Subdidit etiam ab altero dictæ insulæ latere gentem esse quandam, quæ Septēttrionibus obuersis syderibus æquora sulcans, utebatur

quasi

quasi Europeæ Sarmatiæ essent antipodes: incp zona frigidissima circiter polum antarcticum cultores huiusmodi de gerent, argumento quòd diem quatuor horarum tantum habent, quodcp algent mirum in modum rigore frigidioris zonæ instar eorum qui à polo arctico parum absunt, quare ex denarratis comes meus incredibilem uoluptatem cepit.

De insula Gyaua, decp cultorum fide ac moribus, necnon compluscul alijs, Cap. XXVIII.

ITacp permeando maria itinere quincp dierũ ad dictam insulã peruenimus: ea propè in immensum patet, quippe quæ cõplura regna cõtinet. Reges cultorescp idolorũ latriæ sunt addicti plurimũ: nec ijdem sunt omnibus ritus, colunt alij modo incolarum Calechut idola, alij phœbum, phœbem alij obseruant: alij boues, alij quicquid prima luce obuium habuerint, idoli loco colunt: dæmonem alij, ut supra meminimus, uenerãtur. Hæc insula more nostro sericum mittit, syluis sponte id gignentibus: smaragdos totius orbis habent elegantiores, habentcp adfatim auri ac optimi æris: ager re frumentaria scatet, omnifariamcp fructibus, modo urbis Calechut. Illic etiã carnes omne genus more nostro inueniuntur. Id hominũ genus perfidiæ est prorsus expers: eius sunt coloris necnõ proceritatis cuius nos sumus, uerũ latiore sunt nõnihil frõte: oculos habent pergrãdes, prasinicp coloris, sed naso sunt admodũ simo, capillumcp promittunt: cœlo inerrant complura auitiorum genera nostris quidem absimilia, si pauos, turtures, ac nigricantes corniculas excipias. Ius illic mirabilem in modum colitur: cultores chlamyde serica, aut ex undonibus, ex gossipio nonnunquã exerto brachio amiciuntur: lorica perraro utuntur, quippe qui bellorũ propè sunt expertes. Verum maria sulcaturi arcubus ac harundineis sagittis utuntur: cõsueuit etiã gens illitas ueneno sagittas eo instrumẽto, quo nos tormenti instar figulina glande aues cõficere solemus, ore in hostes uibrare, mortemcp illico afferunt, modo nonnihil cruoris eliciant. Tormentis omne genus non utuntur, nesciuntcp tormẽta huiusmdi fabricare: omnibus nõ sunt in cibatu eadẽ esculenta, alij triticeo pane utũtur, ac ueruecũ carnibus uescuntur alij, alij ceruis ac apris oblectantur, pisce ac fructibus aluntur alij.

De cultorum huius insulæ sæuissimis moribus, decp modo uendendi parentes, necnon de Anthropophagis, Cap. XXIX.

EIus insulæ cultores (eos inquam qui carnibus uescuntur) ubi uiderint parentes confectos senio nullius iam usus esse, in emporium adductos protinus Anthropophagis uendunt: qui ubi uenierint, continuo mactantur, locóque esculentorum ab nonnullis absumuntur. Et ubi iunior quispiam in eam deuenerit ægritudinem, ut iudicio sapientum, præsentem lãguorem euadere non posse uideatur, is à parentibus uel germanis ut mors ipsa præueniatur, leto traditur quamprimũ, functuscp uita uenit Anthropophagis. His inhumanis moribus perterritus comes meus, stupore incredibili afficiebatur,

aſpernabaturq; deteſtandæ feritatis abuſum, quum præſertim nonnulli ex regionis cultoribus negotiatores petulantius his ferè uerbis aliquando compellaſſent, O Perſæ inquiunt, peccatis nulla expiandi uictima, quãdo carnes adeo formoſas uermibus epulandas exponitis. Hoc audito, comes meus efferatam eorum conſuetudinem adeo horruit, ut condicto illinc abeundum eſſe duxerit, Redeamus, inquit, ad noſtram liburnicam: quam ubi ſemel tenuero, huic continenti non appellam amplius.

Quomodo in inſula Gyaua nomine, ſol in meridie orbem ſiue ſphæram complet. Caput xxx.

POſtq; ſatis ſuperq; horũ populorum inhumana crudelitas nobis innotuit, negotiatores Chriſtiani comitẽ meũ hortabantur, ut hæc quæ paulo ante conſpicati fuerant, ueluti noua quæpiam ſuis quum domi forent renuntiarent, Ferte, inquiũt, in patriam, eaq; mox comperta uobis de hoc orbe fiẽt: quibus dictis, Intuemini, aiunt, in meridie ſitũ ſolis, iuſſeruntq; ad ſydera tollere uultus: reſpicite inquiũt, ſolis orbem, ut quamprimũ exploratũ habeatis, quantum hic abſit ea quæ uos tulit regio. Reſpiciens itaq; comes meus, uidit ſolem dextrorſum decurrere, & rurſum ſphæram latam circiter binos palmos læuorſum imprimere: quæ res comitẽ meum magna affecit admiratione: id ut ipſe memorabat, menſe Quintili uſu euenit: ego eius rei uix memini, quoniã agentẽ apud exteras gentes, in orbeq; remotiore noſtrorũ menſium nomina me fugerant, imò quandoq; dierum nomina obliueſcebar. Illud etiam noueritis, paria in eo orbe nobiſcum agere anni tempora: nam illi haud plus quàm hic nos inibi algent. Intelligens igitur comes meus illinc abeundi iam tempus petere, utpote qui perfectum habebat ſe non poſſe illic ſine aperto uitæ diſcrimine morari diutius, graſſantibus ſæuientibusq; in appulſos nimium cultoribus: nam acriore diligentia, noctu præſertim, nobis ab Anthropophagis cauere opus erat: comitem meum conueniens ſtatuit inde diſcedere, in patriãq; feſtinatius quàm poſſet repedare. Inter hæc comes meus ſmaragdos geminos mille aureis emit, binosq; infantes aureis ducentis præſtinauit: hi exectis teſtibus euirati erant: nam in ea inſula complures ſunt negotiatores, qui præter infantes mercantur nihil: hos adhuc impuberes ita emaſculant, ut parum abſint à fœminis.

De reditu noſtro ex inſula Gyaua, Caput xxxi.

IGitur quatuordecim dierum inibi inſumpta mora, perteſi ob inhumanam feritatem Anthropophagorum mores, alboréque nimio nos premente: Zonæ enim frigidiſſimæ, ut in ſuperioribus perſpectum habuiſtis, appuleramus. Duximus ultra progrediendum minime eſſe. Ad id accedebat, quòd nulla ſupererat regio digna cognoſci, propterea gradum reuocauimus, conductaque liburnica, gionchum ipſi appellant, inde ſoluentes ab extimo inſulæ latere orientem uerſus, minus illic ſæuiente ſalo,

uelificare

uelificare cœpimus, itinereq; quindecim dierum peracto, tandem aliquando ad urbem Melacha nomine peruenimus: ibi triduí absumpta mora, socijs ibidem remanentibus, uix referre queo, quibus gemitibus ac querulis uocibus nos abeuntes prosequuti fuerint Christiani negotiatores: profecto ingenue fateor, si celebs fuissem, natosq; habuissem nullos, nunquam hos adeo charos comites deseruissem: mutuo amore illi nos complectebantur, identidem adseueuerãtes, ubi se rati fuissẽt tuto iter agere posse, nusquam nos dereliquisse. Ad id accedebant comitis mei crebriores adhortatione, squibus negotiatores huiusmodi pericula obiectans hortabatur ne nos sequerentur, eò tendens ut denarrantibus ipsis, regionis eius opes necnon principis, ac regis locupletissimi, nostris haud innotescerent. Igitur digredientibus nobis illi remanserunt, aientes in urbem Sanam redire uelle. Nos uero conscensa liburnica, uersus urbem Cyromandel nomine uelificamus. Inter nauigandum moderator nauis memorabat circum insulam Gyaua Taprobanamq;, Sumatram ipsi appellant, supra septem mille insulas fore. Vbi urbi Malachæ appulimus, comes meus tantum aromatum sericiq; ac odoramentorum emit, ut circiter quina millia aureorum exposuerit. Ad urbem enim Cyromandel non prius peruenimus, quàm itinere quindecim dierum peracto, ibi liburnicam exonerauimus, uigintiq; dierum absumpta mora, conducta alia liburnica, ad urbem Colon tandem peruentũ est: illic nempe supra uiginti ac duos Christianos è Lusitania oriundos offendimus: quibus uisis fugam meditari cœpi, contempta tamen eorum paucitate, desij pedem struere, Huc etiam accedebat, quòd aderant nonnulli negotiatores Mahumetani, qui nouerant me uidisse Mechã, Mahumetisq; corpus: ob id uerebar, ne si fuga arrepta illic discessissem, suspicarentur illi ob id id solum me abijsse, ut eorum aperirem hypocrisim. Tamen intra duodenos dies uecti flumine itinere dierum decem, ad urbem Calechut tandem aliquando redijmus.

De urbe Calechut, Caput XXXII.

POst multiplices uariasq; peragratas regiones, uti classico beneuoloq; lectori in superioribus abunde innotuisse arbitramur, tum ob multijugam cœli clementiam, & rursum eiusdem aliquando incredibilem intemperiem, ut haud difficulter concipere possunt, qui peregrinationibus affuere, tum uel maxime ob populorum efferatissimos mores, inhumanamq; sæuitiam, iam pertesi peregrinationis, memoratis causis fastidium parientibus, tandem aliquando gradum referre decreuimus. Quæ uero redeunti mihi, usu euenerunt, paucis expediam, ne prolixior sermo lectori fastidium pariat: conducent enim denarranda multifariam mortalibus, quando certe hoc exemplo cohibebunt complures uoluptates suas, qui nimio plus quàm satis uisendi orbis desiderio ardent. Quòd si monitis nostris minus obtemperabunt, illud saltem denarrantibus nobis discent, quonam modo peragraturi

orbem

orbem se gerere debeant in euentis præcipue præsentaneis, ubi acriore opus est ingenio. Itaque regressi iam ad urbem Calechut, illic duos Christianos nacti sumus ex urbe Mediolano oriundos, ut paulo ante meminimus, alteri Ioanni Mariæ, alteri Petro Antonio nomen erat, hi Mangones erant, è Lusitaniaq; emendorum monilium gratia dato ab rege negotio soluerant: quum enim ad oppidum Coccin deuenissent, in urbem Calechut protinus diffugerunt. His uisis, tanta sum affectus lætitia, ut maiorem nunquam ceperim uoluptatem: nudi enim incedebamus cultorum instar, Percunctari propterea eos cœpi, essent ne Christiani: scisciranti mihi condicto Ioannes Maria respondit, se quidem Christianum esse: tum Petrus Antonius ad me conuersus infit, Et tu es ne Christianus? Cui ego, Sum equidem in summi optimiq; dei gratiam. Quo dicto manu me apprehensum, in ædes suas humanissimime me duxit, eoq; ut peruenimus, ruit in oscula & fletus maximos, nec me amplexando satiari quibat: ego uero uix patrij sermonis meminerã, uidebarq; balbutiens, ac lingua impeditiore: quippe qui iam annis quaternis aliæ linguæ, ipsiq; barbaræ diutius assueueram, minusq; interea Christiani cuiuspiam usus eram contubernio: cõquieui proxima nocte secum, uerum ob conceptam lætitiam nemo nostrum somno indulsit, minusq; epulis: adeo enim quisq; nostrum mutuo fruebatur gaudio, ut eam noctem tridui spatio propagari uoluisset. Inter cætera uero quæ eos percontabar, id in primis ab eis scisciratus sum, essẽt ne in paucis regi Chalechut chari: at illi, Sumus inquiũt, apud regem plurimi, maioreq; in pretio esse nequimus, eoq; familiarissime utimur. Addidi etiam quid nam destinauissent animo: rursum illi, Cupimus profecto in patriam redire, sed quo nam modo id consequi possimus, nos plane fugit. Quibus ego, Redite inquam eà quà uenistis: Tunc illi, Illud sanè perarduum est, quoniam Lusitanorum perfugæ sumus, ad timorem præsertim accedente, quod innumera propè tormenta auspicijs regis Calechut, non spõte tamen fabricati sumus: propterea non est inanis timor noster, quandoquidem nobis timemus, ne mali quippiam nobis contingat, quum præcipua classis Lusitanorum iam iter ingressa, breuique affutura dicatur. Ad hæc respondi, si munere deorum consequi possem, ut tandem aliquando clanculum, classe Lusitanorum appulsa, ad urbem Canonor nomine diffugerem, me haud difficulter, à præfecto classis impetraturum pro desertoribus ueniam. Adijciebant etiam illi ob id quod famigerati essent admodum, fabricandisq; tormentis percelebres, futurum ut aliã euadere nequirent, nisi eà, quà prædictum erat, compluribus regibus eorum uestigia obseruantibus: adeo enim tanti opifices huiusmodi habebantur, ut pluris esse nequirent, propterea fugæ spẽ esse nullam: nam supra cccc. tormenta, si uastiora minimaq; recenseas, fabricati sumus. Ob eam rem Lusitani sunt nobis magnopere formidolosi, paueq; plurimum, ne commissorum luamus quãdoque pœnas: nec id ab re,

quoniam

quoniam non iniusti timoris suberat causa: nam præterquam quod fabricati fuerant propè innumera tormenta in maximam Christiani nominis iacturam, cultores etiam idolorum artem memoratam docuerant, uibrandíq; ac exonerandi tormenta quindenos homines, quibus id munus à rege delegatum erat, in diuini nominis contumeliam docuisse dicebantur. Per id tempus enim quo illic agebam, coràm uidi memoratos Christianos dedisse cuidam idolorum cultori archetypum, quo tormentum ex ære fabricari posset tantæ magnitudinis, ut capax quinq; ac centum cantarorum (id est mensuræ genus) foret. Agebat etiam illic Iudæus quidam, cui liburnicam elegantissimã quaternaq; tormenta ex ferro fabricatus fuerat. Is dum lauandi sui gratia ad flumen quoddam perrexisset, forte non sine nutu deorum aquis immersus pessum iuit, uitamq; efflauit. Sed iam ad Christianos redeamus, nouit me hercle deus optimus maximus, quo conatu ab dictis Christianis contenderim, ne post hac in sancti nominis contumeliam sanctorumq; fidelium decus ac detrimentum maximum tormenta huiusmodi fabricare uellent. Quũ hæc referebam Petro Antonio, ubertim lachrimæ erumpebant. At Ioannes Maria, cui pertinacius forte hæserat, in patriam redire nolle, aiebat nihil pensi se habere, ubi illic, uel in urbe Roma rebus eximeretur humanis: nosse deum quid de se decretum foret. Quare postridie socium meum uisum redeo, qui non absque querelis ac lamentationibus me excepit, quippe qui rebatur ob diuturniorem moram è uiuis me decessisse: ego uero finxi me pernoctasse in delubro quodam, Meschitam ipsi appellant, ut deo ac Mahumeti, quorum in me complura extabant beneficia, gratias agerem: quare uisus est comes meus huius rei magnam cepisse uoluptatem: ut uero attentiore animo, commodius'ue cultorum mores explorare possem, comiti meo insinuaui nocte delubrum incolere uelle, opesq; ac diuitias floccipendere, essecq; inopiæ amantem plurimum: nam noueram fugam meditando aptius illis imponere non posse, quàm ut simularem me esse sanctum Mahumetanum: propterea ut huius sanctitudinis fidem facerem potiorem, in propatulum carnibus uesci nusquam uolui, uerum clanculum ac silenti nocte apud Ioannem Mariam gallinas epulabar singula nocte quaternas: temperabamq; à cõgressu negotiatorum, agelastos, id est, non ridẽs ex composito factus eram, perdius delubrum incolens, nec illic abibam nisi uocatus à comite, qui miseratus abstinentiam meam (sic enim rebatur) creberrime me increpuit, quod carnibus nõ uescerer. Ad hæc ego respondebã, epulas ganeatasq; dapes ueneris aliorũq;, peccaminum esse fomenta: Quare effeci hac hypocrisi, ut opinione probitatis ac abstinentiæ me illic sanctior esset nemo: argumento, quòd nihil magis in uotis, imò supra uota cultores gerebant, quàm ut manus aut genua mea deoscularentur.

De aduentu

De aduentu liburnicarum regis Lusitanorum ad urbem Calechut, Caput XXXIII.

EPulanti mihi apud comitẽ mecum, ecce Persæ gemini negotiatores urbis Canonor à comite meo hospitio recepti, comiterq; inuitati, dixere habere se nescio quid siniſtri, quod in mediũ proferrent. His uerbis excitus comes meus, quid in quid audio? Tũc Persæ, Aduenere duodenæ Lusitanorum Liburnicæ, easq; coràm conspicati fuimus. Tunc comes meus, Qui nam sunt mortalium? At Persæ, sunt, inquiunt, Christiani loricati albicantibus atmis, qui munitissimam arcem ac propè inexpugnabilem in urbe Canonor erigere cœperunt. His auditis comes meus ad me conuersus, Heus Ludouice, qui mortales sunt hi Lusitani? Cui ego, Oro uos, ne huius gentis mentionem me cum faciatis, quando certe cõstat gentem huiusmodi latrocinijs ac maritimis excursionibus ceu piratas usq; quaq; uacare, ob id aueo plurimum eos aliquã do Mahumetis sacris initiari. Huius rei pœnituit sociũ meum, cuius ego magnam capiebam uoluptatem, lætabarq; plurimum hos adueniſſe.

Quomodo medici officio illic fungebar, Cap. XXXIIII.

VSu euenit aliquando, ut negociator Mahumetanus ex urbe Calechut oriundus, pergraui ægritudine adflictaretur, aluumq; haberet insolutã: & quoniã comite meo is familiariſſime utebatur, ac deterius indies se haberet: comitẽ meum monuit, ut iure coniunctionis, si quid præsentanei remedij nossem, quod languorem leuare quiret, illud afferret in medium. Ad hæc respondit comes meus, se iturũ ad ægrotũ quamprimum: quo uiso (me enim secũ lãguentem uisum duxit comes meus) Quæ causa, inquit, cõdigna serenos fœdauit uultus, quur hæc triſtia cerno? At ille, Languori stomachi, inquit, crudelem in modũ urgeor, aluumq; soluere nequeo. Cui comes meus, Algẽs ne forte? Rursus languens, Minime inquit, quando certe usq; in hanc diẽ algoris sum prorsus expers. His auditis, cõuersus ad me comes meus, Heus, inquit, Ludouice, nostíne antidoti quippiam aut pharmaci nonnihil, quod lãguorẽ huic meo charo leuet? Cui ego, Erat quidẽ parens meus medicus, uerum in patria, didicíq; solo experimento doctore eo nonnulla. Tunc comes meus, Oro te propterea Ludouice, ut si quid comperti habes quod languori conducat, pro feras quamprimũ in amici huius mei gratiã. Ego uero lingua eius gentis uerba quædã protuli, languentisq; manu apprehensa, pulsum attrectare cœpi, is est enim ægritudinis plærũq; index: cognoui propterea maximis hominem detineri febribus, percunctatusq; sum eũ, dolerétne caput. At æger, Dolet quidem uehementer caput meum. Et rursum ego, Soluís ne pro libito aluum? Tunc languẽs, Iam triduo eã minime exoneraui. Hoc audito comes meus, refertũ inquit, bile hic stomachũ forte ob nimiam ingluuiem habet. Opus est propterea clyſtere ad egerenda excrementa. Tum æger. Agite ut lubet inquit, modo saneſcã. His intellectis, clyſtere expedito saccaro ouis ac sale mixtis, ad-

Pulsus

ditis

ditis herbis nõnullis, quæ, ut arbitror, officere citius q̃ cõducere languẽti debebãt: nã folia erant iuglandiũ: quare nocte ac die una quinis dysteris excrementa egerere frustra tentaui, aluo obdurata nimis reluctante, officientibus herbis, eoq̃ discriminis ægrũ adduxi, ut me iam cœptę prouincię pœniteret, in contrariũ cedẽte antidoto. Vt tamen consulerẽ languenti, cepi rursum amphorã succi herbæ cuiusdã, oleoq̃, sale ac saccaro inditis, rursum mollire uentrẽ conor: uerũ nouissimus error peior peiore fuit: quoniã decoctionẽ haud calefactã aluo languentis indidi: pedem tamen ægri fune alligaui, ut imposito dystere, capitiq̃ ac manibus innixus reliquum corpus pensile haberet, me fune pedes ægri suspendente, adq̃ horæ spatiũ uel inuitũ ęgrum nobis in superiora pertrahentibus. His uisis comes meus infit: Heus Ludouice apud uestrates dum prospectum iri languentibus cupiũt, utuntur ne hoc antidoto? Cui ego: Vtuntur quidem, sed quũ fermè sunt deplorati. Tunc comes meus quasi subridens: Quadrat, inquit, id remedium quo suspensum tenes hominẽ, ut euanescat decidatq̃ dementia uiri. Succlamabat interea infelix æger, lingua patria aiens non plura: Sat ac super habeo, animam iam efflaui. Nos uero miserum languentem hortabamur, ut tolerantius ferret antidotum, futurumq̃ breui ut incolumis fieret. Quo dicto mirabilem in modum soluta est aluus instar scaturiẽtis fontis. Ob id haud mora, demisimus funem suspensum, tantumq̃ egessit excrementorum, ut trullam implere quiuisset. Lætabatur propterea soluta aluo hilarem in modum æger, magnaq̃ afficiebatur uoluptate. Postride uero huius diei febrium ac grauedinis capitis, stomachiq̃ languoris iam expers, crebrius solito aluum laxabat: uerum postero die cœpit dolere latera: quo uiso, butyro bubalo accepto ungi iubeo hominem, canapinaq̃ sindone uinciri: addidiq̃, si pristinam incolumitatem recipere auderet, operæpretiũ esse, idq̃ in primis fore obseruandum, ut bis tantum in die comederet: nec prius id mane faceret, quàm ad primum fermè lapidem commeasset. Tunc ille: si, inquit, animo destinauistis, ut bis tantum in die cibum capiam, emoriar quamprimum: quippe qui octies aut decies epulari hactenus consueui. Propterea sibi perarduum uidebatur ea subire, quę recipiendę sanitatis gratia imperabantur: conualuit tamen mea opera. Ob id cœpi esse in magno extimatu apud omnes, in pretioq̃ erat mea hypocrisis, passimq̃ me dei amicũ esse dictitabant. Pro qua re denos aureos mihi exposuit: ego tamen renui id pretium recipere: quinimo ternos auri nummos quos habebam, inopibus erogaui, idq̃ ex composito egi clanculum, ut perspicuũ foret omnibus, me opum haudquaq̃ amantẽ esse. Hoc fàcto eò loci apud omnes eram, ut quisq̃ pro summo preito duceret me domi habere conuictorẽ, perbeatusq̃ uidebatur is, qui pedes manusq̃ meas deosculari potuisset. Et ubi munus populus deosculandi mei exequebat, condiebam mira grauitate mores, caperataq̃ fronte quasi quispiam è cinctis Cethegis, uel Socratico quo-

Pharmaca ciendæ aluo accommoda

Hypocrisis

piam censore, præ me ferebam mirã sanctitudinẽ, ut intellectum illis esset, quæ mihi exhibebantur officia, ea pro meritis exhibita esse. Iuuabat opinionem huiusmodi comes meus, cui impositum à me ibat: nã rebatur ipsi me nusquam carnibus uesci, idq; ex professo uulgabat, addens uidisse me apud Mecham Mahumetis corpus uisentẽ: & ut fidem dictis adstrueret maiorẽ, denarrabat populis se nosse mores meos, fuisseq; me suorum itinerũ usq; comitẽ, esseq; me proculdubio sanctũ: rursumq; addebat, se hac sanctitudinis opinione, & morũ dignatione adductũ, ut mihi neptem suam iure matrimonij iungeret. Quare hoc buccinatore in ore omniũ multus eram, à cunctisq; dilectus mirabilem in modum. Inter hæc singlus noctibus clanculum Christianos memoratos cõueniebam: de quibus aliquando accepi, duodenas Lusitanorũ naues urbi Canonor appulisse. Quo audito ratus sum tempus adueniisse, à superisq; oblatam esse euadendi occasionem: ob id octonis diebus undequaq; diffugiendi aucupabar opportunitatem. At negotiatores in rem meam esse dicebant, ut terrestri itinere abirem illinc. Verum ego mihi timebam magnopere, uerens ne in Mahumetanorum manus inciderem, prodente me albicante colore.

Quomodo Mahumetani ad eorum delubra concire solent populum.

CAPVT XXXV.

POstridie eius diei Mahumetani omnes in delubro orandi gratia conuenere: conuocandi enim populi ad eorum prophana (ne sacra dixerim) hunc morem seruãt. Sunt quidem innumeri huiusmodi præfecti, nonnulli qui editissimam delubri turrim cõscendunt, interdiu ter uel quater æris campani uicem supplentes, uoce sublatissima inclamant populum, ut ad orationem agendam protinus in delubro adsit: alteramq; aurem digito obstruentes, hæc sermone patrio profantur: Alla u eccubar, id est, deus est magnus. Et rursum: Deus est magnus, uenite ad delubrum, uenite ad delubrũ. Et itẽ: Venite deo gratias acturi, uenite deo gratias acturi, deus est magnus, deus est magnus, deus fuit, deus erit, Mahumetes dei nuntius resurget. Duxerũt me igitur in delubrum, precibusq; contendebant, ut deum pro Mahumetanis exorarem. Quod abs me factum est publicitus, ut continuo intelligetis.

De modo orandi apud Mahumetanos. Cap. XXXVI.

SIc enim ea gens orat, habetq; ut nos quotidianas orationes, quibus summum deum appellatione patris nostri, diuamq; uirginem Mariam plenitudine gratiarũ dignantur: nam Mahumetani in ordine expositi præfante sacerdote iam loti in quendam modum, quo & ego usus sum, lingua patria orant. Itaq; astante frequenti populo, ne proderẽ Christianos mores eadem oratione sum usus. Demũ rediens ad comitẽ meum postero die simulabam ægritudinem: nam circiter octonos dies temperaui à cibatu omni, assistente comite meo: uerum noctu prodibam semper, apud Christianos cibum sum

pturus

pturus. Afficiebatur huius rei maxima admiratione comes meus, meq; per cunctabatur, quęnam inediæ huius causa esset. Cui ego respondebam, affli ctari me insidiosissima grauedine capitis. Tunc ille. Vnde hoc domine mi? At ego arbitror, inquam, cœli inclementiã id effeciſſe. Ad hæc comes meus: Si, inquit, insalubris est hic aër, tibiq; officit plurimum, abi hinc, inquit, & ad urbem Canonor te recipe, donec redeamus in Persida: cõmendabo enim te de meliore nota negotiatori cuidam, cũ quo magna mecum intercedit ami citia: is mea causa te ita honorifice excipiet, perhumaneq; tractabit, ut nihil quod ad officium pertineat desiderare possis. Respondi ego id me sponte su biturum, quod in gratiam meam tam amice pollicebatur: sed uereri me plu rimum, ne quid nocumenti inferrẽt Christiani, qui illò appulisse dicebãtur. Tunc ille: Non est cur paueas, quoniam ab urbe nunquam digrediere. Qua re exploratis eorum moribus, conspectaq; classe barbarorum, quæ constite rat apud urbem Calechut, inspectisq; tormentis, ac lustrato exercitu, que itu ri in Christianos cõparauerant, duxi soluendi illinc iam tẽpus appetere: qua re inde abiens iter sum ingressus, monuiq; Christianos, si quid comperti ha bebam, mihiq; consului, ut tandem aliquando horũ canũ euadere manus.

De dexteritate qua sum usus ut illinc abirem. Cap. XXXVII.

IGitur pridie quàm illinc discesserim, omnia Christianis memoratis resera ui. Interea comes meus duobus Persis me tertium accedere iussit: propte rea simul actuariam nauim conduximus: iam iam compertum habebitis, quidnã aperti discriminis subierim: agebant enim illic circiter quatuor ac ui ginti negotiatores, si Persas, Syros, Turcasq; percenseas: ñ me nouerãt dilige bantq; plurimũ, ac intelligebant quantũ Christiani pręstarẽt ingenio, gerẽ darũq; rerũ dexteritate: nam quasi in biuio curarũ positus angebar utrinq;: si enim commeatum abeundi petiſſem, uerebar ne suspicarent uelle me di labi ad Lusitanos: si uero hospite insalutato abiſſem, timebam ne retractus à fuga rationem à me exigerent posthabitæ amicitiæ: propterea lupum tene bam auribus, interq; sacrũ & saxũ positus, quidnam acturus essem nõ satis sciebam. Destinaui tamen animo, huius uoti mei præter comitem meũ cer tiorem facere neminem. Ob id ea die quæ Ioui est dicata, pridie Nonas De cẽbres, comitibus Persis duobus mare ingressus abiſ: uixq; nauim ad arcus iactum duxerant in altum nautæ, quum mox quaterni cultores, quos Naë ros appellant, nauis moderatorem inclamare cœperũt. Quibus exauditis li tori protinus appulimus. Quò ut peruenimus memorati cultores percuncta bantur uectorem, cur rege inconsulto me abducerent. Ad hæc Persæ: Is qui nobiscũ Mahumetanus uehitur, moribus est sanctiſſimis, ad urbemq; Ca nonor contendimus. Tunc illi: Nouimus quidem hunc Mahumetanũ mira culis clarescere: uerum quia Lusitanorũ doctus est linguam, subueremur ne gentis nostræ arcana Lusitanis aperiat: docebit enim eos classem hic compa

rari in eos maximam: ob id imperarunt nauis moderatori, ne me de cætero ueheret. Paruit ille imperatis, meq; in litus expositum deseruere. Cultores uero quos memoraui, dilapsi sunt ad regem. Quo uiso, alter Persarum: eamus, inquit, ad urbẽ Calechut. Ego uero inquã: Nolite illuc ꝓficisci, quoniã iacturã huius mercis (ferebamus enim ex splendenti byssino telas) subibitis: quandoquidem regi uectigal minime pendere uoluistis. Tunc alter Persa: Quid igitur domine agemus? Cui ego: Proficiscamur litus sequentes tantisper, quoad actuariam nauim, quæ parao eorum lingua dicitur, comperiamus. Idcirco ut ita nobis consuleremus, inter nos cõuenit. Quare ingressi iter sarcinulis nostris onusti, spatio duodecim mille passuum in litore oberrauimus. Quid tũc haberem spiritus, quem' ue animũ despondissem in summis positus angustijs. relinquo in mediũ prudentiori dijudicandũ lectori. Tandem deorum munere cymbam offendimus, qua uecti sumus in portum Canonor urbis: eò etenim uesperi appulimus in die sabbati. Appulsi illico literas comitis mei negotiatori cuidam, ad quem in mei gratiam ipse scripserat, reddidi, tenoris fermè huiusmodi: Exciperet me tamdiu, donec eò contenderet: addens, si quid officij mihi interea ab se collatum foret, id totum sibi adscripturum esset: me insuper uirum sanctitudine clarum, sibiq; arctissima necessitudine coniunctum. Quare negotiator perlectis literis eas capiti imposuit: Eris, inquit, per hoc caput hic tutò, moxq; imperauit ut cœna splendide apparateq; instrueretur: nam inter cætera fercula allatæ sunt etiam gallinæ ac columbi complures. Persæ uero conspectis gallinis: Heus, inquiunt, quid nam agitis? hic carnibus minime uescitur: propterea instructæ sunt aliæ dapes, quibus uesci consueueram. Postquam igitur est exempta fames, amorq; compressus edendi, ad me conuersi Persæ: eamus, inquiunt, animi causa uersus mare. Quo dicto protinus eò contendimus, ubi Lusitanorũ naues in ancoris stabant. Expendat nunc animo attentiore auditor quisq;, quanam sim tunc uisis Lusitanis lætitia uoluptateq; incredibili affectus. Progressus nonnihil cõspicatus sum in uestibulo despicabilis casæ terna dolia: qua coniectura sum assequutus, id tugurium Christianorũ esse. Quare introspiciens nõnullos uidi Christianos: quibus uisis quasi decreui intrò ad Christianos me recepere: uerũ rem attentiore animo expendens, existimaui si id in propatulum egissem, futurum ut tota fermè urbs tumultuaretur, uotisq; ob id meis minime poriri quirem: propterea obseruaui locum ubi Christiani arcem cõstruebant, decernens illò postridie me recipere.

Quomodo ex urbe Canonor dilapsus sum ad Lusitanos.

CAPVT XXXVIII.

POstero igitur die (domino enim ea dies dicata erat) prima luce consurgens finxi me animi causa spatiatum ire uelle: tunc comes meus, i quò libet: ego

bet: ego uero eò perrexi quò me ducebat animus. Tandem ad arcem Chri-
ſtianorum perueni: uerum digreſſus à comitibus meis, quum iam nonnihil
littoris menſus eſſem, Chriſtianos duos oriundos ex Luſitania obuios ha-
bui, hoſq; lingua Hiſpanorum ſum percunctatus: Vbi, aio, ô domini, eſt
arx Luſitanorum? Tunc illi: Es'ne tu, aiunt, Chriſtianus? Quibus ego: Sum
quidem ad dei laudem. Rurſum illi: Vnde uenis? At ego: Ex urbe Cale-
chut profectus ſum. Tunc alter eorum comiti meo dixit: Redi tu ad ædes no
ſtras, quoniam hunc uirum ad dominũ Laurentium (is natus erat eius, qui
regis uicaria opera fungebatur) ſum equidem ducturus. Igitur ductus ſum
ad arcem, quæ ab urbe quaternis abeſt ſtadijs: nam per id horæ princeps di-
ſcumbebat. Quo uiſo protinus in terram procidens orare eum cœpi demiſ-
ſiſſime quàm poteram, ut me commendatum habens, quoniam Chriſtia-
nus eram, aſſereret è barbarorum manibus. Quanta tunc ſim affectus læti-
tia referre ſatis nequeo. Vbi uero fuga mea cultoribus innotuit, tumultuo-
ſius illico agere cœperunt. Propterea acciti ſunt tormentorum opifices, ut ex
pedirent tormenta, ne ſi forte fortuna frequẽs populus oppugnatum arcem
aduentaſſet, incauti reperirentur, quaſi nihil tale metuentes. Reſedit tamen
haud multo poſt exuſcitatus furor, cunctaq; pacatius iam agebantur. His
intellectis præfectus claſſis manu me apprehenſum in aulam quandam du
cens, quidnam cultores Calechut ſtruerent, quid'ue in Chriſtianos moliren
tur, tridui ſpatio uoluptuoſius percunctabatur. Ego uero amans Chriſtiani
nominis, cupiensq; illis proſpectum iri, cuncta reſeraui præfecto claſſis, cer
tioremq; effeci principem eorum omnium, quæ in urbe Calechut aduer
ſus Chriſtianos parabantur. At præfectus claſſis arcanorum gentis, me
prodente, iam factus callentiſſimus, me triremi uectum miſit ad proregem
parentem eius, qui apud urbem Cucin conſederat: triremi enim præfecerat
rex equitem quendam, cui Ioanni Saranno nomen eſt. Itaque parens uice
rex, ut me uidit, fronte excepit ſereniſſima, comiſſimeq; me accipiens: nam
& hunc monui certioremq; reddidi omnium, quæ moliebantur cultores ur
bis Calechut. Addidi etiã ad hæc, ſi fide publica propoſita eſſet impunitas
illis Mediolanẽſibus, Ioanni Marię uidelicet, ac Petro Antonio, qui tormen
tis fabricandis operabantur, nauaturum me operam ut ad Chriſtianos re-
dirent quamprimum: quãdo certe exploratum habebam, eos id munus mi
nime ultro ſubire: idq; ſolum opperiri Mediolanenſes, ut commeatum illò
accedendi impune impetrarent. His auditis præfectus triremis ex denarra
tis magnam cepit uoluptatem, poſtulatisq; aſſenſus eſt: interpoſitaq; fide
publica prædem ſe conſtituente uicario, commeatum impetraui, intraq; tri
duum ad natum eius, qui in urbe Canonor conſtiterat, literis datis me remi
ſit, monens hominẽ, ut tantum auri erogaret mihi, quantũ ſoluẽdis explora
toribus pro acceſſu urbis Calechut ſufficeret. Itaque illinc ſoluens ad urbem

Canonor rediĳ, ubi ſum nactus idolorum quendam cultorem, qui coniugẽ natoſq; chariſſima pignora oppignerauit, ut ſibi perferendarum literarũ ad urbem Calechut, id eſt, ad Ioannem Mariam, Petrumq; Antonium mu nus delegarem: continebant enim literæ huiuſmodi, propoſitam eſſe ambo bus à prorege impunitatem, impetratumq; eſſe accedendi tutò commeatũ: nam crebrius ſupra quinas uices ad memoratos Chriſtianos ultro citróque nuntios miſi, monens homines ne cuiquã fiderent, ſcortis præſertim ac man cipio: nam quiſque eorum pellicem, & ex ea natum mancipiumq; domi ale bat. Reſcripſere tamen ultimo loco ad me in hunc fermè modum: Se quic quid fortunarum habebant, exploratori quem illò miſeramus, dediſſe: item propterea cum quinqueremi, & alia actuaria naui, qua piſcatu uitam tra hentes utebantur, deſertis inibi cuſtodĳs ui numinum uenturos eos, fami liamq; ducturos. Nos tamen memoratos Chriſtianos monueramus, ut na tis pellicibusq;, necnõ mancipĳs fortunisq; omnibus illic relictis, ad nos, cõ uectis tantum monilibus nummisq;, haud mora contenderent: nam ĳ ada mantẽ percelebrẽ habebãt, utpote pondo duorum ac triginta characterum, unicum propè opus naturæ. aiebant enim adamantes huiuſmodi non mi noris quàm quinque ac triginta mille aureis uenire debere. Habebant præ terea margaritam pondo quatuor & uiginti characterum, binaq; millia py roporũ, quorum alĳ pondo characteris unius, alĳ characteris ac medĳ. Inſu per ſexaginta quatuor condalia, uarĳs monilibus inſignita habebant. Item quadringentos ac mille aureos. Viſi ſunt etiam digreſſuri aſportare uelle ſe ptena tormenta, ternos cercopithecos, binosq; feles, qui id ungentum quod zibellum appellant, gignunt. Item tornum, quo gemmæ ac monilia mango nizantur, expoliũturq;: quæ omnia cauſam interitus infelicibus attulere: uſu enim euenit, ut eorum mancipium reſciuerit diſceſſuros Chriſtianos: ob id omnium regem Calechut certiorem fecit: & relatis rex uix fidem adhibere uelle uidebatur: tamen quinos prætorianos milites. quos Naëri appellant, miſit ut explorarent an uera relata forent. At mancipium intelligens regem mitius cum Chriſtianis acturum, præfectum fidei Mahumetanorum (Cadi diunt) adiuit, & eadem expoſuit, quæ ad regem detulerat: id plus addens, Chriſtianos arcana gentis Luſitanis aperuiſſe. His intellectis, præfectus fi dei per ſpeciem conſilĳ adhibendi, Mahumetanos omnes, negotiatores præ ſertim accerſit: qui corrogatis centenis aureis, regem Gioghi, qui per id tempus illic agebat, nummis huiuſmodi donarunt, cumq; in hunc modum alloquuntur: Noſti princeps, ſuperioribus annis quum huc accedebas, nos honoratiore ſplendidioreque apparatu, quàm in præſentiarum tecum egerimus, te excepiſſe: forte diminuti honoris cauſa te latet. Huic rei occaſio nem dedere hi gemini Chriſtiani, noſtræ fidei hoſtes acerrimi, qui Luſita nos eorum omnium quæ hic aguntur, certiores reddunt. Propterea abs te

ſupplicibus

ſupplicibus uerbis contendimus, ut acceptis centenis aureis, hos Chriſtianos protinus cõfici iubeas. Quibus auditis, rex Gioghi illico occidendi Chriſtianos memoratos ducentis hominibus munus delegat, qui ſubeuntes regis imperata, deni ac deni ceu cornicines ædibus Chriſtianorum appellere cœperunt, quaſi per ſpeciem petendæ ſtipis. Verum Chriſtiani ubi conſpicati ſunt frequentiores homines propius ad ædes accedere, ſuſpicati ſunt aliud quàm ſtipem eos quærere. Propterea arma condicto expediunt, accedenteśque ſubmouere cœperunt: & dum è proſpectibus eminus pugnãt, ſenos conficiunt homines, ac ſupra quadragenos conſauciant. Tandem ĩ, quos Gioghæ appellant, funda fibrarunt ſagittas ex ferro obrotundas peltæ inſtar. Quare ambo icti ſunt: alter, id eſt, Ioannes Maria in capite: Petrus uero Antonius in fermore uulnus excepit adeo atrociter, ut uterque corruerit. Quibus uiſis qui illo conceſſerant, accurêre quamprimum, inciſiſq́ iuguli uenis, concauis manibus ſanguinem Chriſtianorum hauriebant. At pellex Ioannis Mariæ natum ferens in urbem Canonor dilapſa eſt. Hunc natum octonis aureis emi, ſacróque latice aſpergi iuſſi, Laurentĩ indito nomine, in diui Laurentĩ gratiam: quoniam ea die, quæ ſancto huiuſmodi dicata eſt, ſacro fonti immerſus eſt: uerum intra annum ægritudine Gallica correptus, animam egit. Noueritis etiam id genus morbi peragraſſe fermé orbem totum: quippe quod ultra urbem Calechut ad quadringenta millia paſſuum, coràm ego conſpicatus ſum humanum genus inficiens irrepſiſſe in gentes innumeras: Puam ipſi appellant: aiunt́q́ ſupra ſeptimum ac decimum annum id morbi ſæuire in mortales haud cœpiſſe: eſt́q́ is morbus noſtris ægritudinibus multo inſidioſior, longeq́ atrocior. Pua

De claſſe urbis Calechut, déq́ memorabili Chriſtianorum cum Mahumetanis pugna, qua Luſitani fortitudine incredibili hoſtes uicerunt, rege Canonor ipſis uictoriam congratulante.

CAPVT XXXIX.

IGitur anno à partu uirginis quingenteſimo ſexto ſupra milleſimũ, quarto Idus. Martias perlatum eſt ad nos, memoratos Chriſtianos occubuiſſe. Eadem die ab Calechut, Pauam, Capagot, Pandaram, & Trompatam clariſſimis urbibus claſſis ingens inſtructiſſimàque, utpote octo ac ducentarum nauium ſoluit. Harum quatuor ac octuaginta naues onerariæ erant: reliquæ uero remis more liburnicarum agebantur, parao appellant. Vehebat claſſis ꝑpe innumeros Mahumetanos, purpureis ex byſſino goſipióq́ refertis ueſtibus amictos. Gerebant item apices xylo fultos: honeſtabant item armillæ lacertos, chiroteciśq́ xylo refertis manus tegebantur: pro armis, arcubus lanceis, enſe ac peltis, necnon omne genus tormentis more noſtro utebantur. Quare Idibus Martijs ſic inſtructam claſſem conſpicati ſumus: qua conſpecta tanta erat nauium frequentia, ut eminus condenſiſſi

mum nemus, malis supra nauim eminentibus, referret. Nos tamen sperabamus superûm non defuturum auxilium, planissime credentes ui numinum pessum ituros Sarracenos, nostræ fidei hostes truculentissimos. Quare strenuissimus eques classis præfectus, natus clarissimo domino Francisco Dalmeda prorege Indiæ, qui inibi undenis nauigijs moderabatur, comite præfecto nostro, ubi robustissimam hostium manũ uidit, memor pristinæ uirtutis, classico milites omnes conuocat, eosq; in hunc fermè modũ alloquitur: Meminissent seruatoris nostri, ultróque pro alma fide nostra mortem subirent: principumq; ac fratrum appellatione eos dignãs hortabatur, ut ad memoriam reducerent aduenisse, inquiens, diẽ, qua irrogati cruciatus Christo meminisse deberent: item'que animo reuoluerent passum esse nostra causa Christum, ut asserti à nexu peccaminum, diuino frueremur quandoque cõspectu. Et rursum: hodie, inquit, soci nobis facta est potestas comparandæ æternitatis, oblataq; est occasio promerendi seruatoris nostri: delebuntur enim peccamina nostra: ite propterea alacres mecum, spiritu q; ampliore sumpto occurrite hostibus, hosq; canes mactate: quandoquidem in manu futura est uictoria, fauente cœptis deo optimo maximo, cui de orthodoxa fide cura est potissima, neq; feret unquam ut illa sit hostibus ludibrio. Interea sacerdos in editiore nauis loco positus, cruci affixum seruatorem nostrum Christianis omnibus identidem ostentabat, concionabaturq;, exhortans ut mãdatorum dei meminissemus: locoq; dei, ut solent nostri sacerdotes, nobis indulgens contritis corde reatus omneis dimisit pro fide Christi mox pugnaturis: Eia, inquit, filij mei ultro spontéque deo duce contendamus in hostes. Elicuit sacerdotis efficax sermo toti concioni uberiores lachrymas, effecitq; ut quisque nostrum in eo certamine in Christi gratiam occumbere aueret.

Concio ad milites

Obiter Mahumetanorum classis ingens in nos acerrime uela faciebat. Eadem die nostræ classis præfectus cum geminis liburnicis contendit in Mahumetanos acerrime, iuit'que medius inter binas Mahumetanorum uastiores naues, exoneratis utrinque tormentis: id enim præfectus classis ea ratione fecit, ut hostiũ, & comprimis earum nauium, quæ prætoriæ erant, trophæis ducum id præ se ferentibus, uires experiretur: uerum ea die temperatũ est à certamine. Postridie uero eius diei prima luce Mahumetani uela uentis dantes in nos contendebant appulsuri urbi Canonor. Monuere tamen prius ducem nostrum crebro, ut sineret eos illò proficisci, quò animis destinauerant, addentes se minime cum Chtistianis congressuros esse. Ad hæc præfectus classis respondit, meminisse Christianos uiolatæ olim fidei perfidiæ'que Mahumetanorum, quum ea gens non est passa Christianos ex urbe Calechut redeuntes, etsi fides publica data erat, illàc iter agere: tantumq; abfuisse, ut fidem seruauerint Mahumetani, ut etiã septenis, ac quadragenis Christianis confectis supra quaterna aureorũ millia diripuerint:

eà ob id

eà ob id transirent si possent, scituros eos, quales, cuius'ue pēnsi, necnon spíritus forent Christiani. Tunc Mahumetani his auditis: tuebitur, inquiunt, nos Mahumetes, fundétque Christianos. Quare uno impetu feruntur omnes in Christianam gentem furore incredibili trajcere conantes nō longius à litore, quàm ad decem mille passus iter habentes. At præfectus classis ex composito tulit, ut hostes propius accederent, è regione urbis Canonor hostibus congressurus, ut conserentibus manum Christianis, rex urbis Canonor nostrorum uirtutis spectator esset & testis. Inter hæc sumendi cibum tempus appetebat. Quare præfectus classis iubet milites genio indulgere nonnihil: & ubi refocillatos sensit animos, classico monens eos: Eia, inquit, fratres, nunc operæpretium est, ut quisque sè strenuum equitem, uirumque manu promptum explicet. Quo dicto, haud mora, in duas ingentissimas naues onerarias impetum facit. Vix referre possim, quibus tubarum clangoribus nobis obstrepere inceperint, crepantibus more eorum tympanis in numeris. Obiter præfectus classis hostem parui pēdens, uastiori naui hostiū onerariæ catenas iniecit, ut cominus pugnans hostes male acciperet. Mahumetani uero iactas catenas usq; tertio reijciunt: uerum iactis rursum catenis, Christiani nauem corripiunt, inq; correptam audacius transcendentes cuncta perturbant: ferebat enim nauis supra sexcentum uiros. Quare conseruere manus omnes, atroxq; prælium nō sine maxima humani cruoris effusione initum est, eoq; stragis peruentum, ut Mahumetani omnes occisione occubuerint: nullusq; qui cladis acceptæ nuntium ferret superfuit. Potitus hac uictoria præfectus classis irruit in alteram Mahumetanorū nauē onerariā, quæ iam iniectis catenis cum Christianorum liburnica congrediebatur. Ibi acerrime pugnatum est: cecidereq; eo cōgressu quingenti Mahumetani. Pessundatis his onerarijs nauibus, desponentes Mahumetani animos, in nostras irruêre undenas liburnicas, maioreq; eorum frequentia eas diduxere. diductasq; singulas quindenæ aut uicenæ ambiebant. Hic enituit præfecti classis Ioannis Saranni strenuissima inclytaq; uirtus, qui sola triremi Mahumetanis huiusce modi stragem intulit, ut fidem omnem excedat: nam quandoq; usu euenit, ut triremem memorati ducis circiter quingena nauigia, quæ remis aguntur, tormentis onusta admodum circumuecta, negotium tantū exhibere non potuerint. Tantum enim Christianis deus optimus maximúsque fauit, ut in tota eorum classe Christianorum nullus occubuerit, etsi saucij excesserint acie cōplures. Pugnatum equidem est à mane usque ad uesperam, noxq; prælium diremit: Miro enim ordine pugnabant Christiani: id'que operæpretium erat: nam quandoque contigit, ut celox qua uehebar, nonnihil discreta à classe, in altum ducta occasionem præstiterit hostibus corripiendi Christianos. Mox enim affuere quaterna Mahumetanorum nauigia, quæ circumuecta eam, acrius certantibus Mahumetanis,

Prælium nauale

negotiū

negotium ingens nostris exhibuerunt, eóque discriminis Christianos adduxerant, ut ingressis iam quindenis Mahumetanis, celocem iam nostri perciti timore in puppim ceu in tutiorem locum se contulerint. His animaduersis uir insignis classis præfectus, cui Simoni Martino nomen est, ægre ferens tot Mahumetanos celocẽ ingressos esse, insiliṽt in eam, uadensq; per canum rabidam cateruam, Iesu seruatoris inclamans celebratissimum nomen, precabatur uictoriam, precibus contendens ne fidei deesset orthodoxæ, strictoq; ense supra senos Mahumetanos confecit. His ausis perterriti Mahumetani sese præcipites in pelagus dabãt, aliq; alio, ut fors tulit, dilapsi sunt. Quare ut intellectum est Mahumetanis, Christianos potitos esse uictoria, ducti uerecundia facti, continuo quaternas alias liburnicas prioribus suppetias laturas mittunt. Quo uiso præfectus celocis actutũ arripit dolia, ubi puluis tormentorum asseruari consueuerat, indita depexa sindone, ut sic instructum dolium grandis tormenti formã effingeret, moxq; allato puluere ignitum torrem manu tenens, tormenũ incendere ac exonerare uelle, ut pauorẽ ea re iniceret hostibus, præ se ferebat. Videntes hæc Mahumetani, rati uerũ esse quod fingebatur, expediriq; tormenta existimãtes, haud mora retrocessere. Quamobrem dictæ classis præfectus superato discrimine ad Christianos se recepit: rursumq; dux noster irrumpens in hostes stragem intulit nõ mediocrem, correptis septem liburnicis omne genus mercimoniorũ onustis, uiq; tormentorũ denis aliis celocibus pessundatis, quarum una innumeros elephantes ferebat. Itaq; ubi Mahumetani conspicati sunt iam equor corporibus Mahumetanorum stratum esse, captasq; duas prætorias naues, nõnullaq; alia nauigia, protinus fuga sibi cõsulere cœperũt, aliis alio dilabentibus. At dux noster uidens nostros incolumes euasisse, uberiores laudes deo dabat, hortabaturq; ut postq; uicerant uictoriam sequi haud desinerent. Quibus adhortationibus Christiani audentiores facti, hostium terga confectabantur, diffugientibus nõ aliter Mahumetanis, quàm si centum nauiũ classis insequeretur eos. Certatum est diutissime, utpote à mane usq; ad uesperã: nec diremit pugnã nox, consectantibus nocte tota Christianis Mahumetanos. Quare fusa est tota hostium classis, incruenta Christianorũ uictoria. Inter hæc nonnullæ nostrorũ liburnicæ conspicatæ sunt in pelago errabundã hostium onerariam nauim in illam continuo uela facere: congressæq; nonnihil, tandem quum superiores euasissent, impetu in hostes facto, eò eos adduxere discriminis, ut coacti sint omnium armamentorum in mare iactum facere, eodem' que se dare præcipites. Nostri uero cum Neptuno luctantes, hostes eminus arcubus ac lanceis miserandum in modum conficiebant, ob humanum cruorem pelago purpureum induente colorem. Insequentibus Mahumetanos fluitantes pelago Christianis ad ipsum usque continentẽ, euasere tamen peritia nandi hostium complures, numero fermè ducentum:

qui adeo

qui adeo nandi artem docti erant, ut æquoris ſpatium propè immenſum, utpote uiginti mille paſſuum, menſi ſint, urinantes quandoque, nonnunquam ſupra aquas nantes. Fiebat propterea, ut falſo Chriſtianorum conſpectu quum urinabant, arbitraremur peſſum eos iuiſſe, ſupra iactum arcus ſubter aquas hoſtibus colluctantibus: nam conſectando eos ubi propius accedebamus, rati ſemineces eſſe, arma leto eos prorſus tradituri expediebamus. Illi uero turſum fallentes uiſum noſtrum urinabant. Rebamur propterea id propè phantaſma eſſe, ſuſpenſicq; rei admiratione loco miraculi id factum eſſe credebamus. Interiere tamen ferè omnes uarijs exceptiq; caſibus, peſſundata ui tormentorum oneraria naui. Poſtridie uero eius diei claſſis præfectus celoces mittit triremésque nonnullas, ut litori inhærentes occiſorum corpora percenſerent. Quare iuſſu memorati ducis connumerata ſunt hoſtium occiſorum ſupra terna millia, ſi eos percenſeas, quos pelagus in litus eiectauerat: ſi item illos adnumeres, qui in liburnicis Mahumetanorum occubuerãt. Periere etiam multo plures abſumpti pelago, inſequentibus in ipſam uſq; tellurem Chriſtianis. His conſpectis rex Canonor uiſaq; Chriſtianorũ eminentiſſima uirtute, ceu amans gentis arctius eos diligere cœpit. Nec id ab re: uera enim fateri licet: interfui quidem ſæpenumero creberrimis bellis, ſed hac gente Luſitana fortiorem uidi neminem. Poſtridie eius uictoriæ redimus ad proregem noſtrum, qui in Cucin urbe rei euentũ ſuſpenſus opperiebat. Quò ut eſt peruentum, adeo lętitia dux eſt affectus, rexq; ipſe Luſitanorum ſuapte natura ſtudioſus, tantum lætitiæ ex patta uictoria præ ſe tulit, ut ſatis pro meritis id minime referre queã, ob immenſum gaudiũ, uel cœlo ipſo crepitantibus tormentis, ut aſſolet, reboante.

Quomodo iuſſu proregis ad urbẽ Canonor ſum remiſſus. Cap. XL.

IAm tempus appetit, ut rebus expeditionisq; claſſis regis Calechut, quæ ut præfati ſumus, peſſum ĩjt, modũ faciens tandem aliquando ad res meas redeã. Tranſactis itaq; ternis menſibus, is quẽ proregẽ appellamus, procurationis negotiatorũ munus mihi ad annũ ac mediũ delegauit, functo hoc munere, idem princeps meus poteſtatẽ mihi fecit conſcendendi nauim, quæ ad urbẽ Canonor proficiſcebatur, eódem cõtendẽtibus urbis Calechut cultoribus impetrato prius à Chriſtianis illac tranſecundi cõmeatu. Falſò memorabant dicti negotiatores, in urbe Canonor mercimonia exercẽtes, urbis Calechut incolas morã trahere: ob quã cauſam princeps meus iuſſit me tanti ſperẽ in dicta urbe morari, quoad in certiſſimã dictorũ negotiatorũ deueniſſem notionẽ: uerũ interibi n ſu euenit, ut rex Canonor rebus eximeret humanis: huic ſuffectus eſt rex Chriſtiani nominis hoſtis, acerrimus: nã ope ac diuitijs regis Calechut id regni conſecutus erat: & ut cõmodius expeditionẽ in Chriſtianos parare poſſet, mutuo illi cõceſſit quaterna ac uicena tormenta. Igitur M. D. VII. uigeſima ſeptima Aprilis cœptum eſt atrox bellum, nec prius

ſunt

sunt posita arma, quàm ea dies illuxerit, quæ est uigesima septima Augusti. Iam compertum fiet uobis, quanti sit habenda orthodoxa fides, cuiusue pensi sit gens Lusitanorũ. Dum itaq; Christiani, ut assolet, aquatum contẽdunt, aggressi sunt eò Mahumetani, latrunculorũ instar itinera obsidentes: quippe qui nos oderãt quàm qui maxime: uerum gens nostra ubi uis apparuit, gradum retulerũt, in arcemq; se ceu in portum tutissimũ receperunt: ob id adempta est Mahumetanis in Christianos ea die sæuiendi potestas. Hæc ubi dux noster, cui Laurentio Britæ nomẽ est, resciuit, continuo certiorem fecit proregem, qui in utbe Cuchin agebat. Quare dictus prenceps Laurẽtius mox cum expedita liburnica laturus opem laborantibus affuit, transactisq; quaternis diebus, ad urbem memoratã redijt, commisso nobis negotio præliandi cum rabidis canibus. Numero non plures eramus quàm ducenti: alebamur enim oriza, saccaro ac iuglandibus: uerũ aquarũ in arce summa erat caritas: propterea operæpretium erat aquatũ bis uel ter intra hebdomadem ad fontem quendam, distantẽ ab arce ad arcus iactum, proficisci: quotiesq; illò aquationis gratia ibamus, manum cõserere cum Mahumetanis oportebat: nec nisi ferro iter aperiendũ erat, grassantibus atrocissimeq; sæuientibus in Christianos Mahumetanis. Nec ea erat contemnenda manus, nõ enim nobis unquã cõgressi sunt, quin quatuor ac uiginti millium hominũ numerum excesserint. Vbi uero frequẽtiores nos correpturi aduenere, supra quinquaginta hominum millia arma expediuerunt. Pugnabãt ense, arcubus, lancea peltisq;, secumq; trahebant supra centum ac quadraginta tormenta. Loricati erant instar cultorũ urbis Calechut. In hunc ferme modum prælianť: nam plures binis uel ternis millibus una acie nõ congrediuntur: priusq; certamen non ineunt, quàm omni ferme musicorũ genere pugnantiũ animos demulcere cœperint, præcedentibus exercitũ miro artificio excitatis ignibus: tantoq; feruntur impetu, ut terna millia denis hominum millibus pauorẽ incredibilemq; formidinẽ inferre possint. Verũ Christiani suapte natura manu promptissimi occurrebant hostibus, priusquam puteum propius accederent: neq; proximius quàm ad geminũ lapidis iactum ad arcem accedebant: summaq; diligẽtia opus erat ambiẽtibus nos quaquauersum hostibus, suppetias ferẽte Mahumetanis classe sexaginta nauiũ. Verum Christiani adeo se uiros explicuerunt, ut nunquam die singulo acie excesserint, quin ex hostibus denos, quandoque quindenos, aliquando uicenos confecerint. Sed iam stragibus modum faciebamus, territis hostibus, strato iam cæsorum corporum solo. Ob id aliò Mahumetanis diffugientibus pauorem addidit ingens tormentum, cui serpenti nomen est: quo exonerato, magna hominum strages edebatur: nam uno ictu machinæ circiter duodeuiginti Mahumetani interiere. In nos uero inanes ictus uibrabant, è nostris occumbentibus nullis. Ob id rebantur ipsi cacodæmona nobis subscribere, partesq; nostras

tueri.

tueri. Nec prius bello huiusmodi modum fecimus, quàm quarto Calẽdas Septembres: tunc enim Lusitanorum classis adueniſſe dicebatur, duce Triſtano à Cugna equite ſtrenuiſſimo. Quum enim nobis innotuiſſet, claſſem Canonor urbi appuliſſe, mox ducem commonefecimus, nos acriori bello eſſe implicitos. Cuius rei gnarus præſtans præfectus iuſſit claſſiarios milites arma expedire, miſſis actuarijs nauigijs, quibus tercentum loricati notæ audaciæ equites uehebantur: quibus appulſis, ampliore ſumpto ſpiritu, niſi obſtitiſſet præfectus noſter, incendio ſubijcere urbem Canonor parabamus. Obſeruet nunc attentius quiſque ſapiẽs lector, quo gaudio, quáue lætitia affecti fuerimus, quum ſuppetias laborantibus nobis tales tulit præfectus appulſæ claſſis: nam elanguerant militum uires, torpebantq; diuturniore labore animi, conſauciatis præſertim fermè omnibus. At Mahumetani ubi intellexere tuliſſe opem Triſtanum nobis, fracti animo pacem meditari cœperunt, hoſtilia iam horrentes. Propterea cuidam Mamalmaricar nomine ingentium fortunarum uiro, impetrandæ pacis munus delegant. Quare it ad nos protinus: uerum prius pacis conſequendæ non eſt ſpes data, quàm proregem noſtrum in urbe Cucin agentem adiret. At dux noſter conditionibus pacis haud ſpretis, bello finem imponere duxit: adductus eo argumento, quòd graſſantibus inibi bellis onuſtas mercimonijs naues in Luſitaniam mittere minime poterat. Igitur impetrata pace, intra quatriduum negotiatores urbis Canonor, quibus ante cœptum bellum utebar familiariſſime, me adeuntes in hunc fermè modum ſermone patrio alloquuti ſunt: Petere abs me iure coniunctionis noſtræ, ut illi oſtenderem quẽdam cæteris Chriſtianis multo proceriorem, qui fermè ſingulis diebus circiter uicenos homines ex Mahumetanis confecerat, quiq; iaculantibus quingẽtis ex ea militum nota, qui Naẽri dicuntur, ceu ad ſcopum, ſemper incolumis euaſerat. Ad hæc ego reſpondi, abijſſe hominem, iamq; in urbe Cucin agere: uerum rem tacite reuoluens credidi fauſtiorem humanis fuiſſe, qui Mahumetanis ſtragem intulerat: propterea compellabam hominem, qui me percunctatus fuerat, his fermè uerbis: Eſ ne mihi amicus? At ille. Sum quidem. Cui ego: Is miles qui adeo in acie ſtrenue egit, non eſt Luſitanus. Ad hæc ille: Vnde igitur eſt oriundus? Rurſum ego: Luſitanorum, imò totius orbis eſt deus, idemq; omniũ maximus. At ille. Mehercle uera loqueris: quandoquidem probe memini dixiſſe Mahmmetanos, non Luſitanũ, ſed Luſitanorum deum eũ eſſe, qui ſtragem Mahumetanis acerrime inferebat: ob id rebãtur multo meliorẽ ſuis dijs deum ueſtrum eſſe, uerum eius eſſe eos expertes. Quare receptũ eſt ubiq;, uinuminũ, nõ humana ope Mahumetanis cladem eſſe illatã: id enim hominũ genus ſimplex eſt admodum: quippe quod ad omnem fermè aurã ſtupet plurimum: nam tinniẽte ex ære campana adeo ea gẽs ſtupebat, ut miraculi quippiam fieri orbitraretur: deſinente uero tinnitu aiebant: Summus eſt horum

deus:nam ubi tintinnabulum tangunt,loquitur:ubi uero tãgere desierint, ob mutescit æs campanum : Quid hoc igitur est? horum deus sanè omnium est optimus. Intererant etiam nostris missarum solennibus:& ubi sacram eucharistiam astantibus adorandam sacerdos more Christiano ostendebat,conuersus ego ad Mahumetanus aiebam,seruatorem nostrum digito monstrans:is est,dicens,Lusitanorũ nostræq; gentis,necnõ totius orbis deus optimus maximus. Ad hæc illi aiebant: Vera quidem loqueris,sed id nos fugit. Ea idcirco subieci,ut exploratum haberetis, mira ignoratione gentem huiusmodi in diuinam maiestatem committere. Sunt item ij populi miri incantatores,fascinationibusq; creberrimis student,quibus cogunt adeo exitiosos serpentes,ut eorum uirus præsentaneam admodum mortem solo contactu inferat. Sunt itẽ omnium dexterrimi funambuli,ac planipedes,& id genus homines circumforanei:ego crediderim agilitate corporis eos præstare mortales omnes.

De congressu Lusitanorum ac Pannaniorum. Cap. XLI.

APpetit iam certe tempus reuisendæ patriæ: ad id præsertim accedente, quòd præfectus classis onustis nauigijs, profectionem in patriam parabat. Ardebam sanè miro amatæ patriæ desiderio: quippe qui extra eam quasi consenuisse uidebar, spatio septem annorum extorris. Mouebar etiam desiderio conducendi uobis,utpote qui noueram post tot peragratas regiones me doctore prospectum iri mortalibus. Quare impetrato à rege abeundi commeatu, statui illinc quamprimum discedendum fore:uerum abeundi dux memoratus mihi prius potestatem non fecit,quàm secum uisum irem nonnulla,ut mox compertum fiet uobis,sibi grata. Iussit igitur militibus cunctis,ut loricati splendentibus armis sibi præsto adessent. Qui imperata subeuntes ducem sequuti, urbem Cucin omni fermè habitatore uiduant,indeq; uigesima tertia Nouembris anni memorati impetum simul omnes in portũ Pannaniorum irrumpentes fecimus. Appulsi urbi memoratæ postridie eius diei horis antelucanis, expeditis actuarijs nauigijs classico ad se milites conuocans, in hunc fermè modum loquutus dicitur:Superesse Lusitanorum solidæ gloriæ urbem Pannaniorum expugnandam: nullam aliam fore, quæ gentis Christianæ uictoriæ cursum remorari posset, à tergoq; relinquendam minime esse: eam totius Indiæ certissimam esse salutem, collatis eò fortunis incolarum innumeris,ceu in tutissimum patriæ receptaculum perfugiumq; cultorum. Enitendum propterea omnibus uiribus, ne tot illustria decora id unũ quod subeundum supererat deformaret. Finita concione sacerdos more Christiano ad memoriam cunctis reducens ea quæ ad comparandã æternitatẽ,promerendãq; seruatoris nostri gratiam pertinebãt,ad seuerans nullã deinceps offerri Christianis delendorũ reatuũ cõmodiorẽ occasionẽ,quàm ut pro seruatoris nostri asserẽdo imperio pugnacissime præliarẽtur:eoq; astantes sacerdos adduxit, ut efficaciore sermone cõcioni exciuerit uberiores lachrymas.

auentibus

auentibus subire imperata enixissime miroq; ardore Christianis omnibus. Quare paulo ante emersum solis cœptum est attox cum rabidis canibus bellum: pugnauerunt enim sexcenti Christiani cum octonis Mahumetanorum millibus: accedente præsertim Christianis incommodo, quod triremes quæ aderant geminæ, litus appellere nequibant. Itaque solis actuarijs nauigijs uecti in terram, Mahumetanis congressuri appulimus. Tellurem prior tenuit illustris Laurentius proregis filius: secundo loco successit prætoria nauis, qua & ego uehebar. Vbi itaque propius accessimus, consertum est prælium, tantoq; atrocius, quanto superandum erat fluminis contractius ostium, dispositis: utrinq; tormentis innumeris, pugnantibus è litore quadragenis aquaternis Mahumetanis, qui animo iuratissimo destinauerant, se in uestigio tantisper mansuros, quo ad uictores euaderent, aut pro uictoria certantes illic occumberent, acti amore fortunarum suarum (præfecti enim nauium erant) quarum certissimam iacturam imminere conspicabantur. Exoneratis itaque compluribus tormentis, appulsos summouere nequicquã conabantur: nam supra quadragenas machinas cepimus, deorumq; munere nostrum nemo interijt, occisis nihilominus centenis ac quadragenis Mahumetanis At princeps Laurentius me spectatore senos Mahumetanos confecit, gemino excepto ulnere. Excessere acie è nostris complures saucij, feruente atrocius prælio. Verum ubi triremes aduenere, hostes pedem referre cœperunt: nos uero aquis decrescentibus duximus receptui canendum esse: illo præsertim accurrentibus cateruatim Mahumetanis. Propterea captas terdenas naues incendio subiecimus, rati eas ubi abijssemus, hostibus adhuc usui futuras. Quibus crematis præfectus classis militibus iussit, ut gradu relato in proximum latus sese reciperent, ubi militum suorum absolutæ uirtutis memor, militiæ insignibus compluſculos honestauit: me quoque, quæ sua fuit humanissima consuetudo, in equitum splendidissimorũ numerum asciuit, parentis loco mihi subscribere Tristano à Cugna duce promptissimo. Auctoritatis itaque militibus, dux noster ad uasa conclamari iubet, illinc q; soluens cunctas Mahumetanorum ædes incendio subijci mandat. Quare munere deorum summis defuncti periculis incolumes, tametsi militum haud expleto numero, tãdem aliquando ad urbem Canonor redijmus. Quà ut peruentum est, onustis omni commeatuum genere nauigijs, in dilectam desideratámque diu patriam, profectionem parare cœpimus.

LVDOVICI PATRITII ROMANI
RERVM AETHIOPIAE LIBER SEPTIMVS
CAPVT PRIMVM.

HIstoriam cudere uolentibus, cosmagraphis præsertim, qui immortalitatem nominis, gestorumq; suorum propagationē plurimi faciunt, nihil æque conducit, quàm superiorum firma ac pertinax memoria, necessarium profecto uitæ bonū, ne ubi eos promissorū ceperit obliuio, iuri optimo ceu obliuiosi, uel certe indiligentes in ordinē redigantur ab eis, qui famam aliorum ultronei lacerāt, discerpunt ac laniant ultra quàm par est: ob id eorum non immemor, quæ intio operis pollicitus sum, iam iam descendo sponsa dissoluturus: quippe qui probe memini dixisse me aliquando, Aethiopum res celebriores, uidelicet situm regionis, moresq; populorum me denaraturum. Quare nactus occasionem solidum præstabo, ea explicans quæ inibi offendi haud longiore immoratione, ut festinantius cœpto operi ultimam manum imponā, tandēq; aliquando optato otio fruar tot exantlatis erūnis.

De multijugis Aethiopiæ insulis. Cap. II.

NOs igitur septimo Idus Decembris iter cepimus uersus Aethiopiam, trajecto prius sinu, itinereq; quadringentorum mille passuum peracto, ad eā insulam, cui Monzambrich inditum est nomen, ditionis Lusitaniæ regis, peruenimus: uerum priusquam eò appulerimus, complura conspicati sumus oppida, quæ regi memorato parent. Ibi uisuntur munitissimæ arces, comprimis in Melindæ ac Mombazæ regno: eas quandoque dux incendio subiecit. Habet item arces alias in oppidis Monzambrich ac Zaphala. Quæ uero illustris Tristanis de Cugna, uir manu promptissimus, præclare gessit, prudens præteræo, probe noscens, gesta huiusmodi longe maiore immoratione indigere: nam si eius facta fortia, quæ ex India rediens egit, captam præsertim Gogiam, Pati ac Craua urbes dariissimas, necnon Sacutaram insulam optimam, ubi erexit arces rex Lusitaniæ, percensuero, exurget præsens opus in longe maius uolumen, quàm ab initio animo destinauerim. Tempero item ex composito à bello inibi patrato, quoniam procul illinc aberam, ne uidear ea denarrare, quæ oculis minime subieci. Omitto præterea complures alias insulas, quas iter agendo offendimus: præsertim Cumeris insulam, ac senas alias, quæ affatim zinziberis, saccari, compluriumq; fructuum, necnon omnifariam carnium mittunt. Item suppressa est mentio eius feracissimæ insulæ, cui Pendæ nomen est: ea regi Lusitaniæ paret, omnium'que rerum est fœcundadmodum.

De Monzambrich insula, deq; eius cultoribus. Cap. III.

SEd ad insulam Monzambrich redeamus: ea ut præfati sumus, pcuti etiam Zaphala, regi patet memorato: inde enim iussu regis auri ac olei plurimum

plurimum exportatur: uerum ea è continenti aduehuntur. Inibi quindecim dierum mora insumpta est. Insula perquam mediocriter patet, colituṙq; ab nigricantibus Mahumetanis: commodissimum habet tamen portum: cultores autem sunt fermè rerum omnium egentes: illicq; summa est annonæ caritas: quando certe illò fermè omnia è remotiore continenti comportantur. Nam quandoque animi causa continentem proximum, ut regiones exploraremus, uisimus, ubi incultum hominum genus nacti sumus: nigricantis enim sunt coloris, libris arborum obscœna uelati, cætera sunt nudi. Mulieres uero frondibus auersæ ac diuersæ pudenda uelant: capillum non promittunt, sed, calamistro crispant: labra uero gemini digiti crassitudine habent: latissima sunt fronte, prægrandibusq; dentibus, eisdémque instar niuis albicantibus. Id hominum genus pauet ad omnem conspectum, uisis præsertim loricatis hominibus. Quare ubi intelleximus gentem inermem esse, plusq; iusto pauidiorem, seni simul loricati cum nonnullis tormentis, capto cultore eius regionis gnaro, perambulare memoratam insulam cœpimus. Quumq; itinere unius diei progressi essemus, complura elephantorum armenta offendimus: monuerat enim nos itineris dux, ut flagrantibus facibus belluis huiusmodi occurreremus, pauentibus suapte natura ignes elephantis: uerum quandoque usu euenit, ut ternas elephãtes, nuperrime pullos enixas, ignibus minime perterrefacere poterimus: interritæ enim nos consectatæ sunt tam diu, donec mõtem quempiam inuenimus, ubi à feris sæuientibus nos tutati sumus. Itaq; itinere decem mille passuũ ab aduerso latere montẽ mensi specus quosdam comperimus, ubi delitescebãt nigricantes uiri, qui adeo inepte incompteq; loquebantur, ut difficulter eorum linguæ uos certiores facere queam. Conabor tamen uel exemplo quopiam melius quàm quibo, ut id uobis innotescat, si forte uobis succurrit, quonam modo muliones in Sicilia agant mulos: nam abdita lingua subtus oris labrum imum, edunt informem uocẽ agasones: qua edita, mox muli citatius incedunt: In hunc fermè modum balbutientes populi inter se colloquuntur. At dux nostri itineris nos percunctabatur, uellemus ne boues ac uaccas mercari, addens se operam daturum ut perquam uili pretio pecudes huiusmodi assequeremur. Nos uero rati itineris ducem auxilio cultorum nobis impositurum, traditurumq; eis direptioni fortunas nostras, respõdimus pecunias nobis esse nullas. Ad hæc itineris dux: Ii, inquit nihil minus quàm nummos exoptant, quippe qui affatim auri longe nobis locupletiores habent: quando certe haud procul hinc aurum eruitur. Nos autem ad illum conuersi: Quid igitur, dicimus, cupiunt isti? Quibus ille. Amant res despicabiles, nullius q; momenti, ut paruum forcipem, uel panni nonnihil, quo aurum inuoluant, uel id genus æris, quo tympana instar bullæ exornant (sonalia appellant) quibus apprime oblectantur infantes: cupiunt item mirum in modum nouaculam quampiam. Nos uero ad hæc respondimus, daturos

ea quæ exoptabant, modo ea armenta, quæ empturi eramus, usque in proximum montem agerent. Tunc dux itineris infit: Ibunt quidem nobiscum usque in summum montem: ultra tamen nullis conditionibus progressuri: superest tamen ut ingenue dicatis, quid sitis pro armentis huiusmodi exposituri. Tunc unus è nostris comitibus, qui fabricandis tormentis operari consueuerat, respondit se nouaculam ac bullam ex ære sonalĩ, ut aiunt, instar daturum. Ego uero ne mercimoniorum huiusmodi expers essem. carnibusq; uesci quirem, exuta interula dixi me eam pro bobus daturum. Ad hæc ille: Quis tot armenta, inquit, usq; ad proximum pelagus aget? Cui nos: Faxint superi, ut tot boues elargiantur, quot sumus acturi. Et rursum dux itineris, Sinite me agere. Captisq; eis rebus quas pro armẽtis exponebamus, illas quinis aut senis hominibus impartitus est, petens pro erogatis tricenas boues fœminas. At cultores, qui parum aberant à belluis, innuerunt se quindenas tantũ daturos. Huic rei assensi sumus: uerebamur tamẽ ne subesset impostura quæpiam: uerum conuentis fides seruata est: nam continuo nigricantes uiri duo quindenas uaccas, ut inter nos conuenerat, egerunt: quum tamen uix ab antris eorum digressi essemus, qui in specubus remanserant tumultuari cœperunt. Qua de re pauere cœpimus, arbitrantes Troglodytas nos consectaturos. Dimissis propterea bobus arma expedire cœpimus. Quibus uisis, nos hortari cœperunt nutibus, ne formidaremus. Subdidit dux itineris, eos non alia de causa tumultuari, quàm ut quisque eorum bullam memoratam prior sibi uendicaret. Nos igitur apprehensis rursum bobus in summum montem euasimus. Quò ubi peruentum est, nigricantes uiros missos fecimus, uaccasq; agentes perquam mediocre nemus præterijmus, indeq; ad quintum lapidem obuios habuimus eosdem elephantes, qui paulo ante eodem iter agentibus nobis occurrerãt. His uisis ingens formido nos peruasit. eóque pauoris deducti sumus, ut dimissis bobus diffugere cœperimus, dilabentibus ad nigricantes uiros uaccis: nos uero ad nostram insulam reuertimus, sumptisq; pro itinere nauando uberrimis commeatibus, uersus Caput bonæ spei uelificauimus, prætereuntes diui Laurentij insulam, quæ octuagenis leucis à proximo continente abest. Eius insulæ reor regem Lusitaniæ breui futurum dominum: quoniam subiectis iam incendio oppidis compluribus, genti factus est admodum formidolosus. Propterea ut ex certissima peragrati orbis, Indiæ præsertim ac Aethiopiæ coniectura assequi licet, existimo regem Lusitaniæ, ubi uincere perrexit, euasurum cunctis orbis regibus longe ditiorem: idq; sanè pro meritis, proq; tanti uiri dignatione: quoniam eius opera ac studio, mirisq; auspicijs orthodoxæ fidei accedit plurimum. Nam clarius Phœbo constat, in India, & comprimis in urbe Cucin singulis festis diebus denos ac duodenos idolorum cultores, aut certe Mahumetanos fidei nostræ sacris initiari. Fit propterea ut maiore in pretio nostra fides habita, incremen-

ta maiora

ta maiora indies ſuſcipiat. Eſtq; uero haud abſimile, defuturum nũquam his cœptis deum optimum maximum, regiq; daturum ampliorem contra fidei hoſtes uictoriam, fauſtiſſimeq; eius pientiſſimis uotis affuturum ſemper.

De Bonæ ſpei capite. Caput IIII.

REdijmus itaque ad iter noſtrum, Caputq; cognomento Bonæ ſpei præterijmus: digreſſiq; illinc ad ducentos circiter mille paſſus oborta in mari tempeſtate aduerſis flatibus agi cœpimus. Id effecit, quod læuorſum diui Laurentij, necnon compluſculæ aliæ inſulæ uiſuntur, unde plerunque maxima uis uentorum erumpit. Verum poſtquam ſpatio ſenum dierum à fortuna nouercante, pelago nimio plus quàm ſatis ſpumas efferueſcente, agitati ſumus, tandem aliquando deorum munere diſcrimen euaſimus. Illinc abeuntes ad ducentas fermè leucas rurſum fluctuante ſalo eò diſcriminis perducti ſumus, ut graſſante tempeſtate ad ſacram ancoram peruentum ſit, alijs alió dilabentibus liburnicis: ſpatio item ſenum dierum, quibus trãſactis, nunquam deinceps coiuimus, alijs alió proficiſcentibus, donec Vlisbonam appulimus. Ego enim liburnica Bartholomæi ex Florentia Tuſciæ oriundi, Vlisbonæ tamen cultoris uehebar: liburnicæ diui Vincentij nomen inditum erat, enormiumq; ponderum capax, quippe quæ ſupra ſeptena millia omnifariam aromatum dolia conuectabat. Iter propterea agentes aliam inſulam præterijmus, cui diuæ Helenæ nomen eſt, ubi enormes piſces conſpicati ſumus, tantæ quidem uaſtitatis, ut ſinguli ſingulis magnis ædibus conferri poſſint: ij enim ſupra aquas tolluntur, hianti ore eminent, uidenturq; quum ſupernatant frontem retegere inſtar loricati militis, dum à congreſſu temperat lumen admiſſurus. Rurſum memorati piſces dum urinant, frontem condunt latam ternos paſſus. Quum enim innatant pelago, adeo deturbant aquas, ut nos agitatione huiuſmodi præſertim ut belluas ſubmouemus, omnia tormenta exonerauerimus. Haud multo poſt offendimus inſulam quandam, quam de nomine aſcenſionis appellant, ubi uiſimus complura auitia anatum noſtrarum magnitudine: uerum adeo ſimplices alites dolióq; expertes, ut quo minus manibus ipſis ea corripere liceret nauim circumuectas. Sed ubi eas corripueris, ferociam præ ſe ferunt incredibilem: tamen prius quàm caperentur, ueluti ſtupidi ad omnem conſpectum nos inſtar miraculi cuiuſpiam contuebantur. Nos uero rebamur aues huiuſmodi alios nuſquam præter Chriſtianos uidiſſe homines, ad humanum conſpectum alite ſtupente nimium: quando certe conſtat, in ea inſula præter undabundum æquor ac piſces innumeros, aues q; memoratas, nihil nos conſpicatos eſſe. Præterita hac inſula poſt complurium dierum uelificationem, quaſi orbi noſtro iam appulſi eſſemus, Septentrio noſtrorum nautarum ſydus conſpicuum mox apparuit, Verum hic peropportunum uidetur, ut eorum refellam opiniones, ſenſaq; diluam, qui autumant circiter

polum antarcticum æquora sulcari duce septentrione non posse, ob id uelifi-
cantes canopo uti sydere: ñ profecto minime sunt audiendi: quandoquidem
colliquescit clarius, ut aiunt, Phœbo, Lusitanos septentrionibus astris uti: etsi
ea sydera eleuato polo quandoq; conduntur. Vtuntur tamen Lusitani eius
Magnes septentrionis amans ducatu, succedente astro magnete, qui solito semper munere fungitur, polum
arcticum suapte natura usquequaque intuens. Transactis nõ multis diebus,
appulimus elegantissimæ regioni, ubi complures insulæ conspiciuntur ditio-
nis regis Lusitaniæ: quæq; id genus aquilas, quas astures uocamus, abunde
mittunt: nã hæ insulæ uarijs censentur nominibus: Aliæ de nomine Pici Mar-
tij, de coruo aliæ, de floribus aliæ denominantur. Est & diui Georgij insula, &
alia quæ gratiosa dicitur, & rursum quæ Feial nominatur: inde discedentes ad
eam insulam quæ Tertiera dicitur deuenimus, ubi bidui moram insumpsi-
mus. Sũt memoratæ insulæ in uniuersum feraces admodum, quippe quæ om
nium fermè rerum fœcunditate pollent. Illinc igitur abeuntes septem dierum
itinere ad Vlisbonam Lusitaniæ urbem clarissimam deuenimus: qua quidem
urbe uix uidi nobiliorem. Cogitet itaque quisq; lector, qua lætitia,, quóue im
menso gaudio, uiso continente sim affectus. Adpulsus illico ad regem ducor:
Vlisbona is tunc aberat ab urbe Vlisbona, adq; oppidum, quod Almadam uocant, è re
gione urbis memoratæ se contulerat. Quò ut perueni, uenerabũdus regem cõ
salutaui, deosculatis' que eius manibus ceu numen quodpiã uenerabar. Is me
humanissime excepit, ususq; sum eius contubernio tãtisper, donec doctus est
ea omnia, quæ apud indos nactus eram. Transactis uero cõplusculis diebus,
ostendi suæ eminentiæ id diploma, quo à prorege, qui in India eius uicaria o-
pera fungitur, in numerum aureatorum militum ascitus eram, precibus que
contendi, ut robur regium adderet signaret' que manu regia diploma. Quare
uiso diplomate, protinus postulatis assensus est, iussitq; nouũ diploma expe-
diri: quo expedito, abeundi prius à rege impetrato commeatu, ad ur-
bem Romam, solum patrium, diu desideratam, summis ex-
antlatis laboribus, superatisq; erumnis innu-
meris, tãdem aliquando deorum
munere me recepi.

FINIS.

AD STVDIORVM LECTOREM.

NE te lateat lector ordo, quem Procardus monachus, huius libelli cõscriptor, & terræ sanctæ studiosus explorator, tenuit, libuit à principio breuibus id tibi aperire, potissimum quum ad lectionis syncerioremintelligentiam id non ambigamus conducere. Igitur non est sequutus Ptolomæi & reliquorum cosmagraphorum subile illud metiendi artificium, qui cuiuslibet loci longitudinem & latitudinem iuxta cœli situm exptndentes, locorum distantias certiore addiscunt uia, quàm si per miliaria, leucas, aut stadia, terrestri itinere id efficere molirentur. Sic enim licebit inuentis semel radicibus uti ad quorumlibet locorum quãtumlibet longe dissitorum inuestiganda interualla. At Procardus iste uulgari dimensione cõtentus, Aconem maritimam ciuitatem, & in occidentali plaga sitam, loco centri constituit & hinc quatuor lineas ad quatuor mundi præcipuas plagas imaginatione sua traxit, atque rursus quamlibet quartam in tria diducens, iuxta duodecim cœli uẽtos duodecim itineraria per memoratã terrã sanctã descripsit, atq; singula loca in his imaginarijs lineis sita, iuxta priscã & modernã appellationẽ annotauit: præsertim ea quæ scripturæ commendatione aut commemoratione celebriora sunt uel insigniora. Per leucam accipe spatium terræ, quod quis commode una hora mediocri gressu conficere potest.

LVDOVICI

LOCORVM TERRAE SANCTAE EXACTISSIMA DESCRIPTIO, AVTORE F. BROCARDO MONACHO.

HAEC TERRA, quam sanctam uocamus, duodecim tribubus Israël funiculo distributionis in possessionē tradita, post tempus Salomonis in duo regna excreuit: unum regnū Iudæ dicebatur, duas complectens tribus, nempe Iudæ & Beniamin: alterum uero regnum Samariæ uocabatur, à metropoli Samariæ, quæ nunc Sebaste nomen habet, reliquas decem cōtinens tribus: utrunq; tamen regnum unà cum Palæstina pars erat Syriæ, non secus quàm Tuscia aut Lombardia pars est Italiæ: nam Syria, ut reliquæ magnæ nationes, in multas scinditur particulares prouincias. Et quidem ea regio, quæ est à Tigride fluuio usque ad Aegyptum generali uocabulo Syria nuncupatur. At ea pars & tractus, qui est inter duos illos insignes fluuios Euphraten & Tigrim, uocatur apud Hebræos אום נהורת id est. Syria fluuiorum, quæ Græco uocabulo Mesopotamia appellatur, quod media inter aquas contineatur: habetq; ciuitatem insignē & celebrem Edessam, quæ olim Rages, nunc autem Rase nuncupatur. Deinde est alia pars Syriæ, quæ Cœle uocatur, incipiens ab Eupharte flumine & desinens in riuum Valaniæ, qui fluit sub castro ualat, exoneraturq; in mare magnum, seu mediterraneum, in uilla Balaniæ, una leuca à dicto castro distante. In hac Cœlesyria est nobilis Ciuitas Antiochena, cum alijs urbibus, Laodicea, Apamia, & similibus. Rursus est Syria Phœnicis, quæ ab Aquilone initium sumit à riuo Valanię, & extenditur usq; ad montem Carmeli, ubi locus est qui hodie Castrum peregrinorum uocatur. In hac multæ sunt ciuitates, nempe Tripolis, Berytus, Sidon, Tyrus, Acon, Capharnaum & aliæ quædam. Habet quoq; Lybanum montem secūdum aliquos, in quo thura legūtur. Porrò uocatur Syria Phœnicis à filio Agenoris, qui Tyrum instaurauit, & metropolim in ea prouincia constituit. Est & alia pars Syriæ, quæ Syria Damasci appellatur, in qua Damascus est metropolis, quæ & Syria Libanica a Libano monte uocatur. Post Syriam Phœnicis sequitur Palæstina, etiam pars Syriæ in tres scissa regiones. Vna uocatur Palæstina sine ullo additamento, habens Hierusalem metropolim, extenditurq; usq; ad mare mortuum, & ad desertum Cades barne. Alia est Palæstina Cæsareæ, habens scilicet Cæsaream maritimam urbem metropolim, incipiens à castro peregrinorum, & excurrens contra austrum usq; ad Gazam ciuitatem. Tertia uocatur palestina Galileæ. Vendicat quoque sibi nonnihil Syria de partibus Arabiæ: Nam una est Arabia, quæ Bastrum habet metropolim, quæ nunc Bustrit appel-

Syriæ latitudo

Mesopotamia

Cœlesyria Phœnicia

Damascus

Palæstina

Arabia multiplex

rit appellatur: olim autem Orsa fuit, cui ab occidente iungitur Traconitidis regio atque Itura, & ab Aquilone Damascus, unde & Syria Damasci olim non raro Arabia uocabatur. Alia est Arabia Petrea, habens Petram metropolim, quæ olim Rabbath dicebatur, sita super torrentem Arnon, Hanc regionem olim inhabitarunt Ammonitæ, tametsi Ar ciuitas fuerit Moabitarum: fuitq; in ea regnum Seon, & regnum Og regis Basan. Tertia est Arabia, quæ habet metropolim Montem regalem, qui olim erat Petra deserti, sita supra mare mortuum, continens sub se montem Moab, & uocatur proprie Syria Sobal, intra cuius terminos continetur Idumæa, siue mons Seir. Proinde tota terra citra mare mortuum usque ad Cadesbarne, & aquas contradictionis uersus mare rubrum, & per squalidas solitudines usq; ad Euphratem, est Arabia magna, comprehendens Mecham ciuitatem, in qua Mahumetem sepultum ferunt. Hæc de terminis & extremitatibus terræ sanctæ dicta sufficiant: nunc de particularibus eiusdem locis nonnihil dicemus, initium sumpturi ab Aconē si ciuitate maritima.

DESCRIPTIO ACONENSIS CIVITATIS

ACon apud ueteres Ptolomais dicta est, & nunq; fuit terræ sanctæ connumerata, nec à filijs Israël unquā possessa: tametsi tribui Aser in sortē ceciderit. Est in prouincia Phœnicis, habens ad Austrū montē Carmelū quatuor leucis distātem, ubi ultra torrentē Cison Elias propheta sacerdotes Baal interfecit. Est hæc ciuitas Acō optime munita, cincta muris & antemuralibus, turribus, fossis, triangularē in modū clypei habēs formā, cuius duo latera iungūtur mari: tertiū uero planiciē terræ respicit. Habet agrū fertilem, optima pascua, uineas elegātes, & amœnissimos hortos, i quibus diuersi generis fructus colliguntur. Ornatur hæc urbs hospitali insigni domus Teutonicæ unà cum munitissimis castris: sed & non parum commodi habet ab optimo partu maris, capaci ab Austro multarum nauium. Hinc uersus Aquilonem est Casale Lamberti, quatuor leucis ab Aconensi urbe distans, sub monte Saron iuxta mare locatū, uineis, aquis, & fluminibus abundans. Ab hoc monte si perrexeris in litore maris ad tres leucas, occurret castrū Sandalido, locus scilicet, ubi olim Alexander Magnus Tyrum oppugnauit. Hoc castrū collapsum Balduinus rex Ieroſolymitanus instaurans, quibusdam nobilibus possidendum tradidit: nā est locus amœnus, abundans pascuis, ficetis, oliuetis, & riuulis. Hinc ad unum milliare Germanicum est puteus ille admirabilis aquarū uiuētium, haud longe à uia quę Tyrū ducit, de quo in cantico Salomonis dicitur: Aquæ quæ fluunt cum impetu de Libano. Sunt autem quatuor fontes, quorū unus est præcipuus, habēs tam in longum quàm latū XL. cubitos, ut ego ipse utrūq; latus dimensus sum. Alij uero tres habēt circitur x x v. cubitos in unoquoq; quadrati latere: & sunt omnes durissimis inclusi lapidibus, atq; opere insolubili obfirmati. Hinc uarij deducuntur riui & aquæductus, unde ferè tota planicies Tyri

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

cies Tyri irrigatur & adaquatur, & non parum incremẽti in fructibus percipit. Cæterum distant hi fontes à mari paulo amplius quàm sit iactus arcus, & in hoc tam angusto spatio sex molares impellit rotas. Ab hoc fonte spatio dimidij miliaris Germanici distat Tyrus urbs nedum in prophanis, uerum & in sacris literis celebratissima, in qua ueteris suæ maiestatis adhuc plurima uisuntur uestigia. Hanc primum aiunt conditã à Tigra filio Iaphet, sed à Phœnice institutam. Magnum habet murorum ambitũ, & ut mihi probabile est, amplior & maior est ciuitate Aconensi: formã habet rotundam, rupi durissimæ insidens, & undiq; mari circundatur, nisi quod à frõte ciuitatis, hoc est, ab oriẽ te patet aditus, quẽ primo Nabuchodonosor, & deinde Alexander magnus fecerunt, urbem continenti contiguã reddentes: uerum is introitus hodie munitus est quadruplici muro fortissimo, spisso & alto, XII. turribus & propugnaculis intra eos collatis. Huic tam forti ædificio adhæret Aex castrum munitissimum, in rupe & corde maris situm, septum turribus, & ornatũ palatijs egregijs: crederes, si illud uidisses, nulla potentia facile expugnabile. Est sedes Archiepiscopalis in hac urbe, habens sub se ecclesias Sidoniẽsem, Aconẽsem Paneensem, & Berytensem. Ante portã eius oriẽtalem ad iactum duarum sagittarum ostenditur locus in quo Christus prædicauit, & ubi mulier extulit uocem de turba dicens: Beatus uenter qui te portauit. A Tyro tribus ferè leucis aquilonem uersus miscetur Eleutherus fluuius mari magno, ab Ituræa seu Galilæa gentiũ prorũpens, de quo mentio fit in libro Machabeorũ. Hinc ad tres leucas est Sarepta Sidoniorum, ubi Elias propheta olim suscitauit à mortuis filiũ mulieris Sareptanæ. Habet hodie locus ille uix octo domos, at ruinæ adhuc cernũtur, antiquæ suæ magnificentiæ indices. Ab eo loco sũt tres leucæ ad Sidonem magnã Phœnicis urbẽ: licet & ipsa pro magna parte in ruinis hodie iaceat. Situs eius est ferè sub Antilibano: habens hinc & hinc castra natura & arte munita: nam unũ ad aquilonẽ urbis extructum est in rupe maris, idq; à peregrinis, qui ex Teutonia illuc uenerũt. Aliud uersus Austrum in colle est collocatum, quod milites tẽpli unà cũ alio castro & ciuitate inhabitãt. Adiacẽs terra fertilis est, producitq; cãnas mellis. Mons Antilibanus distat à Sidone una leca ad orientẽ, initium sumẽs à fluuio Eleuthero, & uergẽs usq; ad Tripolim, quinq; scilicet leucarũ spatio, nec recedit à mari ultra tres leucas, licet in quibusdã locis mare ipsum cõtingat. Abundat optimis uineis. Vltra Sidonẽ ad nouem leucas est Berytus ciuitas Episcopalis. Hinc per sex leucas supra mare est Biblium ciuitas, Patriarchatui Antiocheno subiecta, de qua in Ezechiele fit mentio: uocatur aũt hodie Giblec, & est admodũ parua. Hinc sũt sex leucæ ad ciuitatẽ Botrũ, quæ antecq; per magistrũ tẽpli destrueretur ualde opulenta fuit, in uino optimo reliqua loca excellens. Hinc ad tres leucas est castrũ Neuphrus, quod fere totũ mari alluitur, & habet triginta fortes turres, principi Anthiocheno subiectum. Hinc est iter triũ leucarũ ad Tripolim, urbẽ insignem,

Tyri celebritas

Sarrepta

Sidon

Berytus

Biblium

Botrum

Tripolis

gnem,quæ ut Tytus ferè tota mari circundat. Habitãt in ea Græci, Latini,Iudæi,Armeni,Maronitæ,Saraceni,Nestoriani,& aliæ multæ & uariæ gentes. Paratur in ea urbe annuatim magna copia sericeorũ pannorũ,habetq; incredibilem numerũ hominũ,qui soli serico texendo uacant. Terra quoq; adiacẽs prorsus dici posset paradisus domini,adeo amœna est et fertilis in uineis, oliuetis,ficetis,& relqs arboribus. Distat ab hac urbe Libanus tribus leucis, ad cuius pedem oritur fons hortorũ,fluens impetu de Libano, ut in Cãtico Salomonis dicitur,habens quidem scatebrã humilem,sed illico tumescẽs fit fluuius magnus,irrigans & fœcũdans omnes hortos, & totam regionẽ,quæ est inter Libanum & Tripolim. A' Tripoli per duas leucas est mons Leopardorũ,rotũdus & altus,una leuca à Libano distans. Habet hic mons in pede Aquilonari spelunc̃a,in qua monimentum cernitur xxvi.pedum longitudinis,frequentaturq; deuote à Saracenis,qui putant illic Iosue sepultum. Hinc uenitur ad castrum Arachas & Sycon oppidum,& deinde ad Aradiũ,quod & Antheradum appellat,undiq; mari cinctũ, quinq; diætis à Tyro distans. Condidisse dicitur hanc ciuitatem Aradius filius Chanaan post diluuium, sicut & Sidon filius Cham ædificauit Sidonem, & Aratheus Arathan,& Syneus Synochin,qui in hac terra manserũt, & pyramides atq; mirabile sepulchrum post se reliquerunt stupendę magnitudinis,habens xx.cubitos in longitudine. Cernunt autẽ istæ pyramides una leuca ab Antherado,& sunt compactæ ex maximis lapidibus,quorũ multi excedunt staturã hominis. A' latere Antheradi orientem uersus sunt parua quædam montana,uocaturq; terra illa terra Asisinorũ. Scribit Clemens diuum Petrũ Antheradi aliquandiu euangelium prædicasse, quum Antiochiam petere uellet. Ab Antherado per septẽ leucas est castrũ Margath, una leuca à mari distans,munitũ & in altissimo monte situm,habens è uicino ciuitatẽ Valaniã, quod fratres de hospitali sancti Ioannis inhabitant. Cæterũ episcopatus qui fuit in Valania,propter Saracenorũ insultus translatus est in hoc castrũ. Hucusq; extenditur regnum Ierosolymitanũ, & incipit principatus Antiochenus, quẽ fluuius quidam Valania nomine,à montibus haud longinquis prorumpens, disterminat à regno terræ sanctæ. Et hoc est itinerarium primum quod feci in terra sancta,ab Aconensi,scilicet,ciuitate,usq; ad fluuiũ Valaniam, quod in octo diebus mediocri gressu confici potest. Porrò à Valania usq; ad Antiochiam sunt quatuor diætæ.

Libanus

Antheradũ

Iter ab Acone uersus Boream.

NVnc iterum ad Aconensem ciuitatẽ redeuntes, iter aliud describemus, quod,scilicet,uersus Boream uergit,Igit' ab Acone soluentes, uenimus ad castrum Monsferet nominatũ,distãs ab illa ciuitate quatuor leucis,quod fratres Teutonici aliquando inhabitarũt,sed nunc desolatũ iacet. Inde si per quatuor leucas cœptũ iter prosequaris,occurret Thoron castrũ munitissimũ,

Thoron

distans à Tyro septem leucis, quod dominus Tyberiadis contra Tyrios extruxit. Ab hoc loco sunt quatuor leucæ usq; ad Antiopiam, quæ ciuitas olim

Assor

Assor uocata fuit, quam rex Iabni olim inhabitauit, contra quem & alios uiginti quatuor reges Iosue iussu diuino admonitus pugnauit. De hac ciuitate dicitur Iosue septimo, quod solam Assor munitissimã uorax flãma consumpserit. Porrò ruinę eius usq; in hodiernũ diem attestantur priscã magnificentiam. Distat autẽ à Tyro octo leucis orientẽ uersus. Hinc sex leucis cõtra A-

Bellena

quilonem est Bellena ciuitas, in pede montis Libani sita, quæ ut ex libro Iudicum colligitur, olim Lachis dicebatur. Quũq; eam filij Dan cepissent, uocauerunt eam Lesedam, quæ tamen aliquando Dan simpliciter nominatur,

Dan

secundum illud, Congregatus est Israël à Dan usq; Bersabee. Est enim Dan illa terminus terræ sanctæ uersus Septentrionẽ, Bersabee uero est limes contra Austrum. Cæterũ quũ Phillippus esset tetrarcha Ituræ & Traconitidis regionis, uoluit ciuitatẽ istam Bellenam suo nomine Cæsarem Philippi nominari, quæ prius à Græcis Panneas appellata fuit. Nõ longe supra hanc ciuitatem oriuntur duo fontes, nempe Ior & Dan, qui in pede montis Libani

Iordanis origo

ante portam ciuitatis conuenientes, Iordanẽ fluuium efficiunt. Sunt tamen qui alium ortum Iordanem habere asserũt. Nam aiunt ab oriente per subterraneum meatum riuũ quendã deferri, cuius fons ab isto loco centũ & uiginti quinq; stadijs distat, qui Syala uocatur, & est semper plenus nunq; effluens, sed quantũ aquæ per scatebram suscipit, tantum per abditam uoraginem in Dan transmittit, id quod per paleas immissas probatum affirmãt. Saraceni tamen fontẽ illum primum non Syalam sed Medan uocant, hoc est, aquas Dan: nam מים id est me, lingua illorum, quæ Hebraicæ affinis est, aquas significat. Porrò Matthæus locum istum uocat Magedan, & Marcus Dalmanuta, & est in Traconitidis regione. Iordanis itaq; fluuius, ut iã diximus, ante portam ciuitatis Bellenæ, ex duobus memoratis fontibus nascens, post longos circuitus quos facit, inter Capharnaum & Corozaim in mare Gali-

Mare Galilææ & Tyberiadis idem

lææ labitur. Et quidem inter Bellenam & mare Galilęæ in quandam uallem receptus, stagnum quoddam efficit, præsertim tempore resolutionis niuiũ à Libano defluentiũ, quod hodie aquas Maron uocãt, ubi, scilicet, olim Iosue cum Iabin rege Assor dimicauit. Hoc stagnum tempore æstiuo pro maiori parte exiccat, & crescunt ibi arbusta & herbæ diuersæ, in quibus latitant leones, ursi, & aliæ bestiæ Porrò ultra Iordanẽ sunt uarij montes, nempe mons Seir, mons Hermon mons, Libani, & mons Galaad, qui tamen omnes sunt unus mons continuus, nisi quod in diuersis locis diuersa sortitur nomina.

Montes Galaad, Seir & Hermon

Mons Galaad est altissimius, & uidetur reliquorum caput esse ob sui eminẽtiam, & huic coniungitur mons Seir, quem Esau inhabitauit, cecidit q; in sortem dimidiæ tribus Manasses: Huic iterum iungitur mons Hermon qui circuit Traeonitidem regionem, & peruenies usq; Damascũ copulat se Libano

inter

inter Bellenā & Damaſcum. Nec eſt Libanus ullo in loco eminentior quàm ſit ſupra hanc ciuitatē, ut etiā iuxta Tyrum uideri poſſit xl. leucarum ſpatio, ſiue quinq; diætarum itinere. Sub Libano eſt Antilibanus. Præterea ualles quæ circa Libanum inueniūtur, ſunt ſupra modum fertiles & cultæ, abundā tes paſcuis, uineis, hortis & pomerijs. Habitatores uero illorū locorum ſunt Maronitæ, Græci, Armeni, Neſtoriani, Iacobini & Georgiani. Hæc de itinere quod ab Aconen ſi urbe uerſus Boream tendit, dicta ſufficiant. Nunc aliud iter proſequamur, quod, ſcilicet, ab Acone uerſus Vulturnum ducit.

Iter ab Acone Verſus Vulturnum.

IGitur ab Acone quatuor leucarum ſpatio eſt caſtellum Indi, dictū Saron, in montanis ſitum, quod fuit domus fratrum Teutonicorū, ſed modo in ruinis iacet. Hinc ad leucā unam eſt caſtrū regium, omnibus abundans bonis, ſed à Saracenis modo occupatur. Ab hoc loco ſi deſtinatum iter proſequaris, exactis quatuor leucis, uenies contra aquas Maron, ubi eſt uallis in qua Eber Cineus tetenderat tabernaculū haud longe à ciuitate Aſſor, cuius uxor, nempe Iahel, Siſſaram principē militiæ Iabin regis Aſſor, clauo in tabernaculo per tempora fixo interfecit. Ab iſta ualle uſq; ad caſtrum Sabul, quod Saraceni Zabul uocant, à quo terra illa Zabul uocatᵉ, ſunt leucæ tres. A' quo ſi uerſus Auſtrū per tres leucas perrexeris, occurret caſtrum & ciuitas Sephet, quæ aliquando fuerunt de dominio militiæ templi. Caſtrum eſt firmiſſimum & elegans, in altiſſimo monte ſitum, ſed per Soldanū captum, & hodie in magnam Chriſtinorum iacturam ab illo poſſidetur, unde totam Galilæam, hoc eſt tribū Zabulon, Neptalim, Aſer, Iſachar, Manaſſe, & omnem terram uſq; ad Tyrum & Sidonē ſubactam tenet. Inde contra Aquilonem ad quatuor leucas eſt Cedes Neptalim, quæ fuit ciuitas fugitiuorum in tribu Neptalim, & abundat omnibus bonis. Monſtrantᵉ illic magnæ ruinæ, & ſepulchra pulcherrima antiquorū. De caſtro Sephet per tres leucas in deſcenſu montis contra orientem ad iactum lapidis à mari Galilææ, eſt mons ille quem toties ſeruator noſter Chriſtus aſcendit, in quo fecit ſermonē illū ſalutarem, quem diuus Matthæus deſcribit, & in quo de quinq; panibus & duobus piſcibus ſatiauit quinq; millia hominum. In hunc quoq; montē fugit, quū populus eum uellet facere regem: ibi docuit diſcipulos orare, ubi & ipſe ſæpe pernox fuit in oratione. Ibi à Cēturione fuit interpellatus pro puero paralytico curādo. Hic quoq; uenit ad eum multitudo languentiū, & ſuo tactu mundauit leproſum. Ab hoc monte uideri poteſt totū mare Galilææ, Iturea & Traconitidis regio uſq; ad montem Libanum. Cōtinet longitudo eius duos iactus arcus, latitudo uero habet ſolum iactum lapidis: totus eſt herboſus & amœnus. In pede huius montis paululum à mari oritur fons uiuus, quem quidam ſomniant uenam eſſe Nili: Ioſephus uero appellat eum Capharnaum, à quo etiam tota illa regio uſq; ad Iordanem per tres leucas

Sabul

Caſtrum Sephet

Cedes

Mons Chriſti

Capharnaũ nominatur. Ab hoc fonte si ieris per uiginti passus supra mare Galilææ, est locus ubi Christus post resurrectionẽ suã stetit in litore, dicens discipulis piscantibus, Pueri nunquid pulmentariũ habetis? Ab eo loco oriCapharnaum entem uersus per unam leucam est Capharnaũ ciuitas quondam glorioſa, sed nunc uicus humilis, uix septem habens casas piscatorũ, ut adimpleretur uerbum Christi ita loquentis, Et tu Capharnaum, si in cœlũ ascendes, usq; ad infernum demergeris. Ab hoc loco sunt, tres leucæ ad ascensum montis Mons Sanir Cedar Sanir, ubi, scilicet, est introitus Idumeæ. Et superatis iterũ tribus leucis, occurret Cedar ciuitas glorioſa iuxta montem Sanir infimo loco contra orientem sita. Per hanc ciuitatem & per litus maris Galilææ transit uia ducens ad occidentem, quam Isaias uocat uiam maris, quod trans Iordanem in Galilæa gentium iuxta litus maris procedat. Ab hoc loco, ubi Iordanis mare influit, usque in Cedes Neptalim sunt quatuor leucæ, & in meditullio itineris est Maron aquarum, uallis quædã sic uocata, per quam transiens Iordanis cursum suum uersus orientem flectit. Proinde à ciuitate Corozaim, & ostio fluSueta uij Iordanis cõtra Aquilonem sunt quatuor leucæ ad Suetam ciuitatẽ, unde fuit Baldad Suites. Monstratur ibi pyramis beati Iob. Ad huius loci campestria conueniũt Saraceni ex diuersis regionibus, à Syria, Mesopotamia, Moab & Ammon, toto æstatis tempore illic nundinas facientes, regionis amœHuſſ nitate illecti. A' ciuitate Corozaim uersus orientem quatuor sunt leucæ ad ciuitatem Cedar, in alto monte sitam, quam Iosephus Camelam uocat, eo q; mons ille Cameli formam præsefert. Hic notabis, totam illam terrã quæ est ultra Iordanem, in litore eius orientali, uocari Traconitidis regionem, & planiciem Libani & Bosram, usq; ad montem Libani: litus uero occidentale appellatur Galilæa gentium, Iturea, Zabul, Decapolis, & uia maris. In Traconitide est terra Huſſ. quæ beati Iob principatus olim fuit.

Iter ab Acone uersus orientem.

AB Acone quinq; sunt leucæ ad uallem fortẽ Aser, quæ tenditur usq; ad mare Galilææ. Hinc tres sunt leucæ ad Nason uillã Neptalim, de qua Dotaim in Tobia. Hinc tres sunt leucę ad Dotaim castrum sub monte Bethuliæ, ubi Neptalim Ioseph errauit quũ quæreret fratres suos. Hinc tres sunt leucæ ad ciuitatẽ NeBethſaida ptalim, quæ nũc Syziz uocat', unde Tobias fuit. Hinc tres leucæ sunt ad BethMagdalum saidã, patriã Andreæ & Petri. Hinc iterũ tres leucæ numerãtur ad Magdalũ castrũ Mariæ Magdalenæ. Inde uenitur ad terrã Gerasenorũ, in qua multæ sunt ciuitates & oppidula, ubi etiã mons Hermõ in dimidia tribu Manasse in altum erigitur. Castrũ seu oppidum Dotaim situm sub monte Bethuliæ, est admodum amœnum: nam habet circumiacentes uineas, oliueta & ficeta, abundatq; pascuis pinguibus: ubi & usq; in hodiernum diem ostenditur cisterna (si incolis fides sit habenda) in quam Ioseph missus fuit. Per hũc locũ transit iter à Syria in Ægyptũ iuxta montes Bethuliæ per campũ Esdrelon,

proce

procedens sub monte Thabor ad sinistram, & inde per campum Magedo ascẽdit in montẽ Ephraim, transiens per Ramatha Sophim, & tandẽ ducẽs in Ægyptũ. A` Naſon tribus leucis ad orientẽ, & à Dotaim tribus leucis ad Aquilonem est ciuitas Neptalim, de qua fuit Tobias, quæ tempore excidij Hierosolymitani Ionapa crediť uocata. A` Neptalim tres sunt leucæ ad Beth saidã in angulo maris Galilææ, habetq; hodie uix sex domos. Hinc ad tres leucas contra meridiẽ est Magdalũ castrum, situ in litore maris, distãs à Bethania tribus lecuis contra Vulturnũ. Sunt in hac plaga ultra mare Galilææ plurima castella & ciuitates, nempe Suuetha, Theman, à qua Eliphaz Themanites, Gerasa, a` qua terra Gerasenorum, quæ in litore maris Galilææ sub monte Seir contra Tyberiadem est sita, licet paululũ declinet ad Aquilonẽ. Est autẽ tota illa terra ultra mare Galilææ montuosa, eratq; olim de regno regis Basan, continens montẽ Seir: nã & Seir & Hermon inter illa montana comprehendũtur, cessitq; hæc terra dimidiæ tribui Manasse. Hodie uero Saraceni eam inhabitant. Est & alius mons Seir iuxta desertũ maris rubri Pharan, ubi Codorlaomer & alij reges cum eo percusserunt Choræos, qui habitabant in monte Seir, quẽ Esau & posteri eius inhabitauerunt. Sunt tamen qui dicunt Esau utrunq; inhabitasse montẽ, & utrique nomẽ dedisse. Nam quum Iacob proficisceretur in Mesopotamiam, Esau habitabat cum patre suo in Bersabee, & assumptis omnibus suis secessit ultra Iordanẽ, quod hinc patet, quia dicit Gen. xxxiij. Quum Iacob transisset Phanuel, ortus est ei sol, & eleuans oculos uidit uenientẽ Esau. Ostenditur autẽ hodie locus Phanuel ultra Iordanẽ ad orientalẽ plagam. Quòd si Esau tunc alterũ montẽ Seir inhabitasset, nõ tam subito occurrere potuisset fratri suo Iacob, quũ mons ille à loco Phanuel plurimũ distet, quippe qui tribus diætis à mari mortuo in ulterioribus locis abest. Proinde hæc locorum mutatio uidetur illũ consequuta propter diuersas uxores, quas passim ex alienigenis gentibus duxit. Nã quũ filiam Ismaël sororẽ Nabaiath accepisset, cœpit habitare in monte Seir, qui est iuxta desertũ pharan, in confinio illo, ubi socer eius Ismaël habitauit, de quo in Genesi dicitur, Factus est uir gnarus sagittandi, moratusq; est in solitudine Pharan. Deinde duxit & alias uxores de filijs Euei Chananei, qui habitabãt iuxta montes Gelboẽ nõ longe à mari Galilææ, ubi mons quidã ab eius inhabtatione denominatus est Seir, quem, scilicet tunc possedit quũ Iacob è Mesopotamia rediret: id quod & hinc probari potest, quia quum Iacob timeret occursum fratris sui, occurrerunt illi angeli dei, ut trepidum corroborarent, quos appellauit Mahanim, hoc est castra: unde & locus ille Mahanim cœpit uocari: constat aũt locũ illũ esse in monte Galaad, qui tribui Gad cessit in sortẽ. Mons itaq; Seir q est in tribu, Gad, nõ longe abest à mõtibus Gelboẽ atq; ciuitate Bethsan, ubi, scilicet, Iordanis ingreditur mare Galilææ, à quo loco litus Iordanis orientale est duarũ tribuũ & dimidiæ usq; ad cam-

Neptalim

Bethsaida

Magdalum

Mons Seir

Phanuel

Mons Galaad

Behsan

pestria Moab sub mõte Abarim. A' quo si ulterius in eiusdẽ fluuij litore con
Pater deserti tra Austrũ procedas transibis terrã Moab usq; ad petram deserti, quæ nunc Krac dicitur, cui pars quædã terræ Ammõ succedit, pertingens ad mare mortuum, & hinc usq; ad montẽ Seir qui coniungitur deserto pharan iuxta Cadesbarne, habens à latere desertum Sinai. Iter ab Acone uersus Eurũ.

NVnc aliam ꝓsequamur lineã, ab Acone, scilicet, cõsueto more exordiũ facientes, & contra Eurũ iter dirigentes. Igitur si ad hãc plagã gressum
Cana Galilææ moueris, primo occurret Cana Galilææ, iiij. distans leucis ab Acone. Hinc sũt duæ leucæ uersus meridiẽ ad uillã Ramã nomine, quę sita est sub monte qui Nazaret usq; pertingit. A' Rama est una leuca & dimidia ad uillam quandã quæ olim grandis fuit uocata Abelina, distans à Dotaim media leuca uersus orientem, de qua in libro Iudith fit mentio. De Abelina est una leuca ad
Bethulia montẽ Bethulię, ubi Iudith occidit Holofernẽ, qui mons per totã ferè cernitur Galilæã, habẽs adhuc pulchra quędã ędificia, sed plures ruinas. A' Bethulia est una leuca ad ciuitatẽ Tyberiadis, eundo, scilicet, inter orientẽ & Austrũ supra mare Galilææ, à q̃ mare Galilææ dictũ est mare Tyberiadis. Hęc olim
Tyberias olim Cinereth uocata est Cinereth, & ab ea mare Cinereth, sed ab Herode istaurata in honorẽ Tyberij Cæsaris, Tyberias est uocata. Habet solũ fertile & pingue, ter-
Decapolis minat́q; ad eã regio Decapoleos, de qua Iacobus patriarcha Ierosolymitanus sic ait in lib. quẽ de terra sancta cõposuit: Regiõis Decapoleos fines sũt mare Galilææ ab oriente, & Sidon magna ab occidente, & hæc est latitudo eius. In lõgitudine uero incipit à ciuitate Tyberiadis, & uergit ꝑ litus maris Aquilonare usq; in Damascũ. Dicit́ aũt Decapolis à decẽ principalibus eius ciuitatibus, quarũ nomina sunt hæc, Tyberias, Sepheth, Cedes, Neptalim, Assor, Cæsarea Philippi, Capharnaum, Ionitera, Bethsaida, Corozaim & Bethsan, quæ etiã Sitopolis est appellata. A' Tyberiade contra occidentem sunt sex leucę, & à Cana Galilææ tres contra Austrũ ad Sephorũ oppidũ &
Sephoron castrũ, unde Ioachim pater beatæ uirginis oriundus putat́: & est in tribu Aser iuxta uallẽ Carmelon. A' Sephor sunt tres leucæ contra Austrũ ad Naza-
Nazareth reth ciuitatem Galilææ, ubi Christus conceptus & educatus fuit. Distat ab Acone septẽ leucis. Extra eam ciuitatẽ ad spatiũ unius stadij est locus, quem appellant saltũ domini, ubi Iudæi uolebant Iesum præcipitare, sed subito elapsus manibus eorũ, in latere montis oppositio inuentus est. Ab isto mõte uidetur mons Thabor & Hermon, uilla Endor, Naim & Iezrael, atq; ferè tota planicies campi Esdrelon. A' Nazareth duabus leucis uersus orientẽ est mõs
Mõs Thabor Thabor, in quo dominus tranfiguratus fuit. Sunt in eo adhuc ruinæ uariæ palatiorũ, & turriũ quæ hodie sunt latibula leonũ & aliarũ bestiarũ. In pede Australi huius montis contra uillã Endor prope uiã quæ ducit à Syria in Ægyptũ, est locus ubi Melchizedec dicitur occurrisse cũ pane & uino Abrahæ redeunti à cęde iiij regũ. In pede uero eius orientali descendit torrens Cison,

iuxta

iuxta quem Barac pugnauit contra Sisarā & in fugā uertit. Colligit aūt torrens iste de aquis pluuialibus quæ defluūt à montibus Thabor & Hermon, & præcipitat in mare Galilææ. A` monte Thabor contra Eurū est una leuca ad uillam Endor, quæ situ habet iuxta montē Hermonim: qui tamen nō est mons proprius & distinctus, sed iugum quoddā humile seu tumor quidā à monte Hermon contra montē Thabor procedēs. Est & alius mōs Hermon minor, qui distat à Nazareth duabus leucis, à mōte uero Thabor uersus Austrū paulo plus una leuca, in cuius latere Aquilonari est ciuitas Naim, ubi dominus filiū uiduę unicū à mortuis suscitauit. Extendit aūt mons ille in longū ferè quatuor leucis contra mare Galilææ, desinens non longe ab eo loco ubi Iordanis ex mari Galilææ egreditur. Iter ab Acone uersus Notum.

Endor

Mons Hermō

Naim

DEscribemus nunc iter aliud in quarta orientali, procedendo, scilicet, ab Acone contra Notum. Igitur ab Acone quatuor sunt leucæ ad torrentē Cison, ubi Elias occidit sacerdotes Baal, & is torrens paruo exacto terræ spatio intrat mare magnum, tribus, scilicet, ferè leucis ab Acone. Et licet iam dixerimus hunc torrentē in mare Galilææ deferri, tamen quum locus eius originis sit aliquanto eminentior, fluit in diuersas plagas, partim, scilicet, contra orientem in mare Galilææ, & partim contra occidentē in mare magnū: & ita duo sunt torrētes seu riui, sed ab uno loco originem ducētes. Ille tamē Cison qui fluit ad occidentē, colligit plures aquas, quia à monte Ephraim & à locis Samariæ ꝓpinquioribus atq; à toto cāpo Esdrelon, confluūt plurimę aquæ & recipiūtur in hūc unū torrentē. A` loco interfectionis sacerdotū Baal sunt tres leucæ contra Austrum ad castrū Cain: à quo rursum uersus Austrū ad Magedo sunt sex leucæ, quod hodie Subimbre uocat, ubi rex Iosias occisus fuit à Pharaone rege Ægypti. Et aduerte quo'd campus iste Magedo, Esdrelon & planicies Galilææ sunt ferè unus & idem campus: sed nomina illa hodie oia in obliuionē abierūt, uocaturq; campus Sabæ, à quodā castello quod Saba nūcupatur, distans à ciuitate Aphec quātus est iactus arcus, Cingitur cāpus ille ab oriente mari Galilææ & Iordane, ab Austro monte Ephraim & Samaria, ab occidente partim monte Ephraim & partim mōte Carmelo, ab Aquilone mōtibus planiciei & Libano, uideturq; iuxta lōgitudinē habere x. leucas, & iuxta latitudinē sex. De mōte Cain cōtra orientē sunt duæ leucæ ad Casal Mesra, & una leuca contra Austrū ad castellū qđ Saba uocatur, ad cuius occidentale latus extra uiā quæ ducit in Iezarēl ad dexterā, ostendūtur ruinæ ciuitatis Aphec, ubi Syri pugnauerūt contra regē Achab, qñ dixerūt, Dñ montiū dñ deorū, pugnemus cōtra eos in uallibus. De Aphec ad unā leucā cōtra orientē sinistrā uersus, extra uiam quæ ducit Iezraël, in latere Australi montis Hermon, est ciuitas Snna. celebris miraculo quod ꝑ Elisæū dñs in suscitatione pueri mortui fecit. A` Suna xi. sunt leucæ ad ciuitatē Beth san, cūdo cōtra orientē, & parū declinādo ad Austrū, inter montē Gelboë & Iordanē.

Magedo

Campus Sabæ

Aphec

Suna

Distat autẽ media leuca à Iordane. In huius murum suspenderũt Philistĩm cadauera Saulis & filiorũ eius, quos occiderunt in monte Gelboë. Hæc Beth san secũdum Iosephum alio nomine uocatur Sitopolis. Iuxta hanc ciuitatẽ est mons Gelboë, extendens se uersus occidentẽ usq; in Iezraël ad duas leu-

Iezrael cas. A' Bethsan sunt duæ leucæ uersus occidentẽ ad Iezraël, quę olim erat una ex ciuitatibus regalibus in Israël: sed hodie uix habet xx. domos, uocaturq; Zaracin, in pede montis Gelboë ad occidentẽ sita. Ante cuius introitum est

Mons Gelboe ager Nabot. Et nota quod hi duo montes, Hermõ & Gelboë, iacent in una linea meridionali, Gelboë quidem ad Austrum, & Hermõ ad Aquilonem, intercepto duarũ leucarum spatio inter eos. Longitudo uero eorũ est ab oriente in occidentẽ, terminanturq; ambo ab oriente in Iordanẽ. Porrò longitudo eorũ describitur esse undecim leucarũ. In ualle uero seu planicie interme dia describũtur multi cõmissi conflictus. Ibi enim pugnauit Gedeon contra Madian, & Saul contra Philistæos, Achab contra Syros, & modernis tem-

Mõs Hermon poribus Tartari ibi conflixerunt cum Saracenis. Notandũ quoq; hii, supra regionẽ Traconitidis esse alium montẽ Hermon iuxta montẽ Sanir, de quo scriptura in multis locis mentionem facit, & est multo maior & altior illo de quo hic scripsimus. Cæterũ in planicie quæ est inter istos montes, incipit con uallis, quæ ob sui amœnitatẽ dicitur illustris, extenditurq; in longũ per totũ

Vallis illustris descensũ Iordanis usq; ad mare mortuũ: & priusquã dñs subuerteret Sodomã & Gomorrhã erat uallis illustrissima, aquis irrigata ut paradisus dei. Ha bet Iezraël pulchrũ ꝓspectũ per totam Galilæã usq; ad Carmelũ & montes Phœnicis, montẽq; Thabor & Galaad. Ante montẽ Galaad uersus Iezraël, quæ est in latere Australi mõtis Gelboë, transit uia plana de Iordane in Salim ubi erat Ioannes baptizans. Nec est uerum, ut quidam putant, neq; rorẽ neq; pluuiã descendere sup̃ mõtes Gelboë, quũ in memetipso anno domini

Alij, Gelim millesimo ducentesimo octuagesimo tertio, & pluuiã & rorẽ in illo mõte sim expertus. De Iezraël sunt iiij. leucæ contra Austrũ ad oppidũ † Ginũ, sitũ in pede montis Ephraim, ubi incipit Samaria. Sũt aũt à Gino ad Iordanẽ vij. ferè leucæ eundo uersus orientẽ, & loco illi coniungit' ab Austro terra Taph

Samaria ue. A' Gino contra Austrũ sunt iiij leucæ ad ciuitatẽ Sebasten, quæ olim Samaria fuit dicta, caput regni decẽ tribuũ, quod regnũ Israël dicebatur. Nũc uero peccatis hominũ exigentibus pauculas habet domos unà cũ ecclesia in honorẽ diui Ioãnis baptistę extructa, sed quã Saraceni sibi usurpauerũt. Est & alia ecclesia in supcilio mõtis, ubi palatiũ regis fuit, sita, quã Gręci monachi Christiani inhabitãt, a' qbus humaniter fui susceptus. Nõ facile dixero qua les & quãtas ruinas in hoc loco uiderim, ut etiã longe excedãt ruinas quæ Ierosolymis cernuntur. In monte uidentur adhuc columnæ marmoreæ, quæ sustentabant regia illa ædificia, palatia & deambulatoria, quin & per totum montis circuitũ huiuscemodi inueniuntur stantes columnæ, quæ platearum

sustinebant

ſuſtinebãt teſtudines. Situs huius deuaſtatæ ciuitatis eſt pulcherrimus, nam inde liber patet aſpectus uſq; ad mare Ioppe, & ad Cæſaream Palæſtinæ, ad montem Ephraim, & ad Carmelũ maris: abundat quoq; hortis, fontibus, oliuetis, & omnibus bonis neceſſarijs. A' Samaria contra orientem ſunt tres leucæ ad Therſam ciuitatẽ, ſitam in alto monte, in qua reges Iſraël ante exTherſa
tructionem Samariæ aliquanto tempore regnauerunt, eratq; in ſorte Manaſſe. A' Therſa ad orientem, in uia quæ ducit ad Iordanẽ, eſt terra Taphue, ſex diſtans à Therſa leucis, & eſt quoq; de ſorte Manaſſe. A' Samaria cõtra Auſtrũ iuxta uiam quæ ducit Sichẽ ſunt duæ leucæ ad Bethel in alto monte Bethel,
ſitam, in quo Ieroboam filius Nabat poſuit unum de uitulis aureis, quibus peccare fecit Iſraël. Inde ad mediam leucam uerſus ſiniſtram, eſt mons alius nomine Can, ſupra ciuitatem Sichem, in quo ſecundũ quoſdam alius uitu Dan
lus aureus poſitus fuit. Diuus uero Hieronymus putat eum cõſtitutũ fuiſſe in ciuitate Dan, quæ nunc Belenas & Cæſarea Philippi uocatur. Inter iſtos duos montes ſita eſt ciuitas Sichem, quæ hodie Neapolis uocatur, amœni Sichem
tate & delitijs nullo loco inferior. Haud longe à porta eius Auſtrali eſt fons Iacob in uia quæ ducit Ieruſalẽm, ubi dominus ſedens ſuper puteum, potũ poſtulauit à muliere Samaritana. Supra fontem iſtũ ad dexteram eſt mons excelſus habẽs duo capita, quorũ unus eſt mõs Garizim, alius mõs Ebal, de quibus in Deuteronomio legimus Ad ſiniſtrã uero fontis huius ſunt ruinę magni oppidi, ubi cernũtur lapides marmorei, & integræ quædã columnæ, aliaq; magnorũ & collapſorũ palatiorũ indicia. Locus quoq; ipſe mirum in modum eſt fertilis, & ſolũ fœcundũ. Diſtat ab his ruinis Neapolis uno ſtadio, putoq; fuiſſe oppidũ Thebes. Huic fonti adiacet prædiũ quod dedit Iacob filio ſuo Ioſeph, uallis, ſcilicet, quædã looga & fertilis. A' Siãhem numerãtur quatuor leucę contra Auſtrũ ad Lemnã, caſale ualde pulchrum, ſitum Lemna
iuxta uiam ad dextram, quæ ducit Ieruſalẽ. Eſt & alia Lemna ciuitas in tribu Iuda, hæc aũt eſt in tribu Ephraim. A' Lemna eundo cõtra Auſtrũ ſunt iij. leucæ ad oppidũ Magnas nomiẽ, quod fuit terminus Auſtralis tribus Eph- Magnas
raim, hodie uero dicit' Bira, & eſt de dominio militiæ templi. A' Magnis uerſus Auſtrũ eſt una leuca ad Gabaa Saulis, ubi oppreſſa fuit uxor Leuitæ, & Gabaa
ob facinus illud ferè tota tribus Beniamin deleta, ubi & Saul filius Kiſch primus rex Iſraël natus fuit. A' Gabaa euntibus una leuca cõtra Auſtrũ occurris Rama ciuitas, ſed quæ hodie eſt uilla, ſita in monte ad ſiniſtram itineris Rama
ducentis in Ieruſalem. Hinc tres ſunt leucæ eundo contra Auſtrum ad ciuitatem Ieroſolymitanam, de qua infra. Hic uero reuertar ad Sichem, & deſcribam iter quod ab ea ducit uerſus orientem. Itaq; à Sichem uerſus orientem ad Iordanem procedendo, quatuor ſunt leucæ ad Ennon oppidum Ennon
bene munitum atq; optimis abundans terræ naſcentibus, fuit autem de ſorte Ephraim. Ab Ennon contra orientem quatuor ſunt leucæ ad Phaſellum caſale

casale, situm in descensu montis Ephraim, tribus leucis à Iordane in campestribus, ubi torrẽs Charith descendit de monte, in quo loco mansit Elias, quando corui ei deferebãt cibum mane & uespere. Sunt & aliæ uillæ in terra sancta, quæ Rama uocantur, una iuxta Thecuam in uia qua itur in Hebrõ, alia in tribu Neptalim nõ longe à casali Sephet, tertia in Silo. Et omnes istæ uillæ iacent in collibus excelsi: nam Rama excelsum interpretatur. A Phasello ad siniſtram una leuca uersus terram Taphue, est castrum Dooch, ubi Tholomus filius Abochi insidiose cepit Simonem Machabæum. In loco isto cõspicitur terra Galaad, & duarum tribuũ atq; dimidiæ, terra Esebon & montana Moab, mons Abarim & Phasga atq; Nebo: & descenditur hinc in campestria Iordanis, quæ loca sunt plana usq; in Iericho, & ultra per totũ descensum Iordanis usq; ad mare Salinarum, Sciendum etiam quòd ab ortu Iordanis sub mõte Libano usq; ad desertum Pharan per centum ferè milliaria, Iordanis ipse in utraq; ripa campos habet latos, & amœnos atq; prata uirentia positis hinc inde altissimis montibus, in quos hæc arua desinunt, qui & usq; ad mare mortuũ iuxta Iordanis riuum protenduntur. De Phasello contra Austrum quinq; sunt leucæ usq; ad Galgalam, ubi filij Israël transito Iordane longo tempore sunt castrametati. A Galgalis si uersus Iericho uadas, habes ad dextram montem Quarentanam dictum, distantem media leuca à Galgalis, ubi, scilicet, dominus quadraginta diebus & noctibus ieiunauit. Est mons ille altus, & ascensu difficilis, habens ab uno latere fontem, cuius a quas amaras sanauit & dulcorauit Elisæus, cuius aque fluunt iuxta locũ Calgalæ à parte Australi, & illico in tantum succrescunt, ut impellant totas moles, sed postea in riuos secretæ, hortos & prata irrigant. A Galgala dimidia leuca contra Austrum est uallis Achor, ubi lapidatus fuit Achan ob furtũ anathematis. Item à Galgala per unam leucam contra orientem est sita Iericho, cuitas olim famosa, nunc autem habet octo domos, uix nomen uillæ sortita. A Iericho per duas leucas uersus Iordanem est sacellum extructũ in honorem sancti Ioannis baptistæ, ubi putatur dominus ab eo baptizatus: alij uero id factum putant in Salim. A Iericho sunt duæ leucæ uersus mare mortuum ad Bethagla, ubi filij Israël planxerunt patrem suum Iacob defunctum, quando eum tulerunt de Ægypto, & distat una leuca à Iordane. A Iericho tres numerantur leucæ ad mare mortuũ, quod est locus asphalti seu bituminis, quod etiam mare salis nominatur, diuiditq; Arabiam à Iudæa. & terminatur ad eius litora terra Moab & Ammon, item'que mons Seir, de quibus supra mentionem fecimus. Circa medium eius, in litore orientali ostenditur castrum Mozera, quod olim Petra deserti uocabatur, nunc uero Crack dicitur, munitum apprime, quod Balduinus rex Ierosolymitanus restaurauit, ut regnum illud ampliaret, sed à Soldano nunc tenetur, qui in eo reponit thesaurum totius Ægypti & Arabiæ. A Crack duæ numerantur

Dooch

Galgala

Quarentana

Achor

Iericho

Crack

leucæ

leucæ (ſecundū aliud exemplar, duæ diætæ) ad Areopolim eundo uerſus Vulturnum, quæ nūc Petra dicitur, & eſt metropolis totius Arabiæ ſecūdæ. Olim uero Ar uocata eſt, ſita in torrente Arnō, in confinio Moabitarū, Ammonitarum & Amorreorū. In eodem litore eſt locus ubi Balaam ductus fuit in montana Moab, ut malediceret filiis Iſraël. A Iericho quinq; ſunt leucæ contra Auſtrū ad oppidū Segor, ſub monte Engaddi poſitū, inter quem montem & mare mortuū eſt ſtatua ſalis, in quam uxor Lot fuit conuerſa: pro qua uidenda, multū ſubiī laboris, ſed incaſſum: nam auerterunt me Saraceni, dicentes locū non carere periculo propter ſerpentes, uermes, & feroces beſtias ibi habitantes: ſed poſtea comperi rem nō ita ſe habere. Et nota quòd mare mortuum ab oriente in occidentē, quæ eſt latitudo eius, habet quinq; leucas, in longitudine uero, quæ eſt ab Aquilone ad Auſtrū, hebet quinq; diætas: ut mihi Saraceni retulerunt. Aliī tamen aliā aſſignauerunt longitudinē. Scribit patriarcha Ieroſolymitanus, qui ſæpe locum illum inuiſit, mare illud ſemper fumum reddere & nebulam in modum camini infernalis: unde tota illa uallis quæ aliquando ob ſui fœcunditatem & amœnitatē illuſtris dicta fuit, ad ſpatium dimidiæ diætæ ſterilis & inutilis reddita eſt, ita ut nec ullum germen proferat ferè per ſpatium quinq; leucarum, niſi iuxta ciuitatem Iericho, ubi horti irrigantē à fonte Eliſæi. A dextris & ſiniſtris huius maris, montes ſteriles & aridi cernuntur, nam quocunq; uapor à mari illo aſcendens impellitē, ibi terræ naſcētia nō ſecus cp̄ ſi à pruina fuiſſent tacta emoriuntur. In quo diſtrictū dei iudicium nobis ob oculos ponitē, qui tam ſeuere grandia illa Sodomorū peccata uſq; in hodiernū diem non deſinit punire. Nec niſi uiſa hic ſcribo. Dixerunt mihi Saraceni, Iordanem ingredi mare mortuū, & rurſum egredi, ſed poſt exiguum interuallū à terra abſorberi. Excreſcit interdū mare illud ex reſolutione niuiū de Libano & pluuiis cadētibus in Galilæa, in mōte Galaad, terra Moab, Ammon & Seir, quæ aquæ omnes in Iordane cōfluūt, & in mare mortuū emittūtur. Inuenitē in eo bitumen, collectū de fundo eius, quod agitante uento ſibiīpſi cohæret, & litori appulſum in magna legitur quantitate. Eſt autē medicinale & durum, nec reſolui poteſt, niſi in ſanguine menſtruo, appellatq; gluten Iudaicū, & ab eo lacus ille lacus aſphalti, id eſt, bituminis appellatē. De quo in Geneſi ita legimus, Vallis ſyluestris, quæ nūc eſt mare ſalis, habebat puteos multos bituminis. Hi putei uſq; in hodiernū diē cernuntē in litore eius, habentes ſinguli pyramides erectas, id quod oculis meis uidi. Et tantum de iſto mari. A Galgala tres numerantur leucæ ſimiliter à fonte Eliſæi contra Aquilonem à latere Septentrionali montis Quarentanæ ad ciuitatē Hai, quā expugnauit Ioſue. Ab Hai ferè una leuca cōtra Aquilonē eſt Bethel ciuitas, tuæ olim Luza dicebatē in tribu Beniamin, ubi Iacob in oriētē à facie fratris ſui Eſau fugiēs dormiuit, & ſuppoſito capiti ſuo lapide, uidit in ſomnis ſcalā ſtantē ſup terrā, & cacumine ſuo cœlos tangentē:

Segor

Mare mortuum

Iordanis exinanitio

Aſphaltum

Bethel

ubi &

ubi & erexit lapidē in titulum, uocauitq; nomen loci illius Bethel. Et hic erāt hi qui dicunt hæc Ieroſolymis facta. Oſtenditur autem adhuc iuxta Bethel lapis ille in titulū erectus, unà cū ſepulchro Deboræ nutricis Rebeccæ. A` Bethel una eſt leuca eundo contra Aquilonem uerſus Rama, quæ Silo dicitur, ad palmam Deboræ uxoris Lapidoth, quæ iudicauit Iſraël, & miſit Barach ad pugnandum contra Siſaram in monte Thabor. A` Bethel per duas leucas non longe à Rama Beniamin, eſt Anatoth uiculus ſacerdotum, de quo Ieremias propheta fuit oriundus. Iuxta Anatoth inter orientē & Auſtrū incipit deſertum illud quod eſt inter Ieruſalem & Iericho, quod nūc deſertum Quarentanæ dicitur, & extēditur uſq; ad mare Galilææ, & uſq; ad deſertum Thecuæ & Engaddi iuxta mare mortuum. A` Segor ſupra mare mortuum ad unam leucam eſt aſcenſus montis Engaddi, ubi Dauid aliquando latitauit, quum à Saul hoſtili animo quęreretur. Ibi quoq; in circuitu montis fuit hortus Balſami. Sed tempore Herodis magni Cleopatra regina Ægypti, in odium ipſius Herodis annuente Antonio, tranſtulit illum in Babylonē Ægypti. Sub Engaddi iuxta mare mortuū ſunt arbores pulcherrimę, ſed fructus earum quando decerpuntur, intus fauilla & cinere pleni inueniuntur. Montes Engaddi ſunt ualde alti, mirabilem prę ſeferentes diſpoſitionē: nam habent tam præruptas rupes caſum minantes in ualles ſubiectas, ut uidentibus & tranſeuntibus timorem & terrorē incutiant. A` Iericho quatuor ſunt leucæ contra occidentem, uia quæ ducit Ieroſolymam ad ſiniſtram Quarentanæ, ad caſtrum Adumim, ubi, ſcilicet, ille qui deſcendebat de Ieruſalē in Iericho, incidit in latrones: id quod his temporibus adhuc multis contingit, & ob id ab effuſione ſanguinis frequenti nomē accepit. Eſt locus ipſe uiſu horribilis, & periculoſus ualde, nec quiſquam eum audet pertranſire ſine conductu. Ab Adumim una leuca contra occidentē eſt Bahurim de tribu Beniamin, de quo fuit Semei filius Iemini qui maledixit Dauid, & eſt caſtrum pulchrum in monte alto ſitum. De Bahurim contra occidentem ad duos iactus arcus eſt Bethania, caſtellum Marthæ & Mariæ, ubi peregrinis adhuc oſtenditur domus Simeonis leproſi, & ſepulchrum Lazari, in quo reſuſcitatus fuit à domino, tectum lapide marmoreo, in quod ego ut reliqui deſcendi. Recedendo à Bethania nō uideri poteſt Ieruſalēm ob interpoſitum montē Oliueti, ſed conſcenſo quodam terræ tumore, uidetur pars quædā ciuitatis unà cum monte Sion.

Silo

Engaddi

Adumim

Bahusim

Bethania

Deſcriptio ciuitatis Ieroſolymitanæ.

IEruſalem itaq; ciuitas dei ſummi, de qua dicta ſunt glorioſa, poſita eſt in terra montoſa: montes enim ſunt in circuitu eius, habetq; in circuitu terrā fertilem & bonam, præterquam ad orientem & uerſus Iordanem. Diſtat ab Acone triginta ſex leucis, quæ, ſcilicet, eſt contra Aquilonem: à Sebaſte uero ſiue Samaria diſtat ſedecim leucis: à Sichem octo, & à Nazareth uiginti ſeptem. Et hæc loca omnia ſunt uerſus Aquilonem. A` Ioppe uero diſtat octo

leucis

leucis inter occidentem & Aquilonem, à Iericho septẽ uersus orientem, à Beth leem duabus, ab Hebron octo, & hæ ciuitates sunt ad Austrum. Posita est itaque hæc urbs ab Austro in latere montis Sion, & ab occidente habet montem Gion, nec est hodie situs eius mutatus ut aliqui fabulãtur, quum ob locorum munitionem trãsferri nõ possit à pristino situ. Est quidem nonnihil ampliata in latum, sed non in longum, quum à patre arcis & montis Sion ex tendi non possit, siquidem mons ille supereminet, intra muros tamen ciuitatis conclusus, amplissimus, qui per se ferè ciuitati fundũ præstare posset: nam initium sumit à portu aquarũ siue fontis Silohæ uersus orientẽ, & suo tractu per meridiem usq; ad occidentem ferè semicirculum describit, rupe prærupta semicirculũ hunc cingẽte & consolidante. Concauitas uero huius semicirculi quum uersus ciuitatem exinanita esset, ut non cõmodum fundamentũ castro esse potuerit, plurimũ negotij priscis regibus fecit, quousq; oppleretur. Porrò à parte occidentis ubi iugum montis initium sumere diximus, sita est turris Dauid in quodam colle ipsius præruptæ rupis, habebatq; à tergo uoraginem quandam quæ uenit à parte Australi montis Sion, & in huius turris angulo/se reflectẽs gyrabat uersus orientem, diuidebaturq; in duas ualles profundas, quarum una uergit ad Aquilona, altera ad orientem, alium scilicet constituentes angulum, oppositum illi angulo, cui innititur turris Dauid. Proinde uallis quæ à turri Dauid descendebat contra latus Aquilonare montis Sion usque ad montem Moria, & reflectitur in orientem, separabat montẽ Moria in quo fuit templum, à monte Sion, & totam inferiorem ciuitatẽ, extẽdebaturq; usq; ad torrentem Cedron, per locum ubi nunc est porta aquarum inter montem Sion & palatium Salomonis, quod ædificatum fuit in parte Australi montis Moria, & hoc pacto cingebat uorago illa ex omni parte montem Sion, & hæc erat ciuitas Dauid. Verum nũc uorago ipsa tota repleta est, relictis tamen uestigijs prioris concauitatis. Altera uero uorago seu uallis quę ab ista iuxta turrim Dauid diuidebatur, procedebat uersus Aquilonem, faciebatq; fossam ciuitatis iuxta longitudinem eius usque ad plagam Aquilonis: & super eam erat intrinsecus rupes eminens, quam Iosephus Arram appellat, quæ sustinebat murum ciuitatis superpositum, cingentem ab occidente ciuitatem usque ad portam Ephraim, ubi curuatur contra orientẽ usq; ad portam anguli, quæ in angulo ciuitatis constituta erat contra angulũ Aquilonis & orientis: & ibi rursus curuabatur ab Aquilone per orientem contra Austrum extra aream templi, includens illam & domũ regis atq; portam fontis siue aquarum iuxta montem Sion. Et iste totius ciuitatis erat ambitus. Rupes autem illa super quam ex parte occidentis erat extructus murus ciuitatis, erat ualde eminens, præsertim in angulo, ubi occidentalis muri pars connectebatur Aquilonari, ubi & turris, Nebulosa dicta, erecta erat, & propugnaculum ualde firmum, cuius ruinæ adhuc uisuntur, unde tota Arabia, Iordanis, mare mortuum, & alia

Mons Sion

Turris Dauid

Mons Moria

Nebulosa

plurima loca sereno cœlo uideri possunt. Ab hac rupe ex parte occidentis declíuis pendebat ciuitas, nunc paulatim sese inclinans. & rursum sensim erigens usq; ad murum orientalem qui erat super torrentem Cedron, ubi ciuitas ipsa contingebat litus fluminis, habens illic portam, quæ dicebatur porta sterquilinij, eo quòd per eam sordes ciuitatis defluebant in memoratum torrentem. Extra uallem quæ est à parte occidentis, fuit dominus crucifixus: & post passionem suã uorago illa fuit terra repleta, & longo post tempore ciuitas muro alio fuit cincta à turri Dauid usq; ad portam Ephraim, quæ nunc Beati Stephani nominatur. Ab occidente uero rupes illa quæ erat pars montis Gion, qui in altum contra occidentem surgebat, supereminebat urbi, sicq; tota ciuitas ab istis duobus montibus quasi in decliui pendebat. Mons Moria, in quo templum domini & palatiũ regis ædificata erant, aliquãtulum altior erat ciuitate, sed per Romanos complanatus fuit mons ille, & missus in torrẽtem Cedrõ cum omnibus ruinis templi & atriorum, id quod hodie aperte uideri potest. Area autẽ templi quadrata est, habens in longitudine & latitudine iactũ arcus, & aliquid plus spatij, & templum in ea nunc ædificatũ adhæret ferè muro ciuitatis, quum uetus templum longe ab eo dissitum fuerit, quippe quatuor atrijs interpositis, nec modo distat à muro torrentis Cedron ultra triginta pedes. Ab area templi contra Aquilonem, quãtus scilicet est iactus lapidis, est porta uallis quæ ducit in uallem Iosaphat: & hæc etiam uocatur porta gregis, quòd per eam introducebantur greges immolandi in templo. Proinde intrantibus portam uallis seu gregis, ad sinistram occurrit piscina probatica, in qua Nathinnei lauabant hostias, quas tradebant sacerdotibus in templo offerendas, & hæc duas porticus habuisse ostenditur, in quibus secundum Ioannem iacebant infirmi, aquæ motum expectantes. Ad dextram uero ostenditur alia piscina grandis, quæ dicebatur piscina interior, facta ab Ezechia: nam obturans superiorem fontem aquarum Gion, auertit aquas eius, direxitq; uersus occidentem urbis Dauid, incidens ferro petram per uallem quam paulo superius commemorauimus, introduxit aquas per medium ciuitatis in piscinam istam, ne populus in obsidione positus aquæ penuria laboraret: fontem uero aquarum Gion, qui non longe distabat ab agro fullonis, duxit in superiorem piscinam, quæ est super natatoria Silohæ. Et hæc quidem Achaz incepit, sed non perfecit. De hac piscina & hoc fonte atq; eius situ loquitur Isaias: Egredere ad extremum aquæductus piscinæ superioris in uia agri fullonis. Dicitur autem piscina superior respectu natatoriæ Silohæ, quæ tanquam inferior recipit aquas de fonte Silohæ. Et ne erres in his piscinis, aduerte quòd prima & præcipua piscina in Ierusalem erat piscina probatica, duas habens porticus, quam Solomon fecit pro ministerio templi. Secunda fuit iuxta illam contra Aquilonem, dicta interior, quam fecit Ezechias, ut dictum est. Tertia natatoria Silohæ, quæ erat sub monte Oliueti, & sub monte Sion, prope agrum Ha-

Mons Moria

Piscina probatica

keldemah

keldemmach, habebatq; aquam de fonte Silohæ, quam Ezechias quoq; fecit. Quarta erat superior piscina, de qua dictum est, quam Ezechias etiam fecit: Et hæc non fuit in ciuitate, ut quidam sentire uidentur, quum ciuitas ipsa altior fuerit origine eius, de qua hæc piscina suas hauriebat aquas, nempe de fonte Silohæ, & de fonte inferiori aquarum Gion. Vallis Iosaphat cingebat ciuitatem ex parte orientis, sub monte Oliueti descendens: & quamuis adhuc sit profunda, multum tamen est impleta. Romani enim, ut dicit Iosephus, ab illa parte ciuitatem oppugnantes, incisis oliuis & alijs arboribus atq; aggeribus inde factis, eam impleuerũt. Sed & postea capta ciuitate, Ælius Adrianus iussit ruinas atriorum & templi proijci in torrentem Cedron atque complanari montem Moria, & ciuitatem aspergi sale, quæ usq; in hunc diem oculariter uidentur facta. Sepulchrum uirginis gloriosæ ostenditur in ualle Iosaphat, nõ in ima eius profunditate, sed in pede montis Oliueti, & in editiori loco quàm sit ipsa uallis, quod ante subuersionem ciuitas extra terram eminebat: nunc uero est sub terra, unà cum ecclesia circum sepulchrum extructa. Non longe ab hoc ostenditur alia ecclesia, ubi fuit hortus Gethsemani, quem dominus oraturus ante passionem suam intrauit, iuxta montem Oliueti cuidam rupi concauæ adhærens, sub qua discipuli sedisse memorantur, quum ipse oraret ad patrem. Sub monte Sion contra regiam Salomonis in occidentali latere uallis Iosaphat est fons Silohæ, à quo per aquæductum deriuatur aqua in piscinam superiorem & in natatoriam Silohæ, non semper, sed quando inundat aquis. Porrò ambæ piscinæ sunt in pede montis Sion. Suscipiunt quoque hæ piscinæ aquas de fonte Gion inferiore, qui oritur sub agro fullonis. Iuxta has piscinas ad iactum lapidis ultra uallem ad plagam Australem est ager Hakeldemach, emptus triginta argenteis illis, quibus Iudas dominum uendidit, deputatus in sepulturam peregrinorũ. Infra piscinas istas & agrum Hakeldemach contra orientem, fluit torrens Cedron, colliguntúrque in ipsum omnes aquæ, quæ tempore pluuiarum in altiora quæque loca circumadiacentia ab aëre descendunt. Nõ longe à sepulchro uirginis benedictæ auditur strepitus eius sub terra ad locũ istũ properãtis: augescit quoq; ex aquis quæ fluũt ex memoratis piscinis, & defertur in uallem Gehennon, quæ etiam locus Tophet uocatur, ubi est fons Rogel, lapis Zoeleth, & ubi Adonias fecit conuiuium, quum regnare instituisset. Ibi quoque Isaias sepultus dicitur, serra prius iuxta fontem Silohæ sectus. Sunt hæc loca amœnissima, delitijs plena, uiridarijs & hortis consita, irrigante ea torrente Cedron. Sub hunc locum est mons offensionis, ubi fuit locus ille detestabilis, in quo insani homines trajiciebant filios suos per ignem, offerentes eos dæmonijs. Et hæc de forinsecis locis ciuitatis Ierosolymitanæ dicta sufficiant. Nunc etiam quædam perstringemus breui sermone, quæ intra mœnia eiusdem urbis continentur. Et quidem ecclesiæ sepulchri dominici principatum concedimus: hæc rotunda est, habetq; in

Vallis Iosaphat

Sepulchrum Mariæ

Gethsemani

Haqeldemach

Cedron

Gehennon

Sepulchrum dominicum

medio aperturam rotundam, sub qua sepulchrum dominicum sub dio consistit nullo tectum imbricamento. Spelunca sepulchrum domini continens, habet in longum aliquot pedes, foris quidem marmote tecta, intus uero adhuc nuda conspicitur, sicut tempore passionis fuit. Ostium quod ducit in hãc speluncam, sepulchrũ ponitur ad dextrã, hoc est, ad parietẽ speluncæ Septentrionalem, factum de marmore grisei coloris, habens in longitudine octo pedes, sicut & spelunca ipsa: nec est in crypta illa lumen aliquod cœleste, sed lam pades aliquæ accensæ reddunt eam illustrem. Et nota quòd ante speluncam dominici sepulchri est alia crypta eiusdem magnitudinis & figuræ, solo pariete intermedio à priori segregata, & ad hanc primo descenditur, deinde per ostium intermedij parietis uenitur in speluncam dominici sepulchri: & ostium illud fuit clausum, quando mulieres tempore resurrectionis dominicæ dicebãt, Quis nobis reuoluet lapidem ab ostio monumenti? Mons caluariæ, in quo dominus crucifixus est, distat à loco sepulchri centum & octo pedibus, & est ascensus à superficie pauimenti ecclesiæ ad locum ubi crux rupi infixa fuit, uiginti octo pedum. In ea rupe adhuc apparet scissura, in morte domini facta, A` Caluaria per decem pedes ostenditur pars columnæ, in qua Christus fuit flagellatus, illuc ex domo Pilati translata. Non longe ab hoc loco descenditur per xlviij. gradus ad locum, ubi Helena inuenit crucẽ domini defossã. De magnitudine huius urbis scribit dominus Iacobus patriarcha Ieroſolymitanus in libro quem de terra sancta composuit in hunc modum: Est sæpe nomĩnata & sæpius nominanda ciuitas secundum omnes eius partes in monte sublimi sita, muro ualido undiq; cincta, nec nimia paruitate angusta, nec magnitudine cuiquam fastidiosa. A` muro nanq; usq; ad murum habet distantiam, quantum iacere potest arcus, habens insuper à parte occidentali munitionem ex lapidibus quadris, ferro & plumbo indissolubiliter compaginatam, quæ ab uno latere ciuitati est pro muro, appellaturq; turris Dauid. Ipsa tamẽ eadem est, quæ à quibusdam Antonina dicitur, habetq; mõtem Sion ab Austro, in quo Dauid sibi habitaculum fecit, in quo etiam cum alijs regibus Iuda sepultus est, & eam appellauit ciuitatem Dauid. Mõs autem Caluariæ, in quo dominus crucifixus est, à parte occidentis erat extra murum ciuitatis: sed Ælius Adrianus ipsam per Titum & & Vespasianum omnino destructam reparauit, & adeo ampliauit, ut locum crucifixionis & sepulturæ dominicæ intra murorum ambitum comprehenderit. Hactenus ille. Nunc de portis eius. Prima erat porta Dauid, quæ erat in latere montis Sion contra occidentem, ubi erat angulus ciuitatis inferioris, oppositus turri Dauid, in loco scilicet ubi duę uoragines ab una nascebantur, una ad Aquilonem, & altera ad orientem uergente: ubi & testudo facta est ultra uallem unam, per quam à porta illa erat exitus & introitus. Ad dexteram huius testudinis Iudas in sycomoro quadam laqueo

Caluariæ locus

Ierusalem descriptio

Octo portæ

laqueo se suspēdit. Ista quoq; porta dicebatur porta piscīū, quia per eam erat uia ad Ioppen & ad alia loca maritima unde pisces inferebantur. Dicebatur quoq; porta negotiatorū, quia per eam erat uia in Bethleem, Hebron, Gazā, Aegyptum & Aethiopiam. Nam ducebat ad agrum Fullonis iuxta montem Gion, ubi à siniſtris ibatur in Hebron, à dextra uero uersus Ioppen. Et hæc eadem uia post modicum interuallum iterum diuidebatur: nam ad siniſtrā ducebat in uallem Raphaim sub castro Bethsura uersus Philistīm & Gazam, & inde in Aegyptum atq; Athiopiam, unde negotiatores merces uarias adducebāt. Et ad dextram ducebat in Emaus, Ramatha & Ioppen contra occidētem ad mare mediterraneum. Secunda porta ab ista fuit in eadem parte muri, respiciens etiam ad occidētem, & partim ad Aquilonem, uocaturq; Iebus à Iebusæis. & Iudiciaria, quia extra eam fiebat iudiciorum exequutio. Vnde & extra eā fuit dominus crucifixus. Huius portæ uestigia adhuc apparent in muro ueteri ciuitatis. In nouo uero muro, qui includit sepulchrū domini, respondet ei porta eodē nomine appellata, ducēs in Silo & Gabaō. Tertia porta ab ista, est contra aquilonē, uocaturq; porta Ephraim & porta sancti Stephani, qui extra eam lapidatus fuit: & hæc ducit in Sichē, Samariam, & Galilæā, Quarta ab ista est contra orientem in angulo ciuitatis iuxta torrentem Cedron, dicta porta Anguli, quia in angulo ciuitatis sita erat. Dicta quoque est porta Beniamin, quia per eam fuit uia in Anathoch, Bethel, in desertum & ad ciuitates alias tribus Beniamin. Quinta porta erat contra Austrū ab ista, dicta porta Sterquilinij, quia per eam deferebāt aquæ pluuiales sordes ciuitatis in torrentem Cedron. Sexta porta similiter respiciebat Austrum, & posita erat iuxta torrentem Cedron, dicta porta Gregis, quia per eam introducebantur greges immolandi in templum, eratq; probatica piscina haud longe ab ea. Dicta quoque fuit porta Vallis, quia per eā duccebat uia in uallē Iosaphat: & porta fōtis draconis, à fonte illo sic denominata. Septima erat porta aurea super torrentē quoq; Cedron posita, & Austrum respiciens, quæ magis erat porta templi q̄ ciuitatis, quia ducebat per compendium ad montem Oliueti. Octaua quoque posita fuit super torrentem Cedron uersus Austrum, sita inter montem Sion & montem templi, dicebaturq; porta Aquarum, quia ducebat ad fōtem & natatoria Silohæ in uallem Gehennon.

Porta piscīū

Montes circa Hierusalem.

A Boriētali parte ciuitatis est mons Oliueti, altior cæteris circumiacentibus montibus. In eius summitate est ecclesia constructa, in loco ubi dominus ascendit in cœlū. Ad austrum est mons offensionis, ubi scilicet Salomō templum posuit idolo Moloch. Subter eum est locus Tophet siue Gehennō. Inter orientem & Austrum est ager Hakeldemach, habens à tergo montem mediocriter sublimem, qui eodem appellatur nomine: Porrò ab occidente adhæret ei ager Fullonis, qui ab occidente terminatur in montem Gion.

Mons Oliueti

Mons Scādali

Mons Gion

Et hic mons ab occidente imminet ciuitati, sed sensim decrescit uersus portam iudiciariam. Vltra torrentem Cedron in latere Aquilonari montis Oliueti est mons alius altus, quatuor stadijs à Ierusalem distãs, ubi Salomon idolo Moabitarum nomine Chamos templum construxit, & ubi tempore Machabæorum ædificatum fuit castrum, cuius indicia adhuc hodie ibi cernuntur. Duabus leucis à Ierusalem, in angulo qui est inter occidentem & Septentrionem,

Mons Silo est mons Silo, qui nunc ad sanctum Samuelem dicitur, ubi fuit arca domini longo tempore, tabernaculum fœderis, quod fecerat Moses in deserto. Hinc

Gabaon per unam leucam est Gabaon ciuitas in tribu Beniamin, & in eodem monte sita: unde erant Gabaonitæ, qui funibus in collum missis, uenerunt ad Iosue, fraudulenter cum eo fœdus ineuntes. A' Ierusalem decem numerantur leucæ

Emaus contra occidentem ad castellum Emaus, ubi dominus in fractione panis cognitus est à discipulis. Is locus hodie Nicopolis dicitur. A' Ierusalem duæ sunt

Bethoron leucæ contra occidentem ad Bethoron inferiorem, de qua fit mentio in libro Iosuæ. A' Ierusalem contra occidentem quatuor sunt leucæ & dimidia ad Ca-

Cariath Iarim riath Iarim, quæ una fuit de urbibus Gabaonitarum, ubi arca domini uiginti annis mansit, postquam à Philisteorum terra fuit reducta. A' Cariath Iarim

Lachis ferè ad occidentem est Lachis, etiam una ex urbibus Gabaonitarum, quam obsedit Sennacherib tempore Ezechiæ. De Cariath Iarim si duabus leucis cõ-

Bethsames tra Austrum procedas, occurrit Bethsames oppidum, ad quod uaccæ duxerũt arcam dei tempore messis triticeæ, ubi plurimi mortui sunt qui arcam dei nu-

Ramatha dam uiderunt. A' Ierusalem decem leucis uersus occidentem est Ramatha Sophim, quæ partim erat de tribu Beniamin, & partim de tribu Iuda, sita tamen in monte Ephraim. Dicta quoque fuit Aramathia, de qua fuit Ioseph nobilis decurio, qui sepulturæ domini interfuit. Hinc quoque Samuel prophe-

ta oriundus fuit, ibiq; sepultus, & uocatur hodie Ramula, A' Ramula uer-

Ioppe sus occidentem tres sunt leucæ ad Ioppen ciuitatem, ubi Ionas nauim intrauit, cupiens fugere à facie domini in Tharsis, hoc est, ad insulas maris. Porrò ad Bethleem ciuitatem Dauid ad Austrum sitam, tres sunt leucæ, in cuius sinistra parte est uia quæ ducit in Hebron, in qua uiatori quoque occurrit si parum ad dextram declinet, sepulchrum Rachelis, cui pyramis pulchra immi-

Bethleem net à Iacob in titulum monumenti extructa: est Bethleẽ sita in colle arto & oblongo, habens in occidente & in decliui loco collis ingressum, ubi etiam est cisterna iuxta portam, de qua Dauid bibere desiderauit, quũ esset in præsidio. In extremitate uero orientali sub rupe quadam, quæ erat iuxta murum ciuitatis, fuit secundum morem illius terræ locus pro stabulo, habens præsepe in rupe excisum, ubi mundi saluator de uirgine natus & reclinatus fuit, quum locus alius commodior in diuersorio non esset quàm præsepe, in quod mundi creator & redemptor reponeretur. Hic hodie sacellũ est extructũ nobilissimũ, stratum marmore, & marmoreis erectum columnis, ut uix hodie inueniri possit locus

sit locus sacer illo pulchrior, ut etiam Sultanus tentarit hinc asportare columnas & alia crusta marmorea quibus parietes nitent, ad decorandum palatium suum Babylonicum: sed serpente subito apparente, & terrorem incutiēte, desistere coactus est à concepto proposito. Videntur quoq; iuxta hanc ecclesiā in dicia quædā monasterij, in quo lectus & sepulchrum diui Hieronymi peregrinis ostēditur. Item ostēditur locus occisionis innocentiū puerorū, & sepulchra Paulæ & Eustochij, haud lōge ab hac ecclesia. A` Bethleē per dimidiā leucā ad occidentē est uilla Bezec, ubi captus fuit Adonibezec, & trūcatus summitates manuū atq; pedū. Crescit ibi optimū uinū, quo melius in terra illa non inuenitur. *Bezec*

A` Bethleem duabus leucis contra collem Achillæ est ciuitas Thecua in monte sita, de qua fuit Amos propheta, ibidem Ochozia rege Israël, occisus & sepultus. *Thecua*

Inter Thecuam & Engaddi ad sinistrā cōtra desertū Quarentanæ est castrū Herodiū alto loco sitū ab Herode extructū. A` Theuca duabus leucis inter orientē & Austrū, est Zoph oppidū iuxta desertū, Zipheorum patria, ubi Dauid uagabundus latuit. *Herodium Ziphei*

Huic contra Austrum adiacet desertū Maon, in quo est mons Carmelus, iuxta quem Nabal repulit nuntios Dauid. Nota est historia. Ab hoc deserto Maon inter Austrum & orientē, parū distat mōs Seir siue Idumea, quam terrā filij Israël longo tēpore iussi sunt circuire. Quod si à memorato deserto contra Austrum uadas, occurrit terra Amalech, quam iussus est Saul subuertere interfectis habitatoribus eius. Ante terram Amalech cōtra mare mortuum est Cadesbarne, locus unde Moses xij. misit explo- *Idumea* *Amalech*

ratores. A` Bethleē tres sūt leucæ uersus Austrū ad collē Rama, in qua uidetur tota Arabia usq; ad montē Seir, & omnia loca circa mare mortuum, itemq; littus maris magni à Ioppe usq; ad Gazam. A` Rama duabus leucis prope uiā quæ ducit in Hebrō est prædiū Mamre, ubi habitabat longo tempore Abrā iuxta ilicem. Ab hac ilice per dimidiā leucā uersus dexterā, est Hebron ciuitas illa uetus, olim Cariath Arbe dicta, in qua regnauit Dauid vij. annis: sitaq; fuit in monte: hodie præter magnas ruinas nihil ibi cernitur, sed ad tres iactus arcus Austrū uersus, declinando tamen paululū ad orientē, est Hebron noua extructa in loco scilicet ubi spelunca duplex, ubi sepulti sunt Adam & Eua, Abraham & Sara, Isaac & Rebecca, Iacob & Lia., Saraceni circa speluncam duplicem, quæ erat in ecclesia cathedrali, ædificauerunt munitionem. A` spelunca duplici ad occidentem, ad iactum arcus unum, est ager Damascenus, ubi plasmatus dicitur Adam, habetq; argillam rubeam, flexibilem in modum ceræ, quæ per camelos in magna quantitate in Ægyptum, Æthiopiam, Indiam, & alia loca deportatur. Nam abutuntur ea in uarias superstitiones. Iuxta hunc agrum Damascenum, ostenditur etiam locus ubi Cain fratrem suum Abel occidit. Fabulantur quoque illic Adam & Euam multo tempore luxisse Abel filium suum in spelunca rupis cuiusdam, quæ ad Austrum patet. Ab Hebron tribus leucis contra Austrum est Dabir, quæ & *Rama Mamre* *Hebron* *Spelunca duplex* *Ager Damascenus* *Dabir*

Cariath Sepher, id est ciuitas libri seu literarũ, de qua Iosue. Ab Hebron tres numerantur leucæ contra Aquilonem, declinando paululum ad occidentem, ad Nehel Escol, id est, torrentem Botri, unde exploratores portauerunt palmitẽ uuæ. Ad læuã huius uallis per dimidiã leucã descẽdit riuus, in quo Philippus baptizauit eunuchũ Candacis reginæ, haud lõge à Sicelech. A' Nehel Escol octo numerantur leucæ uersus Ieru salem, ad domum Zachariæ, quam itrauit pregnãs uirgo Maria, salutatura Elisabeth. A domo Zachariæ tres sũt leucæ uersus Aquilonem, & itidem tres leucæ à Nicopoli contra Vulturnum,

Nobe ad Nobe ciuitatẽ sacerdotũ, quæ nũc Bochonopolis dicitur, i uia quæ Diospolim ducit atq; Ramatha, ubi Dauid ab Abimelech accepit gladiũ Goliath Gethæi. Hæc de Ieru salem & locis circumiacentibus dicta sufficiant.

Ab Acone uersus Austrum iter.

Castrum peregrinorum QVatuor sunt leucæ ab Aconensi ciuitate ad oppidum Caiphæ, in pede montis Carmeli ad Aquilonem situm. A Caipha tres numerantur leucæ ad castrum peregrinorum fratrũ militiæ templi, munitissimum quidem, & in corde maris situm, talibus muris & antemuralibus cinctum, ut ferè inexpugnabile sit. A' Caipha ad leucam unam & dimidiam in monte Carmeli est

Fratres Carmelitæ spelunca Elisei & mansio Elisei: ubi hodie habitant fratres Carmelitæ. A castro peregrinorũ quatuor sunt leucæ ad Cæsaream Palæstinæ metropolim,

Cæsarea Palæstinæ in qua fuit sedes archiepiscopalis, quámque Herodes magnus instauravit, & in honorem Cæsaris Cæsaream appellauit, & in ea Petrus baptizauit Cornelium centurionem. A' Cæsarea nouem leucis contra Austrum est munitio Arsur, quondam Antipatrida ab Antipatride Herodis magni dicta. Hæc aliquando fuit fratrum de hospitali sancti Ioannis. Ab Arsur quatuor sunt leu

Kato cæ contra orientem ad Manathat, nunc Kato dicta, & sub monte Ephraim sita non longe à monte Saron. In hac Saraceni posuerunt præsidium militum contra castrum peregrinorum. A' Kato quatuor leucis contra Austrum est mons Saron & oppidum Sarona, de quo fit mentio in Actibus apostolorum. De Arsur octo sunt leucæ usque ad Ioppen, & hinc quatuor numeran

Ioppe tur usque in Geth, quæ olim una fuit de principalioribus ciuitatibus Philistinorum: sed nunc paruum est casale, uocatur que Ybilim in colle situm. A'

Geth Geth duæ sunt leucæ contra Austrum ad Bethsames Iuda. Hinc si ad orien-

Bethsames tem procedas, post sex leucas occurrit mons Modin, de quo oriundi fue-

Mons Modin runt Machabæi, & ostenditur illic sepulchrum eorum. A Bethsames contra occidentem, ferè per quatuor leucas haud longe à mari est Accaron, e-

Accaron tiam una de principalioribus ciuitatibus Philistinorum. Verum hodie exiguum est casale, antiquo retento uocabulo. Ab Accaron quatuor sunt

Azotus leucæ uersus Austrum ad Azotum, quæ etiam una fuit ex potioribus Philistinorum ciuitatibus, una leuca à mari distans, sed hodie parua est uil-

Lida la. A' Ioppe duæ sunt leucæ ad Lidam seu Diospolim. Hinc quatuor

leucæ

leucæ contra orientem ferè, paululum ad Aquilonem declinando, est Lobna, non longe à Lachis quam cepit Iosue, & quã obsedit Sénacherib. Inde per tres leucas, in uia quæ ducit ad Gabaon, est Aceda oppidũ, & Maceda, ubi quinq; reges se absconderãt in spelunca, de quo in Iosue. Hinc si progrediaris tribus leucis contra orientem, nõ longe à Nobe, est Sochoth Iudæ, iuxta uallem tere bynthi, ubi puer Dauid in funda & lapide interfecit Goliath Gethæum. A` Nobe, quæ hodie Bethnopolis uocatur, sunt tres leucæ usque in Emaus, quæ hodie Nicopolis appellatur. Ab Emaus spatio unius leucæ & dimidiæ ascendi tur per uallem Raphaim, à latere domus Zachariæ, quæ relinquitur ad dextrã euntibus in Ierusalem. Ab hac Zachariæ domo numerantur tres leucæ & dimidia dextrorsum ad castrum munitissimum Bethsura nomine, situm in latere montis contra Bezeck & Bethleem, quod ædificatum fuit tempore Machabæorum, & paulo post fraudulenter captum ab Antiocho adolescẽte. Distat autẽ ferè per unam leucam à Ierusalem. Ab Azoto quatuor leucis contra Austrum est Ascalon, quarta Philistinorum ciuitas, sita in litote maris, & habens formã semicircularẽ, unicum ferè robur & propugnaculum Saracenorũ in terra illa. Ab Ascalone duabus leucis contra Austrũ est Gaza, in litore quoque maris sita, quæ nunc communiter Gazara appellatur, & transit per eam uia in Ægyptum. A` Gaza quatuor numerantur leucæ usq; ad Bersabee, quæ nunc Giblin dicitur, & est terminus Iudææ atque terræ promissionis contra Austrum. In hac manserunt multo tempore Abraham & Isaac, ut patet in Genesi. Distat ab Hebron sicut & Gaza paulo amplius una diæta. Vltra hanc extremitatem terre sanctæ est desertum illud magnum, quod ad Aegyptum usque ferè extenditur, in quo aberrauerunt filij Israël quadraginta annis. Itaque longitudo terræ sanctæ ab Aquilone incipit à monte Libano iuxta Cæsaream Philippi, extẽditurq; contra Austrum usq; in Bersabee Iuda, quæ est cõtra desertum, complectens plus minus ue lxvij. leucas. Latitudinem uero eius non adeo exacte obseruaui. Porrò memorata longitudo decem tantum complectitur tribus. Tribus Iuda superiorem obtinuit regionem, quæ in longitudine quidem extenditur ab Aeygpto usque in Ierusalem, diciturq; interuallum illud occupare septem diætas. In latitudine uero incipit à lacu asphalti, hoc est, à mari mortuo, & desinit usque ad mare magnum in occidente. Tribui Simeonis obuenit pars in ipsa tribu Iudæ, nempe quæ est iuxta Aegyptum circa mõtana Arabiæ. Beniamitæ sortiti sunt possessionem suam à Iordane usque ad mare magnum in lõgitudine, latitudo uero eius est ab Ierusalẽ usq; in Bethel quatuor ferè complectens leucas. Tribus Ephraim sortem suam accepit à Iordane fluuio usque ad Gaderam, quæ est iuxta Ioppen, & ex transuerso usque ad campum magnum ubi incipit Galilæa. Tribus Manasse una medietas incipit à Iordane, & terminatur ad mare magnum, & in transuerso quæ est latitudo eius, desinit in Bethsan. Tribus Isachar secundum longum incipit à Iordane &

Lobna *Aceda* *Sochoth* *Emaus* *Bethsura* *Ascalon* *Gaza* *Bersabee* *Lõgitudo terræ sanctæ* *Iuda* *simeon* *Beniamin* *Ephraim* *Manasse* *Isachar*

dane, & terminatur ad Carmelum iuxta Magedo: in latitudine uero habet Bethsan & montem Thaborinum extremitates. Tribus Zabulon habet Carmelũ & lacum Genezareth extremitates longitudinis, & in latitudine à monte Thabor uersus Nazareth, quinq; occupat leucas. Tribus Aser occupat totam terram à Carmelo maris usq; ad Sidonẽ magnã, in longitudine scilicet uiginti leucarum continẽs spatium: in latitudine uero extenditur à mari magno usque Nason & Assor per spatium nouem leucarum. Tribus autem Neptalim accepit partes orientales usq; ad Damascũ, Gallilæã superiorẽ à mari Galilææ usq; ad montem Libani, fontesq; Iordanis includens, & hæc in longitudine: iuxta latitudinẽ uero transit ab assor usq; ad regionem Traconitidis. Tribus Dan occupat loca conuallis iuxta mare magnũ, ab Austro terminata ad Azotum: ab Aquilone ad Doram, habens scilicet à tribu Iuda Azotum, Accarõ & Geth: & à Beniamin Iamniam & Ramatha usq; ad Ioppẽ. Et ut in summa dicam, tota terra sancta à Iordane usq; ad mare magnum, quæ est latitudo eius ab oriente scilicet in occidentẽ, nõ uidetur excedere sedecim leucas. In longitudine uero, quæ ab Aquilone in Austrum computatur, à Dan scilicet, quæ nũc Belenas siue Cæsarea Philippi dicitur, usq; ad Bersabee, quæ nunc Giblim appellatur, habet circiter sexaginta quatuor aut sex leucas. Et hæc de magnitudine, urbibus, fluminibus, & cæteris locis terræ sanctæ dicta sufficiant.

Zabulon

Aser

Neptalim

Dan

De fertilitate terræ sanctæ & uarijs eius habitatoribus.

HAbet terra sancta id in sacris literis præconiũ, ut reliquas terras in bonitate & fœcunditace excellat, atque longe post se relinquat, quippe quę mel le & lacte exuberare dicitur, per quæ intelliguntur omnia ea quibus opus habet mortalis hæc uita. Est solum ipsum frumenti feracissimũ, quippe quod in cultura sua minimum laborẽ exigit, & multũ reddit fructũ. Nã id sæpe oculis meis uidi, duobus tantũ bobus aratrũ inuerti: nec agros stercore opus habere quum suapte natura terra ipsa pinguis sit, & in plerisq; locis hoc externo minime egeat cõdimento: rosas, rutã, fœniculũ, saluiã & alias herbas humus ipsa spõte producit. Lana quoq; succida ibi crescit in fruticetis quibusdã, quorum semina singulis annis in terrã spargũtur, & ex his cõsurgit caudex quidam, in cuius folliculis lana illa colligitur. Crescunt quoq; ibi cannæ molles, ex quibus colligitur saccarũ. Habent hæ cannæ medullã quãdã humidã in modum sambuci, quæ in peluim expressa atq; in æneis caldarijs decocta, optimum efficitur saccarũ. Id tamẽ ingenue fateor, raro illic inueniri poma, pira, cerasa, nuces, & alios similes fructus arboreos, sedè Damasco illuc deferũtur, qui tamẽ adeo solis ardore decocti sũt, ut diu cõseruari nequeant. At loco illorũ habent alios fructus, qui etiã per totũ annũ i arboribus cõseruãtur, ut sæpe uideas unã arborẽ simul flores & fructus maturos gestare. Ex his faciũt icolę uaria cõdimẽta quibus pultes, carnes, pisces, & alios cibos sapidiores reddũt. Habẽt poma cetrina magna, ex qbus optima cõficiũt electuaria. Habẽt & alia optima poma & mirabilia

Lana in fruticetis

rabilia, quæ poma paradysi ab eis uocãtur. Hæc crescunt in modũ maximi botri, quãtitatem habẽt mediocris cophini, cuius grana sunt ipsa poma, ita ut nõ raro centũ poma, & aliquãdo plura simul conglobata in modum uuarum reperias, quarũ quodq; oui habet magnitudinem, obductũ folliculo spisso croceí coloris, qui decorticatus dulcẽ & delicatũ relinquit fructũ. Hæc arbor ultra bienniũ nõ durat, sed arefacta, ex radicibus alios surrogat surculos. Folia eius adeo longa sunt, ut staturã hominis erecti ferè excedãt. Latitudo uero tãta est ut duo folia hominis corpus cõmode tegere possint. Vineæ multæ sunt in terra sancta, & plures essent, si Saracenis uini usus in uniuersum uon esset interdictus. Hi autem terram illam hodie pro maiori parte subiectam tenẽt: & ubi uineas inueniũt eradicãt. Optimũ uinũ quod in ea inuenitur, crescit circa Bethleẽ in ualle Raphaim, & in Neheleschol, unde exploratores portauerũt palmitẽ uuarũ ut in Numeris legimus. Circa Sidonẽ quoq; & Anteradũ, itẽq; sub Libano monte bonũ crescit uinũ, & ut mihi retulerunt indigenæ Anteradi, colligunt uno anno ab eadẽ uitæ triplex uinũ, hoc est: habent uno anno tres uindemias. Nã quuũ uitis tempore Martij consuetos produxerit botros, id ligni quod uacuũ est à fructu, resecatur, & tũc ex relicto palmite in Aprili alius & nouus repullulat surculus, suos quoq; secũ ferens fœtus. Qui & ipse truncatus, in Maio nouũ producit ramusculũ, serotinis oneratũ uuis. Et hac arte fit, ut primi botri in Augusto ad maturitatẽ perducti, suã uindemiam requirãt. Secundi uero qui in Aprili floruerunt, in Septembri racemantur: & tertij in Octobri. Hinc etiam est ut in terra sancta botros uenales inuenias à die Ioannis baptistæ usq; in diem diui Martini. Habẽtur quoq; in ea terra ficus, malograna-ta, mel, oleum, pepones, cucumeres, melones, citruli, cucumeres Babylonici, & alij multi fructus his similes. Frumẽtum quoq; ipsum est delicatissimũ, ut nõ uideatur mihi quòd unquã meliorem comederim panem quàm Ierosolomis. Porci sylueſtres, capreoli, lepores, perdices & coturnices abundant in terra sancta, sicut & leones atq; ursi. Sed & cameli ibi in maximo habentur numero.

Poma pa radisi

Tres uno anno uindemiæ

Qui homines terram sanctam inhabitent.

SVnt in terra promissionis homines ex omni natione quæ sub cœlo est, & uiuit quælibet gens iuxta ritũ suum. Et ut uerũ loquar, in nostrã magnam confusionem, nulli in ea peiores & moribus corruptiores inueniuntur quàm Christiani, cuius hãcesse rationẽ arbitror. Quando aliquis in Hispania, Gallia, Germania, Italia, aut alijs Christianitatis nationibus malefactor deprehensus fuerit, utpote homicida, latro, fur, incestuosus, adulter, fornicator, proditor, & timet propterea à iudice condignam sibi irrogari pœnam, fugit & transfretat in terram sanctam, quasi hoc contractum abolituturus malum, & quum illuc uenerit, non animum sed locum mutauit, & euenit sibi id quod scriptum est: Nunquid Aethiops potest mutare pellem suam? Tales sunt hodie in terra sancta non pauci, qui spoliant peregrinos & conterraneos suos, ad se

Transfugæ Christiani

ad se bona fiducia diuertentes, & nihil mali de eis suspicantes: detestabilesq; illi patres detestabiliores post se relinquunt filios, qui pollutis pedibus calcant loca sancta, & sua pessima uita id efficiunt, ut sancta dei in magnum ueniant contemptum. Sũt autem præter Christianos in terra promissionis & aliæ uariæ gentes, ptæsertim Saraceni, qui Mahumetum prædicant, & legem eius obseruant, agnoscentes etiam Christum ueluti magnum prophetam, de spiritu sancto conceptum, & natum ex uirgine Maria, sed negãt eum passum & mortuum, uerum quum illi placuit, aiunt, ascendit in cœlum, sedetq; ad dexteram patris ut filius. Mahumetum uero dicunt sedere ad sinistram dei, & eum ut dei nuntium ad se tantum missum. Sunt homines illi Mahumetani immundiciæ addictissimi, ducunt'que tot quot pascere possunt uxores, præter id quod Gomorrhaico fœdati uitio. Sunt tamen hospitales, & satis humani, id quod non semel tantum in meipso sum expertus. Pro modico ministerio illis exhibito, copiosam reddunt mercedem. Sunt præterea in hac terra Syriani, qui quidem Christiani sunt, uerum Latinis nullam seruant fidem, misere & pauperrime uiuunt: auaritiæ studentes, nemini eleemosynam largiuntur. Ditissimus inter eos nõ delicatius uiuit quàm pauperior. Inter Saracenos habitant, & ut plurimum officijs eorum mancipantur. In habitu à Saracenis ferè nihil differunt, nisi quòd per cingulum laneum ab eis aliquid discriminis habent. Græci similiter Christiani sunt, sed schismatici, & à Romanæ ecclesiæ obedientia alieni: sunt & alijs multis implicati erroribus, faxit deus ne & Latinis multæ irrepserint stultitiæ. Apud Græcos omnes ferè prælati sunt monachi, magnæq; abstinentiæ, & habentur à plebeis hominibus in magna reuerentia & honore. Sunt quoque in hac terra Armeni, Georgiani, Nestoriani, Nubiani, Iabeani, Chaldæi, Maronitæ, Aethiopes, Aegyptij, & multæ aliæ gentes, quæ quidem omnes confitentur Christũ, & habent suos patriarchas. Quidam sunt hæretici, & a' suo hæresiarcha nomen sunt sortiti, ut sunt Nestoriani, Iacobitæ & similes. Sunt tamen multi in his sectis admodum simplices, nescientes quicquam de hæresibus: Christo deuoti, carnem ieiunijs macerantes, atq; simplicissimas uestes induti, ut etiam longe superent religiosos Romanæ ecclesiæ. Nubiani & Iabeani dicunt se siue maiores suos fidem suscepisse à sancto Matthæo, ab eóque baptizatos, & baptismi modum ab illo recepisse, quem hodie inuiolabiliter seruare contendunt, innitentes huic autoritati, Ipse uos baptizabit in spiritu sancto & igne. Nam quum baptizantur, cum calido ferro crucem inurunt faciei aut alteri corporis parti. Et hi deuotiores inter orientales habentur. Est & gens Madianitarum, qui nunc Beduini atque Turoniani dicuntur, qui magnam partem terræ sanctæ impleuerunt: & hi tantum operam dant alendis pecoribus & camelis, quibus supra modum abundant: Certam mansionem nõ habẽt, sed ubi bona inuenerint pascua, ibi cum tabernaculis suis tantisper subsistunt, donec herbis depastis, alium

Sacramẽtorũ fides

Syriani

Græci

Nubiani

Madianitæ

alium locũ pro gregibus quærere cogãtur. Sunt homines pugnacissimi, & re pleuerunt ferè totam Syriam: potissimũ occuparũt ripas Iordanis à Libano usq; ad desertum Pharan, quum montes qui ultra Iordanẽ sunt, optima sup peditent pabula ouibus, capris, & reliquis iumentis. Habent arietes & ueruе ces tam crassos & pingues, ut una cauda pro tribus aut quatuor hominibus sufficiat ad esum. Nestoriani habitant circa Berut & Biblium in planicie Li- *Nestoriani*
bani contra Ituream: Maronitæ uero occuparũt regionem quæ est circa fon- *Maronitæ*
tem hortorum à Libano descendentem contra Tripolim, dicunturq; habe re quadragiuta millia pugnatorum. Porrò circa castrum Arachas post Tri- polim habitant Saraceni, qui Vanni dicuntur. His sociantur Saraceni quos Asininos uocant, habitantes in montanis usq; ad castrũ Antheradũ, pluri- *Asinini*
ma habentes castra & oppida, atq; fertilissimam occupantes terram. Hi de Perside dicuntur duxisse originem, & in tantum numero sunt aucti, ut & ipsi quadraginta millia armatorum asserantur posse producere. Voluerũt ante paucos annos sese Romanæ subijcere obedientiæ, sed per Templarios im- pediti à suo resilierunt proposito. Hos Asininos nullus hactenus Sultanus potuit in ordinem redigere, sed ipsi sibi leges & iura condunt, utentes illis ut libet: suntq; omnibus adiacentibus nationibus formidini ob suã feritatem. Et quum hic orientales attigerim nationes, non inutile uisum fuit de ijs am- pliorem facere mentionem: quandoquidem hodie multi sunt, qui quũ nihil sciant, scire omnia uelint, asserẽtes nullos in his maximis regionibus usq; ad *Christi cultus ubique*
Indiam inueniri Christianos, sed perfidum Mahumetũ omnia loca cõspur casse. Id quod uerum non est, sed ubiq; Christus in mundo suos habet cul- tores, præterquã in Arabia & Ægypto, ubi rari inueniuntur Christiani, sed omnes ferè nomen dederunt Mahumeto. Id quidem uerũ est, omnes Chri- stianos transmarinos, puta Armenos, Cappadoces, Græcos, Chaldæos, Me dos, Parthos, Indos, Nubeanos, Iabeanos, Asianos, Georgianos, & reliquos orientales populos, non esse homines bello assuetos: sed quum à Saracenis, Turcis aut Tartaris bello petuntur, illis tributarij fiunt, atq; omne permittũt dominium: exactores ferentes, modo pacem & concordiam quantũ ex se est cõseruent: & hinc fit ut regiones illæ quas Christiani inhabitant, Saraceno rum esse putentur, atq; perfidiæ illorum subiacere: quum tamen ibi ferè om- nes sint Christiani, id q̃d ego expertus sum in Cilicia & Armenia minori quæ parent Tartarorum principi: & tamen sunt meri Christiani, qui eas in- habitãt regiones, ecclesias frequentantes, missas audientes, genua flectentes, atq; deuote orantes: religiosis etiam personis magnum exhibentes honorẽ, id quod in meipso sum expertus, quum illic aliquantisper morarer. Præterea eos quos nos damnatos iudicamus esse hæreticos, ut sunt Nestoriani, Iacobi tæ, Maronitæ, Georgiani, & similes, ego plerunq; inueni bonos & simplices esse homines, syncereq; erga deum & homines uiuentes: sunt magnæ absti-

nentiæ,& in quadrageſima nec piſces,nec uelum comedunt. Attenti audiũt uerbũ dei: id quod ego uidi in ueſpera Ramiſpalmarũ,quantis cateruis ad concionẽ confluxerint. Habẽt præterea ſuos Archiepiſcopos,Epiſcopos Abbates,& alios prælatos,præter Neſtorianos, qui loco Papæ habent prælatũ, quẽ Iacelichum uocant,cui magna pars orientis paret. Armeni uero & Georgiani habent prælatos,quos Catholicos uocant,qui ſub ſe habent Archiepiſcopos,Epiſcopos,& alios prælatos,qui optima conuerſatione plebi præeuntes,uerbo pariter & exemplo illos docent:& quamuis munitiſſima inhabitẽt caſtra,atq; magnis polleant diuitijs, induuntur tamen uilibus & ſordidis ueſtibus,ampliſſimas habẽtibus manicas:exterior enim ueſtis eſt pellicea arietina,groſſa & rubea, & ſub ea deferunt tunicam griſeam atq; detritã.Suprema uero ueſtis eſt ſcapulare nigrum,uile & aſperũ,quaſi ciliciũ. Interfui etiã ſemel in die annuntiationis ſacris eorũ,& aduerti eos eiſdem ferè uti cærimonijs & precationibus quibus nos in miſſa,niſi q; ſuo,& nõ Romano utuntur idiomate.Nota quoq; q; Catholicus ipſe, & omnes alij prælati ſunt monachi,nec quiſquam niſi monachi ad hæc eccleſiaſtica admittuntur officia. Clerici uero ſeculares & ſacerdotes ferè nullam habent autoritatẽ,nec aliud agũt niſi quod diuina celebrant officia. Ad omnes horas ſignũ faciunt cum tabula lignea:non enim campanas habent: & tunc nocte ſurgunt ad matutinas preces, excitantq; ſe mutuo,ut omnes conueniant:nec iterum dormitũ eunt poſt illas abſolutas preculas,ſed ſedent in eccleſia docentes populum uſque ad auroram. Sacerdotes omnes ſunt uxorati:nec aliquis permittitur exequi ſacerdotis officium,niſi legitimam habeat uxorem. Sabbato duntaxat & die dominico miſſas celebrant: reliquis diebus per hebdomadã amplexibus uacant. Mortua uero uxore ſacerdos cõtinebit,nec aliam poterit ducere uxorẽ. Et ſi fornicatus aut adulteratus fuerit, ſine ſpe ulla amittit officiũ & eccleſiã. Quòd ſi uxor eius adulterium peepetrauerit,ſacerdos maritus eius aut continebit,aut officium & eccleſiam perdet. Vxor uero adulterans naſum perdet: & uir qui cum ea concubuerit caſtrabitur,etiam ſi legitimam habuerit uxorẽ. Id ego ſemel fieri oculis meis uidi. Mortuo uero ſacerdote, uxor eius relicta continebit:& ſi aliud præſumpſerit inire matrimoniũ,comburet̃:ſin meretricari libuerit,nil mali patietur,& id ſæpe adud illos euenire ſolet. Et hæc mihi uidetur potiſſima cauſa eſſe,q; tot in illis terris inueniuntur meretrices: nam uxores talium continere nolentes,meretrices efficiuntur. Fures cõmittentes furta non admodũ nociua,& alij malefactores qui mottẽ non cõmeruerunt, caſtrantur,ne filios generent paternorum morum imitatores.Id ſcio, quum eſſem apud regẽ Armenię,habuit regina plures quàm ſexaginta eunuchos. Rex cum omnibus principibus & nobilibus ſuis libenter audit uerbum dei: quibus etiam ſingulis diebus hora tertia illud à monachis,quos Vetrapethe uocãt,deuote ex ſacris libris proponit̃,utentibus expoſitione Ioannis Chryſoſtomi.

Neſtoriani

Georgianorũ ſacri ritus

Catholicus

Matrimoniũ ſacerdotum

ſoſtomi, Gregorij Nazanzeni, atq; Cyrilli, quę ipſi Kyrillum proferunt. De uoti & morigerati ſunt in eccleſia, nec facile ullum ibi uideas diſſolutũ aut in diſciplinatum. Quũ Epiſcopus ſacrũ facit, habet aſtantes ſuos miniſtros, puta diaconũ, ſubdiaconũ & acoluthũ, & cum magna grauitate cærimonias ſolitas celebrat.

Deſcriptio Ægypti,

LVſtrata itaq; Armenia ſeceſſi in Cappadociã, & hinc perrexi ad Seleuciam, à qua traieci in Cyprum, à Cypro nauigio ueni Tyrum, & rurſum à Tyro ſoluẽs per litus Palæſtinæ deſcendi uſq; ad oſtia Nili. Ibi uidi Pharmam ciuitatẽ munitã quidem & egregie extructam, ſed hominibus uacuã: nam ſerpentibus cedere coacti ſunt. Ab hoc loco uiginti numerantur leucæ ad Taphium: hæc eſt Taphnis, de qua in pſalmo: Fecit prodigia ſua in campo Thaphneos: Hæc poſita eſt in terra Geſſen, de qua in Geneſi multa ſcribũtur. Fuit olim urbs inſignis, ſed noſtro æuo deſtructa eſt. A Taphni uſque ad Memphim, quã nunc Damiatam eſſe putãt, quindecim ſunt leucæ, diſtatq; duabus à mari leucis, in ruinis penitus iacens, niſi q̃ nõ longe à ſitu ſuo uilla eſt extructa propter naues in ea collocandas atq; merces colligẽdas. Abũdat is locus eque ut Taphnis frumẽto, fructibus, & omnibus ferè bonis, quibus homo ueſci poteſt. Deriuatur à Nilo riuus unus uerſus Taphnim, & hinc uerſus Pharmam fluens primũ uerſus terram ſanctam conſtituens portum. Alterum uero portũ efficit alius Nili riuus priore maior, tribus leucis à Damiata mare ingrediens. Tertius portus eſt in Alexandria, ubi, ſcilicet, maior pars Nili labitur in mare, diſtatq; à Pharma, ubi primus Nili riuus mare intrat, centũ uiginti milliaribus: & hæc eſt longitudo Ægypti iuxta mare. Ab Alexandria uero uſq; in Babyloniã numerantur etiã centũ uiginti milliaria, aſcẽdendo cõtra Nili curſum. Porrò à Pharma eundo per Taphium & Damiatam centũ computantur milliaria uſq; ad Babyloniã, ſiue Cayrũ, etiam ad uerſus fluuiũ nauigando. A Babylonia uero uſq; ad Syenẽ, quæ uerſus Auſtrum ultima eſt pars Ægypti, ſunt milliaria circiter ducenta quadraginta: & ibi incipit Aethiopia, quæ hodie Nubia dicitur: & eſt tota Chriſtiana, ubi beatus Matthæus prædicaſſe dicitur. Huius Aethiopiæ regẽ captiuũ uidi in Babylonia. Aſcendens autẽ à Damiata per Nili fluuiũ ueni in Abdelã, ac deinde in Mauſotã, ubi Nilus ſcinditur in duo, uoluiturq; riuus minor ad fretũ quod eſt iuxta Pharmã. & ex illo intrat mare. Rurſus iuxta uillã Semmath eſt alia Nili ſciſſio, labiturq; is abſciſus riuus iuxta uillam quæ Phatures dicitur, in mare: ſed non eſt nauigabilis, ut alij iam memorati riui ſunt. Item à Semmath aſcẽdendo, priuſquam uenias ad Phyton & Ramaſſen, ſeparatur à Nilo quartus riuus, intrans mare iuxta uillam quæ Stermon appellatur: & ea Nili diuiſione uſq; ad uillas Phyton & Ramaſſen ſunt quinq; leucæ, ponuntur hæ uillæ altrinſecus in ripa Nili. Hinc uiginti numerantur milliaria ad locũ qui Delta nomi natur, ubi, ſcilicet Nilus in duos riuos diuiſus totã ferè Aegyptum

Pharma

Damiata

Diuiſio Nili

Syene

Nubia

rè Aegyptũ facit insulam in modum Δ literæ triangulariter figuratũ, procedítq; maior aquarũ uis ad Alexandriã, & minor ad Damiatã. A Delta usq; Heliopolim tria numerãt milliaria, ubi & alius riuus à Nilo segregat, & defertur ad ciuitatẽ Pelusij, & inde fluens per desertum uersus terram sanctam iuxta ciuitatẽ Iaris intrat mare: & hinc ferè duæ sunt diętæ usq; ad Ragazã: uel Gazaram & Bersabee. Hic riuus uocatur proprie in scriptura riuus Aegypti, terminaturq; ad ipsam sors tribus Iudæ. Quidam uocãt eum Binocorulam, alij Syron Aegypti: & nõ est nauigabilis. Heliopolis est uilla opulenta, sed nõ munita, sicut nec alius quispiã locus per totam Aegyptũ est mutatus, præter Alexandriam & Babyloniã. Hinc septem numerantur leucæ usq; ad Babyloniam. Hæc ciuitas est supra modum magna, in litore Nili sita, transitq; per medium eius riuus aquarũ à Nilo excurrens, & rursum in eũ ruens. A Babylonia duabus leucis distãt pyramides quædam triangulares & insigniter magnæ. Et hinc duæ sunt leucæ ad Thebas, unde fuit legio Thebeorũ. Huic quoq; adiacet desertũ Thebaïdos, in quo olim fuit magnus numerus monachorum. Et nota q; à Babylonia usq; ad Syenen per milliaria c c xxx Nilus in nullos diuiditur riuos, uno contentus in quo fluit alueo. Terra Aegypti ferè est inaccessibilis: nam ab occidente habet mare magnũ, contra Aphricam est desertum Libyæ & Philenorũ: ab Austro est desertũ Aethiopiæ, & ab oriente desertũ Thebaidos usq; ad mare Rubrum. Transitus illius deserti est triũ dierũ, donec ueniatur ad locũ qui Beronice uocat: & est portus Aegypti in litore maris Rubri ad Indiam ducẽs. Porrò contra Vulturnũ & septentrionẽ habet Aegyptus desertum magnũ usq; ad terram sanctam, in quo filij Israël ab Aegypto fugiẽtes XL. annis morati sunt. Floruit ante tempora nostra Aegyptus mirũ in modum Christiana religione, multa millia habens monachorũ, multa cœnobia, & plures ecclesias. Vnde dixerunt mihi Saraceni, quòd in sola Babylonia & Cayro (sunt enim duæ urbes sed in unã coniunctæ) plures quàm quadraginta reperiantur ecclesiæ. Habet uillas fermè infinitas, & populum sine numero. Dominãtur hodie in ea Saraceni. Inter Heliopolim & Babyloniam ostenduntur loca, in quibus beata uirgo mansit cum puero Iesu & marito Ioseph, quum à facie Herodis fugisset è Iudæa. Est etiã ibi hortus balsami, qui irrigatur à fonte paruo, uberrime tamen fluente, in quo aiunt beatam uirginem puerum Iesum lauisse, ob id habetur fons ille in uenerationc nedum à Christianis uerum & à Saracenis. Modum colligendi balsamum hunc mihi Saraceni ostenderunt. Carpebant folium unum à stipite (adhærent enim folia stipiti) & contra radium solis illud discerpentes, guttam lucidissimam, & supra modum odoriferam elicuerunt: & is est uerus liquor balsami: qui in phialas uitreas colligitur, & ad diuersas mundi partes mittitur: tametsi raro sine mixtura ad regiones nostras perueniat. Aiunt etiam, si folium illud contra radium solis

Heliopolis

Babylonia Aegypti

Thebais

Situs Aegypti

Christus olim in Aegypto cultus

Hortus balsami

non fran-

non frangeretur, minime succum illum stillaret. Foderunt proinde Saraceni & alium fontem, quum fons prior non sufficiat ad irrigationē totius horti, ex quo quatuor boues aquam trahunt, quæ sufficere possit ad illius humectationem.

FINIS.

AD LECTOREM PRAEFATIO.

PRæter Quintum Curtium, qui gesta conscripsit Alexandri Magni, & passagia quædam terræ sanctæ, pauci hactenus fuere, qui de rebus & de uarijs illis atque multis prouincijs, quas habet oriens, præsertim Indicus, nos certiores redderent: & tamen interim semper fuerunt uiri quidam studiosi, qui Asiani orbis uisendi gratia haud cunctāter pericula corporis atq; rerū iacturas subire contenderūt: & proculdubio plurimarū orientalium rerum certa hodie extarent experimenta, si saluus illis in patriam contigisset reditus. Nunc autem quum tam multa peregrinantibus in illis regionibus sint subeunda exitialia pericula: occurrunt enim nedum prædones, & alij ferocissimi homines, uerum & bestiæ immanes, deserta amplissima, squalentia & arentia, quæq; neq; hominibus, neq; iumentis quicquam pabuli afferre poterunt, maria illa sabulosa, ut uocāt, quæ interdum peragranda sunt, aquæ mortiferæ, mare tempestuosum, calores intolerabiles, frigora acerba, & alia innumera pericula: quot putas Asia nobis incolumes restituit, quos in eā Europa ueluti exploratores misit: & si quosdam restituit, hi uel itineris labore atque periculorum sufferentia adeo exanimati sunt, ut nō curarint explorata stylo excipere: aut si annotarunt ea quæ uiderunt & experti sunt, uernaculo usi sunt idiomate, id quod fecit Vartomannus, Benedetto Bordone, ut uulgaris libri uulgari utar titulo, Marcus Paulus Venetus, & alij quidā Itali atq; Hispani, quorū scripta adhuc in tenebris essent, sicut & aliqua sūt, nisi boni quidam uiri ea in latinū uertissent, atq; omnibus legēda exhibuissent. Et utinam Marcus iste Venetus commodiorē nactus fuisset interpretē, aut ipse librum suum latine scripsisset, qui latine sciuit id quod in loco quodam subindicat: sed multis conciuibus suis Venetis gratificari maluit, quàm paucis latine doctis. Natus est hic Marcus ex patre Nicolao Paulo uiro clarissimo, qui quū per tres aut quatuor annos lustrasset partes orientales, comitē habens fratrem genuinum, Matthæum, scilicet Paulum domum rediens filium Marcum secum ducens, denuo in Indiam concessit, mansitq; multis annis apud magnum Cham Cublai, aulicus illius factus. Historia illius profectionis atq; reditus describitur in primis decem primi libri capitibus: & hæc tibi lector causam reddent, quomodo Marcus huius libri conscriptor, tot potuerit perlustrare prouincias.

MARCI PAVLI VENETI DE REGIONIBVS ORIENTALIBVS LIB. I.

Quomodo Nicolaus Paulus, & Matthæus Paulus fratres in orientem concesserint. Cap. I.

BALDVINO principe inclyto regni Constantinopolitani sceptra tenente, anno, scilicet ab incarnatione domini M. CCLXIX. duo uiri nobiles & prudentes è clarissima Paulina familia nati, ciues Veneti, nauē uarijs onerantes mercibus, cōmuni cōsensu Venetijs soluētes, prospero uento, & deo ducatū felicem præstante, sulcarunt mare mediterraneum, & per angustas Bosphori fauces contendentes, Constantinopolim puenerunt: ubi quū paucis quieuissent diebus, iterū uelis uentum dantes traiecerunt pontū Euxinum, appuleruntq; ad portū ciuitatis Armeniæ, quæ Soldadia appellatur: & præparantes iocalia pretiosa, curiam cuiusdam regis magni Tartarorū, Barka dicti, ingressi, illi obtulerunt quicquid optimū habebant. Ille uero gratissima & libere oblata munera nō aspernās uicissim placido illos suscipiens uultu, multo maiora tribuit quàm illi cōtulerunt. Per annū autē cum illo cōmorantes rege, Venetias redire satagerūt. Et quū id molirentur, subito inter regē Barka, & alium quempiā Tartaricū regē Allau nomine, lis oboritur cruenta: & aliquādiu inter se cōfligentes, exercitu Barkæ deuicto, sors regi Allau uictoriā concessit: sicq; memorati fratres bellorū sæuiente tumultu præpediti, uaria captant consilia, quā eligāt uiam, per quā uitę sublato discrimine, in patriā reuertantur: tandēq; iudicāt per uarias itinerū ambages circuire regnum Barka, & furentiū euadere manus: & id tentantes puenerūt ad ciuitatē quandam Guthacā nomine, à qua ultra progressi Tigrim trāsciunt, & XVII. dietas facientes in deserto quodā magno, in quo neq; habitatores, neq; oppida inueniūtur, ad Bocharā ciuitatē Persidis insignē profecti sunt, præsidente illi Barach rege: ibiq; annis tribus manserunt.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

Qualiter adierunt curiam regis magni Tartarorum. Cap. II.

EO tempore uir quidam grauis & insignis à rege Allau ad maximū Tartarorū regem destinatus, Bocharā pnoctaturus uenit, & illic præfatos uiros inueniens, qui iam linguā Tartaricā erant edocti, supra modū hilaris efficitur, cogitatq; quomodo psuadeat, ut secum ducat hos occidētales uiros, inter Latinos natos, ad præsentiā maximi Tartarorū imperatoris, sciens se illi in hoc gratificaturū, & nihilominus uiros debito suscipiēdos honore, & largis donādos muneribus, potissimū quū iā ex multiplici colloqo gratissimos ipsorū explorasset mores. Viri igitur illi aduertētes se nō facile & absq; periculo posse domū reuerti, inito cōsilio memorato adhærent ambasiatori, itercq;

cū illo

cũ illo suscipiunt ad Tartarorũ imperatorẽ, comites habentes quosdam alios Christianos, quos secũ è Venetijs duxerãt, & soluentes à loco Bochara, post multos transactos menses ꝑueniũt ad maximũ omniũ Tartarorũ regẽ Cublai uocatũ, quem etiã magnũ Cham appellant, hoc est, magnũ regem regũ. Porrò ꝙ tam ꝓlixũ tempus insumpserũt, donec ad magnũ uenirẽt Cham, aliud in causa nõ fuit, quã ꝙ in frigidissimis regionibus Aquilonẽ uersus niues plurimas, & aquarũ inundationes inuenerunt, quæ uiã illis præcluserũt.

Quanta humanitate à magno Cham suscepti sint. Cap. III.

ADducti igit̃ ante conspectũ magni imꝑatoris Cham, ꝑbenigne ab eo suscepti sunt. Interrogauit aũt eos de multis, utpote de regionibus occidentalibus, de imperatore Ro. atq; alijs regibus & principibus, qualiter sese gererent in regimine & rebus bellicis, quo pacto pax, iustitia & concordia inter eos cõstaret, itẽ quales mores & uiuendi ritus essent apud Latinos, & præsertim qualis esset nostra christiana religio, qualisq́ Papa summus illius moderator. Et ad hæc memorati uiri singillatim respondẽtes, eò imperatorẽ suis deduxerũt uerbis, ut libenter illis auscultaret, & sæpe ad se introduci iuberet.

Mittuntur à magno Cham dicti uiri ad Pontificem Ro. Cap. IIII.

QVadam itaq; die magnus Cham cũ regni sui principibus inito cõsilio, rogat Latinos, ut nomine suo ad Papã proficiscentes, unà cũ barone quodã Gogaca nomine, uiro aulico & optimo, atq; apud illũ agant, ut centũ uiros sapiẽtes, & in lege Christiana doctos ad se dirigat, qui sapiẽtibus suis ostendere possint Christianorũ fidẽ cæteris omnibus sectis pręferendã, atq; unicã salutis esse uiã, quodq; dij Tartarorũ essent dęmões, qui oriẽtalibus in sui cultura imposuissent: nã quũ is imꝑator multa audisset de fide catholica, & interim aduerteret, quàm mordicus sui sapiẽtes conarent̃ suã defendere fidem, in ambiguo positus nesciebat cui tutò animũ suũ inclinaret, quãq́ ut uerã amplexaret̃ uiã. Illi itaq; debitã regiæ maiestati exhibentes reuerentiã, pollicẽtur se cõmissa fideliter executuros, & literas quas ab eo Ro. Pont. offerẽdas accepint, præsentaturos. Ipse uero tabulã aureã signo regali sculptã & insignitã, iuxta imperij sui cõsuetudinẽ illis tradi iubet, quã cõmeatus loco secũ per totũ eius imperiũ deferentes ubiq; à prouinciarũ & ciuitatũ rectoribus per loca discriminosa salui deducerẽtur atq; expẽsas ab eisdẽ recipent, & quacunq; tandẽ re opus in itinere haberẽt, illis imperatoris noĩe suppeditaretur. Rogabat quoq; eos imperator, ut nonnihil de oleo lampadis, quæ iuxta dominicũ sepulchrũ Ierosolymis ardebat, sibi in reditu deferrent, credens sibi illud nõ parũ profuturũ, si Christus mũdi esset saluator. Illi igitur imperatori ualedicentes arripiunt iter, literas & aureã tabulam secũ deferentes. Quumq́ xx. diętas equitãdo peregissent, Gogacal, qui illis ab imperatore associatus erat, grauiter ægrotare cœpit. Vnde consililo inito eo illic relicto, ipsi cœptũ prosequunt̃ iter, ubiq; ob imperatoris signũ humaniter suscepti. Piuribus ta

men in locis ob fluminum inundationes pedem sistere coacti sunt, ut etiam tres annos citro ultroq; absumpserint, priusquam ad portum ciuitatis Armeniorum, Galza nomine, peruenerint. A' Galza rectà ad Anconem tendunt anno, scilicet domini, M. C C L X X I I. mense Aprili.

Quomodo summi Pontificis expectarint creationē. Cap. V.

INgressi autem urbem Anconam audierunt dominum Clementē Papā quartum nuper defunctum, aliumq; neminem in locū eius surrogatū: de quo non parū contristati sunt. Erat tunc Anconæ legatus quidam sedis apostolicæ, dominus. scilicet, Thedaldus Comes de Placentia, cui cuncta quæ in cōmissis habuerunt, exponentes, indicabāt quomodo à magno Cham missi fuissent. Ille uero consulebat, ut noui Pōtificis expectarēt creationem. Abeuntes itaq; interim Venetias suos inuisuri, & illic quousq; alius institueretur Pontifex mansuri, inuenit Nicolaus Paulus uxorem suam extremū clausisse diem, quippe quā in recessu suo prægnantē reliquerat, filium uero Marcū nomine, qui iā annos ætatis x v. habebat, atq; postea hunc librum conscripsit, sanum & incolumē inuenit. Porrò electio Ro. Pontificis ad duos usq; annos est protracta. Qualiter regressi sint ad regem Tartarorum. Cap. V I.

ANnis duobus postq; redierunt in patriā elapsis, memorati duo fratres timentes imperatoris Tartarorū turbationē, quem ipsorum reditū sciebant expectare, reuertuntur Anconā ad legatum, secum ducentes Marcū filium, longi itineris futurū comitem. Acceptisq; à legato literis, quas Tattarorum imperatori deferrent, in quibus plenius imperator edocebatur ea quę fidem concernunt catholicam, abire iterum in orientem disponunt: illisq; paululum ab Ancona digressis, nūtij ueniūt à Cardinalibus ad legatū, indicātes illi se in summū electum Pontificē, postea Gregoriū dictum. Quo audito illi comissis nuntijs Venetus reuocat, & ne abeant monet, parans alias illis literas, quas Tartarorū offerrēt summo principi, quibus & duos adiūxit fratres prædicatores, uiros probitatē & literatura conspicuos, quorū unus Nicolaus, alius uero Guilhelmus Tripolitanus uocabat', qui tunc Anconæ moram trahebant. Abeuntes itaq; unà uenerūt ad Glaciā portū maris in Armenia. Et quoniā Sultanus Babyloniæ tunc magno coacto exercitu Armenos inuaserat, cœperūt memorati fratres sibi timere, atq; uiarū uolentes uitare discrimina & guerrarū pericula, cum magistro tēpli in Armenia manserunt: nā nō semel in mortis periculum inciderunt. Nuntij uero Veneti omni sese periculo exponentes cum multis laboribus & magna difficultate ad Tartarorū imperatorē in ciuitatē quæ Clemenisu appellat', peruenerunt: nam iter eorū hyemali tpe ꝓpter niues & frigora atq; aquarū inundationes sępe ad longū tēpus impediebat'. Porrò rex Cublai audiens eos aduētantes q adhuc lōgissime aberant, per quadraginta diętas nuntios illis obuiam misit, qui eos conducerēt, & necessaria quæq; pro itinere suppeditarent.

Quomodo

Quomodo Veneti à Tartarorũ imperatore ſuſcepti ſunt. Cap. VII.

REgis itaq; curiam adeuntes,& ante conſpectum eius ducti,prociderunt coram eo in faciẽ,reuerentiã cõſuetam exhibẽtes. A' quo humaniter ſuſcepti iubent' ſurgere,& qualiter uaria uiarũ penetrarint diſcrimina, quidq; cum Romano egerint Pontifice iubet enarrare. Illi uero cuncta ordine exponunt,& allatas Pontificis literas imperatori exhibent. Qua de re rex mirum in modum lætatus fidelem illorum cõmendauit ſolicitudinẽ. Oleum quoq; de lampade dominici ſepulchri allatũ & oblatũ accepit ab illis, & cũ honore reponi iuſſit. Et quũ intellexiſſet Marcũ Nicolai eſſe filiũ, blanda facie illum ſuſcepit,omnesq; tres illos,patrẽ & filiũ,atq; patruũ tali dignatione proſecutus eſt,ut ab omnibus aulicis deinceps ſuſpicerent', & in honore haberent'.

M. Paulus quàm gratus factus ſit Tartarorũ imperatori. Cap. VIII.

MArcus itaq; breui tempore in aula magni Cham Tartarorũ addiſcens mores,atq; quatuor uarias gẽtis illius linguas edoctus,quas nedũ legere,uerũ & ſcribere didicit,omnibus charus effectus eſt,& in primis imperatori:qui ut hominis prudentiam magis conſpicuã redderet,negotium illi commiſit in longinqua expediendum regione,ad quam ſex menſium ſpatio uix peruenire poterat. Ille uero prudenter in omnibus ſe gerens, non ſine laude & principis gratia,quæ in mandatis acceperat tranſegit. Et ſciens imperatorẽ oblectari nouitatibus,diligẽter ſcrutatus eſt in regionibus quas pertranſiuit. conſuetudines & mores hominum,conditiones & naturas animalium, atq; harũ rerum ueridica relatione mirum in modum ſibi deuinxit regem,ut etiã rex in magnis obeundis regni negotijs hoc uteretur per XVII. annos uiro, mittens illum ad diuerſas latiſſimi imperij ſui terras. Is uero præter id quòd regis exequebatur cauſas,etiam terrarum obſeruabat proprietates, prouinciarum & ciuitatum conſiderabat ſitus,& quæ mira in locis uel contigerunt, uel inueniuntur calamo excipiens,tandem nobis occidentalibus patefecit,id quod ſecundus liber explicat.

Quomodo Veneti poſt aliquot annos obtenta licentia redire diſpoſuerint. Cap, IX.

MOrantes autẽ aliquanto tempore Veneti apud magnũ Cham,patriæ uiſendæ accenſi deſiderio,à rege abeundi licentiã petũt. Is uero eorum oblectatus præſentia, difficile ad id inclinari potuit. Accidit tamen interea ut rex Indorũ Argõ nomine, tres inſignes uiros mitteret ad curiã magni Cubilai,quorũ nomina fuerunt Culatai,Ribuſca & Coila,qui agerẽt cũ eo, ut aliquã ex proſapia ſua ei traderet in uxorẽ: nam uxor eius Balgana nomine nuper mortua,in teſtamento reliquerat,& maritũ adiurauerat,ne ab alia quàm à ſua familia aliam duceret uxorem. Rex itaque Cublai illorum obſequutus petitioni,puellam quandam XVII. annorum nomine Gogatim,è ſtemmate ſuo prognatã illis aſſociat,inq; uxorẽ Argonis conſecrat. Nuntij uero

quum

quum reginam abducturi essent,& aduertissent Venetos patriam suam siti re,rogabãt Cublai regem,ut pro honore regis Argonis hos secum abire per mitteret,qui nouam reginam in Indiam conducerent,& inde ad loca sua re uerterentur. Ille procerum instantia & petitione deuictus,etiam inuitus Ve netos abire permisit. Quomodo Venetias redierint, Cap. x.

SOluentes itaq; à Cublat aula,quatuordecim paratas naues,& sufficienti commeatu oneratas,quarum quælibet quatuor malos atq; totidem uela habebat, intrantes acceperunt à rege duas tabulas aureas regali charactere insignitas,quas per omne imperiũ suum, & per tam multas prouincia præ fectis ostenderent,à quibus securum conductum,uictualia,& alia necessaria perciperent. Adiunxit quoq; illis ambasiatores aliquos ad summum Ponti ficem,& ad reliquos quosdam Christianos reges. Et nauigio hinc disceden tes,post tres menses uenerũt ad insulam quandam Iana nomine,& inde per Indicum uagantes mare,post multũ temporis ueniunt ad regis Argonis pa latium,allatamq; illi præsentant puellam. At ille filio suo hanc tradidit uxo rem. Plurimi autem desiderati sunt ex his sexcentis uiris, quos pro adducen da puella rex ad tartarum misit,qui in itinere eundo & redeundo spiritũ ex halarunt. Porro Veneti cũ ambasitatoribus hinc recedentes.ab alio uicere ge,qui regno pueri loco præerat,Acata nomine,alias duas aureas & cõmen datitias tabulas more gentis illius acceperunt, atq; salui cũ honore ex regno illo deducti sunt,& post multum temporis multis exantlatis laboribus,pro tegente domino Constantinopolim perueniunt, atq; inde cũ diuitijs & ho norifico comitatu incolumes Venetias redierunt,anno,scilicet.domini mille simo ducentesimo nonagesimo quinto,gratias agẽtes deo,qui eos de pericu lis multis liberatos saluos domum reduxit. Hæc à principio huius libri bre uiter & summate annotare libuit, ut lectori cõstet,quomodo,& qua occasio ne Marcus Paulus Venetus huius libri compilator,hæc quæ sequuntur om nia ineustigare potuerit.

De Armenia minori, Cap. xi.

PRæmissa generali itinerum nostrorum descriptione,nunc ad particula ria descendẽtes,singulas regiones quas perambulando lustrauimus,de nuo reuisentes,quid in eis uiderimus & experti simus annotaturi. Igitur Ar menia minor quam primo intrauimus,iustitiæ cõseruatione,& bona guber natione consistit. Habet regnum ipsum ciuitates multas & plurima oppida: solum quoq; ipsum fœcundũ est,& terra nullius rei necessariæ indiga: uena tiones bestiarũ & auiũ illi non desunt: aër quoq; ipse nulla corruptione infe ctus,omnibus gratũ præstat spiraculũ,Incolę uero regionis illius,q olim stre nui fuere bellatores,nũc otio torpẽtes molles & effœminati effecti,potationi
Glacia bus & luxui uacãt. Est ciuitas quędã in hoc regno, iuxta mare sita. Glacia no mine,optimũ habẽs portũ,quò plurimi cõueniũt mercatores ex uarijs regio

nibus,

nibus,etiam à Venetijs & Ianua propter uarias merces quę illuc deferuntur, præsertim aromata diuersarũ specierum, aliasq; pretiosas quasdam opes ex orientalibus regionibus illuc nundinationis gratia delatas: nã est is locus ue luti porta quædam orientalium regionum.

De prouincia Turciæ, Cap. XII.

TVrcia prouincia collectæ gentis,continet populos ex Græcis, Armenis, & Turcis. Habent Turcæ linguam propriam,sub lege detestabilis Mahumeti uiuentes. Sunt homines indocti,rudes & agrestes,in mõtibus & ualibus habitantes, atq; pascuosa loca cæteris præeligentes: nam habent greges magnos iumentorum atq; porcorũ: habent & mulos, sed illi in magno sunt ualore. Græci uero & Armeni qui inter illos habitant, ciuitates & oppida possident,operamq; suam in sericum collocant. Habent autem ciuitates multas,inter quas præcipuæ sunt Gomo,Cæsarea & Sebaste,ubi beatus Basilius martyrium pro Christo suscepit,unũq; ex Tartarorũ regibus dominũ agnoscunt. De Armenia maiori, Cap. XIII.

ARmenia maior prouincia maxima, Tartaris tributaria, ciuitates multas habet atq; oppida. Metropolis eius Arzinga uocatur, fitq; ibi buchiranus optimus. Scaturiunt quoq; ibi aquæ feruentes,corporibus humanis abluendis & medendis saniſſimæ. Aliæ uero insigniores post metropolim ciuitates sũt Argyron & Darzirim. Æstiuis diebus plurimi Tartari illuc diuertunt cũ gregibus & armentis, uberioris pascuæ gratia illecti. Et rursum hyemali tempore ob niuiũ inundantiam ad tempus secedunt. In montibus huius Armeniæ remansit arca Noæ Habet hæc regio ab oriente confinem prouinciam Zorzaniorum. Ab Aquilone uero fons quidam magnus inuenitur,de quo liquor oleo similis scaturit,ad condimentum quidem cibi inutilis,lampadibus uero cõcinnandis & nutriendis, alijsq; rebus inungendis cõmodissimus: unde uicinæ quæq; nationes cõcurrunt, & de fonte illo omnes pro lucernis alendis haurire cõtendunt: tam enim indefinẽter hic fons fluit, ut etiam multæ naues oleo eius oneratæ,in alias abducantur regiones. *Fons olei*

De prouincia Zorzania, Cap, XIIII.

ZOrzaniæ prouincia Tartarorum regi tributa offert,eumq; dominum suum agnoscit. Sunt autem Zorzanij homines pulchri, in armis strenui, atq; in arte sagittaria periti. Sunt etiam Christiani Græcorum obseruantes ritum. Capillos nutriunt breues,ut clerici occidentales. Est prouincia eorum aditu difficilis, præsertim ab oriente: illic enim arctissima est uia, ab uno latere habens mare, & ab altero montes,per quam quatuor leucarũ spatio eundum est,donec in prouinciã ueniat. Vnde pauci homines ibi magnũ exercitũ ab ingressu arcere possunt. Habẽt incolæ multas ciuitates & castra,abundantq; serico, de quo pulcherrimos holosericos parant pannos. Quidam eorum labori manuali operam impendunt,alij uero mercimonijs distrahendis.

distrahendis. Terra ipsa satis fertilis est: id mirabile aiunt in hac terra reperiri. Est lacus quidam magnus in ea, ab aquis montium collectus, uocatus mare† Chelucelam, in gyro habens circiter sexcenta milliaria, qui per totũ anni spatium nullos mittit pisces præterquam per quadragesimam usq; ad sabbatum sanctũ. Distat is lacus à reliquis æquoribus duodecim dietis. Aiunt quoque Euphratem fluuium, & alia quædam flumina in hunc ruere lacum.

† forte Caspiũ

De regno Mosul. Cap. XV.

REgnum Mosul ad orientem situm, partim confine est Armeniæ maiori, habitãtq; in eo Arabes Mahumetũ colentes, & multi Christiani, Nestoriani atq; Iacobini: quibus præest patriarcha magnus, quem ipsi Iacelich uocant. Fiunt ibi panni pulcherrimi ex serico & auro. Cæterum in montibus huius regni habitãt homines Cardi appellati, quorũ quidã Nestoriani sunt, alij Iacobini, & quidam Mahumeti sunt sectatores, atq; magni prædones.

De ciuitate Baldachi. Cap. XVI.

EST in pattibus illis ciuitas quædam insignis Baldachum nomine, quæ in scripturis sacris Susis appellatur, in qua manet prælatus magnus Saracenorum, quem ipsi Caliphũ uocant. Non inuenitur in partibus illis nobilior quàm illa sit ciuitas. Parãtur ibi ex auro & serico pulcherrimi panni, ĩq; sub uaria habitudine. Anno ab incarnatione domini M. CCL. magnus Tartarorum rex Allau obsedit, atque tam acriter oppugnauit hanc urbem, donec caperet eam. Erant tunc plura quàm centum millia armatorũ in ciuitate. sed Allau longe fortior illis erat. Cæterum Caliphus urbis dominus turrim habebat plenam auro, argento, & lapidibus pretiosis, atq; reliquis iocalibus, sed auaritiæ stimulis sauciatus noluit collectum thesaurũ in milites spargere, illisq; munera largiri, ideoq; ipse cum ciuitate periclitatus est: nam Allau rex obtenta ciuitate Caliphum cepit, & in turrim illam, in quã thesaurũ suum reposuit. coniecit. negatoque omni cibo & potu ait illi: Si thesaurum hunc non tam auare & tenaciter seruasses, teipsum & ciuitatẽ liberasses: nũc igitur fruere thesauro tuo & ex eo comede atq; bibe, quem tantopere dilexisti. In hunc itaq; modũ miser ille thesauro suo incumbens fame perijt. Transit per hanc urbem fluuius quidam magnus, atq; in oceanum Indicum se effundens, à cuius ostio urbs ipsa decem & octo distat dietis, ut citra magnũ incommodum innumeræ merces ab India ad eam adduci possint. Porrò fluuius ipse originem sumit à ciuitate Chisi. Est quoq; ciuitas alia inter Baldachum & Chisi, Bascia nomine, quæ magno palmarum nemore circundatur, de quo maxima dactylorum colligitur copia.

Haolonus

De ciuitate Taurisij. Cap. XVII.

IN illis quoq; partibus est Taurisium nobilissima ciuitas, in qua multiplices exercẽtur mercantiæ: nam sunt ibi gemmæ pretiosæ, panni auro texti atq; holoserici cum alijs uarijs mercibus. Et quoniam ciuitas in optimo sita est loco,

est loco, cõueniunt ibi plurimi negotiatores ex uarijs mundi partibus. ab India, à Baldacho, à Mosulo & Cremosor: ex Latinorum quoq; terris nonnulli nundinandi gratia illuc concedunt: nam mercatores plurimum hinc ditantur. Ciues Mahumetum uenerantur, licet quidam Nestoriani atq; Iacobini etiam ibi inueniantur. Sunt in circuitu ciuitatis horti pulcherrimi & amœni, unde incolæ plurimos & optimos colligunt fructus.

Quomodo miraculose mons quidam in alium locum fuerit translatus, Cax. XVIII.

ESt mons quidam in regione illa haud longe à ciuitate Taurisij, qui olim uirtute diuina à loco suo hac occasione dimotus est. Accidit semel ut Saraceni Euangelium Christi blasphemare uolentes, & ueluti uanã doctrinã Christianis improperantes dicerent: Est scriptum in Euangelio uestro: Si habueritis fidem sicut granũ sinapis, & dixeritis mõti huic, transi hinc, & transibit, & nihil impossibile erit uobis. Nũc igitur si fides uestra caret errore, amouete montem hunc, & probate Euangelij uirtutem. Et quoniam Christiani sub perfidorum illorum dominio erant, cogebantur uel montẽ illum transferre, uel Mahumeticam subire legem: & si neutrum facerent, gladio ferirentur. Tunc uir quidam in Christi feruens amore & fide, confortauit pusillanimes, & fusa oratione ad dominum cum tota fiducia dixit monti: abi hinc: quod uidente multitudine illico factum est. De quo miraculo multi Saracenorum conuersi, Christum confiteri cœperunt. *Miraculum fidei*

De regione Persarum, Caput XIX.

PErsia maxima & latissima est prouincia, fuitq; olim nobilis & magni nominis: nunc uero à Tartaris dissipata obscurior est quàm unquã fuerit: abijt tamen nomen eius in uiciniores quasq; prouincias, ut etiam hodie Persidis prouincia octo complectatur regna: quorum primũ uocatur Chasum, secundum Churdistam, tertium Lor, quartum Cielstam, quintũ Instanich, sextum Zerazi, septimum Socham, octauum Timochaim, & est in finibus Persarum: suntq; ibi equi magni & pulchri, ut etiam quandoq; unus ueneat pro ducentis libris Turonensibus. Ducunt autem eos negotiatores ad ciuitates Chisi & Curmosa, in litore maris sitas, unde in Indiam uenduntur. Asini quoq; ibi sunt plucherrimi & optimi, ut etiam unus uendatur pro triginta argenti ponderibus. Homines uero in regionibus illis pessimi sunt, rixosi, prædones & homicidæ, fidem Mahumeti profitentes. Mercatores passim occiduntur ab illis prædonibus, nisi cateruatim per itinera incedant. In ciuitatibus tamen sunt optimi artifices, qui in auro, serico, & opere acupictorio mirafaciuut. Abundãt bombice, tritico, hordeo, millio, alijsq; frumẽti speciebus. Vini quoq; & fructuũ habent ubertatẽ. De ciuitate Iasdi, Cap. XX.

IAsdi est ciuitas magna in eadem regione, in qua multæ fiunt mercantiæ. Habet quoque & ipsa subtiles artifices, qui in serico laborãt. Colunt etiã

Mahumetum. Vltra Iasdi per septem dietas non est ulla hominum habitatio usque ad ciuitatem Crermam: sed sunt loca campestria atque nemorosa, in quibus multæ sunt uenationes. Inueniuntur quoque ibi magni cõatices, & hi in magna multitudine.

De ciuitate Crermam. Cap. XXI.

CRermam est ciuitas insignis, ubi in montibus plurimi reperiuntur lapides, Turchici uulgo appellati. Sunt quoq; ibi mineræ chalybis & andanici. Item habent falcones nobiles, uolatum perniciſſimum habentes, minores tamen falconibus peregrinis. Habet Crermã artifices diuersorum armorum, qui fabricant frena, calcaria, sellas, spatas, arcus pharetras, & alia instrumenta iuxta usum patriæ illius. Mulieres uero distinentur opere plumario, facientes culcitras & ceruicalia speciosa. A Crermã ultra progrediendo itur per magnam planiciẽ, exactoq; septem dierum itinere peruenitur ad descensum quendam, qui duorũ dierum spatio uix tandem perficitur, uestigo semper in decliuum inclinato. In planicie multi inueniuntur perdices, itemq; castra & oppida. In decliui uero descensu sunt arbores multæ & frugiferæ, sed non est ibi habitatio nisi pastorum. Habet hæc regio hyemali tempore intolerabile frigus.

De ciuitate Camandu, & regione Reobarle, Cap. XXII.

VEnitur post hęc ad planiciem quandam magnam, ubi ciuitas quædam sita est Camandu nomine, quæ olim magna fuit, sed nunc à Tartaris diruta est, retinuitq; regio ab ea uocabulum. Inueniũtur ibi in magna copia dactyli, pistachi, poma paradisi, atq; alij uarij fructus, qui in regionibus nostris non crescunt. Habet quoq; regio illa aues quæ sincolinæ dicũtur, permisti coloris, albi, scilicet & nigri, quarum pedes & rostra rubescunt. Habet item boues maximos, & in uniuersum candidos, cornua breuia & minime acuta in capite gestantes, camelino gibbo dorso eorum imminente, unde tam fortes redduntur, ut ad magna onera gestanda facile assuefiant. Et quum clitellæ gibbo imponuntur, ut cameli genuflectunt, & rursum suscepto onere surgunt, sic ab hominibus edocti. Arietes illius regionis non minores sunt asinis, caudam ferentes tam longam & latam, ut triginta librarum pondus habeant. Sunt pulcherrimi & pingues, atq; ad esum optimi. Sunt præterea in huius regionis planicie multæ ciuitates & oppida, sed quæ muros habent luteos atq; incompositos, fortes tamen. Nam sunt in ea regione multi prædones, quos Caraonas uocant, habentq; regem. Vtuntur hi prædones incantationibus: & quando ad prædam excurrunt, arte illa diabolica id efficiunt, ut aër interdiu per magnum temporis spatium adeo obscuretur, ut à nemine uideri & caueri possint, prorogantq; huiusmodi caliginẽ interdum quinque, & aliquando septem diebus, & interim campos peruagantes in maximo numero, ut etiam quandoque turma eorum decem millia grassatorum complectatur,

Boues gibbosi

Arietes maximi

complectatur, in aciem bellatorum more se redigunt, & in latum diffusi sic procedunt, & quicquid obuiam illis uenit, homines & iumenta, capiunt, iuuenes uenum exponunt, senes uero occidunt. Ego Marcus qui hæc scribo, semel in hanc incidi caliginem: & quoniam parum aberam à castro, quod Canosalim dicitur, facile periculum euadere potui ad castrum fugiendo. Plures tamen è comitiua mea in retiaculum illud dæmoniacum incidentes, partim uenditi, & partim interfecti fuerunt.

De campestribus formosis, & ciuitate Cormos. Cap. XXIII.

PLanicies illa de qua iam dictum est, meridiem uersus extenditur ad spatium quinque diætarum. In extremitate uero eius incipit uia sensim descendere, ut per uiginti milliaria semper in præceps cogaris ire: & est uia ipsa pessima, atque ob prædatores periculis nō carens. Tandem uenitur ad campestria pulcherrima, quæ in longum ad duas diætas se extendunt, uocaturq; locus ipse Formosa. Abundat terra illa riuis aquarum, & arboribus palmarum. Est quoque ibi copia diuersarum auium, præsertim papagaiorum, quæ citra mare non habentur. Hinc peruenitur ad mare Creanum, in cuius litore sita est ciuitas Cormosa, optimum habens portum, ad quam multi conueniunt negotiatores, ab India aromata, margaritas, lapides pertiosos, pannos aureos & holosericos, dentesq; elephantorum, & alia pretiosa quæque adferentes. Est ciuitas illa regalis, habens sub se ciuitates & castra. Regio uero ipsa calida est & infirma. Si extraneus quispiam mercator in ea moriatur, rex terræ omnia eius confiscat bona. Vinum faciunt in illa terra ex dactylis, atque alijs optimis speciebus: tamen qui eo non sunt assueti, & primum bibere cœperint, uentris fluxum cient: qui uero assueti fuerint, mirum in modum pinguescunt. Incolæ loci non uescuntur pane triticeo & carnibus, sed comedunt dactylos, pisces salitos, & cepas. Naues habent non admodum tutas: nam non consolidant eas clauis ferreis, sed ligneis cum filis quibusdam, quæ fiunt ex corticibus nucum Indicarum. Hi cortices in modum corij parantur, unde fila scinduntur, & ex filis funes fiunt fortissimi, qui aquarum impetum & assultum ferre possunt, nec ab aquis facile corrumpuntur. Habēt naues illæ unas arbores, una uela, unosq; temones, nec nisi uno teguntur opertotio. Pice non linuntur, sed piscium sumime. Et quum in Indiam transfretant, equos & alia onera secum deferentes, multas amittunt naues, quòd mare illud admodum tempestuosum sit, & naues ferro non sint communitæ. Incolæ illius regionis nigri sunt, Mahumetíque legi addicti. Æstatis tempore, quando æstus intolerabiles sunt, non morantur in ciuitatibus, sed extra mœnia habent uiridaria aquis irrigata, & per canalia huc illucq; aquam trahūt, illicq; habitantes solis calorem aliquantulum subterfugiunt. Fit etiam non raro, ut à regione cuiusdam deserti, ubi nihil est præter sabulum, uentus quidam urens & uehemens spiret: & nisi homines illico fu-

gam caperent, nimio calore oppressi suffocarentur. Sentientes enim prima illius uenti spiracula, mox ad aquas confugiunt delitescunt que in eis, donec flatus expirauerit: atque in hunc modum ardorem illum ab arena alla tum effugiunt. Fit quoque in hac regione, ut sementem non nisi in Nouembri in terram spargant, & in initio Martij segetem demetant, quo tempore etiam alij fructus matureſcunt & colliguntur. Nam post Martium arborū folia & herbæ nimio calore percussæ exarescunt, ut per totam æstatem nec unum uirens folium, nisi iuxta aquas inueniàs. Mos est huius patriæ, quum quispiam paterfamilias mortuus fuerit: ut uxor eius relicta quatuor annis cō tinuis eum lugeat, singulis diebus semel fletui uacans. Conueniunt etiam ad defuncti domum consanguinei eius & uicini quiq;, magno rugitu illius mortem deplorantes, atque acerbas facientes querelas.

De regione quæ est inter ciuitates Cremos & Crermam.

CAPVT XXIIII.

VT etiam ad alias stylum uertā regiones, relicta iam India redeundum est mihi ad Crermam, ut hinc recto ordine progrediar ad eas quas uidi & lustraui terras. Igitur si gressum à Cremos uersus Crermam moueris, inuenies magnam & pulcherrimam quādam planiciem, nulla re quæ ad uictum pertinet carentem: præsertim tritico abundat: uerum panis ex eo confectus, ab ijs qui eo non sunt assueti, comedi non potest, adeo amarus est, ab amara aqua illi impasta. Abundant etiam incolæ dactylis, & alijs suauibus fructibus. Habent insuper thermas contra scabiem, & alias multas ægritudines efficaces.

De regione inter Crermam & Cobinam sita, Cap. XXV.

EVndo à Crerma uersus ciuitatem Cobinam, occurrit iter tædiosissimū, quippe quod in longum ad septem extenditur diætas, nullas ferè habēs aquas, nisi perpaucas, & has quidem salsas & amaras, uiridem præ se ferentes colorem, perinde ac si herbarum esset succus: & qui uel paululum ex eis delibauerit, uentris profluuium euadere non potest. Idem fieri solet si quispiam gustet sal ex ea aqua confectum. Necesse igitur est, ut uiatores aquam aliam secum portent, si modo non uelint siti periclitari. Iumenta quoq; ipsa horrent, quum aquam illam bibere coguntur, nec uentris fluxum ubi biberint subterfugiunt. Nulla propterea est in illo deserto habitatio hominū neque ferarū, exceptis onagris, quo'd nec cibum, nec potū illic habere possint.

De ciuitate Cobinam, Cap. XXVI.

COBinam est ciuitas magna, copiam habens ferri, chalybis, & audanici. Fiunt ibi specula de chalybe pulcherrima & magna. Fit quoq; ibi tutia quæ oculis medetur, & espondium, idq; in hunc modum: Habet regio illa mineras, ex quibus terram fodiunt, & in fornacem ignitam proiectam decoquunt, desuper crate ferrea uaporem ascendentē intercipiente, in qua uapor

cõglutinatus,tucia efficit. Materia uero grossior,que in igne remanet.espon dium uocatur.Sunt huius terræ incole Mahumeti sectatores.

De regno Timochaim,& arbore solis,quæ à Latinis arbor sicca uocatur. Cap. XXVII.

RElicta ad tergum ciuitate Cobina, occurrit desertum aliud, habens in longitudine iter octo dierum, estq; in eo ariditas magna: caret arboribus atque fructibus: & aquæ quas habet amarissimæ sunt,ut etiam iumenta eas bibere recusent: & nisi uiatores aquam secum deferrent, siti periclitarentur.Superato uero hoc deserto uenitur ad regnum Timochaim,in quo multæ sunt ciuitates & castra.Est regnum illud confine Persidi à parte Aquilonis,crescitq; in eius planicie arbor magna,arbor solis dicta,quæ apud Latinos arbor sicca uocatur. Hæc grossa est ualde, habetq; folia quæ ex uno latere sunt candida,ex opposito uero latere sunt uiridis coloris.Fructus nullos præter entios producit,eosq; in modum castaneæ buxini coloris. Patet campus ille circumquaque ad multa milliaria,ut nec unam in eo inuenias arborem.Aiunt Alexandrum Magnum ibi cum Dario conflixisse.Est autem tota terra regni Timochaim, saltem quæ inhabitatur, fertilis,& multarum rerum ferax, bonoq; aëre temperata. Habet etiam uiros pulchros,sed pulchriores mulieres.Mahumeti perfidiam sequuntur.

De tyranno quodam insigni & sicariis eius. Cap. XXVIII.

ESt in terris illis regio quædam Mulete dicta, ubi dominabatur princeps quidam pessimus,Senex de montanis dictus, de quo multa audiui: & quæ relaturus sum, ab aliis multis regionis illius incolis didici, qui,ita mihi dixerunt.Fuit princeps ille cum uniuerso populo suo, cui præerat, legi Mahumeti addictus. Is inauditam excogitauit malitiam: Nam homines quosdam sicarios seu gladiatores,quos uulgo Assasmos uocant, sibi adiunxit,& per illorum effrenem audaciam quoscunq; uoluit occidit, ut breui omnibus terrori esset.Porrò id hac impostura effecit.Erat in terra illa uallis quædam amœnissima altissimis septa montibus, intra quam uiridarium plantauit maximum & pulcherrimum floribus odoriferis & fructibus suauibus,atque alijs delectabilibus refertum herbis. Extruxerat etiam in illo horto palatia quædã egregia mira decorata pictura, & quicquid illis ornamento esse potuit,adhibuit.Porrò quæ ad totius corporis uoluptatem faciunt, non est opus ut multam de illis faciam mentionem, quum horto illi & palatijs non defuerint riuuli uarij, aqua,melle, uino & lacte fluentes,uaria musicæ artis instrumenta & melodiæ, choreæ, tripudia, palæstræ, uestes pretiosæ,& mirus apparatus omnium delectabilium rerum, quibus pro uoto fruebantur iuuenes quidam intra uiridariũ positi,qui aliud nihil faciebant,quàm quòd uitam beatam uiuebant,tristitiæ nullum dantes locum. Erat proinde in introitu horti castrum fortissimum,diligenti munitum custodia, per quod so-

lum, & per nullum alium locum patebat ingressus & exitus in hortum. Extra locum illum habebat senex ille, cui nomen erat Alaodim, iuuenes quosdam & uiros fortes, audacis atque præfracti animi, quos ad hoc ipsum instituebat, ut animi sui detestabile exequerentur propositum. Curabat illos informari in nepharia lege Mahumetica, quę obseruatoribus suis in uita futura carnales promittit uoluptates. Et ut eos obsequentiores sibi redderet, & ad omne uitæ periculum intrepidos, quum illi uideretur, faciebat eis, uel quibusdam eorum, dari potum quendam, quo inescati dementes fiebāt, & graui opprimebantur sopore, interimq; in uiridarium ducebantur: & quum sopore soluto euigilarent, & uiderent se tantis interesse delitijs, putabant se in paradisum dei raptos, uiuereq; cum Mahumeto legislatore ipsorum, & illis quæ promisit perfrui gaudijs. Quid plura? Gaudebant se ex seculi miserijs ereptos, & iam aliam atque felicem uiuere uitam. Sed quum paucis diebus his gaudijs interfuissent, senex quibus uolebat iterum memoratum potum bibendum exhibuit, & dementatos extra paradisum illam reduxit. Tunc illi ad se redeuntes, & reminiscentes quibus & quantis ad modicum tempus potiti fuissent gaudijs, supra modum dolebant, & tristes efficiebantur quod delitijs illis perpetuo frui non concessum sit, mortem libenter subituri, modo hac uita tam modice degustata, semper uiuant. Tunc tyrannus ille, qui dei prophetam se esse mentiebatur, aiebat illis: Audite me, & nolite contristari: si parati estis, ut pro mea obedientia mortem intrepide, ubi illata fuerit, subeatis, participes uos pronuntio futuros illorum gaudiorū quæ ad horam uidistis. At miseri illi mortem lucrum putantes, nihil tam difficile aiunt iuiungendum, quod pro illa beata uita consequenda non libenter subeant. Abutitur igitur tyrannus ille his prefractis hominibus ad innumera homicidia, quippe qui corporalem uitā prostituentes, contemnebant etiam mortē ipsam, & passim ad tyranni iussus in regione illa sic grassabantur, ut omnibus hominibus essent formidini, & nemo insaniæ illorum resistere auderet: sicq; fiebat, ut multæ regiones, & potentes uiri tyranno illi tributarij fierent.

De interfectione memorati tyranni, Cap. xxix.

ANno domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſecundo Allau rex Tartarorum, potenti exercitu tyranni illius castrū obsedit, cupiens tantum periculum è suis eliminare partibus. Et elapsis tribus annis cepit illum cum omnibus Assasinis suis: defecerant enim illis uictualia: & funditus abolenit locum, & homines interfecit.

De ciuitate Sopurgam & terminis eius, Cap. xxx.

RECedendo à præfato loco uenitur ad regionem quandam satis amœnā, quæ habet colles, planicies, & optima pascua, uberrimos denique fructus: est enim solum eius feracissimum: neque ullam habet penuriam præterquam aquæ: nam eundum est per quinquaginta aut sexaginta milliaria,

donec

donec aliquid aquæ inuenias: unde nisi uiatores aquam secum deferrent, sæpe siti periclitarentur, id quod etiam iumentis accidere solet. Festinanter igitur regio ipsa percurrenda est, præsertim ubi tanta est terræ ariditas. Extra illam siccitatem habet regio illa multas ciuitates & oppida. Incolæ Mahumetum agnoscunt. Post hęc uenitur ad ciuitatem Sopurgã, ubi omniũ uictualium reperitur copia: præsertim abundant ibi pepones, quos filis diuidunt non secus quàm cucurbitæ dissecantur, & desiccatos ad proximas terras uendendas portant, à quibus auide comeduntur, quum mellis ferè habeant dulcedinem. Sunt etiam in regione illa plurimæ uenationes bestiarũ & auium.

De ciuitate Balac, Cap. XXXI.

PRætereuntes inde uenimus in ciuitatem qnandam Balac nomine, quæ olim magna & nobilis fuit, sumptuosa habens marmorea palatia: nunc uero à Tartaris diruta est. In hac ciuitate ferunt Alexandrum Darij regis filiam in uxorem accepisse. Hæc ab Aquilone terminatur ad Persidis prouinciam. Quòd si hinc soluas & procedas inter orientem & Aquilonem, non inuenies ad duas dietas ullam habitationem: quia habitatores loci tot molestias à latronibus & prædonibus passi, coacti sunt fugere ad montana, loca, scilicet tutiora. Inueniuntur ibi aquæ multæ, atq; uenationes bestiarum plurimæ: sunt quoque illic leones. Viatores quoniam nihil alimenti in itinere inueniunt, uictualia secum deferunt, quę pro duobus diebus illis sufficiant.

De regno Taicam & terminis eius, Cap. XXXII.

EXacto itinere duorũ dierum quos memorauimus, occurrit castrũ quoddam Taicam uocatũ, ubi frumẽti magna est copia, agerq; ipse pulcherrimus. Sunt ibi quoque montes salis ad meridiẽ extensi, tam magni, ut totus mundus hinc sal sufficiens habere posset. Est autem sal ipsum tam durum, ut non nisi cum ferreis malleis è montibus erui possit. Quòd si ultra ab isto loco procedas, inter plagam, scilicet, orientalem & aquilonarem eundo, post tres consummatas diætas ueniesad ciuitatem Scassem, licet alia quoq; oppida in itinere occurrant. Huius regionis incolæ omnes Mahumetum colunt: bibunt tamẽ uinum, cuius terra illa sicut & frumenti atque fructuum maxime est ferax: imò tota die nihil agunt, quàm quòd calicibus euacuandis incumbunt. Est uinum illud coctum & optimum. Homines uero sunt pessimi, sed optimi uenatores: nam abundat terra eorum bestijs syluestribus. Nudi caput incedunt, nisi quòd uiri chordula quadam longitudinis decem palmorum caput ligant. Eẽ bestiarum uero syluestrium, quas capiunt, pellibus indumenta sibi parant, sicut & caligas & calceamenta, nec alijs utuntur uestibus.

Montes salis

De ciuitate Scassem, Cap. XXXIII.

CIuitas autem Scassem in planicie est sita, habetq; in circumiacentibus montibus multa castra. Fluit etiam per medium eius magnus quidam

Sues spinosi

fluuius. Sunt in regione illa multi sues spinosi, qui quum capiuntur, spinis suis sæpe homines & canes lædunt: nam canes à uenatoribus in porcos pto uocati, adeo irităt & cõmouent feras illas, ut simul cõcurrentes terga sua, qui bus spinæ innituntur, uehementer commoueant, atque stimulos ipsos uehementia quadam excutiant, atque in uiciniores homines & canes uibrẽt. Habet gens illa linguam propriam: pastores eius morantur in montibus, uendicantes sibi cauernas pro habitaculis. Itur hinc per tres diætas ad prouinciã Balascię, atq; intermedio itinere nulla humana occurrit habitatio. Necesse igitur est ut uiatores cibum & potum secum portent.

De prouincia Balascię. Cap. xxxiiii.

BAlascia est prouincia magna, habetq; linguam propriam, cultui Mahumeti dicata. Reges eius, qui iure hæreditario sibi inuicem succedunt, ab Alexandro Magno originem duxisse feruntur. Producit hæc eadem prouincia lapides pretiosos atque magni ualoris, qui à nomine regionis balasci uocantur. Nemo citra capitis pœnam audet huiusmodi lapides uel fodere, uel extra regionem asportare, nisi cum licentia & consensu regis: omnes enim illi lapides regis sunt, & is mittit eos quibus uult uel pro dono, uel pro solutione tributi: multos etiam commutat pro auro & argento. Vsqueadeo autem terra illis turgescit laipdibus, ut ad regem parum hinc rediret emolumenti, si passim omnibus permitteret eos fodere & distrahere: nam sic lapis ipse uilior redderetur. Suppeditat quoque mons alius in hac prouincia lazulum, de quo fit azurum optimum, quale etiam in mundo non inuenitur. Elicitur autẽ ex mineris non secus ac ferrum: præbent quoque mineræ argentum. Regio ipsa ualde frigida est. Equos habet multos & optimos, magnos & uelloces, qui tam duras & fortes in pedibus habent plantas & ungulas, ut ferramento opus non habeant, etiam quantumliber per saxa & montes currant. Abundat præterea regio ipsa uenatione bestiarum & auium. Habet quoq; herodios, seu optimos falcones. Fert ager eius triticum optimum, hordeum & millium in magna copia. Oliuis caret, sed ex nucibus & sosima oleum conficiunt. Incolæ extraneas gentes minime metuunt, eo quòd introitus in prouinciam sunt multum arcti, nec possunt hostes facile irrumpere. Ciuitates eorum & castra arte & natura munita sunt. Sagittarios habent certos, & uenatores optimos. Induuntur ut plurimum corio: nam uestes laneæ & lineæ ibi haberi nequeũt, nisi pro magno pretio. Mulieres tamen nobiles utuntur pannis lineis & bombicinis,

De prouincia Bascię, Cap. xxxv.

PRouincia Bascię distat à regione Balascię decem diætis. Et est regio ipsa ualde calida: unde fit ut homines nigri sint, sed astuti atque mali. Linguam habent propriam: & in auribus gestant inaures aureas & argenteas, atq;

teas, atq; margaritas. Vescuntur carnibus & riso: idololatræ sunt, incantationibus & dæmonum inuocationibus uacantes.

De prouincia Chesimur, Caput XXXVI.

PRouincia Chesimur distat à Bascia per diætas septem. Incolæ eius linguam propriam habent, & idololatræ sunt, idola consulentes, atque responsa à dæmonibus recipientes. Faciunt quoque arte diabolica, ut aër in caliginem condensetur. Bruni coloris sunt, hoc est, nigricantis: nam regio temperata est. Carnibus uescuntur & riso, & tamen macilentissimi sunt. Ciuitates ibi multæ sunt & oppida. Rex eorum nulli tributarius est, quia neminem timent, desertis undique uallati, quo fit ut difficilis ad eos sit accessus. Sunt in hac prouincia quidam eremitæ, qui in monasteriis & cellis idolis seruiunt, cum magna cibi & potus abstinentia deos suos honorantes, quos etiã plurimũ reuerentur, & cauent ne eos offendant, nepharia illorũ mandata transgrediendo. Vnde & uulgo in magno honore ñ habentur eremitæ. *Monachi*

De prouincia Vocam, & montibus in ea altissimis, CAPVT XXXVII.

HIc iam iterum occurreret India, si iuxta priorem tramitem progrederer, sed quia illam in tertio libro descripturus sum, iam aliam uiam pergere statui, ad Balasciam, scilicet, redeuntes, & hinc inter plagam Aquilonarem atque orientalem iter facientes. Igitur spatio duorum dierum uenitur ad flumen quoddam, ubi multa sunt castra & uillæ: & homines illorum locorum probi sunt, & in armis strenui, sed Mahumetum colunt. Rursus spatio aliorum duorum dierum uenitur ad prouinciam Vocam, quæ subiecta est regi Balasciæ, habens in longum & latum spatium trium diætarum. Incolæ eius habent linguam propriam, & colunt Mahumetum. Sunt etiam strenui bellatores atque boni uenatores: nam abundat regio illa sylueſtribus animalibus. Hinc si discedas ad orientalem plagam, ascendendum tibi erit per tres continuos dies, quousque peruenias ad montem altissimum, & quo altior non est in mundo. Ibi etiam inuenitur inter duos montes planicies quædam amœna, & in ea fluuius pulcherrimus, iuxta quem optima sunt pascua, ita ut in illis equus aut bos macilentus decem dierum spatio pinguescat. Est ibi copia animalium sylueſtrium: præsertim inueniuntur ibi arietes sylueſtres maximi, longa habentes cornua, ex quibus uaria uasorum genera efflinguntur. Continet planicies illa in longitudine spatium quod duodecim diebus peragrari potest, uocatur'que Pamer. Sed si longius progrediare, deserti speciem præ se fert: nec est ibi ulla habitatio humana, aut ulla herba uirens. Coguntur itaq; uiatores secum ferre ea quæ illis sunt necessaria, pro corporis sustentatione. Nulla quoque ibi apparet auis, propter frigus, & nimiam terræ eleuationem, quæ pabulum nullum administrare potest animalibus. Ignis si quandoque ibi accendatur, obstante nimia regionis frigiditate, non *Vocam*

te, non est ita lucidus, nec adeo efficax in sua actione, ut in locis demissioribus. Hinc uia ulterius ducit inter orientem & Aquilonem per montes, colles atque ualles, in quibus multa inueniuntur flumina, nulla autem habitatio humana, nec ulla herba: uocatur que regio ipsa Belor, omni tempore hyemis effigiem præ se ferens, eaq; facies perseuerat, donec uiator quadraginta diætas absoluat. Pro tot etiam diebus necesse est ut uictum secum deferat. In montibus tamen altissimis hinc inde hominum habitationes conspi ctunt, sed qui pessimi & crudeles sunt, idololatriæ dediti, qui ex uenatione uiuunt & corio uestiuntur.

De prouincia Cassar. Cap. XXXVIII.

POst hæc peruenitur ad prouinciam Cassar, quæ magno Cham tributaria est. In ea sunt uineæ, uiridaria, arbores frugiferæ, bombix, & aliæ agrorum possessiones. Incolæ uero habent linguam propriam, & sunt negotiatores & artifices, atque lucri gratia per prouinciam discurrentes, adeoq; auare diuitijs inhiant, ut uix satis de partis edere audeant. Mahumeti quoque legi parent: tametsi quidam Christiani Nestoriani ibi inueniantur, qui suas quoque habent ecclesias. Regio patet quinq; diætarum spatio,

De ciuitate Samarcham, & miraculo columnæ in ecclesia facto.

CAPVT XXXIX.

SAmarcham ciuitas magna & egregia est in regione illa, tributaria nepoti magni Cham. In hac habitant Christiani cum Saracenis, hoc est. Mahumetanis. Accidit uero his temporibus in ea diuina uirtute tale miraculum. Frater magni Cham, nomine Cigatai, qui regioni illi præfuit, persuasus à Christianis baptismi suscepit sacramentum. De quo Christiani gaudentes, fauore illius ædificauerunt basilicam magnam in illa urbe, in honore diui Ioannis Baptistæ. Porro architecti ecclesiam illam tali fabricauerunt ingenio, ut tota eius testudo uni niteretur marmoreæ columnæ, quæ medium ecclesiæ tenuit locum. Habebant tunc Saraceni insignem lapidem qui omnibus modis ad hoc quadrabat, ut basis loco præfatam sustineret columnam. Raptus igitur à Christianis, in fundamento columnæ locatus est. De quo Saraceni dolentes hiscere non audebant, quum princeps ad hoc ipsum annuisset. Factum est autem, ut aliquanto post tempore princeps ille moreretur, & illi filius eius succederet in regno, non autem in fide. Tunc Saraceni ab eo obtinuerunt, ut Christiani lapidem illum, quem columnæ suppossuerant, reddere cogerentur. Et quum illi pretium satis dignum offerrent, recusarunt Saraceni quicquam aliud accipere quàm lapidem. Quod hac impostura faciebant, ut Christianorum ecclesia funditus destrueretur. Christiani itaque uidentes durum esse contra stimulum calcitrare, aliò confugere nequiuerunt, quàm ad deum, & ad sanctum suum Ioannem Baptistam, quem lachrymosis oculis inuocare cœperunt. Aduenientе itaque die

quando

quando lapis sub columna auferendus erat, ne ecclesia diutius maneret, nutu diuino longe aliud accidit, quàm perfidi sperauerant Saraceni. Siquidem columna ipsa adeo subleuata est ab ipsa basi, ut trium palmorum spatium inter utriusque lapidis superficiem interceſſerit, & columna ipsa iam testudinem ecclesiæ non ferret, sed uiceuersa testudo columnam portaret, id quod in hunc usque diem perseuerat,

De prouincia Carcham, Cap. XL.

RVrsum ab hac urbe digressi uenimus in prouinciam Carcham, quinq; quasi dierum itinere in longum procedentes. Hæc omnium uictualium habet copiam, subiecta dominio nepotis magni Cham. Incolæ Mahumetum colunt. Habitant tamen inter eos quidam Christiani Nestoriani.

De prouincia Cotam, Cap. XLI.

PRouincia Cotam sequitur prouinciã Carcham, sita inter plagam orientalem & aquilonarem. Subiecta est dominio nepotis magni Cham, habetq; ciuitates & oppida multa. Metropolis eius uocatur Cotam. Extenditur prouincia in longum itinere octo dierum. Nullius rei quæ ad uictũ pertinet in ea est defectus, Habet copiam bombicis, atq; uineas multas & optimas. Homines uero sunt imbelles, sed boni artifices & negotiatores. Mahumetum agnoscunt.

De prouincia Peim. Cap. XLII.

PRogredientibus ultra per eandẽ plagam occurrit prouincia Peim, extensa in longum quinque dierum itinere. Subiecta est magno Cham, habetq; multas ciuitates & castra. Metropolis eius uocatur Peim iuxta quam currit fluuius, in quo pretiosi inueniuntur lapides, nempe iaspides & chalcedonij. Incolæ regionis reuerentur Mahumetum, & sunt eximij artifices atq; negotiatores. Abundant bombice, & uictualium habent copiã. Est consuetudo in hac prouincia, quando maritus quispiam ob certã causam in alium locum commigrat, & infra uigesimam diem domum non redit, licebit uxori alium ducere maritum priore relicto, Ididem licitum est uiro, posteaquam domum reuersus fuerit, ut, scilicet, impune matrimonium cum alia cõtrahat uxore. De prouincia Ciartiam. Cap. XLIII.

POst hæc uenitur ad prouinciam Ciartiam, quæ est sub dominio magni Cham, habetq; ciuitates & astra multa. Metropolis eius, unde etiam ipsa denominata est, uocatur Ciartiam. Reperiuntur ibi in fluminibus multi lapides pretiosi, præsertim iaspides & chalcedonij, quos negotiatores deferunt ad prouinciam Cathai. Est prouincia Ciartiam multum fabulosa, plurimas habens aquas amaras, unde sterile solum redditur. Quando extraneus aliquis exercitus hanc transit prouinciam, incolæ eius omnes cum uxoribus, filijs, animalibus, & cuncta suppellectile fugiunt in aliam regionem uiciniorẽ, ubi pascua & aquã bonam inueniũt, ibiq; morantur donec hostium

exercitus

exercitus transierit: & quum hostium effugiunt conspectum, uentus adeo delet uestigia eorum arenæ impressa, ut superuenientes hostes illorum iter nequaquam explorare possint. Si uero Tartarorum exercitus, quibus subiecti sunt, eorum pertransierit terram, ipsi non fugiunt, sed animalia duntaxat in alium abigunt locum, quod Tartari pro acceptis uictualibus nihil rependãt. Recedendo ab hac prouincia, sabulum quinq; dierum spatio terendum est, ubi nulla ferè alia aqua, quàm amara inuenitur. donec perueniatur ad ciuitatẽ Lop nomine. Et nota quòd omnes iam memoratæ prouinciæ, nempe Casear, Carcham, Cotam, Peim, & Ciartiam usq; ad ciuitatem Lop, ponuntur intra magnæ Turchiæ terminos.

De ciuitate Lop & deserto maximo. Cap. XLIIII.

LOp est ciuitas magna, ad introitũ deserti magni, inter orientem & Aquilonem sita. Incolæ eius Mahumetum colunt. In ea faciunt sibi mercatores, qui desertum transire cupiunt, parare cuncta necessaria. Quiescunt etiã in ea aliquãtisper, prouidentes sibi de fortibus asinis & camelis, quos uictualibus onerant. Et quando in deserto uictualia deficere incipiunt, interficiunt asinos, uel in deserto relinquunt, quia non poterunt amplius illis de pabulo prouidere quousq; desertum superauerint. Camelos tamen libentius seruãt, quod pauco sustententur cibo, & grauia onera ferant. Offert desertum illud magnum uiatoribus, aliquando aquas amaras, sed frequentius aquas dulces, ut ferè singulis diebus per illos trigínta dies, quibus desertum ipsum uix pertransiri potest, aquam recentem inueniant, sed quæ interdum adeo modica est, ut nõ omnibus mercatoribus simul euntibus sufficiat. Est desertum illud multum montuosum: & ubi ad planiciẽ peruenitur, illic per sabulũ eundum est. Est in uniuersum sterile & squalidum, nullumq; propter pabuli penuriam animalibus præstat habitaculum. Cernuntur & audiuntur in eo interdiu, & sæpius noctu, dæmonũ uariæ illusiones. Vnde uiatoribus summe cauendum est, ne multũ ab inuicem seipsos dissociẽt, aut aliquis a tergo sese diutius impediat: alioquin quamprimũ propter montes & colles quispiam comitũ suorum aspectum perdiderit, ut non facile ad eos perueniat: nam audiuntur ibi uoces dęmonum, qui solitarie incedentes propriis compellãt nominibus, uoces fingentes illorũ quos comitari se putant, & à recto itinere abductos in perniciem deducunt. Audiuntur interdum in aëre cõcentus musicorum instrumentorũ, sed frequentius sonitus rympanorum. Est igitur huius deserti transitus periculis plenus.

Dæmonũ præstigiæ

De ciuitate Sachion, & combustione corporũ mortuorũ. Cap. XLV.

SVperato deserto peruenitur ad ciuitatem Sachion, quæ sita est in ingressu prouinciæ magnę Taguth ubi inę Mahumeti cultores pauci inueniũtur Christiani Nestoriani. Sunt quoq; ibi plurimi idololatrę, qui etiã linguã propriã habent. Vrbis huius incolę negotiationibus nõ uacant, sed de fructi

bus terræ

bus terræ uiuunt. Habet denique urbs ipsa multa monasteria diuersis idolis consecrata, in quibus multa offeruntur sacrificia, & dæmonibus magna à populo exhibetur reuerẽtia. Et quando homini filius aliquis nascitur, statim commendat eum idolo alicui, atq; in honorem eius anno illo in domo sua nutrit arietem, quem anno à natiuitate filij reuoluto, proximo illius idoli festo una cum filio offert cum multis cærimonijs & magna reuerentia. Postea coquuntur carnes arietis, & idolo denuo offeruntur, dimittunturq; ante idolum tamdiu suspensæ, donec completæ fuerint nephandæ orationes, quas ante ipsum iuxta consuetudinem suam murmurare solent. Et in primis rogat pater idolũ cum magna instantia, ut filium sibi commendatum conseruet. Officio finito, immolatas carnes ad locum alium deferunt, & consanguinei illius omnes pariter congregati, carnes illas cum magna religione comedunt, ossa uero decenter in uasculo quodam conseruãt. Cæterum in mortuorum parentatione his utũtur cærimonijs, Curant proximi quiq; ut corpora exanimata cõburantur in hunc modũ. Primo interrogant astrologos, quando mortuus in ignem sit coniiciendus. Tũ illi quærũt quo anno, quo mense, die & hora is qui in fata cõcessit, sit natus: constellationeq; perspecta, indicãt diem quando sit comburendus. Alij uero mortuum corpus aliquot diebus reseruant, aliquando septem diebus, quandoq; per mensem, nõnunq; per sex menses, domi capsam illi parãtes, & tali ingenio latera compaginantes, ut nullus fœtor ex ea exhalare possit. Corpus etiam ipsum aromatibus condiunt, & capsam pulchre depictam panno pretioso operiunt: & singulis diebus quibus cadauer domi tenetur, hora prandij mẽsa iuxta capsam præparatur, uino & cibo per integræ horæ spatium desuper positis, putantes defuncti animam de appositis manducare. Et quãdo defuncti corpus est offerendũ, astrologi cõsuluntur qua ex parte id sit faciendũ. Nam si porta aliqua dum cõstrueretur caruit bonis fatis, illã indicãt fugiendã atq; incongruã per quã mortuorum cadauera efferantur, indicãtq; aliam quę huic rei accõmoda sit, aut nouam iubent in pariete fieri aperturam. Dum uero funus per ciuitatem portatur, lignea tuguria in uia construũtur, atque sericis & aureis pannis cooperiuntur: & quũ defuncti cadauer ante ea portatur, effundunt in terram uina & delicata cibaria, putantes defunctum in alia uita his recreari rebus. Antecedunt etiam funus ipsum uaria instrumenta musices, inquorũ concentu maxima est iucũditas. Et quum ad locum combustionis uentũ fuerit, scribũt & pingũt super chartas imagines uirorũ ac mulierum, itemq; multorum denariorũ, quæ omnia simul cum cadauere comburuntur. Aiunt enim defunctũ illum tot seruos & ancillas, animalia & denarios in alia uita habiturum, quot cum eo fuerint imagines combustæ, uicturusq; sit perpetuo in diuitijs illis & honore. Hanc superstitionem seruat ferè ubiq; cæcitas paganorum in partibus orientis, quum cadauera defunctorum comburunt.

Dæmonum cultus

Funerandi mos

De prouincia Camul, Cap. XLVI.

CAmul prouincia est intra magnam prouinciam Tanguth, subiecta imperio magni Cham, habens ciuitates multas & oppida, Attingit autem terra Camul duo deserta, magnum scilicet, de quo iam supra diximus, & aliud quoddam minus. Abundat hæc prouincia his quæ pro uitæ sustentatione homo opus habet. Habent incolę huius regionis linguam propriam, & ad aliud non uidentur nati, quàm uacare ludis & tripudijs. Idololatræ sunt & cultores dæmonum, ad hoc ab ipsis persuasi, quando uiator quispiam pertransiēs ad domum alicuius hospitij gratia diuertit, suscipit eum paterfamilias cum magno gaudio, atq; præcipit uxori & toti familiæ, ut quamdiu ille apud eos manere uoluerit non excludatur, sed illi in omnibus obediant. Ipse uero interim discedit, non reuersurus quamdiu hospes in ædibus suis manserit. Et uxor interim paret hospiti ut marito suo. Sunt mulieres illius regionis formosæ: & uiri à dijs suis hac dementati sunt stultitia, ut putent sibi glorioſum esse si eas uiatoribus prostituant. Tempore uero quo regnauit Mogut magnus Cham & rex omnium Tartarorum, audita hac populi Camul stultitia, mandauit ipsis ne amplius seruarent hanc detestabilem consuetudinem, sed potius uxorū suarum custodientes pudicitiam, communia pararent hospitia, in quæ aduenæ & superuenientes diuerterent uiatores, & prouinciam tanta non fœdarent turpitudine. Viri uero Camul audito hoc regis mandato, plurimum sunt contristati, missisq; nuntijs & muneribus, instantissime rogarunt, ut tam graue reuocaret edictum, & traditionem illam, quam à suis senioribus ueluti per manus acceperunt, non aboleret, maxime quum compertum haberent se propter illud hospitalitatis beneficium deorum suorum cōsequutos gratiam, & terram nunquam deorum munere sua destitutam fœcunditate. Rex uero Moguth audita querela, acquieuit petitioni illorum, & reuocans mandatum dicebat, Quod ad me attinet, uobis mandaui ut detestabilem illam & toto orbe in auditam aboleretis consuetudinem: sed quia opprobrium honorem ducitis, habete opprobrium ut optastis. Nuntij itaque alias portantes literas, quæ priores cassauerunt, uniuerso populo magnum attulerunt gaudium. Et is mos usq; in hodiernum diem à populo illo custoditur.

Hospitalitas mira

De prouincia Chinchinthalas, Caput XLVII.

POst prouinciam Camul sequitur prouincia Chinchintalas, quæ ab Aquilone confinis est deserto, habetq; in lōgitudine iter sexdecim dierum, subiecta dominio magni Cham. Habet ciuitates & castra multa. Populus eius in tres diuisus est sectas. Pauci quidam confitentur Christum, & hi sunt Nestoriani: alij Mahumetum colunt, tertij idola adorant. Est in hac prouincia mons, in quo inueniuntur mineræ chalybis & audanici: itemq; salamandræ, de quibus fit pannus, qui si in ignem proiectus fuerit. non comburi potest. Fit autem pannus ille de terra in hunc modum, ut quidam è socijs meis, uir singulari

singulari prædítus industria, Curficar nomine, Turchus me edocuit, qui in prouincia illa mineralium operi præfuit. Inuenitur in monte illo minera quædam terræ, quæ fila producit lanæ haud dissimilia: & hæc ad solem deficcata in mortario æneo teruntur, deinde lauantur, & quicquid terrenum illis adhæret submouetur: demum fila illa sic purgata & attenuata, ut alia lana nentur, atq; in pannum contexuntur. Et quando pannos illos uolunt dealbare, proiiciũt eos ad horam in ignem, & tunc ex flammis illæsi educuntur niue candidiores. Haud secus purgant eos, quando maculas aliquas contraxerint: nam lotura alia præter ignem illis non adhibetur. De salamandra uero serpente, qui in igne uiuere dicitur, nihil explorare potui in orientalibus regionibus. Aiunt Romæ mappam quandam haberi, ex salamandra contextam, in qua sudarium domini inuolutum retinetur, quam rex quidem Tartarorum Romano misit pontifici.

De Prouincia Suchur, Caput XLVIII.

A Tergo relicta prouincia Chinchintalasi, ducit iter ad orientem, & per decem continuas diætas nulla reperitur habitatio, nisi in paucis locis, quibus superatis, uenitur ad prouinciam Suchur, quæ plures habet habitationes & oppida. Metropolis eius uocatur Suchur. In hac prouicia inter multos idololatras pauci inueniuntur Christiani. Sũt autẽ omnes magno subiecti Chã. Negotiationibus non uacant, sed de fructibus terræ uiuunt. In cunctis huius prouinciæ montibus inuenitur reubarbarum, quod inde per mercatores ad diuersas mundi portatur terras.

De ciuitate Campition, Caput XLIX.

EST Campition ciuitas magna & insignis, principatum habens in regione Tãguth. Sunt in ea Christiani, Mahumetani, & idololatræ. Habent idololatræ multa monasteria, in quibus idola sua colunt. Porrò idola illa sunt formata uel ex lapide, uel ex ligno, uel ex luto desuper deaurata. Inter hæc quædam sunt tam magna, ut decem passus contineant longitudine, terræ ac si supini iacerent affixa, iuxta quæ parua sunt posita idola, quæ maioribus reuerẽtiam exhibere uidentur. Habent hæc idolorum portenta etiam suos sacrificuculos & religiosos, qui cæteris honestius uiuere uidentur: nam quidam seruãt castitatem, multumq; cauent ne deorum suorum legem præuaricentur. Totum anni circulum per lunationes computant, nec alios habent menses, aut hebdomadas præter lunares. In his lunationibus obseruant quinq; cõtinuos dies, in quibus nullam bestiam uel auem occidunt, nec carnem comedunt: uiuunt etiam honestius quàm in reliquis diebus. Habent idololatræ in hac ciuitate hũc morem, ut quis triginta aut plures ducat uxores, iuxta quòd multas nutrire potest: prima tamen cæteris dignior habetur, & magis legitima censetur. Non recipit uir ab uxore dotem, sed ipse in animalibus, uel seruis aut

pecunia iuxta possibilitatem suam conuenientem assignat dotem. Si uxor uiro fiat odiosa, licitum est illi eam à se repudiare iuxta quod ei libuerit. Accipiunt etiam uxores in secundo gradu sibi attinentes, similiter nouercas. Et multa peccata quæ apud nos grandia censentur, apud illos licita reputantur. Viuunt in multis non secus quàm bestiæ, ut satis mihi mores eorum sunt perspecti, qui unà cum patre meo atque patruo per anni spatium ob quædam negotia in hac ciuitate mansi.

De ciuitate Ezina, & alio deserto magno, Caput L.

A Ciuitate Campition itur per duodecim diætas usque ad Ezinam ciuitatem, quæ affinis est arenoso deserto Aquilonem uersus. Sunt ibi cameli multi, & alia animalia multa, atque aues diuersi generis. Incolæ uero idolatræ sunt, de terræ fructibus uiuentes, & à negotiationibus abstinentes, Præparant quoque sibi uiatores in hac ciuitate commeatum, qui uolunt transire per desertum illud magnum, quod uergit ad Aquilonem, & non nisi quadraginta dierum spatio pertransiri potest. Nulla inuenitur in hoc deserto uirens herba, sicut nec ulla habitatio, nisi perrara in montibus quibusdam & uallibus, ubi aliqui homines æstatis tempore morantur, In quibusdam etiam locis inueniuntur feræ syluestres, præsertim onagri, qui ibi in magna discurrunt multitudine. Omnes autem iam memoratæ prouinciæ pertinent ad prouinciam magnam Tanguth.

De ciuitate Tarocoram, & origine dominij Tartarorum, Caput LI.

SVperato memorato deserto, peruenitur ad ciuitatem Tarocoram, quæ est ad Aquilonarem plagam, unde originem duxit Tartarorum dominium. Nam habitarũt primum in campestribus regionis illius, carentes ciuitatibus & oppidis, solum pascua quærentes, & aquas pro pecoribus nutriẽdis, nec habebãt de gente sua principem, sed tributa pendebãt magno cuidam regi Vncham nomine, quem hodie uulgo presbyterum Ioannem uocant. Sed indies incrementa sumentes, & seipsis fortiores euadentes, cœpit rex Vncham timere, ne aliquando ab ipsis offenderetur, atque in rebellionem prorumperent. Vt igitur potentia eorum minueretur, cogitabat operæpretium se facturum, si illos ab inuicẽ in partes secerneret, atque in diuersas regiões collocaret. At illi nolentes à se inuicem disgregari, transierunt omnespariter in desertum uersus plagam Aquilonarem, magnam occupantes regionẽ, in qua tuti esse possent, nec regem suum timerent, negato etiam illi tributo.

Vncham

Tartari regem ex seipsis eligunt, & discordia inter eum & regem Vncham nascitur. Caput LII.

PAucis transactis annis, Tartari omnium consensu eligunt ex seipsis uirum probum & sapientem regem, Cinchis nomine, anno scilicet domini

mini M. CLXXXVII. cui coronam imponentes, & omnes circumquaque qui de gente illa erant concurrentes, uoluntario animo illi obediẽtiam & subiectionem pollicentur. Ille igitur ut erat uir prudens, subiectos optime gubernabat, atque breui tempore octo prouincias cepit, & regno suo adiecit. Et quãdo ciuitatem aliquam aut castrum cepit, neminem sinebat occidi, aut rebus suis spoliari, qui saltem imperio suo sponte se submittebat, atque secum ad alias proficiscens ciuitates, illi operam suam libens impendebat, Hac itaque humanitate usus, effecit ut mirum in modum ab omnibus amaretur. Itaque uidens se in tanta sublimari gloria & potentia, destinatis nuntijs ad regem Vnchã, cui quondam tributa pendebat, rogabat ut illi filiam suam in uxorem collocaret. Quod ille ægerrime ferens, cum indignatione respondit, Malo filiam meã Vulcano consecrare, quàm seruo meo dare in uxorem. Et eiectis Chinchis nũtijs aiebat, Dicite domino uestro: Quia ad tantam creuisti superbiam, ut præsumas petere filiam domini tui in uxorem, en ne potiaris uoto tuo, faciam eam amara interire morte.

Vincitur rex Vncham à Tartaris, Caput LIII.

AVdiensuero rex Chinchis molestam regis Vncham responsionem congregato magno exercitu, profectus est hostili animo contra regem Vncham, castraque posuit in planicie quadam magna Tanduc nomine, & mittens ad regem, denuntiat illi ut se defenderet. At ille ueniens cum maximo exercitu, descendit ad campestria, & castra sua posuit iuxta castra Tartarorum. Tunc Chinchis Tartarorum rex præcepit incantatoribus & astrologis suis, ut illi indicarent qualem euentum prælium futurum esset habiturum. Tunc astrologi scindentes arundinem per longum in duas partes, posuerunt diuisiones ipsas in terram, unamq; uocauerunt Cinchis & alteram Vncham, dixeruntq; regi: Interim quo nos inuocationes legerimus deorum, nutu ipsorum fiet, ut hæ duæ partes arundinis adinuicem pugnent. Et cuius pars super alteram ascenderit, ille rex uictoriam in prælio obtinebit. Multitudine itaque ad spectaculum illud concurrente, cœperunt astrologi murmurare precationes suas & legere incantationes, & mox commotæ sunt partes arundinis contra se pugnantes, donec tandem pars Chinchis ascenderet super partem Vncham. Quo uiso, Tartari de futura certiores facti uictoria confortati sunt. Tertia igitur die prælium commissum est, & multis utrinque cadentibus, uictoria tandem penes Chinchin remansit. sicq; factum est, ut Tartari regnum Vncham penitus sibi subiugarint. Regnauit autem Chinchis post mortem Vncham sex annis, in quibus multas acquisiuit prouincias: & quum ultimo castrum quoddam expugnare moliretur, accessitque propius, sagitta in genu percussus, interijt, sepultus in monte Alchai, ubi & reliqui Tartarorum principes huius successores, & qui de eius sunt progenie

omnes sepeliuntur, etiam si centum dierum spatio funus fuerit adducẽdum.

Catalogus regum Tartarorum, & de sepultura eorum in monte Alchai, Caput LIIII.

PRimus Tartarorum rex uocatus est Chinchis, secundus Cui, tertius Barchim, quartus Allau, quintus Mongu, sextus Cublai, qui modo rerum potitur, cuius potẽtia maior est quàm omnium suorum prædecessorum: imò omnia Christianorum regna atq; Saracenorum si unum essent regnum, uix adæquarent regnum Tartarorum, id quod suo loco manifestius fiet, ubi potentiam eius & dominium descripsero. Porrò quando corpus magni Cham tumulandum defertur ad montem Alchai, hi qui ipsum ad sepulturam comitãtur, perimunt passim eos quos in uia obuios habent, dicẽtes, Ite & domino nostro regi seruite in alia uita. Tanta enim insania percussi sunt à satan, ut credant taliter occisos, in futura uita regis obsequio mancipandos. Nec modo sic contra homines insaniunt, uerum & in equos sæuiunt, quos obuiam uenientes iugulant unà cum defuncti regis optimis equis, putantes illos regi usui futuros. Quando corpus magni Cham Mongu huius prædecessoris ad montẽ Alchai sepeliendum ductum fuit, milites funus concomitantes, feruntur circiter uiginti millia hominum prædicta occasione interfeciſſe.

Crudelis superstitio

De generalibus moribus & consuetudinibus Tartarorum, Cap. LV.

MVlieres Tartaræ uiris suis fidelissimæ sunt. Absurdum est apud eos & intolerabile uitium, si quispiam ad proximi sui uxorem præsumat accedere: & hoc unico studio apud eos cauetur, ne alter alteri in hac re iniuriam inferat. Id tamen apud eos honestum & licitum ducitur, ut quisque tot ducat uxores quot nutrire potest, licet prima cæteris principalior & honorabilior iudicetur. Præter sorores, omnes consanguineas quæ in lateralibus lineis comprehenduntur ducunt uxores, etiam nouercam, si pater mortuus fuerit. Sic fratre defuncto licebit superstiti fratri fratris relictam ducere uxorem. Viri ab uxoribus non recipiunt dotes, sed ipsi uxoribus atq; earum matribus dotes assignant. Propter uxorum multitudinem, Tartari plurimos habent filios. Nec est uxorum multitudo Tartarie admodum onerosa, quum illæ suis laboribus multa lucrentur. Sunt præterea ad familiæ gubernationem, & ad ciborum præparationem multum solicitæ. Non minori cura reliqua domus exequuntur officia. Viri uero uenationi, aucupijs atque armorum exercitijs sunt intenti. Nutriũt Tartari multos geges boum, ouium, & aliorum iumẽtorum atq; pecorum, & cum illis morantur in locis pascuosis, æstate quidem in montibus & frigidioribus locis ubi pascua & ligna inueniunt, hyeme uero ad calidiores regiones se trãsferunt, ubi pabulum pro animalibus inueniũt. Domunculas habent in modum tabernaculorum filtro opertas, quas secum deferunt quocunque migrant. Nam possunt eas plicare & extendere, leuare & deponere. Ostia earum semper Austro obuertunt. Habent quoque

quadri

qnadrigas filtro coopertas, quæ à camelis trahuntur, in quibus uxores, filios & utensilia necessaria secum uehunt, atque à pluuiarum iniuria defendunt.

De armis & uestibus Tartarorum, Caput LVI.

ARma quibus Tartari prælij tempore induuntur, non sunt ex ferro fabre facta, sed ex corio forti atque solido parata, quale est corium bubalorum & aliorum animalium quæ habent duriora tergora. Sunt sagittarij optimi, à pueritia ad arcuum exercitia assueti. Vtuntur etiam clauis & gladijs, sed rarius. Illi qui cæteris ditiores sunt, utuntur indumētis sericis & aureis, & sub his deferunt pelles delicatas uulpium, aut armelinorum, aut aliorum animalium præsertim quæ uulgo Zebellinæ uocātur, quæq; reliquis pellibus pretiosiores iudicantur.

De cibis Tartarorum, Caput LVII.

VEscuntur Tartari cibis grossioribus, præsertim carne, lacte & caseo. Inhiant quoque uenationibus tam mundorum quàm immūdorum animalium. Nam equos & carnes comedunt, atque reptilia quædam quæ in magna copia apud illos inueniuntur. Bibunt lac equarum, quod taliter præparant, ut uideatur esse uinum album, non admodum insipidus potus. Vocatur ab ipsis Chuinis.

De Idololatria & erroribus Tartarorum, Caput, LVIII.

COlunt Tartari pro deo numen quoddam ab illis confictum, quod Natagai uocant, putantq; illud deum esse terræ, qui curam de ipsis ac filijs eorum, de fructibus terræ atq; regibus pecorum gerat. Hoc numen in maximo habent honore, nec est aliquis qui in domo sua illi non imaginem dedicauerit. Et quoniam credunt numini Natagai esse uxorem & liberos, collocant etiam ipsi iuxta penates suos imagunculas quasdam uxoris ac filiorum loco: uxoris quidem simulachrum ad sinistram, & filiorum imagines ante faciem idoli collocantes. His idolis magnam exhibent reuerentiam, præsertim quando uadunt ad prandium & cœnam: tunc enim antequam ipsi comedunt, perungunt ora imaginum pinguedine carnis coctæ, & partem prandij aut cœnæ extra domum in honorem illorum ponentes, credūt deos hinc cibari. Quo facto, ipsi ad mensam euntes comedunt. Si Tartari alicuius moriatur filius, qui nōdum duxit uxorem, & item alterius moriatur filia innupta, cōueniunt utriusq; defuncti parentes, & inter defunctos cōnubium faciunt: conscriptisq; cōtractus illius literis, iuuenem & puellam in charta pingunt, & hanc cum pecunia cōtributa atq; utēsilibus & supellectile Vulcano deuouēt, credentes defunctos in alia uita matrimonialiter cōiūctos. Faciūt quoq; pro hac re solēnes nuptias, & de præparatis cibis nonnihil hinc & hinc diffundūt, ut sponsus & spōsa his quoque uescātur. Quo facto, parentes & consanguinei defunctorum tali putant se affinitatis uinculo coniunctos, ac si nuptiæ illæ sponsis adhuc uiuētibus fuissent celebratæ.

Cōiugium inter mortuos

De ſtrenuitate & induſtria Tartarorum,

CAPVT LIX.

SVnt Tartari homines bellicoſi, ſtrenui in armis, & ad ſubeundos labores intrepidi. Non ſunt effœminati, molles, & delitijs aſſueti, imò toleratiſſimi laborum & inediæ. Fit non raro ut per integrum menſem nihil aliud comedant præter lac iumentorum & carnes animalium quæ in uenationibus capiunt. Equi quoque eorum dum belligeratum uadunt, ſola herba quam in paſcuis inueniunt nutriuntur. Inſident armati equis ſuis tota nocte, & equi interim nihilominus paſcuntur ubicunque bona inuenerint paſcua, Ipſi quoque exiguo contenti ſunt cibo, quantumlibet magnos ſubeant & perficiant labores. Ad capiendum ciuitates & fortalicia, ſingulari & magna utuntur aſtutia, Quum bellandi cauſa in remotas partes expeditionem parant, nihil ſecum præter arma portant atque parua tentoria, ſub quibus pluuiæ tempore latitant. Portat etiam quilibet ſecum duo uaſcula, quæ uulgo flaſcones uocant, in quibus lac quod bibant ferunt, & ollam coquendis carnibus adaptandam. Quum uero ſine mora ad remotiſſimas partes concedere uolunt, accipiunt ſecum lac in modum ſolidæ paſtæ ſiccatum, quod in aquam tritum, potum illis & cibum præbet.

De iudicijs & iuſtitia Tartarorum, Caput LX.

MAdefactores hoc modo puniunt. Si quis furatus fuerit rem parui ualoris, & uita priuari non commeruit, cæditur fuſte ſeptem uicibus, aut decem & ſeptem, aut uiginti & ſeptem, aut quadraginta & ſeptem, pro menſura peccati ictus inferendo, idq; uſque ad cētum, addendo ſemper decem. Aliqui tamen nonnunquam ex his percuſſionibus moriuntur. Quòd ſi quis furatus fuerit equum uel rem aliam, pro qua occidi meruit, merſo mucrone in uentrē eius occiditur. Quod ſi uitam ſuam liberare uoluerit, reſtituet furtum in nonuplo. Qui equos, boues, & camelos habent, ſigna ſua pilis eorum inurunt, atque ſine cuſtode ad paſcua emittunt. Minutis tamen animalibus adhibēt paſtorum cuſtodiam. Hæ primæ Tartarorum fuerunt conſuetudines: uerū quū iam inter uarios mixti ſint populos, nonnihil à prioribus degenerauerūt moribus, & populis quibus coniuncti ſunt, conformes ſe fecerunt.

De campeſtribus Bargu, & extremis inſulis Aquilonis, Caput LXI.

REtardati ſumus nonnihil in tartarorum moribus & conſuetudinibus deſcribendis, nunc uero alias orientalis regionis luſtrabimus prouincias, eo incedentes ordine, quo reliquas hactenus deſcripſimus. Relicta ciuitate Carocaram, à monte Alchai Aquilonem uerſus uenitur ad campeſtria Bargu, quæ in longitudine quadraginta habent diætas. Incolæ illorum

illorum

locorum uocantur Meditæ, parentq; magno Cham, Tartarorum habentes mores. Sunt homines syluestres, & uescuntur carnibus animalium, quæ uenatione capiunt, maxime ceruorum, quorum magnam habent copiam, & adeo cicures faciunt, ut illis atq; equis uel asinis insideant. Carent blado & uino. In æstate maximas exercent auium & syluestrium animalium uenationes, quorum carnibus per hyemem uiuant, nam hyeme tam uolatilia quàm alia animalia propter immensum illius regionis frigus aufugiunt. Post terminum dictarum quadraginta diætarum, peruenitur ad oceanum, ubi in montibus nidificare solent herodij siue falcones peregrini, qui inde ad magni Cham curiã perferuntur. Nec inueniuntur ullæ aliæ aues in his montibus præter herodios & aliam auiculæ speciem, qua pascuntur herodij. In insulis maris illius nascuntur grifalchi in magna copia, qui inde ad magnum Cham deferuntur. Grifalchi uero qui de Christianorum terris ad Tartaros portãtur, non perferuntur ad magnum Cham, quum ille ijs abũdet auibus, sed perueniunt ad eos Tartaros, qui Armenis & Cumanis confines sunt. In illis Septentrionalibus partibus insulæ suut quædam, quæ tantum uergunt ad Aquilonem, ut polus arcticus illis uideatur ad meridem deflectere.

De regione Egrimul, & ciuitate Singui, Caput LXII.

HIc redeundum erit nobis ad ciuitatem Campition, de qua paulo superius mentionem fecimus, ut inde ad alias digrediamur prouincias, quas nondum descripsimus. Igitur si à ciuitate Campition uersus orientem itinere quinq; dierum procedatur, audiuntur in locis intermedijs nocturno tempore horribiles uoces dæmonum, donec ueniatur ad regnum Erigimul, & ad regnum Cerguth, quæ sunt regna magna magno Cham subiecta, Ibi inueniũtur Christiani Nestoriani, idololatræ & Mahumetani. Sunt ibi multæ ciuitates & castra. Hinc si inter oriẽtem & meridiem procedatur, uenitur ad prouinciam Cathai. Est tamen inter Cathai & regnum Cerguth ciuitas quædã Singui nomine, magno Cham tributaria: ubi etiam triplex illa memorata inuenitur hominum secta. Inueniuntur etiam ibi boues syluestres pulcherrimi & grandes ueluti elephantes, pilos habentes albos & nigros, longitudine trium palmorum. Multi etiam ex his bobus domestici facti, ad onera ferenda instituuntur: alij ad aratrum ligati, breui tempore magna inuertunt arua. Inuenitur in hac prouincia muschum optimum, & quo melius in mundo non inuenitur. Est enim animal quoddam pulchrum in hac prouincia, catti habens magnitudinem, & pilos grossos ut ceruus, pedes quoque habens ungulatos, & dentes quatuor, duos supra & duos infra longitudine trium digitorum: iuxta umbilicum uero inter cutem & carnem uesicam habet sanguine plenam, & sanguis is est muschum. à quo tam suauissimus exhalat odor. Incolæ huius regionis idololatræ sunt, & libidinis sectatores, corpore pingues & naso

Muschum

& naſo paruo, pilis labia obſidentibus. Mulieres pulchræ ſunt & albæ. Et uiri quando uxores ducere uolunt, quærunt magis pulchras quàm nobiles aut diuites. Vnde ſæpe fit ut uir nobilis & magnus pauperem ducat uxorẽ, ſed formoſam, matri illius dotem aſſignans. Negotiatores & artifices plurimi ibi inueniuntur. Patet hæc prouincia longitudine uiginti quinque diætarum, & eſt admodum fertilis. Sunt in ea maximi faſiani, caudas habentes longitudinis decem palmorum aut octo. Inueniuntur etiam ibi alia multa auium genera, quæ pulcherrimas habent pennas, diuerſis & elegantibus diſtinctas coloribus.

De prouincia Egrigaia, Caput LXIII.

PRocedẽdo ulterius uerſus orientem, ſeptemq; exactis diætis, occurrit prouincia Egrigaia, in qua plurimæ ſũt ciuitates & caſtra. Eſt enim de prouincia magna Tanguth, cuius principalis ciuitas uocatur Calacia. Incolæ eius idololatræ ſunt, præter aliquot Chriſtianos Neſtorianos, qui ibi tres habent eccleſias. Subiecti ſunt omnes magno Cham. Inueniuntur in ciuitate Calacia panni, quos Zambilotti uocant, de lana alba & camelorũ pilis cõtexti, quibus uix pulchriores in mundo inueniuntur. Deferuntur autem per negotiatores ad diuerſas mundi regiones.

De prouincia Teuduch, Gog & magog, & ciuitate Cianiganiorum, Caput LXIIII.

AB Egrigaia prouincia eundo ad orientem, ducit iter ad prouinciam Teuduch, in qua ſunt ciuitates & caſtra multa, ubi etiam manere conſueuit rex ille magnus, & toto orbe terrarum nominatiſſimus, uulgo presbyter Ioannes dictus. Modo autem prouincia illa tributa pendet magno Cham, habens regem qui eſt de progenie presbyteri Ioannis. Cæterum omnes magni Cham poſt mortem illius qui à Cinchis in prælio fuit occiſus, tradiderunt filias ſuas illis regibus in uxores. Et licet ibi ſint aliqui idololatræ, & itẽ aliqui Mahumetani, tamen maior pars prouinciæ fidem obſeruat Chriſtianam: & hi Chriſtiani primas tenent in hac prouincia: præſertim ubi eſt gens quædam, Argon uocata, quæ reliquis populis ſagacior eſt & elegantior. Sunt etiam ibi regiones Gog & Magog, quos illi nominant Lug & Mungug. In his locis reperitur lapis Lazuli, de quo fit azurum optimum. Fiunt quoque ibi Zambilotti optimi de pilis camelorum: & item panni de auro & ſerico diuerſarum habitudinum. Eſt ibi ciuitas Sindacui nomine, in qua fiunt arma pulcherrima & optima, diuerſorum generum, pro exercitibus neceſſaria. In montibus huius prouinciæ ſunt magnæ mineræ argenti, & multiplices uenationes ſylueſtrium beſtiarum, uocatur'que regio montium Ydiſa. Diſtat tribus diætis à memorata ciuitate alia ciuitas Cianiganiorum, in qua eſt palatium maximum, magni Cham habitatio, quãdo ad illam diuertit ciuitatem. Proficiſcitur autem ſæpius illuc, quia iuxta ciuitatem ſunt lacunæ, in quibus

diuerſorum

diuersorum generum aues inueniuntur, præsertim grues, fasiani, perdices, & his similes aues. Hæ aues capiuntur grifalchis, herodijs seu falconibus, habetq; rex ipse in hoc summam delectationem. Sũt ibi quintuplices grues: quę dam habent alas nigras ut corui, aliæ sunt albæ & candidæ, habentes pennas plenas oculis aurei coloris, ut sunt apud nos caudæ pauonum: rursum aliæ inueniũtur ibi nostris haud dissimiles: sunt deindæ aliæ quæ sunt paruæ, sed habentes pennas longas & pulcherrimas, rubro nigróque permixtas colore. Quinto sunt ibi grues grisei coloris, oculos habentes rubeos ac nigros, & hæ sunt ualde magnæ. Est iuxta hanc ciuitatem uallis quædam, in qua multæ sũt casæ, in quibus maximus numerus nutritur perdicum, qui seruantur pro rege illuc pro tempore diuertente. *Grues quintuplices*

De ciuitate Ciandu & nemore eius, itemq; de festiuitatibus quibusdam Tartarorum, Caput LXV.

A Ciuitate Cianiganorum tres sunt diætæ contra Aquilonem ad ciuitatẽ Ciandu, quam ædificauit magnus Cham Cublai, extruens in ea maximum ac pulcherrimum palatium, marmore constans, & auro adornatum. Iuxta palatium istud est nemus regale, muris undiq; cinctum, quorum circuitus patet miliarijs xv. In nemore uero sunt fontes & flumina, atq; prata, & uariæ bestiarum species, ut cerui, damulæ, capreoli cum falconibus, qui regi in uoluptatem & cibum seruantur pro tempore, quando illuc diuertit. Diuertit autẽ sæpe uenationi operam daturus equo insidens, ducitq; secum leopardum domesticum, quem in ceruos & damulas prouocat, captamq; bestiam grifalchis tradit, atq; in hac re spectanda miram capit uoluptatem. In medio nemoris domus quædam de arundinibus constructa pulcherrima consistit intus & foris deaurata, & uarijs picturis adornata, atque tali artificio communita, ut à pluuia nequaquam illi iniuria fieri possit. Potest quoque domus ipsa in modum tabernaculi dissolui atque deponi, & rursum erigi. Nam sustinetur quando erecta fuerit circiter ducentis funibus sericis. Porrò arundines ex quibus cõstat, habent singulæ quindecim passus in longitudine, & in spissitudine tres palmos: ex quibus fiunt columnæ, tabulæ & compagines, sed & imbricamenta. Nam diuiduntur arũdines iuxta nodos, & pars illa per medium scissa duas præbet tegulas, quæ domo superpositæ eam à pluuiarum defendunt stillicidijs. Solet magnus Cham tribus mensibus per annum illic habitare, scilicet in Iunio, Iulio atque Augusto, nam est ibi aëris conueniens temperies, caretq; locus ipse solis ardoribus. His igitur mensibus domus erecta manet, cæteris uero temporibus deposita & conuoluta seruatur. Proinde die uigesimo octauo Augusti rex à ciuitate Ciandu discedens, proficiscitur ad locum alium dijs suis solenne facturus sacrificium. à quibus sperat sibi, uxoribus, filijs, & animalibus quæ possidet uitam & sanitatem concedi. Nam habet armẽta magna equorum alborum & equarum albarum, quæ putãtur excedere numerũ decem

decem millium. In hac autem festiuitate præparatur lac equinum in uasis decē tibus, & rex ipse manibus suis propriis diffundit hinc inde lac illud pro honore deorum suorum, arbitrans & a magis suis sic edoctus, quòd dū lac bibant effusum, & soliciti sint conseruatores omnium eorum quæ possidet. Post sacrificium illud nephandum, bibit rex de lacte equarum albarum, nec ulli alteri licet illa die bibere de lacte illo, nisi fuerit de progenie regis, præter populum quendam regionis illius Horiach uocatum, qui hoc etiam gaudet priuilegio, propter uictoriam quandam magnam, quam pro magno Cham Chinchis obtinuit. Hic igitur ritus die uigesimo octauo Augusti solenniter in perpetuum à Tartaris obseruatur. Hinc etiam fit ut equi albi atque equæ in magno à populo illo habeantur honore, Comeduntur etiam in hac prouincia carnes hominum, qui publico iudicio ad mortem cōdemnati sunt. Qui uerò ex ægritudine moriuntur, horum carnes non comeduntur. Habet magnus Cham magos, qui dæmonum arte obtenebrant & in caliginem conuertunt aërem, luce super palatium regis clara permanente. Agunt etiā hi magi, ut rege iuxta mensam sedente, scyphi eius aurei dæmonum arte ab alia mensa quæ in medio aulæ consistit, regia portans uasa, super mensam regis exiliant, dicuntq; se id secreta quadam efficere arte. Et quando festa idolorum suorum celebrant, dantur illis à rege arietes, quos cum lignis aloēs & thure ceu odoriferum sacrificium dijs offerunt, coctasq; arietis carnes cum cantu & maxima lætitia idolis deuorandas exhibent: ius uero carniū ante idola effundunt, asserentes sic deorum suorum promereri clementiam, qui terris fertilitatem largiantur.

De monachis quibusdam idololatris, Cap. LXVII.

INueniuntur in regione illa plurimi monachi, idolorum cultui deputati. Habent hi monasterium quoddam magnum, oppiduli habens magnitudinē in quo sunt circiter duo millia monachorum, qui idolis seruiunt, rasura & ueste à laicis sequestrati. Nam radunt caput & barbam, uestemq; induunt religiosam. Hi in idolorum solennitatibus magnis clamoribus cantant, luminaria multa in templo accēdunt, alijsq; compluribus distinētur stultis cærimonijs. Sunt & alijs locis monachi & uarij idololatræ, quorum quidā multas habent uxores, alij uero pro honore deorum suorum caste uiuunt, uitam austerā ducentes, nam nihil comedunt præter farinæ purgamenta aquis diluta. Vestiuntur quoque pannis rudibus & asperis, coloris abiecti, & lecti molliciem uitantes, dormiunt super rigentia stramina. Alij tamen monachi qui laxioris sunt uitæ, iudicant hos tam austere uiuentes hæreticos, quòd non debito uiuēdi modo deos colant.

MARCI PAVLI VENETI DE REGIONIBVS ET PROVINCIIS ORIENTALIBVS, LIBER SECVNDVS.

De potentia & magnificentia Cublai regis maximi Tartarorum, Caput I.

IN hoc secũdo libro scribere institui de magnificentia, põpa, sumptuositate, potẽtia, diuitijs, & imperij administratione Cublai Tartarorum summi Imperatoris, qui nostro æuo regni sceptra gubernat. Is enim in sua magnificentia & dominio longe superat omnes prędecessores suos, adeo ampliauit imperij sui limites, ut ferè totum orientem suæ habeat subiectum potestati. Is ex prosapia Chinchis primi Tartarorũ principis satus, sextus Imperator illius terræ fuit, anno scilicet domini M.CCLVI. regnare incipiens, & populo magna sapientia atq; grauitate præsidens. Est uir strenuus, in armis exercitatus, corpore robustus, atq; animo ad res gerendas promptus, consilio pollens, & in populi gubernatione prouidus atque circunspectus. Nam priusquam imperij consequeretur fasces, sæpe strenuũ in bellis egit militem, atq; in cunctis ut prudẽtem uirum se gerebat. Interim tamen quo regno præfuit, nõ nisi semel ad pugnam processit, sed filios suos & alios aulicos loco sui illuc destinauit.

Qualiter Cublai rex à patruo suo Naiam rebellionem sustinuit, Cap. II.

DIximus Cublai regem semel ad pugnam egressum, sed modo causam explicabimus. Anno domini M.CCLXXXVI. patruus eius Naiam nomine quum triginta esset annorum, & multis populis atq; regionibus esset præfectus, iuuenili elatus uanitate, motus est contra dominum suum Cublai, maximum contra eum ducens exercitum, & ut felicius pugnaret, asciuit in auxilium alium quendam regem Caydu nomine, qui nepos erat Cublai Imperatoris, sed odio habebat eum. Rebellioni igitur assensum præbens, promisit se in propria uenturum persona, conductis cẽtum millibus militum. Hi igitur ut conduxerunt, conuenire decreuerunt cum suis copijs in planicie quadam, pariter Imperatoris terras inuasuri. Porrò Naiam in exercitu suo habuit circiter quadraginta millia militum.

Qualiter Cublai se contra hostes muniuit, Cap. III.

NOn autem latuit Cublai Imperatorem, quid cõsanguinei sui molirentur contra eũ, & quàm acerbo animo contra ipsum concitati essent, publica facta conspiratione. Quapropter per caput suũ & Imperialem coronã iurauit, quòd se defenderet ab illis, & uindicaret hostium suorum audaciã. Vnde in uiginti duobus diebus comparauit exercitum maximum, nempe

trecenta sexaginta millia equitum,& peditum centum millia,idq; ex his qui uicini erant ciuitati Cambalu.Et quanq; longe maiorem potuisset congregare exercitũ,tamen quia subito & quasi ex improuiso uoluit irruere in hostes,noluit diutius morã trahere in aggregando maiori exercitu, ne institutum eius Naiã hosti patefieret & fugam meditaretur,aut ad tutiora loca exercitũ suum perduceret.Habuit quidem Imperator tunc & alios exercitus in armis,sed quos contra diuersas miserat prouincias expugnãdas,& hos quoque reuocare noluit,quo minus hosti consilium suum aperiretur. Interim aũt mandauit omnes uias maxima custodiri diligẽtia,ne expeditio sua ullo pacto Naiam hosti innotesceret,atq; præsentire posset aduentum suũ. Vnde cuncti euntes & redeuntes á regis custodibus tenebantur,ne uel aliquid rumoris ad Naiam perueniret.Rebus itaq; sic se habentibus,cõsulit rex Cublai astrologos,quando fata felicem sibi indicarent profectionem, & qua hora itineri se accingere debeat.Qui omnes paribus uotis regi cuncta felicia prædicunt,adesseq; aiunt tempus quo de hostibus triumphet.

Quomodo Cublai deuicerit Naiam, Caput IIII.

IGitur Cublai Imperator cum exercitu suo soluens, profectus est usq; ad planiciem ubi Naiam adhuc præstolabatur aduentum Caydu regis, qui illi suppetias erat laturus.Et Cublai ad collem quendam castrametatus,quieuit illa nocte cum exercitu suo. Populus uero Naiam nihil sibi metuens nec periculi aliquid adesse sciens,inermis per planicie uagabatur, genio largius uacans.Et tranfacta nocte,ut dies terris reddi cœpit,Cublai Imperator in collẽ ascendens,exercitum suũ in duodecim distinxit acies, tria millia militum una habente acie.Pedites uero iuxta milites tali collocati sunt ordine, ut in quibusdã aciebus duo pedites lanceas tenentes,duo militũ stiparent latera. Rex uero ipse sedebat in castro quodã mirabili super quatuor constructo elephantos,in quo etiam regale erat uexillum.At exercitus Naiam ubi uidisset insignia,& acies Cublai uehementer expauit,quippe qui adhuc expectabant subsidium regis Caydu.Et continuo currentes ad tentoriũ Naiã qui cum concubina quam adduxerat dormiebat,excitauerunt illum. At ille quantocyus potuit,exercitum suũ in acies disposuit.Est autem consuetudo omnium tartarorum,ut tubis primum clangorem edant,& tangant cuncta exercitus instrumenta,atq; altis uocibus cantẽt, & tandẽ signo á rege dato, arma contra hostem corripiant.Sic quum uterq; exercitus suas absoluissent cantilenas,iubet Cublai buccinis signum dare,& hostem aggredi. Illico aũt manus conserere cœperunt,& tam atrox prælium inierunt,ut putares imbrẽ sagittarum & iaculorum per aërẽ descendere.Balistis laxatis, mutuo gladijs & lanceis se conficiunt.Erat quidem Naiã professione,& nomine Christianus,sed non operum fidei sectator,signaueratq; principale uexillũ suũ crucis signo,habẽs secũ nõ paucos Christianos.Cõmissum est itaq; prælium ab initio

initio diei usq; ad meridiē,& ceciderunt multi ex utroq; exercitu, donec tandem Cublai superior euaderet,& hostē in fugā uerteret. Mox autē ut populus fugere cœpit, Naiam captus est,& ingens multitudo in fuga ipsa occisa.

Quomodo Naiam suffocatus fuerit, Caput v.

REx itaq; Cublai captum habens hostem suum, iussit ut confestim occideretur, qui ausus fuerat contra dominū suum arma mouere, & rebellionem excitare. Sed quoniam erat de prosapia sua, noluit ut sanguis regius de stirpe sua funderetur, ne terra regium biberet sanguinē, aut sol uel aēr uiderēt mala morte quēquam de regali progenie natum interire. Iussit igitur ut tapeto inuolutus atq; ligatus, tamdiu hincinde duceretur, agitaretur, traheretur & impelleretur, donec cōtracto anhelitu suffocaretur. Hoc aūt mor tuo, optimates sui & cunctus populus qui euadere potuerūt, inter quos multi fuerunt Christiani, sponte se submiserunt domino & obedientiæ Cublai Imperatoris. Et tunc quidem quatuor prouinciæ accesserūt ditioni eius, quarum nomina sunt, Funotia, Cauli, Barscol & Sinchintingui.

Compescit Cublai Iudæos & Saracenos crucis Christi contemptores, Caput vi.

POrrò Iudæi & Saraceni qui in exercitu Cublai fuerunt, cœperunt Christianis, qui cum Naiam uenerat exprobrare, & dicere quod Christus, cuius signū Naiam in uexillo habuerat, non potuerit suis auxilio esse: hasq; contumelias cotidie Christianis obiecerūt, Christi potentiam ut inanem irridentes. Christiani uero qui ad regis Cublai obedientiam uenerant, indignum rati ut talia ferrent cōuicia, quæ gloriam Christi minuerēt, conquesti sunt Imperatori quales illis inferrētur iniuriæ. At ille cōuocans Iudæos & Saracēos, ad Christianos conuersus ait, Deus uester & crux eius noluit quidē Naiam præsidium ullum ferre, uerum uos propterea nolite erubescere, quoniam deus bonus & iustus, iniustitiæ & iniquitati patrocinari minime debuit. Naia domini sui proditor extitit, atq; contra omnem æquitatem rebellionem excitauit, & quidem dei uestri auxiliū in sua malicia implorauit. Sed ille ut deus bonus & rectus, noluit fauere illius criminibus. Vnde mandans Iudæis & Saracenis, cæterisq; Christiani nominis blasphematoribus interdicebat, ne ullus eorū Christianorū deum aut crucē eius amplius blasphemare præsumeret. Sic illis silentium impositum est. Cublai uero tumultu sedato, cum uictoria & gaudio ad ciuitatem suam Cambalu est reuersus.

Qualiter magnus Cham remuneret milites suos parta uictoria, Caput vii.

POrrò præfectos, exercituū duces, atq; alios antesignanos milites, rex Cublai quum uictor è bello redit, honorat hoc modo. Eum qui ante præerat centum militibus, in gradum sublimiorem collocat, atque mille præficit militibus: & sic gradatim reliquos belli duces in dignioré ponit statū, do-

natq; illis aurea & argentea uasa, tabulas, priuilegia atq; immunitatem. Et hæc quidem priuilegia tabulis uel bracteis per sculpturas imprimuntur. Ex uno latere scriptura huius tenoris cõtinetur: Propter dei magni uirtutem, & propter gratiã magnã quã Imperatori cõtulit, nomẽ magni Chã benedictũ sit. In alio uero latere sculpta est imago leonis cũ sole uel luna, uel imago grifalchi, aut reliquorũ animaliũ. Quicũq; autẽ habet tabulã cum leone & sole atq; luna, quando procedit in publicũ, defertur palliũ supra eũ in signũ magnæ autoritatis. Qui aũt grifalchi habet imaginẽ, potest secũ de loco uno ad aliũ ducere uniuersam cuiuscunq; principis uel regis militiã. Sicq; omnia in suum distributa sunt ordinem, tabulis indicãtibus quibus obediri oporteat. Et si quis iuxta tabularum expressionem obedire noluerit, contempseritq; præscriptam autoritatem, ut rebellis Imperatori, interficitur.

De forma Cublai atq; uxoribus, filiis & ancillis eius. Cap. v.

REx Cublai est homo admodũ pulcher, statura mediocri, non nimis pinguis, nec nimis macilẽtus, faciem habet rubicundã atq; candidã, oculos magnos, nasum pulchrũ, & omnia corporis lineamẽta debita proportione consistẽtia. Habet uxores iiij. quas legitimas cẽset, & succedit ei in regno primæ primogenitus. Et quælibet harũ quatuor, peculiarẽ curiam, eamq; regalẽ in proprio palatio tenet, habẽs circiter trecentas electas pedissequas & famulas, multosq; ministros eunuchos, & aliã familiam plurimã. Habet prẽterea rex ipse concubinas multas. Nã est inter Tartaros natio quædã, quæ dicitur Vngrac, quæ mulieres habet admodum formosas, & moribus conspicuas, de quibus nutrit in palatio suo circiter centũ, quæ scilicet elegãtiores sunt formæ & super has constituit matronas quasdã, quarũ officiũ est, ut illarũ curã gerãt, & diligẽter cõsiderent, quando in infirmitatẽ ceciderint, aut maculam aliquã contraxerint: alioquin regis complexibus frui nõ poterunt. Ex his cõcubinis sex deputãtur tribus diebus ac noctibus pro custodia regiæ cameræ: & dum rex uadit dormitũ, aut è lecto mane prosilit, assistunt ei ut ministræ, atq; in cubiculo eius dormiũt. Quarta uero die sex aliæ prioribus in dicto ministerio succedũt, tribus diebus & totidẽ noctibus regi obsequentes. Et his rursum aliæ sex succedunt, cõtinuaturq; hæc permutatio, donec omnes centum ministerio regis fuerint adhibitæ. Porrò de quatuor legitimis uxoribus habet rex Cublai xxij, filios, uocatusq; fuit primæ uxoris primogẽitus Chinchis, qui illi successurus erat in imperio, nisi ante patrẽ in fata concessisset. Is itaq; reliquit filium, nomine Temur, qui est homo strenuus, prudẽs, & in militia exercitatus, succedetq; auo in imperio loco patris sui defuncti. Cæterũ de ancillis & famulabus suis habet rex Cublai xxvij. filios, qui omnes in aula sua sunt magni barones. De palatio eius quod est in Cambalu, &

loci amœnitate, Caput IX.

TRibus anni mẽsibus, nempe Decembri Ianuario & Februario Cublai

rex

rex in regia ciuitate Cambalu moratur, ubi palatiũ habet miro artificio ex tructũ. Ambitus enim eius continet milliaria iiij quadratura qualibet unum milliare cõplectente. Et est murus is spissus ualde, decẽ passibus in altum cõ surgẽs. Superficies eius extrinseca colore albo & rubeo nitet. In singulis quatuor muri angulis palatium pulchrum & magnum, fortalitij loco cõditum est. Sic in medio cuiuslibet quatuor murorũ, palatiũ egregiũ extructum est: eaq; in uniuersum octo sunt. In his cõseruantur arma, instrumẽta, tormentaet uasa bellica, nempe arcus, sagittæ, pharetræ, calcaria, frena, lanceæ, clauæ, funiculi arcuũ, & reliqua quæ in bello necessaria sunt, singulaq; armorũ genera in singulis posita sunt palatijs. Porrò facies palatij quæ meridiẽ respicit quinq; habet portas, quarũ media maior est omnibus, nec unquã aperitur, nisi pro regis introitu. Nã nulli per eã patet ingressus nisi soli regi. Sed hæc habet duas minores collaterales portas, per quas ingrediuntur reliqui qui regem comitantur. Quælibet uero reliquarũ trium facierum, unicam dũtaxat in medio habet portam, per quam quisq; ingredi potest. Cæterũ intra iam memoratum murum, alius murus cingit hoc regium castrũ, habens ut prior murus, in angulis & meditullijs eorũ octo palatia, in quibus cõtinentur alia uasa & pretiosa iocalia regis. In spatio uero medio interiori est regium palatium, habitaculum scilicet in quo rex moratur. Hoc palatiũ caret solario, pauimentum uero eius exteriori fundo præeminet decem palmis. Tectũ eius altum est ualde, pictura decoratum. Parietes aularum & conclauium auro et argento fulgent. Vbiq; picturæ pulcherrimæ & bellicarũ rerum historiæ sese ingredientium oculis offerunt, uiuaci colore & rutilanti auro coruscantes. In aula maiori ad mẽsam simul recumbunt circiter sex hominũ millia. Intra dictos muros totũ castrum ambientes, sunt plurima uiridaria atq; prata lignis pomiferis atq; uarijs cõsita arboribus. Discurrũt etiã p hæc uiridaria, animalia syluestria, ut cerui & animantia, ex quibus muscum colligitur, capreæ, damulæ, & aliarũ specierũ animalia. Versus Aquilonem uero sunt uiuaria, in quibus meliores quiq; pisces, qui haberi possunt, nutriuntur. In lacũ illũ ingreditur fluuius quidam, & rursus egreditur, cratibus ferreis loco introitus & exitus cõmunito, ne pisces elabi queant. Extra palatiũ spatio unius leucæ, est monticulus quidã centum passibus in altum erectus, cuius circumferẽtia millaris continet spatium, arboribus semper uirẽtibus cõsitus. In hunc montem iubet rex arbores quasq; optimas à remotis partibus adduci, onerans illis elephantos: extrahuntur eñ cũ radicibus & transplãtantur in hũc montem. Et quoniã is mons perpetuo uiret, uocatur Mons uiridis. In cacumine eius est palatium egregium: uiridi disterminatũ colore, in quo magnus Chã sæpe genio uacat. Est & aliud magnificũ palatium seu castrum iuxta magni Cham extructum castrum, in quo Temur primogenitus eius illi in imperio successurus, cum aulicis suis magnifice & regaliter uiuit. Nam amplissimã ha

bet autoritatē & ſigillū imperiale, uerū magno Chā ut domino ſubiectus.

Deſcriptio ciuitatis Cambalu, Cap. x.

CIuitas Cambalu in ꝓuincia Cathai iuxta magnum ſita flumen, ab antiquis temporibus inſignis fuit & regalis. Sonat aūt Cambalu ciuitas domini. Hanc magnus Cham tranſtulit in aliam fluminis partem: nā didicerat ab aſtrologis, quòd imperio rebellis futura eſſet. Ciuitas in quadrum cōſtructa, in gyro complectitur uigintiquatuor milliaria, quolibet quadrati latere ſex habētē milliaria. Muros habet dealbatos, altitudinis xx. paſſuum, latitudinis decem, ſpiſſitudo tamen illa ſenſim aſcendēdo tenuior fit. Habet quælibet muri quadratura tres portas principales, quæ in uniuerſum duodecim ſunt, conſtitutis iuxta ſingulas magnificis palatijs. In angulis quoque murorū ſunt egregia palatia, ubi ciuitatis conſeruantur arma. Trāſeunt per hanc ciuitatē uici & plateæ rectiſſimæ, ut ab una porta liber aſpectus pateat per ciuitatem ad portā oppoſitam, domibus elegantiſſimis palatiorū inſtar utrinq; cōſtructis Porrò in medio ciuitatis, ædes quædam magnifica eſt extructa, in qua campana pendet prægrandis, cum qua ueſperi tria fiūt ſigna, poſt quæ nemini licet domum egredi uſq; ad initium ſequētis diei, niſi infirmorum aut parentū cauſa. Et qui noctu per ciuitatē ire neceſſitate cogēte uolunt, lumen ſecum deferre coguntur. Singulæ ciuitatis portæ à mille cuſtodiuntur hominibus, non quidem propter hoſtium timorem, ſed latronum & prædonum. Cauet enim rex ſummo ſtudio, ut fures & prædatores arceātur

De ſuburbijs & mercatoribus ciuitatis Cambalu, Cap. xi,

EXtra ciuitatē Cambalu duodecim ſunt magna ſuburbia, ſingulis duodecim portis contigua, in quibus iugiter mercatores inueniuntur, & aduenæ homines. Nam propter curiam regis & multiplices mercantias innumerus indies confluit populus, qui in ſuburbijs illis rerum negotia tractat. Nec habent ſuburbia, ut aliàs fieri ſolet, domos, quæ à ſplendore & magnificentia domorum ciuitatis degenerent, ſolo regali excepto palatio. Intra hanc urbem nullum hominis cadauer ſepelitur, ſed extra ſuburbia idololatrarū corpora cōburuntur, & reliquarū ſectarum funera ſepeliuntur. Et quoniā ingens multitudo exterorum hominū ſemper illic uerſatur, habētur in ſuburbijs circiter xx. millia meretricū: intra uero mœnia ciuitatis nulla ſuſtinetur. Dici nō poteſt quanta uis mercimoniorū & opū in hanc urbem cōuehatur, putares toti orbi illa ſufficere poſſe. Aduehūtur aūt lapides pretioſi, uniōes, ſericum, & diuerſarum ſpecierum aromata ex india: Mangi, Cham & alijs regionibus. Nam urbs hæc quodammodo omnium circumiacentium prouinciarum eſt centrum. Nec tranſit dies ulla per integrum annum, in qua nō circiter mille quadrigæ ſerico oneratæ huc ab exteris negotiatoribus conuehantur, ex quo per ingenioſos urbis artifices mira parantur indumenta.

Magnus Cham ſatellitio maximo ſtipatur & cuſtoditur, Cap. xii.

Habet

HAbet magnus Cham in curia sua xm̃. millia equitũ, quos uocãt Quæsitã, id est, fideles domini milites, qui corpus suũ custodiunt. Et istis quatuor præfecti sunt duces, quorũ quilibet tribus prę̃est millibus. Horũ officiũ est, ut diximus, die noctuq; regẽ obseruare, & eius custodiæ mãcipatos esse. Vnde etiã à curia regis recipiũt impensas. Custodias aũt suas tali distribuũt ordine, ut quũ per triduũ dux unus cum tribus millibus militũ intra palatiũ regẽ stipauerit, tribus sequentibus diebus dux alius cũ alijs tribus militum millibus, qui interim quieuerũt, obit hoc custodiæ munus, cui iterũ dux alius cũ militibus suis succedit: sicq; per totũ annũ hæc custodiæ obseruatur uicissitudo: non quòd regem tanta maneant pericula, sed ut magnificentia sua maior appareat. De magnifico apparatu conuiuiorũ eius, Cap. XIII.

POmpa quæ in conuiuijs regis obseruatur, tali celebratur ordine. Quum propter festũ aliquod, aut aliam ratiõabilẽ causã, Imperator uoluerit in maiori aula cõuiuiũ instituere, mẽsa eius cæteris mẽsis sublimior ad Aquilonarẽ aulæ partẽ ponitur, & rex iuxta eã sedens uertit faciẽ ad meridiẽ, habẽs ad sinistrã reginã maiorẽ, principalẽ scilicet uxorẽ, & ad dextrã filios atq; nepotes, & qui de regali sunt prosapia. Ipsorũ tamẽ mensa est in demissiori loco, ut uix attingãt pedes capitibus suis. Reliqui uero barones & milites sedẽt adhuc in demissori loco, habẽtes singuli uxores suas ad sinistrã collocatas, tenetq; quilibet dux & nobilis gradũ & ordinẽ suum, sicut & uxores eorum. Nam omnes nobiles in curia Imperatoris tempore solennitatis prãsuri, ducunt secum uxores suas. Et Imperator ipse dũ in mensa sua recũbit, poterit ad oẽs deflectere oculos suos, q̃ in aula illa cõuiuãtur. Porrò extra aulã illam regiã sunt etiã aliæ aulæ collaterales, in quibus solennitatũ tẽpore nõnunq; quadraginta millia hominũ cibãtur, quorũ multi sunt aulici, alij uero feuda ab Imperatore renouãtes: ioculatorũ quoq; & mimorũ cõcurrẽtiũ nõ est numerus. Proinde in medio aulę regię, uas quoddã aureũ erigitur, ex quo uinũ aut alius q̃spiã optimus potus in modũ fontis scaturit, iij. alijs dolijs aureis hic inde sitis, quæ uini illius fluẽta suscipiũt. Et ex dolijs hauritur uinũ quod discũbẽtibus largiter apponat̃. Nemo aũt in hac discũbẽs aula, alio quàm aureo utit̃ poculo. Dici nõ potest quãtus sit apparatus, & quãta magnificẽtia in uasis & omnibus utẽsilibus, quãdo magnus Chã in aula sua regia publice discũbit. Porrò principes q̃ regi discũbenti ministrãt, oẽs delicatissimo serico pãno ora sua cooperiũt, ne ipsorũ flatus seu halitus quoq̃ modo regiũ cibũ aut potũ cõtingere queat. Et quũ Impator scyphũ leuat ut bibat, oẽs circũstãtes citharœdi & musicorũ instrumẽtorũ lusores, instrumẽtorũ suorum chordas tangunt, & suauissimã edũt melodiã: atq; cæteri aulæ ministri interim genuflectũt. De cibis qui ad mẽsã deferũtur, nõ est ut quicq; scribã q̃ opipari sint & delicati, & q̃ magnifice atq; põpatice inferãtur. Prãdio finito, accedunt citharœdi & harmoniaci quiq; concentores, ioculatores, & nigromantici, qui

miras melodias & miros gestus ante regis mensam edunt, quibus illius animum iucundum reddunt, & in hilaritatem soluunt.

Qualis magnificētia seruetur in natali regis, Caput XIIII.

SEruant omnes Tartari hunc morem, ut diē natalem domini sui honorificentissime celebrent. Festum uero natale magni Cham Cublai, est uigesimo octauo die Septēbris, & hunc diem celebriorem ducit quàm ullū totius anni diem, excepta festiuitate kalendarum Februarij, qua annum suum incipiūt. In natali itaq; suo rex induitur ueste aurea pretiosissima, & omnes aulici similiter optimis & melioribus quæ habent uestiūtur indumētis, quibus singulis rex donat aureas zonas magni ualoris, & calceamenta de camuco parata, filo cōsuta argēteo, adeoq; singuli ad honorem regis ornare se student, ut nullus non regiā præseferat formā. Hæc aūt pompa nedum in regis natali fit, uerū & in alijs festiuitatibus, quas tartari per annū habent, numero tredecim, pro quibus rex annuatim aulicis suis pretiosissimas largitur uestes, ornatas auro, margaritis, & lapidibus alijs pretiosis, unà cum zonis & calceamentis, ut iam præmisimus. Nec sunt aulicorū uestes discolores à regia ueste. Seruatur etiā hæc cōsuetudo apud Tartaros, ut in natali magni Chā omnes reges, principes & nobiles, qui ditioni illius subiecti sunt, mittant illi ut Imperatori suo donaria. Et qui conditionem aliquam aut officium ab eo impetrate cupiunt, postulationes suas duodecim baronibus, qui ad hoc ipsum cōstituti sunt, offerunt, & quod illi decernūt perinde est ac si Imperator ipse respondisset. Astringūtur etiā oēs populi, cuiuscūq; sint fidei aut sectæ, siue Christiani, siue Iudæi, siue Saraceni, siue Tartari, cæteriq; pagani, ut deos suos solenniter inuocēt pro uita, incolumitate & prosperitate magni Cham.

De initio anni quod solenniter celebrant Tartari, Caput XV.

IN die kalendarum Februarij, qui initiū est anni Tartarici, magnus Chā & omnes Tartari ubicunq; sunt, maximum & solenne celebrant festum, omnesq; unanimiter tam uiri quàm mulieres studēt albis indui uestibus, uocantes diem illum, festiuitatem alborum. Nam credunt uestem albam bonum habere fatum: ideo ut toto anno fortuna illis sit propria, in anni initio albis induuntur. Porrò ciuitatū rectores & prouinciarum præfecti, memores officij sui, mittunt Imperatori hoc die munera aurea & argētea, uniones & gemmas, pannos pretiosissimos, & equos candidi coloris: unde nonnunquam fieri solet, ut regi in hoc festo offerantur centum millia alborum equorum. Sic cæteri Tartari sibi inuicem munera mittunt ab initio anni, id'que ominis gratia, credentes omnia per annum felicius successura. In hoc denique festo, omnes elephanti quos habet Imperator, numero quinque millia, ducuntur ad curiam, uestiti tapetis, in quibus pictæ sunt imagines uariæ animalium & auium, portantes in humeris suis capsas plenas aureis & argenteis uasis, quibus opus habetur pro festo alborum magnifice celebrando.

Xenia

celebrando. Multi quoq; cameli pulcherrimis cooperti pannis adducuntur, qui alia apportant, quæ pro tanto conuiuio sunt necessaria. Illucescente autẽ die Alborum, omnes, reges, duces, barones, milites, medici, astrologi, prefecti prouinciarũ atq; exercituũ, & alij Imperatoris officiales, ad aulam regis cõueniũt, & quibus locus in ea contingere nequit ob hominũ multitudinẽ, hi collaterales ingrediuntur aulas. Cunctis itaq; in suo ordine & gradu sedentibus iuxta cuiuslibet officij dignitatem, surgit unus in medio, & alta uoce clamat, Inclinate & adorate. Hac uoce facta, consurgunt omnes celeriter & genu flectunt, frontecq; ad terram demissa quasi deũ adorãt, & id quatuor faciunt uicibus. Adoratione cõpleta, uadũt omnes suo ordine ad altare, quod in aula positũ consistit super unã tabulã depictã rubeo colore, in qua scriptũ est nomen magni Cham, arreptoq; thuribulo pulcherrimo, & redolẽtibus speciebus illi impositis, ad honorẽ magni Cham cum multa reuerẽtia tabulam ipsam & altare suffumigant, & ad sua redeunt loca. Thurificatione ista nepharia completa, quilibet in conspectu Imperatoris offert munera illa, de quibus supra dixímus. His omnibus rite peractis, parantur mensæ, & fit solenniſſimũ prandiũ, edentes & bibẽtes cum lætitia magna. Quo finito, modulatores & ioculatores accedunt, & suis concentibus atq; gestibus omnium mentes exhilarant. In huiusmodi deniq; festis, ducitur ad regẽ leo unus domesticus, q ad pedes illius ut catulus mãsuetus iacens dominũ suũ agnoscit

De feris quæ magno Cham undequaq; mittuntur, Cap. XVI.

TRibus illis mensibus, quibus, ut supra diximus, Imperator moratur in ciuitate Cambalu, scilicet Decembri, Ianuario & Februario, omnes uenatores quos Imperator habet in singulis prouincijs prouinciam Cathai circumiacentibus, uenationi intendunt, omnesq; bestias grandiores, puta ceruos, ursos, capreas, apros, damulas, & huiusmodi feras offerunt præfectis suis: qui si minori spatio quàm in triginta diebus peragrari potest, distant à curia Imperatoris, mittũt huiusmodi captas bestias per quadrigas & naues ad Imperatorem, exenteratis tamen prius illis. Qui uero pluribus quàm triginta diætis ab eius curia distant, solum pelles mittunt, quæ pro armis parandis sunt necessariæ.

Quomodo magnus Cham cum feris mansuefactis feras syluestres capit, Caput XV.

NVtrit domi magnus Cham uarias bestias, domesticasq; factas secum ad uenationes ducit, & mira afficitur uoluptate, quoties uidet domesticam ferã cũ syluestri pugnare. In primis aũt habet cicuratos leopardos, q mirũ in modũ uenationi inseruiunt, multasq; capiunt bestias. Habet & lynces non minus ad uenãdũ industrios, & itẽ leones maximos atq; pulcherrimos maiores illis qui sunt in Babylonia, in quorũ pilis radioli quidã uarij coloris apparẽt, scilicet albi, nigri, atq; rubei, & illi quoq; docti sunt artẽ uenatoriã.

Nam

Nam plurimum prosunt uenatoribus ad capiẽdum apros, ursos, ceruos, capreas, onagros, atq; boues syluestres. Duci aũt solent duo leones in uehiculo quodam, dum uenatum itur, sequente utrunq; eorũ caniculo paruo. Habet quoq; imperator multas aquilas cicuratas, quæ adeo efferatæ sunt, ut lepores, capreas, damulas & uulpes capiãt: inter quas aliquæ tã præfractæ sunt audaciæ, ut non uereantur cũ magno impetu in lupos insilire, eosq; in tantum diuexare, ut ab hominibus sine labore & periculo capi possint.

De spectaculo quod magnus Chã in uenatiõe facere solet, Cap. XVIII.

HAbet magnus Chã in curia sua duos barones, qui regiæ præfecti sunt uenationi, quorũ uterq; decem præest millibus hominum, qui ea curãt quæ ad uenationẽ sunt necessaria. Nam nutriunt canes magnos, & ad uenationem assuefaciunt. Et quando magnus Cham cupit se uenatione oblectari, & singulare ostentare spectaculum, duo memorati barones ducunt secũ illa uiginti millia hominum, atq; canum magnam turbam, qui cõmuniter circiter quinq; millia sunt, & cum rege in campum proficiscentes ubi feras uenari uolunt, hoc pacto rem ipsam aggrediuntur. Rex cum nobilibus suis in medio planiciei locum tenet, & duo uenatorũ pręfecti cum populis suis stãt ad dextram & sinistram regis: unius populus induitur uestibus rubeis, & alterius uestibus aërei seu cœlestis coloris. Stant aũt singuli in una acie seu linea, unus scilicet alterius assistens lateri, & tantam campi occupant longitudinẽ, ut uix itinere unius diei perueniri possit ab una extremitate ad aliam. Habent aũt canes memoratos secum. Et postquam sic in unum ordinẽ digesti sunt, laxant canes suos in uenationẽ, & ipsi procedentes in illo ordine, maximum capiũt ferarũ numerum: nã & terra illa animalibus syluestribus plena est, nec ullum facile ipsorum effugere poterit laqueos & canes.

De aucupio magni Cham, Caput XIX.

MEnse Martio ingrediente, discedit Cham magnus à ciuitate Cambalu, proceditq; ad cãpestria quæ uersus oceanũ sita sunt, ducens secum magnũ aucupũ numerũ, circiter decẽ millia, qui habent falcones, accipitres, grifalchos, & alia rapaciũ auiũ genera aucupio idonea, numero circiter quingentas aues. Hi igitur aucupes per regionem illã se diffundentes, falcones & accipitres suos in capturã laxant auiũ, quibus regio illa plena est: & aues quę capiũtur, deferũtur pro maiori parte ad regẽ. Rex uero sedet in ligneo habitaculo, quod gestãt quatuor elephãti, leonũ coopertũ exuuijs, & intus deauratũ, habẽs secũ pro sua recreatione aliquos duces, & xij. accipitres electos. Porro iuxta elephãtes qui regiũ portãt habitaculũ, obequitãt multi nobiles & milites, regis latera stipãtes. Qui quũ uiderint fasianos aut grues, aut alias aues in aëre uolitantes, indicant id aucupibus qui iuxta regem sunt. Et hi id ipsum regi significantes, discooperiunt habitaculũ regiũ, laxantq; falcones uel accipitres, & rex in lecto sedens auium intuetur ludũ. Migrant quoq; cũ

rege

rege & alia decem milia hominum, qui in illo aucupio bini & bini per campos discurrunt, & aduertunt quò emissi uolitent falcones atq; accipitres, & si opus fuerit illis subsidium ferant. Et hi lingua Tartarica uocantur Toscaor, id est, custodes, certum scientes edere sibilum quo emissas uocant aues. Nec opus est ut auceps qui emittit auem, sequatur illam, quũ hi de quibus iam diximus, intẽti sint auibus capiendis, & solliciti sint ne aliquo modo lædantur, aut perdantur. Qui em̃ aui periclitanti uiciniores sunt, hi tenẽtur illi subuenire. Quælibet aũt emissaria auis tabellã paruã argenteam signo domini aut aucupis sui cõsignatam in pede gestat, ut si amissa fuerit, domino suo restitui possit. Quòd si signum non cognosci possit, traditur auis baroni cuidam, qui ob hoc ipsum uocatur Bularguci, id est, custos auium perditarum. Nam conseruat omnes aues sibi oblatas, donec à dominis suis fuerint repetitæ. Idem fit de equis & alijs rebus in uenatione amissis. Et qui rẽ quãpiam in uenatione repertã huic præfecto nõ illico tradit, sed ea aliquandiu utitur, hic pro fure censetur. Vnde is perditarũ rerũ præfectus in uenationibus locum tenet eminentiorem uexillo suo signatum, ut in tanta populi frequentia cognosci possit, & amissa facile illi uel offerri uel ab eo repeti possint.

De magnificis tentorijs magni Cham, Cap. xx.

INterim aũt cum sic ludendo cum auibus aucupio intenditur, peruenitur ad planiciẽ quandã magnã Caciamordim, ubi sunt regis & omniũ aulicorum præparata tẽtoria, numero circiter decẽ milia. Hæc aũt tali ordine sunt disposita. Primũ est ingens tentoriũ, sub quo cõmode manere possunt mille homines, ingressum habens ad meridiem, & sub hoc morãtur barones, nobiles & milites. Iuxta hoc ad occidentẽ alius est erectũ tentoriũ, in quo regis est aula & consistoriũ, quod intrat quãdo cum aliquibus uult loqui. Et huic in altera parte adiunctũ est cubile, in quo rex dormire solet, & his mansionibus rursum aliæ aulæ & cameræ adhærent. Regiæ uero aulæ, hoc est, cubile regis, consistorium & habitaculũ militũ, sic dispositæ sunt. Sustẽtantur singulæ tribus colũnis de lignis aromaticis cũ uarijs et elegãtibus sculpturis fabricatis, & cooperiũtur exuuijs leonũ nigri & rubei coloris. Nã discolores leones in partibus illis inueniũtur. Nec possũt tẽtoria illa à uẽtis uel pluuijs iniuriã ullã recipere, quũ coria illa qbus tegũtur solidiora sint & quę facile lædi possint. Intus uero parietes tẽtoriorũ pellibus nobilissimis armelinorũ & zebellinorũ sunt operti, etiã si in regiõibus illis hæ pelles pretiosissimæ habeantur, ut quãdoq; uix p duobus millibus Byzantiorũ aureorũ pelles pro una tunica sufficiãt. Porrò funes qbus hæc tria sustẽtantur tẽtoria, de serico sunt. Sũt præterea & alia erecta tẽtoria iuxta illa tria, in quibus uxores, filij & ancillæ regis morãtur. Deinde habẽt etiã falcones, accipitres, bubones, grifalchi, & reliquæ aues, quæ aucupio inseruiũt, sua tẽtoria, in quibus cõtinẽtur. Tãta em̃ est tentoriorũ multitudo, ut à longe aduentantibus appareat illic insignem

conditam

conditam urbem. Confluit etiam undiq; maxima multitudo hominũ otiosorum ad spectaculum illud contuendum, præter eos qui in regis ministerio sunt, qui sua loca in tentoriis nõ secus habent quàm in ciuitate Cambalu, ut sunt regis medici, astrologi, & cæteri uates. Manet uero rex in planicie illa per totum Martium, & capit innumera animalia atq; infinitas aues. Nemini em̃ alioquin licet uenatiõi intẽdere in omnibus regni illius prouinciis, saltem quæ in uiginti diebus & citra pedestri itinere attingi possunt: nec ulli permittitur canis aut uolucris uenaticus: et præsertim à principio Martij usq; ad mensem Octobrẽ nemini permittitur, quocũq; etiã utatur ingenio, capere ceruos, damulas, capreas, lepores, & huiusmodi sylueſtres feras. Hinc igitur est q; terra illa talibus abundat animalibus, & plerunq; adeo familiaria fiũt hominibus, ut transeuntia prope eos minime horreãt aut paueãt aspectũ illorũ, Aucupio expleto, rex domũ redit, & per tres dies celebratis conuiuijs, omnes quos ad hoc uocauit spectaculum, ad propria reuerti concedit.

De moneta & opulentia magni Cham, Cap. XXI.

Moneta magni Cham non fit de auro uel argento, aut alio metallo, sed corticem accipiunt mediũ ab arbore mori, & hũc consolidant, atq; in particulas uarias & rotundas, magnas & paruas scindũt, atq; regale imprimunt signum. Minimi denarij ualent pretiũ parui Turonensis: & maiusculi dimidiũ grossum Venetũ: qui uero maiores sunt, habent ualorem duorũ Venetorũ, aut quinq; aut decẽ. Sunt qui Byzantiũ aureum ualent, aut duos aut quinq; Byzantios. De hac itaq; materia facit Imperator in ciuitate Cambalu cudi immẽsam uim pecuniæ, quæ pro toto sufficit imperio: nulliq; sub pœna mortis in omnibus regnis & terris suis licet aliã cudere uel etiã expendere monetã, aut illã recusare. Nec aliquis ex alio ueniens regno, quod magno Cham nõ est subiectũ, audet aliã expendere pecuniã in imperio magni Chã. Vnde fit, ut nõ raro negotiatores ex longinquis terris & regionibus ad ciuitatẽ Cãbalu uenientes, secũ portẽt aurũ, argentũ, margaritas & gemmas, & pro illis accipiant monetam regiã. Et quoniam hæc in terris suis nõ recipitur, cõmutant rursus eam in imperio magni Chã pro mercimoniis quæ secũ abducant. Mandat quoq; nonnũq; Imperator his qui in Cambalu morantur, ut qui aurũ uel argentũ, aut lapides prætiosos habẽt, ea quantocyus officialibus suis tradant, & cõsuetam ab illis monetã iuxta illorũ ualorẽ recipiant. Hoc itaq; modo fit ut mercatores & ciues indẽnes seruẽtur, & nihilominus rex omne aurũ & argentũ corradens maximũ congreget thesaurum. De memorata factitia moneta, soluit etiã officialibus & exercitibus suis stipẽdia, & quacũq; tandem re in curia sua opus habet, hac emit pecunia. Vnde quũ tantã uim pecuniæ ex re nihili cõflet, & tamẽ p̃ eã aurũ & argentũ pluri mũ cõsequatur, ea quæ curiæ necessaria sunt, emat, ministris suis stipẽdia soluat, cuilibet facile cõstabit nullũ in mũdo reperiri regẽ, q̃ diuitijs illũ superet.

Cortices monetæ

De duodecim

De duodecim præfectis prouinciarum, & eorum officio, Cap. XXII.

HAbet Cham magnus duodecim barones aulicos, qui triginta quatuor præfecti sunt prouincijs: & horum officiū est, ut singulis prouincijs duos præficiant rectores, atque regijs exercitibus in locis ubi morantur de his quibus opus habent prouideant: & quicquid ordinant, regi indicant, qui sua autoritate id confirmat quod illi statuendū duxerint. Hi multa beneficia & priuilegia passim concedunt, & propterea plurimum à populo obseruantur & ambitur fauor eorum. Habitant in quodam palatio magno in ciuitate Cambalu pro eorum officio deputato, in quo uarias habent aulas & cameras pro se & ministris suis. Habent etiam assessores & notarios, qui illis à consilijs sunt, quicq; ea quæ agunt diligenter annotant.

De cursoribus & nuntijs magni Cham, atq; multiplici mansione eorum, Cap. XXIII.

EXtra ciuitatem Cambalu multæ patent publicæ uiæ ad uiciniores ducentes prouincias, & singulis castra seu diuersoria sunt extructa cum pulcherrimis palatijs, uiginti quinque distantia milliaribus ab urbe Cambalu, ubi diuertunt emissarij & nuntij regis. Vocantur autem mansiones illæ lanli, id est, mansiones equorum: nam expectant ibi trecenti, aut quadringenti equi regis nuntios. Qui hinc soluētes post uiginti quinque milliaria alia inueniunt diuersoria, prioribus haud dissimilia: & ea hoc ordine & distantia continuantur usque ad extremos imperij limites: ita ut per uniuersum imperium in publicis ujs circiter decem millia inueniantur regia hospitia. Equorum uero numerus, qui in illis diuersorijs nuntiorum officijs sunt deputati, est circiter ducenta millia. In locis quoque desertis & syluestribus, ubi alioquin nulla est humana habitatio, huiusmodi regia inueniuntur diuersoria, triginta aut quadraginta miliarijs à seinuicem distantia. Ministratur autem pabulum equis, & uictus custodibus eorum, ab his ciuitatibus & incolis, qui diuersorijs uiciniores sunt, aut intra quorum terminos illa consistunt hospitia. Diuersoria autē quæ in desertis posita sunt, recipiunt necessaria à regis curia. Igitur quando rex noua ex remotis partibus cito audire cupit, destinat equites dicto suo quantocyus parentes, qui uno die ducenta aut trecenta conficiunt milliaria, & paucis diebus immensum terræ peragrant spatium: quod in hunc modum fit. Emittuntur duo cum equis, qui concitatissimo cursu sine ulla mora ad proximum declinant diuersorium: ubi demissis fessis equis duos alios ascendunt, & ad sequens citissime se transferunt diuersorium, sicq; fit ut continue cursum suum eundo & redeundo continuent, & mandata regis ad remotissima loca pauculis diebus perferāt, & rursum ex remotissimis partibus noua ad regem portent. Sunt etiam inter iam dicta diuersoria alia habitacula spatio trium aut quotuor milliarium ab inuicem distantia, ubi paucæ sunt domus, in quibus habitant cursores pedestres, habentes singuli cinctoria plena sonoris

tintinnabulis. Hi semper præparati sunt, ut quoties literæ regiæ ad eos destinantur, citissime illas ad proximum perferant habitaculum. Et priusquam ad illud ueniant, à longe audientes cursoris uenientis sonitum, præparati illum expectant, & susceptis literis euestigio illas ad sequentem deferunt custodiam: sicq; literæ per uarias transeuntes manus, sine ulla impediente mora ad locũ illũ deferũtur, quò peruenire debẽt. Et sæpe fit ut rex in triduo noua perdiscat, aut nouos fructus recipiat à loco, qui decem dierum itinere à sua habitatione distat. Omnes autem memorati cursores liberi sunt ab omni tributi exactione, & præterea à regis quæstoribus bonam laboris sui accipiunt mercedem.

De prouidentia imperatoris tempore caristiæ. Cap. XXIIII.

SOlet magnus Cham singulis annis nuntios suos mittere ad diuersas prouincias imperio suo subiectas, ad inquirendum num damnũ aliquod à locustis aut alijs uermibus frumẽto sit illatum, aut alia pestis sterilitatem in prouinciam aliquam inuexerit. Et quum sibi innotuerit prouinciam aliquam aut ciuitatem detrimentum passam, remittit illi populo tributa pro illo anno mittitq; de horreis suis blada pro uictu & semente. Nam tempore magnæ ubertatis emit rex copiosam uim frumenti, & per annos tres uel quatuor in thecis conseruat, ut quum in una regione frumenti penuria prævaluerit, defectus ille ex regijs horreis sarciri possit. Vendit autem bladum suum minimo pretio, ut pro uno modio in quadruplo plus pecuniæ exponendum esset, si ab alio quopiam emeretur. Similiter quando pestis aliqua animalia inuaserit, remittit anno illo consuetum tributum, uenditis illis alijs pecoribus & armentis. Præterea ne uiatores & cursores in prouincijs Cathai errarent, prospexit illis prudens imperator hoc consilio: Plantari fecit plurimas arbores, una ab alia modico distante interuallo, easq; iuxta uias sic constituit, ut iter agentibus seu digito ostendant ueram semitæ lineam. Quantum uero numerum pauperum hominum per totum annum uutriat, & de horreis suis frumẽtum & panes illis elargiatur, incredibile putabis si narrare perrexero: id tamen pro uero asserere possum, eum quotidie per totum annum circiter triginta millia pauperum pane pascere: nec ulli sinit frumẽtum negari panis. Quapropter à pauperibus quasi deus reputatur.

Qualis potus uini loco in prouincia Cathai fiat, Cap. XXV.

CONficiunt in prouincia Cathai potum optimum ex riso & uarijs aromatibus, qui suo sapore etiam uini excellit suauitatem. Et qui eo auidius potiuntur, quàm ratio equum esse iudicet, aut bibentis natura egeat, citius inebriantur quàm si uinum bibissent.

De lapidibus qui ut ligna ardent, Cap. XXVI.

PEr totam prouinciam Cathai ex montibus eruuntur lapides quidam nigri, qui in ignem missi ut ligna ardent, & accensi aliquandiu ignem conseruant, ut si uesperi accendantur, per totam noctem uiuum ignem retineant.

Vtuntur

Vtuntur autem multi ijs lapidibus, quod lignorum in quibusdam locis sit penuria.

De fluuio Pulisachniz & egregio ponte eius. Cap. XXVII.

INdicauimus hactenus in hoc secundo libro situm, magnitudinem, & negociationem ciuitatis ambalu, itemq; obiter scripsimus de magnificentia, pompa & opulentia magni Cham: nunc rerum ordo exposcit, ut finitimas quoque regiones lustremus, & quid in illis uel fiat, uel inueniatur, breui sermone aperiamus. Igitur quum Cham magnus me Marcum ad remotas partes pro quodam regni suo negotio destinasset, quod quatuor mensium spatio me in itinere retinuit, omnia diligentius consideraui, quæ uel eundo, uel redeundo obtutibus meis occurrerunt: nam quum à ciuitate Cambalu itinere decem milliarium recessissem, inueni fluuium quendam magnum Pulisachniz nomine, in oceanum sese exonerantem, per quem naues multæ cum plurimis mercibus ascendunt. Est autem in eo loco pons marmoreus pulcherrimus, trecentos in longitudine continens passus, & in latitudine octo: arcubus uero seu fornicibus uiginti quatuor innitens, sculptis leonibus utrunqe eius periorem marginem adorantibus.

De locis ultra fluuium Pulisachniz sitis, Cap. XXVIII.

TRansito fluuio & ponte, procedendo per milliaria triginta, continuo occurrunt castra, aliæq; elegantes domus: item uineæ electæ. & agri fertiles. Sed finito itinere triginta milliarium peruenitur ad ciuitatem Geogui, quæ quidem magna est & pulchra, plurima habens monasteria idolorum. Fiunt ibi pāni optimi, aurei & serici, itēq; sindones mundissimæ. Habentur & multa communia hospitia pro aduenis & uiatoribus in illa ciuitate. Ciues autem sunt artifices & negotiatores. Extra hanc ciuitatem peruenitur ad biuiū quoddam, cuius una uia ducit per prouinciam Cathai, altera uero uersus regionem Mangi ad mare. Ea quæ transit per prouinciam Cathai, habet ciuitates, castra, uiridaria, & optimos agros, in quibus multi quoq; sunt negotiatores & ingenioſi artifices: & homines illi multū sunt affabiles, & omnibus familiares.

De regno Vainfu, Cap. XXIX.

ITinere dierum decem à ciuitate Geogui confecto, peruenitur ad regnum Tainfu, quod quidem magnum est atq; cultissimum: nam sunt in eo uineæ multæ. In prouincia uero Cathai nullum crescit uinum, sed ab hac regione illuc defertur. Exercentur in hoc regno mercationes multæ, abundatq; artificibus, & omnia arma, quibus utitur Cham pro exercitibus suis, fabricātur in eo. Hinc uero progrediendo ad occidentalem plagam, uenitur ad regionem amœnissimam, castris multis & ciuitatibus cultam, in qua etiam mercimonia fiunt magna. Emenso hinc itinere septem dierum, peruenitur ad ciuitatē quā dam prægrandem Pianfu nomine, in qua serici maxima est copia.

De castro Chincui, & rege eius ab hoste capto, Cap. XXX.

AB urbe Pianfu duæ sunt diætæ ad castrum quoddam elegantissimum,

Chincui nomine, quod quidam Darius nomine extruxit, hostis magni illius regis, quem presbyterum Ioannem uocant. Est castrum illud adeo arte & natura munitum, ut præses eius Darius neminem metueret etiam potentissimum regem: de quo plutimum circumiacentium prouinciarum præsides dolebant, ut hominem illum nemo unquam superare potuerit. Porrò habuit presbyter Ioannes in aula sua septem iuuenes præfracti animi, qui iureiurando promiseruut illi, se Darium regem tradituros in manus illius. Qui uicissim illis multa bona pollicetur, si effectu id compleuerint. Illi igitur abeuntes ad curiam Darij ueniunt, obsequijsq; illius se offerunt, dissimulata mentis malitia. Qui eorum minime timens aut obseruans calliditatem & uersutum animum, ut fideles ministros suo mancipauit obsequio. Factum autem est, ut illi per totum biennium id efficere nequiuerint, quod iam diu animo conceperãt. Rex uero illis per omnia ut iam biennio probatis ministris confidens, animi recreandi gratia cũ illis & alijs paucis militibus quodam tempore extra castrũ per milliare unũ equitauit. Tunc proditores illi horam adesse putãtes, qua excogitatam malitiam publicarent, euaginatis super eum gladijs captum duxerunt ad presbyterum Ioannem, sponsioni suæ satisfacturi. Qui mirum in modum lætus effectus, deputauit eum ad custodiam animalium, optimeq; custodiri iussit. Et elapso biẽnio, quo cum pastoribus rex captus uixerat, iussit eum presbyter Ioannes coram se regio apparatu decoratum adduci & alloquens dixit: Experimento nimirum nunc didicisti, quàm nihili fuerit potentia tua, quando te in tuo regno capi feci, & per duos annos cum pecoribus deputaui: possem iam te, si uellem, occidere, nullus mortalium te eripere posset è manibus meis. Cui ille respondens ait: Verum ais, est ita. Tum rex Ioannes: Quia te adeo humiliasti, ut te nihil esse duxeris respectu mei, en uolo te deinceps agnoscere pro amico: & pro uictoria abunde satis mihi est, quòd potuissem, si uoluissem te occidere: traditisq; illi equis & deputatis ministris cum honore fecit eum reduci ad castrum suum. Et ille quoad uixit, presbytero Ioãni honorem exhibuit, & iussis quibusq; obediuit.

De fluuio quodam magno Caromoran nomine, & adiacẽte regione, Cap. XXXI.

TRansito itinere ultra castrum Chincui uiginti milliarium, peruenitur ad flumen Caromoram, quod ob nimiam latitudinem & profunditatem nullum habet põtem: fluit uero ad oceanum. Sunt in littore eius multæ extrũctæ ciuitates & castra, in quibus multæ exercentur nundinationes. Abundat hæc regio zinzibere, serico & auibus, præsertim phasianis. Traiecto fluuio post duorũ dierum iter peruenitur ad nobilem ciuitatem Cianfu nomine, ubi de auro & serico pulcherrimi fiunt panni. Omnes incolæ huius ciuitatis & ferè totius prouinciæ Cathai idololatræ sunt.

De ciuitate

De ciuitate Quenquinafu, Cap. xxii.

VLtra uero procedendo per iter dierum octo, inueniuntur passim ciuitates & oppida multa, agri pulcherrimi & uiridaria. Abundat terra serico & uenationibus bestiarum atq; auium. Quod si ulterius alijs octo diætis progrediaris, perueniens ad ciuitatem grandem Quenquinnafu nomine, quæ est regni Quenquinafu metropolis. Et regnum istud fuit olim opulentum & magni nominis. Hodie præest illi filius magni Cham Mangala nomine. Producit ea regio magnam copiam serici, & omnia ea quæ ad hominis uitam conseruandam sunt necessaria. Exercentur etiam in ea plurimæ nundinationes. Incolæ idola colunt. Extra ciuitatem est regale palatium in planicie situm, in quo Mangala cum aulicis suis uersatur. Est quoq; in medio ciuitatis palatiū quoddam elegantissimum, ab intra parietes habens deauratos. Vacat rex cum aulicis suis uenationi animalium & capturæ auium, quibus illa regio abundat.

De prouincia Chunchi, Cap. xxxiii.

REcedendo à dicta urbe & palatio itinere trium dierum itur per planiciē quandā pulchram, in qua ciuitates plures sunt & castra, & ubi abundantia est serici, usq; dum ueniatur ad regionem montuosam, ubi nedum in mōtibus, uerum & in mōtium conuallibus inueniuntur ciuitates & castra, & sunt de prouincia Cunchi. Incolæ sunt idololatræ & terræ cultores. Sunt etiam in ea regione uenationes leonum, ursorum, ceruorum, capreolorum, damularū, & id genus animalium. Patet regio illa itinere uiginti dierum, habens montes, & ualles, atq; nemora multa, sed ubiq; pro uiatoribus cōuenientia inueniuntur diuersoria

De prouincia Achalechmangi, Cap. xxxiiii.

IAm dictæ prouinciæ contigua est prouincia alia, nomine Achalechmangi, quæ est ad occidentalem plagam: & sunt in ea multæ ciuitates & castra: sed principalior regionis ciuitas uocatur Achalechmangi, & est confinis prouinciæ Mangi. Hæc prouincia itinere trium dierum planiciē habet, deinde sequuntur montes & ualles atq; nemora, patetq; itinere uiginti dierum, habēs ciuitates multas & oppida. In cæteris rebus non differt à priori prouincia: uam habet negotiatores, artifices & cultores terræ: itemq; uenatores multarum syluestrium animalium. Habet quoq; animantia quæ muschū producunt. Crescit in hac prouincia zinziber in magna copia, sicut & triticum atq; risum.

De prouincia Sindinfu. Cap. xxxv.

PRiori prouinciæ cōtermina est alia prouincia Sindinfu nomine, quæ etiā cōtingit prouinciam Mangi. Huius principalior ciuitas est Sindinfu, quæ olim fuit magna & locupletissima, habēs in circuitu uiginti milliaria. Habuit etiam regem ditissimum & potentem: qui quum tres reliquisset filios regni successores, trifariam diuiserunt ciuitatem, partes singulas proprijs cingentes muris, quæ tamen omnes intra priorem continebantur murum. Magnus uero Cham ciuitatem illam & regnum suæ subiecit ditioni. Per mediū huius

ciuitatis transit fluuius qui dicitur Quianfu, habens in latitudine dimidium milliare, & est profundus ualde atq; piscosus. Positæ sunt in ripis eius multæ ciuitates & castra. Ostia eius distant ab hac urbe nonaginta dierum itinere. Naues & merces per ipsum ascendũt in maxima multitudine & copia. Transit etiam pons lapideus per ipsum in ciuitate Sindinfu, habẽs longitudinem unius milliaris, & latitudinem octo passuum. Et supra ipsum construũtur mane uariæ domunculæ, quæ artificum sunt officinæ, & sero iterum deponuntur. Est & alia super eum constructa domus, in qua manent regis ministri, qui à transeuntibus pedagia & uectigalia exigunt. Vlterius uero procedendo per iter quinque dierum transitur per planiciem quandam, in qua sunt ciuitates, castra, & uillæ multæ, in quibus sunt syndones in magna copia. Reperiuntur etiam ibi animalia sylueſtria multa.

De prouincia Tebeth, Cap. xxxvi.

POst planiciem, de qua iam diximus, uenitur ad prouinciam Tebeth, quã magnus Cham expugnauit atq; deuastauit: nam multæ in ea sunt ciuitates destructæ, & castra diruta. Patet autem in longum itinere uiginti dierum. Et quoniam omnino in solitudinem est redacta, habitatoribus carens, necesse est ut uiatores uictualia secum ferant, quæ illis sufficiant per iter uiginti dierũ. Et postquam hominum habitatione cœpit destitui, feræ sylueſtres totam eã occupantes periculosum iter transeuntibus fecerunt, præsertim noctu. Verum contra hoc periculum mercatores & alij uiatores tale excogitauerunt cõmentum. Nascuntur in regione illa maximæ arundines, quæ habent in longitudine passus quindecim: crassitudo uero in gyro tribus mensuratus palmis. Porro inter duos uiciniores nodos distantia est trium palmorum. Itaq; quando uiatores noctu uolunt quiescere, accipiunt fasces magnos de illis arũdinibus, & in unam ponunt congeriem, subiectoq; igne succendunt. Quæ igne correptæ incipiunt crepitare, tantusq; in eis excitatur stridor & fragor, ut eminus ad aliquot milliaria audiri possit. Quem terribilem sonitum animalia audientes, obstupescentes fugiunt tamdiu, donec crepitus ab auribus eorum euanescat, illisq; sic elusis mercatores & uiatores tuti pertrãseant prouinciam illam. Porro equi & alia iumenta, quibus mercatores pro itinere utũtur, hoc audito strepitu plurimum inhorrescunt, & multa in fugam conuersa dominis suis elapsa sunt: sed prudentiores uiatores pedes eorum compedibus lignantes, ui quadam ea secum retinent, ne territa aufugiant.

De regione alia Tebeth, & turpi eius cõsuetudine. Cap. xxxvi.

PEracto itinere uiginti dierum, transitaq; prouincia Tebeth, occurrunt ciuitates & uillæ plurimæ, in quibus idololatriæ occasione pessima inoleuit consuetudo: nam nullus uir ibi ducit uxorem uirginem, sed si quam ducere instituit, necesse est ut prius à multis uiris sit cognita: aiunt enim mulierem non esse coniugio aptam, nisi prius fuerit stuprata. Vnde quando uiatores & aduenæ

uenæ aliunde uenientes hanc trãseunt regionem, & quietis gratia tabernacula sua ponunt, mulieres eius loci habentes filias nubiles, ducunt illas ad peregrinos, aliquando uiginti, quandoq; triginta aut plures iuxta numerum mercatorum seu aduenarum, rogantes eos, ut quilibet unam è uirginibus sibi associet, atq; concubitu eius fruatur quàm diu illic manserint. Illi igitur matronarum precibus uicti, deligunt sibi ex puellis quas uolunt, & matrimonio aptiores reddunt. Et quum recedere uolunt, nullam secum abducere permittuntur, sed parentibus fidelitet restituunt. Exigit etiam puella ab eo qui eam deflorauit, iocale aliquod, seu munusculum, quod ostendere possit ceu argumentum suæ defiorationis. Et quæ à pluribus uiris fuit amata atq; corrupta, & multa habuerit talia iocalia quæ ostendat procis, hæc nobilior habetur, faciliusq; & & honorificentius maritari potest. Et quando honorifice uult incedere, suspẽdit ad collum omnium amatorum insignia: quantoq; pluribus fuit grata, tanto maiori honore digna iudicatur. Sed quando cum maritis nuptias inierint, iam non permittuntur amplius extraneis uiris copulari, sed maritis suis fidem seruare coguntur. Et plurimum cauent huius regionis uiri, ne in hac re alterutrum se offendant. Idololatræ sunt atq; crudeles homines, pro nullo reputantes peccato, si prædentur & latrocinia exerceant. Viuunt de uenationibus atq; fructibus terræ. Inueniuntur etiam apud eos multa animantia quæ muschũ producunt, quæ Gadderi nocantur. Venantur incolæ huiusmodi animalia canibus, abundantq; muscho. Linguam habent propriam atq; peculiarem monetam, & pellibus induũtur bestiarum, aut canabeo rudi. Pertinet hæc regio ad prouinciam Tebeth: nam est Tebeth latissima prouincia, diuiditurq; in octo regna, habens ciuitates & oppida multa. Terra montuosa est, suntq; in ea loca quædam, atq; quidam fluuij in quibus aurum inuenitur. Vtuntur quoque ibi corallio pro moneta: nam est is lapis apud eos in magno pretio, & omnes fœminæ deferunt eum ad collum, appenduntq; ipsum quasi rem speciosam ad colla idolorum. Sunt in hac regione canes maximi, asinis æquales, qui sylueſtres capiunt bestias. Habent etiam falcones, & alias aues uenaticas. Crescunt apud eos in magna copia cinamomum & aliæ species aromaticæ. Subiecta est prouincia ipsa magno Cham. *Gadderi*

De prouincia Canidu, Cap. XXXVIII.

PRouinciæ Tebeth adiacet ab occidente prouiucia Canidu, quæ regem habet, sed qui tributarius est magno Cham. Est ibi lacus in quo tãta est margaritarũ copia, ut pretium earũ omnino uilesceret, si pro hoim libito asportari permitterentur. Vnde sub capitis pœna cautũ est, ne ullus in hoc lacu piscari margaritas absq; magni Chã indulto præsumat. Sunt quoq; in hac prouincia animãtia Gadderi, qui muschũ ferunt in magna abundantia. Scatet etiam lacus ille, qui margaritas in tanta copia nutrit, piscibus: & tota terra plena est sylueſtribus bestijs, puta leonibus, ursis, ceruis, damulis, lyncibus, capreolis, &

diuersis auium speciebus. Vinū non crescit in ea, sed loco eius potum optimū conficiunt ex tritico, riso, & alijs uarijs speciebus. Inueniuntur ibi gariophylli in magna copia qui colliguntur ab arboribus quæ habēt ramusculos paruos, atq; album florem, ex quo natum pirum loco grandi habet gariophyllū. Crescit deniq; ibi zinziber in magna copia, cinamomum & aliæ uariæ aromaticæ species, quæ ad regiones nostras non deferuntur. Inueniuntur etiam in montibus huius regionis lapides qui Turchisi nominantur, pulchri ualde, sed qui hinc absq; licentia magni Cham auferri non possunt. Incolæ huius terræ idola colunt, à quibus adeo sunt dementati, ut putent eorum promereri gratiam, si uxores suas & filias uiatoribus abutendas prostituant. Nam quum peregrinus quispiam ad eos hospitij gratia diuertit, confestim paterfamilias uxorē filias, & reliquas mulieres quæ in domo eius sunt conuocat, mandatoq; ut hospiti & socijs eius per omnia obediant: & ipse recedens peregriuum & comites eius in domo sua relinquit, nec redit donec illic abierint. Et peregrinus interim quo illo fruitur hospitio, suspendit pallium suum, aut aliud signum ante fores illius domus: & quando paterfamilias redit, atq; per signum illud animaduertit hospitem nondum discessisse, non intrat domum suam, sed iterum abit, foris expectaturus donec ille emigrauerit. Et in hunc modum potest peregrinus duobus aut tribus diebus illo uti hospitio. Et obseruatur consuetudo ista per totam illam prouinciam Ganiclu, nec quisquam putat sibi illud esse dedecori, si peregrino uxoris suæ aut filiæ copiam fecerit, quod in deorum facit gloriam sperās illos sibi magis propitios futuros. Moneta eorum sunt uirgulæ quædā aureæ, certum habentes pondus, & iuxta pondus uirgulæ est ualor monetæ. Et hæc quidem est moneta maior. Habent etiam minorem, quam hoc modo faciunt. Coquunt sal in caldario, & postea faciunt ex eo in formellis massulas paruas, quas consolidatas pro moneta exponunt. Relicta hac prouincia proceditur itinere decem dierum, & interim occurrunt castra & pagi multi, quorū incolæ easdem habent consuetudines quas prouincia Caniclu, tandemq; peruenitur ad flumen quod Brius uocatur, ad quod prouincia Caniclu terminatur. Inuenitur autem in hoc flumine aurum in magna copia, quod paglola dicitur: & in ripis eius crescit cinamomum in maxima abundantia.

De prouincia Caraiam. Cap. xxxix.

TRaiecto flumine Brio peruenitur ad prouinciam Caraiam, quæ septem continet regna. Subiecta est autem magno regi Cham, cuius filius Escentemur nomine, meo tempore regno illi præfuit. Incolæ eius sunt idololatræ. Nutrit regio equos optimos: habet etiam linguā propriam & difficilem. Metropolis eius uocatur Iaci, & est ciuitas magna & insignis, in qua multæ fiunt nundinationes. Habitant ibi etiam pauci Christiani Nestoriani, & plurimi Mahumetani. Habent triticum & risum multum, licet triticeo nō uescātur pane, quum hunc digerere sine stomachi afflictione nequeant, sed ex riso panē conficiunt.

conficiunt. Faciũt quoq; potum ex narĩs ſpeciebus, ſed qui eos facilius quàm uinum inebriat. Vtuntur pro moneta lapillis quibuſdam aureis & albis, qui in mari reperiuntur. Fit in hac ciuitate ſal plurimum ex aqua puteorum, de quo rex magnum habet emolumentum. Sunt uiri in hac regione adeo ſtupidi & ſtolidi, ut non curent ſi quiſpiam accedat ad uxores ſuas, modo illæ aſſenſum præbuerint. Eſt etiam illic lacus ualde piſcoſus, centum in gyro complectens milliaria. Edunt homines illi carnes crudas, ſed hoc modo paratas. Primo terunt illas minutatim, deinde condiunt eas oleis odoriferis atq; optimis ſpeciebus, & ſic deuorant.

De regione quadam in prouincia Caraiam ſita, in qua ſunt maximi ſerpentes, Cap. XL.

DIſcedendo à ciuitate Iaci peruenitur ad regnum aliud, emenſo ſcilicet decem dierum itinere, cuius metropolis dicitur Caraiam, cui præſidet Cogracam filius Cublai imperatoris. Et ab hac urbe tota illa regio denominationem habet. Suppeditant ibi flumina plurimum auri, quod paglola nominatur. Inuenitur quoq; in lacunis & montibus aurum, ſed quod alterius eſt ſpeciei. Incolæ ſunt idololatræ. Naſcuntur in hac regione ſerpentes maximi, quorum quidam in longitudine continent decem paſſus, & in complexu groſſitiei decem palmos. Aliqui ipſorum prioribus carent pedibus, quorum loco ungulas habent in modum ungularum leonis aut falconis. Caput ipſorum eſt magnum, & oculi prægrandes, ut duorum panum adæquent quãtitatem. Os & rictum habent tam amplum, ut hominem deglutire ualeant. Dentes quoque magni & acerrimi rictui illi tam horrendo non deſunt. Nec eſt homo aliquis, aut aliud animal, quod ſine terrore ſerpẽtes illos aſpicere, ne dicam adire poſſit. Capiuntur uero in hunc modum: Solet is ſerpens interdiu latitare in cauernis ſubterraneis, aut alĩs ſpecubus in montibus uel petris repertis: nocte uero egreditur, circumiens terram, & potiſſimum aliorum animalium luſtrat latibula, quærens cibum quem deuoret: nec formidat ullius beſtiæ genus: deuorat enim beſtias magnas & paruas, leones & urſos: & ubi uentrem exaturauerit, redit ad ſpeluncam ſuam. Et quum terra illa admodum ſit ſabuloſa, mirum eſt quantam foueam corporis ſui pondere in arenam imprimat: putares dolium aliquod uino plenum per ſabulum uoluntatum. Venatores itaque beluæ inſidiantes, interdiu figunt multos palos in ſabulum, fortes & acuto ferro in ſuperiore extremitate dentatos, & hos ſabulo tegunt, ne à ſerpẽte uideri poſſint: multoſq; paſſim terræ infigunt, præſertim ubi in uicino norunt beluam latitare, Et quando nocte ſolito more progreditur, ut eſcam ſibi quærat, & molem corporis ſui per cedentem arenam reptando & trahẽdo mouet, fit aliquando, ut pectus in latentem ſudem ferro acuminatam uiolenter immergat, & ſeipſum interficiat, aut graui læſione ſauciet: & tunc latentes uenatores accurrentes beluam interficiunt, ſi adhuc uiuit, & fel extrahunt,

quod

quod magno uendunt pretio: nam est medicinale: unde qui à rabido cane læsus fuerit, si uel modicum, quantum est pondus unius denarij, de illo biberit, statim sanatur. E mulier in partu laborans si uel tantillum de hoc felle gustauerit, acceleratur partus eius. Sic qui hæmorrhoidam aut ficum anus sustinuerit, & locum illum secretum hoc perunxerit felle, post paucos dies à morbo liberatur. Carnes uero illius serpentis uendunt in cibum: nam libenter uescuntur ea homines. Abundant quoq; in hac prouincia equis optimis, & qui à negotiatoribus in Indiam mercatus gratia ducuntur. Incolæ uero solent illis equis auferre de osse caudæ nodos duos uel tres, ne equus currēs sessorem cauda feriat, & ne caudam nunc huc, nunc illuc flectere possit: nam turpe hoc iudicant. Vtuntur in bello scutis & armamentis de corio bubalorum factis, & sagittas atque lanceas omnes intoxicāt. Et priusquam magnus Cham Cublai hāc prouinciam suæ subiecisset ditioni, prævaluerat apud eos ista detestāda consuetudo, ut quum uir aliquis exteræ nationis bonis adornatus moribus, prudens in uerbis & factis, & omni honestate conspicuus apud eos hospitaretur, occidebant eum nocte, putantes quòd mores, prudentia, honestas, gratia, imò anima uiri illius in domo illa deinceps manerent. Et hæc perfidia seu discredulitas, effecit ut plures uiatores illo loco occisi fuerint, Verum magnus Cham ut regnum illud suo subiugauit dominio, eliminauit impietatem illam, & summam illam stultitiam.

Crudelitas in hospites

De prouincia Ardadam, Cap. XLI.

EVntibus nobis de prouincia Caraiam, post quinq; diætas occurrit prouincia Ardadam, quæ etiam paret magno Cham. Metropolis eius uocatur Vnchiam. Vtuntur incolæ eius pondere auri pro moneta: nam argentum in regione illa & multis alijs circumiacentibus regionibus minime inuenitur. Qui autem argentum aliunde important, hi commutant illud pro auro, & multum lucrantur. Potu factitio utuntur, ex riso & aromatibus confecto. Viri & mulieres regionis illius dentes cooperiunt subtilibus laminis aureis, quas sic illis adaptant, ut dentes ipsi in laminis quadammodo sedere uideantur. Viri omnes militarem edocti sunt artem, quippe qui soli militiæ & uenationi bestiarum atq; uoluctum intenti sunt. Mulieres uero domus curā gerunt, habentes seruos emptitios, qui eorum mancipati sunt obsequijs. Est quoq; in hac prouincia consuetudo, ut quum mulier peperit, quàm cito poterit, lectum deserit, surgens q; gubernationi domus intendit: & tunc maritus eius decumbit lecto quadraginta diebus, nati infantis curam gerens. Mater uero aliud nihil circa infantem agit, nisi quòd lac illi sugendum præbet. Et amici atque consanguinei interim uisitant uirum illum decumbentem non secus quàm hic puerperæ uisitantur. Aiunt enim mulierem, quum uterum gestaret atque euacuaret, longo tempore grauiter afflictam, & nunc conueniens esse, ut diebus quadraginta ab infantis cura & labore quiescat: affert

Vir puerperus.

tamen

tamen uiro cibum ad lectum. In hac prouincia idola alia non sunt, nisi quòd quælibet familia progenitorem suum adorat. Habitant plerunque in locis syluestribus atque montanis. Ad montes autem illos extranei non accedunt, quia aërem qui ibi corruptus esse censetur, ferre non possent. Literas non habent, sed contractus suos & obligationes faciunt per tesseras, quarum medietatem seruat unus, & aliam alius: quæ postea in unum collatæ, signis conuenientibus adhibitis, rei causam exponunt, Non sunt in hac prouincia medici, sicut nec in Canidu & Caraiam: sed quum quis infirmatur, conuocant magos seu idolorum ministros, & illis exponit ægrotus morbum suum: tunc magi choream agunt, instrumenta quædam sonant, & in honorem deorum suorũ magnos reboãt cantus, donec tandem unus ex eis in chorea saltantibus & ludentibus à dæmone corripiatur. Tunc chorea relicta, arreptitium in terra iacẽtẽ cõsulunt, ex qua causa id morbi illi acciderit, quidq; pro ipsius liberatione sit agendum. At dæmon per arreptitium respõdet: Quia id uel illud fecit: aut, quia hunc uel illum offendit deum, ideo in hunc incidit morbum. Tunc magi orant ut deus illi noxam illam remittat, promittentes ægrotum illum si conualuerit, de sanguine suo proprio sacrificium oblaturum. Quòd si dæmoni uideatur infirmum tali laborare morbo, ut hinc liberari non possit, respondere solet: Iste tam grauiter deum illum offendit, ut per nulla sacrificia placari possit. Et si à morbo conualiturus sit, iubet ut tot arietes, nigra habentes capita offerat, tot etiam & tales paret potiones, tot ad se conuocet magos, totidemq; magas, per quorum manus sacrificiũ offeratur, & tum placetur illi deus. Quo audito, consanguinei eius cito curant illa fieri quæ dæmon iussit: occidunt arietes & sanguinem ipsorum in cœlum spargunt, conuocatiq; magi cum sagis suis, accendunt luminaria magna, & domum totam thurificando suffumigant, sed & fumum de lignis aloës faciunt, atq; ius carnium in aëra spargunt unà cum potione de aromatibus confecta: quibus omnibus rite peractis, in chorea rursum saltant in honorem illius idoli, quo infirmo putatur propitiũ factum, cantant & horribiliter uocibus suis stridٍent. His factis, interrogant rursum arreptitium, num per hæc idolum sit placatum. Si respondet, non, confestim parant se ad implendum aliud eius mandatum. Si autem respondet sibi satis factum, phanatici & incantatores sedent ad mensam, & carnes idolo immolatas comedunt cum magna lætitia, & bibunt confectiones quas in dæmonum sacrificio libaueruut. Et finito prandio quisq; ad sua redit. Et quum æger ex diuina prouidentia sic morbum euaserit, & incoluminitati restitutus fuerit, id cæci homines non uero deo, sed dæmoni gratum ferunt.

Idololatria

De prælio magno quod fuit inter Tartaros, & regem Mien.

CAPVT XLII.

ANno domini M.CCLXXXII. magnũ est ortũ bellum propter regnum Caraiam, cuius præcedẽti capite meminimus, & regnum Botiã: nã misit magnus

magnus Cham unum de principibus suis Nescordim nomine cum duodecim equitum millibus, qui prouinciam Caraiam à qualibet tutarentur infestatione. Erat autem dictus Nescordim uir prudens & strenuus, habebatq; sibi adiunctos milites probos & bellicis rebus assuetos. Horum aduentum ut audiuerunt rex Mien & rex Bangala, perterriti sunt plurimum, putantes quòd ad regna eorum expugnanda uenissent. Et conuocantes militias suas coadunauerunt equites & pedites circiter sexaginta millia, elephãtos autem duo millia, castra gestantes, & in quolibet castro erãt positi duodecim uiri armati, aut quindecim, aut sedecim. Cum hoc exercitu properauit rex Mien uersus ciuitatem Vociam, ubi quiescebat Tartarorum exercitus, & per tres dies in campestribus illis quietus mansit. Audiens uero Nescordim tantum contra se uenisse exercitum, plurimũ timuit: tametsi metum illum omnino dissimularet. Roboratus est nonnihil animo, quòd sciret se in suo exercitu habere uiros fortes & strenuos bellatores. Egressus itaque uirili animo ut pugnaret cõtra hostem, castra posuit contra nemus quoddam magnum, quòd proceras & maximas habebat arbores, non nescius quod elephãti cum turribus seu castris illis portatilibus nemus ingredi minime ualerent. Tunc Mien rex audiens adesse Tartaros, contendit occurrere illis. Tartarorum uero equi elephantos adesse sentientes, quippe qui in prima acie constituti erant, tanto terrentur pauore, ut nulla ui, aut ullo ingenio potuerint à suis sessoribus contra elephantos excitari. Coguntur igitur Tartari ab equis descendere, illisq; ad nemoris arbores ligatis, pedestres contra elephantos pugnaturi ueniunt. Et quoniam in prima acie omnes milites balistas habebant, & sagittis iaciendis assueti erant, tantam sagittarum uim in hostem torquent, ut elephanti uulnerati, & sagittarum ictus minime ferre ualentes, fugã arriperent, omnésque rapido cursu uersus nemus proximum contenderent. Rectores uero eorum quum summa ui illos in hostem arcere mollirentur, incassum laborauerunt: nam dispersi sunt huc atque illuc, & ingressi nemus portatilia castra ruperunt, & armatos uiros in illis sedentes deiecerunt. Quod uidentes Tartari currunt ad equos suos, illisq; conscensis cum magno impetu irruunt in acies regis. Hostis uero territus, quòd elephantorum dissipata esset acies, quantum potuit manu se defendit. Et quum utrinque atrociter pugnarent, atque multi de utroque caderẽt exercitu, rex Mien cum suis tandem in fugam uersus, Tartaris insequentibus & plurimos adhuc interficientibus uictoriam reliquit. Quibus superatis Tartari in nemus properant, atque elephantos capere conantur: uerum illis fugientibus nullum cepissent, nisi inter captiuos quidam illis auxilio fuissent. Ceperunt autem circiter ducentos. Ab hoc prælio & deinceps cœpit magnus Chã uti elephantis in exercitu, quos prius ad hoc assuetos officium non habuit. Paulo post deuicit idem magnus Cham terras regis Mien, suoque subiugauit imperio.

De regione

De regione quadam syluestri,& prouincia Cap. XLIII.

REcedendo à prouincia Caraiam peruenitur ad descensum quendam,in quo ferè per tres dies itur in præceps,nec est ibi ulla habitatio,etiamsi sit latissima quædam planicies,in quam tribus diebus per hebodomadam multi conueniũt homines mercandi gratia.Descendũt multi de magnis regionis illius montibus,aurum secum deferentes quod pro argento cõmutant, nempe unam auri unciam pro quinque argenti uncijs dantes:unde de exteris nationibus multi illuc ueniunt negotiatores,qui argentũ afferentes aurũ asportant.Ad montes uero illos excelsos,in quibus illi cum magna securitate habitant qui aurũ in regione illa colligũt,nemo extraneorũ uenire poterit,quũ iter illud inuium sit,& adeo perplexũ,ut potius teipsum perderes, quàm absconditos inuenires homines.Post hæc uenitur ad prouinciam Mien,quæ à meridie confinis est Indiæ, & hæc maxima habet loca syluestria & nemorosa,in quibus innumeri discurrunt elephanti, unicornes, atque aliæ feræ agrestes,sed nulla ibi est habitatio humana.

De ciuitate Mien & sepulchro regis, Cap, XLIIII.

ITinere peracto quindecim dierũ peruenitur ad ciuitatẽ quæ uocat Mien, & hæc magna est atque nobilis,quippe quæ caput est regni, magno subiecta Cham.Habitatores eius linguam propriam habent,& sunt idololatræ. Fuit in hac ciuitate rex prædiues,qui moriturus iussit sibi parare sepulchrum in hũc modum:In quolibet capite seu angulo monumenti fieri iussit turrim unam marmoream altitudinis decem passuũ, spissitudinis iuxta proportionem altitudinis seruata.In cacumine uero turres illæ rotundæ fieri iubebantur,atq; una earum undiq; auro cooperiri.Super cacumẽ uero turris multę suspendi debebant aureæ campanellæ, quæ ad flatum uenti sonum quendam redderent.Alia autẽ turris argento debebat operiri, habens in sua summitate campanellas argenteas, quæ similiter tinnitum ederent flante uento. Hoc sepulchrũ fieri iussit pro honore nominis sui, & ut memoria sua apud homines nunquam interiret.Et quum magnus Cham sibi subijceret hanc prouinciam Mien,noluit ut exercitus uiolaret sepulchrũ illud, quod rex ille fecerat ad honorem nominis sui:nam est mos Tartarorũ,ut non præsumãt uiolare ea quæ spectant ad pietatem defunctorũ.Sunt in hac prouincia multi elephantes,boues syluestres magni & pulchri, cerui & damulæ,aliaq; diuersarum specierum animalia syluestria.

De prouincia Bangala, Cap. XLV.

BAngala prouincia à meridie confinis est Indiæ, quam magnus Cham nondum subegerat,quum ego in curia illius uersarer,sed ad expugnandum exercitum miserat.Habet regio regem proprium atque propriam linguam.Incolæ eius sunt omnes idololatræ: uescuntur carne, riso & lacte: habent bombicẽ in magna copia,& gratia illius multæ & magnæ fiunt ibi nun

dinationes. Abundant etiam ſpico, galaga, zinzibere, ſaccaro, & alijs diuerſis aromatibus. Sunt quoq; ibi maximi boues, qui craſſitudine, ſed nō altitudine elephantos æquant. Fiunt in hac prouincia multi eunuchi, qui poſtea negotiatoribus uenduntur, diſtrahendi in diuerſas prouincias.

De prouincia Cangigu, Cap. XLVI.

POſt memoratam prouinciam orientem uerſus ſequitur prouincia Cangigu, quæ proprium habet regem, atq; propriam linguam. Incolæ eius idola colunt, & ſunt tributarij magno Cham, Rex eorum habet circiter trecentas uxores, Inuenitur in iſta prouincia aurum multum, & multa aromata, ſed quæ non facile diſtrahi poſſunt, quum regio ipſa longe diſſita ſit à mari. Sunt quoq; in ea elephanti multi, & uenationes multarum ferarum. Incolæ eius uiuunt de carnibus, lacte & riſo. Vino carent, ſed de riſo & aromatibus potum conficiunt bonum. Solēt tam uiri quàm mulieres pingere acubus facies ſuas, colla, manus, uentres & crura, facientes imagiens leonū, draconū. & auium, adeoq; eas impreſſas firmant, ut non facile aboleri poſſint: & quo quis plures huiuſmodi habuerit imagines, eo pulchrior æſtimatur.

De pronincia Amu, Cap. XLVII.

AMu prouincia ad orientalem ſita plagam, magno ſubiecta eſt Cham cuius incolæ idola colunt, habentq; linguam propriam. Abundāt gregibus animalium, habētq; copiam uictualium, & equos multos, eosq; optimos, quos negotiatores in Indiam ducunt. Habent quoq; bubalos multos & boues, quia ſunt illic paſcua delicata. Tam uiri quàm mulieres geſtant in brachijs monilia aurea & argentea magni ualoris.

De prouincia Tholoman. Cap. XLVIII.

PRouincia Tholoman diſtat ad orientem ab Amu itinere dierum octo, ſubiecta magno Cham, habens linguam propriam, & idola colens. Viri & mulieres eius ſunt elegantis forinæ: tametſi bruno ſint colore. Terra cultiſſima eſt, caſtra & ciuitates habens multas & fortes. Viri in armis ſunt exercitati, & ad bella aſſueti. Mortuorum ſuorum corpora comburūt, & oſſium reliquias capſę includentes, in cauernas montium recondūt, ne uel ab homine, uel à beſtia tangi poſſint. Aurum eſt ibi in magna copia, & loco monetæ utuntur auri glebis in mari repertis.

De prouincia Gingui, Cap. XLIX.

AProuincia Tholoman ducit iter uerſus orientem ad prouinciā Gingui, iturq; duodecim diebus iuxta fluuiū quendam, donec perueniatur ad ciuitatem grandem Sinulgu. Subiecta eſt regio magno Cham, & ſunt incolæ eius idololatriæ addicti. Parātur in hac prouincia panni elegantes de corticibus arborum, quibus æſtate induūtur. Sunt in ea plurimi leones, ut etiā prę timore eorū nullus audeat noctu extra domos dormire: nam quoſcunq; inueniunt lacerant atq; deuorant. Naues quæ aſcendunt & deſcendunt per

flumen

flumen, propter leonum metum ad ripam non ligantur, sed in medio flumi nis ancoris eiectis retinentur, alioquin leones noctu naues ingrederentur, & quicquid uiuum in eis reperirent deuorarent Et licet leones illi sint magni & feroces, sunt tamen in eadem regione canes tam audaces & fortes, ut non ue reantur leones inuadere. Et sæpe fit ut duo canes & uir sagittarius equo in si dens leonem sternant: nam quum canes leonem adesse sentiunt, magno la tratu eum inuadunt: præsertim quando sciunt se hominis auxilio fultos, nõ desinunt mordere leonem in partibus posterioribus atq; cauda: & licet leo sę pe rictum illis minetur, huc illucq; se uertens, ut illos dilaceret, tamẽ canibus magna cautela sibi prouidentibus, non facile ab eo læduntur, præsertim quũ insequens eques tunc leoni iaculum infigere studeat, quãdo canes trucidare conatur. Fugit tamen leo, metuens ne propter canum latratum alĩ quoq; ca nes & homines prouocentur in eum: & quum arborem apprehendere po test, illico confugit ad eam, & ceu tuto fortalitio ea fruitur à tergo, uersoq; ri ctu contra canes, tota ui sese turatur contra illos. Vir autẽ eques appropians non cessat iaculari leonem, donec interficiat: nec aduertit leo iaculantis ictus, donec ruat: usqueadeo faciunt canes illi negotium. Abundat regio ista seri co, quod per mercatores ad diuersas portatur prouincias.

De ciuitatibus Cacausu, Canglu & Ciangli, Cap. L.

REcedendo à prouincia Gingui plures passim occurrunt ciuitates & ca stra: & ubi absolueris iter quatuor dierum, offert sese Cacausu nobilissi ma ciuitas, quæ prouinciæ Cathai annumeratur, sita ad meridiem, & serico abundans, unde pretiosi fiunt panni atq; sindones, auro illis intertexto. Ab hac ciuitate tres numerantur diætæ uersus meridiem ad ciuitatem aliam ma gnam, Canglu nomine, quæ sale abundat: nam est terra illa salsissima, & ex ea eliciunt sal hoc pacto: Congerunt terram in modum collis, & superfun dentes aquam, quæ salsuginem terræ attrahat, eam iterum sub congesto col le hauriunt, & tam diu iuxta ignem coquunt, donec in salis coaguletur den si tatem. Vltra ciuitatem Canglu itinere quinque dierũ est ciuitas alia Ciangli nomine, per cuius medium trãsit fluuius magnus, nauibus mercibus onera tis commodissimus: nam est illic emporium insigne.

De ciuitatibus Tadinfu & Singuimatu, Cap. LI.

VLterius procedendo post diætas sex uersus meridiem peruenitur ad ci uitates magnam Tadinfu, quæ regem propriũ habuit, priusquã subĳ ceretur magno Cham: & habet quadraginta ciuitates iurisdictioni suæ sub ditas, quæ omnes elegantissima habent uiridaria. Rursum eundo uersus me ridiem, absolutis tribus diætis, peruenitur ad aliam insignem ciuitatẽ Singui matu nomine, ad quam à meridie magnus quidam currit fluuius, qui à loci incolis in duos diuisus riuos partim ad orientem uersus Mangi, & partim ad occidentem uersus Cathai fluit. Per hos riuos innumeræ nauiculæ cũ mer

cibus adducũtur. A' Singuimatu ſi uerſus meridiem duodecim diætis cõten das, continue occurrunt ciuitates & oppida, in quibus nundinationes multæ fiunt. Incolæ harum regionum ſunt idololatræ, magno Cham ſubiecti.

De fluuio magno Caromoran, & ciuitatibus Corgangui & Caigui,

CAPVT LII.

PRiore continuato itinere peruenitur ad flumen magnũ Caromorã no/mine, quod ex regno presbyteri Ioannis fluere dicitur. Occupat in lati/tudine ſpatium unius milliaris: profunditas uero eius eſt tanta, ut oneratę na ues per ipſum aſcendere & deſcendere queãt: abundat etiam piſcibus. Haud longe ab oſtio huius fluminis, ubi, ſcilicet, ruit in oceanũ, ſunt circiter quinde cim millia nauiũ, quas illic inſtructas habet magnus Chã, ut ſi neceſſitate in gruente nauigandum ſit ad inſulas maris, exercitus per paratas naues facile adduci poſſit. Harum nauiũ plurimæ ſunt tam magnæ, ut quindecim ferre poſſint equos, ac eorum ſeſſores, cum uictu & pabulo illis & iſtis neceſſario. Nautæ uero circiter uiginti ſunt in qualibet naui. Porrò iuxta ſtationem illa/rum nauium duæ ſunt ciuitates iuxta fluminis ſitę ripam, quarũ una dicitur Corgangui & alia Caigui. Traiecto uero illo flumine, mox uenit' in nobiliſſi mam prouinciã Mangi, cuius præconiũ explicabit' in ſequentibus capitibus.

De prouincia Mangi, & pietate atq; iuſtitia regis, Cap. LIII.

HAbuit prouincia Mangi, regem quendam Facfur nomine, diuitẽ & po tentem, quo præter magnũ Cham nullus in regionibus illis maior in ueniebatur. Regnum eius fortiſſimũ erat, & inexpugnabile putabatur, ut ne mo ipſum inuadere præſumpſerit. Vnde factum eſt, ut tam rex quàm popu lus bellorum & armorum uſum & exercitum amitterent. Erant ſingulæ ciui tates foueis atq; foſſatis latiſſimis aqua redundantibus cinctæ. Carebant e/quis, quia neminem timebant. Hincq; factum eſt, ut rex genio plus æquo in dulgens, delicijs frueretur cõtinuis. Alebat domi circiter mille domicellos, & aliud ſatellitium magnum & honorificũ habuit. Fouebat tamẽ iuſtitiam, cõ ſeruabat pacem, & diligebat miſericordiam. Nemo audebat proximũ offen/dere, & fraternã pacem interturbare, alioquin pœnam luiſſet. Tanta erat in regno illo cõcordia, ut artifices ſępe noctu dimitterent officinas ſuas apertas, & tamen nemo præſumeret intrare. Viatores & peregrini tutiſſimi per totũ illud regnũ ambulabant die ac nocte, nullum metuẽtes hominẽ. Erat quoq; rex ipſe pius & miſericors in pauperes, & non deſerebat eos qui neceſſitate premebãtur, aut penuria laborabãt. Colligebat præterea ſingulis annis pue ros & infantes à matribus ſuis abiectos, aliquãdo circiter uiginti millia, & eos ſumptibus ſuis nutriri faciebat: nam in regione illa pauperes mulieres cõmu niter à ſe abdicant atq; abijciunt proprios natos, ut ab alijs collecti enutrian tur. Rex tamẽ infantes, quos ſic colligi iubet, tradit diuitibus quibuſq;, quos in regno ſuo habet: præſertim illis qui liberis carent, & ut in adoptionis ſuſci

piant

piãt filios mandat. Eos uero quos ipsa nutrit, matrimonio tradit puellis eiusdem conditionis, quas, scilicet, in pueritia à parentibus reiectas colligi fecit, & commodum suppeditat uictum unde uiuant.

Quomodo Baian princeps exercitus magni Cham expugnauit prouinciam Mangi, Cap. LIIII.

ANno ab incarnatione domini M. CCLXVIII. magnus Cham Cublai inhians prouinciæ Mangi, hoc modo eam expugnauit, atq; suo subiecit imperio. Misit exercitum maximũ ex equitibus & peditibus conflatum, illiq; ducem pærfecit Baian Chinsan, quod sonat, lumina centum oculorũ, quasi Baian centum habens oculos. Hic itaq; cum exercitu suo ad prouinciã Mangi perueniens, primo obsedit ciuitatẽ Conigangui, & ut imperatori suo obedientiam pollicerentur postulauit. Quibus id recusantibus, recessit, nulla ciuitati illata iniuria: atq; idem requisiuit à secunda ciuitate. Qua similiter recusante, processit ad tertiã, & deinde ad quartam & quintã, & ab omnibus simile accepit respõsum. Sextã uero aggressus est ciuitatẽ cum audacia multa: & hac ui expugnata cõtra alias processit, breuiq; tẽpore duodecim obtinuit ciuitates: nã habuit in exercitu uiros strenuos & fortes, optimosq; bellatores Ad hoc misit magnus Cham post illum exercitũ, aliũ grandẽ priore nõ infirmiorẽ: sicq; factũ est ut cõtremuerint corda uirorũ Mangi, atq; dissoluerentur. Baian uero mouit exercitũ contra metropolim Quinsai, ubi curia erat regis Mangi. Rex itaq; Mangi uidens Tartarorũ audaciã & fortitudinẽ, uehemẽter expauit, conscensaq; naui cũ maximo comitatu ad insulas quasdam inexpugnabiles se recepit habẽs secũ circiter mille naues, cõmittens reginæ custodiam ciuitatis Quinsai, atq; magnũ in eam collocans præsidium. Regina uero uirilem induens animũ prudenter se gessit, atq; nihil eorũ omisit, quæ ad ciuitatis defensionẽ necessaria uidebantur. Et quum audiret ducem exercitus Tartarorum uocari Baian Chinsan, id est, centũ oculi, plurimum territa est, elanguitq; uirtus eius: præsertim quum audisset ab astrologis suis atq; Magis, ciuitatem Quinsai à nullo expugnandam, quàm ab eo qui centum haberet oculos. Et quoniam cõtra naturam esse uidebatur, ut quisquam hominũ centũ haberet oculos, & ducis illius nomen præsagio quadraret, fato nolens repugnare, uocato duce exercitus Tartarorum, tradit illi libere ciuitatem & regnum. Quo audito, totius regni ciues & incolæ ad magni Cham defecerunt obedientiam, excepta ciuitate una Sanifu nomine, quæ per trienniũ ad deditionem cogi nõ potuit. Regina uero migrauit ad curiam magni Cham, maximoq; ab illo susceptа est honore. Vir autem eius rex Mangi in insulis perseuerans, residuum uitæ in illis consumpsit.

De ciuitate Conigangui, Cap. LV.

CIuitas prima, quæ prouinciã Mangi ingrediẽtibus occurrit, uocatur Conigangui, & est magna, insignis, atq; opibus pollens, iuxta flumen Ca-

romoram sita. Sunt ibi naues in maxima multitudine, Fit etiam ibi sal in magna copia, ut quadraginta ciuitatibus sufficiat, de quo magnus Cham magnum habet emolumentum. Incolæ huius ciuitatis, & omnium circumiacentium locorum idololatræ sunt & comburunt corpora mortuorum.

De ciuitatibus Panchi & Cain, Cap. LVI.

VLtra ciuitatẽ Conigangui uersus Sirochum uentum itinere unius diei est ciuitas Panchi grandis & insignis, in qua mercatura magna exercetur: & est in ea serici atq; uictualium magna copia. Recipitur per eam regionem moneta magni Cham. Porrò uia quæ ducit à ciuitate Conigangui, ad ciuitatem Panchi, pulchris constrata est lapidibus, ad dextram & ad sinistrã fluentis decurrentibus: nec aliunde patet accessus in prouinciam Mangi, nisi per uiam istam. Ab ista ciuitate Panchi ad ciuitatẽ Cain est iter unius diei: & hæc quoq; insignis est ciuitas, abundans piscibus & uenatione bestiarum atq; auium: præsertim phasiani in maxima ibi inueniuntur copia.

De ciuitate Tingui, Cap. LVII.

PRocedendo hinc per iter unius diei peruenitur ad ciuitatẽ Tingui, quæ tametsi magna non sit, habet tamen uictualium maximã copiam. Sunt etiam ibi plurimæ naues: nam haud longe ab oceano est sita: & intermedio spatio salinæ sunt plurimæ, positaq; est iuxta illas memorata ciuitas Tingui. Recedendo uero ab hac ciuitate itinere unius diei uersus Sirochum occurrit pulchra ciuitas in pulcherrima sita regione, sub cuius præfectura sunt aliæ ciuitates multæ, numero uiginti septem. Et ego Marcus iussione magni Chã tribus annis in hac ciuitate egi præfectum.

Quomodo ciuitas Sianfu cum machinis fuit capta, Cap. LVIII.

AD occidentalem plagã est regio quædam Nauigui nomine, opulenta & amœna, in qua multi fiunt panni ex auro & serico, & ubi magna frumenti est copia. Ciuitas præcipua illius regionis Sianfu uocatur, habetq; duodecim alias ciuitates sibi subiectas. Hæc ciuitas tribus annis obsessa expugnari nõ potuit ab exercitu Tartarorũ, quũ subiugaretur prouincia Mangi: nam undiq; cingitur aquis & lacubus, ut nulla ex parte adiri potuerit, quam ab Aquilone. Interea uero quo à Tartaris obsidebat', continue accedebãt & recedebant naues uictualium copiam adducentes: quod non parum affligebat magnum Cham. Illo enim tempore ego & pater meus atq; patruus fuimus in imperatoris aula: unde accedentes eum, consuluimus & indicauimus illi, si nobis obtemperaret, quo pacto urbs breui capi atq; expugnari posset, machinis, scilicet quibusdam, quarũ usus in regione illa non fuit. Quo assentiente, parari fecimus per fabros lignarios Christianos, quos nobiscũ habuimus, tres machinas seu catapultas tantæ magnitudinis, ut quælibet earũ excuteret lapidem trecentarũ librarũ: quas nauibus impositas misit rex ad exercitum suum. Erigentes igitur eas ante ciuitatẽ Sianfu, proiicere cœperũt lapides gran-

des grandes in ciuitatẽ: & primus cadens ſuper domum quandam, impetu ſuo illam pro maiori parte confregit. Quod uidentes Tartari ciuitatem obſi dentes plurimũ obſtupuerunt. Hi uero qui intra ciuitatẽ erant uidentes tan tum illis ab hoſte imminere periculum, ut etiam intra mœnia & in domibus ſuis tuti non eſſent, magno concuſſi ſunt terrore: & ne ciuitas tota lapidũ ia ctu deſtrueretur, & homines quoque opprimerentur, deditionem fecerunt, magnicꝙ Cham ſe ſubdiderunt obedientiæ.

De ciuitate Singui, & flumine quodam magno, Cap. LIX.

A Ciuitate Sianfu quindecim numerantur milliaria ad ciuitatẽ quandã Singui nomine, quæ tametſi magna non ſit, habet tamen maximã na uium multitudinẽ, ad ripam ſita maximi fluuĩ, quo maior in orbe nõ puta tur, nomine Quiam: nam latitudo eius in quibuſdã locis habet milliaria de cem, in alĩs octo, & in quibuſdam ſex. Longitudo uero eius patet itinere cen tum dierum. Fluitant in hoc amne naues ſine numero. Putares in toto mun do tot naues non reperiri. Eſt autẽ in hac urbe emporium celebratiſſimum, & magna uis mercium per fluuium adducitur. Sunt & aliæ ciuitates pluri mæ numero circiter ducentæ ad ripam huius fluuĩ extructæ: nam fluit per terminos ſedecim prouinciarũ: nec eſt ulla earum quæ non quinꝙ millia na uium habeat. Maiores uero harum regionũ naues ſunt ſingulæ uno cooper tæ ſolario: nec habet ulla nauis plures quàm unũ malum pro uelo expandẽ do. Canabeis funibus nõ utunt, niſi pro malo et uelo: ſed pilorchas, ſeu chor das faciunt de arundinibus magnis, quibus naues quandoꝙ per flumen tra huntur. Scindunt autẽ arundines illas magnas quæ quindecim in longitudi ne continent paſſus, & ſciſſuras colligantes & contorquentes, funes longiſſi mos faciunt, ut quidã longitudinẽ cõtineant trecentorum paſſuũ. Et ſunt pi lorchæ illæ fortiores funibus canabeis. De ciuitate Caigui, Cap. LX.

C Aigui ciuitas quædam parua eſt, ſupra memoratũ fluuiũ uerſus Siro chum ſita, & creſcit in agro eius tanta uis bladi & riſi, ut inde ad curiam magni Cham deuehatur: nam ſunt inter utrũꝙ locum multi lacus & fluuĩ qui induſtria magni Cham in unum ferè contracti riuũ, nauibus ituris & re dituris congruã præbent ſemitã: tametſi aliquando naues ſint exonerandæ, & frumenta per terram portanda, donec ad alium perueniatur lacũ, ubi rur ſum in naues recipiant & ulterius deducant. Iuxta ciuitatẽ Caigui inſula quę dã eſt in medio fluminis ſita, in qua monaſteriũ eſt monachis plenum, qui idolis ſeruiunt: & eſt monaſteriũ illud caput omnium monaſteriorũ quę ido lorũ ſeruitio ſunt conſecrata. De ciuitate Cingianfu, Cap. LXI.

C Ingianfu ciuitas eſt in prouincia Mangi ſita, in qua opera multa fiũt ex auro & ſerico. Sunt in ea eccleſiæ Chriſtianorũ Neſtorianorũ, quas ædi ficauit Marſarcis Neſtorianus, qui à magno Cham in ciuitate illa præſula tum obtinuit, anno, ſcilicet, domini M.C CL XXXVIII.

De ciuitate Cingingui, & interfectione ciuium eius, Cap. LXII.

POst receſſum à ciuitate Cingianfu itinere trium dierum peruenitur ad ciuitatem Cingingui, occurrẽtibus in itinere multis ciuitatibus & oppidis, in quibus mercantiæ fiunt, & artificia multa exercentur. Eſt autẽ Cingingui ciuitas magna & opulenta, omnibus abundãs uictualibus. Quũ Baiam dux militiæ Tartarorũ expugnaret prouinciã Mangi, miſit multos Chriſtianos qui dicebantur Alani cõtra hanc ciuitatem, qui tam acriter eam impugnare cœperunt, donec ciues eius deditionem liberam fecerunt. Ingreſſi igitur ciuitatem, neminem læſerunt, quum ſponte magni Cham dominio ſe ſubiecíſſent. Inuenientes autem in ea ciuitate uinum optimũ, idq; in magna copia, bibere cœperunt tam largiter, donec omnes inebriati ſunt: & nocte mox inſequenti omnes ſopore preſſi, nullam cõſtituerũt cuſtodiam. Quod uidentes ciues, qui prius illos in pace ſuſceperũt, ſubito irruentes in dormiẽtes, omnes interfecerunt nullo euadente. Baian uero hoc audiens, miſit alium exercitũ magnum contra ciues illos, qui breui ciuitatem expugnans, in uindictã proditionis & infidelitatis omnes interfecit, nullo ſuperſtite relicto.

De ciuitate Singui, Cap. LXIII.

SIngui ciuitas magna et egregia, cõtinet in circuitu milliaria circiter ſexaginta. Eſt in ea magna populi multitudo, ſicut & tota prouincia Mangi populoſiſſima eſt, ſed nõ bellicoſa: uerum habet mercatores & artifices multos: habet quoq; medicos cõplures atq; philoſophos. In ciuitate Singui ſunt põtes lapidei circiter ſex millia, tam altos habẽtes fornices, ut magnę naues ſine mali inclinatione tranſire poſſint. Creſcit in montibus huius ciuitatis reubarbarum & zinziber in maxima copia. Habet hæc ciuitas ſub ſua iuriſdictione ſecedecim ciuitates, in quibus multæ fiunt mercantiæ, atq; plurima execentur artificia. Ciues eius indumentis ſericis utuntur, necnon plurimi panni ex ſerico ibi parantur. Porrò uocabulum Singui lingua eorum ſonat ciuitatem terrę, ſicut etiam aliam habent urbem, quam uocant Quinſai, id eſt ciuitas cœli, q; hæ duæ urbes nobiliſſimæ ſint in partibus orientis.

De nobili ciuitate Qninſai, Cap. LXIIII.

DIſtat ab urbe Singui quinque dierum ſpatio alia urbs inſignis nomine Quinſai, quod ſonat ciuitatẽ cœli: & eſt tã magna, ut maior in orbe nõ putetur. Et ego Marcus fui in hac ciuitate, & omnia diligenter luſtraui, aduertens conſuetudines eius & mores populi: & quæ illic uiderim breuiter & fideliter referam. Continet circuitus huius urbis in gyro milliaria circiter centũ: pontes uero lapideos habet duodecim millia, eoſq; tam altos, ut naues magnæ erecto malo pertranſire poſſint. Fundus autem ciuitatis eſt in loco paludinoſo ferè ut Venetiæ: unde ſi careret pontibus, de uico ad uicum peruenirí non poſſet. Habet artifices innumeros, atque plurimos mercatores, ut incredibile putaretur, ſi numerum illorum recenſerem. Magiſtri artifices

non

non operantur, sed habent ministros quos ad hoc instituunt. Homines ciuitatis in magnis uiuunt delicijs, & præsertim mulieres, unde & cæteris formosiores apparent. Versus meridiem est lacus magnus intra mœnia urbis, qui triginta milliaria in circuitu suo continet, habens in litore plurimas domos nobilium, foris & intus ornatas. Sunt quoque ibi delubra idolorum. In medio uero lacus sunt duæ paruæ insulæ, & in qualibet est elegantissimũ castrum seu palatium, in quibus continentur præparamenta & uasa quæq; necessaria pro nuptijs & solennibus conuiuijs. Nam quicũq; ciues insignia uolunt celebrare conuiuia, illuc inuitatos ducunt, & cum honore suscipiunt. In hac ciuitate Quinsai sunt pulcherrimæ & elegantissimæ domus. Sunt quoq; per uicos plurimæ publicæ turres, in quas tempore cõflagrationis uicini quique res suas portant atq; ab incendio saluant: nam habet urbs plurimas ligneas domos, & nõ raro fit ut ignis aliquas earum absumat. Ciues eius adorant idola: comedunt carnes equorum, canum, & aliorum immundorũ animalium: moneta utuntur magni Cham. Collocauit magnus Cham in hãc urbem maximã custodiam, quò rebellio caueatur, atq; furta & homicidia arceantur: in quolibet enim ponte interdiu & noctu decẽ habentur custodes. Est mons quidã intra mœnia huius urbis, qui sustinet turrim, in cuius cacumine sunt tabulæ ligneæ, quæ in hunc usum illic seruantur, ut quamprimũ ignis in urbe conflagrauerit, custodes malleo percutiant eas tabulas, cuius sonitu, qui per totam auditur urbem, excitati ciues concurrunt, & ignem restinguunt. Pulsantur etiam hæ tabulæ, quãdo in urbe tumultus aliquis & populi commotio nascitur. Omnes platęę ciuitatis lapidibus sunt constratæ, unde fit ut mundissima sit. Inueniuntur etiã in ea circiter tria millia thermarũ, quibus homines pro abluendis corporibus utuntur: nam hoc unũ gens illa studet, ut sit munda corpore, Distat hæc urbs orientem uersus ab oceano uigintiquinq; milliaribus, ubi in litore maris sita est ciuitas Cansu, portus commodissimus, ad quem locum infinitæ conueniunt naues ex India & alijs regionibus. A Quinsai uero transit fluuius ad portum illum, per quem magna uis merciũ adducitur. Prouincia Mangi quum sit latissima, diuisit eam magnus Cham in nouem regna, cuilibet proprium assignando regem. Et hi reges omnes sunt potentes, sed magno Cham subiecti, cui etiam singulis annis de omnibus regnorũ prouentibus aliquid soluunt & rationẽ reddunt, Et unus illorum moratur in urbe Quinsai, habetq; sub ditione sua centũ & quadraginta ciuitates. Habet autem uniuersa prouincia Mangi mille & ducentas ciuitates, & in singulis posita sunt à magno Cham præsidia, ne rebellare audeant. Sunt uero custodes illi colluuies quædam multarum gentium, & stipendiarij undecunq; cõducti, ex diuersis exercitibus magni Cham delecti. Est in regione illa, & præsertim in prouincia Mangi, diligens obseruatio motuum cœlestium, ut etiam cuiuslibet nascentis pueri horoscopum accuratissime

tissime obseruent, aduertentes diem & horam natiuitatis, & quis planetarũ tunc dominium principale habuerit: his enim reguntur astrologorum indi/cijs in cunctis factis & itineribus suis. Est etiam cõsuetudo in hac prouincia, quum quis moritur, consanguinei eius canabeis induti saccis, extinctum cor pus cum magno cantu efferunt, & pingũt in chartis imagines seruorum, an/cillarum, equorum, & denariorum, & ea omnia comburunt cum cadauere, credentes quòd defunctus his omnibus in alia uita fruiturus sit, atq; tale ha/biturus satellitium, quod illi obsequatur. Postea pulsant uaria instrumenta musica, dicentes quòd dñi sui cum tali honore & pompa eos suscipiunt, qua/lis illis in combustura ab amicis & propinquis exhibetur. In hac ciuitate Quinsai est palatium quoddam magnificum, in quo Facfur prouincię Man gi olim rex, curiam suam habuit, Extremus murus qui castrũ illud per qua drum cingit, continet in suo ambitu milliaria decem, habetq; competentem altitudinem. Intra hunc murum sunt uiridaria pulcherrima cum fructibus delicatissimis. Sunt quoq; ibi fontes & uiuaria piscibus redundantia. In me/dio uero est palatium illud regium amplissimum quidem & pulcherrimum, quale uix in toto orbe inuenitur, habens uiginti aulas ęqualis magnitudinis, in quibus singulis decem millia hominum simul discumbere possunt. Sunt etiam omnes istæ aulæ regio more pictæ & ornatæ. Cæterum familiæ, qua lem pater cum filijs, uxore & reliqua familia coostituit, putantur esse in urbe Quinsai sexcenta millia. Vna solum in ea est ecclesia Christianorum Neſto/rianorũ. Est etiam consuetudo in hac urbe & tota prouincia Mangi, ut quili/bet paterfamilias scribat super ostium domus suæ nomen suum, & nomina uxoris atque totius familiæ suæ, sed & numerum equorum suorum. Et quũ aliquis moritur ex familia sua, aut quum domiciliũ mutat, delet nomẽ mor/tui aut discedentis, & adscribit nomen recenter nati, aut in familiam suã coo ptati: & per hunc modum absq; magna difficultate sciri potest numerus ho/minum totius ciuitatis. Similiter hospites & tabernarij scribũt in tabulis an/te ostium expositis, nomina uiatorum & hospitum, qui ad diuersoria ipsorũ declinauerint, & quo mense atque die ingressi sint.

De prouentibus qui magno Cham in urbe Ruinsai & prouincia Mangi penduntur, Cap. LXV.

EXigit Cham magnus singulis annis de sale quod paratʳ in urbe Quin/sai & terminis eius myriades octoginta aureorum. De rebus etiã alijs, præsertim mercibus, tantam recipit uim pecuniæ, ui uix numerati possit. Ha bet prouincia maximam copiam saccari, & aliarum multarum specierũ aro maticarum. Recipit autem magnus Cham de centum mensuris aromatũ, tres & dimidiam, Idem facit de reliquis mercatorum bonis. De uino quo/que quod ex riso & aromatibus conficiunt, non patuum habet emolumen/tum. Similiter ab artificibus, præsertim duodecim generum habet commo

dum suum,

dum ſuum. De ſerito autem, cuius in prouincia Mangi maxima eſt copia, de centum ulnis decem exigit. Ego Marcus ſemel audiui computum fieri ſingulorum reddituũ, qui magno Cham penduntur annuatim in regno Quinſai, quod eſt nona pars prouinciæ Mangi: aſcenditq; ſumma omnium, ſale tamen excepto, ad quindecim millia millium aureorum, atq; ſexcenta millia.

De ciuitate Tampingui Cap. LXVI.

PRogrediendo à ciuitate Quinſai, & eundo uerſus Sirochum, cõtinue inueniuntur uiridaria pulchra & optime culta, donec unius diei itinere expleto perueniatur ad ciuitatem Tampingui, inſignem & pulcherrimam. Vltra hanc ciuitatem tribus diebus uerſus Sirochum eundo, inueniũtur ciuitates & caſtra in maximo numero, ut à longinquo cõſpecta uiatori quaſi una urbs magna eſſe uideatur, tanta uicinitate ſunt cõiuncta. Eſt ibi uictualium magna copia. Creſcunt quoq; ibi maximæ arundines longitudinis quindecim paſſuum: in circumferentia uero continent quatuor palmos. Procedendo ultra, triduiq; confecto itinere, occurrit Gengui, ciuitas grandis & pulchra, ultra quam per Sirochum eundo plurimæ aliæ uiatori ſeſe offerunt ciuitates & caſtra. Sunt etiam in ea regione multi leones, magni & feroces. At uerueces nulli reperiuntur in ea, ſicut nec in prouincia Mangi, ſed boum, caprearum, hircorum & porcorum ibi magna eſt copia. Itinere quatuor dierũ conſummato, occurrit alia inſignis ciuitas Ciangiam nomine, in monte ſita, qui mons fluuium quendam in duas ſecat partes, quæ paulo poſt in oppoſitas tendunt plagas. Vlterius procedendo itinere trium dierum inuenitur ciuitas Cugui, quæ ultima eſt in regno ciuitatis Quinſai.

De regno Fugui, Cap. LXVII.

RElicta à tergo ciuitate Cugui, patet ingreſſus in regnum Fugui, in quod ſi pedem moueris itinere ſex dierum, eundum eſt per montes & ualles, multis tamen occurrentibus ciuitatibus & caſtris. Habet regio illa copiam uictualium: habet etiam uenationes plurimas beſtiarum & uolucrum: habet deniq; plurimos leones. Creſcit ibi zinziber in magna copia: creſcit quoque flos quidam haud diſſimilis croco, alterius tamen ſpeciei, ſed qui croci præſtat uſum. Comedũtur in hac regione humanæ carnes cũ magna uoluptate, dummodo homines illi non morbo aliquo occubuerint. Quando ad bellum procedunt, quilibet ferro calido inurit ſibi in fronte ſignũ, nec ullus eorum equum ducit ad bellum, præter ducem exercitus. Vtuntur lanceis & ſpatis: & quos in bello perimunt, eorum bibunt ſanguinem, & comedunt carnes: nam ſunt homines crudeliſſimi.

De ciuitatibus Quelinfu & Vnquen, Cap. LXVIII.

ITinere ſex illorũ dierũ cõpleto de quo iã diximus pueniẽ ad ciuitatẽ Quelinfu nomine, quę magna eſt et celebris, ſita ſuper fluuiũ quendã, q iuxta ciuitatis mœnia labẽs tres habet lapideos pontes, marmoreis ſupne ornatos columnis.

columnis. Hi pontes in latitudine continent octo passus, & in longitudine mille. Abundat in illa ciuitate sericum, zinziber, & galanga. Viros & mulieres habet eximiæ pulchritudinis. Inueniuntur ibi gallinæ, quæ loco pennarum pilos habent ut catti, nigri, scilicet, coloris, sed oua edunt optima. Et quoniam regio illa plena est leonibus, periculosum est per eã ambulare. Ab hac ciuitate spatio quindecim milliariũ est alia ciuitas Vnquen nomine, ubi saccarum in maxima crescit copia, & hinc portatur ad curiam magni Cham, quæ, scilicet, est in ciuitate Cambalu.

De ciuitate Fugui, Cap. LXIX.

PRocedẽdo ultra per milliaria quindecim, occurrit, ciuitas Fugui, quæ metropolis & caput est in regno Concha, quod unum è nouẽ illis est regnis in quæ prouincia Magni est taxata. Moratᷣ magnus exercitus magni Cham in hac urbe, ad tuendum prouinciam & ciuitates eius, & ad reprimendum factiosos homines, qui parati sunt rebellionem mouere contra imperatorẽ. Transit per medium huius ciuitatis ingens quidam fluuius, cuius riuus in latitudine unum occupat milliare. Et quoniam urbs ista parum distat à mari oceano, est ibi insigne emporium, ad quod ex India portantur plurimæ margaritæ, & alij lapides pretiosi. Est quoque in ea urbe maxima saccari copia, & uictualium sufficientia.

De ciuitatibus Zarten & Figui, Cap. LXX.

TRaiecto memorato fluuio, itur quinque dierum itinere uersus ciuitatem Zarten, & nullibi non occurrunt uel ciuitates, uel castra. Abundat regio illa uictualibus, habetq; montes & nemora: ex nemorum arboribus colligitur pix. Ciuitas uero Zarten grandis est ualde, habetq; portum optimum, ad quem naues Indianæ mercibus onustæ ueniunt sine numero: est enim illic unum de maioribus emporijs quæ in mundo inueniuntur: nam piper & aromata, quæ Alexandria ad partes mittit Christianorũ, hæc ab illo emporio Alexandriam deferũtur. Penditur magno Cham in hac urbe uectigal immensum: nam nulla adducitur nauis, à qua nõ habeat maximum commodum: parum enim abest quin cuiuslibet speciei aromaticæ media pars sit illi soluenda. Est etiam in hac regione ciuitas quædam Figui nomine, quæ celebris habetur in partibus illis, ob pulchras scutellas quæ in ea fiunt. Habet quoque ipsa prouincia linguam propriã. Hæc tandem de prouincia Magni dicta sufficiant: & licet de nouẽ eius regnis duo duntaxat explicuerimus, consulto tamen alia præterimus, stylum ad Indiam tor

quentes, in qua aliquanto fuimus tempore, & plurima quæ in ea inueniuntur mirabilia, coràm positi uidimus, atq; ut ita dicam, manibus contrectauimus.

MARCI PAVLI VENETI DE ORIEN= TALIBVS REGIONIBVS, LIBER III.

Quales naues in India sint, Cap. I.

IN hoc tertio libro Indiæ regionẽ descripturi, à nauibus eius exordium faciemus. Maiores naues quibus Indi per mare utuntur, ut plurimum de abiegnis factæ sunt lignis, habentq; solarium unũ, quod nostrates nautę operimentum uocãt, supra quod circiter quadraginta sunt mansiunculæ pro mercatoribus paratæ. Habet nauis una unũ gubernaculum, quatuor malos & totidem uela. Tabulæ clauis ferreis firmissime compactæ sunt, & fissuræ quæq; stupa obfirmatæ. Et quoniam pice in his regionibus carent, linunt naues suas oleo cuiusdam arboris calce mixto. Sunt in magnis nauibus circiter ducenti uiri, qui eam remis per mare ducant. Capit uero nauis una quasi sex millia sportarum piperis. Adhærent quoq; his magnis nauibus aliæ nauiculæ, quæ piscationi & ancoris iaciendis inseruiunt.

De insula Zipangri, Caput II.

ZIpangri insula in alto mari sita, distat à litore Mangi per mille millia= ria atq; quingenta, & est magna ualde. Habitatores eius albi sunt, & decentis staturæ, idola colentes, & proprium habẽtes regem, nulli tributarij. Est ibi aurum in maxima copia, sed rex non sinit illud extra insulam facile portari: & hæc causa est quod pauci mercatores ad illam concedunt prouinciam. Rex insulæ palatium habet magnificum, cuius tectum aureis operitur bracteis, non secus quàm apud nos magnæ domus plumbo uel cupro operiuntur. Superficies quoq; supetior aularum & conclauium aureis laminis dicitur tecta. Inueniuntur illic margaritæ in magna copia, rotundæ & crassę rubei coloris, quæ albas in pretio & ualore longe præcellũt. Sunt quoq; ibi alij lapides pretiosi, qui unà cum auro insulam ditissimam reddunt.

Qualiter magnus Cham misso exercitu contendit pro insula Zipangri expugnanda, Caput III.

MAgnus Cham Cublai quum audisset insulã Zipangri tantis pollere diuitijs, cogitare cœpit quomodo eã suo subiugaret dominio. Missis igitur duobus ducibus, quorũ unus Abatan, & alter Nonsachum uocabat, duos magnos exercitus destinauit, qui eam expugnarent. Hi itaque à portu Zarten & Quinsui soluentes cum multis nauibus, & magno equitum atque peditum apparatu, nauigauerũt uersus insulam Zipangri, & ingressi in eam multa damna intulerunt uillis & castris in planicie sitis. Et antequam subiugarent insulam, ortum est inter eos pernicio sum dissidium, ut neuter alterius obtemperaret uoluntati & consilio: quo factum est ut in nulla re prosperum haberent successum. Nam nec urbem aliquã, aut ullum castrum præter unũ

expugnare potuerunt. Expugnato autem illo unico castro, omnes qui ad custodiam eius à rege Zipangri deputati erant, iussi sunt à duce exercitus gladio feriri: inter quos octo fuerũt, qui lapides quosdam pretiosos in brachijs ligatos gestabant, tam efficacibus diabolicis inauguratos incantationibus, ut nullo modo uulnerari aut occidi ferro potuerint, quãdiu illos lapides secũ portarent. Et consilio adinuento, ligneo fuste percussi, interierunt.

Franguntur naues Tartarorum, & multi submerguntur, Cap. IIII.

ACcidit uero quadam die, ut magna in mari oborta tempestate, Tartarorum naues graui collisione ad terram & ripam maris quassarentur. Et consulentibus nautis, elongantur naues à terra, in quibus uterq; Tartarorum erat exercitus, sed procellis maris uehementius sæuientibus, franguntur plurimæ naues & quidã submerguntur, sed plures correptis tabulis & lignis ad insulam quandam paruam, à qua haud longe aberãt, quæq; non multũ distabat ab insula Zipangri, natando peruenerunt. Alij uero quorum naues integræ manserunt, ad propria redierunt. Porrò eorum qui factis nauibus incolumes ad insulam peruenerunt, fuerũt circiter triginta millia. Et quoniam naues non habebant quibus hinc discederent, nec uictualia illis insula suppeditaret, quippe quæ ab hominibns non habitabatur, nihil præter mortem expectabant.

Qualiter Tartari mortis euadunt periculum, & in Zipangri insulam redeunt, Caput V.

MAris uero tempestate sedata, habitatores insulæ Zipangri cum multis nauibus & grandi exercitu uenerunt cõtra inermes Tartaros in insula ad quã natando appulerũt, uagantes, eosq; in uniuersum trucidare moliuntur, quippe qui omni auxilio destituti erant. Relictis itaq; in litore nauibus, terram ingrediuntur hostem quæsituri. At illi prudenter aspectum Zipangriorum fugientes, delitescunt haud longe à litore maris, tantisper expectantes, donec illi in terram effusi à nauibus sese elongauerunt: & subito prorumpentes naues apprehendunt, & ingressi eas ab insula salui recedunt, dimissis Zipangrijs in insula. Et rectà contendentes ad insulam Zipangri, acceptis hostium uexillis, quæ in nauibus inuenerunt, processerũt ad principaliorem insulæ ciuitatem. Cuius habitatores ut uiderũt suæ gentis uexilla, existimabant suos cum uictoria reuerti, & egressi illis obuiam, hostẽ incaute in ciuitatem intromittunt. Qua potiti, omnes qui in ea fuerũt, præter paucas mulieres, expulerũt.

Stratagema

Quomodo Tartari ab obtenta ctuitate iterum excluduntur, Cap. VI.

REx uero Zipangri his auditis, mox alias conducit naues, & exercitum in insula conclusum reducit, atq; obsidet ciuitatẽ quam occuparunt Tartari, tantaq; diligentia omnes ciuitatis introitus & exitus custodit, ut nullus ad hostem ingredi nec ullus egredi ualuerit. Id enim in primis cauendum docebat,

cebat, ne inclusi Tartari magno Cham principi suo quod acciderat indicare possent, alioquin de insula actum fuisset. Manet itaq; hostis inclusus & obsessus septem mensibus: & uidentes se omni auxilio destitutos, restituũt regi Zipangri ciuitatem, liberiq; & salui ad propria redierunt. Et hæc gesta sunt anno domini M.CCLXXXIX.

De idololatria & crudelitate uirorum Zipangri, Cap. VII.

COlunt uiri Zipangrĩ uaria idola, quorum quædam habent caput bouis, quædam caput porci, & quædã caput canis atq; aliorũ diuersorum animalium. Sunt etiam quædam quæ habent quatuor facies in uno capite: alia tria capita, unum super collum, & duo alia super utrunq; humerum. Sũt rursus quædam quæ quatuor habent manus, alia uiginti, & alia centum. Et quod plures habuerit manus, maioris putatur ueritatis. Et quum incolæ interrogantur, unde hanc habeant traditionem, respondere solent, se patres suos in hoc imitari, nec aliud credere debere quàm quod ab illis acceperunt. Est etiam hæc consuetudo apud Zipangrios, quando hominem extraneum capiunt, si ille potest se pecunia redimere, dimittunt eum: si autẽ pretium non habet quo se liberet, occidũt illum & coctum deuorant, conuocantes ad conuiuium illud consanguineos & amicos quosq;.

De uarijs insulis regionis illius, atq; fructibus earum, Cap. VIII.

IN litore maris oceani, in quod desinit ab oriente prouincia Mangi, circa insulam Zipangri plurimæ inueniuntur paruę insulę, quę à nautis numeratæ putantur esse septem millia quadringentæ & quadraginta octo, quarũ maior pars ab hominibus habitatur. Nec est ulla in qua non crescant arbores odoriferæ atq; uirgulta suauem spirantia odorem. Inueniuntur ibi aromata in maxima copia. Verum negotiatores extranei illuc non ueniunt. nisi habitatores Mangi, qui hyeme ad insulas nauigant, & æstate iterũ redeunt. Nam flant in regione illa duo tantum uenti oppositi, unus hyeme, & alter æstate. Et quoniam in insulis illis non fui, nihil de illis scribere statui, sed stilũ reducam ad portum Zarten, ut inde ad alias transeam regiones.

De prouincia Ciamba, Caput IX.

SOluentes à portu Zarten, & nauigantes uersus Garbinium, peruenerũt ad prouinciam Ciamba, quę mille et quinquaginta milliaribus distat ab eo portu: & est magna ualde, abundans opibus, idola colens, atq; propriam habens linguam. Anno incarnationis dominicæ M.CCLXVIII. misit magnus Cham ducem quendã Sogatu nomine cum ualido exercitu, ut prouinciam illam sibi subiugaret. Sed quum in prouinciam uenisset, uidit ciuitates adeo munitas, & castra tam fortia esse, ut nulla ui illa posset expugnare. Combussit tamen uillas, & incidebat arbores, tantaq; prouinciæ intulit damna, ut rex eius libens magno Cham tributarius fieret, modo dux ille ex prouincia recederet. Inierũt autem fœdus tale, ut rex Ciamba annuatim uiginti

pulcherrimos elephantos pro tributo magno penderet Cham. Et ego Marcus fui in hac prouincia, cuius rex tũc tantam habuit uxorum multitudinẽ, ut illi essent nati trecenti & uiginti sex filij atq; filiæ, quorum centũ quinquaginta iam arma ferre poterãt. In hac regione plurimi sunt elephanti, & lignũ alces in ea abundat. Inueniuntur etiam ibi nemora de lignis ebani.

De insula Iaua, Caput X.

RElicta prouincia Ciamba nauigatur uersus meridiem mille & quingentis milliaribus usque ad insulam magnam Iaua nomine, quæ in circuitu suo patet tribus millibus milliariũ. Habet regem qui nemini est tributarius. Ibi est maxima copia piperis, nucum muscatarum, spici, galangæ, & cæterorum aromatum. Conueniunt illuc multi negotiatores: nam multa lucrant ex allatis speciebus. Incolæ insulæ idololatræ sunt: nec potuit magnus Cham hactenus eam suæ subijcere ditioni.

De prouincia Boëach, Caput XI.

NAuigando ab insula Iaua, numerantur septingenta milliaria ad duas insulas, Sondur & Condur dictas: à quibus ultra procedẽdo inter meridiem & Garbinum, sunt quingenta milliaria ad prouinciã Boëach quę amplissima & ditissima est. Regem habet proprium, & propriã linguam. Adorant idola. Producit hæc prouincia ursos domesticos, magnos ut leones, itemq; elephantos habet multos, & aurum copiosum. Vtuntur incolæ pro moneta glebis quibusdam aureis. Pauci sunt qui ex alienis regionibus prouinciam hanc adeant, adeo inhumani sunt habitatores eius.

De insula Petan, Caput XII.

REcedendo à prouincia Boëach, nauigatur per milliaria quingenta uersus meridiem ad insulam Petan, quæ maiorem in partem syluestris & nemorosa est. Arbores eius odoriferæ sunt, & magnam præstant utilitatem. Inter prouinciam Boëach & Petan per milliaria sexaginta, mare adeo est undosum, ut nautæ cogantur leuare gubernacula. Nã profunditas eius uix est quatuor passuum. Hinc uenitur ad regnum Maletur, ubi maxima est copia aromatum: & habent incolæ eius propriam linguam.

De insula quæ Iaua minor uocatur, Caput XIII.

VLtra insulam Petan, per Sirochum nauigãdo, est Iaua minor, centum distans milliaribus à Petan: & hæc in circuitu continere dicitur circiter duo millia milliarium. Diuiditur insula in octo regna, habetq; linguam propriam. Producit etiam uaria aromata, qualia in his nostris partibus nunquã uisa sunt. Incolæ eius idola colunt. Protenditur hæc insula intantum ad Austrum, ut polus arcticus, & stellæ eius minime uideri possent. Ego Marcus fui in

fui in hac insula, lustrauiq; sex eius regna, nempe regnũ Ferlech, Basman, Samara, Dragoiam, Lambri & Fansur. In alijs uero duobus non fui,

De regno Ferlech Cap. xiiii.

HAbitatores regni Ferlech qui montana occupant, nullam habent legẽ, sed bestialiter uiuentes, quicquid illis mane primo occurrit adorant, comeduntq; carnes omnium animalium mundorum & immundorũ, atque carnes humanas. Qui uero in maritimis habitant locis, Mahumeti sunt addicti legi, quam ex Saracenis negotiatoribus illuc diuertẽtibus didicerunt.

De regno Basman, Caput xv.

HAbet regnum Basman linguam propriam, uiuuntq; incolæ eius bestialiter. Agnoscunt magnũ Cham pro domino, sed tributa ei non soluũt, nisi quod interdum illi mittunt munera de feris syluestribus. Inueniuntur apud eos elephanti & unicornes in magna multitudine. Et sunt unicornes paulo minores elephantis, pilum habentes bubali, & elephanti pedem. Habent caput ut aper, & more porcorum libenter morantur in luto, & alijs immundicijs. In medio frontis gestant cornu unum, grossum & nigrum. Linguam habẽt spinosam, & hac lædunt homines & animalia. Abundat quoq; regio ipsa diuersis simijs magnis & paruis, hominibus simillimis. Hos capiunt uenatores, & totos depilant, nisi quod in barba & in loco secreto pilos relinquunt, & occisos speciebus aromaticis condiunt, & postea desiccant, uenduntq; negotiatoribus, qui per diuersas orbis partes corpora illa deferentes, homines persuadent tales homunciones in maris insulis reperiri.

Vnicornium forma

De regno Samara, Caput xvi.

IN regno Samara fui ego Marcus cum socijs meis quinque mensibus, nõ sine magno tædio tempus expectans nauigationi aptum. Nam incolæ eius bestialiter uiuentes, carnibus humanis edendis sunt assueti. Quapropter consorciũ eorum spernentes, castra lignea nobis haud longe a mari extruximus cum propugnaculis, in quibus tuti essemus contra incolas. In hoc regno nec ursa minor nec maior, quam uulgo currũ magnum uocant, apparet, usq; adeo insula illa uergit in Austrum. Incolæ idola colunt. Sunt ibi optimi pisces, & in magna copia. Triticum uero illic non crescit, sed de riso panes conficiunt. Vineas quoque non habent, sed potum ex arboribus hoc modo eliciunt. Sunt in ea insula arbores multæ & paruæ, habẽtes singulæ ramos quatuor, quos certo anni tempore incidentes, colligunt stillantem liquorem, qui tam largiter ex incisura profluit, ut per diem & noctem urceum plenum colligant ex uno ramo. Quo euacuato, rursum adhibent ramo urceũ, & id tam diu frequentãt, donec stillicidium illud desierit. Et hæc est uindemia eorum. Prouocant quoque arborem ad largiora fluenta per aquarum rigationes,

quas fundunt ad arboris radices, quando tardius cœperit emittere lachrymam. Sed is liquor non est tam sapidus, ut ille qui suapte fluit natura. Mittit quoq; hæc regio nuces Indicas in magna copia.

De regno Dragoiam, Caput XVII.

HAbet quoq; regnum Dragoiam homines sylvestres, qui idola colũt, & linguam atq; regem proprium habent. Apud hos talis est cõsuetudo, quando quis grauiter infirmatur, propinqui & consanguinei eius conuocãt magos & incantatores, illosq; interrogant, an ægrotus sit sanitatem recuperaturus. Et illi respondent id quod dæmonum suggestione didicerint. Si dixerint infirmum nõ posse liberari, quin illa ægritudine intereat, adsunt qui infirmo os concludunt, ne respirare possit, atq; sic occidunt priusquam ab infirmitate extinguatur, & carnes eius incidunt, coquunt atq; deuorant, & id potissimum faciunt propinqui & consanguinei infirmi simul congregati. Aiũt enim, Si carnes illius putrescerent, conuerterentur in uermes, & illi tandem fame morerentur, de quo defuncti anima grauissimas passura esset pœnas. Porrò ossa in cauernis montium sepeliunt, ne ab homine uel bestia contingantur. Et quando hominẽ extraneæ nationis capiunt, si ille se pecunia non potest redimere, occidunt eum & comedunt.

De regno Lambri, Caput XVIII.

ESt aliud regnũ in memorata insula, quod Lambri uocat, in quo multa crescunt aromata, præsertim habentur ibi birci in maxima copia, quos posteaquam creuerunt transplantant, & tribus annis in terra dimittentes, iterum cum radicibus euellunt. De illis bircis ego Marcus quosdam mecum in Italiam portaui, curauiq; seminandos, sed destituti calidiori regione, non creueruut: Regni huius incolæ idololatræ sunt. Inueniuntur etiam quidam in hoc regno, qui caudas habent ut canes, longitudinis unius palmi, & hi in ciuitatibus nõ habitant, sed in montibus. Habet quoq; hæc terra unicornes & alia multa atq; diuersa animalia.

De regno Fansur, Caput XIX.

IN regno Fansur nascitur optima Camphora, quæ auro adæquatur. Incolæ huius regni panem de riso faciunt: nam tritico carent. Potum ex arboribus eliciunt, ut iam super diximus. Sunt in regione ista arbores quædam crassæ, quæ habent corticem subtilem, sub quo inuenitur farina quædam optima, ex qua delicata præparant cibaria, quæ aliquoties non sine uoluptate comedi.

De insula Necuram, Caput XX.

AB insula Iaua numerãtur per mare centum quinquaginta milliaria ad duas insulas Necuram & Anganiam. Populus autẽ insulæ Necuram ualde bestialiter uiuit. Regem non habet. Tam uiri quàm fœminæ nudi incedunt,

cedunt, nulla corporis parte tecta. Habent nemora plena arboribus sandalorum rubeorũ, nucum Indicarũ & gariophyllorum. Habet quoque copiã bircorum & diuersorum aromatum.

De insula Angania, Caput XXI.

INsula Angania magna est, & incolę eius bestialitet uiuentes crudelissimi sunt & sylvestres. Idola colũt: riso, lacte, & carnibus uiuũt. Carnem quoq; humanam non abominantur. Sunt homines deformes: nam habent caput quasi canínum, & dentes atq; oculos canibus símiles. Est in ea insula omniũ aromatum mira copia. Sunt etiam ibi uarij et diuersi arborum fructus.

De insula magna Seilam, Caput XXII.

AMemorata insula uersus Garbinum, mille numerantur milliaria ad insulam Seilam, quæ una putatur de melioribus mundi insulis, habẽs in gyro milliaria duo millia & quadraginta. Fuit tamen aliqãdo maior: nam ut fama in illis partibus est, comprehendit olim in circuitu tria millia & sexcenta milliaria: sed uento impetuoso ab Aqilone multis annis irruente, mare tam importune illisit ad litora, ut etiam temporis successu montes ruerent in mare, & plurima terra indies ab eo absorberetur. Habet insula ditissimum regem, qui nulli tributarius est. Incolæ idololatræ sunt, & omnes nudi incedunt, nisi quod obscœna loca panno quodam operiũt. Nullum habent bladum præter risum, de quo uiuunt & de lacte. Habent copiam seminum sosimæ, de quibus oleum faciunt. Potum ex arboribus eliciunt iuxta modum paulo superius expressum. Mittit hæc insula multos lapides pretiosos, præsertim rubinos, sapphiros, topasios, amethystos, & alios nobiles lapides. Habet rex insulæ rubinos, quo pretiosior in orbe non putatur esse. Nam habet longitudinem unius palmi, & crassitudinem trium digitorum. Rutilat ut ignis ardens, omni carens macula. Obtulit magnus Cham insignem ciuitatem quandam illi regi pro hoc lapide: uerum recusauit rex, saltẽ eo nomine, quod à prædecessoribus suis illum habuerit. Homines huius insulæ bello nõ sunt assueti: sed quum belligerandum est, conducunt stipendiarios, præsertim Saracenos.

De regno Maabar, quod est in India maiori, Caput XXIII.

VLtra insulam Seilam spatio sexaginta milliarium, est prouincia Maabar, quæ & India maior appellatur, terra continens. nõ insula. Sunt in ea quinque reges, & est ditissima. In primo eius regno nomine Var, regnat Senderba, inueniunturq; ibi margaritæ in maxima multitudine. Nam est ibi inter continentẽ & insulam quãdam sinus maris fermè uadosus, quippe qui in aliquibus locis profunditatem habet decem passuum, in quibusdam trium, & duorũ, ubi leguntur margaritæ. Conueniunt illic multi mercatores,

adducentes multas naues, magnas & paruas, & conducunt homines qui in profundū maris se demittant, piscenturq; marinas conchas, ex quibus unio nes colligantur. Porrò piscatores illi, quando aquam amplius ferre nequeūt enatant, & rursus se præcipites dant in mare, quod per diem multis replicant uicibus. Sunt etiam in sinu illo grandes pisces, qui homines facile occiderēt, nisi huic periculo succurreretur in hunc modū. Conducuntur à negotiato ribus magi quidam, qui Abraiamim dicuntur, & hi incantationibus suis & diabolica arte coniurant pisces illos, ut neminem lædere possint. Nocte uero quando à negotiatoribus margaritarum piscatio intermittit. relaxant magi coniurationem suam, ne fures noctu sine perculo sese in mare demittant & sustollant conchas cum margaritis. Porrò præter incatatores Abraiamim, nemo est qui illius coniurationis sciat uerba. Et fit hæc unionum piscatio nō per totum annum, sed duntaxat per Aprilem & Maium: uerum in tantillo tempore colligitur immensa margaritarum multitudo. Soluunt autem mer catores ex eis regi decimam partem, magis uero tribuunt uigesimam partē, & piscatoribus quoq; cōmodam præbent mercedē. Cæterum à medio Maij margaritæ non inueniuntur amplius iin illo loco, sed in alio quodam qui tre centis milliaribus ab isto distat, & ibi colliguntur per Septembrem & Octo brem. Incedūt incolæ huius prouinciæ semper nudi, nisi quod panniculo ue renda contegunt. Rex quoq; ipse ut alij nudus incedit, deferens in collo tor quem aureā, sapphiris, smaragdis. rubinis, & alijs pretiosis lapidibus onera tam. Pendet quoq; in collo eius chorda quædam serica, cui innectuntur cen tum & quatuor pretiosi lapides, margaritæ, scilicet, grandiusculæ, quæ eum admoneāt centum & quatuor orationum, quas cotidie in honorem deorū suorum mane & uesperi obmurmurat. Gestat quoque in utroq; brachio & utroq; crure tres aureos circulos, quibus pretiosi inclusi sūt lapides. Ornant denicq; digiti manuum & pedum eius lapillis quibusdam pretiosissimis, au ro etiam inclusis. Habet circiter quingentas uxores, & iam nouissime uni ex fratribus suis abstulit uxorem, fratre iniuriam dissimulante.

De regno Var, & uarijs erroribus iocolarum eius,

CAPVT XXIIII.

SVnt habitatores regni Var omnes idololatræ, multicq; eorum adorant bouē, ut rem sanctam, nec ullum occidunt. Quū autē bos aliquis moritē, perungūt domos suas adipe eius. Sūt tamen quidā inter eos, qui licet boues nō occidāt, tamen ab alijs occisos comedant. Aiunt in hac prouincia diuū oc cisum Thomā apostolum, corpusq; illius adhuc in quadā cōseruari eccleſia. Sunt in ea prouincia multi magi, augurijs & diuinationibus uacantes. Sunt etiā ibi multa monasteria, in quibus idola coluntur: & his aliqui consecrant filias suas, quas tamē domi conseruāt, nisi quando idolorū sacerdotes uolūt sua sacra facere, tunc uocant puellas cōsecratas, & cū illis in cōspectu idolorū

choreas

choreas ducunt, atq; magnos & inconditos reboant cantus. Portant etiã hæ puellæ cibos secũ quos in mensa ante idolũ ponũt, & interim quo cantant & tripudiant, putant deos comedere de apposito cibo, & presertim ius carniũ profundunt illis, quo potissimum delectari ab illis putantur. His cęrimoniis peractis, puellæ domum redeunt. Seruiunt autem idolis in hunc modũ, donec maritatæ fuerint. Seruatur etiã in hac regione hæc consuetudo, ut quando rex mortuus ad comburẽdum ducitur, multi ex militibus eius qui cum eo uiui uersati sunt, sponte ad cadauer eius in ignẽ se conijciunt, putantes in alia uita se ab eo nũquam dissociandos Idem faciunt uxores quum mariti eorũ defuncti comburuntur, sperantes se uxores illorũ futuras in alia uita. Et quæ id non faciunt, nullius pensi apud illos homines habentur Est etiam alia detestabilis consuetudo in hac regione. ut quum quis cõmerente iniquitate sua, publico iudicio condẽnari debet, is pro magna gratia ducit, si impetret a rege ut ad honorem alicuius idoli seipsum iugulet. Nam ubi id sibi à rege concessum fuerit, congregantur ad eum omnes cõsanguinei eius, & ad collum eius decem aut duodecim acutos ponũt cultellos, ipsumq; in cathedra collocatũ circunducũt per ciuitatem, alta uoce clamantes, Iste homo pro illius aut illius dei honore seipsum occisurus est. Et quum ad locum ubi malefactores puniuntur peruentum fuerit, arripiens manu sua unum è cultellis, alta uoce exclamat, Ego meipsum occido pro illius dei honore: quo dicto, uulnus sibi ipsi infligit: & accipiens aliud ferrum, confodit se etiam cum illo. Et tot quidem uulneribus cõsauciat corpus suum, donec tandẽ moriatur, pro quolibet uulnere aliud & aliud sumendo ferrum. Consanguinei uero eius, corpus illius cũ magna lætitia comburunt. Sunt etiam huius regionis homines tam immundi, ut nullam luxuriæ speciem putent esse peccatum

De multis & uarijs consuetudinibus regni Var, Cap. xxv.

ESt consuetudo in hac terra, ut tam rex quàm cateri homines in terra sedere soleant. Et quum ob hoc ab alijs redarguuntur, respondere solent, De terra nati sumus, & in terram conuertendi, ideo terram honorare uolumus. Non sunt assueti ad arma: & quando ad bella procedunt, nõ induunt uestibus & armamentis, sed ferunt secum scuta & lanceas. Nullum occidunt animal, sed quando uolunt comedere carnes, satagunt ut per homines alterius nationis animalia mactentur. Tam uiri quàm mulieres corpora sua bis in die lauant. Et si quis id intermitteret, pro hæretico iudicaretur. Homicidia & furta districte iudicant. Vini usus apud eos interdictus est. Et si quis uinũ bibisse deprehensus fuerit, pro infami habetur, nec potest in iudicio testimonium dicere. Similiter hi in iudicio pro testimonio ferendo repelluntur. qui in mari nauibus se committere ausi fuerint: nam aiunt homines illos desperati esse animi.

De alijs

De alijs quibusdam conditionibus huius terræ, Caput XXVI.

NOn producuntur in hoc regno equi, sed rex Var alijq; quatuor reges prouinciæ Maabar annuatim ingentem uim pecuniæ expendunt pro equis. Nam emũt singulis annis circiter decem millia equorũ, qui ex regionibus Curmos, Chisi, Durfar, Ser & Eden à negotiatoribus adducuntur, unde maximum habẽt emolumentum. Emuntur autem singulis annis alij & alij equi, quia equi in ea regione diu uiuere non possunt: nec custodes eorũ sciũt qualiter illis ægrotantibus mederi debeant. Et si quando equæ apud eos pariant, habet fœtus aut retortos pedes, aut alium defectũ, ut ad equitandum idoneus esse nõ possit. Non crescit ullum bladum in hac prouincia præter risum, unde equis cõueniens pabulum dari nõ potest, nisi quod carnes coctæ cum riso illis edendæ proponuntur. Est in hac terra maximus calor, ideo incolæ eius nudi incedunt. Nec pluuia ibi descendit, nisi in Iunio, Iulio & Augusto. Et si in his mẽsibus nõ plueret, unde aër refrigerari solet, nemo mortalium illic uiuere posset ob intensissimum calorẽ. Habet regio multiplices & uarij generis aues, quæ in partibus nostris minime inueniuntur.

De ciuitate in qua corpus diui Thomæ apostoli sepultum est, Caput XXVII.

IN prouincia Maabar, quæ est India maior, seruatur corpus beati Thomæ apostoli, qui in illa prouincia pro Christo passus est. Quiescit autem corpus eius in ciuitate quadam parua, ubi multi sunt Christiani & Saraceni, debito honore sancti uenerantes corpus. Pauci uero illuc contendunt mercatores, quum merces ferè nullæ ad eum perueniant locum. Incolæ regionis illius dicunt apostolum prophetam magnum fuisse, uocantq; eum Auarijam, hoc est, sanctum uirũ. Et Christiani a longe ueniẽtes, & sancti corpus uisitantes, asportant secum de terra illa in qua uir sanctus occisus dicitur, & de ea in potum missa faciunt infirmos bibere, & credũt illos hinc melius habere, atq; à diuersis liberari infirmitatibus. Aiũt anno dñi M. CCLXXVII. tale apud eius tumbam factum miraculum. Quum princeps terræ illius messem risi haberet multam, & locus illi sufficiens non esset ad recõdendum risum, usurpauit sibi domos & ecclesiam diui Thomæ, & in eas inuitis custodibus reposuit risum. Factum autem est ut paruo post tempore nocte quadã sanctus illi appareret, & manu fuscinulam ferream tenens, & ad guttur eius applicans, minaretur illi exitium, dicens, Nisi domos meas quas temere occupasti, citius euacuaueris, mala peribis morte. Et ille euigilans, statim ut edoctus fuerat, ecclesiã apostoli euacuauit. De qua uisione Christiani lætificati, deo & sancto suo gratias egerunt.

De idololatria paganorum illius regni, Cap. XXVIII.

OMnes habitatores prouinciæ Maabar tam uiri q; mulieres nigri sunt, sed arte quadã nigredinẽ illã corporibus illinũt, putantes eximiã nigredinẽ

dinem illis decori esse. Vngunt enim paruulos ter in hebdomada olio de so sima expresso, & ex hoc fiunt nigerrimi. Et quo quis nigrior inter eos fuerit, hoc pulchrior æstimatur. Idololatræ etiam qui inter eos sunt deorum suorũ imagines nigerrimas faciunt, dicentes deos nigros esse, & omnes sanctos. Dæmonem uero album pingunt, asserentes dæmones candidi esse coloris. Et quum hi qui boues adorant, ad bella procedunt, deferunt secum pilos bouis sylvestris, eosq; ligant ad crines equorum suorum quibus insident: pedites uero ad scuta & crines suos pilos illos ligant, credẽtes se in bello tutos esse ab omni periculo, nã bouem sylvestrem magnæ sanctitatis esse affirmant.

De regno Murfili, in quo adamantes inueniuntur, Cap. xxix.

VLtra regnum Maabar per mille milliaria est regnum Murfili, quod nemini est tributarium. Habitatores eius lacte, carnibus & riso uescũtur, atq; idola colunt. In quibusdam huius regni montibus inueniuntur adamãtes. Nam quum pluit egrediuntur homines ad riuos aquarum, qui de montibus descendunt, & in arena multos legunt adamantes. Æstatis quoq; tempore ascendunt montes cum magna difficultate propter feruentem calorem undiq; æstuantem, periculo etiam magno sese exponentes, propter magnos serpentes qui ibi in maxima uarsantur multitudine, & quærunt in uallibus montium atq; alijs decliuis & retrusis locis adamantes, & quidem fit, ut illos nonnunquam in magna reperiant copia: idq; in hunc modũ. Morantur in montibus illis aquilæ albæ, quæ memoratis uescuntur serpentibus: & homines qui per montes discurrunt, & sæpe ob prærupta saxa & præcipitia montium ad cõualles peruenire nõ possunt, proijciunt in illas frusta recentiũ carnium uidentibus aquilis, & hæc deinde ab aquilis sublata, nonnullos habẽt adhærentes adamantes, quos homines hoc ingenio uenant. Aduertũt quò auis sublatã portet carnis portionẽ, & accurrentes abigunt aquilã, & lapillos carni adhærentes colligunt. Quòd si aquilæ in ualle proiectã comederint carnem, aduertunt lapidum scrutatores locũ ubi aquila noctu dormit, & egesta stercora discutientes eliciũt adamantes, si quos cum carne deuorauit. Reges & nobiles harum regionum emunt pulchriores adamantes pro se, reliquos sinunt in orbẽ per mercatores dispergi. Abundat prouincia ipsa uictualibus & præsertim tanti sunt in ea arietes, ut maiores in mundo non inueniantur.

De regno Laë, Caput xxx.

REcedendo à prouincia Maabar occidentem uersus, occurrit prouincia Laë, in qua habitant Abraiamim, qui supra modum horrent mendacium: non ducunt nisi unam uxorem: raptum & furtum execrantur: uino & carnibus non utuntur, nullumq; occidunt animal. Idololatræ sunt, & auguria sectantur. Quando quippiam emere uolunt, umbram suam prius in sole considerant, & tũc iuxta errorẽ suũ mercatũ absoluunt. Cibo modico utunt, & magnas

& magnas faciunt abstinentias. Vtuntur in cibo herba quadam, quæ plurimum digestionem iuuat. Nunquam per phlebotomiã sanguinem minuũt. Sũt inter eos idololatræ quidam, qui pro honore idolorum suorũ religiosissime uiuunt. Nudi incedunt, nullam corporis tegentes partem, dicẽtes se minime erubescere, quòd sine peccato sint. Boues adorant, & cum magna reuerentia perungunt se unguento, quod de ossibus bouinis contritis faciũt. Scutellis dum comedunt nõ utuntur, sed cibos super arida ponũt folia, decerpta ab arboribus quæ poma paradisi proferunt, aut super alia folia arida. Super folia recentia non comedunt, nec uirides herbas aut fructus comedunt: nam dicunt ista omnia quum uirent uiuere & animam habere, ideo nolunt ea occidere, ne, scilicet grande committant peccatum, si ullam creaturam priuarent uita sua. Super nudam terrã dormiunt, & cadauera defunctorũ cõburunt.

De regno Coilum, Caput xxxi.

DVm disceditur à regno Maabar, ad aliam mundi plagam per milliaria quingenta, occurrit regnum Coilum, in quo sunt Christiani multi & Iudæi atq; pagani. Rex eius nulli tributa pendit. Est quoq; in ea regione lingua propria: & crescit ibi piper in magna copia. Nam nemora & campestria arbustis eius plena sunt. Colligitur uero in Maio, Iunio & Iulio. Crescit etiã ibi herba quædam, unde fit color quo tinctores utunt, uulgo Eudici dictus: quæ primum in uasis aqua repletis humectatur, & deinde in sole torrefacta, in minutas diuiditur partes, qualis ad nos deferri solet. Sunt in illa regione tanti calores, ut molestissimum sit illic uiuere. Flumina etiam adeo calescunt, ut ouum ad aquam eorum positum, citra magnam moram decoqui possit. Fiunt mercimonia multa in hac regione, propter ingens lucrum quod negotiatores hinc consequuntur. Inueniuntur quoq; ibi animalia multa, cunctis aliarum regionum animalibus dissimilia. Nam inueniunt illic leones nigri, psitaci seu papagalli albi cum pedibus & rostris rubeis, & gallinæ nostris omnino dissimiles. Hanc diuersitatem putant accidere propter nimium calorẽ, qui ibi existit. Frumentum nullum ibi præter risum crescit. Potũ loco uini faciunt ex saccaro. Habent plurimos astrologos & medicos. Nudi omnes incedunt, uiri & mulieres, obscœnis locis panniculo opertis. Vacant supra modũ rebus uenereis. Adustione solaris caloris nigri fiũt & deformes, sed quod illis elegans esse uidetur. Ducunt consanguineas in tertio gradu uxores, similiter nouercam defuncto patre, & ianitricẽ fratre defuncto: quod etiam per totã Indiam obseruatur.

De prouincia Comari, Cap. xxxii.

COmari regio est in India, ubi polus arcticus uideri potest: ab insula uero Iaua usq; ad regionem istam uideri non potest: quũ omnes interme diæ regiones ultra æquinoctialem sint circulũ. Est regio ista ualde sylueſtris, habetq; animalia multa & dissimilia animalibus aliarum regionum, præsertim simias

tim ſimias hominis effigiem exprimentes. Diſcurrunt quoq; illic leones & leopardi in magna copia.

De regno Eli, Caput xxxiii.

EVndo à prouincia Comari uerſus plagam occidẽtalem per trecenta milliaria, peruenitur ad regnum Eli, quod proprium habet regem & propriam linguam. Incolæ eius idola colunt. Rex ditiſſimus eſt, habetq; theſauros multos, ſed non eſt potens in populo: licet regio ipſa natura munita ſit. Eſt in ea magna copia piperis, zinziberis & aliorum nobilium aromatum. Si quãdo nauis aliqua onerata præter rectorum eius intentionem ad illam prouinciam appulerit, puta tempeſtate aut alia neceſſitate id cogẽte, habitatores eius rapiunt quicquid in naui inuenerint, gubernatoribusq; eius aiunt, Inſtituebatis ad aliam diuertere prouinciã cum mercibus ueſtris, ſed deus noſter & fortuna uos ad nos direxit, & idcirco accipimus quod deus & fortuna nobis miſerunt. Sunt in hac regione multi leones & feræ agreſtes.

De regno Melibar, Caput xxxiiii.

POſt regnum Eli peruenitur ad regnum Melibar, quod in India maiori eſt ad occidẽtalem plagam, & habet regem proprium nulli tributarium, atq; linguam propriã. Incolæ eius idola colunt. Inueniuntur in hoc regno ſicut & in regno Gozurath illi propinquo piratæ multi, qui ſingulis annis cum centũ nauibus uagantur in mari, & capiunt tranſeuntes mercatores, atq; bona eorũ prædantur. Ducũt ſecum uxores & filios, & tota æſtate uerſantur in mari, præcludentes mercatoribus ſemitam, ut non facile euadere poſſint laqueos eorũ. Nam cum uiginti nauibus occupant in tranſuerſum centum milliarium ſpatium, quinq; milliarium ſpatio uni aſſignato naui. Et quum uident aduentare nauem aliquam mercatorum bonis oneratam, ſignum faciunt cum fumo, proximiori id indicantes naui, & hæc rurſum naui tertiæ ſibi collaterali id ſignificat, unde fit ut ferè in momento temporis omnium nauium gubernatores ſciant adeſſe nauim quam diripiant. Concurrunt igitur tot naues quot neceſſariæ ſunt ad prædandum nauem aduentitiam, & hominibus quidem captis nihil mali inferunt, ſed exponunt eos in litus maris, & rogant eos, ut eãt & alias adducant merces, tranſeãtq; per terminos eorum. Eſt in hac regione mira abundantia piperis, zinziberis, & indicarum nucum.

De regno Gozurath, Caput xxxv.

ESt regno Melibar uicinum aliud regnum, quod Gozurath uocatur, habetq; regem & idioma proprium. Et eſt hoc regnum in India minori ad plagam occidentalem. Apparet in hoc regno polus arcticus ſuper horizontẽ ſex brachiorum altitudine, hoc eſt, ſeptem uel octo gradibus cœleſtibus. Sunt in hoc regno plurimi piratæ, qui quum mercatores ceperit, cogunt eos bibere tamarendos cum aqua maris, & illico fluxum patiuntur uentris. Quod ideo faciunt, quia mercatores quando à longe uident aduentare piratas, ſolent

deglutire margaritas & lapides pretioſiores, ne illis per piratas eripiantur: ſed illi horum aſtutiam non ignorantes, cogunt eos illico egerere glutitos lapides. Eſt in hac regione copia endici, piperis, & zinziberis. Sunt etiam ibi arbores, de quibus bombix in magna colligitur copia. Hæc arbor creſcit ſex paſſibus in altum, & fructum producit per uiginti annos, deinde ad nihilum ualet ultra. Paratur etiam in hoc regno corium quoddam nobiliſſimum, & quo uix melius inueniri poteſt.

De regnis Tana, Cambaëth & alijs quibuſdam, Cap. xxxvi.

A Prædicto regno itur per mare ad regna Tana, Cambaëth, Semenath, & Reſmacoram, ad occidẽtalem ſcilicet ſita plagam in quibus mercimonia multa fiunt. Vnumquodq; autem illorum regnorum habet regem & idioma proprium. De his ſcribere multa non prævaleo, quia ſunt in India maiori, quam intactam ferè relinquam, niſi ubi maris litus contingit.

De duabus inſulis, in quibus uiri & mulieres ſeparatim habitant, Caput xxxvii.

VLtra regnum Reſmacoram per quingenta milliaria uerſus meridiem, in alto mari ſunt duæ inſulæ triginta milliaribus à ſeinuicem diſtantes, in quarum una morantur uiri ſine mulieribus, uocaturq; inſula maſculina: & in alia fœminæ ſine uiris, & hæc quoque uocatur inſula fœminina. Sunt autem Chriſtiani, & habent inter ſe matrimonia. Mulieres nunquam ueniunt ad inſulam uirorum, ſed uiri uiſitant mulieres, morantutq; cum illis tribus continuis mẽſibus, unuſquiſque ſcilicet cum uxore ſua in domo propria. Poſt hæc reuertuntur ad inſulam ſuam ubi per reſiduum anni tempus manent. Et retinent mulieres filios maſculos ſecum uſq; ad decimumquartum annum, poſtea mittunt eos ad patres. Mulieres aliud nihil agunt, niſi quod curam habent filiorum, & fructus quoſdam legunt. Viri uero laborãt & curam habent quomodo uxores & filios nutriant. Vacant piſcationibus, & infinitos capiũt piſces, quos recẽtes & deſiccatos uendunt negotiatoribus, & hinc multum habent lucri. Veſcuntur lacte, carnibus, piſcibus & riſo. Abundat mare illud cetis & magnis piſcibus. Viri regem non habent, ſed epiſcopũ ſuum dominum agnoſcunt, ſubiecti archiepiſcopo de Scoira.

De inſula Scoira, Caput xxxviii.

PRocedendo ulterius uerſus meridiem per quingẽta milliaria, occurrit alia inſula Scoira nomine, cuius incolæ Chriſtiani ſunt, & habent archiepiſcopum. Exercentur in ea inſula multa mercimonia, nam abundat bombice & piſcibus. Præter riſum aliud non habent frumentum. Omnes nudi incedunt, & uiuunt lacte, carnibus & piſcibus. Deferũtur à piratis multa bona ad hanc inſulam, quæ rapta illic uendunt. Illi autem ſcientes non Chriſtianis, ſed Saracenis & idololatris illa ablata, libenter ea emunt. Sunt in hac inſula inter Chriſtianos multi incantatores, qui pro libito ſuo naues in mari reuocare poſſunt

possunt ut uolunt: etiam si prospero nauis uehatur uento, illi arte sua diaboli ca possunt contrarium excitare uentum, qui nauem etiam inuitam reducat.

De magna insula Madaigascar. Caput XXXIX.

REcedendo ab insula Scoira, & uersus meridiem per mille nauigando miliaria, peruenitur ad Madaigascar, quæ inter maiores & ditiores mundi computatur insulas. Continere dicitur in gyro quatuor millia milliarium. Habitatores eius Mahumetani sunt, nullum habentes regem, sed quatuor senioribus per totam insulam parent. Producit hæc insula plurimos elephantos, ut nulla in orbe sit regio quæ plures illa habeat. Est in ea & in alia insula quæ Cuzibet uocatur, magna eboris nundinatio. Nam in toto orbe non putatur maior esse elephantinorum dentium copia, quàm in his duabus insulis. Non comeduntur in hac insula aliæ quàm camelorum carnes, quum illæ saniores incolis sint. Est autem illorũ animalium maxima & penè infinita multitudo in hac insula. Sũt præterea in hac insula multa nemora sandalorum rubeorum, quorum gratia multæ ibi fiunt mercantiæ. In mari uelo cete grandia capiuntur, ex quibus ambrum colligitur. Sunt ibi leones, leopàrdi, cerui, damulæ, & capreæ multæ. aliarumq; bestiarum & auium multiplex uenatio. Inueniuntur denique ibi uariæ species auium, quæ in terris nostris nunquam uisæ sunt. Confluunt passim ad hanc insulam multi mercatores, facillimeq; illuc nauigare possũt propter maris fluxum: nam à prouincia Maabar uenitur in uiginti diebus ad hanc insulam Madaigascar, iuuante nauem fluxu maris: sed difficillime reuerti possunt, quum uix in tribus mẽsibus aduersum fluxum superare possint. Nam tota ui mare in meridiem fertur.

De maxima aue Ruc, Caput XL.

SVnt & aliæ insulæ ultra Madaigascar uersus meridiem, sed quæ difficillime adiri possũt, propter uelocissimum maris cursum. Et in illis certo anni tempore apparet mirabilis species auis, quæ Ruc appellatur, aquilæ quidem habens effigiem, sed immensæ est magnitudinis. Aiunt qui illas uiderunt aues, pleraſq; alarum pennas in longitudine continere duodecim passus, spissitudinem uero eius proportionem tenere longitudinis: & totum auis corpus pennis in proportione respondere: auis uero ipsa tantæ fortitudinis, ut sola sine aliquo adminiculo elephantem capiat, & in sublime sustollat, atque rursum ad terram cadere sinat, quo carnibus eius uesci possit. Ego Marcus quum primum hæc de illa aue audissem, putabam esse gryphonem, qui inter quadrupedia dicitur esse pennatus, leoni ex omni parte similis, nisi quòd faciem habet aquilæ similem: sed hi qui aues illas uiderant, constanter asserebant, nihil illis commune esse cum ulla bestia, & quod duobus ut reliquæ aues incederent pedibus. Habebat meo tempore magnus Cham Cublai nuntium quendam, qui in insulis illis tamdiu captus tenebatur, denec

incolis earum satisfactum esset: & hic postliminio domum reuertens mira retulit de conditione illarum regionum, & de uarijs animalium speciebus quæ illic inueniuntur.

De insula Zanzibar, Caput XLI.

INuenitur etiam illic alia quædam insula, quæ in gyro continet duo millia milliarium, habens regem proprium & linguam singularem. Incolæ uero eius idola colunt. Sunt homines illi corpore grosso, sed breui. Et si staturæ longitudo corpulentiæ responderet, gigantes uideri possent. Sunt fortissimi, ut etiam unus tantum ferre posset onus, quantum alij uix quatuor. Comedit etiam unus tantum cibum, qui quinq; nostratibus sufficere posset. Sunt omnes nigri, & nudi incedunt, uerenda duntaxat tegentes. Capillorum tam densam habent crispitudinem, ut cum aqua deliniti uix extendi in longum queant. Os est illis magnum, & nares sursum patentes. Aures quoq; habent grandes, & oculos horribiles. Mulieres etiam ob oculos prominentes, os magnum, & nares gossas admodum deformes sunt. Viuunt lacte, carnibus, riso & dactylis. Carent uino, sed conficiunt potum optimum ex riso, saccaro, & alijs speciebus. Veniunt illuc multi mercatores propter ebur & ambrum. Nam sunt ibi plurimi elephanti & cete grandia. Viri huius insulæ fortes & bellicosi sunt. Et licet non habeant equos, tamen cum elephantis & camelis ad bella procedũt, extruentes castella lignea super elephantos, quæ tanta sunt ut quindecim uel uiginti uiri muniti ex uno pugnent portatili castro. Pugnant autem cum lanceis, gladijs & lapidibus: & sunt huiusmodi castra asseribus cooperta. Porrò quando ad bellum procedere uolunt, exhibent potum elephantis, quem ipsi pro uino in terram bibunt, quo audaciores sint in bello. Abundat ista insula leonibus, leopardis, & alijs uarijs bestijs syluestribus, quæ in alijs regionibus non inueniuntur. Habet præterea speciem animalis quod graffa uocatur, habent collum longissimum, passuum scilicet trium, cuius anteriora crura multo longiora sunt posterioribus. Caput eius est paruum, & color uarius, albus scilicet & rubeus cum roseis punctis per corpus dispersis. Est autem animal mansuetum, neminem lædens.

De multitudine insularum Indiæ, Caput XLII.

SVnt præter memoratas insulas etiam plurimæ aliæ insulæ in partibus Indiæ, prioribus quidem ut principalioribus subiectæ: quarum numerus ob multitudinem earum certo haberi nequit. Et quidem si nautis credimus & his qui diu sulcauerunt maria, est numerus earum duodecim millia & septingentæ, computando tam habitatas quàm non habitatas.

De prouincia Abasiæ, Caput XLIII.

DEscripsimus hactenus obiter insulas & regiones Indiæ utriusq;, maioris scilicet & minoris: maior incipit à prouincia Maabar, & terminatur ad regnũ Rescomorã; minor uero incipit à regno Ciamba, & terminatur ad regnũ Murfili.

Murfili. Nunc breuiter attingemus Indiam intermediam, quæ proprie Abasia appellatur. Igitur Abasia est regio maxima in septem diuisa regna, quibus singulis singuli præsũt reges. Et hi omnes sunt Christiani, præter tres Saracenos. Christiani crucem auream in fronte gestant, quod eis in baptismo imprimitur. Saraceni uero habent signum à fronte usque ad medium nasi. Sunt etiam illic multi Iudæi, qui ignito ferro in utraque maxilla signati sunt. Contingit hanc regionem alia quædam prouincia, Aden dicta, in qua beatus Thomas Christi fidem docuisse dicitur, & multos ad eandem conuertisse. Postea transtulit se ad regnum Maabar, in quo pro Christo mortem obijt.

De quodam episcopo Christiano uiolenter à Sultano circunciso, Caput XLIIII.

ANno à Christo nato M. CCLVIII. rex unus & qui principaliot erat in regnis Abasiæ, deuotione motus uoluit Ierosolymam uisitare, atque sepulchrum domini. Et quum id consiliarijs atque aulicis suis indicasset, illi omnino dissuadent propositum arripere iter, scientes plurima in itinere ese discrimina, præsertim quum illi per multas Saracenorum terras ambulandum esset: sed ut episcopum aliquem sui loco mitteret cõsulunt, qui adeundo terram sanctam munus perferret in Ierusalẽ, Acquiescit rex sano cõsilio, mittitq; episcopum cum regia oblatione. Veniens autem episcopus in regionem Aden, quam Saraceni inhabitabant, & Christianos implacabili persequebãtur odio, comprehensus à Saracenis, adregem Aden ducitur. Rex uero quum ex eo didicisset quòd nuntius esset regis Abasiæ, missus ad terram sanctam, minis nititur cogere hominem, ut abnegato Christi nomine, Mahumeti suscipiat legem. Episcopus uero constanti animo in Christi perseuerans fide, respondet se potius mortem subiturum, quam deserto Christo, Mahumeto nomen dare. Tunc Sultanus ille iubet Episcopum in iniuriam Christi & despectum regis Abasiæ circuncidi, & circunciſum iterum mittit ad regem Abasiæ. Quo cognito rex Abasiæ, uolens Christi ulciſci iniuriam, coacto in unum magno exercitu cum peditibus, equitibus & elephantis castella gestantibus, mouet expeditionem contra regem Aden. At Sultanus conuocatis alijs duobus regibus, cũ ualido exercitu properat in occursum regis Abasiæ, commissoq; prælio, plurimi de exercitu Aden interficiuntur, & euadit rex Abasiæ uictor. Et intrans cum exercitu suo in interiora regni Aden, cœpit deuastare regionem, & occidere Saracenos, qui conglobati illi resistere conabantur, sed incassum, manſitq; per integrum mensem in regno illo, & illatis plurimis damnis, uictor cum magno honore domum redijt, gaudens impij Sultani ultam perfidiam.

Quam diuersæ bestiæ inueniantur in prouincia Abasiæ, Cap. XLV.

VIuunt habitatores Abasiæ carne, lacte & riso: oleo uero utuntur de sesima facto. Habet regio ipsa multas ciuitates & oppida, in quibus plu-

rimæ fiunt negotiationes. Inuenitur ibi buchiranus optimus, & bombicini panni in magna copia. Habent quoq; Abasini plurimos elephantos, sed qui ibi non nascuntur, uerum ab alijs regionibus & insulis importantur. Giraffæ autem, leones, leopardi, onagri, & diuersæ auium species quæ alibi non uisuntur, in magna ibi nascuntur abundantia. Habet præterea regio illa gallinas pulcherrimas, & struthiones grandes, asinis haud minores, aliarumq; bestiarum & auium multiplicem uenationē. Habet psitacos, & epimachos pulcherrimos: habet denique cattos diuersarum specierum, quorum aliqui humanā in facie exprimunt effigiem.

De prouincia Aden, Caput XLVI.

HAbet prouincia Aden regem proprium, quem Sultanum uocant, habens sub se Saracenos, qui supra modum exosos habent Christianos. Habet autem regio ipsa multas ciuitates & castra, & præsertim habet portum optimum, ad quem ex India plurimæ appellunt naues aromata deferētes. Et negotiatores quidem Alexandrini illic ementes aromata, ponunt ea in naues paruas, atq; septem diebus per flumen quoddam ducentes, postea humeris camelorum imponunt, & triginta dierum itinere per terram usque ad fluuium Ægypti deportant, & rursus in naues exonerantes, tandem usq; ad Alexādriam perducunt: Nec potest compendiosior haberi uia ab orientis partibus usq; Alexandriam. Negotiatores uero illi ducunt secum plurimos equos, quādo nundinandi gratia in Indiam concedunt. Exigit autem rex Aden ab illis mercatoribus qui per regionem suam aromata & alias merces ducunt, uecti gal maximum, unde plurimum ditescit. Quum Sultanus Babyloniæ obsideret ciuitatem Aconensem, & eam expugnaret, anno scilicet domini M. CC. misit Sultanus Aden in auxilium eius triginta millia equitum, & quadraginta millia camelorum, nō quòd usque adeo illius cuperet augeri felicitatem, sed quòd omnes maluit extinctos Christianos. A' portu Aden eundo uersus Septentrionem sita est ciuitas Escier, quadraginta distans milliaribus ab illo portu, & habet sub se multas alias cinitates & castra, sed quæ omnia sunt de dominio regis Aden. Est quoque iuxta hanc ciuitatem optimus portus à quo innumeri equi ducuntur in Indiam. Abundat hæc regio thure albo atque optimo, quod de paruis arboribus, abietibus tamen similibus, stillat. Incolæ crebris incisionibus perforant harum arborum cortices, ut thus extrahant, tametsi calor quoque, qui ibi maximus est, plurimum eliciat liquoris. Habet quoque regio ipsa palmas cum dactylis: sed præter modicum risum nullum producit frumentum, uerum aliunde importandum est. Abūdat autem piscibus optimis, præsertim tunnis, qui ibi optimi habentur. Vinum non habent: sed ex dactylis, riso & saccaro optimum faciunt potum. Verueces qui in hac regione inueniuntur sunt statura parui, auribus omnino carentes, sed loco earum

cornua

cornua parua habent. Equi boues, cameli atque oues uescuntur piscibus, qui quotidianus illorum sunt cibus, quum illic ob immensum colorem herbæ & frumenta ex terra haberi non possint. Fit autem tribus anni mensibus piscium captura, scilicet Martio, Aprili & Maio, tãtusq; illorum capitur numerus, ut non facile explicari possit. Hos pisces siccant & seruant, atque per totum annum animalibus edendos pabuli loco proponunt. Vescuntur autem animalia libentius deficcatis piscibus quàm recentibus. Fiunt etiam ab incolis panes bis cocti ex piscibus, idq; in hunc modum. Concidunt pisces minutatim, atq; contundunt in modum farinæ, & postea commiscent & subagitant quasi pastum panis, atq; ad solem deficcari faciunt, & uiuunt ipsi & iumenta ipsorum de illis panibus factitijs per totum annum.

De regione quadam, in qua Tartari habitant, Caput XLVII.

SCripsi hactenus de regionibus orientalibus ad meridiem expositis, nunc quasdam in Septentrionali plaga positas, quæ supra in primo libro sunt omissæ, breuiter attingam, & quæ de illis didici annotabo. Igitur in interioribus Aquilonis partibus multi habitant Tartari, quorum rex est de progenie Imperatoris Tartarorum: & seruant ritus & mores antiquorum Tartarorum. Sunt omnes idololatræ, colunt q; unum deum, quem Natigai appellant, putantes illum terræ habere dominium, & omnium eorum quæ ex ea producuntur. Sonat enim Natigai in lingua eorum deum terræ. In honorem illius dei multa faciunt simulacra & imagines. Non habitant in ciuitatibus uel oppidis, sed in montibus & campestribus regionis illius: sunt q; in maximo numero, frumento carentes, & lacte atq; carnibus uiuentes. Est magna pax & concordia inter illos, pariq; uoto suo obediunt regi. Habent equorum, camelorum, boum, ouium, & aliorum pecorum ferè infinitum numerum. Sunt etiam apud eos ursi maximi atq; uulpes insignes. Sed & onagri in magna illic inueniũtur multitudine. Inter parua uero animalia est quædam species apud illos, quæ delicatissimas suppeditat pelles, quas uulgo zebellinas uocant. Sũt quoq; alia quamplurima syluestria animalia ibi, de quibus multam percipiũt carnem ad comedendum.

De regione alia, ad quam propter lutum & glaciem difficilis pater accessus, Caput XLVIII.

SVnt etiam regiones aliæ in hac Septentrionali plaga, sed prioreadhuc interiores, quarum una est montosa, uaria producens animantia, ut sunt rhõdes, armelini, erculini uarij, uulpes nigræ & alia quædam, quæ hominibus illis leniss imas præbent pelles, & ad nostras per mercatores deferuntur regiones. Equi uero, boues, asini, cameli, & alia quæcunque corpulenta animalia, ad illa loca accedere nequeunt, usque adeo est regio illa paludinosa & stagnis lpleda, nisi in medio hyemis quando omnia frigore rigent & constricta

sunt dura glacie. Cæteris uero temporibus tametsi multa illic sit glacies, & magnum frigus, non est tamen glacies illa tam solida, ut currus & iumenta ponderosa ferre possit, quinimmo homines ipsi cum magna difficultate possunt pertransire terram illam, usqueadeo stagnantur omnia loca aquis & paludibus. Patet regio hæc uersus Septentrionem itinere tredecim dierum, in qua supra modum abundant animantia ea quæ memoratas pretiosas suppeditant pelles, unde incolæ multa assequuntur lucra. Nam accedunt eos mercatores & abducunt pelles illas in magna copia. Introducuntur autem in regionem ipsam hoc modo. Habent canes maximos asinorum instar, qui rhedis trahendis sunt assueti. Carent autem uehicula illa rotis, facta de lignis leuibus & planis, ut duo homines in uno sedere & uehi possint, nec facile in luto mergantur propter latitudinem eius. Igitur quando mercator aliquis uenit, imponitur uehiculo, & ligantur ordine quodam sex canes ad uehiculum illud trahendum, & quocunque à ductore qui cum mercatore in rheda sedet diriguntur, illuc trahunt rhedam, transeuntes per lutum & aquam. Nec possunt ultra unius diei spatium laborem illum sustinere: sed transacto die, alij ad rhedam ligantur canes, quum pagi multi passim in regione illa inueniãtur, & illic canes in hoc officio nutriantur. Per hunc itaque modum potest mercator ad interiora illius peruenire regionis. Non autem ponuntur magna onera supra rhedas, quum canes præter mercatorem, aurigam & pellium fascem nihil ferè aliud trahere possint. Fit igitur ut negotiator quolibet die mutet uehiculum, canes & aurigam, donec perueniat ad montes ubi emat pelles.

De regione tenebrarum, Caput XLIX.

EST adhuc alia regio, prioribus regionibus multo uersus Aquilonem interior, quippe quæ extremum Septẽtrionis occupat locum, quam obscuritatem appellant, eo quòd multo per annum tempore ibi sol non appareat, & tunc nedum noctu ibi tenebræ sint, uerum & interdiu aër in modum crepusculi caliginosus sit: cuius regionis homines pulchri sunt, magni & corpulẽti, sed pallidi. Regem non habent nec principem cui pareant, sed in morem bestiarum uiuentes, quod libet faciunt, nec mores nec ciuilitatem ullam curantes. Tartari uero qui illis hominibus sunt confines, sæpe regionem illam obscuram ingredientes, rapiunt animalia illorum, & quicquid inueniunt, aliaq; multa inferunt damna. Et quoniam propter subito irruituram noctem periculum direptoribus imminet, ut illud euadant, hac utuntur cautela. Quando regionem ipsam prædam abducturi intrare disponunt, accipiunt secum equas pullos habentes, illosq; in ingressu regionis custodibus committunt, ut illic expectent donec ipsi cum præda reuertantur, ut quum illis noctu sit regrediendum, equæ nocturni itineris obseruatrices rectà ad pullos suos contendant, omni uitato discrimine. Laxant enim noctu equabus habenas, illasq; libere quò suo instinctu feruntur, ire permittunt: & hæ naturali ad filios

tracti

tracti affectu, ducunt sessores suos ad pristinum locum, quem ipsi in tenebris minime inuenirre potuissent. Habent etiam huius regionis incolæ uaria animantia, de quibus pretiosas abstrahunt pelles, & ad alias deferentes regiones magna hinc reportant lucra.

De prouincia Ruchenorum, Caput L.

INhabitant Rucheni prouinciam maximam, quæ ferè usque ad polum arcticum excurrit: & sunt Christiani, Græcorum ritum in ecclesiasticis seruantes officijs. Sunt albi & pulchri, tam uiri quàm mulieres, flauos habentes capillos. Tributa pendunt Tartarorum regi, cui ad orientalem plagam confines sunt. Est etiam apud eos ingens copia pretiosarum pellium. Habēt quoq; mineras multas argenti. Regio uero ipsa est frigidissima, quippe quæ ad mare protenditur congelatum. Sunt tamen in eo mari insulæ quædam, in quibus grifalchi, herodij seu falcones in maxima inueniuntur copia, & inde ad diuersas mundi partes deferuntur

MARCI PAVLI VENETI LIBRI TERTII ET VLtimi de regionibus orientalibus finis.

PRAEFATIO.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

IDEM accidit Haythono quod Marco Paulo Veneto: uterq; enim primo librum suum uernacula scripsit lingua, ille in Italica, iste uero in Gallica, deinde ut seculum illud nihil præter barbariem coluit, uterque infelicem & incultum nactus interpretem, rudiori stilo latinis legendi traditi sunt, quàm ut tenerioribus auribus simplicitas illa aridete possit. Sed ueritatis simplex est oratio. Etiam ineleganter scribentibbus suus debetur honor, quòd alios ad ueritatis excitēt inquisitionem. Fuit Haythonus iste Armenus, è regio natus stemmate, sed nobilitatem suam in Christo nihil esse arbitratus, seculum & ea quæ in illo sunt contemnens, monasticam elegit uitam, quò à seculi sequestratus tumultibus, Christo liberius uacaret. Scribit autem hæc de seipso. Porrò interpres eius fuit Nicolaus Salcani, qui ex mandato summi pontificis Clementis quinti in ciuitate Pictauiensi, primo hũc librum Gallice scripsit, prout illi ab Haythono dictabatur, ac deinde in latinum ut potuit uertit, anno scilicet domini M. CCCVII.

HAITHONI ARMENI

ORDINIS PRAEMONSTRATENSIS DE TARTARIS LIBER.

De regno Cathay, Caput I.

EGNVM Cathay est maximum quod in orbe ualeat inueniri, & est repletum gẽtibus & diuitijs infinitis, & in oceani litore habet situm. Tot etiam sunt ibidem maris insulæ, quod numerus nullatenus potest sciri. Nam nullus penitus inuenitur, qui omnes illas insulas asserat se uidisse. Illæ uero quæ calcari possunt, reperiuntur innumeralibus abundare diuitijs & thesauris. Et illud fere quod in illis partibus carius emittitur, & habetur, est oleum oliuarũ: & reges & magnates illud quasi medicamen præcipuum, cum magna diligentia faciunt custodiri. In ipso etiam regno Cathay plura sunt mirabilia monstrosa quæ dicere prætermitto. Homines illarũ partium sunt sagacissimi, & omni calliditate repleti, & ideo in omni arte & scientia uilipendunt omnes alias nationes: & dicunt, quòd ipsi sunt soli qui duobus luminibus respiciunt, latini uero uno lumine tantum uideant: sed omnes alias nationes asserunt esse cæcas. Et per hoc certissime demonstratur, quòd omnes alios reputant esse rudes. Et uere tot res mirabiles & diuersæ, ac ineffabilis subtilitatis & laboris manuum ex illis partibus deferuntur, quod non uidetur esse aliquis qui in talibus illis se ualeat comparare. Omnes illi de illo regno Cathayni uocantur, & iuxta nationes suas multi tam uiri quàm fœminæ pulcherrimæ reperiuntur: tamen omnes communiter paruos habent oculos & naturaliter barba carent. Isti uero Cathayni ualde pulchras habent literas, quæ latinis literis in pulchritudine quodammodo similes sunt. Secta uero illius regni gentium, uix posset aliquo modo enarrari. Quoniam aliqui sunt qui colunt idola de metallo, alij uero boues adorant, quia terram laborant, ex qua crescunt frumenta & alia nutritiua. Alij colunt magnas arbores, alij naturalia, alij astronomiam, alij solem colunt, alij uero lunam, alij uero nullam habent fidem uel legem, sed sicut bruta animalia, ducunt bestialiter uitam suam. Et licet sint perspicacissimi ingenij ad omnia opera corporalia exercenda, nulla tamen inter eos spiritualium notitia inuenitur. Homines illius patriæ non sunt audaces, sed sunt mortis timidi plus satis quàm armigeros esse deceat, multũ tamen sunt ingenioſi, & magis per mare quàm per terram de inimicis suis uictoriam reportarunt. Multa habent armorum genera, quæ non iuueniunrur inter alias nationes. Moneta uero quæ in illis partibus expenditur, fit de papyro

Recenset illas M. Paulus

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

pyro in forma quadrata,& est regali signo signata,& secundum illud signum illa moneta est maioris pretij uel minoris:& si forte illa moneta,propter uetustatem incipiat deuastari,ille uero qui illam habuerit,ad regalem curiã de portabit,tunc pro illa dabitur sibi noua. De auro uero & alijs metallis faciunt uasa & alia ornamenta. De isto regno Cathay,dicitur quod in principio mũdi, quia est in oriente ab uno capite,& in illa parte nulla est aliarum habitatio gẽtium,ut refertur. Ex parte occidentis suos habet confines cum regno Tarsæ. Ex parte Septentrionis cum deserto de Belgian. Ex parte uero meridiei, sunt insulæ maris oceani,de quibus superius est expressum.

De regno Varsæ, Caput II.

IN regno Tarsæ sunt tres prouinciæ, quarum dominatores se reges faciunt appellari. Homines illius patriæ nominãtur logour,semper idola coluerũt. & adhuc colunt omnes,præter decem cognationes illorum regum,qui per demonstrationem stellæ uenerũt adorare natiuitatem in Betlehem Iudæ. Et adhuc multi magni & nobiles,inueniũtur inter Tartaros de cognitione illa,qui tenent firmiter fidem Christi. Alij uero idololatræ de partibus illis, sunt homines nullius ualoris in facto armorũ. Perspicacissimi tamen sunt ingenij ad omnes artes & sciẽtias addiscẽdas. Literas habent proprias,& ferè omnes illarum partium habitatores abstinẽt à carnibus & à uino,nec aliqua ratione occiderent quicquam uiuens. Illorum ciuitates ualde sunt amœnæ,& templa magna habent,in quibus idola uenerantur: frumenta ibi crescũt abundanter, & alia bona grauia. Vino uero carent,& bibere uinum reputãt esse peccatũ,sicut faciunt Agareni. Istud regnum tarsæ,ex parte orientis suos habet confines cũ regno Cathay supradicto. Ex parte occidentis,cum regno Turquestã. Ex parte Septentrionis.cum quodam deserto. Ex parte uero meridei, cum quadam ditissima prouincia,quæ uocatur Sym,quæ inter regnũ Indiæ & regnum Cathay habet situm,& in illa prouincia inueniuntur lapides adamantis.

De regno Turquestan, Caput, III.

REgnum Turquestan, ex parte orientis suos habet confines cum regno Tarsæ,ex parte occidentis cum regno Persarum,ex parte Septentrionis cum regno Corasinæ,ex parte uero meridei protendiiur usq; ad desertum Indiæ. In isto regno paucæ sunt bonæ ciuitates: planicies habet latas,& bona pabula pro armentis,& ideo habitatores illius patriæ, ut plurimum sunt pastores,habitantes iu tentorijs,& in talibus domibus,quæ de loco ad locũ possunt faciliter deportari. Maior ciuitas illius regni uocatut Ocerra. Parum ibi colligitur de ordeo uel frumento. Vino totaliter carent. Bibunt Cursiam, & alia poculenta quæ conficiunt,& lac. Risum & millium comedunt atq; carnes, & uocantur Turcæ. Et ferè omnes tenent dogma pessimi Mahumeti. Aliqui uero sunt inter eos,qui nullam penitus fidem habent uel legem. Literas non habent proprias,sed utuntur literis Arabicis in ciuitatibus siue castris.

De regno

De regno Coraſminorum, Cap. IIII.

REgnum Coraſminorum eſt bene munitum bonis ciuitatibus atq; uillis, & multi ſunt ibidem habitatores, quia terra illa eſt fertilis & amœna, frumenta & alia bona grana colliguntur ibi in maxima quantitate, tamen modi cum habent uini. Iſtud regnum ſuos habet confines cum quodam deſerto, cuius per centum diætas extenditur longitudo. Ex parte occidentis uſq; ad mare Caſpium protenditur: ex parte ſeptentrionis confines habet cum regno Cumaniæ: ex parte meridiei cũ regno Turqueſtã, ſuperius nominato. Maior ciuitas illius regni uocatur Coraſme, & Coraſmi hoies nominãtur. Pagani ſũt, nõ habentes literas ſiue legem. In armis ſunt ferociſſimi qui uocantur Soldini, & habent propriam linguam, literas atq; ritum Græcorum, & modo Græcorum conficiunt corpus Chriſti, & ſunt obedientes patriarchæ Antiocheno.

De regno Cumaniæ, Cap. v.

REgnum Cumanię eſt ualde magnum, ſed propter aëris intemperiem male ab hominibus habitatur. Fit enim in locis aliquibus hyemali tempore tantum frigus, quòd homines, ſiue animalia non poſſunt uiuere ullo modo: in aliquibus uero locis fit tantus calor in æſtate, quòd nemo poteſt ibi eſſe per æſtum, & etiam propter muſcas. Regnum iſtud Cumaniæ eſt quaſi totũ planum, & in illa planicie non reperiuntur arbores ſiue ligna, niſi forte iuxta aliquas ciuitates, quæ pomeria quædam habent. In campis & tentorijs habitant illæ gentes: ſtercora comburunt animalium loco ligni. Regnum Cumaniæ ex parte confines habet cum regno Coraſme, & cum quodam deſerto. Ex parte occidentis eſt mare maius, & mare detenue: ex parte ſeptentrionis cõfines cum regno Caſſiæ: ex parte meridei protenditur uſq; ad quoddam flumen magnum, quod reperitur in urbe quæ uocatur Etil. Anno quolibet congelatur, & quãdoq; per totum annum permanet ita firmiter congelatũ, quod glacies calcatur ab hominibus & animalibus ſicut terra. In litore illius fluminis inueniuntur quædam arbores ſatis paruæ: ultra uero & ex alia parte illius fluminis ſunt gentes habitãtes uariæ & diuerſæ, quæ non computantur de regno Cumaniæ, obediunt tamen regi. Et quidam ſunt qui habitant circa montem Cocas, qui mirabiliter eſt magnus & altus. Aſtures & aliæ aues rapaces albæ ſunt, quæ in illis montibus oriuntur. Et iſte mons reſidet inter duo maria: quia ex parte occidentis eſt mons, ex parte orientis mare Caſpium: & iſtud mare Caſpium nullum habet introitum cum mari oceano, ſed eſt ſicut lacus: mare tamen propter ipſius magnitudinem appellatur: eſt enim maior lacus quàm reperiatur in orbe: quia protenditur à dicto mõte Caſpio uſq; ad caput regni Perſarum, & diuidit totam terram Aſiæ in duas partes: & illa pars quæ eſt in parte orientis dicitur Aſia profunda: & illa quæ eſt in occidente dicitur Aſia maior, & multos retinet bonos piſces. Circa illum montem Caſpium inueniuntur bubali, & alia multa animalia ſylueſtria. Sunt etiam in illis partibus mul

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

bus multæ insulæ,in quibus aues nidificant,& præcipue falcones,quæ pegrim uulgariter appellantur,& esmerliones,& bonsacci,& multæ aliæ aues nascuntur ibidem,quarũ nusquam origo nisi in illis insulis inuenitur. Maior ciuitas regni Cumaniæ uocatur Sara,quæ fuit antiquitus nobilis & famosa:fuit tamẽ prostrata,& quasi totaliter destructa per Tartaros, qui illam uiolẽter ceperũt, sicut inferius exprimetur.

De regno Indiæ, Cap. VI.

REgnum Indiæ est ualde longum,est situ super mare oceani, quod in illis partibus dicitur mare Indiæ. Istud regnum incipit à confinibus regni Persarum,& extenditur per orientem usq; ad unam prouinciã quæ uocatur Balarem:& in illa prouincia reperiuntur lapides pretiosi,qui balais appellãtur. Ex parte septentrionis perlongum est & magnum desertum Indiæ,ubi tot serpẽtes,& animalium diuersitates habitantes imperator Alexander dicitur inuenisse.In ipso regno prædicauit beatus Thomas Apostolus fidem Christi, & multas conuertit prouincias atque gentes:sed quia distant multum ab illis terris & locis,in quibus fides colitur Christiana, ibi fides nostra est multum diminuta,nec est ibi nisi quædam ciuitas, in qua habitant Christiani: omnes uero alij fidem Christi totaliter reliquerunt. Ex parte uero meridiei perlongum est mare oceanum,in quo sunt multæ insulæ,sed homines degentes in illis sunt nigri,& nudi incedunt totaliter propter æstum, & colunt idola uelut stulti.In illis insulis inueniuntur lapides pretiosi, margaritæ,& aurum,& multa genera specierum & rerum medicinalium, quæ conferunt sæpe hominibus huius mundi.Ibi etiam est quædam insula,quæ uocatur Celan, & in illa reperiuntur lapides qui uocantur rubini & sapphiri,& rex illius insulæ habet maiorem rubinum & meliorem quàm ualeat reperiri. Et quando rex illius insulæ debet coronari,lapidem illum manibus suis tenet,& sedens super equo circuit ciuitatem,& ex tũc omnes sibi obediũt tanquam regi.Terra Indiæ est quasi insula à deserto superius nominato,& mari oceano circundata,ita quod uix posset aliquis introire illam terram,nisi ab uno latere tantum,uidelicet ex parte regni Persarum.Et mercatores qui ad illam terram uolunt accedere, primo uadunt ad quandam ciuitatem quæ uocatur Hermes, quam Hermes philosophus fundauit artificialiter, ut præfertur,& exinde transeunt per quoddã brachium maris, quousq; ueniunt ad quandam ciuitatem quæ Combaech nominatur:& ibi inueniuntur aues quæ uocantur papagai, quæ sunt uiridi colore:& tanta est in illis partibus illarum auium multitudo, quanta passerum in hac terra.In illo portu inueniunt quæcunq; uolunt uenalia mercatores. Et si ultra uellent procedere,absq; molestia possent ire.In illa prouincia non habẽt abundantiam hordei uel frumenti:comedunt tamen illarum partium habitatores risum,millium,lac,butyrum,& fructus qui multi crescunt ibidem.

De regno Persarum, Cap. VII.

REgnum Persarum diuiditur in duas partes,quæ dicũtur solũmodo unũ

regnum

regnum,eo præcipue quod unus solus dominus illarum terrarũ semper obtinuit principatũ. Prima pars Persarũ incipit in oriente à confinibus regni Turquestan,& protenditur per occidentẽ usq; ad magnũ flumẽ Phison, quod est primum inter quatuor flumina quæ fluunt de paradiso terrestri. Et ex parte septentrionis extenditur usq; ad mare Caspium: ex parte meridiei usq; ad desertum Indiæ. Prouincia illa est quodammodo tota plana: in medio illius duæ sunt sitæ magnæ & opulentissimæ ciuitates: quarum altera uocatur Boctara, altera Seonorgant. Habitatores illarum partium dicuntur Persæ, & habent propriam linguam: de mercationibus & terrarum laboribus uiuũt, uerum de armis se non ingerunt, nec de guerra. Antiquitus colebãt idola,& ignem tãq; deum præcipuum adorabant. Postq; uero secta Mahumeti illarum partium dominium occupauit, effecti sunt uniuersaliter Saraceni, Mahumeti credẽtes falsissimis documentis. Alia uero pars incipit à Phison flumine supradicto, & extenditur per occidentem usq; ad cõfines regni Mediæ, & partim maioris Armeniæ. Ex parte uero septentrionis extenditur usq; ad mare Caspium. Ex parte uero meridiei habet confines cum quadam prouincia regni Mediæ. In illa prouincia sunt duæ maximæ ciuitates: quarum una uocatur Nesabor, & alia Sachen: & tamen in secta moribusq; sunt similes alijs supradictis. *videtur esse Ganges*

De regno Medorum, Cap. VIII.

REgnum Mediæ est ualde longum & strictum: ex parte enim orientis incipit à regno Persarum, & partim cum regno Indiæ maioris, & extenditur per occidentem usq; ad regnum Chaldæorum. Ex parte septentrionis incipit à regno Armeniæ maioris, & extenditur per meridiem usq; ad ciuitatem Aquissam, quæ est sita supra mare oceanum: & ibi reperiũtur margaritæ grossiores, quæ portantur per orbem. In regno Mediæ sunt montes magni & paruæ planicies: & duæ sunt ibi regiones: & gentes quæ in una ipsarum habitant, dicuntur Saraceni, & alij uocantur Corduis. Duas habent etiam ciuitates magnas: una uocatur Soracet, alia Queremon: legem & sectã tenent perfidi Mahumeti: literas habent Arabicas, & ad arma sunt boni sagittarij, pedites & ualentes:

De regno Armeniæ, Cap, IX.

IN terra Armeniæ sunt quatuor regna: tamen unus solus rex dominiũ semper occupauit. Longitudo terræ Armeniæ incipit à regno Persarũ, & extenditur per occidentem usque ad regnum Turquiæ. Latitudo terræ Armeniæ incipit à Mirali ciuitate, quæ dicitur porta ferri, quam rex Alexãder firmauit, propter nationes gẽtium uarias & diuersas, in profundo Asiæ habitãtes, quas nolebat posse habere ingressum in Asiã maiorẽ absq; suo mandato: & est illa ciuitas sita in quodam districto maris Caspij, & tangit magnum montẽ Cocas. Latitudo Armeniæ extenditur usq; ad regnũ Mediæ. In regno Armeniæ sunt plures magnæ & ditissimæ ciuitates: & ciuitas Taurisij est famosior, & plus alijs opulenta. In Armenia sunt magni montes, latæ planicies, & flumina ma- *Taurisium*

gna,& lacus aquarũ dulcium & salsarum, in quibus piscium magna copia inuenitur. Gentes in terra Armeniæ habitantes, diuersis nominibus nuncupãtur, secundum terras & regiones, in quibus degunt,& sunt equites & pedites strenui bellatores: in armis,equis & uestibus mores sequuntur & habitũ Tartarorum, qui sub eorum dominio longo tempore sunt detenti. Literas habẽt Armenicas,& alias etiam quæ dicuntur Haloën. In Armenia est altior mons quàm sit in toto orbe terrarum qui Arath uulgariter nuncupatur, & in cacumine illius mõtis arca Noë post diluuium primo sedet. Et licet propter abundãtiam niuium,quæ semper in illo monte reperiũtur, tam hyeme quàm æstate nemo ualeat ascendere montem illum,semper tamen apparet in eius cacumine quoddam nigrum,quod ab hominibus dicitur esse arca.

אררט
Gen.8.

De regno Georgiæ, Cap. x.

REgnum Georgiæ ex parte orientis incipit à quodam magno monte qui uocatur Alboris: ibi multæ habitant gentiũ nationes,& ideo uocatur illa prouincia Alania: exinde extenditur regnum Georgiæ per occidentem uersus septentrionem usq; ad aliquas terras regni Turquiæ. Longitudo ipsius regni Georgiæ extenditur supra mare maius. Ex parte meridiei confines habet cum regno Armeniæ maioris: & istud regnum diuiditur in duo regna: unum uocatur Georgia,alterũ uero Abcas nominatur: & semper ibi duo reges fuerũt: quorum alter est subiectus imperatori Asiæ, scilicet rex Georgiæ: sed rex Abcas est potens gentibus,& fortissimus munimẽtis: nec per imperatorem Asiæ. nec per Tartaros potuit subiugari. In isto regno Georgiæ apparet quoddam stupendũ miraculum & monstrosum, quod dicere non auderẽ, neq; credidissem, nisi propriis oculis perspexissem: sed quia personaliter ibi fui,& uidi, dico, quod in illis partibus est quædã prouincia quæ uocatur Hãsem, quæ in circuitu bene habet tres diætas: & quantũ extenditur illa prouincia tota, quadã caliginosa & tenebricosa caligine locus ille taliter obfuscatur, quod nullus est qui aspicere possit quicq̃: nec est aliquis qui audeat ingredi terrã illã: quoniã ad redeundum tramitẽ ignorat. Habitatores illarum partiũ asserunt se sæpius audiuisse uoces hominũ uociferantium, cantum galli, hinnitus equorũ in sylua. Et per meatus cuiusdam fluminis, quod de loco illo egreditur, apparent signa certa quod sit gẽtium habitatio in eodem. Verum est quod legẽdo inuenitur in historijs regni Armeniæ & Georgiæ, quod quidã pessimus fuit imperator & dominator Persaram, nuncupabatur proprio nomine Sauoreus: idola colebat iste,& persequebatur crudelissime Christianos, Quadam uero die præcepit, ut omnes habitatores Asiæ uenirent, & sua idola adorarent: & quicunq; eius dictis imperialibus contrairet, pœnam succendij pateretur. Vnde accidit quod quidam fideles Christiani potius quàm idola colerent, martyrium elegerunt: aliqui uero adorauerunt idola præ timore,& ne bonis tẽporalibus priuarentur: alij uero petierunt montes & monumẽta,& in illis tutarunt se uiriliter contra

ter contra permulti. Quidam uero boni Christiani tunc temporis in quadam planicie habitabant, quæ Mogon dicebatur, & dum nollent modo aliquo idolis immolare, cogitauerunt de fuga, bonis temporalibus derelictis omnibus. Et dum ad partes Græciæ crederent se transferre, ipse pessimus Imperator obuiauit fugientibus Christianis in illa uidelicet planicie Hamsem, superius nominata. Quumq; iussu Imperatoris deberent Christiani frustatim omnes uniuersaliter detruncari, clamauerunt ad dominum Iesum Christum, & continuo tenebrositas illa per syderum lumina obfuscauit, & Christiani pergentes recto tramite euaserũt: iniqui uero in illa tenebrositatis ualle usq; nũc residẽt, & residere debent usq; ad finem seculi, ut ab omnibus creditur & enarratur.

De regno Chaldæorum, Caput XI.

REgnum Chaldæorum ex parte oriẽtis, à montibus Mediæ incipit, & protenditur usq; ad Niniue, maximã & uetutissimã ciuitatem prope flumen Tigris, & illa est ciuitas Niniue, de qua sancta scriptura loquitur. Ista ciuitas ad præsens est totaliter deuastata. Sed per ea quæ adhuc sunt apparentia in eadem, firmiter credi potest, quod fuerit una ex maioribus ciuitatibus huius mundi. Latitudo regni Chaldæorum ex parte Septrentionis incipit à quadã ciuitate. quę uocatur Maraga, & extẽditur per meridiem usq; ad mare oceanũ. Maior ciuitas Chaldæorũ uulgariter nominatur Babylonia, & sic antiquitus dicta fuit i quã Nabuchodonosor filios Israël captiuos abduxit de Hierusalẽ sanctissima ciuitate. In regno Chaldæorum multæ sunt planicies. pauci montes, & modicæ aquæ, quæ per regnum discurrunt. Illi qui in Chaldæa habitãt, Nestorini uocantur aliqui in errore Nestorij, & literas habent Chaldæas Alij uero sunt ibi, qui literis utuntur Arabicis, & secta tenẽt falsissimã Mahumeti.

De regno Mesopotamiæ, Caput XII.

REgnum Mesopotamiæ ex parte orientis habet initium à magna ciuitate Mosel, quæ sita est prope flumẽ Tigris, & per occidentem dilatatur usq; ad flumen Euphratis, & ciuitatem Rohais, quæ fuit ciuitas regni Abagari, ad quam fuit transmissa Veronica, quæ hodie Romæ inuenitur. Et prope Rohais est terra Haran, in qua Abraham antiquitus habitabat, quam terram dominus præcepit relinquere, & se ad terram promissionis ultra flumen Euphratis transferre, secundum quod in biblia plenius continetur. Istud regnum Mesopotamiæ Græco idiomate nominatur, eo quod inter ista duo paradisi flumina Tigris & Eupratis habeat situm. Latitudo istius regni habet initium ab uno monte Armeniæ qui uocatur Sanson, & dilatatur per meridiem usque ad desertum Arabiæ minoris. Istud regnum multas habet planicies fertiles & amœnas, duos habet montes ualde longos, & fructus copiosos. Mons ille qui ex parte orientis, uocatur Siniar. Alius mons uocatur Lisson. Modicæ labuntur aquę per illam terram. Sed habitatores bibunt aquam de puteis & cisternis, & ipsorum aliqui sunt Christiani, Syriani uidelicet & Armeni. Gen. 11 שנער

Alij uero sunt Saraceni, & illorum tenentes legem & sectam. Christiani Armeni, sunt in facto equites & pedites ualde boni. Saraceni uero & Syriani non ingerunt se de armis, sed sunt artifices & cultores agrorum, & aliqui sunt pastores ouium, ueruntamen in loco quodam, qui dicitur Mercdin: sunt aliqui Saraceni sagittarij ualde boni, eorum idiomate Cordins appellantur.

De regno Turquiæ, Caput XIII.

REgnum Turquiæ est ualde magnum, & diuitijs opulētum. Venas habet argēti, ferri, æris & aluminis in maxima quātitate. Ibi etiā omnium frugū & fructuū atq; uini copia inuenitur, & multa sūt ibi animalia, & præcipue boni equi. Confines habet ex parte orientis cum Armenia maiori, & partim cū regno Georgiæ. Ex parte occidentis dilatatur usq; ad ciuitatē Nataliæ, quæ supra mare Græciæ sitū habet. Ex parte Septentrionis nullos habet cum aliqua terra cōfines, sed de longo in longū extenditur, supra litora maris maioris. Ex parte meridiei partim habet cōfines cū secunda Armenia, & partim cū Cilicia, & partim usq; ad mare Græci dilatatur, & respicit insulā Cypri. Istud regnū à diuersis nationibus partium oriētis Græcia appellatur, quia antiquitus Imperator Græcorū, terrā istā Turqui quasi pro suo proprio seruabat, & per duces atq; officiales Imperatoris tūc tēporis regebatur. Postq; uero Turchi occupauerūt terrā illā, & habitauerunt ibidē, elegerūt dominiū super eos, & illum uocauerunt Soldā, quod idem est quod rex in idiomate latinorum, & ex tunc terra illa fuit uocata Turquia, præcipue à latinis. In regno Turquiæ sunt plures prouinciæ, quæ magnas & principales obtinēt ciuitates. In prouincia Ligoniæ famosa ciuitas Comi inuenitur, quæ est maior ciuitas totius regni Turquiæ. In secunda prouincia, quæ dicitur Cappadocia, est ciuitas Cæsareæ Græciæ. Tertia prouincia dicitur Sauria, & est ibi ciuitas antiqua Seleucia. Quarta est Briquia nominata, & est ibi ciuitas Zichiæ Græciæ. Quinta dicitur Quisitan, & ibi est ciuitas Epheson. Sexta Bythynia, & ibi est ciuitas Nichor. Septima Paphlagonia, & ibi est ciuitas Gynapolis. Octaua dicitur Genech, & in ista est ciuitas Trapezonda. Et ista sola prouincia à paucis temporibus effecta est regnum per hunc modum. Quando Turchi occupauerunt dominium regni Turquiæ, non potuerunt ciuitatem Trapezondæ, nec eius pertinentias occupare propter castra fortiss. & alia munimenta, & sic permansit in potentia Imperatoris Constantinopolitani ad terram illam regēdam. Vnum uero gubernatorem annuatim consueuerat transmittere Imperator, qui Dux diceba-
tur, unde accidit, quod quidam ex illis rectoribus seu ducibus rebellis effectus, tenuit terræ dominiū pro seipso, & fecit se regem, & ille qui nūc tenet terrā Trapezontis, fecit se Imperatorē uocari. Habitatores illarum partium sunt Græci, & ritum Græcorū sequūtur, & literas Græcas habent: nos uero posuimus Trapezondā, in numero prouinciarū, & nō in numero regnorū, secundū q; nos instruunt historiæ partiū orientis. In regno Turquiæ habitant quatuor gētium

שולטן *Hebraice & Chaldaice sonat præfectū*

nationes.

nationes,uidelicet Gtæci,Armeni,& Iacobini,isti Christiani sunt, & uiuũt de/ mercationibus & laboribus terræ: & Turqui,qui sunt Saraceni, & illius terræ dominium de Græcorũ manibus abstulerũt,& aliqui sunt qui uiuũt de merca tionibus & laboribus terræ,& habitant in ciuitatibus & in uillis:alĩ uero sem per petunt nemora,& stant in campis hyeme & æstate,qui ouium sunt pasto res,& sunt sagittarĩ ualde boni. De regno Syriæ, Cap. XIIII.

REgnũ Syriæ ex parte oriẽtis incipit à flumine Euphratis, & extẽditur per occidentẽ,usq; ad ciuitatẽ Samaræ,quæ est sita supra mare Græciæ, in ca/ pite deserti Ægypti. Latitudo regni Syriæ ex parte Septentrionis,incipit à ciui tate Berytensi,& dilatatur usq; ad Craccũ montis regalis. Ex parte orientis con fines habet cũ Mesopotamia,ex parte Septentrionis cũ secũda Armenia:& in parte cũ regno Turquiæ. Ex parte meridiei uersus occidentem nullos habet cũ aliquo regno cõfines,quia mare Græciæ,& desertũ Arabiæ sunt sibi à duabus partibus circũ circa. Regnũ Syriæ diuiditur in iĩj. partes siue prouincias, quæ propter ipsarũ magnitudinẽ cõsueuerunt regna appellari antiquitus, & reges fuerunt retroactis tẽporibus in eisdem. Sed in historijs partium orientis pro/ uincię nõ regna dicũtur. Prima prouincia, quæ est caput regni Syriæ,uocatur Sem,& in medio istius prouinciæ est sita nobilis ciuitas Damascena. Secunda prouincia dicitur Palęstina,in qua sancta Hierosolymitana ciuitas habet sitũ. Tertia dicitur Antiochia,& in illa sunt duæ maximæ ciuitates,uidelicet Halay, & Antiochia maior. Quarta prouincia Cilicia appellatur,ibiq; est sita inexpu gnabilis ciuitas Tarsensis,in qua beatus apost. Paulus fuit natus,& ista Cili/ cia hodie Armenia nuncupatur. Nam postq; Christianæ fidei inimici terram illam de Græcorum manibus abstulerunt, & illam lõgo tempore tenuerunt, Armeni conati sunt tãtum quod terram illam Ciliciæ eruerunt de populo pa ganorum,cuius quidem dominium rex Armeniæ per gratiam dei tenet. In re/ gno Syriæ habitant diuersæ gentium nationes,uidelicet Græci,Armeni,Iaco/ bini,Nestoriani & Saraceni:ibi sunt etiam aliæ Christianorũ nationes,uideli cet Syriani & Maronini. Syriani ritũ tenẽt Græcorũ,& fuerunt longo tempo/ re obedientes sacrosanctæ Ro. ecclesiæ. Linguam loquuntur Arabicã. Sed offi ciũ ecclesiæ dicũt in literis Græcis. Maronini uero tenẽt ritũ Iacobitarũ,& linguã & literas Arabicas habẽt. Circa mõtẽ Libani,& in partibus Hierosolymitanis habitant iste gentes,& sunt sagittarĩ boni: de culturis uiuũt. Syriani sunt mul ti,Maronini uero in modica quantitate. Lõgitudo regni Syriæ xx. dierum spa tio terminatur:latitudo uero dierũ quinq;,& in aliquo loco minus,secundum quod desertum Arabiæ,& mare Græciæ longius uel propinquius adhæret.

De imperio Saracenorum, Caput XV.

SIcut in euangelio inuenitur,tẽpore natiuitatis domini nostri Iesu Christi, quũ Imperator Ro. Augustus Cæsar totius orbis monarchiæ imperiũ ob/ tinebat: postmodũ uero qdã Rex Persarũ,nomine Cosforassath,fuit primus

ausus Romano imperio rebellare, qui fecit se imperatorē Asiæ nominari, iste occupauit dominiū Persarū, Medorū, Armeniæ & Chaldæorū, & ipsius potē tia tantū creuit, quod uiolenter terras illas gentibus Imperatoris Romani to/taliter uacuauit. Et durauit dominiū regni Persarū cccxxix. annis. Postea uero Saraceni ab eis Asiæ imperium abstulerunt, sicut inferius clarius exprimetur. Anno domini D CXXXII. maledictum semē perfidi Mahumeti regnum Sy riæ introiuit, & Saraceni expugnantes Damasci opulentissimam ciuitatem, de manibus Græcorum, qui illam longo tempore tenuerant abstulerunt, & po/stea in breui tempore totum regnum Syriæ occupauerunt. Postea uero obse derunt magnam Antiochiæ ciuitatem, in qua Græci illo tempore moraban/tur. Imperator Eraclius Augustus, Romanum administrans imperium, hoc audiens, misit subsidium magnum Græcis, ut ciuitatem tuerentur à perfidis Saracenis, & dum gētes Imperatoris Eraclij ad quandam planiciem peruenis/sent, quam Possene nominant, Saraceni ex opposito uenientes, cum eis bel/lum crudelissimum inierunt: magna quidem fuit altercatio inter eos, sed obti nuerunt finaliter Agareni, & in illo cōflictu bellatorum innumerabilis cecidit multitudo, & usque nunc apparent ibi ossa cadauerum in maxima quantita te. Vnde accidit, quod Græci qui in ciuitate degebant, nimio pauore perter/riti, ipsam ciuitatem Anthiochiæ Saracenis cum certis pactis & conuentioni/bus dediderunt. Exinde præfati perfidiæ filij ingressi fuerunt Ciliciam, Cap padociam, Licaoniam opulentissimas regiones, quas in paucis diebus eorū dominio subdiderunt: non enim erat qui eorum potentiæ posset contraire, & ideo in magnam fuerunt superbiam elati: unde parauerunt galeas, & alia nauigia multa, & uersus Constantinopolim carbasa direxerunt: sed primo descenderunt in Cyprum, & ceperunt maiorem ciuitatem illius regni, quæ Constantia uocabatur, ubi erat B. Barnabæ apostoli sepultura. Expoliata i/gitur infinitis diuitijs ciuitate, & innumerabilibus populis captis, funditus ip sam totaliter diruerunt, quod nunquam fuit ulterius habitata. Exinde per/gentes quoque fuerunt insulam Rhodi, & plures alias Romanas insulas de/prædati, & multos inde abduxerunt captiuos: finaliter uero Constantinopo/lim applicuerūt, tam per terram quàm per mare illam ciuitatem magnificam obsederunt. Christiani quidem tantam inimicorum copiam intuentes, terro re ualido sunt perculsi, & dei misericordiam humiliter implorarunt: unde acci dit nutu dei, quod licet tunc tempus esset æstiuum, & mare à fluctibus quasi immobile permaneret, subito surrexit tempestas ualida, quæ perfidorum ga/leas & alia ligna ferè omnia submersit in mari, & inimicorum qui erant in illis nemo euasit. Alij uero hoc uidentes, continuo recesserunt. Christiani qui/dem uidentes per Christi misericordiam se ereptos, cum magna exultatione ordinauerunt diem annuum ad honorem saluatoris perpetuo solenniter ce/lebrandum, & usque hodie ab omnibus Christianis illarum partium deuo/

tissime

tissime obseruatur. Præfati uero iniquitatis filij Agareni per aliquod tẽpus de derunt se quieti: postea uero copioso exercitu congregato, regnum Persarũ inuadere cogitarunt. Et primo fuerũt ingressi regnũ Mesopotamiæ, deinde perrexerũt ad regnũ Chaldæorum, quod erat sub dominio Persarũ regis, qui nõ poterat resistere Saracenis, unde de terra illa fecerunt omnia uota sua. Rex uero Persarũ Ascaiorth nomine, timens Saracenorũ potestati subiugari, nũtios suos misit ad terras & regna, quæ erant circa flumen Phison, & ab eis subsidiũ implorauit, promittendo uenientibus magna stipẽdia & honores. De regno igitur Turquestan, quod propinquius erat regno Persarũ, congregauerunt se circa sex millia uirorũ, qui nominabantur tunc temporis Turquiniani, & iter arripientes regi Persarum dare subsidium intendebant. Transierũt quoq; flumen Phison, ex eo quod eorum consuetudo est talis, quod quocunq; uadant, secum ducant filias & uxores, nõ poterant ire celeriter, sed per diætas paruulas incedebant. Saraceni uero, qui erant in regno Chaldæorũ, quod subiugauerant, ut est dictum, timentes quod si exercitus Turquorũ & Persarũ congregarentur in unum, nõ possent eorũ uota de facili adimplere, accepto cõsilio sanior, regẽ persarũ inuadere properant, anteq; ei subsidium præberetur. Rex uero Persarũ dum non posset prælium euitare, cum gente sua se opposuit Saracenis, & inito bello iuxta quãdam ciuitatẽ quæ Marga appellatur magna fuit altercatio inter eos, & ab utraq; parte bellatores innumerabiles ceciderunt. De mũ uero Persæ terga uerterunt, & Saraceni uiriliter persequẽtes regẽ Persarum inter alios occiderunt, & uictoriam reportarunt. Actum anno DCXXXII. Persarum itaq; rege taliter interempto, & tam regno Persarum, quàm pluribus alijs subiugatis, præfati iniquitatis filij Agareni sibi imperatorẽ elegerunt, quendam uidelicet de progenie Mahumeti, & ipsum uocauerũt Caliph, & ordinauerunt quod sedem teneret in Baldac opulentissima ciuitate. In quolibet uero aliorum regnorum, quæ subiugauerant Agareni, constituerunt unum dominum, quem uocauerunt Soldan, deinde ceperunt ciuitates & uillas, & totã maiorẽ Asiam tenuerunt, præter regnũ Abcar, quod est in Georgia, & præter quãdam aliã regionẽ regni Armeniæ, quæ Haloën uulgariter appellatur. Istæ duæ regiones tenueruut se contra Saracenos, nec uoluerunt eis modo aliquo obedire: & sic sumpserũt refugium & tutelam omnibus Christianis, quos Saraceni persequebantur, illos compellentes obedire Mahumeti falsissimis documentis. De Turquinianis uero superius nominatis, qui regi Persarum dare subsidium intendebant, breuiter sumus aliqua loquuturi, ut eorum historia, quæ inferius exprimetur, clariorem habeat intellectum. Isti uero Turquiniani superius nominati peruenerunt usq; ad quãdam terram quæ Corasen nũcupatur. ibiq; intellexerunt qualiter rex Persarum in cõflictu fuerat interemptus: & ideo ulterius procedere noluerunt, sed ad detentionem illius terræ Corasen potius aspirantes, ipsam contra Saracenos crediderunt defendere & tenere,

Olim Babylon

& tenere. Hoc quoq; Saraceni uidentes, copiosum exercitum congregauerũt, ut Turquinianos prædictos modis omnibus subiugarent. Sed Turquiniani uidentes Saracenorũ innumerabilem quantitatẽ, de prælio dubitantes, suos ad Caliphum nuntios destinauerunt, offerẽtes se obedire suis beneplacitis & mandatis, & rogauerunt ut eos sub suo dominio conseruaret. Hoc quidẽ gratum extitit Saracenis, & sic receperunt eosdem, & in alia terra illos habitare fecerunt, ubi rebellionis audaciam non timerent. Et imposuerunt eis certum annuum censum domino persoluẽdũ, & plures alias seruitutes: & sic Turquiniani sub iugo Saracenorũ longo tempore extiterunt, quousq; regna Persarum, Medorum, & Chaldæorũ redacta fuetũt ad falsam fidem pessimi Mahumeti. Et post hæc Caliphus seniores Turquinianorum fecit ante suam præsentiã conuocari, & suasit eisdem, ut legem & sectam acciperẽt Mahumeti, & procurarent quod idem illud facerent omnes alij Turquiniani, promittens eis facere gratias & honores, si in hoc casu suis beneplacitis obedirẽt. Turquiniani autem, qui nullam legem penitus sequebantur, mandatis Caliphi faciliter consenserunt, & effecti omnes perfidi Saraceni. Et tantum in processu temporis procurarunt, quod sectæ Mahumeti adhæserunt Turquinianorum sexaginta quatuor nationes, & fuerunt omnes Turquiniani conuersi ad fidem Saracenorum, præter duas tãtummodo nationes, quæ fuerũt omnes ipsi ab alijs segregati illi qui noluerunt se conuertere: Ex tunc Saraceni cœperunt diligere Turquinianos, & eis gratias & beneficia inpendebant: unde multiplicati fuerunt in diuitijs & personis: sciuerunt enim sub dominio Saracenorũ sagaciter pertrãsire, quousq; rebellionis locũ & materiam inuenerũt, quibus captatis dominiũ abstulerũt à Saracenis, sicut in sequenti describetur. Annis uero CXC. VIII. regnauerunt in Asia Saraceni anteq; dominium amiserũt. Sed exorta fuit quædam magna discordia inter eos, ita quod Soldani & alij principes terrarũ, qui tenebantur obedire Calipho, ceperunt rebelles fieri cõtra ipsum. Ob hanc causam Saracenorum potestas fuit plurimum diminuta. In Constantinopoli uero erat tunc temporis quidam ualentissimus imperator, qui Diogenes uocabatur: iste uiriliter & potenter cœpit inuadere Saracenos: & recuperauit plures ciuitates & castra, quæ redacta fuerant sub potentiam inimicorum tempore imperatoris Eraclij: & inter alias liberauit Antiochiæ ciuitatem, & fortes ciuitates Ciliciæ, quæ hodie Armenia appellatur, & partem regni Mesopotamię. Idem dominium Christianorum reduxit. Alia uero regna Asiæ sub Saracenorum dominio remanserunt, & illa tenuerunt quousq; Turquiniani eisdem terris & dominio prævalueruut, sicut inferius clarius exprimetur. Anno M.LI. Turquiniani cœperũt primo in Asia dominari, hoc modo uidelicet, q; quando Turquiniani fuerunt repleti diuitijs, & multiplicati plurimũ in personis, uidentes discordiam quæ inter saracenos uigebat, cogitauerũt de facili posse imperium occupare: unde super eos regem & dominum elegerũt, nec unq;

prius

prius de natione eorum habuerunt dominum generalẽ. Primus quidem eorum dominus uocatus fuit Sadoc. Assumpto domino, Saracenos uiriliter inuaserũt, & in breui tempore acquisiuerũt maioris Asiæ totã terram. Calipho uero nullam intulerunt molestiam uel grauamen. Et Turquiniani postquam dominium terræ Asiæ occuparunt, Caliphus timore potius quàm amore uolens eis in omnibus complacere, prædictum Sadoc eorum dominũ, Imperatorem totius Asiæ ordinauit. Sed post modicum temporis spatium Sadoc sæpe pe dictus diem clausit extremum: huic uero successit quidam eius filius, qui uocatus fuit Dogrissa: & iste cœpit pugnare contra imperatorem Græcorum, & plures ipsorũ occupauit terras & castra: & misit quendam suum consanguineum, qui uocabatur Artot, ad inuadendum regnum Mesopotamiæ, & cõcessit sibi quicquid posset acquirere contra Græcos. Vnde idem Artot iuit cum magna gentium comitiua, & obsedit ciuitatem Rohais, quam sine moræ dispendio occupauit: deinde inuasit alias terras & loca, & totum regnum Mesopotamia dominio suo subdidit. In ciuitate uero Mercdin tenuit sedem suam, & fecit se Soldanum ab omnibus appellari. Eo uero tempore obijt Dogrissa imperator Asiæ, & quidã eius filius, Aspasalem nomine, sibi successit. Iste Aspasalem quendam nepotem habebat, qui uocabatur Soliman, qui erat perstrenuus in armis, & diu seruierat patri suo, & istum cum magno exercitu in Cappadociam misit, & concessit sibi omnia quæ posset acquirere contra Græcos. Solimã itaq; pergens cepit quãplures ciuitates regni Turquiæ, & dominium ipsius regni totum suo subiugauit dominio, & fecit se nominari Soldanũ, & mutato suo proprio nomine, uocari se fecit Solimansa: & de isto Solimansa faciũt mentionẽ historiæ Passagij Godefridi de Bulliono: quia ille fuit primus qui se belliger opposuit Christianis. Postea uero obijt Aspasalem imperator Turquorum, & successit sibi quidam eius filius, uocatus Melecla. Iste misit Soldanũ Mesopotamiæ Artot, & solimansa Soldanum Turquiæ ad obsidendam ciuitatem Antiochiæ, qui post paucos dies ceperunt eandem: erat enim illa ciuitas ualde magna, & pauci erant in ea defensores, qui se opponerent Saracenis & hoc modo fuerunt Græci de tota terra Asiæ pulsi per potentiam inimicorũ fidei Christianæ. Post hæc uero Melecla imperator Turquorum decessit, & duos filios reliquit: primogenitus uero successit in imperio patri suo, qui uocatus fuit Belchiaroc: sed frater suus qui audacior eo erat, occupauit imperij magnã partẽ: & eo tempore quo Passagiũ Godefridi de Bulliono trãsiuit per Turquiam, Belchiaroc erat imperator Persarum, & Solimãsa erat Soldanus Turquiæ qui multas inuasiones intulit Christianis antequam trãsiret ad regnum Turquiæ. Postquam uero Christiani regnum Turquiæ transiuerunt, ciuitatẽ Antiochiæ obsederunt: quo audito imperator Turquorũ misit ad subsidiũ ipsius ciuitatis quendam suũ ducem noie Cerbagat, cum innumerabili multitudine bellatorũ. Sed anteq; illud subsidiũ ueniret, Christiani iã occupauerunt ciuitatem,

uitatem, unde obsederunt illam undiq; & sic Christiani, qui prius obsederũt, sunt obsessi. Demum uero Christiani egressi fuerũt de ciuitate per turmas & acies ordinati, & contra infideles prælium iniuerunt, & ipsos contriuerunt omnes uelut stipulam, nutu dei. Illi uero qui euaserunt per fugæ remedium, ad regnum Persarum fuerunt reuersi, & inuenerũt quod Belchiaroc eorum dominus, finem clauserat uitæ suæ. Frater uero suus uoluit succedere sibi, & imperium occupare: sed certi eius aduersarij irruerunt in eum, & ipsum in fruſtra dissecuerunt: quia nec postea potuerunt esse concordes ad eligendum imperatorem, uel generalem dominum super eos. imò diuisi inter se inuicem prælijantes. Georgiani uero & Armeni maioris Armeniæ, hoc uidentes inuaserũt prædictos Turquos uiriliter & potenter, & ipsos de toto Persarum imperio fugauerunt: unde iuerunt cum uxoribus & filijs habitare in regno Turquiæ. & per hoc multum creuit potentia Soldani Turquiæ, ita quòd potentior omnibus est effectus, & usque ad tartarorum aduentum tenuit pacifice regnum suum, à quibus postmodum fuit debellatus, sicut inferius exprimetur. In regno Corasminorum erant quidam populi ad arma strenui, qui semper habitabant in tentorijs & campis, armentorum greges pascentes: isti audientes de regno Persarum, quòd esset absque rectore & domino derelictum, ac defensoribus uacuatum, cogitauerunt illud posse faciliter occupari. Acceptо itaque consilio, inter eos sibi ducem & dominum elegerunt quendam, qui uocabatur Ialaladinus, & in facto unanimiter pergentes, ingressi fuerunt regnum Persarum, & iuerunt usque ad ciuitatem Coroſj absque contradictione cuiusquam: & ibidem residentiam facientes, præfatum eorum dominum Ialaladinum, Imperatorem Asiæ coronauerunt: crediderunt enim alia regna Asiæ ita faciliter subiugare, sicut fecerant in regno Persarum, quod inierunt regnum, totum defensoribus uacuatum. Dicti Corasmini itaque dederũt se solatio & quieti: & diuitijs regni Persarum repleti, in magna sunt superbia elevati: unde procedentes iuerunt ad regnum Turquiæ, illud inuadere cogitantes. Sed Soldanus Turquiæ nomine Aladinus suum exercitum congregauit, & obuiauit Corasminis in introitu regni sui. Inter eos quidẽ fuit ingens prælium inchoatum: demum uero Corasmini terga uerterunt, & amiserunt eorũ imperatorem & dominum, qui fuit in prælio interfectus. Illi uero qui potuerunt fugere, congregaueruet se in planicicbus Rohais, quid facturi essent de cætero cogitantes. Vnde ingressi fuerunt regnum Syriæ quod per unam dominam tu nc temporis regebatur: & crediderunt illud regnum faciliter occupare. Sed illa nobilis domina in ciuitate Halap fecit suum exercitum congregari, & se opposuit Corasminis, & iuxta flumen Euphratem prælium inierũt, ibiq; fuerunt iterum Corasmini, & fugam arripuerunt uersus desertum Arabiæ. Postmodum uero transiuerunt flumen Euphratem prope castrum Caçabæ: & ingressi fuerunt terras Assyriorum, & iuerunt usq; ad prouinciã Palæstinæ

læstinæ,uidelicet in regno Hierosolymitanorũ:ibi quædã damna intulerũt non modica Christianis,sicut in hist orijs Godefridi Passagij plenius inuenitur.Finaliter uero ista Corasminorum progenies ad nihilum est redacta, & tẽpore satis breui.Quia dum prædicti Corasmini nollẽt suis maioribus obedire,separabant se per societates & turmas,& ibant alij ad Soldanũ Damasci,alij ad Soldanum Ames,alij ad Soldanum Haman,alij uero ad alios Soldanos regni Assyriorũ,qui tunc temporis erant quinq;,& sicut stipendiarij seruiebant.Dux uero Corasminorũ,qui uocabatur Bartat:præuidens se à gente sua taliter derelinqui,iuit ad Soldanũ Babyloniæ,& obtulit se & suos ad eius beneplacita & mandata.Vnde Soldanus benigne suscepit Corasminos,et eos per exercitum suum diuisit,quoniã nolebat quod insimul morarentur,& ducem Corasminorum plurimum honorauit, & eidẽ dedit magnos reditus & prouentus,& usq; hodie hæredes illius ducis in Babylonia honorantur.Per prædictos uero Corasminos potentia soldani Babiloniæ multum creuit,qua ante ipsorum aduentum erat modica & exilis.Corasmini quoq; modo prælibato diuisi demũ ad nihilum redierunt.Et sic Corasminorũ destructa natione,post modicũ temporis spatiũ cœperũt postea Tartari in Asia nominari,sicut inferius plenius exprimetur.

De regione ubi prius Tartari habitabant, Cap. XVI.

REgio illa,in qua Tartari primitus habitabãt,est sita ultra magnũ montem de Belgian,de quo monte fit mentio in historijs Alexandri. In illa uero regione habitabant Tartari tanq; homines bestiales,nõ habentes literas neq; fidem:greges pascebant animaliũ,& de loco ad locum incedebant, quærentes pascua armẽtis.Ad armorũ exercitum non ualebant, sed erãt ab omnibus uilipensi,reddentes uectigal uniuersis.Plures Tartarorum fuerũt antiquitus nationes,quæ Moglos communi nomine dicebãtur: & creuerũt tantum,quod in septem principales natiões sunt diuisi:& illæ nationes magis nobiles fuerũt habitæ inter eos.Prima istarum nationum Tartarorum nominat Tatar,quæ à prouincia in qua degebant primitus, nomen sumpsit:secunda uppellatur Tangot,tertia Cunat.quarta Ialair,quinta Sonich, sexta Monghi,septima Tebeth.Quumq; istæ septẽ Tartarorũ nationes starent sub obediẽtia uicinorũ,ut superius est expressum,accidit quod quidam homo senex,pauper,faber ferrarius,uisionem uidit in somno,militem uidelicet totũ album,armatum,& super albo equo sedentem, qui ipsum nomine proprio appellauit,& dixit:Changie,uoluntas dei immortalis est, quod tu Tartarorũ sis rector,& dominus super istas nationes Moglorũ, & quod per te à seruitute uicinorum,in qua steterunt diutius,liberentur: & dominabuntur uicinis eorum,& uectigalia quæ præstare consueuerant,recipient ab eisdem,Changius fuit magna iocunditate repletus,audiens uerbum dei:& narrauit uisionem quam uiderat uniuersis.Sed duces & maiores istorũ noluerunt

Tartari olim Moguli.

luerunt credere uisioni,imò senem quodammodo deridebant. Nocte uero sequenti prædicti duces uiderũt militẽ album,& uisionẽ, sicut senex Changius omnibus reserauerat : & præceptum fuit eis ex parte dei immortalis, quod obedirẽt Changio,& sua mãdata facerent ab omnibus obseruari: unde prædicti duces & maiores septẽ nationum Tartarorũ congregatis populis fecerunt fieri obedientiam & reuerentiam Changio superius nominato, tanquam eorum domino naturali. Post hæc uero sedem suam statuerunt in medio ipsorum,& extendentes quoddam filtrum nigerrimum super terrã, desuper sedere fecerunt Changium,& septẽ duces maiores eleuantes illum posuerunt in sedem cum magno tripudio & clamore,& uocauerũt eũ Chã primum imperatorem,solennem reuerentiam cum genuflexionibus eidem tanquam imperatori & domino facientes. De tali uero solennitate quã Tartari fecerunt,qui eorum primum imperatorem & dominum posuerũt,& de filtro nemo debeat admirari,quoniã forte pulchriorẽ pannum super quo ipsum ponerent non habebant: aut erãt forsitan ita rudes, quod melius uel pulchrius facere ignorabãt. Sed de hoc an nõ posset aliquis admirari, quòd quum prædicti Tartari acquisiuerũt multa regna,& diuitias infinitas (quoniam dominium Asiæ tenẽt & opes,& usque ad confines Hungariæ dominantur)nec propter hoc uoluerunt antiquam consuetudinem relinquere,si ue modũ:imò oportet quod confirmatione imperatoris Tartarorũ ille modus totaliter teneatur,quem eorum ueteres ab initio tenuerunt. Et ego in cõfirmatione imperatoris Tartarorũ bis personaliter fui præsens. Sed ad propositũ redeamus. Changius Cham,qui factus fuit imperator de communi uoluntate & cõsensu omnium Tartarorũ,antequam procederet ad alia,tentare uoluit an Tartari omnes sibi fideliter obedirẽt: unde præcepta fecit quæ iussit ab omnibus obseruari,Primum præceptũ fuit, quod Tartari omnes crederent & obedirent deo immortali,cuius nutu adeptus fuerat imperatoriam dignitatem:& hoc mandatum Tartari tenuerunt,& ex tunc cœperũt nomẽ dei immortalis inuocare:& usq; hodie in omnibus eorum operibus Tartari inuocãt nomen domini. Secundo præcepit, quod computarentur omnes uiri,qui poterant arma ferre:& facta computatione præcepit, quod sub quolibet denariorum præponeretur unus,et super decem millia præponeretur unus,et super mille præponeoetur unus:et uocauit aciem decem milia armatorum,turmam. Præcepit etiam septem ducibus,qui præerant septẽ nationibus Tartarorum,quod priores omnes dimitterent dignitates:et continuo hoc fecerũt. Aliud uero præceptum quod fecit fuit ualde stupendum: præcepit enim septem maioribus ducibus prælibatis, quod unusquisq; primogenitum suum adduceret,& sibi caput manu propria amputaret. Et licet tale mandatum uideretur esse crudelissimum & iniquum,nullus tamen fuit ausus in aliquo contraire,eo quod sciebant eum esse dominum prouisiõe

Cham imperatoris cognomẽ apud Tartaros.

diuina:

diuina,imò ſicut præceperat Imperator,continuo adimplerent. Poſtq̃ uero Changius† Can uota ſuorum nouit, & uidit quod uſq; ad mortem erant obedire parati,certum diem omnibus aſſignauit,in quo eſſent parati ad pugnam. Equitauerunt itaq; Tartari contra illos,qui magis erant uicini,& ſubiugauerunt eoſdem,& redacti fuerunt,qui prius erant eorũ domini,in maximam ſeruitutem. Et inde proceſſit Changius Can contra plures alias nationes,quas ſuo ſubdidit imperio abſq; nimia tarditate. Nã omnia Changius Can faciebat cum modica quãtitate,& proſpere ſuccedebat ei. Quadã uero die accidit,quòd Changius Can equitabat cum modica quãtitate ſuorum, & obuiauit inimicis,qui erãt numero ſatis plures. Inito quoq; bello,dum imperator Changius Can ſe uiriliter tueretur, accidit quod equus ſuper quo ſedebat cecidit,interfectus in pugna. Tartari uero quũ uiderent eorũ dominum proſtratũ inter acies bellatorũ,nulla fuit ſpes ulterius ſalutis,unde terga uertentes,inimicos per fugæ remediũ euaſerũt. Quumq; omnes ſimul intenderẽt ad perſequendum celeriter fugitiuos,& de rege proſtrato notitiam non haberent,Changius Can cucurrit,& ſe intra quædam arbuſtula occultauit,ut mortis periculum euitaret. Quumq; de pugna redeuntes campũ exoliarent,& quærerent occultatos,accidit quod quædam auis, quæ bubo à pluribus nominatur,ueniens ſuper arbuſtula illa ſedit,quibus maieſtas imperatoria regebatur. Quærentes uero uiderunt autem illam ſedentem ſuper illis arbuſtulis,& propterea crediderunt neminem ibi eſſe, & abſq; eo quòd quærerent receſſerũt,dicentes intra ſe:Si eſſet hic aliquis occultatus, auis illa nullatenus hic ſederet. In ſilentio uero noctis Changius Can propter metũ inimicorũ per deuia incẽdendo peruenit ad ſuos,& narrauit eis omnia quæ ſibi acciderant ſeriatim. Tartari quidem immortali den gratias reddiderunt & auis illa,per quam poſt deum Changius Can creditur euaſiſſe,in tanta reuerentia poſtmodum fuit habita inter eos,quòd quicunq; poteſt habere de pluma illius auis,reputat ſe felicem,& portant illam plumam Tartari in maiorem reuerẽtiam ſuper capitibus reuerenter. Ego uero feci mentionem de iſta materia in hoc libro,ut ſciatur cauſa,quare Tartari ſuper capitibus plumas portant. Changius Can Imperator Tartarorum de eo quod à tãto diſcrimine euaſerat,gratias egit deo,& poſt hæc ſuos exercitus congregauit,& præfatos inimicos ſtrenue inuadẽdo omnes ſub iugo ſuo poſuit ſeruitutis, & ſic fuit Changius Can Imperator omniũ regionum,quæ erant citra montem Belgian,& illas poſſedit abſq; inquietatione cuiuſquam,quouſq; aliam uidit iterum uiſionem,ſicut in ſequentibus deſcribetur:& non eſt mirandũ, ſi in iſtis hiſtoriis non poſui tempus certum,quoniã licet à multis ſcire quæſiuerim ueritatẽ,non tamen potui inuenire qui ſuper talibus plenarie me doceret:& credo quòd talis ſit ratio,quare tempus certum iſtarum hiſtoriarum penitus ignoratur,quia ab initio Tartari literas nõ habebant,& ſic tempora

† alias, Cham

& rerum gesta transibant absque eo, quod ab aliquo notaretur, & per hunc modum obliuioni postea tradebantur.

De Changio Can primo Imperatore Tartarorum, Cap. XVII.

POstquam uero Changius Can omnia regna & terras quæ citra montem Belgian erãt, suo dominio subiugauit, quadam nocte uidit aliã uisionẽ. Vidit eñ iterum militem album, qui ait, Changi Can, uoluntas immortalis dei est, quod tu transeas montem Belgian, & uersus occidentem dirigas gressus tuos, & occupabis regna, regiones & terras, & imperio tuo subij cies multas gentes: & ut certus sis, quoniã ea quæ tibi dico sunt ex parte immortalis dei, surge & uade cum gente tua ad montem de Belgian, ad locum ubi mare iungitur cum eodem, ibiq; descendens, & uersus orientẽ cum nouem genuflexionibus nouies immortalẽ deũ adorabis, & ipse qui est omnipotens, tibi uiã ostẽdet, per quem mõtem poteris cõmode pertransire. Visa itaq; uisione Changius Can, gaudens surrexit, nec in aliquo hæsitauit. Nã prima uisio uelut uera, de alijs certitudinem sibi dabat: unde festinãter suos undiq; cõgregauit, & præcepit, quod sequerentur eum cum uxoribus & filijs & omnibus quę habebant. Perrexerunt itaq; quousq; peruenerunt ad locũ, ubi mare magnum & profundum montibus adhærebat, nec ibi uia siue trã situs aliquis apparebat. Statim uero Changius Can, sicut pręceptũ sibi fuerat ab immortali deo, de equo descẽdit: illud idem omnes sui uniuersaliter facientes, uersus orientem flexis genibus nouies adorabant, ab omnipotẽti & immortali deo misericordiam & gratiam implorantes, ut transitum & uiam eis ostenderet abeundi. Steterunt quidem in orationibus nocte illa. Mane uero surgentes, uiderunt quod mare per nouem pedes retrocesserat à montibus, & dimiserat uiam latam. Stupefacti fuerunt omnes Tartari, hoc uidẽtes, & deo immortali gratias deuotissime reddentes, per uiã quam patentem uiderant transierunt, & uersus occidentem eorum uestigia direxerunt. Sed sicut inuenitur in historijs Tartarorũ, postquam Changius Can & Tartari montes transiuerunt prædictos passi fuerunt famis & sitis penuriam aliquibus diebus, quoniã terram inuenerunt desertam, et aquas amaras et salsas, quæ gustari non poterãt quoquo modo, quousq; peruenerũt eis omnia necessaria affluenter. Per plures uero dies traxit moram Changius Can in illa fertili regione. Sed accidit nutu dei, quod quædã uehemẽs infirmitas inuasit eundem, de cuius conualescẽtia medici desperabant. Vnde Chaugius Can Imperator Tartatorum conuocauit ante se duodecim filios suos quos habebat, et monuit eos ut semper essent unanimes et concordes, et dedit eis tale exemplum. Præcepit enim, quod unusquisq; filiorum portaret unam sagittam, & quum simul adessent omnes, præcepit maiori, ut omnes simul frangeret si ualeret. Ipse uero accipiens sagittas duodecim, conatus est illas frangere, sed non potuit ullo modo: deinde tradidit sagittas secundo filio, &

tertio,

tertio,& sic de singulis,sed nullus fuit qui frangere posset illas,Hoc facto,pręcepit quod diuiderentur sagittæ,& iussit minori filio,quod diuisim sagittas acciperet & frangeret unamquamq;,& ille faciliter omnes fregit. Tunc Chãgius Can uertit se ad filios suos,& ait,Quare filij mei non potuistis frãgere sagittas,quas uobis dedi frangendas? At illi dixerũt,Domine,quia erãt plures simul.Et quare fregit illas iste minimus frater uester? Domine, quia singulariter & diuisim. Ita erit de uobis.ait Changius Can,quamdiu eritis unanimes & cõcordes,durabit imperium uestrum semper.Sed quàm cito eritis diuisi,dominia uestra ad nihilum reducentur,Multa alia bona exempla dedit Changius Can,quæ fuerunt à Tartaris obseruata:& dicuntur in lingua eorum Iasack Changij Can,id est,constitutiones Changij Can. Post hæc antequam decederet,sapientiorem & meliorem filium quem habebat, fecit recipi in dominum & imperij successorem,& uocabatur ille filius suus Hoccota Can.His finitis,Changius Can requieuit in pace,& filius suus Hoccota Can fuit positus in sede imperatoria patris sui.Sed antequam finẽ huic historię imponamus,dicemus qualiter nonus numerus inter Tartaros plurimũ ueneratur In memoriam enim nouem genuflexionum, quas fecerũt in monte Belgian immortali deo,sicut eis præceperat miles albus,& latitudinis uiæ nouem pedum,per quam transierunt,numerum reputãt esse felicẽ. Vnde,quicunq; uult domino Tartarorum aliqua præsentare,oportet quod offerat nouem res,si uult quod donum suum recipiatur gratiosè:& dummodo sint nouem res quæ præsentantur,sic donum illud reputatur pro felici & bono,& talis consuetudo usq; hodie inter Tartaros obseruatur.

Nonarius numerus Tartaris sacer.

De Hoccota Can secundo imperatore Tartarorum,Cap. XVIII.

HOccota Can,q in imperio patri suo successit,fuit homo strenuus atq; prudens,dilexerunt eum Tartari,& fidem & obedientiam erga ipsum fideliter seruauerunt. Cogitauit itaq; Hoccota Can, qualiter posset totam Asiam subiugare,& primo uoluit experiri potentiam regis Asiæ, quàm personaliter se moueret,& uoluit cognoscere principem fortiorem. Decem itaq; millia equitum bellatorum transmisit,& dedit eis capitaneum strenuum & sagacem,qui uocabatur * Iste uero procedens cum Turcis ad pugnam, debellatus fuit ab eisdem,unde Tartari per fugæ subsidium se defendebant. His itaq; peractis,Hoccota Can elegit quendam ducem strenuum & prudentem,qui uocabatur Baydo,& dedit sibi triginta millia militũ Tartarorũ, qui dicebantur Tamachi,uel conquisitores, & præcepit eis, quod per illam uiam recte incederent,quam iuerant decem millia Tartarorum,superius nominatorum,nec deberent in loco aliquo diutius commorari,quousq; peruenissent ad regnum Turquiæ,& tentarent si possent Soldano Turquiæ resistere,qui inter omnes principes Asiæ potentior dicebatur: & si forte tantæ esset potentiæ,quod eidẽ resistere non ualerent,non properarent ad pugnã,

sed in aliqua terra bona darent se quieti, & significarent alicui ex filijs suis, qui propinquior esset eis, ut ipsis subsidium delegaret, & postmodum bellū possent securius inchoare. Baydo igitur cum comitiua triginta militum Tartarorum per dietas suas incedens, peruenit ad regnum Turquiæ, ibiq; audiuit, quod Soldanus ille, qui priores fugauerat Tartaros, decesserat, & sibi successerat quidam eius filius, nomine Guiatadin. Iste uero de aduentu Tartarorum rumoribus intellectis, timuit ualde sibi, unde ad sua stipendia conuocauitiquoscunq; habere potuit tam barbaros quàm latinos, & inter alios habuit ad sua seruitia duo millia latinorum, qui duos duces siue capitaneos habuerunt, alter quoq; habebat nomen Iohannes de Liminata, qui fuit in insula Cypri: alius uero uocabatur Bonifacius de Castro, qui fuit de ianua oriundus. Misit etiam ad uicinos Soldanus, promittens ueuiētibus gratias atque dona: unde congregata magna multitudine beliatorum, gressus suos direxit ad locum, in quo Tartari morabantur. Tartari uero non fuerunt ullatenus stupefacti, imo prælium uiriliter susceperunt, in quodam loco uocato Consedrack. Demum uero obtinuerunt Tartari, & Turqui fuerunt uiriliter debellati, & sic occupauerunt Tartari regnum Turquiæ, anno domini millesimo ducentesimo quadragesimo quarto.

De Gino Can tertio Imperatore Tartarorum, Cap. xix.

POst modicum uero temporis spatium, Hoccota Can diem clausit extremum: successit aūt sibi in imperio quidā eius filius, qui uocatus fuit Gino Can, cuius uita breuis fuit, & sibi successit quidam consanguineus suus, qui uocabatur Mango Can, qui fuit ualētissimus, atque multas prouincias suo imperio subiugauit. Demū uero tanquam magnanimus, per mare Cathay se transtulit ad quandam insulam capiēdam: & dum in obsidiōe illius insulę permaneret, homines illarum partium qui sunt ualde sagaces & ingenioſi, miserunt homines qui se occulte immerserunt in aquam, & sub naui, in qua erat Mango, constiterunt tam diu, quoad nauem illam in locs pluribus perforarūt. Aqua quidem diu noctuq; paulatim per foramina ingrediebatur in nauem, nec aliquis perpendebat, quousq; lignum funditus est demersum, & Mango Can fuit continuo suffocatus. Tartari uero qui cum eo uenerant, redeuntes fratrem suum Cobila Can in dominum elegerunt: & iste† Cobila Can xl ii. annis tenuit imperiū Tartarorum. Christianus fuit, & fundauit quādam ciuitatem quæ uocatur Ions, in regno Cathay, quæ maior est Roma, ut dicitur. Et in illa ciuitate moram traxit Cobila Can Imperator Tartarorum, usque ad ultimum diem uitæ suæ. Sed dimisso imperatore Tartarorum, de tribus filijs Hoccota Can, & de Haolono, & suis hæredibus sumus aliqua narraturi.

† *Cublai supra in M. Paulo.*

De Iocho

De Iochi primogenito Hoccota Can, Cap. xx.

IOchi primogenitus Hoccota Can, equitauit uersus occidentem cum tota gente illa, quam sibi dederat pater suus: inuenit quasdam regiones illas, & terras fertiles & amœnas, & in omnibus diuitijs opulentas, unde ibi tẽtoria sua fixit. Acquisiuit igitur regnum Turquestan, & minorem Persiam, usque ad flumen Phison suũ dominium se extendit: cum gente sua traxit ibi morã semper, quæ multiplicatæ sunt in diuitijs &, personis & hæredes ipsius Iochi usque nunc successiue illarum partium dominium tenuerunt. Et illi qui nũc tenẽt terras illas, sunt duo fratres, quorum unus uocatur Capar, alter Doax, & illi inter se diuiserunt terras & gentes, & illas possident pacifice & quiete.

De Baydo secundo filio Hoccota Can, Cap. xxi.

BAydo secundus filius Hoccota Can, cum Tartaris quos sibi dederat pater suus, equitauit uersus partes Septentrionales, quousque peruenit ad regnum Cumaniæ. Cumani uero, qui magnam habebant copiam armatorum, oppofuerunt se Tartaris, credentes posse defendere terram suã. Sed demum fuerunt debellati, & fugerunt usq; ad regnũ Vngariæ, & adhuc sunt multi Cumani ibidem habitantes. Postquam uero Baydo extra regnũ Cumaniæ omnes fugauit Cumanos, ad regnum Cassiæ se transtulit, & illud etiam subiugauit, & occupauit terram †Gaczariæ, & regnum Bulgariæ, & per uiam qua Cumani fugerant, peruenit usque ad regnum Vngariæ. Post hæc iuerunt Tartari uersus partes Alamaniæ, quousq; peruenerunt ad quoddã flumen quod labitur per ducatum Austriacum. Tartari uero cogitauerunt transire per quendam pontem ibi factum. Sed dux Austriæ, & alij conuicini munierunt pontem, unde Tartaris fuit transitus denegatus. Baydo quidem furore accensus, præcipit quod omnes transirent, & ipse fuit primus ingressus, exponens mortis periculo se & suos. Nam antequam possent ad aliam ripam fluminis peruenire, equi fuerant fessi propter latitudinem fluminis & fortitudinem aquæ, unde Baydo submersus & suffocatus fuit cũ magna quantitate suorum. Illi uero qui nondum ingressi fuerant aquas, hoc uidentes, magno dolore confusi, redierũt ad regnum Cassiæ & Cumaniæ, quæ occupauerant, ut est dictum. Deinde uero Tartari Alemaniam minime petierunt. Hæredes quidam prædicti Baydo successiue terras quas acquisiuerat, postmodum tenuerunt. Et ille qui dominium nunc tenet, uocatur Tochay, & uiuit pacifice & quiete.

† *alias* Raſciæ.

De Gohagaday tertio filio Hoccota, Cap. xxii.

GOhagaday tertius filius Hoccota Can, cũ Tartaris quos sibi pater suus concesserat, equitauit uersus meridiem usque ad partes Indiæ minoris. Multa quidem inuenit deserta, mõtes & terras aridas, & totaliter derelictas, quod illas regiones non potuit pertransire, imò amisit gentium & animaliũ maximam quantitatem. Tunc uero uertit se ad partes occidentis, & post

multos labores peruenit ad fratrem ſuum Iochi, & quæ ſibi in uia acciderãt enarrauit. Iochi uero compatiens fratri ſuo, de terris quas acquiſierat, ſibi & genti ſuæ partem benignam conceſſit, & illi duo fratres ſemper ſimul poſtea habitauerunt, & uſq; nunc eorum hæredes in illis partibus commorantur: ita tamen, quod hæredes minoris fratris reuerentiam portãt hæredibus maioris, & contenti portionibus ſuis, ſimul uiuunt pacifice & quiete: & ſucceſſor Iochi qui nunc uiuit, uocatur Barachi.

De Mango Can quarto Imperatore Tartarorum, Cap. XXIII.

ANno domini M.C CL III. rex Armeniæ dominus Aytonus uidens, quod Tartari fere ſubiugauerãt omnia regna, regiones & terras uſq; ad regnum Turquiæ, accepto conſilio ſapientum, cogitauit ad Imperatorẽ Tartarorum perſonaliter ſe transferre, ut facilius captare poſſet eius beneuolentiam & amorem, & ſecum inire pacis fœdus. Sed primo tranſmiſit dominum Sinibaldum Coneſtabulum regni Armeniæ fidelem ſuum, ut accepta ab Imperatore Tartarorum licentia, ſecurius poſſet ire. Vnde prædictus frater regis dominus Sinibaldus cum xenijs multis, & pulchra gentium comitiua, iuit ad dominũ Tartarorum, & negotia pro quibus tranſmiſſus fuerat, optime adimpleuit. Veruntamen per ſpatium annorum quatuor traxit moram, antequam Armeniam remearet. Poſtquam uero redijt, regi ea quæ uiderat & fecerat ſerioſius enarrauit. Abſque igitur tarditate rex Armeniæ receſſit occulte, dubitabat enim cognoſci in terra Turquiæ, per quam ipſum tranſire modis omnibus oportebat: & ſicut deo placuit, Soldanus Turquiæ tunc fuit uiriliter debellatus per quendam ducem Tartarorum, quem rex Armeniæ inuenit, & ſui notitiam ſibi dedit. Quũq; capitaneus ille intellexit de rege Armeniæ, quod ad Imperatorem iret, ſuſcepit illum honorifice et benigne, & fecit illum ſecure conduci uſq; ad regnum Cumaniæ, & ultra etiam portam ferri. Poſtea uero inuenit rex alios duces Tartarorum, qui fecerunt illum conduci per omnes terras & loca, quouſq; peruenit ad Almalech, ubi Mango Can Tartarorum Imperator & dominus reſidebat. Gauiſus fuit Mango Can de aduentu regis Armeniæ, eo præcipue, quod poſtquam Changius Can montem Belgiam tranſiuit, nullus magnus princeps ei uenerat in occurſum, & ideo cum magna beneuolẽtia & honore ſuſcepit eundem, deditq; ſibi de maioribus domus ſuæ, qui eum aſſociarent, & in omnibus honorarent. Et ipſe imperator multas gratias fecit regi Armeniæ. Rex autem Armeniæ poſtquam per dies aliquos requieuit, ſupplicauit Imperatori, quatenus ſuper expeditione negotiorum pro quibus ad eum uenerat, intendere dignaretur, & daret ſibi licentiã redeũdi. Imperator uero benigne reſpõdit, quod omnia uota ſua libentiſſime adimpleret, & quod ualde gratũ erat ſibi, quod ad imperiũ ſuum uenerat ſua ſpontanea uolũtate. Rex itaq; ſeptẽ petitiones cũ deliberatiõe formauit. Primo enim rogauit, ut Imperator

cum gente

cum gente sua cõuerteretur ad fidem Christi, sectis alijs omnibus derelictis, & se facerent baptizari. Secundo petijt, quod pax & amicitia perpetua inter Christianos & Tartaros firmaretur. Tertio requisiuit, quod in omnibus terris quas Tartari acquisiuerant, & quæ acquirerent, omnes ecclesiæ Christianorũ & clerici illarũ, siue laici, siue religiosi, ab omni seruitute & datia essent liberi & exempti. Quarto requisiuit, ut terram sanctam & sanctum sepulchrũ domini de manibus Saracenorũ auferret, & restitueret Christianis. Quinto ut intenderent ad destructionem Caliphi de Baldack, qui erat caput & doctor sectæ perfidi Mahumeti. Sexto requisiuit, ut sibi concederetur priuilegium speciale, quod à quibuscunq; Tartaris, præcipue regni Armeniæ propinquioribus auxilium imploraret, sibi dare omni mora postposita tenerẽtur. Septimo requisiuit, quod omnes terræ iurisdictiones regni Armeniæ, quas Saraceni occupauerãt: & in manus Tartarorum postmodum redierãt, regi Armeniæ restituerentur: illas omnes quas rex acquirere posset contra Saracenos illos, haberet & teneret pacifice & quiete. Magno Can ergo petitionibus regis Armeniæ intellectis, suos fecit proceres & consiliarios conuocari, & regi Armeniæ in sua præsentia constituto, corã omnibus adstantibus sic respondit, Quoniam rex Armeniæ de longinquis partibus ad imperium nostrum uenit nõ compulsus, sed sua propria uoluntate, decet imperatoriã maiestatem suis supplicationibus annuere, in his præcipuè, quæ sunt licita & honesta. Vobis itaq; regi Armeniæ taliter respõsurus sum, quod preces uestras acceptamus, & omnes faciemus cum dei beneplacito adimpleri. Primo quidẽ ego Imperator & dominus Tartarorũ me faciam baptizari, tenebo fidem quã tenẽt hodie Christiani, & omnibus alijs sub meo imperio cõstitutis consulam quod faciant illud idem, non tamen intendendo uiolentiam facere alicui. Ad secundã requisitionẽ uestram taliter respõdemus, Quia uolumus qd' pax perpetua uigeat inter Tartaros & Christianos, ita tamen, quod uos principalem fideiussorem constituere debeatis, quod Christiani pacem & concordiã erga nos, sicut nos erga ipsos inuiolabiliter obseruent. Volumus etiam, quod omnes Christianorũ ecclesiæ, & clerici Christiani, cuiuscunq; conditionis existant, seculares siue religiosi, gaudeãt in omnibus terris nostri imperij priuilegio libertatis, nec libeat alicui ex eis inferre molestiã quoquo modo. Super facto terræ sanctæ dicimus, quoniã si possemus commode, personaliter ueniremus ob reuerentiam domini nostri Iesu Christi. Sed quia multum habemus in istis partibus expedire, fratri nostro Haolono dabimus in mandatis, quod negotiũ istud sicut decet, ducat per omnia ad effectum. Eruet enim ciuitatẽ Hierusalem, & totam terram sanctã de manibus paganorum, & illam restituet Christianis. Super facto Caliphi de Baldak nos dabimus in mandatis Baydo capitaneo Tartarorum, qui sunt in regno Turquiæ, & alijs, quæ circa illas regiones inueniuntur, quod

Regis Armeniæ ad imper. Tartarorũ petitiones

Imp. Tartar. responsio

omnes

omnes obedire debeant fratri nostro,& uolumus quod ipse destruat Caliphum tanquam nostrum capitalem & pessimum inimicum. De priuilegio uero illo,quòd quærit habere rex Armeniæ super habendo subsidio Tartarorum,uolumus quod illud dictetur iuxta suam plenariam uoluntatem, & illud faciemus libentissime confirmari. Vltimo uero de eo, quòd rex Armeniæ requirit, quatenus terras regni sui per Saracenos ablatas,& post modum per Tartaros occupatas,sibi restitui faciamus,hoc etiam concedimus liberaliter & libẽter,& uolumus quòd frater noster Haolonus omnes dictas terras restituat sine mora:& ulterius uolumus & mandamus,quod de terris quas acquisiuimus,plana castra dicto regi in argumentum & tutelam regni sui de speciali gratia concedantur.

De magno Can,qualiter baptizatur in Christo, Cap. XXIIII.

POstquam igitur magno Can petitiones regis Armeniæ liberaliter adimpleuit,& confirmauit per priuilegia mihi facta,cõcinuo uoluit baptismatis recipere sacramentum,unde baptisatus fuit per manus cuiusdam episcopi,qui erat cancellarius regni Armeniæ,& omnes illi de domo sua fuerũt etiam baptizati,& multi alĩ utriusq; sexus nobiles & magnates,& ordinauit de illis qui sequi debebant Haolonum fratrem suum,pro subsidio terrę sanctæ.Equitauerunt ergo Haolonus & rex Armeniæ ambo simul, quousque transiuerũt magnũ flumen Phison.Haolonus quidem cum suo exercitu copioso inuasit regiones & terras undiq;,& antequam sex mensium spatiũ laberetur,totũ regnũ Persarum,quia carebat domino & rectore, fuit faciliter subiugatũ,cepitq; Haolonus absq; resistentia omnes terras,usq; ad terram Assassinorum.Isti uero Assassiani,sunt homines infideles,nullã habẽtes legem,uel fidem,nisi sicut eorũ princeps & dominus instruebat,qui Sex montium uulgariter dicebatur,ad cuius beneplacitũ & mandatũ,morti se sponte & faciliter offerebant.Habebant enim præfati Assassini,quoddam inexpugnabile castrum,quod Tigado dicebatur.Erat autem illud castrũ omnibus necessarĩs præmunitũ,& ita forte, quod à nulla parte timebat insultum. Præcepit itaq; Haolonus cuidam duci,ut assumeret decem millia Tartarorũ quę dimisit in custodia regni Persarum,quod subiugauerat,ut est dictum, quibus castrum illud obsideret,et quousq; illud caperet,non discederet ullo modo. Vnde prædicti Tartari in obsidione illius castri steterunt per uiginti septem annorum spatium tam hyeme quàm æstate:finaliter uero Assassini dediderunt castrum propter defectum uestium,et non propter penuriam uictualium uel in alia ratione.Eo uero tempore,quo Haolonus uacabat circa custodiã regni Persarum,et obsidionem castri Assassinorum, rex Armeniæ ab eo accepit licentiam redeundi,quia longo tempore steterat extra regnum. Haolonus itaque licentiam dedit regi, et eidem contulit magna dona,et insuper mandauit præcipiendo Baydo,qui in regno Turquiæ, quod

occupa-

occupauerat residebat, ut regem Armeniæ conduci faceret secure usq; ad introitum regni sui. Cuius mãdatum fuit per omnia adimpletum, & sic post spatium trium annorum & dimidium reuersus fuit rex Armeniæ sospes & hilaris per gratiam Iesu Christi.

De Haolono fratre Magno, qui destruxit Assyrios, & introiuit in regnum Persarum pro fide Christi, Cap. XXV.

POstquam uero Haolonus de custodia regni Persarum, sicut erat decẽs & rectum, ordinauit, transtulit se ad quandam Armeniæ prouinciam, quæ uocabatur Sorloch: ibi tota æstate dedit se solatio & quieti: & ipse quoque hyeme ueniente obsedit ciuitatẽ Baldach, in qua erat Caliphus, qui magister erat & doctor sectæ perfidi Mahumeti, fecitq; Haolonus ad exercitũ conuocari triginta millia Tartarorum, qui erant in regno Turquiæ: postq; congregauit undiq; gentem suam, insultari fecit ante litus ciuitatis, quæ uelociter absq; nimio moræ dispendio fuit capta. Caliphus quidem captus uiuus adductus fuit ante præsentiam Haoloni: & inuentæ fuerũt in Baldach tantæ diuitiæ, quod uix credendum esset, esse totidem in residuo huius mundi. Capta autem fuit ciuitas Baldach anno domini M.C CL VIII.

De Haolono, qualiter cepit ciuitatem Baldach. & destruxit Caliphum summum Pontificem Saracenorum, Cap. XXVI.

POstquam uero Haolonus de ciuitate Baldach fecit omnia quæ uolebat, iussitq; Caliphum ante se adduci, & præcepit quòd ante se totum eius thesaurum poneret. Tunc uero Haolonus interrogauit Caliphum dicens: Cognoscis ne totum fuisse tuum quod uides (Vtique ait ille. Haolonus dixit: Quare tu tanto thesauro nõ conuocabas stipendiarios & uicinos, ut te et terram tuam tuerentur à potentia Tartarorum? At ille respõdit: Quoniam credebam satis sufficere gentem meam. Tunc dixit Haolonus Calipho: Tu diceris doctor omnium credentium in falsa secta Mahumeti, & à tuis mune rabaris: talis ergo magister & tantus alijs cibis cibari non debet unde tibi damus in cibum ista omnia pretiosa, quæ tantum dilexisti & cum magna auiditate custodisti: & præcepit ponere Caliphum in una camera, & ante ipsum proijci margaritas & aurum, ut de illis comederet quantum uellet: & præcepit, ne aliquis cibus daretur, aut potus alius propinaretur eidem: & sic morte pessima miser ille & auarus miserabilem uitam finiuit: nec unquam Caliphus postea extitit in Baldach,

De morte Caliphi, Cap. XXVII.

POstquam uero Haolonus subiugauit Baldach, et terras alias circumcirca: prouincias diuisit per duces et rectores, sicut suæ placuit uoluntati, et præcepit, quòd ubiq; Christiani tractarẽtur benigne, et quòd eis castrorum et ciuitatũ custodiæ traderẽtur. Saracenos quidẽ iussit ponere in maxima seruitute. Haolono quidẽ erat uxor Christiana, nomine Doucoscaron, et fuit

de progenie

de progenie illorum regum qui uenerunt ab oriẽte uisa stella natiuitatis domini,& ista domina deuotissima Christiana in perpetuam licẽtiam diruendi templa Saracenorum petiebat,& inhibendi,ne solennitas fieret in nomine Mahumeti,& fecit Saracenorum templa funditus deuastari,& in tãtam seruitutem posuit Saracenos,quod non erant ausi ulterius apparere.

De persecutione sacerdotum in lege Mahumeti, Cap. XXVIII.

POstquam uero Haolonus requieuit per spatium unius anni,tunc misit ad regem Armeniæ,quod ueniret cum gente sua ad ciuitatem Rohais in regno Mesopotamiæ:quoniã intendebat ire ad terram sanctam,ut illam redderet Christianis. Vnde rex Haithonus bonæ memoriæ,iter suum arripuit cum magna proborum armatorum uirorum,equitum & peditũ comitiua:quia tũc temporis regnum Armeniæ in tam prospero statu erat, quod facere poterat duodecim millia equitum,& quadraginta millia peditũ armatorum,& ego qui hoc tempore meo uidi,possum perhibere testimonium ueritati. Quumq; rex Armeniæ uenisset,sicut mandauerat Haolonus,& super negotio terræ sanctæ simul colloquium habuisset,ait rex Armeniæ Haolono: Domine: Soldanus Halappi tenet totius regni Syriæ principatũ,in quo quidem regno sancta Hierosolymitana ciuitas inuenitur:& postquã intenditis terram sanctam acquirere,sicut mihi uidetur,primitus est Halappi ciuitas obsidenda,quæ totius regni Syriæ est caput & magistra, nam si ciuitas Halappi uestro subditur dominio,alias terras omnes poteritis faciliter obtinere. Consilium itaq; regis Armeniæ placuit Haolono: unde fecit obsidere ciuitatẽ Halappi,quæ erat fortissima ciuitas,muris circummunita, habitata, plena populis,& diuitijs opulenta. Haolonus quoq; cũ meatibus subterraneis,cum onagris,arcubus & balistis,& alijs generibus armorum uarijs & diuersis,inuadi fecit undiq; sic uiriliter ciuitatem,quod licet inexpugnabilis uideretur,ipsam tamen uiolenter nouẽ dierum termino occupauit. In ipsa quidem ciuitate Halappi tantam diuitiarum incredibilem multitudinem inuenerũt,quod uix esset credẽdum. Erat autem quoddam castrum in medio ciuitatis,quod se tenuit per undecim dies postquam ciuitas iam extiterat occupata,demũ uero per meatus subterraneos fuit captũ:& capta fuit ciuitas Halappi,& deinde regnum Syriæ per Haolonum anno domini M.CCLX.

Halappi Syriæ metropolis.

De Haolono qualiter cepit ciuitatem Halappi & Damascum,& acquisiuit terram sanctam usq; ad desertum Aegypti, Cap. XXIX.

QVando uero Soldanus Halappi,qui uocabatur Melecnaser,qui tunc erat in ciuitate Damasci,intellexit quod ciuitas Damasci capta fuerat cum filijs & uxore, qui erãt ibidem,nescuit ad consiliũ ponere seipsum,nisi quod ad pedes Haoloni uenit,misericordiã implorãdo:sperabat enim per hoc,quod sibi uxor & filij redderentur,& pars aliqua ad suum dominium tenendum:sed Soldanus fuit in sua opinione deceptus:quoniã Haolonus ad

regnum

regnum Persarum destinauit ipsum cum filijs & uxore, ut absque inquiera-
tione dominium Syriæ obtineret. His itaq; sic peractis, de spolijs acquisitis
in captione ciuitatis Halappi, regi Armeniæ, Haolonus contulit magnam
partem, & de terris etiam quas occupauerat, regi quamplures concessit. Vn-
de rex Armeniæ accepit plura castra regno suo uicina, & illa fecit muniri ad
suam liberam uoluntatẽ. Post hæc Haolonus misit per principẽ Antiochiæ,
qui regis Armeniæ gener erat, dona, & ipsum principem plurimum honora
uit, & dedit sibi priuilegia gratiosa, & omnes terras suæ iurisdictionis, quas
occupauerant Saraceni, & quæ ad suum dominiũ redierant, iussit quòd prin
cipi redderentur libere & quiete. Et postquam Haolonus ordinauit ea quæ
fuerant ordinãda, circa negotia ciuitatum & terrarũ quas occupauerat, dum
intenderet se transferre ad regnum Hierosolymitanum, ut terram sanctam
liberaret de manibus, & illam restitueret Christianis: Et ecce nuntius uenit
tertia die, noua ferens de obitu fratris sui, & narrauit qualiter post obitum
Mango Can uacauerat imperium Tartarorum, quod eius quotidie præsto-
labatur aduentus, ut ipsum in sede ponerẽt fratris sui. Haolonus quidem in
tellectis rumoribus de obitu fratris sui, fuit ineffabili tristitia circumuentus,
unde ulterius non processit, sed ordinauit quendam suum ducem, nomine
Guiboga, & dimisit ipsum cum decem millibus Tartarorum in custodiam
regni Syriæ & præcepit quod terram sanctam acquireret & restitueret Chri
stianis. Quo facto, Haolonus festinanter recessit, uersus partes orientis diri-
gens suos gressus, & dimittens in Thaunisio natũ suũ, p̃ diætas suas p̃cessit.

De Cobila Can quinto Imperatore Tartarorum, Cap. xxx.

SEd antequam ad regnum Persarum perueniſſet, ecce sibi nunciꝫ quidam
occurrerunt, qui narrauerunt qualiter omnes proceres & maiores fratrẽ
suum Cobila Can posuerant in sede imperatoria Tartarorum: quo audito
Haolonus dum in Thaunisio moraretur, ecce nuntiꝫ uenernnt ad eum, qui
retulerunt sibi, quod Barcat cum maximo apparatu incedens, intenderet hę
reditare si posset. His quoq; rumoribus intellectis Haolonus, continuo gen
tem suam congregauit, & obuiauit inimicis suis super quodam flumine con
gelato, ibiq; fuit ingens prælium inchoatum. Propter multitudinem gentiũ
& equorum glacies rupta est, & submersi, fuerũt tam ab una parte quam ab
alia triginta millia Tartarorum. Exercitus uero utriusq; partis absq; alio pro
cessu redierunt tristes propter amissionem suorum. Guiboga uero, quẽ Hao
lonus dimiserat in regno Syriæ, & in prouincia Palæstinæ, terras illas tenuit
pacifice, & diligebat multum Christianos. Nam ipse fuerat de progenie triũ
regum, qui uenerunt natiuitatem domini adorare. Quũq; dictus Guiboga
solicite laboraret, ut terram sanctam reduceret in potentiam Christianorũ,
ecce diabolus inter ipsum & Christianos illarum partium semen scandali
& discordiæ seminauit, & hoc accidit tali modo: in terra enim de Belfortis,

quæ est de dominio ciuitatis Sidonensis, erant plures uillæ, in quibus Saraceni certum censum Tartaris exhibebant, unde accidit, quod certi homines Sidonis & de Belfortis congregati, in unum iuerunt ad uillas Saracenorum & casalia, & deprædauerũt eos, plures interfecerunt Saracenos, alios uero cũ magna multitudine bestiarum ducebant cum præda. Quidam uero nepos Guibogæ, qui ibi prope morabatur, cum parua equitum comitiua sequutus fuit celeriter Christianos, qui talia fuerant operati, ut diceret, ex parte auũculi sui, quod dimitterent prædam. Quidam ex ipsis Christianis irruerunt in eum & occiderunt eum, & quosdam alios Tartaros cum eodem, & noluerũt restituere prædã. Quando Guiboga intellexit, quod Christiani interfecerãt nepotem suum tali modo, confestim equitauit & cepit ciuitatem Sidoniensem, & destruxit magnam partem murorum, paucos perdidit Christianos, qui ad insulam fugerant, nunquam tamẽ postea de Christianis Syriæ Tartari fiduciam habuerunt, neque Christiani Tartaris sunt cõfisi: postea uero Tartari pulsi fuerunt de regno Syriæ per potentiam Saracenorum, sicut inferius exprimetur.

De morte Haoloni, & qualiter Soldanus recuperauit terram Syriæ Ægypti, Caput, XXXI.

INterea quoq; dum Haolonus haberet guerrã cum Bartat, sicut superius est expressum, Soldanus Ægypti suo exercitu congregato, egressus est de Aegypto, & uenit ad prouinciaã Palæstinæ, & in quodã loco uocato Henyaleck, prælium cum Guiboga capitaneo Tartarorum commisit, & idem Guiboga fuit debellatus & occisus in bello. Tartari uero, qui de prælio illo euadere potuerunt, iuerunt in Armeniam, & ex tunc regnũ Syriæ sub potestate Saracenorum fuit totum redactum, præter aliquas ciuitates Christianorum positas prope mare. Quãdo uero Haolonus intellexit de Soldano Ægipti, qui reguum Syriæ inuaserat, & fugauerat gentem suam, cõtinuo suum exercitum congregauit, & misit ad regem Armeniæ, & ad regem Georgiæ, & ad alios Cristianos partiũ orietnis, ut uenirent parati contra Soldanum Ægipti & alios Saracenos. Quumq; Haolonus iam suum exercitũ congregasset, inuasit eum quędã infirmitas, quę eum detinuit per spatiũ quindecim dierũ, & ex illa infirmitate obiit Haolonus: cuius rei causa terræ sanctæ negotium iam incœptũ, fuit totaliter perturbatum post obitum Haoloni. Abaga filius eius tenuit dominium patris sui, et rogauit Cobila Can Imperatorem auunculum suum, ut ipsum in dominio suo cõfirmaret, & hoc fecit libenter: unde uocatus fuit Abaga, & cœpit dominari anno domini M. CCLXIIII.

De Abaga filio Haoloni, qui patri in imperio successit, CAPVT XXXII.

ABaga fuit prudens, & dominium suum prospere gubernauit, & fuit in omnibus forunatus, præter in duobus, unũ uidelicet, quia noluit effici Christianus,

Christianus, sicut extiterat pater suus, imò colebat idola, & fidē dabat presbyteris idololatriæ. Aliud, quia semper guerram habuit cū uicinis: & propter hoc Soldanus fuit longo tempore in quiete, & ex hoc Saracenorum potētia multum creuit. Tartari uero qui euadere poterant, de terris Tartarorum fugiebant ad Soldanū, ut euitarent grauia onera quæ eis Tartari imponebāt: propterea Soldanus fecit quandā magnam sagacitatem, quia misit nuntios suos per mare ad Tartaros, in regno Cumaniæ, & regno Russiæ, & fecit cum illis Tartaris compositionē & pactum, uidelicet, quod quandocunq; Abaga moueret guerram contra terram Ægypti, quod ipsi inuaderent terram suā, & promisit dare magna dona eis: & hoc modo Abaga nō poterat inuadere terram Ægypti: & Soldanus sine cōtradictione cuiusquam potuit inuadere Christianos, & terras Syriæ faciliter occupare: unde Christiani amiserunt ciuitatem Antiochiæ, & alia plura castra quæ in regno Syriæ possidebant

De Soldano Aegypti, qualiter debellauit regem Armeniæ, & unū de filijs eius cepit, alterum occidit, Cap. XXXIII.

PRæterea Benedeclar Soldanus Aegypti ita extitit fortunatus, quod postea regnum Armeniæ conquassauit. Nam accidit, quod rex Armeniæ cum magna gente iuerat ad Tartaros, & Soldanus hoc sciens, cogitauit inuadere regnum Armeniæ, unde misit quendam capitaneum suum loco sui cui tradidit gentem suam. Filij autem regis Armeniæ scientes Saracenorum aduentum, congregatis omnibus qui poterant arma ferre in confinibus regni, obuiauerunt Ægyptijs, cum quibus uiriliter pugnam inierūt: finaliter tamē fuit Armeniorū exercitus debellatus: ex duobus filijs regis, alter fuit captus, alter uero occisus in bello. Saraceni itaq; per regnum Armeniæ discurrentes, ferro totā planiciem deuastarunt, & bona infinita inde asportarunt in Christianorum maximum detrimentum. Exinde uero inimicorum potentia multum creuit, & regis Armeniæ posse fuit mirabiliter diminutum. Rex uero Armeniæ, qui semper solicite conabatur ad destructionem infidelium toto posse, intellectis infelicissimis rumoribus regni sui, fuit animo mirabiliter perturbatus, & die noctuq; cogitabat qualiter Saracenis posset inferre grauamen, unde multoties inducebat Abagan & Tartaros ad destructionē sectæ perfidi Mahumeti, & Christianorū subsidium & iuuamen: sed Abaga propter guerram quam habebat quotidie cum uicinis, se sæpius excusabat. Rex Armeniæ uero perpendens, quod nō poterat ad præsens habere subsidium Tartarorum, misit suos nuntios ad Soldanum Ægypti, & treugas cum ipso iniuit & firmauit, hoc faciens, ut de Saracenorum carceribus posset redimere natum suum. Vnde Soldanus promisit regi, quod si sibi redderet quendam suum socium nomine Sangolascar, qui captiuus penes Tartaros tenebatur, & sibi restitueret castra ciuitatis Halappi, quæ occupauerat tempore Haoloni, ipse filium restitueret pristinæ libertati, Soldanus itaq; restituit filium

regis,& recepit ſocium ſuum, & rex reſtituit Soldano caſtrum de Tempeſack,& alia duo caſtra fecit dirui,ad requiſitionē Soldani, & hoc modo filius Armeniæ regis fuit de carceribus liberatus. Poſt hæc uero rex Haythonus, bonæ memoriæ,qui xlv.annis regnum tenuerat,& multa bona fecerat Chriſtianis,regnum & dominium ſuum contulit & cōceſſit filio ſuo Dn. Tiuono, de Ægypti carceribus liberato:& ipſe renuntians pompis huius ſeculi, eſt religionem ingreſſus, & uocatus fuit Macarius, mutato proprio nomine, ſecundum conſuetudinem Armenorum,qui quando ingrediuntur religionē, mutari faciunt ſibi nomen.Et poſt modicum temporis ſpatium rex Haythonus requieuit in pace,anno domini M. C C L X X.

De Abaga,qualiter introiuit Ægyptum,& deſtruxit Turquiam, Caput XXXIIII.

ILle autē rex Armeniæ ſuper nominatus fuit ſapiens atq; prudens, & ſuū regnum prouide gubernauit, dilectus fuit ualde tam à ſua gente quàm à Tartaris, & ex toto animo ſtuduit deſtruere Saracenos,unde ſuo tempore accidit,quod Abaga pacem compoſuit cum uicinis ſuis, qui longo tempore ſibi fuerant inimici.Tunc uero temporis Soldanus Ægypti ingreſſus fuit regnum Turquiæ,& ibi multos Tartaros interfecit, & de pluribus uillis fugauit eoſdem.Nam quidam Saracenus,qui Paruana uocabatur,erat in regno Turquiæ Capitanens Tartarorum, & iſte rebellis effectus contra Abagan, conabatur Tartaros omnes perdere & fugare.Abaga uero hoc audiēs,equitauit ita propere, quod quadraginta dietas in quindecim dierū ſpatio peregerit. Soldanus Ægypti audiens aduentum Tartarorum, ſubito de regno Turquiæ receſſit,nec fuit auſus ulterius expectare, non tamen potuit ita celeriter arripere iter ſuum,quin Tartari qui uelociter ſequebantur,attingerēt exercitus ſui finem, in introitu regni Ægypti in quodam loco, uocato Paſblanck.Irruentes itaq; Tartari in poſteriori cuſtodia exercitus,ceperūt duo millia equitum Saracenorum,& diuitias multas acquiſiuerunt,& ceperunt etiam quinq; millia domos Cordinorum,qui in illa regione degebant. Perueniente uero Abaga uſq; ad confines terræ Ægypti,conſultum erat ſibi,ne ultra progrederetur propter æſtum: terra enim illa eſt calida ultra modum, & Tartari,& eorum animalia,quæ à longe uenerant feſtinanter,non potuiſſent pondus ferre laboris & æſtus: unde Abaga redijt in Turquiam, & fecit diſſipari & deſtrui omnes terras, quæ rebelles extiterant & reddiderant ſe Soldano,Paruanam uero proditorem cum ſuis ſequacibus iuxta morē Tartarorum per medium fecit ſcindi, & iuſſit quod in omnibus cibis quos erat comeſturus,poneretur de carne illa Paruanæ proditoris,de qua comedit Abaga,& dedit ſuis proceribus comedendum, et talem ultionem ſumpſit de Paruana proditore rex Abaga.

De Soldano

De Soldano Ægypti mortuo per uenenum, Cap. xxxv.

POstquam ergo Abaga de regno Turquiæ ſua uota compleuit, & Tartari fuerunt repleti prædis & diuitijs, quas acquiſiuerant contra rebelles Saracenos, uocauit ad ſe regem Armeniæ, & ſibi obtulit regnum Turquiæ, eo quod pater ſuus & ipſe ſemper ſe geſſerant fideliter erga dominium Tartarorum. Rex uero Armeniæ tanquam ſapiens & diſcretus, de tanto dono obtulit Abaga multas grates, & à retentione regni Turquiæ ſe eurialiter excuſauit, aſſerens ſe non poſſe ſufficere ad duo regna commode gubernãda. Nã Soldanus Ægypti erat in integro poſſe ſuo, & ad grauamen regni Armeniæ toto conamine intendebat: quare ſatis ſibi facere uidebatur, ſi ad defenſionem regni Armeniæ poterat conſilium adhibere. Conſuluit tamẽ rex Armeniæ, ut Abaga de regno Turquiæ taliter ordinaret antequã recederet, quod de rebellione nullatenus dubitaret, & nulli Saraceno daret dominium in Turquia. Abaga quidem acceptauit regis conſilium, & nunquam poſtea uoluit quod Saraceni in illis terris dominium obtinerent. His itaq; completis, rex Armeniæ requiſiuit & rogauit, quod Abaga uellet intendere ad liberationem terræ ſanctæ, & ipſam eruendam de manibus paganorum. Hoc Abaga promiſit facere toto poſſe, & conſuluit, quod rex nuntios ſuos mitteret ad Papam, & ad alios dominos & principes Chriſtianorum, pro ſubſidio terræ ſanctæ, Abaga uero in regno Turquiæ ordinatis quæ fuerant ordinanda ad regnũ Coroſten, ubi familiam ſuam dimiſerat, eſt reuerſus. Benedeclar uero Soldanus Ægypti, quum Tartari damnũ ſibi intulerunt, fuit ueneno potatus, & ſubito obijt in Damaſco: de quo Chriſtiani partiũ orientis fuerunt ualde gauiſi, & Saraceni cœperunt multipliciter contriſtari. Nam poſt mortem Soldani non habuerunt tam bonum Soldanum, ut Saraceni communiter aſſerebant. Quidam uero filius ſuus Meleckſait nomine ſucceſſit in dominio: ſed poſt modicũ temporis ſpatium de dominio fuit expulſus per quendam qui uocatus fuit Erſi, qui uiolenter dominium uſurpauit, & cõſtituit ſe Soldanum.

De Mangodanior duce Tartarorum, qualiter aufugit de pugna propter timorem, Caput xxxvi.

TErmino itaq; ueniente, in quo Abaga debuit & potuit guerrã mouere contra Soldanum Aegypti, ordinauit quod Mangodanior frater ſuus ad regnum Syriæ, cum triginta millibus Tartarorum ſe tranferret, & ſi forte Soldanus ueniret belliger cõtra eum, ipſum uiolenter debellaret, & ſi Soldanus uitaret prælium, occuparet terras & caſtra, & cuſtodiendas traderet Chriſtianis. Quãdo Mangodanior itaq; per dietas ſuas proceſſiſſet, quouſq; Armeniæ appropinquauit, tunc miſit pro rege Armeniæ, qui continuo uenit cum pulchra equitum comitiua, & ingreſſi fuerunt regnum Syriæ, & iuerunt totam prouinciam deuaſtando uſq; ad ciuitatem Hames, quæ Camella ho

die appellatur à pluribus, et est sita in medio regni Syriæ, ut fertur. In facie uero illius ciuitatis est quædam planicies ualde pulchra, ibiq; Soldanus Ægypti congregabat posse suũ, intendens cũ Tartaris præliari. Saraceni itaq; ex una parte, & Christiani cum Tartaris ex aduerso ingens præliũ iniuerũt, Rex itaq; Armeniæ cum Christianis ducebat & regebat exercitus dextrum cornu, unde ipse inuasit sinistrum cornu exercitus Soldani, & fugauit inimicos usq; ad ciuitatẽ Hames per tres dietas longas & ultra uiriliter. Almach etiã quidã Tartarorũ, aliã partẽ exercitus Soldani uiriliter debellauit, et per tres dietas Saracenos fugauit, quousq; peruenit ad quandã ciuitatẽ qnæ uocat Tara. Quumq; crederent Soldani potentiã fuisse contritã, et ecce Mangodanior, qui nunquã uiderat discrimina præliorũ, de quibusdã Saracenis. Bedinnis lingua Arabica nominatis, absq; rationali causa timens retrocessit, campum uictoriæ derelinquens, dimisitq; regem Armeniæ & aliũ ducẽ suũ qui inimicos fuerãt persequuti. Quando uero Soldanus, qui omnia crediderat amisisse, uidit campũ belli uacuũ & totaliter derelictũ, ascendit quendam monticulũ cum quatuor armatis firmiter ibi stando. Rex uero Armeniæ rediens de conflictu, quum non inuenisset in campo Mangodanior, fuit plurimum stupefactus, cogitans uiã quam gradiebatur, post ipsum tenuit gressus suos. Almach uero prædictus, qui persequutus fuerat Saracenos quos fugauerat, per biduum expectauit, sperans dominũ suum Mangodanior post ipsum, sicut debuit, equitasse, ut inimicos & prouinciã subiugaret, de quibus fuerant uictoriam consequuti. Cognita uero ueritate, de recessu Mangodanior, post ipsum ire festinauit, uictoriam derelinquens, & inuenerunt Mangodanior super litore fluminis Euphratis expectantem. Post hæc Tartari ad eorum prouinciam sunt reuesi. Rex uero Armeniæ cum gente sua in illo itinere passus fuit multa incommoda & labores. Nam propter uiarum longitudinẽ, & penuriam pabulorũ equi Christianorũ regni Armeniæ fuerũt totaliter fatigati, quod incedere non ualebant: & sic separatim Christiani per deuia incedentes, à Saracenis qui degebant in illis partibus, sæpius inueniebantur, & absq; misericordia cædebantur, unde maior pars totius exercitus regni Armeniæ amissa fuerat, & proceres quasi omnes. Et hoc infortunium Mangodanior accidit an. M.CCLXXXII. Postquã uero Abaga Can hæc omnia intellexit, congregauit undiq; gentim suam, & quũ iam esset paratus contra Saracenos procedere toto posse: & ecce quidam filius diaboli Saracenus uenit ad regem Persarum, & quibusdam qui Abaga familiariter seruiebant, contulit muita dona, & cum eis taliter ordinauit, quod una die Abaga & fratri suo Mangodanior uenenũ mortiferum propinaret, ex quo ambo, proh dolor, excesserunt è uita in octo dierum spatio: per illos eosdem, qui scelus istud perpetrauerant, fuit primo comperta ueritas huius rei, & sic obiit Abaga Can anno domini M.CCLXXXII.

De Tan

De Tangodor secundo filio Haoloni, qui successit Abaga in regno, Caput XXXVII.

POst obitum Abaga Can congregauerunt se Tartari,& constituerũt dominum super eos,quendam fratrem Abaga,qui Tangodor uocatur, & alios fratres suos præcesserat.In diebus quidem iuuentutis suæ datũ fuit sibi baptismatis sacramentũ,& uocatus fuit in baptismate Nicolaus. Sed postq̃ fuit ætate perfectus, propter societatem Saracenorum quam dilexerat,effectus fuit pessimus Saracenus,& renũcians fidei Christianæ Mahumet Can uoluit se appellari, & toto conamine studuit facere quod oñes Tartari conuerterentur ad sectam iniquitatis filij Mahumeti, & quibus uiolentiam inferre forsitan non audebat,dona,gratias,honores cõferebat. Tempore istius igitur Mahumeti Can,conuersi fuerunt ad fidem Saracenorum Tartari infiniti, sicut hodie euidenter apparet. Præcepit itaque iste filius diaboli Mahumeti,omnes ecclesias Christianorum dirui,& ne Christiani auderẽt amplius celebrare legem & dogmata Christi.Faciebat publice prædicari Mahumeten,& Christianos exules fecit irer& in ciuitate Tauris fecit Christianorum ecclesias totaliter deuastari. Misit etiam suos nuntios ad Soldanum Ægypti,& firmauit pacis & concordiæ secum fœdus, & promisit quod omnes Christianos qui in terris dominij sui erant compellerent ad Saracenos, aut capitibus priuarentur: unde Saraceni fuerũt magna exultatione repleti: Christiani uero tristes & timidi incedebãt,nec eis aliud residebat,nisi dei misericordiam inuocare:uidebant enim persequutionem Christianorum maiorem quàm unquam fuerat temporibus retroactis. Transmisit etiam prædictus diabolus Mahumetes ad regem Armeniæ, & ad regem Georgiæ, & ad alios Christianos,ut ad ipsum accederent sine mora: sed Christiani cogitauerunt potius mori in prælio, quàm suis placere mandatis, quia nesciebant aliud remediũ inuenire.Quumq̃ fideles Christiani in tanta essent cordis amaritudine positi, quod mori potius q̃ uiuere affectabant:ecce deus, qui sperantes in se nullatenus derelinquit,cõsolamen transmisit Christianis omnibus. Nam quidã frater istius Mahumeti,& quidã eius nepos, nomine Argonus,fuerũt isti Mahumeto ꝓpter mala opera sua contrarij & rebelles, & significauerunt Cobila Can maiori Imperatori Tartarorum,qualiter iste Mahumetus anteceſſorũ suorũ uestigijs derelictis, effectus fuerat pessimus Saracenus,Tartaros omnes quos poterat inducendo,ut efficerentur etiã Saraceni.Quo audito Cobila Can Imperator fuit plurimum perturbatus, unde Mahumeto præcipiendo mandauit, quatenus corrigere se deberet,& à malis operibus abstinere. alioquin procederet contra ipsum. Ipse quidem Mahumetes mandato Imperatoris intellecto, ira & indignatione fuit repletus: & quia nullus erat qui auderet suis uoluntatibus contraire, præter fratrem suum & prædictum nepotem suum Argonum, laborauit tantum

diabolicus ille Mahumetus, quod fecit interfici fratrem suũ, & de nepote suo Argono intendens facere illud idem, iuit cum exercitu copioso, ut ipsum caperet & teneret. Argonus uero qui contra potentiã inimici non poterat belliger apparere, montes petijt, & in quoddam castrum fortissimum introiuit. Idem uero iniquitatis filius Mahumetus dictum castrum obsedit, stans circumcirca cum suo exercitu infelici. Finaliter uero Argonus se rediddit Mahumeto cum pacis interiectis conditionibus, uidelicet, quod sibi & suum dominium seruaret. Postquam Mahumetus Can tenuit Argonum, tradidit eum conestabulo suo, & pluribus alijs magnatibus sub custodia concludendum. Et dum reuerteretur ad ciuitatem Tauriſij, ubi dimiserat filios & uxores, dedit omnibus in mandatis, quod post ipsum incederẽt paulatim: conestabulo uero & quibusdam alijs, in quibus præcipue confidebat, iussit quatenus nepotem suum occiderent, & occulte sibi caput afferrent. His itaq; taliter ordinatis, festinanter præcepit eis Mahumetus. Inter illos uero qui mandatũ susceperant tanti sceleris adimplendi, inuentus fuit quidam potens uir, quem Abaga nutriuerat, pater ipsius Argoni, qui pietate motus, armis susceptis, conestabulum Mahumeti, & omnes suos sequaces nocte gladio iugulauit, & Argonũ à mortis periculo liberauit, & constituit Argonum rectorem & dominum super omnes. Vnde alij timore, alij uero amore obedientes fuerunt suis beneplacitis & mandatis. His itaq; sic peractis, Argonus cum comitiua suorũ fidelium, fuit persequutus celeriter Mahumetũ, et antequam Tauriſiũ peruenire, personaliter cepit illum, quem captum iussit per medium detruncari, & sic fuit interfectus canis ille pessimus Mahumetus, inimicus fidei Christianæ, antequam duorum annorum spatium in suo solio completet.

De Argono filio Abaga, qualiter fuit dominus Tartarorum post mortẽ Tangodor pessimi Saraceni, Caput XXXVIII.

ANno domini M. CCLXXXV. post necem pessimi Mahumeti, Argonus filius Abaga Can, primi Imperatoris, noluit se uocari Can, quousq; haberet à maiori domino in mandatis: & super eo misit Argonus ad magnum Can nuntios speciales, quos magnus Can Tartarorũ benigne suscepit, & honorifice tractauit, & de morte pessimi Mahumeti fuit plurimũ consolatus, & transmisit de maioribus domus suæ, & Argonum in dominio confirmauit. Et ex tũc Argonns fuit ab omnibus Can uocatus, & fuit ab omnibus honoratus. Iste uero Argonus fuit aspectu pulcherrimus, & dominiũ suum tenuit uiriliter & prudenter. Christianos dilexit, & ipsos plurimum honorauit. Ecclesias quas Mahumetus dirui fecerat reparauit, unde accesserũt ad eum rex Armeniæ, & rex Georgiæ, & alij Christiani partium orientis, & supplicauerunt ei, quod consilium apponeret, & iuuamen, ut terra sancta liberaretur de manibus paganorũ. Argonus quoq; benigne respondit, quod libenter faceret quicqd posset ad honorẽ dei & fidei Christianæ, unde intendebat

debat

debat fœdus pacis componere cum uicinis, ut securius posset ire ad subsidiũ terræ sanctæ. Quũq; Argonus in hoc bono proposito perseueraret, pacem quærens cum uicinis, ecce quarto anno sui dominij transmigrauit. Quidam uero frater eius nomine Regayto, sibi successit, sed fuit homo nullius ualoris sicut inferius exprimetur.

De Regayto successore Argoni, Caput XXXIX.

ANno domini M. CCLXXXVIII. post obitum Argoni Can frater eius Regayto nullam habebat legem uel fidem, ad arma erat penitus nihil ualens, totus erat deditus luxuriæ & peccato, & in omnibus ducebat tanquam brutum animal uitam suam, uẽtris ingluuiem satiando superfluis potibus atq; cibis, per spatium sex annorum uixit in dominio: nihil aliud faciebat, unde per suam miseriã suis fuit exosus, & ab extraneis extitit uilipensus: finaliter fuit à suis proceribus suffocatus. Et, post obitũ suum factus fuit dominus quidam eius cõsanguineus, nomine Baydo: iste Baydo fuit in fide Christi fidelis, rectus, & multas fecit gratias Christianis: sed dies uitæ suæ subito defecerunt, sicut inferius exprimetur.

De Baydo domino Tartarorum, & qualiter obierit, Cap, XL.

ANno domini M. CCXC. post mortem Regayto, Bayto tenuit dominium Tartarorum. Iste Baydo tanquam bonus Christianus reædificauit ecclesias Christianorũ, & præcepit, quod nullus auderet dogmata Mahumeti inter Tartaros prædicare. Et quia multiplicati erant ualde illi, qui sectam tenebãt perfidi Mahumeti, moleste tuletunt mandatũ Baydo, & ideo occulte miserunt nuntios ad Casanũ, qui fuit filius Argoni, & promiserunt sibi dare dominium, quod Caydo tenebat, & ipsum constituere dominum super eos, si uellet renuntiare fidei Christianæ. Gasanus uero, qui parum curabat de fide, & qui dominium plurimum affectabat, promisit facere quicquid uellent, & propter hoc Casanus fuit rebellis effectus. Baydo uero congregauit gentem suam, intendens Casanum capere & tenere: proditionem enim quam gens sua sibi fecerat ignorabat. Quumq; ad campũ belli uenissent, ecce omnes illi qui sectæ adhæserant Mahumeti, relinquentes Baydo, fugerunt ad Casanũ. Baydo quoq; uidens se ab omnibus derelictum, fugã arripuit. credens euadere, sed persequentibus inimicis fugiendo interijt.

De Casano filio Argoni, qualiter dominium usurpauerit, & gestis eius, Caput XLI.

POst mortem Baydo Casanus fuit factus dominus Tartarorum, initio sui dominij non audebat contraire his quæ promiserat illis, qui eum in dominio posuerunt, qui Mahumeti sequebantur legem & sectam, & ideo austerum se ostẽdit nimium Christianis. Sed postquam in sede dominij firmus fuit, cœpit honorare & diligere Christianos, multa fecit in uita sua ad cõmodũ Christianorũ, sicut in sequẽtibus audietis. Et primo destruxit quã

plures

plures magnates, qui suadebant ei, ut Saracenorum fidei adhæreret, & persequeretur undiq; Christianos. Post præcepit omnibus Tartaris, qui in dominio suo erant, quod essent armis & omnibus necessarijs prẽmuniti, quoniam intendebant ingredi regnum Aegypti, & Soldanum destruere si ualerent, & hoc mandauit regi Armeniæ, & regi Georgiæ, & alijs Christianis partium orientis. Verum uerno tempore adueniente, Casanus suum exercitum congregauit, & direxit gressus suos per uiam de Baldach cum exercitu copioso. Quando uero Casanus peruenit ad terras Aegypti, cõgregauit in simul gentem suam. Soldanus qui uocabat Melecnaser, iamdudum de aduentu Tartarorum rumoribus intellectis, cõgregauit posse suum, & uenit ante ciuitatẽ Mames cum maximo apparatu, quæ ciuitas est sita in medio regni Syriæ, ut refertur. Quũq; Casanus intellexisset, quod Soldanus contra ipsum intenderet præliari, ad obsidionem ciuitatis uel castri noluit perdere tempus suũ, sed recto tramite celeriter uenit ad locum ubi erat Soldanus, & se posuit ex aduersa parte per unam dietam in quibusdam pratis, in quibus erat abundantia pabulorum. Vnde præcepit Casanus omnibus suis, quod in illo campo essent, quousq; equi requiescerent à labore quem passi fuerant in uia celeriter ueniendo. In societate uero Casani erat quidã Saracenus nomine Calphack, qui fuerat seruus Soldani, & fugerat ad Casanum propter metũ Soldani, qui propter excessus intendebat illum carceribus mancipare. Iste Calphack à Casano receperat gratias & honores, & Casanus de eo plurimum confidebat, sed tanquã proditor maledictus per literas notificauit Soldano & Saracenis cõsilium & intentionem Casani, & misit qualiter Casanus morari intendebat in pratis illis, ut daret requies equis suis, qui erant mirabiliter fatigati, & consuluit Soldano quod properaret ad pugnam quamdiu aduersariorum equi erant fessi, quia faciliter posset de Tartaris uictoriã reportare. Soldanus Ægypti, qui apud ciuitatem Hames Tartaros proposuerat expectare, ac quieuit tamen cõsilio proditoris, & cũ electa multitudine suorũ equitauit festinanter, ut ex improuiso insultũ faceret in Casanum. Speculatores quidẽ exercitu Casani notum fecerunt aduentũ Soldani. Casanus uero fecit edictũ, ut omnes sui equitarent per acies ordinati, ut uirilit erreciperẽt inimicos. Casanus ergo leone audacior, cũ illis quos circa se inuenit, equitauit obuiam Saracenis, qui, iam tantũ appropinquauerant, quod prælijũ nõ poterat euitari. Et cæteri qui per campum erant dilatati, ut requiem darent equis, nõ poterant ad ipsum accedere festinãter, unde Casanus præcepit militibus qui secum erant de equis descendere, & de illis in circuitum facere uelut murum, & cum arcubus & sagittis impeterent inimicos, qui laxatis habenis ad prælium ptoperabant. Tartari uero descenderũt, & in circuitu ipsorum posuerũt equos suos, & acceptis in manibus arcubus & sagittis, expectauerũt quousq; sagittæ possent ad inimicos commode peruenire. Et sic omnes simul Tartari

sagittantes,

sagittantes,qui in arte sagittandi mirabiliter sunt periti,equos inimicorũ præ cedentes taliter precusserunt,quod ante alios ceciderunt: unde illi qui seque bantur,qui cursu uelocissimo properabãt,inuenientes præcedentes prostra tos,præcipitabantur super illos:unde de multis Saracenis euaserunt pauci, qui nõ erant prostrati,aut sagittis Tartarorum letaliter uulnerati. Soldanus Aegypti,qui in acie illa erat, quàmocius potuit retrocessit. Casanus hoc ui dens,statim præcipit equos ascendere gentem suam, & inuadere uiriliter ini micos,& ipse fuit primus,qui Soldani aciẽ est ingressus,& tamdiu Soldanus cum modica societate suorũ bellum sustinuit,prostrando & occidendo stre nue inimicos,quoad Tartari muniti,& per acies ordinati uenerũt ad pugnã: tunc inceperunt omnes acies undiq; præliari, & durauit altercatio inter eos ab ortu solis usq; ad nonam.Finaliter uero Soldanus nõ potuit resistere au daciæ Casani, qui manu sua mirabilia fecit,& sic uertitur in fugã Soldanus cum omnibus Saracenis. Casanus itaque cum gente sua persequutus fuit usq; ad noctis caliginem inimicos diuersimode occidendo, unde tanta fuit ibi Saracenorum strages, quod tota terra dispersa extitit corporibus mor tuorum.Post conflictum nocte illa requieuit Casanus in quodam loco qui uocatur Cametũ,gaudens & exultans ineffabiliter de triumpho quem con tra Saracenos obtinuerat nutu dei. Actũ hoc anno domini M. C C C X. die mercurij ante festum natiuitatis domini.

De uictoria quam habuit Casanus contra Soldanũ Aegypti,& qualiter spolia diuisit inter socios, Cap. XLII.

His itaq; sic peractis. Casanus præcepit regi Armeniæ,& cuidã duci Tar tarorum,qui uocabatur Molay,quod cum xl. millibus equitum Tarta rorum prrsequerentur Soldanum usq; ad desertũ Aegypti,quod distabat à campo belli per duodecim diætas & ultra. Et præcepit quod apud ciuitatem Gacceræ ipsum expectarent aut eius mandatũ.Rex igitur Armeniæ & Mo lay prædictus cum xl. millibus Tartarorum ante solis ortum recedentes,Sol danum fuerunt celeriter persequuti.Post triduum uero Casanus misit ad re gem Armeniæ quod rediret,eo quòd intendebat obsidere ciuitatem Dama sci,& præcepit quòd Molay procederet,sicut habuerat in mandatis, Sarace nos omnes quos capere poterat perimendo.Soldanus uero quoq; fugit ue locitet diu noctuq; dromedarios equitando, & in societate quorundam Be duinorum,qui eum conducebãt,Babyloniam mirabiliter est ingressus. Alij uero Saraceni diuersimode fugerunt,quò quilibet opinabatur esse posse me lius receptare: quorum magna quantitas perrexit per uiam Tripolis, qui per Christianos habitantes in monte Libani fuerunt interfecti crudeliter. Redeunte ergo rege Armeniæ ad Casanum, inuenit quod ciuitas Casana dediderat se Casano, & totum ærarium Soldani & exercitus sui quod ibi erat,fuit ante Casani præsentiam deportatũ,cuius multitudo extitit infinita:

mirati

mirati fuerunt omnes super eo, quòd Soldanus tãtas diuitias secum tulerat, dum intenderet præliari. Casanus ergo congregatis omnibus illis diuitijs, & omnibus spolijs quas lucrati fuerant Tartari, post triumphum diuisit omnia liberaliter inter suos, ex qbus omnes locupletes sunt effecti. Ego uero Fr. Haythonus, qui hanc historiã compilaui, interfui omnibus negotijs & prælijs quæ Tartari habuerunt cum Soldano à tempore Haoloni, sed nunquã uidi uel audiui dici de aliquo domino Tartarorum, qui plura fecerat in duobus diebus, quàm fecit Casanus. Nam prima die belli cum parua societate suorum contra Soldanum & magnam copiam inimicorũ præliũ sustinuit, & de persona sua taliter se probauit, quòd inter omnes alios bellatores famã & laudem merito est adeptus. Et de sua probitate inter Tartaros narrabitur in secula seculorum. Secunda uero die tanta erat libertas & liberalitas cordis sui, quòd de omnibus diuitijs & infinitis thesauris quos acquisiuerat, sic inter suos distribuit & diuisit, quod in sua sorte non retiunt nisi unum ensem, & quoddam marsupium, in quo erant scripturæ terræ Ægypti, & innumerus exercitus Soldani, & similia. Et omnia alia distribuit liberaliter, ut est dictũ. Et hoc præcipue erat admirandum, qualiter in tantillo corpusculo tanta uirtutum copia inueniri poterat. Nam inter xx, mille millites, uix potuisset staturæ minoris aliquis reperiri, neque turpioris aspectus, omnes tamen alios in probitate & uirtutibus excedebat. Et quia iste Casanus tempore nostro fuit, dignum est quod de suis gestis plenius enarremus: & ille Soldanus, qui per Casanum extitit debellatus, adhuc uiuit. Præterea illi qui ad Saracenorum intendunt præcipitium, & grauamen inferre uolunt, multa poterũt sumere documenta, his historijs plenius intellectis.

Casani laus

Postquam uero Casanus per quinque dierum spatium requieuit, & inter suos diuisit spolia innumerabilia, ut superius est expressum, per diætas suas iter suum direxit rectà ad ciuitatem Damasci. Quúmque ciues Damasci cognouerunt aduentum, timuerũt ualde, ne si Casanus eos caperet uiolenter, absque misericordia perderentur. Vnde de consilio sapientum, & concordi omnium uoluntate, suos ad Casanum nuntios transmiserunt, qui dederũt sibi multa dona, & ei claues ciuitatis etiam obtulerunt, ab eo misericordiam implorãtes. Receptis ergo xenijs & clauibus ciuitatis Damasci, præcepit Casanus nuntijs quod redirent, & uictualia sufficientia exercitui præpararent, & nullatenus dubitarent, quia nolebat destruere ciuitatem, sed eam intendebat pro camera sua reseruare. Recedentibus itaque nuntijs cum exultatione ingenti, Casanus post modicum equitauit ad flumen Damasci, in cuius litore tentoria sua fixit, & inhibuit, ne inferrẽtur damna aliqua ciuitati. Ciues uero Damasci miserunt plurima dona Casano, & de uictualibus dederunt exercitui affluenter, manſitq; ibi Casanus per xlv. dies cum omnibus suis, præter xl. millia Tartarorum, quos miserat cum Molay, qui apud ciuitatem

Gaccaræ

Gaccaræ morabantur, Casani expectantes aduentum uel mandatum.

De Capchik qualiter fuerit proditor erga Casanum, & restituerit terras Soldano, Cap. XLIII.

QVmq; Casanus taliter moratetur, & daret se solatio & quieti, ecce rumores uenerũt de quodam suo consanguineo, nomine Baydo, qui ingressus fuerat regnum Persarum, damna Casano plurima inferẽdo: & quia dubitabatur ne deterius faceret, consultum fuit Casano, quod ad propria remearet. His itaq; rumoribus intellectis, Casanus præcepit maiori duci sui exercitus, qui uocabatur Cotulossa, quod cum parte exercitus ad custodiam regni Syriæ remaneret, & Molay ac alijs Tartaris, qui erãt in terra Gaccaræ mandauit, quod obedirent Cotulosſę, quem dimiserat loco sui. Post hæc ordinauit Casanus Baiulos, & rectores super qualibet ciuitate, & tradidit ciuitatem Damasci Capchick proditori superius nominato, nondum enim Casanus cognouerat uelle suum. Postea uocari fecit ad se regem Armeniæ, & suum sibi reseruauit recessum, dicens, Libenter tradidissemus terras, quas acquisiuimus, custodiendas Christianis, si uenissent: & si uenerint, Cotulossæ dabimus in mandatis, quod eis restituat omnes terras, quas hactenus tenuerunt, & ad reparationem castrorum det eis subsidium opportunum. His omnibus sic cõpletis, Casanus arripuit iter suum, tendens uersus Mesopotamiam: quumq; ad flumẽ Eufraten peruenisset, mandauit Cotulossæ, ut dimissis Molay xx. millibus Tartaris, ad eum cum residuo exercitu accedere festinaret. Cotulossa quidem fecit, sicut receperat in mãdatis, unde Molay stetit in custodia regni Syriæ pro Casano, & suadẽte Capchick proditore, Molay se transtulit uersus partes Hierosolymitanas, in quodam loco nominato Gaur, ut ibi pabula ꝑ equis, & alia necessaria inueniret. Aestiuo uero tẽpore ueniente, Capchick prædictus, qui erga Casanum iamdudũ conceperat falsitatem, occulte misit ad Soldanum, quod redderet sibi Damascum & alias terras, quas Casanus & Tartari occupauerant in regno Syriæ. Et Soldanus promisit Capchick, quod si ea quæ promiserat adimpleret, sibi daret perpetuo dominium ciuitatis Damasci, & de thesauro suo etiam magnã partem, & sororem suam sibi traderet in uxorem: & ita post modicum temporis spacium, Capchick rebellis effectus, fecit omnia castra Tartaris rebellare: spes enim illorum erat æstus æstiui temporis, in quo Tartari non poterant equitare, neq; suis subsidium impertire. Quãdo Molay uidit, quod omnes terræ rebelles factæ fuerunt, non fuit ausus stare cum tam modica gentium quantitate, unde per uiam breuiorem se transtulit ad regnum Mesopotamiæ, & notificauit Casano omnia quę in regno Syriæ euenerant seriatim. Casanus uero tunc nõ potuit aliud facere per æstum temporis. Sed ueniente tempore hyemali, super litora fluminis Eufratis suum fecit maximum apparatũ, & transmisit Cotulossam cũ xxx. millibus equitibus Tartaris, & præcepit quod

quando ad partes Antiochiæ peruenirет, regẽ Armeniæ conuocaret, & alios Christianos partium orientis & Cypri, & adiungeret eos sibi. Et dum Casanus cum robore sui exercitus sequeretur, in regnum Syriæ introiret. Prædictus itaq; Cotulossa fecit sicut habuit in mandatis. Acceptis itaq; xxx. millibus Tartarorum, per dietas suas perrexit, quousque Antiochiam applicuit, & deinde misit ad regem Armeniæ quod ueniret, unde rex Armeniæ cum suo exercitu equitauit. Christiani etiam qui erant in regno Cypri, de aduentu Coulossæ rumoribus intellectis, absq; moræ dispẽdio cum Galeis & alijs lignis peruenerunt ad insulam Anteradensem, & ibi fuerunt dominus Tyrenen. frater regis Cypri, qui erat militiæ dux & rector, & magistri domorum hospitalis & templi, cum conuentibus fratrum suorum: & dum parati essent uoluntaria Christi seruitia adimplere, ecce rumor uenit de quadã infirmitate Casani, à qua taliter uexabatur, quod de conualescentia medici desperabant, unde Cotulossa cum suis Tartaris redijt ad Casanum: rex etiam reuersus fuit Armeniam & alij Christiani, qui uenerant ad insulam Anteradensem, redierunt in Cyprum. Et ob hanc causam incœptum terre sanctæ negotium fuit totaliter derelictum: hoc accidit anno domini M.CCCL.

De maximo damno quod habuerunt Tartari in planicie Damasci propter aquarum abundantiam, Cap. XLIII.

ANno domini M.CCCII. Casanus congregato iterum exercitu copioso cum magno apparatu, peruenit usque ad flumen Eufraten, intendens regnum Syriæ introire, & sectam Mahumeti totaliter destruendo, terram sanctam libere restituere Christianis. Saraceni uero Cassani timentes aduentum, & quũ in bello nõ confiderent se esse pares, totam terrã eorũ combusserunt ante faciẽ Tararorũ, ita quod collectis frugibus, & alijs in terra crescentibus, ac animalibus in castris & in munitionibus congregatis, residuũ totũ ignibus deuastarũt, ut quũ tartari uenirẽt, nõ inuenirẽt uictualia, neq; pabula pro iumentis. Quando Casanus intellexit ea quæ fecerãt Agareni, & qualiter dissipauerãt totã terram, cogitans quod equi illis in terris taliter deuastatis non possent sustentari, accepit cõsiliũ remanendi super litora fluminis Eufratis illa hyeme, & ueris tempore ueniẽte, dum herbæ incipe-
rent pullulare, perficere iter suum. Maiorem enim curam habebãt Tartari de equis suis quàm de seipsis, quia dum modico & uili cibo sciant esse contenti, de seipsis quodammodo non curabãt. Tunc Casanus misit pro rege Armeniæ, qui sine tarditate ueniens, super flumine se locauit. Et tanta fuit ibi gentis multitudo, quod exercitus Casani per tres dietas extendebatur in longum, à quodam uidelicet castro quod uocatur Caccabe, usq; ad aliud castrum nominatum Labire: quæ quidem castra erãt Saracenorum, sed absq; insultu aliquo reddiderunt se Casano. Quumq; Casanus taliter moraretur tempus congruum expectando, ut posset de saracenis perficere uota sua, &

terram

terram ſanctam de ipſorum manibus liberare. Et ecce, diabolus obſtaculum interiecit. Nam Baydo ſuperius nominatus, terras Caſſani iterum introiuit, & intulit damna multa, ſicut Caſano extitit enarratum. Vnde conſultum fuit Caſano, quod ad propria remearet. Caſanus quidem plurimum pertur batus, pro eo quod tamdiu differebatur negotium terræ ſanctæ, iuſſit Co tuloſſæ duci ſuo, quod cum xl. millibus Tartaris regnum Syriæ introiret, & ciuitatem Damaſci caperet, & omnes perderet Saracenos. Rex quoque Ar meniæ cum gente ſua præfato duci Cotuloſſæ eſt aſſociatus. Caſano itaque ad propria redeunte, Cotuloſſa cum xl. militibus Tartaris, & rex Armeniæ cum ſuo poſſe regnũ Syriæ introiuerũt, & omnia deuaſtãtes, quouſq; per uenerũt ad ciuitatẽ Hames, ibiq; crediderunt, ſicut aliàs fecerant Aegyptij, exercitum inuenire, ſed certos intelligentes rumores de Soldano, quod eſſet in ciuitate Gaccaræ, inde nullatenus egreſſurus. Obſederunt ergo uiriliter ci uitatem Hames, quam poſt paucos dies uiolenter ceperunt, & indifferenter omnes Saracenos gladio peremerunt, ibiq; inuenerunt diuitiarũ copiam, & magnam multitudinem armatorum. Deinde uero ſe tranſtulerunt ad ci uiuatẽ Damaſci, ut eandem quoq; obſiderent, & ecce ciues ſuos miſerũt nun tios, ſuplicãdo quod eis concederentur inducíæ triduanæ, quas inducias ha buerunt. Pręcurſores uero Tartarorum, qui ferè per unam dietam tranſiue rant iam Damaſcum, ceperunt quoſdam Saracenos, quos tranſmiſerũt ad Cotuloſſam, ut per eos inquiretet certa noua. Cotuloſſa ergo per illos Sa racenos rumoribus intellectis, quod ibi probe circa duas dietas erant mille ducenti equites Saracenorũ, qui aduentũ Soldani quotidie expectabant: cum feſtinatione equitauit, ut ex improuiſo illos caperet & teneret. Et quãdo Cotuloſſa & rex Armeniæ puenerunt ad locũ, ubi erãt mille ducenti equites Saracenorum, erat quaſi hora ueſpertina, & paulo ante applicuerat is Sol danus. Cotuloſſa ergo & rex Armeniæ, qui credebant occupare ſolos illos mille ducentos Saracenos, uidentes ſe in ſua opinione deceptos, ſteterũt ut conſilium caperẽt. Conſultum itaq; fuit Cotuloſſę, quod requieſceret nocte illa, & inimicos in craſtinum impugnaret, quum dies iam ad ueſperam decli naſſet. Cotuloſſa uero qui uilipendebat Soldanum, & etiã gentem ſuã, no luit in hoc caſu quieſcere conſilio alicuius, imò præcepit feſtinanter acies or dinari. Saraceni uero hoc uidẽtes, ſteterunt, quia à quodam lacu & quodam monte erant à duabus partibus præmuniti. Et ſcientes quòd Tartari abſque eorum diſcrimine ad eos accedere non ualebant, noluerunt exire ad pugnã, ſed ibi firmiter expectauerunt. Quumq; Tartari crederent abſq; obſtaculo inuadendos Saracenos, & ecce quendam ante ſe riuulum inuenerũt, qui in certis locis tranſitum non habebat, unde tardauerunt Tartari multum, an tequam poſſent trãſire riuulum ſupradictũ. Sed poſtquã Cotuloſſa & rex Armeniæ cũ maiori parte ſuorũ riuulũ tranſiuerũt, in inimicos uiriliter inſul

tarunt. Soldanus ſtetit, nec de loco quidem ubi erat inter lacum & montem, uoluit ſe mouere. Noctis uero calígine appropinquante, dum uideret Cotuloſſa Soldanum ſtantem, & nolentē ad pugnam egredi, ut ſperabat, congregatis ſuis iuxta montē, nocte illa quieuit: ueruntamen circa mille Tartarorū, qui non potuerunt eo die riuulum pertranſire, non fuerūt cū aliīs nocte illa. Veniēte uero die, ad pugnādum ſe Tartari parauerūt, & in Soldanum uiriliter inſultarūt: ſed Soldanus noluit in campū uenire more bellorum, ſed ſtetit in illo tutiori loco, cum gente ſe quātū poterat defendēdo. Tartari uero conabātur extrahere Saracenos, ſed nullo modo potuerūt. Durāte uero inſultu à mane uſq; ad nonā, propter defectū aquæ, quā nō inuenerāt nocte illa nec die, tędio & ſiti nimiū fatigati retro ceſſerūt, & dimiſſo Soldano receſſerūt unus poſt aliū paulatim per turmas & acies ordinati, quouſq; peruenerunt ad planiciē Damaſci, ibiq; inuenerūt abundantiā magnam aquæ, & paſcua ualde bona, & ordinatū fuit ibi ſtare, quouſq; hominibus & equis daretur requies opportuna, ut poſtmodum melius poſſent redire ad prælīū cū Soldano. Habitatores uero Damaſci ſcientes quod exercitus Tartarorum erat in illa planicie collocatus, quadam nocte aquas fluminis per quoſdam meatus & riuulos diſcurrere permiſerūt, & antequā octo horæ noctis illius pertranſiſſent, aquæ in tantum creuerūt ubiq;, quod Tartari coacti ſunt ſurgere & recedere feſtināter. Quūq; nox illa eſſet multum tenebroſa, & foſſata forent omnia plena aquis, & nulli tramites apparerēt, omnes fuerūt quaſi confuſi, & multa animalia, arma, & arneſia amiſſa fuerunt in illa planicie propter aquas, & etiam plures homines ſuffocati, & inter cæteros rex Armeniæ plura dicitur amiſiſſe. Veniēte uero die, per gratiā dei aquarū pericula euaſerunt. Sed quū arcus & pharetræ Tartarorum: cum quibus præcipue prælian tur, ac alia arma ipſorū eſſent totaliter madefacta, quod illa non poterāt exercere, unde fuerunt totaliter ſtupefacti: quod ſi inimici eos perſequuti fuiſſent, nullus penitus euaſiſſet, imò illos uelut aues capere potuiſſent. Poſt hæc uero paulatim Tartari propter illos qui equos ſuos amiſerant, incedētes ad litora fluminis Eufratis ſunt reuerſi, nec aliquis inimicorū auſus fuit illos ſequi, ſiue inuadere quoquo modo, quandoquidem peruenerūt ad flumen, quod tranſire oportuit natando, & ſicut melius fieri poterat ſuper equis, dū flumē illud eſſet turbidum & inflatū propter abundantiam pluuiarū, multi Armeni perierunt in illo, etiam Tartari & Georgiani, & multi equi fuerūt in flumine ſuffocati: & ſic accidit, quod nō per potētiam inimicorū, ſed caſu & malo conſilio tanquam confuſi ad propria redierunt. Hoc quidē dicitur eueniſſe, eo quod Cotuloſſa nolebat acquieſcere conſilio alicuius. Nā ſi ſapientibus credidiſſet, illa potuiſſet pericula faciliter euitaſſe. Ego enim Fr. Haythonus huius hiſtoriæ cōpilator, præmiſſis omnibus præſens fui, & ſi forte ſuper hac materia loquor prolixius quam decet, mihi quæſo ueniā tribuat.

Nam hoc

Nam hoc facio, ut in casu simili similia discrimina ualeam reminiscí. Rebus enim consulte actis, consueuerunt fines laudabiles obtineri, & econtra, quæ improuide fiũt, optatis successibus sæpius carent. Postquam itaq; rex Armeniæ flumen Eufraten pertransiuit non sine damno suorũ, decreuit ire ad Casanum antequã ad regnum Armeniæ remearet, unde recto tramite perrexit ad ciuitatẽ Niniue, in qua Casanus tunc residebat, & Casanus regem suscepit honorifice & benigne, & super amissionibus atq; damnis regi plurimum est compassus, unde eidem fecit gratiam specialẽ. Nam sibi concessit mille Tartaros, qui suis expensis semper essent stantes in custodia regni sui. Et de regno Turquiæ præcepit Casanus certam quantitatem pecuniæ regi dare, de qua posset alios mille equites stipendiarios ad suum placitum retinere. Rex igitur accepta licẽtia, ad regnũ Armenię est reuersus, & Casanus ei iniunxit, quod prudenter uigilaret circa custodiam regni sui, quousque ad subsidium terrę sanctæ personaliter, dante domino, posset ire.

Qualiter Casanus ante mortem suam Carbagandan suum fratrẽ successorem in regno constituerit, Cap. XLV.

REx itaq; Armeniæ ad terram suam redijt, sed postquã ibi applicuit, parũ habuit de quiete. Post hæc uero, sicut deo placuit, Casanus fuit quadã graui infirmitate detentus. Et quia sapienter in uita sua egerat, uoluit etiam ultimo commendari, unde suum sapienter condidit testamentum, & sibi instituit hæredem & successorem Carbagandan fratrem suũ. Postquam ordinauit prudenter ea quæ erant ordinanda circa negotium regni sui & domus suæ, fecit pulchras constitutiones & leges, quas suis dimisit in memoriã, quæ quidem à Tartaris firmiter obseruantur. Post hæc Casanus diem clausit extremum, & successit sibi in regno Carbaganda frater suus. Iste Carbaganda, fuit filius cuiusdã bonæ memoriæ dominæ, quæ fuit uocata Erockcaton, quæ fuit in fide Christi deuotissima & fidelis. & quamdiu uixit, faciebat sibi diuina officia quotidie celebrari, & tenebat Christianum presbyterum, & sacellum, unde iste Carbaganda fuit baptisatus, & nominatus in suo baptismate Nicolaus, & quamdiu mater eius uixit, in fide Christianorum permãsit. Sed post obitum dominæ matris suæ, dilexit societatem Saracenorum, unde fide Christianorũ relicta, adhæsit sectæ perfidi Mahumeti. Rex uero Armeniæ de obitu Casani fuit plurimũ perturbatus. Nam per hoc inimici fuerunt in magna superbia eleuati. Vnde accidit, quod Soldanus regem habebat ualde exosum, & etiam gentem suam. Nam per totum illum annum ferè mense quolibet, Soldanus Babyloniæ misit magnã copiam armatorũ, qui totum regnum Armeniæ deprædabantur, & præcipue planiciem circundabant, damna multa sæpius inferendo, & sic nunquam scitur regnum Armeniæ tantam habuisse molestiam temporibus retroactis: sed deus omnipotens & misericors, qui sperãtes in se nullatenus derelinquit, compassus est

miſerabilibus Chriſtianis. Vnde accidit menſe Iulij, ut ſeptem millia Saracenorum de melioribus domibus Soldani, regnum Armeniæ fuerint ingreſſi & iuerint omnia deuaſtando uſq; ad ciuitatem Tarſenſem, in qua B. Paulus apoſtolus natus fuit. Et quum multa damna intuliſſent prouinciæ, & redirent, ecce rex Armeniæ ſuis undiq; congregatis, Saracenis deprædatoribus obuiauit, & prope ciuitatem Ayatij bellum inijt cum eiſdē: ſed nutu dei potius quàm bonitate noſtra, prædicti Saraceni fuerūt totaliter debellati, quod de illis ſeptem millibus Saracenorum non euaſerunt trecenti qui non eſſent capti, aut diro gladio interempti, licet ferocitate ſua crederent inuadere totū regnū, & Chriſtianos regni Armeniæ in uno hiatu gutturis abſorbere poſſe: & hoc actum fuit quadam die dominica xvij. menſis Iulij. Poſt illum conflictū Saraceni non fuerunt auſi regnum Armeniæ introire, & miſit Soldanus Aegypti, & treugas cum rege Armeniæ inijt & firmauit.

De diſtinctionibus huius operis, et qualiter habuit originē. Cap. XLVI.

EGo uero Fr. Haythonus interfui omnibus prælibatis, qui dudū propoſueram habitū ſumere regularē, ſed propter incōuenientia diſcrimina & ardua negotia regni Armeniæ, cum honore meo non poterā in tantis neceſſitatibus derelinquere conſanguineos & amicos. Vnde poſtquā deus ſua pietate mihi cōceſſit gratiam dimittendi regnū Armeniæ, & populum Chriſtianum, poſt multos labores meos in ſtatu pacifico & quieto, cōfeſtim uotū quod diu uouerā, uolui adimplere. Accepta itaq; licentia à domino meo rege, & ab alijs cōſanguineis & amicis in campo illo, ubi deus de inimicis trium phum conceſſerat Chriſtianis, arripui iter meum, & perueniens in Cyprū, in monaſterio epiſcopæ Præmonſtratenſis ordinis ſuſcepi habitū regularē, ut qui in iuuentute mea militauerā mundo, in ſeruitijs dei reſiduū uitæ meę pompis huius ſeculi relictis, conſumerem. Anno domini M. C C C V. Gratias igitur ago deo, quoniā regnū Armeniæ hodie eſt in ſtatu æquo, bono & pacifico reformatum: præcipue per modernum regem dominū Liuonū, filium quondā domini Theodori, qui tanquā indolis glorioſæ uirtutibus illuſtratus, omnibus regētibus eſt ſpeculū gratioſū. Et firmiter creditᵉ & ſperatᵉ, qd in diebus iſtius regis iuuenis, qui bonitate ſuos anteceſſores præcellit, cum auxilio dei regnum Armeniæ ad ſtatū priſtinum reducetur. Præterea huius operis compilator, ea quæ narrat & ſcribit in iſto libro, tribus modis aſſerit ſe ſciuiſſe. Nam ab initio Changij Can, qui fuit primus Imperator Tartarorum, uſque ad Mango Can, qui fuit quartus Imperator, narrat ea fideliter, quæ in Tartarorum hiſtorijs cōtinentur. A Mango Can uero uſq; ad mortem Haoloni, ea quæ narrat & ſcribit, ſciuit & audiuit per dominū auunculū ſuū, quod dominū Haythonū regē Armeniæ reſcribere fecit, qui præſens fuit illis tēporibus, omnibus prænotatis, & cū magna diligentia narrabat hæc filijs & nepotibus, & faciebat redigi in ſcriptis, ut melius memoriter teneret.

Haythonus monachus fit

Ab initio

Ab initio quidem Abaga Can usque ad finem tertiæ partis huius libri, ubi finem capiunt historiæ Tartarorum, sciuit ipse tãquam ille qui præsens fuit, unde de his quæ suo tempore euenerunt, perhibet testimonium ueritati. Et & licet hucusque narrauerimus de historijs et gestis Tartarorum, adhuc restat de ipsorum dominio et potentia, præcipue qui nunc uiuunt aliquid rescrandum, ut melius cognoscantur.

De Tamor Can sexto Imperatore Tartarorum, et de potentia sua, et subiectorum suorum, Cap. XLVII.

MAgnus itaq; Imperator Tartarorum, qui nunc tenet imperiũ, uocatur Tamor Can, et est sextus Tartarorum imperator: sedem imperij sui tenet in regno Cathay, in quadam maxima ciuitate, quæ uocatur Ions, quam ædificari fecit pater suus, sicut superius est expressum. Potentia quidem eius est ualde magna, plus enim posset Imperator solus ille, quàm omnes simul alij principes Tartarorum. Gentes istius Imperatoris reputantur nobiliores et ditiores, et sunt melius munitæ necessarijs: quoniam in regno Cathay, in quo nunc degunt, diuitiarũ multarũ abundantia maxima inuenitur. Prẽter magnũ Imperatorem, sunt alij tres magni reges et principes Tartarorum, quorum unusquisq; dominium magnũ tenet, obediunt tamen Imperatori tanq; eorũ domino naturali. Et quæstiones quas inter se habent, ad Imperatoris curiã deferũtur, et per eius iudicium diciduntur. Primus quidem istorũ regum uocatur Chapar, alter uocatur Hochtay, et alius Carbanda appellatur. Iste Chapar dominium suum tenet in regno Turqueſtan, et magis appropinquat genti Imperatoris quàm alij. Potest etiam, ut dicitur, ad pugnã congregare quatuor cẽtum millia equitum armatorũ. Homines illi sunt audaces & strenui bellatores, non tamen habent equorũ siue armorum abundantiam, sicut necessarium esset eis. Multoties gens Imperatoris mouet istis guerram, & isti quandoq; mouent guerram cõtra Carbanda & gentẽ suam. Dominium istius Chapar antiquitus fuit unius domini per magnam partem, qui Doay nomine appellabatur. Hochtay rex Tartarorum, dominium suum tenet in regno Cumaniæ in quadam ciuitate quæ uocatur Sara. Potest etiam, sicut dicitur, congregare ad pugnam sexcentum millia equitũ bellatorum: isti non tantum cõmendantur in facto armorum, sicut gẽtes Chapar, licet equos habeant meliores. Quandoq; mouẽt guerram contra gentẽ Carbanda, quandoq; contra Vngaros, quandoq; inter se rixantur. Præsens uero Hochtay dominiũ suum tenet pacifice & quiete. Carbãda suum habet dominium in regno Asiæ maioris, & moratur in ciuitate Tauriſij: ducere potest ad pugnam tercentũ millia equitum bellatorum. Isti sunt à diuersis partibus cõgregati, diuites sunt, & omnibus necessarijs bene muniti. Chapar & Hochtay quãdoq; mouent guerrã contra prædictũ Carbanda. Carbanda uero nulli guerram mouet, nisi Soldano Aegypti cõtra quẽ sui antecessores

sæpius pugnauerunt. Chapar & Hochtay libēter auferrent terram & dominium Carbandæ, si ualerent, sed nō possunt, licet potētiores sint eo terris & gentibus, ut dictum est. Et hæc est ratio, qualiter Carbanda potest resistere tantæ potentiæ inimicorū, & defendere terram suā. Asia enim tota in duas partes est diuisa, una enim pars dicitur Asia profunda, & in illa parte habitat Imperator & duo reges superius nominati, Chapar uidelicet & Hochtay. Alia uero pars uocatur Asia maior, et in illa moratur Carbanda sæpe dictus. Tres uiæ sunt solummodo, per quas itur de profunda Asia ad Asiam maiorē: una uidelicet uia, per quam itur de regno Turquestan ad regnū Persarū. Alia uia est quæ dicitur Ledorbent, quæ uia est prope mare, ubi Alexander construxit ciuitatē uocatā Portam ferri, sicut in historijs regni Cumaniæ plenius cōtinetur. Alia uia est per mare maius, quæ transit per regnum Abcas: per primā uiam non possunt habere ingressum gentes Chapar ad terram Carbanda absq; magno discrimine & labore, quia nulla pabula inuenirentur pro equis usq; ad plures dietas, quia terra illa est arida & deserta, & antēq; possent peruenire ad terras cultas & habitatas, equi totaliter deficerent propter famē: aut ita fessi, & uiribus uacuati, quod à parua quantitate inimicorum possent faciliter debellari, & sic nolūt capere illud iter. Ex parte uero de Ledorbent possent gētes Hochtay habere ingressum ad terras Carbandæ sex mensibus anni solūmodo: uidelicet tempore hyemali. Sed Abaga fecit fieri magna fossata, & alia munimenta in quodā loco uocato Ciba, & ibi stat semper, præcipue tempore hyemali, custodia armatorū, qui defendunt transitū ab inimicis. Gētes uero Hochtay toties tentauerūt occulte transire per uiam, sed non potuerunt, uel possent aliqua ratione. Nam in quadā planicie, quæ uocatur Monga, stant in hyeme quædam aues magnitudinis fasianorum, quæ pulcherrimas habent plumas, & uocantur Seyserach, unde quando aliquæ gentes ingrediuntur illam planiciem, statim fugiunt illæ aues, & transeunt per illas custodias & fossata, & illi qui sunt deputati ad custodiam illius loci, per illas aues manifeste cognoscunt inimicorum aduentū & ad defensionē continuo sunt parati. Per uiam uero maioris maris nunq; attentauerunt ire. quia ibi est regnum Abcas, quod est gentibus & terris bene munitum, & nullam possunt habere fiduciā in eisdem, & hoc modo Carbanda & sui antecessores usq; modo defenderunt se à tanta potentia uicinorum. Insuper aliqua dicemus breuiter de modis & moribus Tartarorum.

Asia profunda et maior.

Seyserach aues.

De fide, uita, moribus, conditionibus Tartarorum, Cap. XLVIII.

TArtari sunt ab alijs nationibus gentium modis & moribus sic diuersi, quod uix posset absq; tædio ipsorum diuersitas explicari. Confitentur enim unum deum esse immortalem, & inuocant nomē dei, aliter uero parū faciunt, quia nō ieiunant, uel orationes siue afflictiones faciunt ob dei reuerentiā, siue alia bona opera. Nec dei timore mala perpetrare permittūt Tartari.

tari. Homines interficere non reputant esse peccatum: & si dimitterent frenũ in equorum suorum ore, quando pascere se deberent, deum crederent mortaliter offendisse. Fornicationẽ & luxuriam non reputant esse peccatum. Plures uxores ducunt: & oportet secundum consuetudinẽ, quod filius nouercã suam ducat post obitum patris sui, & frater relictam fratris, et thorum faciũt cum eisdem. Tartari in facto armorum sunt strenui bellatores, & sunt obedientes eorum superiori plus quàm aliæ nationes: et in pugna omnes cito cognoscunt per signa et documenta uoluntatem ducis eorum, unde absq; magno labore Tartarorum exercitus ab illis qui præsident gubernãtur. Dominus Tartarorum nulla stipendia dat eis, imò oportet quod uiuãt de prædis et uenationibus quas acquirunt: et si uellet dominus, posset ab eis auferre quicquid haberent. Quando Tartari equitant, secũ ducunt magnã copiam armatorum, & de lacte equorum pocula sumunt, & carnibus uescuntur, & illas reputãt ualde bonas. Tartari in equis sunt agiles, & sagittarij ualde boni: pedites nesciunt incedere nisi pigre. Tartari sunt sagaces & ingenioſi ad expugnandas ciuitates & castra, & semper uolunt habere prærogatiuam contra suos inimicos. In pugna nec uerentur fugere, si fuga prosit. Hanc habent Tartari prærogatiuam in campo belli existentes, quia si eis placuerit, præliabuntur: & si uoluerint prælium euitare, aduersarij cum eis nõ poterũt dimicare. Pugna Tartarorum est ualde periculosa, quia in uno conflictu Tartarorum moriuntur plures & uulnerantur, quàm in uno magno prælio alterius nationis, & hoc accidit propter sagittas, quas iactant cum arcubus fortiter & directe: & sunt in arte sagittandi ita periti, quod sagittæ eorum ferè armorum penetrant omne genus. Quando debellantur, fugiũt omnes simul turmas & acies ordinati, & ualde periculosum est illos sequi, quoniam retrograde sagittas iaciunt fugiendo, & homines & equos uulnerant & occidunt. Exercitus Tartarorum non est magnæ apparentiæ, quia omnes simul congregati incedunt, ita quod acies mille Tartarorum, quingentorum apparentiam uix habeat. Tartari curialiter hospites suscipiunt, & cibum libenter diuidunt cum eisdem, & uolunt sibi per uiam similem responderi, alioquin accipiunt uiolenter. Tartari sciunt occupare alienas terras, sed ipsas nesciunt custodire. Tartari quãdo sunt debiliores, efficiuntur humiles & benigni: & quãdo sunt fortiores, sunt pessimi & superbi. Tartari nolunt quod coram eis aliquis mentiatur, & ipsi libentissime mentiuntur: in duobus tamen mentiri nesciunt, in facto armorum uidelicet, quia nullus erit ausus de probitate quam non fecerit, se iactare, aut negare si fecerit utilitatem. Aliud est, quod qui scelus aliquod fecerit, de quo etiam debeat condemnari ad mortem, interrogatus à domino, ueritatem continuo confitetur. Et hæc de Tartaris dicta sufficiant, qui a longum esset mores ipsorum per omnia enarrare.

De condi

De conditione quam habere debet bellum incœpturus, Cap. XLIX.

RAtio postulat & requirit, quod quicunq; contra suos inimicos guerram mouere intendit, debeat quatuor prævidere. Primo: quod iustã causam habeat guerram cum suis aduersarijs inchoandi. Secundo, considerare debet posse suum, utrum sufficiat in expensis & alijs necessarijs ad guerram manu tenendam, & ipsam sine debito terminandam. Tertio inuestigare debet sapienter, inimicos, intentionem & statum, Quarto guerram debet inchoare tempore competenti. Ego uero Fr. Haythonus, qui ex mandato summi põtificis sum de hac materia loquuturus, dicere possum, quod Christiani iustam habẽt causam guerram mouendi cum filijs Ismaëlis, quoniam hæreditatẽ eorũ obtinent occupatam, uidelicet terram sanctam, & sanctum sepulchrum domini nostri Iesu Christi, in quo fuit origo fidei Christianæ, & alia sancta loca Christianis plurimum reuerẽda. Insuper propter atroces iniurias, & nimium horrenda opprobria, quæ cum multa nostri sanguinis effusione Agareni intulerunt Christianis, temporibus retroactis, & etiã propter alias rationes & causas uarias & diuersas. De potentia uero dico, quoniam nemo debet penitus ignorare, quin sacrosancta Romana ecclesia, quæ totius orbis est domina & magistra, potentiam habet cum congregatione regum & principum Christianorum, & fidelium crucisignatorũ, terram sanctam eruendi de seruitute inimicorum fidei Christianæ, qui peccatis nostris exigentibus illam detinent occupatam. De cognoscendo uero statu inimicorum, hocq; de tempore competenti, in quo guerra debeat inchoari, oportet prolixius aliqua enarrare. Nam sicut bonus medicus, ut ad conualescẽtiam ægrum perducat, causam debet ægritudinis perscrutari: Ita decet prouidum bellatorem, inimicorum inuestigare conditionem & statum, ut guerrã possit incipere prouide & audacter, & illi finem laudabilem imponere. Sapienti enim & strenuo duci, nihil debet esse occultatum de potentia inimici, quoniam præuisa non lædũt, & improuisa cõsueuerũt sæpius animos perturbare, præcipue in discrimine, ubi loci uel temporis spatium non habetur periculis occurrere tam paratis. In omni enim opere potest correctionis medela facilius adhiberi, quàm in pugna, in qua pœna erroꝝ continuo sequitur. Vt igitur de his quæ dicturi sumus, super passagio terræ sanctæ clarior intelligẽtia adhibeatur, aliqua narrabimus de statu & conditione terræ Argypti, de exercitu Babyloniæ, & potentia inimici.

De conditione regni Aegypti, & Soldani potentia, Cap. L.

SOldanus ille, qui regnorum Aegypti & Syriæ hodie, obtinet principatũ, uocatur Melomaser, & de natione Cumanorũ extitit oriundus. Milites sui exercitus sunt de diuersis partibus & nationibus congregati, quia habitatores illarum partium in facto armorum nihil penitus sunt ualẽtes, unde oportet, quod de alienis gentibus eius potentia roboretur. Potentia quidem

Soldani

Soldani peditum armatorum est modica: equitū uero est plurimū copiosa. Maior pars exercitus Aegypti, sunt serui empti pretio, quos mali Christiani sæpe portāt cupiditate lucrādi, aut in prælijs acquisiti, quos compellūt eorum sectæ & fidei adhærere. Et illi qui empti precio pecuniæ extiterunt, chariores sunt & habentur, & plus alijs honorantur. Soldanus Aegypti semper est timidus & suspectus, ne gens sua in eius præcipitium aliqua machinetur. Sunt enim illi serui talis naturæ, quod semper aspirant ad dominium occupandum, & ob hanc causam plures Soldani gladio perierunt. Potentia exercitus Babyloniæ circa uiginti millia potest esse equitum, ex quibus sunt aliqui in arte armorum periti & strenui bellatores, maior tamen pars illorū magni pretij non habetur. Quando Soldanus equitat, & gens sua magna & multa arnesia secū trahunt, & onera camelorum, equos pro armis habēt satis bonos, & equas satis agiles ad currendū: non tamē possent ad magnos sufficere labores, & mularum & ronimorum copiam non habent Exercitus Soldani est promptus ad seruitia & paratus, quia milites habitant omnes simul in ciuitate Chayri. Conditio uero ipsorum est talis, quia unusquisq; habet stipēdia sua de quibus uiuit, quæ summa centum & uiginti florenos annuatim uix excedūt, & oportet tenere tres equos, & unū camelum. Et si forte Soldanus Aegypti extra regnum duceret gentem suam, aliquid daret sibi si uellet de gratia speciali. Milites uero istos dat Soldanus regendos proceribus suis, quos nominat Amurates, & dat alteri centum, alio ducentos, plus uel minus, sicut ei placebit, & quantum ascendunt in summa stipendia militum, quos concesserit Amurato, tantūdem dabit Soldanus Amurato pro sua persona, & soluit sibi etiam stipendia militum quos tenebit: unde illi, quē Soldanus uoluerit ad magna promouere & honorare, dat plures milites ad tenendum. Secundum uero ordinem prætaxatū, magna fit Soldano derogatio seruitiorum & defectus, quia Amurates emunt seruos pretio pecuniæ, & ponunt illos ad stipendia, & in numero militum armatorū, aut ponunt ad seruitia gētē parui pretij quibus concedūt equos & arma & pro suis stipendijs dant eis aliquid & residuum totum conseruant, unde in multis talibus pauci inueniuntur qui sint ad arma ualentes

De potentia Soldani in regno Syriæ, Caput LI

POtentia uero Soldani in regno Syrie circa quinq; millia militum potest esse qui de terris & reditibus uiuūt. Habet etiam Soldanus magnam copiam Beduinorum & Turquorum, qui sunt aduenæ & forenses, de quibus magnum habet iuuamen, præcipue ad obsidendum ciuitates & castra, quia secum uadunt sola intentione aliquid acquirendi. Ad alia uero seruitia non posset soldanus illos trahere absq; stipendijs, et si forte uellet illis uiolentiam inferre, ipsi recederent sine mora, Turquiniani uidelicet ascenderent magnos montes, et desertum Arabiæ peterent Beduini, Aliquos etiā habet

Soldanus

Soldanus pedites sagittarios in terra de Malbeck & circa montē Libani,& in terra Assassinorum,qui etiam ad castra & ciuitates obsidendas, seruitia magna præstant,sunt enim Christianæ fidei inimici,ualde ingenioſi ad ciuitates capiēdas & castra,quas capere sciūt per machinas,arcus, balistas,ignes inextinguibiles,meatus subterraneos,& alia diuersa genera insultandi.

De regno Aegyptiorum,qualiter de gente in gentem transſatum est, Caput LII.

IMperator Græcorum cōsueuit terræ Aegypti dominium obtinere, & per duces & rectores terram illam gerebat,qui redditus colligebant,& Imperatori Constantinopolim transmittebant,& durauit dominium Græcorū usq; ad annos domini D. C C III. Aegyptij uero nequeuntes pati dominiū Græcorum,à quibus mirabiliter grauabantur, reddiderunt se Saracenis,& elegerunt dominum super eos,quendam de progenie Mahumeti,quem uocauerunt Caliph,& tenuerūt isti dominium Aegypti,annis cccxlvij. Postea uero amiserunt dominiū,& Medi,qui Cordins uulgariter appellantur,dominium occupauerūt, sicut clarius inferius exprimetur.Anno dñi M. L III. bonæ memoriæ Amanricus rex Hierosolymitanus cum omnibus Christianis quos potuit congregare,ingressus fuit terram Aegypti, & plures acquisiuit ciuitates & uillas. Caliphus uero uidens,quod nō poterat resistere Christianis,misit nuntios ad soldanum Halappi, implorans subsidiū ab eodē, unde Soldanus Halappi,qui sectam sequebatur Caliphi,misit ad subsidiū Caliphi quendam suum ducem,qui uocabatur Xaracon cū magna copia armatorum,qui tantum fecerunt,quod de regno Aegypti fugauerūt Christianos,& recuperauerūt terras quas occupauerant Christiani.Post hæc quidem accidit,ut uideret terram Aegypti diuitijs opulentam,& Caliphi potētiam quasi nullam,ad illius terræ dominium aspirauit:unde cepit Caliphū personaliter,& illum carceri mācipauit,& regnum Aegypti inuasit uiriliter, & ipsum dominio suo subdidit,& constituit se dominū & Soldanū.Iste Xaracon fuit de regno Medorum,de natione Corasminorū, & fuit de natione sua primus dominus in Aegypto.Post obitum uero Xaracon ,successit sibi in dominio quidam filius suus nomine Soladinus,& tantum creuit potentia istius Soladini,ut ipse regem Hierosolymitarum & Christianorum potētiam debellarit,& ceperit uiolenter sanctā ciuitatem Hierosolymitanam , & & alias plures terras. Et post obitum istius Soladini fratres sui & nepotes successiue Aegypti dominiū tenuerūt usq; ad tempus cuiusdā Soldani,qui uocatus fuit Melecsala .Iste Melecsala dominabatur in Aegypto tempore illo,quo Tartari subiugauerunt regnum Cumanorum.Et audiens qualiter Tartari pro modico pretio uendebant Cumanos quos ceperant, misit cum magna summa pecuniæ per mare mercatores,et fecit emi de iunioribus Cumanis in maxima quātitate,qui fuerunt deportati in Aegyptum.Melecsala

multum

multum dilexit Cumanos quos emerat, & ipsos fecit cum magna diligẽtia enutriri, & in arte equitandi, sagittandi, & arma tractandi illos instruxit, & magnam gerens fiduciam penes seipsos detinuit, quodammodo omnes alios elongando. Et eo tempore quo B. Ludouicus Rex Francorum bonæ memoriæ transfretauit, & Christiani nominis amore fuit carceribus mãcipatus, prænominati serui empticij Cumani intefecerunt Melecsala eorum dominum & Soldanum, & constituerunt eorum dominum quẽdam ex ipsis nomine Turquinianum. Et ob hanc causam rex Franciæ & frater suus qui Saracenorum carceribus trudebantur, fuerunt redempti & facilius liberari, & hoc modo cœperunt prædicti Cumani in Ægypto primitus dominari, & uocatur ista progenies Cumanorum in partibus orientis Caphac. Post paucos uero dies quidam alius ex prædictis Cumanis nomine Cathos, prædictum Turquinianũ gladio iugulauit, & fecit se dominum & Soldanum, & uocatus fuit Melecmees, & iste Melecmees debellauit Guiboga capitaneum Tartarorum, quos in custodia regni Syriæ dimiserat Haolonus. Quumq; Melecmees ad Ægyptũ rediret quidam alius Cumanus nomine Bendecar, & ipsum interfecit in uia, & se constituit dominum & Soldanum, & fecit se uocare Melecdaer. Iste fuit sagacissimus, & in facto armorum strenuus atq; audax, suo tempore multum creuit Saracenorum potentia in Ægypto, & in regno Syriæ, & multas occupauit ciuitates & castra quas Christiani tenebant, & iste cepit nobilissimam ciuitatem Antiochię anno domini M. CCL XVIII. Et postmodum regno Armeniæ intulit multa damna. Tempore uero istius Soldani Melecdaer, transtulit se ad partes Siriæ rex angliæ bonæ memoriæ, dominus * quem Soldanus interficere cogitauit per quendam Assassinum, qui ipsum regem uulnerauit gladio uenerato, sed per dei misericordiam & per multos labores ad conualescentiam est deductus. Post hæc fuit idem Soldanus Melekdaer ueneno potatus, obijtq; in Damasco. Post obitum uero Melecdaer factus fuit Soldanus filius suus Melecsayt, sed confestim quidam alius Cumanus nomine Elsi, deiecit ipsum de sede, & constituens seipsum dominum & Soldanum, illum fugauit extra regnum Ægypti. Prædictus Soldanus Elsi ciuitatem Tripolitanam obsedit anno domini M. CCL XXXIX. & uiolenter occupauit eandem.

Rex Francorum in carcerem coniectus

De ciuitate Acon, qualiterà Christianis sit amissa, Cap. LIII.

ANno uero sequenti prædictus Soldanus Elsi congregauit undiq; posse suum, & egressus fuit de Aegypto, intendens obsidere ciuitatem Acon, & dum in quodam amœno loco requiesceret quadam die, per quendã seruũ suum, quem totius exercitus sui constituerat ducem et rectorem, fuit ueneno potatus: qui dum crederet dominium usurpare, fuit continuo per alios frustatim cæsus, et factus fuit Soldanus filius Elsi, qui uocatus fuit Melataffaraff, et ille fuit qui cepit nobilẽ ciuitatẽ Acon, Anno domini M. CC XCI. Postquam

R uero

uero prædictus Soldanus Melataſſeraff redijt in Ægyptum, & quadam die iuiſſet uenatum, per quendā ſeruum ſuū fuit in nemore interfectus, qui dum crederet ſe ſuturum Soldanū, fuit ſtatim ab alijs detruncatus. Poſtea uero fecerunt dominum ac Soldanum illum, qui hodie eſt Soldanus, qui uocatur Melecnaſer, qui fuit frater Melataſſeraff ſuperius nominati. Et quia iſte Melecnaſer erat ualde iuuenis, datus fuit ſibi baiulus & tutor quidē nomine Guiboga, q fuit Tartarus natiōe, et fuerat ſeruus emptitius patris ſui. Iſte Guiboga uſurpauit dominium, & Soldanum iuuenem poſuit in quodā caſtro Crac de Mō real, eidem faciens neceſſaria miniſtrari. Iſte Guiboga fecit ſe appellari Melechadel. Tēpore uero iſtius Guiboga, fuit in regno Aegypti tāta rerū uictualiū caritudo, quod omnes Saraceni fame defeciſſent & penuria, ſicut canes, niſi forte aliqui fuiſſent Chriſtiani, qui eiſdem multa uictualia detulerant cupiditate lucrandi. Poſt hæc autem Guiboga prædictus, qui fecerat ſe Soldanum, intellectis rumoribus de aduentu Tartarorum, congregauit exercitum ſuum, & uenit ad regnum Syriæ, ut terras à Tartaris tueretur. Iſte Guiboga honorabat & diligebat multum homines ſuæ nationis, unde Cumani per inuidiam ſibi dominium abſtulerunt, & fecerunt Soldanum quendam ex ipſis nomine Lachim, & iſte fecit ſe nominare Melecnaſer. Iſte Lachim noluit deſtruere Guiboga, qui eius extiterat ſocius & amicus, imò dedit ſibi dominium cuiuſdam terræ, quæ uocatur Sarſac, & ciuitatem Hamac: inhibuit tamen ſibi, ne ſtaret in regno Aegypti. Præfatus uero Soldanus Lachim ſtetit in caſtro Cayri per triennium, nec fuit auſus inde exire præ timore ſuorum, niſi forte quadam die quo deſcendit ad planiciem cauſa ludendi, & tunc equus cecidit ſub eo, & fractū fuit crus eius. Finaliter cum luderet ad ludum Scachorū, quidam ex ſeruis illius arripuit enſem Soldani, & percuſſit eum in capite & occidit, ſed interfector fuit ab alijs continuo detruncatus. Poſt hæc fuerūt in magna diſcordia Saraceni de Soldano & domino eligendo. Demum uero poſuerunt in ſede dominij Melecnaſer iuuenem ſuperius nominatum, quem Guiboga poſuerat in caſtro montis regalis, ut ſuperius eſt expreſſum. Et iſte Melecnaſer eſt ille Soldanus, quem Caſanus debellauit in campo, & qui regnat hodie in Aegypto. Parcatur mihi, ſi prolixius quàm deceret, uerbum tenui de Cumanis, qui ſunt ſerui empti & uenditi, & de Soldano tum eorum natione, qui ſæpius inter ſe occiduntur. Nam hoc feci, ut clarius demonſtrarem, qualiter non poſſunt ſtare longo tempore, qui talem aduerſitatem incurrāt, quod non poſſent egredi de Aegypto, nec ad partes alias cum exercitu ſe transferre.

Mons regalis uulgo Crac

De ſitu & conditione regni Aegypti, Caput, LIIII.

REgnum Aegypti eſt ualde locuples & amœnū, lōgitudo eius per quindecim dietas extenditur, & per tres ſolummodo latitudo. Iſtud regnum eſt quaſi inſula à tribus partibus deſerto & ſabulū circūdatum, & ex alia parte habet mare Græciæ. Ex parte orientis uicinum eſt regno Syriæ magis quàm

alteri

alteri terræ: ueruntamẽ inter unum regnum & aliud est iter octo dierum, semper per sabulum incedendo. Ex parte occidentis habet quandam prouinciã Barbariæ, quæ uocatur Bartat, sed inter unam terram & aliam, est desertum quindecim dietarum. Ex parte uero meridiei est regnum Nubianorum, qui sunt Christiani, & sunt nigri sicut pix propter solis æstum, & inter unam terram & aliam est desertum Aranæ duodecim dietarum. In regno Aegypti sunt quinq; prouinciæ, prima & maior nominatur Sayt, alia Demesor, tertia Alexandria, quarta Resint, & ista quidem est insula, & fluminibus circundata. Quinta uero dicitur Damiata. Maior ciuitas regni Aegypti uocatur Chayre, & est ualde magna ciuitas & diuitijs repleta, & ibi prope est quædam alia antiqua ciuitas, quæ uocatur Meser, & illæ duæ ciuitates situm habent supra litora fluminis, quod labitur per medium Aegypti, quod uocatur Nilus, & in Biblia Geon nominatur. Istud flumen est utilius flumen quod ualeat reperiri: irrigat enim omnes terras per quas labitur, & illas facit fertiles & ameœnas: per istud flumen potest uenire nauigium, quod ualde est profundum, abundantiam habet bonorum piscium, & posset per omnia commendari, nisi esset quod quædam animalia residen in eodem, quæ ad similitudinem sunt draconis, & deuorant equos & homines, & alia quæcunque animalia in flumine si illa inueniant, & etiam super ripam, & ista animalia Cocatrix uulgariter appellantur. Istud flumen semel crescit in anno, & incipit crescere à mediete mensis Augusti, usque ad festum B. Michaelis, quotidie augmentando: & quando est in perfecto augmento, tunc homines primo dimittunt aquas discurrere per meatus & riuulos ordinatos, & omnes terræ fructiferæ irrigantur, & xl. diebus stat aqua supra faciem terræ: deinde incipit decrescere & siccari, postea semina seminantur, & crescunt solummodo per irrigationem fluminis, quia in partibus illis non pluit, ita quod uix hyems cognoscitur ab æstate. Insuper habitatores terræ Aegypti posuerunt quandam columnam marmoream in medio fluminis ante ciuitatem Meser, et in illa columna fecerunt signa, et quando flumen crescit usque ad perfectum augmentum, respiciunt illa signa columnæ, et si aqua creuerit usq; ad summum signũ, tunc sciũt se habere fructuum ubertatẽ, si uero minus creuerit, sciunt per illa signa, quod contrarium debeat euenire, et secundum hoc pretia rerum imponunt. Aqua ipsius fluminis est sanissima ad bibendum. In regno Aegypti sunt duo portus maris, uidelicet Alexandria et Damiata: ciuitas Alexandriæ est bene munita, et circundata muris fortissimis. Aquam uero quam bibunt ciues Alexandriæ, uenire faciunt de flumine Nili, per quendam meatum subterraneum et occultum, et implent multas cisternas quas habent in ciuitate ordinatas. Aliam uero aquam non habent, de qua possent bibere præter illam, unde si auferretur ciuibus illa aqua fluminis, non possent diutius permanere. Altera uero ciuitas Alexandriæ esset difficilis ad expugnandum uiolenter: ciuitas

Nubianî

גיחון

Nili descriptio Hebraice,

Crocodili

Damiatæ sita est super flumine Nili, & antiquitus fuit circunuallata ambitu murorum, sed capta fuit bis per Christianos, semel uidelicet per regem Hierosolymitanum, & alios Christianos partium orientis, & alia uice per B. Ludouicum regem Franciæ, pro cuius redemptione Saracenis fuit postmodum restituta, unde diruerunt illam Saraceni, & transposuerunt illam longe à flumine & à mari, nec ibi fecerunt muros, siue alia munimenta, & uocant terram illam nouam Damiatam: uetus uero Damiata est sine habitatione totaliter derelicta. De portubus uero Alexādriæ & Damiatæ, Soldanus recipit magnos reditus à mercatoribus, & alijs multis modis. Terra Ægypti dat omnium frugū & fructuum ubertatem, & optimam chacharam in maxima quantitate: uinū modicum, tamen bonum, & odoriferum ualde. Saraceni non audent uinum bibere, quia eis inhibitum est lege. Carnes crastinas, hœdinas, gallinaceas, & uolatilia satis habent, modicum de bouinis, tamen camelos comedunt loco boum. In regno Aegypti degunt simul cum Saracenis quidam Christiani, qui uocantur Rapti. Ritum tenent Iacobitarum, & multas habent in illis partibus Abbatias, quas libere tenent, & sine censu, & illi sunt antiquiores habitatores terræ Aegypti. Nam Saraceni ibi habitare cœperunt postquam illius terræ dominium occupauerunt. Res uero quæ deficiunt in Aegypto, quibus maxime indigent Saraceni, nec alias habere possunt, nisi ab extraneis partibus deferantur, sunt ligna, pix ferrum, sclaui, & serui empti, de quibus eorum exercitus roboratur, & oportet quod prædictæ res deportentur per mare, & sine ipsis stare non possunt. In toto regno Aegypti non est ciuitas siue castrum, seu alia terra munita murorum ambitu, præter ciuitatem Alexādriæ, quæ fortis est, & præter castrum Chayre, quod posset absque difficultate maxima expugnari, & in illo castro Chayre commoratur Soldanus. Tota terra Aegypti per exercitum militum defenditur & tuetur. Prima igitur die qua exercitus Aegypti debellatus, & equitum potentia conquassata, tota illa terra subiugaretur absq; resistentia alicuius.

De tempore competenti, mouendi bellum contra filios Ismaël, Caput LV.

POstquam rationabiliter ostendimus iustā causam quam Christiani habent mouendi guerram contra perfidos Saracenos, & sufficiēter diximus de potentia sacræ Romanæ ecclesiæ, tractauimus etiam de conditione & statu regnorum Aegypti & Syriæ, ac de posse Soldani & gentis suæ: ultimo restat aliquid dicere de tempore competenti: breuiter dico ergo, quoniam merito possumus dicere uerbum istud, Ecce nunc tempus acceptabile, nunc tempus salutis: nam nunc est uere acceptabile tempus impertiendi subsidium terræ sanctæ, quæ diutius iacuit à perfidis canibus lacerata. Nunc est acceptabile tempus, quo corda fidelium debent succendi ad passagium terræ sanctæ, ut de manibus inimicorum eruatur sanctum sepulchrum domini, origo & funda

fundamenta spei nostræ: nec recolimus habuisse tempus tam acceptabile tã/ q; salubre, temporibus retroactis, sicut deus omnipotens nunc per suam mi/ sericordiam multis indicijs demonstrauit. Primo enim concessit nobis omni/ potens & misericors deus pastores, & patrem sanctissimum, qui postquam se dit in sede pontificatus, prouisione diuina, toto mentis affectu, diu noctuq; anxie cogitauit, qualiter terræ sanctæ subsidium ualeat impertiri, qualiter se/ pulchrum domini debeat liberari à seruitute inimicorum blasphemantium nomen Christi: unde firmiter est credendum. quod deus suos misericordes oculos conuertendo, sibi in terris constituit summum uidelicet pontificem sanctissimum patrem nostrum, cuius tempore acceptabili, diuina fauente clementia, sancta ciuitas Hierusalem sub iugo seruitutis Mahumeti diutius iam detenta, proculdubio erepta, reducetur ad pristinam libertatem. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, quo adeo firmiter demon/ stratur, quod terra sancta debeat liberari de potentia inimicorum. Nam per gratiam Iesu Christi omnes reges & principes Christiani, & Respublicæ in/ ter se sunt in statu pacifico & quieto, nec aliqua procella odij uel scandali per/ turbantur, sicut olim fieri consueuit. Vnde deus omnipotens hoc nobis de/ monstrat, uolens terræ sanctæ misericorditer opitulari. Præterea omnes Chri/ stiani diuersarum partium & regnorum, fide ac deuotione accensi parati sunt, tam humeris quàm cordibus figere signum crucis, & ad terræ sanctæ subsidi/ um transfretare, non parcendo laboribus, nec expensis, & pro nomine Iesu Christi exponere se & sua uiriliter & feruenter. Ecce nunc tempus acceptabi/ le, quod Christianis à domino demonstratur. Nam potentia inimicorum fi/ dei Christianæ, est ad præsens mirabiliter diminuta: tum propter guerras Tar tarorum, cum quibus nuper bellando passi fuerunt conflictum, in quo Sara cenorum innumerabilis cecidit multitudo, quæ nondum potuit restaurari. Tum propterea, quod ille Soldanus, qui regnat hodie in Aegypto, est ho/ mo nullius ualoris, & nullius penitus bonitatis. Est etiam alius, quia omnes principes & Soldani Saracenorum. qui consueuerunt impertiri subsidium & iuuamen Soldano Aegypti tempore opportuno, totaliter defecerunt per po/ tentiam Tartarorum, quod non remansit nisi unus, qui dicebatur Soldanus Meredini, cuius etiam posse & dominia redacta sunt sub seruitute & potentia Tartarorum, & ipse personaliter est detentus: unde his temporibus absque magno discrimine & labore poterit recuperari terra sancta, & acquiri regnum Syriæ & Aegypti, ac totaliter destrui ac confundi potentia inimicorum impi/ orum, facilius per gratiam Iesu Christi, quàm fieri potuisset multis tempo/ ribus iam elapsis: Ecce nunc tempus acceptabile Christicolis à domino de/ monstratum. Nam Tartari offerent se paratos, Christianis dare subsidium & iuuamen toto posse contra perfidos Saracenos: & ob hanc causam rex Tartarorum Carbanda speciales nuntios destinauit, qui fratris sui Casani

uestigijs inhærendo, offert se exponere libentissime posse suum ad subuersionem, & totalem destructionem inimicorum nominis Iesu Christi. Et tempore quidem isto, præcipue cum auxilio Tartarorum terra sancta recuperari posset, & regnum Aegypti absq; magno discrimine faciliter subiugari. Deceret igitur Christianos dare subsidium terræ sanctæ, & absque tarditate. Nam mora ad se trahit magnum periculum & discrimẽ, uidelicet, ne forte, quod absit, Carbanda Christianorum amicus deficiat, & loco eius resurgat pessimus inimicus, & qui forte adhæreret sectæ & fidei Mahumeti, & per consequens cum Saracenis unanimis deueniret, & hoc posset Christianis ad maximum grauamen & periculum redundare.

De prosperitatibus, & aduersitatibus inimicorum fidei Christianæ, Caput LVI.

AD honorem igitur dei & domini nostri Iesu Christi, de cuius misericordia meum spero supplere defectum: Dico quod ad acquirendam terram sanctam cum minore periculo & labore, oportet quod Christiani terram sanctã ingrediantur, & posse inimicorum inuadant, eo tempore, quo inimici uexari aduersitate aliqua dignoscantur. Nam si prosperitatis inimicorum tempore Christiani hoc facere attentarent, non sine labore maximo & periculis possent perficere uota sua. Quæ uero sit inimicorum fidei Christianæ aduersitas, quæ uero sit prosperitas, breuiter enarrabo. In his quidem consistit prosperitas eorundem, quando uidelicet inimici habent dominum & Soldanum strenuum & sagacem, talem qui cauere sciat & possit à fraudibus suæ gentis, & absque pauore rebellionis & perditionis suum possit dominium regere & tenere. Item, quando inimici in requie, absq; guerrarum uexatione Tartarorum, uel aliorum longo tempore perstiterunt. Item, quando in regnis Syriæ & Aegypti frugum fertilitas est abundans. Item, quando per mare, & per terram uiæ secure patent, & in eis absque contradictione cuiusquam res necessariæ abundanter ab extraneis partibus deferuntur. Item, quando treugas habent cum Nubianis & Beduinis deserti Aegypti, nec ab eis modo aliquo infestantur. Insuper quando Turquiniani & Beduini, qui degunt in regnis Syriæ & Aegypti, fideliter obediunt Saracenis. Ex his enim prosperitatibus in tantum inimicorum potentia roboratur, quod non possent de facili subiugari. Sed econuerso, aduersitates possent inimicis accidere multis modis, quando uidelicet infideles suum perimunt dominum & Soldanum, & hoc sæpe & sæpius faciunt & fecerunt. Nam postquam illa Cumanorum progenies cœpit dominari in Aegypto, sicut superius enarratur, nouem fuerũt Soldani, & domini ordinati: & de nouem eorum dominis & Soldanis, qui fuerunt in Aegypto, usq; ad præsens tempus, quatuor fuerunt diro gladio interempti Turquiniani, Cothos, Melec, Asserat et Lachinus, et duo potati uenemo mortifero Benedeclar uidelicet, et Elsinus, Alij, Meleckslayt et Guiboga, uiriliter

uiriliter exultauerunt: & iſte Soldanus Melecnaſer, qui regnat hodie in Ægypto, extitit ſemel pulſus, & adhuc ſtat in ſuſpendio uita ſua, finem ſui peſſimū expectando. Item, alia inimicis poteſt aduerſitas euenire, uidelicet, quando flumen Nili non creſcit, ita quod terras Ægypti poſſet, ut conuenit, irrigare, quoniam tunc famem & penuriam patiuntur: & hoc eis quod accidit, non eſt diu: fame enim & inopia tunc periſſent Chriſtianæ fidei inimici, & regnum Ægypti totaliter dereliquiſſent, niſi forent cupidi Chriſtiani, qui eis portauerunt uictualia abundanter, Tunc etiam propter defectum uictualium milites Ægypti efficiuntur pauperes & mendici, & ipſos oporteret equos & arma uendere, & famlias minuere propter famem, & ſic non poſſent per conſequens recedere de Aegypto. Milites enim Aegypti talis conditionis exiſtunt, quod quando uolunt egredi de regno Aegypti, & ad partes alias ſe transferre, oportet quod pro octo dietis omnia neceſſaria ſecum ferant, quia in itinere octo dierum nihil penitus inuenirent, quum ſit totum ſabulum, quod incedunt: unde ſi militi deficiat unus equus uel camelus, non poſſet ſe à prouincia elongare, & ob hanc cauſam Soldanus Aegypti taliter impeditur, quod non poſſet ad regnum Syriæ ſe transferre. Item, quando inimici diutius guerra aliqua uexarentur. Item, magna aduerſitas eſſet inimicis, & multipliciter tædioſa, ſi per mare eis uiæ taliter artarentur, quod res quibus carent, & quibus magis indigent ad ſuſtentationem, eorum exercitus non haberent, ſicut ligna, pix, ferrum, ſeruos emptos, de quibus reficiunt eorum exercitum & augmentant, & alias res quamplures, quas habere non poſſent, niſi ab extraneis partibus portarentur, & ſine illis ſtare diutius non ualerent. Item, quando Nubiani mouerent inimicis guerram, uel etiam Beduini: per hanc enim guerram potentia inimicorum poſſet taliter impediri, quod ad defendendum regnum Syriæ de Aegypto egredi non ualerent. Item, quando terra Syriæ deficeret in redditibus per temperiem temporis, uel propter guerras Tartarorum, uel alio quoquo modo. Nam ſi in regno Syriæ deficerent uictualia, ita quod exercitus Soldani copiam non haberet, non poſſet in regno Syriæ commorari. Nam ab Aegypto ſiue alia regione nullum poteſt ad regnum Syriæ deportari, unde inimici non poſſent recedere de Aegypto. Quandocunque ergo inimici ab una quauis aduerſitatum prædictarum uexantur, ſine dubio eſſent taliter impediti, quod ad defendendum regnum Syriæ, de Aegypto recedere non ualerent: unde Chriſtiani regnum Hieroſolymitanum faciliter occuparent, & poſſent ciuitates & caſtra diruta reædificare abſque contradictione cuiuſpiam, & interea ſe taliter præmunirent, quod potentiam inimicorum poſtmodum non timerent.

De primo paſſagio terræ ſanctæ Caput LVII.

PRoſperitatibus & aduerſitatibus inimicorū nō ſine cauſa rationali ſuperius enarratis, de initio paſſagij effudi, iuxta meæ paruitatis notitiā deuote

& fideliter aliqua explicabo, ad correctionem tamen uestræ sanctiss. sanctitatis. Mihi ergo uideretur pro maiori securitate & commodo passagij generalis, quod prius præmitterentur aliquæ copiæ militum & peditum armatorum, ad prætendendam & cognoscendam potentiam inimici, cuius copiæ quantitatē sufficientem esse iudico in præsenti mille equitum, decem galearum, & trium millium militum peditum armatorum: super his etiam legatus à se de passagio miteretur, & capitaneus strenuus & fidelis, qui ipsos omnes regerent & foueret, & feliciter cum eis, dante domino, tranfretarent iuxta eorum discretionem & prouidentiam, in insulam Cypri, aut ad regnum Armeniæ applicarēt, deinde absque moræ dispendio ex parte legati, & capitanei ipsius armamenti, per consilium & iuuamen regis Armeniæ, nuntij mitterentur ad Carbanda dominum Tartarorum: duo inter cætera requirendo, unum uidelicet, quod per totam terram sui dominij faceret inhiberi, ne mercationes seu uictualia siue animalia ad inimicos portarentur. Aliud, quod mittere uellet suorum militum quantitatem in confines Meleti, qui prope terras inimicorum figerent castra sua, & terras Halappi sæpius prædarentur, circumcirca quotidie deuastando. Nostri quoq; peregrini cum fidelibus regis Armeniæ atque Cypri, Saracenis guerram mouerent, & tā per terram quam per mare, impugnarent uiriliter inimicos, & præcipue conarentur taliter maritima custodire, quod inimicis nihil penitus portaretur. Possent insuper nostri Christiani à nostra insula præmuniri, quæ quidem insula in loco competenti & utili noscitur esse sita, pro commodo galearum. Exinde possent Christiani inimicis inferre non modica detrimenta. Veruntamen modum incipiendi guerram, & terras inimicorum inuadendi, ad præsens dicere prætermitto, quoniam iuxta inmicorum conditionem & statum oportet consilium mutari, & operari consilio sapientum, qui præsentes his negotijs intererunt. Commoda uero, quæ de isto primo scilicet paruo passagio consequi poterunt, dante domino, Christiani, inferius breuiter describentur.

De commodis primi passagij. Caput LVIII.

PRimum igitur cōmodum esset istud, primū passagium poterit taliter ordinari, cum auxilio aliorum fideliū partiū orientis, uel etiam Tartarorū, quod nulla dabitur requies inimicis, & incurrere poterunt damna plurima, & etiam detrimenta. Nam si per Christianos & Tartaros guerra moueatur Soldano Aegypti, per terram & per mare, ut superius est expressum, ad defensionem terrarum suarum, Soldanus compelleretur transmittere gentem suā, ut tā terras illas quæ mari sunt propinquæ, quàm alias quæ possent inuadi, faciat custodiri. Si ergo moueatur guerra per Tartaros & Christianos in prædictis partibus Meleti, inde Babyloniæ usque ad ciuitatem Halappi, quæ distat per xxv. dietas, oportebit inimicos uenire ut terras tueantur, & Christianis & Tartaris se opponant. Et illi qui pro isto seruitio transmittentur post modicū

temporis

temporis ſpatium erunt taliter fatigati, affecti tædio, equis & expenſis etiam denudati, quod nullatenus ibidem poterũt diutius commorari, multis ratio-nibus atq; cauſis, quas exprimere ſeriatim eſſet forſitan tædioſum: unde rede untibus primis ad propria, alij ad terræ cuſtodiam mitterentur: & in tribus uel quatuor mutationibus ſic peractis, inimici prædarentur, uacuarentur expẽ ſis, & damna incurrerent infinita. Per primum paſſagium inimici poſſunt plu rimum infeſtari, uidelicet quod ſi cum armamento decem galearum paſſa-gij, & alias quæ armari poterunt in regnis Armeniæ atq; Cypri, terræ Sarace-norum poſitæ, prope mare uiriliter inuadantur, de facili poterunt deuaſtari, & bonis omnibus ſpoliari, & Chriſtiani cum galeis ad inſulam Anteraden-ſem poſſent ſoſpites remeare. Vnde oportet Soldanum de Babylonia cum to to ſuo poſſe ad regnum Syriæ ſe transferre, ut ſufficientem habere poſſet co piam armatorum, per quos daret ſubſidium omnibus terris, quæ prope ma-ris litora ſitum habent. Egreſſio quidem Soldani de Aegypto, cauſa uenien di ad regnum Syriæ, eidem eſſet periculoſa, & plurimum damnoſa. Periculo-ſa, propter dolum & proditionem ſuæ gentis. Tædioſa, quia ſæpius poſſet à fidelibus Chriſticolis infeſtari. Damnoſa, quia ſuum ærarium conſumeret & uaſtaret. Vix enim crederetur, ſi dicerem ſummam theſauri quam Soldanũ & gentem ſuam oportet expendere, quotieſcunq; egreditur de Aegypto. Item per prædictas galeas portus inimicorum & omnes uiæ maris poterunt taliter coartari, quod inimici non poterunt habere quicquam de rebus illis, præcipue quibus magis indigent, & ſine quibus diutius ſtare non poſſent, ſicut ferrũ, ligna, pix, & ſerui empti & alia, ſine quibus non poſſent eorum exercitum ſu-ſtentare, nec iſta habere poſſunt, niſi per mare ab extraneis partibus deferan tur. Præterea inimici amitterent redditus portuum maris, qui excedunt pecu niæ magnam ſummam. Item, ſi inimici aduerſitate aliqua turbarentur, per quam impedirentur taliter, quod de regno Ægypti egredi non ualerent, nec terris Syriæ præſtare iuuamen, tunc enim Chriſtianis primi paſſagij cum au-xilio aliarum partium orientis ſufficientes eſſent ad reædificandam ciuitatem Tripolis. Sunt enim in monte Libani Chriſtiani degentes ſagittarij, pedites ualde boni circa xl. millia uirorum, qui libenter ſubſidium & iuuamen impẽ-derent peregrinis, qui multoties fuerunt Soldano rebelles, & Saracenis dam-na plurima intulerunt. Et poſtq̃ ciuitas Tripolis eſſet reædificata, Chriſtiani poſſent illam defendere & tenere uſq; ad aduentum paſſagij generalis, & per conſequens poſſent totum comitatum Tripolis occupare, & hoc cederet ad magnum commodum Chriſtianorum generalis paſſagij, quia inuenirent ibi portum paratum, ubi poſſent commode applicare. Item, ſi Tartari acqui rerent regnum Syriæ, & per conſequens terram ſanctam, Chriſtiani primi paſſagij inuenirentur parati recipere ciuitates & caſtra, ut Tartaris eas mu-nirent & tenerent. Nam ego qui ſatis bene noui Tartarorum modum, credo

firmiter

firmiter quod Tartari libenter terras quas acquirerent, custodiẽdas & tenendas traderent Christianis libere & quiete, & absque censu, seu aliqua seruitute. Nam propter æstum in illis regionibus Tartari nullatenus habitarent, unde gratum esset eis plurimum & acceptũ, quòd Christiani illas terras caperẽt & tenerent: non enim præliantur Tartari cum Soldano Aegypti, ut terras occupent & acquirant, quum tota Asia eorum dominio sit subiecta: sed ideo quòd Soldanus semper eorum extitit inimicus, & plura eis intulit grauamina, præcipue quando habuerunt guerram cum Tartaris conuicinis, unde ad omnia prædicta negotia inchoanda satis credo sufficere quantitatem superius nominatam, uidelicet millia militum, decem galearum, & trium millium peditum bellatorum. Et uidetur mihi quod in his principijs plura non operarentur plures, etiamsi totidem adderentur, & expensas plurimum augmẽtarent. Præterea de isto primo passagio, alia duo commoda sequi possũt. Nam postquam peregrini primi passagij per spatium temporis stetissent in partibus Syrianis, & uidissent conditionẽ prouinciæ, & nouissent potentiam inimici, & modum etiam præliandi, instruere possent cõsocios, uenientes passagio generali. Item, posito quòd Tartari propter guerras, quas forsitan haberent cum Tartaris conuicinis, non possent aut uellent Christianis subsidium impertiri, & quod Soldanus in sua prosperitate persisteret, & ita quod laborio sum esset nimium eruere terram sanctam de manibus paganorũ. Reuerenda S.V. conditione terræ sanctæ plenius intellecta, uisa etiam & cognita potentia passagij generalis, posset melius discernere quid super his fieri expediret, utrũ uidelicet transfretare deberet passagium generale, an deceret tempus magis congruum expectare, & sic possent multa incumbentia discrimina euitari. Insuper si mihi uenia tribuatur, audeo dicere duo uerba, unum uidelicet, quod S.P.V. scribere dignaretur regi Georgianorum qui sunt Christiani, & terræ sanctæ peregrinationibus deuotiores quàm aliæ nationes, mãdantes quod peregrinis darent subsidium & iuuamen, credo firmiter, quod ob reuerentiam domini nostri Iesu Christi, & uestræ etiam sanctitatis, libẽter & deuote uestrũ studerent adimplere mandatum, sunt enim, ut diximus, deuotissimi Christiani, & sunt potentes, & multi atque strenui bellatores, & regno Armeniæ quodammodo sunt uicini. Aliud, quod S.P.V. dignaretur etiam scribere regi Nubianorum, qui per B. Thomam apostolum ad fidem Christi in Aethiopia sunt conuersi, mandantes quod Soldano Aegyptij guerram mouere debeãt, & posse suum impediant & infestent. Credo etiam firmiter quod illi Nubiani ob amorem domini nostri Iesu Christi, & ob reuerentiam V.S. terram Aegypti Soldani inuadere conabuntur, Soldano & genti suæ damna & impedimenta plurima inferendo. Et istæ literæ de mandato V. S. procedentes, mandari poterunt regi Armeniæ, qui ipsas faceret transferri eorũ idiomate, & per bonos nũtios destinabit. Hucusq; deuotissime & fideliter reseraui ea, quæ

parua

parua mea notitia sentiebat, super initio passagij & subsidij terræ sanctæ. Nũc uero S. V. obediendo mandatis, ad generale passagium me conuerto, de his quæ expediunt aliqua loquuturus ad correctionem semper S.P.V.

De passagio generali, Caput LIX.

GEnerale passagium per tres uias potest arripere iter suum, per uiam uidelicet Barbariæ. Sed de ista uia consulendum relinquo illis, qui statum & conditionem nouerunt illius regionis. Item per uiam Constantinopolitanam, per illam uidelicet, quam tenuit dux Godefredus de Bolicino, & alij illius terræ peregrini. Et per hanc uiam passagium generale usque ad ciuitatem Constantinopolitanã secure, ut credimus, posset ire. Vlterius nominatur per Turquiam uq; ad regnum Armeniæ procedendo: uia illa non est libera, nec absque discrimine peregrinis, propter Turquos qui in partibus illis degunt: posset tamen per Tartaros uia illa securari, & totaliter expediri. Possent insuper Tartari ordinare, ut peregrini de terra Turquiæ haberent uictualium copiam & equorum, etiam pretij competentis. Alia uero uia est per mare, quæ est omnibus manifesta: unde si per mare uoluerint incedere peregrini, oportebit quod in omnibus portubus eis marinæ naues parentur, & alia bona ligna sufficientia ad passagium transportandum: & oportet quod in termino præfixato, & tempore competenti omnes peregrini congregentur ad litora maris, parati naues incendere, & cum dei adiutorio faciliter transfretare: in Cyprum enim poterunt applicare peregrini, ut tam ipsis quàm eorum equis in itinere plurimum fatigatis, requies tribuatur. Postquam uero in Cyprum passagium incolume applicasset per dei gratiam, & per dies aliquos quieuisset, si primi passagij peregrini ciuitatem aliquam firmauissent in partibus Syrianis per breuem uiam, ad illam posset passagium se transferre. Et si forte primi passagij peregrini non firmassent ibi aliquod munimentum, oportebit passagium per regnum Armeniæ arripere iter suum, hoc modo uidelicet, quod peregrini in regno Cypri cum equis suis pacifice requiem sibi darent usque ad festum B. Michaëlis, ut infirmitas planiciei regni Armeniæ æstiuo tempore euitetur. Post uero festum prædictum ad regnum Armeniæ secure poterunt se transferre, & ibi inuenirent omnia necessaria affluenter. Verum tamen in ciuitate Tarsensi poterunt commodius permanere, quia ibi est abundantia aquarum & pabulorum, & tamen de regno Turquiæ, cui uicina est, quàm de regno Armeniæ, equos, uictualia, & omnia necessaria habere poterunt abundanter. Post hæc autem ueris tempore ueniente, passagium poterit per terram dirigere gressus suos, ad nobilem ciuitatem Antiochiæ, quæ distat à regno Armeniæ solummodo per dietam, & nauigium poterit per mare ad portum Antiochiæ applicare, ita quod exercitus terrestris maris nauigio appropinquabit. Obsessa igitur ciuitate Antiochiæ, quæ captiuabitur faciliter, deo dante, peregrini poterunt diebus pluribus requiescere in

eadem.

eadem, et inimicorum terras undiq; deprædari, ac interea scire et cognoscere in eadē. Sunt præterea in illa regione Christiani sagittarij ualde boni, qui sine dubio ad exercitum Christianorum uenirent, et multa possent passagio impertiri. Post hæc uero de Antiochia recedentes, peregrini poterunt incedere per litora maris uersus ciuitatē Lyciæ, et illa uia esset breuior et melior, et semper nauigium exercitui appropinquaret. Veruntamen prope castrum Margati in maris litore, est quidam transitus magnæ genti, plurimum tædiosus, quem quidē transitū si non haberent, possent absq; discrimine Antiochiā remeare, & incedere per uiam Fenich uersus Cæsaream, per litora cuiusdam fluminis ascendendo, quod flumen Kenel uulgariter appellatur, & per illam uiā inuenirent aquas & pascua, & terras inimicorum abūdantes frugibus, uictualibus, & alijs bonis, ex quibus Christiani prædas caperent, & exercitui necessaria ministrarent, & sic possent per uiam illam ire de Antiochia usq; ad ciuitatē Hamam, quæ est ciuitas opulenta, & per potentiam passagij cum auxilio dei faciliter caperetur. Et si forte Soldanus se opponeret Christianis resistēdo ne caperent ciuitatem, tunc Christiani in illo loco magnam haberent prærogatiuam si prælium iniretur. Et si per dei gratiam peregrini possent debellare Soldanum, nullam postmodum resistentiam inuenirent, unde recto tramite possent ire ad ciuitatem Damasci, quæ cum cæteris conditionibus libenter se redderet Christianis. Nam postq; ciues Damasci scirēt debellationem Soldani, resistendi audaciam non haberent, imò fauerent in omnibus Christianis, sicut fecerunt Haolono & Casano, qui Damasci dominium habuerunt absq; labore aliquo post debellationem Soldani. Et postquam Christiani occupassent Damascum, residuum regni faciliter obtinerent. Et si forte Soldanus prælium euitando nō ausus contra Christianorum potentiam belliger apparere, Christiani recedentes inde ad Tripolim possint ire, & ibidem in quatuor dierum spatio peruenirent, ibiq; etiam posset nauigiū applicare, unde posset Tripolitana ciuitas reparari, & magnum possent peregrini habere subsidiū & iuuamen, per Christianos qui in monte libano sunt degētes, & per hunc modū ciuitatem Tripolitanam acquirerent & tenerēt, deinde possent regnum Hierosolymitanum occupare, cum auxilio domini nostri Iesu Christi.

De societate Christianorum & Tartarorum, Cap. LX.

DE societate uero Christianorum & tartarorum, uidetur mihi, quod aliqua quantitas Tartarorum, uidelicet circa decem millia, possent multa cō ferre cōmoda Christianis per uias & itinera incedendo. Nā propter timorē Tartarorū Beduini, neq; Turquiniani essent ausi Christianorū exercitui appropinquare. Præterea uictualia & alia necessaria exercitui procurarent, & uendenda de longinquis partibus deferrent, & inde aliquid lucrarentur. Item per Tartaros posset inuestigari intentio & cōditio inimicorum, quia Tartari sunt agiles ad currendum itinera, bene sciunt unde possunt ingredi & egredi

ad eorum

ad eorum liberam uoluntatẽ: insuper ad inuadendum inimicos in campo, et ad insultandum ciuitates, castra, seu alia munimẽta Tartari necessarij & utiles esse possent, quia ad talia sunt ualde ingenioſi. Si uero Carbãda uel alius loco sui, ingrederetur Aegyptum cum magna multitudine Tartarorum, tũc eorum esset societas euitanda. Nam dominus Tartarorum non dignaretur sequi uoluntatem Christianorum, imò uellet quod Christiani suis parẽrent mandatis. Præterea Tartari sunt omnes equites, & ualde festinãter incedũt, unde Christianus exercitus eos sequi nõ posset propter peditum comitiua. Insuper Tartari habent talem modum, quia quando sunt debiliores, mirabiliter se reddunt obsequioſos, humiles, & deuotos. Quando uero sunt fortiores, ualde sunt austeri, tumidi & superbi, & non possent stare; quoniam debilioribus iniurias irrogarẽt, quod quidem Christiani nullatenus paterentur, unde posset per hoc materia scandali pullulare. Sed super his posset tale remedium adhiberi, uidelicet quod Tartari per uiam Damasci, sicut consueuerunt, incederent, & per partes illas occuparent, & Christiani ad regnum Hierosolymitanum dirigerent gressus suos. Et hoc modo inter Christianos & Tartaros concors amicitia per utrorumq; distantiam seruaretur, & facilius per duos quàm per unum totaliter destrueretur potentia inimicorum fidei Christianæ. Vnum insuper reducere audeo ad memotiam P. V. reuerendiſsimæ, uidelicet quod omnibus modis sagaciter occultetur intentio & consiliũ Christianorum, ita quod inimici ignorent Christianorum propoſitum atq; uelle. Nam quod Christiani noluerũt sua consilia præteritis temporibus occultare, multa dignoscunt incõmoda incurrisse: & econtra inimici propterea multa sibi incumbentia pericula euitarent, auferẽdo Christianis materiam adimplendi eorum uota diutius affectata. Et licet non ualeat occultari fama passagij generalis, quæ longe lateq; diffundetur per orbem, ad nullũ tamen potest cedere commodum inimicis, quia eis ab aliquo domino Saracenorũ non potest præstari subsidium quoquo modo. Et multis modis poterit euitari, ne Christianorum uoluntas uel propoſitum ad inimicorum notitiã deferatur, aliqua uidelicet uelle facere simulando. Illud uero quod Tartari nequeunt sua consilia occultare, ad magnum incommodum eis cessit. Nã Tartari talem modum obseruant, prima quidem luna Ianuarij consiliũ capiunt super his quæ intendunt facere anno futuro: unde si intendant mouere guerras Soldano Ægypti, scitur ab omnibus Saracenis, qui continuo Soldano significant ea quę Tartari ordinant, & ipse circa hoc conatur apponere remedia opportuna. Saraceni uero ualde bene faciũt, suum propoſitum occultando & hoc sæpius confert eis. Et hæc dicta sufficiant de passagio terræ sanctæ.

FINIS.

MATHIAE A MICHOV MEDICINAE DOCTORIS, ET CANONICI Cracouiensis Præfatio.

ICET multi fuerint qui orbem & partes eius descripserint, tamen utramq; Sarmatiã transiliẽtes, nihil fere de ea scripserũt, nisi quod quidam in genere de hac & illa mentionem fecerũt, sed adeo obscure, ut nihil certi hinc colligere possis, quibus figmenta multa & meras nugas immiscuerunt, dum ultra Sarmatiam ad oceanum Septentrionalẽ campos ponunt Elysios, ubi, scilicet, aura sit temperatissima, uita placidissima & perpetua, omni referta iucunditate: homines uero multorum seculorum confecti ætate & tædioso grauati senio, sponte sese in oceanum præcipitent, quo miseræ senectutis euadãt molestias. Scripserũt quoq; illic reperiri terræ nascentia ambrosia, succo prædulci & odore suaui, quibus homines quasi paradisi fructibus diu in uita conseruẽtur: itemq; terrã producere aurũ in magna copia, & nutrire griphones, aues horribiles raptu uiuentes, quæ equũ cum sessore in altum leuare queãt, atq; aurũ effodi & exportari prohibeant. Aiunt præterea illic solem & lunam, cęterasq; stellas perpetuo gyrantes & lucentes, dies temperatissimas & iucundissimas constituere. Verum hæc omnia conficta sunt, carentq; ueritate. Ponunt etiam moderni scriptores Tartarorum terribilem gentem indigenam esse Asianæ Sarmatiæ, & à seculo Scythiam, inhabitantem, quum tamen cõstet eam esse gentem nouã & aduenticiam, à partibus orientis mutatis sedibus, paulo plus ab hinc trecentis annis Asiæ Sarmatiam ingressam, antehac uero incognitam, quemadmodum ab initio huius libri indicabo. Sed & montes, Alanos, Hyperboreos & Riphęos in orbe terrarum uulgatissimos in illis Septentrionalibus regionibus affirmauerunt, ex quibus nominatissima flumina originem trahere dixerũt, nempe Tanaim, Borysthenem maiorem & minorem, atq; Volham ingentem fluuium: sed quum id à uero alienum sit, hodierna docente experientia, nõ sine causa reiscimus quidquid ueteres somniarunt de his montibus & fluminum originibus. Nam scimus & experientia didicimus prædicta tria flumina Volham, Tanaim & Borysthenem maiorẽ ex Moschouia originem ducere: minorẽ uero Borysthenem, quẽ Aristoteles Diaborysthenidem uocat, ex Russia superiori erumpere, & in maiorem Borysthenem transire. Montes autem Hiperboreos, Riphęos & Alanos scimus & uidimus illic non esse, nec dicta flumina ex eis, sed ex planicie terrę scaturire, id quod sequenti libro clarissime indicabimus, nihil nisi quod uerum scimus & experti sumus scripturi. Immutata quidem sunt prisca regionũ illarũ uocabula, id quod aliis quoq; accidit terris & habitationibus: sed nos ea intacta non præteribimus, indicaturi quid ueteres senserint, quibusq; usi sint uocabulis, et in quę hodie migrarint. Aperuit nobis rex Portugalliæ nauigationibus suis regiones Indicas & Aphricanas ad meridiem expositas, & rex Poloniæ, qui Tartaris & Moscouitis confinis est, indies patefacit nobis per militiam suam plagã Septentrionalem cum gentibus quæ ad oceanum Aquilonis sunt expositæ, & extenduntur in orientem.

MATHIAE A MICHOV

DE SARMATIA ASIANA ATQVE EVROPEA, LIBRI DVO.

De duabus Sarmatijs in genere, Caput I.

NTIQVIORES duas Sarmatias posuerũt, unam in Europa, alteram in Asia, sibĩ nuicem cohærentes & contiguas. In Europiana sunt regiones Russorũ seu Rutenorum, Lithuanorum, Moskorum & eis adiacentes, ab occidente flumine Vissæ, & ab oriente Tanai inclusæ: harum regionum gentes olim Getæ nuncupabantur. In Asiatica uero Sarmatia, nunc commorantur & degunt plura genera Tartarorum, à flumine Don seu Tanai ab occidente usq; ad mare Caspiũ ab oriente cõtenta. Horum imperia, genealogiæ, ritus & mores, latitudoq; terrarũ, flumina & circumcirca adiacentia in subscribendis explanabuntur.

De ortu & aduentu Tartarorum, Caput II.

ANno domini M. CC XI. apparuit grandis cometes in diebus mensis Maij, octodecim diebus durans, & supra Poloucos, Taniam ac Russiam gyrans, caudamq; in occasum porrigens, & aduentum Tartarorũ significans: unde sequenti anno gens Tartarorum in illam diem ignota, occiso ut fertur proprio rege Dauid, de submontibus Indiæ, confluxisq; pluribus nationibus Septentrionis ad Poloucos uenit. Polouci siquidem fuerunt gentes secundũ latus Septentrionale Euxini maris cõmanentes, ultra paludes Męotidis, quos alij Gothos appellant. Polouci autem lingua Rutenorũ sonant & intetpretant uenatici seu rapaces, quia sæpenumero inuadentes eos spoliabant, & bona ipsorũ rapiebant atq; abducebãt, quemadmodum & Tartari hisce temporibus faciunt. Itaq; Tartaris ingredientibus, terras Poloucorum, postularũt per ambasiatam, ipsos principes Rutenorũ, ut uniuersis copijs & potentijs se adiuuarent, quoniã par exitiũ & discrimen eos sicut & Poloucos expectaret. Superuenerunt autẽ & Tartarorũ nuntij denuntiantes ducibus Russiæ, ne immiscerent sese bello & adiutorio Poloucorum, sed potius exterminium eorũ tanq; aduersariorum procurarẽt. Russitæ uero immaturo usi consilio, nuntijs Tartarorũ comprehensis & occisis, perrexerũt exercitualiter Poloucis in adiutorium, terra mariq; uidelicet Mscislaus Romanouic cum militia Kiouien. Mscislaus Mscislauic cum militia Halicien. Item cæteri duces Russiæ Vlodimir, Rurikouicz: duces Cirneouien. & duces Smolnenses. Iunctiq; exercitui omniũ Poloucorum peruenerũt in Protolce, & abinde singuli ascensis equis, uenerunt duodecim statuis ad fluuium Kalcza, ubi iam Tartari castra metati fuerunt, & illico respirandi spatio non dato, Tartari in

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

eos irruerunt, & contritis ac diffugientibus Poloucis acies Rutenorum diſſi/ ciuntur. plurimaq; cæde peracta bini duces Mſciſlaus Kiouieñ. & Cirneo/ uieñ. captiuantur. Reliqui fugientes (abominabile dictu) à Poloucis ſocijs, per quorum terrã fugam maturabant trucidabantur. Equites quoq; propter equos, pedites propter ueſtes occidebantur, & in aquis ſuffocabantur. In illa ergo die Ruteni in peſſimum horrendumq; inciderunt periculum, quale in terris Ruſſiæ nunquam auditum eſt. Eaq; prima clades extitit quam Ruteni à Tartaris pertulerunt. Mſciſlaus autem Mſciſlauic Halicieñ. dux dum ad naues fugiendo peruenisſet, ſuperatis fluuijs perſequutionem Tartarorum ueritus naues abrumpi præcepit, abindeq; fugax in Halic pauore & trepida tione plenus peruenit. Vladimirus autem Rurikouic fuga & ipſe ſaluatus in Kiou perueniens, ſedem accepit Kiouieñ. Alia uero omnis multitudo Rute/ norũ dum ad naues fugiendo peruenisſet, & eas abruptas offendisſet, in mœ rorem uerſa, dum undas tranare non poſſet, fame contabeſcens illic conſum pta eſt præter paucos duces & aliquos eorum milites, qui in lembis fluuios traiecerũt. Præterea anno domini milleſimo ducentiſimo uigeſimo octauo, in maxima multitudine Tartari Ruſſiam ingredientes, uniuerſam terrã Re/ neſanſca uaſtauerunt, ducem occiderunt, ſenes & impuberes necauerunt, re/ liquam multitudinem in captiuitatem abduxerunt, caſtra incenderunt. Iterũ hyeme eiuſdem anni uenerũt Tartari in terram Suſdalorum, & ea uniuerſa uaſtata, ducem Georgium & filios eius, pluresq; alios Suſdalorum prin/ cipes interfecerunt, caſtrum Roſtou incenderunt, captiuos & prædã pro li bito abduxerunt. Sequenti quoq; anno in Smolnenſem & Cirnyeouieñ. re giones uenientes, eas crudeliſſima cæde nulli ætati parcentes peruaſtauerũt, caſtra & fortalitia ex quibus duces & milites præ timore fugerant, incende/ runt, & onuſti captiuorum multitudine in terras ſuas redierunt.

De crudeli uaſtatione Poloniæ & Hungariæ per Tar/ taros, Caput III.

POſt prædicta, Tartarorum horrẽda uaſtatio ex ordine narrationis ſub/ nectenda eſt. Anno domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo pri/ mo. Tartari in Ruſſiam uenerunt, & Kiou ampliſſimam urbem & metropo lim Rutenorum magnifice conſtructam funditus deleuerunt. Habuit ſiqui dem præfata urbs portas & turres firmiter ædificatas, & aliquarũ portarum tecta deaurata & ſplendentia, habuit & uſq; nunc habet Metropolitanum de ritu Rutenorum ſeu Græcorum, plurimis Vladicis & epiſcopis à Danu/ bio per Moldauiam, Valachiam, Ruſſiam, & Moſkouiam præſidentem, in Kiouia iam poſt deſtructionem non reſidentem. Habuit inſuper eccleſias ſupra trecentas ornatiſſimas, quarum aliquæ in campis inter uepres & ar/ buſta in hanc diẽ permanent, & ſtant deſolatæ pro latibulis ferarum: ex qui bus binæ

Kiou metro/ polis Ruſſiæ

bus binæ eccleſiæ, uidelicet ſanctę Mariæ & ſancti Michaelis aliquas laminas tecti adhuc tenet deauratas, quas Tartari prædatum uenientes, & inſpicientes altim baſſina uocant: altim baſſina, id eſt, aureum caput habentes, quia partem tecti deaurati habent. Hac uero tempeſtate in monte ubi olim caſtrum Kiouieñ. ſtabat, Lithuani domini illius loci, fortaliciũ amplum de roboribus & lignis extruxerunt & tenẽt. Itaque tota Ruſſia cum ſua metropoli & Podolia omniquaque peſſundata, Bathus Tartarorum Imperator uolens Hungariam ingredi, miſit ducem Petam nomine cum magno exercitu uaſtatum Poloniam. Aiunt Poloni Bathum regem Tartarorum Poloniam, Sleſiam, Morauiam uaſtaſſe: uerior tamen hiſtoria eorum, ſicut & chronica Hungarorum referunt, Bathum non fuiſſe in Polonia, ſed duces ipſius, qui trucidatis tyrannis & principibus Rutenorum, receptaq; præda, in oppidum Lublin & Zauichoſt, uicinũſq; eorum, reduxerunt eam in Ruſſiã, feſtinanterq; redeuntes, expugnauerunt Sandomiriam cum caſtro. Illicq; occiderunt abbatem Pokrziunicen cum fratribus eius, & magnum numerum utriuſq; ſexus nobilium & ignobilium uirorum ac matronarum ad conſeruandum uitam Sandomiriæ collectorum. Inde exeuntes per Viſſicam, in Skarbimiriam uenerunt, & reuertebantur prædam deducturi in Ruſſiam. Dumq; ſtatiua tenerent ad fluuium Zarna, apud uillam quæ maior Thurſko uocatur, irruit in eos Vlodimirus Cracouieñ. palatinus cum militibus Cracouienſibus. Vbi inter pugnãdum omnis captiuorum multitudo diffugiens, in propinquas ſyluas ſe recepit: ſuperati tamen ſunt pauci à multis, Vlodimirus palatinus Cracouieñ, cum ſuis à Tartaris. Verum ſtrage ſuorũ perculſi Tartari, per ſyluam Stremech in Ruſſiam receſſerunt, & in ſupplementum accerſitis plurimis Tartaris cum fremitu & ira in Poloniam redierunt, & quia maximum exercitum habuerunt, ad Sandomiriam peruenientes, bifariam diuiſerunt eum, minoremq; exercitum in Lancitiam, Siradiam & Kuiauiam deſtinarunt cum principe Cadano, quem Poloni Caydanum nuncupant, qui nullo obice apparente uaſtauerunt crudeliſſime illos tractus cædibus atque igne. Maior autem exercitus Tartarorum, cuius ductor fuit Peta Tartarorum princeps uerſus Cracouiam iuit, omnem oram tranſitui propinquã cęde & incendio peruaſtans. Occurrunt ergo ei in uilla Chmelik prope oppidum Sidlou, Vlodimirus palatinus, Clemens Caſtellanus Cracouieñ. Pacoſlaus palatinus, Iacobus Raciborouic Caſtellanus, Sandomirieñ. cum nobilibus & militibus Cracouieñ. & Sandomirieñ. Et facto conflictu cum una turma Tartarorum, ipſaq; attrita pedem referente, & ad alteram præſtantiorem turmam ſeſe diuertente, Poloni certamine priori feſſi, pauci à plurimis aduerſo pectore confoſſi ceciderunt: reliqui uero in fugam conuerſi, per itinera nota euaſerunt. Ceciderunt in eo conflictu deſide-

Polonorum clades

derati Christinus Sulkouic de Nyedued, Nicolaus Vitouic, Albertus Stã potic, Zementa, Grampina, Sulislaus, milites strenui, & alij plures ualidi. Ex quorum strage tantus pauor irrepsit, ut alij in alias regiones fugerent: agrestes uero cum pignoribus & pecoribus in paludes & syluas, & in inuia se conderent. Sed & Boleslaus Pudicus dux Cracouiæ & Sandomiriæ cum Grzimislaua matre, & Kinga cõiuge sua primum uersus Hungariam in castrum Pieninide prope oppidum Sandecz, postea uero in Morauiam ad monasterium Cistercien. effugit. Tartari aũt post cladem apud Chmelik peractam, Cracouiam in die cinerũ peruenerunt, & eam uacuam hominibus inuenientes (omnes siquidem in abdita diffugerant) in ecclesias & domus incẽdio sæuierunt. Ecclesiã uero sancti Andreæ tunc extra muros Cracouien. extantẽ, uallantes oppugnabant, expugnare tamẽ nõ ualuerunt, quoniam pluribus Polonis magna ui & fortitudine se & sua illic defendentibus, irrito cœpto recesserunt, & in Vratislauiam perrexerunt, eam similiter ut Cracouiam desertam habitatoribus, sed & conflagratã habitationibus reperientes. Ciues enim Vratislauien. pauore consternati, ferè omnibus relictis, pretiosioribus duntaxat festine raptis, fugam inierunt: quod gentes ducis Henrici de arce uidentes descenderunt, & opes cum uictualibus in arcem inducentes, urbem cum tectis eius flammis exusserunt. Et Tartari in urbe nil reperientes, castrũ uallarunt, & post aliquot dies obsidionẽ soluentes (ut aiunt) orationibus & lachrymis Ceslai prioris ordinis prædicatorum & fratrum eius in castrum admissorum depulsi, recesserunt. Interimq; feria secunda pascæ Tartaris qui Kuiauiã uastauerunt, superuenientibus simul iuncti in Leguiczam profecti sunt. Dux etenim Henricus secundus sanctæ Heduuigis filius per illud tempus ibi collegerat gentes & armigeros, tam nobiles quàm agrestes maioris Poloniæ & Sleziæ. Aduenerant & principes cum suis militibus Myeczlaus Kazimirides dux Opolien sis, Boleslaus filius Depoldi marchionis Morauiæ expulsi, qui Syepiloka cognominatus est, & Pompo de Hosterno magister cruciferorum de Prussia cum fratribus sui ordinis, insuper & cruci signati plures. Quũq; ex oppido Legniceñ, duceret agmina, & ea obequitaret, lapis de summitate ecclesiæ beatę Mariæ decidit, parumq; abfuit, quin caput ducis Henrici diruperit, quod re uera infaustum omẽ fuit. Suburbana itaque oppidi Legnicensis prætergressus, quatuor acies instruxit & ordinauit. Primam de cruce signatis uoluntarijs, & de auri fossoribus oppidi Goltberck, alijsq; peregrinis militibus: hanc Boleslaus Syepiolka filius marchionis Morauiæ ducebat. Altera acies fuit militum Cracouien sium & maioris Poloniæ, hanc Sulislaus frater Vlodimiri olim palatini Cracouien sis circa Chmyelik occisi ductitauit. Tertiã aciem gubernauit Myeczlaus dux Opolien sis, in qua erant milites Opolien ses, & Pompo magister Prussiæ cum fra-

tribus

tribus & militia ſua. Quartam aciem ipſemet dux Henricus ex præſtantioribus militibus Sleſiæ, & maioris Poloniæ, ac pretio conductis militibus rexit. Totidem erant Tartarorum agmina, ſed robore & frequentia pugnatorum præſtantiora, ita ut unum agmen eorum omnia Polonorum agmina excederet. In campo igitur qui bonus campus dicitur, porrecto, & in omnes partes lato uterque exercitus quinto idus Aprilis, alias feria ſecunda poſt octauas paſcæ conuenit. Primumq; crucesignatorum & aurifoſſorum exercitus cum Tartaris magno impetu cõgreſſus, uelut teneræ ariſtæ à grandine percuſſæ, à ſagittis Tartaricis obtritus eſt. Deinde duo agmina ſub gubernatione Suliſlai militis, & Myeczlai ducis Opolienſis conſiſtentia, pugnare cum tribus Tartarorum agminibus ingreſſi, ualidam in Tartatis ſtragem ediderunt, ita ut pedem referrent, & fugam inirent. Quidam autem celerrimo curſu circa utrunque exercitum diſcurrens, terribili uoce clamauit. Byegayce byegayce, quod ſonat, fugite fugite, Polonis terrorem incutiens. Quam uocem Myeczlaus dux Opolienſis audiens, deſerto prælio fugit, & ſecum magnam partem militum traxit. Quod uidens dux Henricus, ingemiſcens dixit, Gorze ſe nam ſtalo, id eſt, peius & moleſte nobis accidit: inducensq; ſuam quartam aciem fortiſſimorum militum, tres acies Tartarorum à duabus aciebus Polonorum diſiectas proſtrauit, & in fugam conuertit. Quarta autem acies Tartarorum, & maior omnium cum ſuo duce Peta ſuperueniens, horribili impetu bellum intulit, & bellum acerrimum inter utroſq; durauit, magnaq; ex parte Tartaris cęſis, & in fugam ſpectantibus, quidam Tartarorum uexil lifer ualde magnum ferens uexillum, in quo chi litera Græca depicta erat, talis X, & in ſummitate haſtilis imago tererimi & nigerrimi coloris cum barba prolixa, cœpit incantando fortiter caput imaginis quatere. Ex quo illico fumus & nebula horrendi & intolerabilis fœtoris in Polonos diffuſa eſt, ut penè exanimati, & inualïdi ad bellum redderentur. Clamore itaque horrendo eleuato, in Polonos Tartaricus exercitus conuerſus, acies eorum quæ interim integræ erant, dirupit, & eas magna ſtrage affecit. In qua dux Boleſlaus filius marchionis Morauiæ dictus Syepiolka, & Pompo magiſter cruciſignatorum de Pruſſia cum multis inſignibus militibus necati ſunt. Dux uero Henricus corona à Tartaris circumfuſus eſt, ut à tergo & fronte cæderetur, iaḿque ſuis omnibus unà pugnantibus proſtratis, ad extremum circa eum non niſi quatuor milites uerſabantur. Suliſlaus frater olim Vlodimiri palatini Cracouienſis, Clemens palatinus Glogouienſis. Conradus konrathouicz, & Ioannes Iuanouicz, qui quanta potuerunt ui & conatu principem Henricum ex prælio educentes, ad fugiendum diſponebant: ſed ducis equus ſauciatus ſubſiſtebat. Tartari igitur ne Henricus euaderet, ueloci curſu conſequutũ cum tribus præfatis militibus, quarto Ioanne

Iuanouicz ab eis segregato uallauerunt, cum quibus aliquanto tempore de certabat. Ioannes uero Iuanouic equum recentem à Roscisao aulico ducali receptum, penetratis hostium cuneis duci administrauit. Quo ascenso dux sequebatur Ioannem Iuanouic, uiam per medios hostes ei parantē. Ipsoq; in cursu uulnerato, & euadente, dux Henricus intercipit̄, & tertio circumuallatur: dumq; audacissime contra Tartaros dimicaret, & manu sinistra eleuata, Tartarum sibi obuium feriret, ab altero Tartaro lancea sub ascella transfixus, ex equo demisso brachio moribundus defluxit: quem Tartari ingenti strepitu inconditarum uocum facto capiunt, & extra locum certaminis quantum esset geminus balistæ iactus pertractum, framea caput abscinderunt, corpusq; insignibus omnibus despoliatum nudum reliquerunt. Occisa est in eo prælio multitudo nobilium Poloniæ, inter quos clari & insignes fuerunt Sulislaus frater Vlodimiri palatini Cracouiensis, Clemens palatinus Glogouiensis, Cōradus Konrathouic, Stephanus de Virbna, & Andreas filius eius, Clemens filius Andreæ de Peltznica, Thomas Pyotrkouic, Petrus Kussa & cæteri. Corpus ducis Henrici post cladem in sexto digito sinistri pedis uix cognitum, & repertum per Annam coniugem eius in medio chori ecclesiæ sancti Iacobi apud fratres minores Vratislauiæ sepultum est. Pomponis uero magistri Prussiæ, & militum insigniorum supra expressorum, in eodem monasterio sancti Iacobi Vratislauiæ corpora tumulata sunt. Boleslai autem filij Marchionis Morauiæ funus in Lubens in choro conuersorum humatum est, super cætera corpora fidelium in loco prælij sepulta. Ecclesia in hanc diem durans constructa est. Maxima uictoria de duce Henrico & Polonis Tartari potiti, lectis spolijs unicuique interemptorum unam auriculam abscinderunt, & nouem saccos grandes ad sciendum numerum ociforum repleuerunt. Ducis autem Henrici capite in longiori hasta erecto ad castrum Legnica (oppidum enim metu Tartarorum exustum fuerat) applicuerunt, mandantes ut duce eorum occiso, castrum eis aperirent. Castrensibus conuenienter respondentibus, quod pro uno duce occiso plures duces filios occisi haberent. Illi uero circa Legnicz uastatis & incensis uillis, in Othmuchou se receperunt, ubi quindecim diebus statiua continuando, omnē regionem per circuitum uallauerunt. Exinde Ratiborien. oram adeuntes, in Bolesisko octo diebus commorati, in Morauiam secesserunt, & Vuenceslao rege Bohemię in castris se continente, eam plus quàm uno mense incendijs & cædibus uastauerunt: ab Olomunc septimis castris in Hungariam peruenerunt, & maiori hordæ ipsius Bathi quæ Hungariam intrauerat sese consociauerunt.

Nobilium Polonorum strages

De cruenta

De cruenta uastatione Hungariæ per Bathi Imperatorem Tartarorum, Caput IIII.

BAthi uastata & ad nihilū redacta Russia, Hungariam cum quinquies centum millibus ingredi contēdebat. Resistentē ergo inter montes Sarmaticos, & in clausa dicta Russiæ introitum prohibentem, comitem palatinum Hungariæ à Bela quarto rege Hungariæ cum gentibus missum præfatus Bathi obruit & expugnauit, festinanterq; exurendo oppida & uillas ad Titiam fluuium qui uulgarirer Cisa appellatur, ex montibus Sarmaticis uersus meridiem in Danubium fluentem peruenit. Et exinde gentes Tartarorum excurrentes, Vatiam cum sua cathedrali ecclesia uastauerunt & incenderunt. Ad Pest quoq; ubi rex Bela quartus exercitum contra Tartaros colligebat, ibant & redibant, aliquando appropinquando, nonnunquam uero fugiendo, prout est mos pugnandi Tartaris. Quumq; copiosum exercitum, tam ex nobilibus quàm spiritualibus rex Bela coadunauerat, aduersus Tartaros procedens ad fluuium Titiam applicuit, & castra metatus est, adhibitaq; custodia mille armatorum ad pontem, putabat Tartaros non transire fluuium, quoniam altus est, limosus multum, & impermeabilis. Tartari aūt qui multo maiores fluuios transierant, inuento uado Titiam noctu transnatarūt, & in aurora exercitum Hungarorum cum Bela rege eorum undiq; circundederunt, missisq; densis, & quasi infinitis sagittis, uelut quum grando nebulosus ac densus cum fragore descendit, Hungaros perturbarūt, multos occidendo, plurimos uero uulnerādo. Hungari ergo ueluti impræparati, & absque ordine contrauenientes cadebant. Quod alij uidentes, meticulosi clàm discedebant & fugiebant. Tartari uero tanquā astuti, sinebant eos per medium sui transire. Vnde Colomannus frater regis sic, & rex Bela quartus tanquam ignoti euaserunt. Reliquos uero cōclusos Tartari crudelissime ad unum necauerunt. Inter quos spirituales maiores ceciderunt, Mathias Strigoniensis archiepiscopus, Vgolinus Colocen. archiepiscopus, Georgius episcopus Iaurien. Reynaldus episcopus Transsyluanien. & ecclesiæ Nitriensis episcopus, Nicolaus Scibinien. præpositus uicecancellarius regis, Eradius archidiaconus Bachiensis, magister Albertus Strigonien. archidiaconus. De alijs autem secularibus nobilibus & ignobilibus ferè infiniti occisi sunt: & qui fugerāt consequuti in uijs necati iacuerunt. In Pest etiam multi plebani collecti in ore gladij superuenientibus Tartaris perierunt. Rex autem Bela quartus properè fugit ad metas Austriæ, ubi captus & detentus fuit per ducem Austriæ: tandem dimissus ad reginā coniugē suam perueniens, secessit in Slauoniam, illic usq; ad persequutionē Cadan cōmoratus. Vastata itaq; Hungaria ex una parte Danubij, in hyeme ꝓxima gelato Danubio in partem alterā penetrauerunt, & sedes inter Iaurinū & Strigoniū fixerunt, ubi in hāc diē fossæ & tumuli habitationis eorū cernunt. Ex quo loco prędatā trans

Danubium

Danubium regionem spoliȝs, incendȝs & occisionibus crudelissime afflixerunt. Quumq; in Tartariam secedere proponerent, diuiso exercitu, princeps Cadan aduersus regẽ Belã in Sclauoniã diuertit. A cuius facie territus rex, ad mare, tandem ad Polam ciuitatem fugit. Cadan autem quemadmodum cum Bathi constituerat, pertransitis & uastatis Bosna, Seruia & Bulgaria, substitit circa Danubium, donec horda Imperatoris Bathi superueniret. At Bathi post discessum Cadan uallauit & expugnauit Strigonium urbem illa tempestate nobilem, cuius incolæ erant uariȝ mercatores, Almani, Gallici & Italici: & quia thesauros quos Tartari expetebant in terra suffoderant & occuluerant, idcirco omnes necauerunt, nulli sexui nullicq; ætati parcẽtes: destructaq; Strigonio, secus Danubium transeuntes ad exercitũ principis Cadan opperientem & expectantẽ peruenerunt. Tandem iuxta paludes Mæotidis uia priori in Tartariam abierunt. Tempus autem quo Tartari Hungariam afflixerunt, & multimode uastauerunt, erat ferè biennium.

Quomodo Innocẽtius papa quartus misit ad Cham Tartarorũ. ne Christianos persequeretur: & quomodo fidem Mahumeti susceperit, Caput v.

Discedentibus Tartaris tota Europa contremuit, & principes Christianorum timore perculsi, ne redirent consulebant inuicem. Innocentius quoq; papa quartus ex consilio Lugduneñ, fratrem Ascelinum ordinis prædicatorum cum pluribus fratribus eiusdem & aliorũ ordinum ad eos misit, anno domini M. CCXLVI. qui per Almaniam & Bohemiam in Vratislauiam uenit, exceptusq; & ueneratus est à Boleslao Slesiæ & Vratislauiæ duce. Exinde transiens ad Lancitiã peruenit, à Conrado duce Mazouiæ cum suis recollectus & hospitatus. Dehinc ad Crocauiam deductus, à Boleslao pudico, genitriceq; eius Grimislaua, & à Prandotha ordinario loci benigne susceptis et habiti sunt, pluribus pellibus subtilibus, puisi, supra id quod proprio ære potuerunt emere, quoniã principes Tartarorũ sine munere adire nephas est. Tulit autem fortuna, ut esset apud Boleslaum pudicum principem Crocauiæ atque Sandomiriæ, Vasilko princeps Russiæ, nepos matris suæ: huic itaq; commendati, in Russiam per ipsum deducti sunt: ad Kiouiã uero uenientes, equos acquisiuerunt pro conditione terrarum Tartarorum ualentes, qui pedibus aquam & pabulum sub niuibus sibi quærerent. Tandem ex Kiou procedentes, plures duces Tartarorum pertransierũt donec ad Cham seu Imperatorem Tartarorum applicuerunt. Cui legatione domini Papæ Innocentȝ quartȝ exposita, postulauerunt ut deum uniuersorum agnosceret atq; coleret, & eum quem misit Iesum Christum: utque gentem Christianam crudeli nece quemamodum fecit in Polonia, Hungaria & Morauia non perderet. Et accepto responso, quod Cham per quinquennium gentem Christianam non inuaderet, per eandem uiam ad dominum apostolicum

cum

cum literis Imperatoris Tartarorum redierunt. Habes in ſpeculo hiſtoriali Vincentij libro xxxij. hanc hiſtoriam, quam caute legas neceſſe eſt, quoniã in aliquibus ſuperſtitioſa eſt. Poſt diſceſſum legatorum Chriſtianorum ſuperuenerunt legati Saracenorum, perſuadẽtes Tartaris, ut ſectam & fidem Mahumeti acceptarent, tanquã facilioré & tolerabiliorem, uoluptatibus plenam, uirisq; belligeris competentiorem, Chriſtianorum autem religionem confutando dicebant eſſe otioſorum, imbecillium, & idololatrarum imagines colentiũ. Saracenorum uero legem multis utilitatibus atq; uoluptatibus refertam, & cæterarum religionum ui & armis expugnatricem, ut ſuperbos debellaret, humiliatis uero tributũ conſtitueret. Placuit barbaris & ipſi primum Imperatori Bathi & omnibus Tartaris tanquam uiris cordatis audacibus & ſenſualibus perſuaſio Saracenorum, ideo illam & non alteram ſuſceperunt. Et quum dicant Eiſſa Rocholla, id eſt, Ieſus eſt ſpiritus domini: Mahumet uero Roſſolai, id eſt, Mahumet eſt iuſtitia dei, noluerunt ſpiritum dei Ieſum benedictum ſpiritualiter uiuere docentem acceptare: ſed iuſtitiam dei, hoc eſt Mahumet carnaliter & tanquam beſtiam ſenſualem in ſpurcitijs uolutantẽ, ab omnipotenti deo iuſte in lacu pœnarum die ac nocte cruciandam amplexati ſunt. Itaq; extunc uelut & nunc Mahumetum uenerantes ſequuntur. Pentateucho Moyſi obediunt, circunciduntur, & legalia obſeruant, campanis carent: ſed quotidie lahi illo illoloh, quod in latino ſonat, Non eſt deus niſi unus deus, clamant: ingenue ſe profitentur Iſmaëlitas, quia de Iſmaël ortos: Chriſtianos uero dzintis, id eſt paganos, & gaur, id eſt infideles, & ſine religione appellãt. Celebrãt uelut alij Saraceni, tria in anno feſta, primum kuiram, id eſt oblationis paſca in memoriam oblationis Iſaac, quando Abraam multarũ gentiũ pater præcepto dei ipſum necare & offerre propoſuerat. In iſto feſto offerunt arietes, aues, alites &c. Aliud feſtũ colunt pro animabus, tunc uiſitant ſepulchra ſuorum maiorũ, operibus miſericordiæ inſiſtunt, & alunt pauperes. Tertium feſtum agunt pro ſe ſuaq; ſalute. Pro primo feſto rite paragendo triginta diebus ieiunant, pro altero uno menſe, pro tertio duodecim diebus.

Vincentij hiſtoria fabuloſa

Religio Tartarorum

De moribus Tartarorum, & de contentis in terra eorum Caput VI.

TArtari ſunt homines ut frequenter ſtaturæ mediæ, pectore, & ſcapulis ampli, facie lati, naſo ſimi, colore tetri & deformes, robuſti uiribus & fortes, famem, frigus & æſtum facile patientes. equitatu ab ineunte ætate & arte ſagittandi gaudentes. Omnia ſua ſecum ducunt, uagi & inſtabiles loco cum uxoribus, pueris atq; pecoribus in campis degunt. Ciuitates, uillas & domos non habent. Pro hyeme ad releuandum à frigore, ad mare Caſpiũ diuertũt, quoniã illic ratione maris temperiẽ aëris inueniunt. Ad æſtatem in ſuam regionẽ redeunt. Aliqui eorũ unam porcam, duas, treſ ue in longũ per iugera tria,

tria, quatuor & ultra ſulcāt, arant, & millio ſeminant, inde cibos & bairam, id eſt, paſtas faciunt. Non habent frumentum, nec aliquod aliud legumen, pecora & pecudes plurimas tenent, præcipue caballos & caballas pro equitatu & uictu ualentes. Incidunt & uulnerant equos, cruoremq; & per ſe & cum millio uorant: carnes pecudum, pecorum & equorum comedunt etiam ſemi crudas. Caballos pridie tum ſponte tum morbo mortuos exciſo loco apoſtemato perlibenter comedunt. Bibunt aquam, lac, & ceruiſiam ex millio coctam. Aquam Turci & Tartari uocant, Su: interdum Tartari dicunt Suha, & eſt aqua. Ceruiſiam aũt milliarem ſeu ex millio factam, buzam nominãt, eandem Ruteni Braha uocant. Laudant lac, præſertim komiz, id eſt aceto ſum, eo quod ſtomachum eorum confortet, & medicinam purgatiuã faciat. In conuiuijs & cum hoſpitibus aduenisq; bibunt Araka, quod eſt lac ſublimatum, quod mirabiliter & cito inebriat. Nõ furantur, neq; fures inter ſe patiuntur, rapto tamen uiuere uicinos ſpoliando periucundum & deificum eſt apud eos. Nõ ſunt artificia inter eos, nec pecuniæ, ſed res pro rebus commutant. Verum in horda Zauolhenſi, inceperunt aſpros, id eſt, argenteos obolos Turcorũ accipere & tenere. In borda uero Prekopeñ. ducatos acceptant. In horda Nohaiſka res pro rebus dant, uafri & perfidi ſunt exteris, ſibijnuicem uero & ſuis omnibus fideliſſimi. Indumenta ſæpenumero ex filtro & la-

Oponce na alba groſſe & plane facta gerunt. Oponce plurimum diligunt, in expreſſione huius nominis præponunt literam i, ioponce, & nõ oponce nuncupantes, & eſt pallium album ſpiſſum inconſutile pro imbribus & fluuijs bene utile. Terra eorum terra plana & abſq; montibus, abſq; lignis & arboribus, graminibus duntaxat abundans. Vias nõ habẽt, neq; nauigia, ſed per dies iter ſuum computãt, ut terra Zauolhenſium Tartarorũ citiſſimæ equitationis à flumine Volha ad mare Caſpium eſt quaſi triginta dierũ: equitãt una die uiginti milliaria magna Germanica, pedibus nõ gradiuntur nec itinerãt.

Snak animal Feræ apud eos reperiũtur, cerui, damæ, dorcæ, & ſnak, quod eſt animal quãtitatis ouis, in terris alijs non uiſum, lana griſeum, duo parua cornua habens, curſu uelociſſimum, & eſu carnium eius ſuauiſſimum. Et dum grex ſnak in aliquo campo inter gramina cõſpicitur, Cham ſeu Imperator Tartarorum cum ſuorum multitudine equeſtres uadunt, & omniquaq; circundãt in altiſſimis graminibus delititeſcẽtes. Dumq; tympanis incipiunt ſonare, tũc ſnak tanq; metu perculſæ, rapidiſſime hinc atq; illinc ab una parte circumſtantiũ ad alterã procurrunt, & iterum atq; iterum decurſando uadunt, uſquequo fatigati deficiant, tunc irruentibus Tartaris cum clamore occiduntur.

De finibus & metis Tartarorum Zauolhenſium, Cap. VII.

CLauditur terra Cham & Tartarorũ Zauolhenſium ab ortu ſolis mari Caſpio ſeu Hircano. A' Septentrione cãpis longiſſime latiſſimeq; protenſis. Ab occaſu fluminibus Tanai & Tolha. A' meridie partim mari Euxi-

no ſeu

no seu ponto, partim altissimis montibus Iberiæ & Albaniæ. Mare Caspium uocant Ruteni Chualens ke more: & est mare non ab oceano, sed à fluminibus illic defluentibus congestum. Fluunt multa ac magna flumina in aluearium illius maris, de ripis altis impetuose & quasi per saltum ex alto in medium decidentibus, & iuxta ripas sub ipsas transeuntibus iter præbentibus. Vnde fit ut ibi in æstate à Persis & Medis refrigerium quæratur: & in hyeme ratione euaporationum temperies conflatur. Iuxta illud mare & post ad orientem, ut Ruteni proferunt, sunt Tartari criniti, quos Tartari Calmuchi & paganos nũ cupant, quoniam ritum Mahumeticum non colunt, nec crines capitis abradunt, quemadmodum Tartari omnes radunt, præter adolescentes, qui rasa coma binos radios crinium ab aure dextra, & alium à sinistra usq; in brachia prominentes, in signum innubilitatis aut uirginitatis relinquunt. Ab occasu sunt flumina Tanais & Volha. Tanaim Tartari Don appellant, qui secundũ fontes suos ex ducatu Resensco à duce Moscouiæ occupato, uersus septentrionem fluit. Post flectitur in meridiem, & tribus ostijs paludes Mæotidas ingreditur: imò ipse paludes Meotidas causat. Sunt iam circa Tanaim arbores pomaq; & alij fructus: sunt & mellificia quercina nonnulla, & pauciora de pino. Inde est quod Tartari sanctum Don dicunt: quia iuxta illum, uictum ex fructibus, melle & piscibus reperiunt. Volha fluuius Tartarice Edel nuncupatus, ex Moscouia profluit, ex fontibus septentrionalioribus & occidentaliori|bus quàm Tanais: qui quum ad septentrionem flueret, longo Tanaim circuiens interuallo, deflectitur in orientem & meridiem, & uiginti quinq; ostijs seu fluminibus in mare Euxinum delabitur. Distat Tanais à Volha quinque hebdomadarum itinere, ad minus ueloci cursu trium hebdomadarum equitatione, uel plus. Et est Volha triplo maior quàm Don. Viginti quinq; autem partitiones. seu particularia flumina ipsius Volhæ sunt magna: minora autẽ ex eis sunt tanta, quantus Tyberis Romæ, aut Vissa post Cracouiam. Sunt multum piscosi præfati fluuij, ita quod framea Tartari cæteriq; transeuntes in ripa stando pisces cum aqua decurrentes secent & tollant. Est iuxta hos fluuios Tanaim & uolha air, id est, calamus aromaticus, q & brostuorce dicitur, in maxima copia. Ibidem reuponticum, quod Tartari nominant cinireuent, crescit: & cinireuent nomen est Persicum. Item cucilabuca, uel ut alij exprimunt hilcabucha: & in Latino sonat oculus cornicis: & est multæ calefactionis. De ortu horum fluminum Don & Edel, quum de Moscouia tractauero clarius dicam. Quoties autem Tartari Zauolhenses in terras nostras spoliatũ ire uadunt, & per hæc & alia flumina absq; nauigio, alligatis sarcinis desuper, coniugibusq; & pueris in dorsis equorum sedentibus, ipsimet caudas caballorum tenentes transnatant, & rapinas crudelitatesq; plurimas inferunt. Ad meridiem uersus mare Caspium sunt mõtes Iberiæ & Albaniæ, quos Rutenia gente Piacihorsci Circaci, quasi quinquemontani Circaci uocant. In-

Tartari criniti

Don fluu.

Edel fluu.

T ter illos

ter illos siquidem montes sunt Gazarorum gentes, quas ut Morauica legenda depromit, sanctus Cirullus & Metudius fratres, per Michaëlem imperatorem Constantinopolitanum missi, ad fidem Christi conuerterunt, & usque nunc fidem & ritum Græcorum profitentur: sunt homines bellicosi, in tota Asia & Aegypto acceptabiles. Apud hos Tartari Zauolhenses tela comparant. Verum hac ætate Græci illas gentes Abgazari & Abgazeli nominant, & uicinæ iuxta illos sunt gentes Circassi & Mengrelli, omnes de ritu Græco per beatum Cirullum in fidem Christi reductæ. Inde sanctus Cirullus rediens ex mari Euxino seu pontico (in quo omnipotens deus mirabilis & glorioſus in sanctis suis, dederat habitaculum & ecclesiam marmoream per manus angelorum sancto Clementi structam, quam singulis annis in festo sancti Clemẽtis & septem diebus, mari recedente & siccato, secure circumsiti incolæ aggredi ebantur, sanctum dei uenerando, collendo & extollendo) sustulit corpus sancti Clementis, & in Morauiam prædicatutus Christum dominum secum tulit & asportauit. Deinde Romam euocatus, & per papam Nicolaum citatus, prædictum corpus sancti Clementis Romam detulit, & in ecclesia sancti Clemẽtis honorifice deposuit. Ipse Cirullus cum Metudio fratre in eadem basilica beati Clementis Romæ sepulti: sed non reperta ossa illorum, quantumlibet summe desiderata in eadem basilica quæsita. Ex montibus Circassorum piacihorski, seu quinque montium fluit magnus fluuius Tirck in Tartarico nuncupatus, rapidissimo cursu lapides secum uoluens, & multos pisces, in mare Caspium defluit. Post hunc ex eisdem montibus fluuius Cohan, minor quàm Tirck, in prænominatum mare Caspium descendit.

De genealogia imperatorum trans Volham incolentium, Caput VIII.

QVatuor sunt hordæ Tartarorum, totidem imperatores eorundem, scilicet horda Zauolhensium, horda Precopensium, horda Cosanensiũ.

Horda & quarta horda Nohacẽsium, quintamq; addunt quæ impetatorem non tenet, & nuncupant eam Cazacca: de his inferius dicetur. Horda in Tartarico multitudinem significat. Principalis ergo horda est Czahadaiorum siue Zauolhensium, quæ Tak Xi, id est, capitalem hordam, uel homines principales & liberos sese nominat, tum quia nulli subiicitur, tum quia ab ipsa cæteræ hordæ propagatæ sunt. Ob hoc & Moscouitæ magnam hordam Zauolhensium hordam appellant. Inde etiam imperator eorum Ir Tli Xi lingua

Vlu cham ipsorum, hoc est, liber homo dicitur. Dicitur & Vlu cham, quod sonat magnus dominus, siue magnus imperator: ulu enim magnus, cham uero dominus & imperator est. Eundem aliqui magnum canem dixerunt, & male interpretati sunt: quia Vlu cham non significat magnum canem: cham etenim cum aspiratione dominum & imperatorem: & cam sine aspiratione cruorem & nunquam canem sermone Tartarorum designat. Produnt itaq; & referũt

Tartari

Tartari, quod quædam uidua concepit & peperit filium nomine Cinkis, & quum filij ipsius tanquam adulteram necare uoluerunt, finxit & excusauit se non ab homine, sed à radijs solis concepisse. Cui figmento filij credentes matrem liberam dimiserunt. Natus ergo eius Cingos uel Cinkis, homo sortis humilis, creuit in uirum magnum & fortem: & is fuit primus propagator & sator imperatorum Czahadaiotum seu Zauolhensium. Huius filius fuit Iocucham gentilis & paganus. Iocucham genuit Zaincham tertium imperatorem, qui in orbe terrarum, & maxime in Polonia, Hungaria & Russia dicitur Bathi. Iste destruxit Gothiam & Russiam, & uastauit Poloniam, Slesiam, Morauiam & Hungariam, prout à principio dictum est. Idem Bathi fuit gentilis primum: tandem sectam Mahumeti persuasus cum Tartaris suscepit, quam in hanc diem tenent & sequuntur. Quartus imperator ex Bathi genitus fuit Temir Cutlu, & interpretatur ex Tartarico felix ferrum: temir felix, & cutlu ferrum: erat siquidem felix & bellicosus. Iste est ille Temerlanes in historijs celebratus, qui totam Asiam uastauit, & usque ad Aegytum pertransijt. Iste imperatorem Turcorum Pesaitem primum conflixit, & captiuatum catenis aureis alligauit, & post in breui dimisit. Iste habuit exercitum duodecies centena millia. Fuit & alius princeps Tartarorum eo tempore Acsac Cutlu, quod in Latino sonat claudus, uel claudum ferrum: quoniam claudus erat, sed ferox. Is multa bella feliciter gessit, & ciuitatem magnam in terra Czahadai, id est, Tartarorum Zauolhensium, nomine Cumumedczar, expugnando desertauit, & in solitudinem redegit. Stant domus illius ciuitatis muratæ uacuæ, & ecclesiæ olim Gothorum trecentæ in ritum Mahumeticum & Mesquitas absque habitatoribus redactæ. In castro illius ciuitatis fit sepultura imperatorum Zauolhensium. Quintus imperator ex Temir Cutlu progenitus fuit Temir Gzar. Iste. dicitur, per Vitoldum ducem Lithuaniæ & Vladikaum regem Poloniæ in auxilium contra cruciferos Prussiæ euocatus fortiter pugnãs ferro occubuisse. Sextus imperator ex Temirczar genitus fuit Macmetczar. Ex isto genitus est Achmetczar septimus imperator: & achmet sermone Tartarorum exponitur cõponibilis. Achmet genuit Sziachmet octauum imperatorem. Sziachmet sonat quasi religiosus achmet: & Tartari cognominant ipsum Siachmet, quod est martyrizatus achmet: quia per Lithuanos captus detinetur, in Couno incarceratus. Iste euocatus per Albertum regem Poloniæ, & per Alexandrum magnum ducem Lithuaniæ in solatium contra Mendligeri imperatorem Procopensium Tartarorum anno domini millesimo quingẽtesimo uenit sub hyemem cum sexaginta millibus pugnatorum: mulieres uero & pueri fuerunt supra cẽtum millia: & quia hyems fuit horrida intensiq; frigoris, coniunx eius per imperatorem Precopensem clàm uocata, frigus & inediam non ferens, in Precopa Siachmet marito suo cum magna parte exercitus fugit. Itaq; Siachmet militibus diminu-

Catalogus imperatorum Tartarorũ

tus,& intensissimo frigore pressus, per Mendligeri Precopensem oppugnatus,disiecto eius exercitu conflictus est, & cum trecentis equis uersus Baizetum Turcorum imperatorem fugit. Quumq; in Bialigrod,quod sonat albũ castrum iuxta mare ponticum peruenisset,intellexit se captiuandum mandato imperatoris Baizet:idcirco præpeti cursu retro cum quinquaginta equis fugit,& in campos prope Kiou euasit. Capitaneus uero Kiouiensis per exploratores de ipso certior redditus, circundedit eum cum suis & captiuauit, in Vilnamq; Lithuanis misit, unde aliquoties fugerat,& consequutus,comprehensus & reductus est. Alexandro autem rege Poloniæ & magno duce Lithuaniæ conuentionem generalem in Bresce Rutenorum agente, aduenit mandato eius Sziachmet ex Vilna,& magnifice per regem Alexandrum ad unum milliare obuiam sibi eunti susceptus est: deinceps in Radom per Polonos, ut reduceretur in Tartariam trans Volham,conductis aliquot millibus armatorũ leuis armaturæ,decretum est:& ut competentior reductio,& à suis laudabilior susceptio fieret,præmiserũt Cazac Soltan fratrem germanum Szachmet:qui trans Volham peruenit,& cum albugerim Czar patruo Szachmet in Czahadai terra eorum cognata moratur. Sachmet uero pro expeditione armatorũ in Lithuaniam transiens,ad suggestionem Mendligeri Precopensis imperatoris captiuatus est denuo per Lithuanos, & in Couno,quod est castrum iuxta mare Balteũ,detrusus ac incarceratus est,uere Sachmet,id est martyrizatus, à suis nuncupatus.

Quod gentes Scythiæ inquietæ sunt & semper rapaces, Cap. IX.

NOn possunt Tartari in quiete uiuere, quin semper uicinos impetant ac inuadant,prædamq; ex spoliis hominum ac pecorum abigant & reportent, & hoc commune est omnibus hordis Tartarorum, ab exordio & ingressu eorum in hanc diem: unde pauca pro multis exemplificando, Anno domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto ingens Tartarorum exercitus ex multis legionibus cõflatus,& per gẽtes Rutenorum atque Lithuanorum adauctus, cum ducibus Tartarorum Nogay & Thelebuga post festum sancti Andreæ in terram Sandomirien sem aduenit, transiensq; per glacies induratas fluuiũ Vislæ, tam ciuitatem quàm ecclesias eius incendit, castrumq; in quod uniuersa Sandomirien sium regio cũ uxoribus,pignoribus. ac fortunis cõfugerat cinxit, & illud nocte ac interdiu expugnauit: sed quum non præualuisset, duces Russiæ Vasilco & Leo filij Danielis regis Russiæ dolose suaserunt omagium & subiectionem præstituros propter securitatem, quod Sandomirien si fecerunt. Tartari autem fide uiolata clamore ualido & concursu inuecti in castrum,omnes crudelibus supplicijs truculentissime enecauerunt, fluxitq; sanguis occisorum de colle arcis tanquam quidam riuus in Vislam. Alios uero homines occidere fastidientes, tanquam gregem cumulatos in Vislam impulerunt & submerserunt,effusiq; è Sandomiria Tartari

Tartarorum perfida sæuitia

ducatum

ducatum præbentibus Rutenis, in Cracouiam uenientes, & eam uacuam habitatoribus reperientes, in tecta & ualetudinarios sæuierunt, tribusq; mensibus grassati, nullam resistētiam passi, onusti præda in Tartariam reuersi sunt. Præterea apud Cracouiam puer natus uix semestris (mirabile dictu) articulata uoce Tartaros uenturos & Polonorum capita præcisuros prædixit. Cunctis rementibus interrogatus, an ipse etiam Tartarorum aduentum timeret, respondit plurimum sese timere, quum inter alios suum caput essent præcisuri. Et ecce sub intensissimis frigoribus & densissimis niuibus ferocissima gens Tartarorum famem sedatura, ducibus Nogay & Thelebuga primum in Lublienses & Mazouiæ, ex post in Sandomirienſium, Siradiensium & Cracouiensium oras in numero locustarum uenit. A' castro & ciuitate Sandomirienſium, cum ignominia & strage, militibus qui in præsidio erant, strenue tutantibus repulsi, plures ecclesias, monasteria & munitiones obtinuerunt & incēderunt. Ad Cracouiam autem in uigilia natiuitatis Christi applicantes, & eam expugnare adorsi, aliquot insignes eorum amiserunt, ululatuq; edito ab ea discesserunt, & depopulationem cum spoliis longius extenderunt. Dux Lesco niger de uiribus suorum militum diffidens, in Hungariam cum Griffina sua cōiuge secessit. Et Tartari grassantes ad alpes Pannonias & ad Sleſiam peruenerunt. Terris itaq; prædictis spoliatis, sacerdotibus, lactantibus, & senibus trucidatis, cum ingenti præda hominum ac pecorum abscesserunt, quam apud Vladimiriam Russiæ parentes uiginti unum millia de uirginibus duntaxat nondum nuptis computauerunt: ex quo multitudo cæterorum uirorum & fœminarum poterit æstimari. Eodem ferè tempore Tartari per Cumanos inducti, Hungariam cædibus & spoliis usq; ad Pest uastauerunt, & in ea ab octaua epiphaniarum usque ad festum paschæ commorati sunt. Item eodem anno Tartari imperium Constantinopolitanum inuaserunt, & pluribus hominibus trucidatis, multa loca desertauerunt. Vnde ex his liquet, quod Tartari nunquam sine spoliis uiuunt, & quod uicinas gentes turbant & inuadunt, ueluti istis annis Tartari Precopenses sæpenumero Valachiam, Russiam, Lithuaniam & Moscouiam affligunt. Tartari uero Nohaienses & Cosanenses Moscouiam inuadunt, & spoliis atq; cædibus implent.

Prodigium

Quæ gens, quæ ue natio habitet in Scythia, Cap. x.

QVum sint trecenti & sex anni, quod Tartari ingressi occupauerunt Sarmatiam Asiaticam seu Scythiam, pulsaret forsan quempiam dubitatio, quænam gentes inhabitarint præfatam Sarmatiam Asiaticam, & nunc & priscis temporibus Scythiam appellatam. Ad hoc ex præcedentibus facile est secundum historias respondere, quoniam Gothi illas terras tempore aduentus & ingressionis Tartarorum incoluerunt, à uicinis Polouci nūcupati, quod sermone Sclauorum, Rutenorum & Mosconitarum rapaces & spoliatores sonat: quia tunc Gothi quemadmodum nunc Tartari tanquam canes uenatici

tici uicinas inuadentes nationes molestabant ac spoliabant. Sed altius exordiendo dicamus quod secundum Ptolomæum Pheludianum in secũdo quadripartiti, angulus Aquilonis septentrionalis, ubi nunc residēt Tartari, est de partitione trianguli signorum septentrionalium aureorum: dominaturq; in eo Saturnus cum signo aquarij, qui reddit præfatum angulum ferocem & horrendum secundum incolas eius: sic enim inquit idem Ptolomæus: Qui in confinibus terrarum Sarmatiæ & terræ Ascardæ conuersantur, Aquario & Saturno assimilantur: unde maioris sunt crudelitatis, qualitatesq; animarum suarum ferocissimæ. Hæc ille. Malignæ siquidem est influentiæ ille falcifer Saturnus, & humano generi infestissimus, suis contrarijs qualitatibus frigiditatis & siccitatis semper contrarius. Ex illo ergo angulo consurrexerunt, & usque in hanc diem insurgunt nationes rigidæ & crudeles, humanum genus perturbantes, secundum quod Hieremias primo capitulo dixit, Ab Aquilone pandetur omne malum super omnes habitatores terræ. Quod cui placeret examinare, manifestissimum & uerum, quia diuinum oraculum, apparebit. Ibi enim historiæ, & Ptolomæus in loco prælegato tradunt mulieres quæ Amazones dicuntur, habitasse, illis temporibus terror mundi: nam fragilitate sexus abiecta, plures terras uexauerunt, Asiamq; minorem occupauerunt, & Ephesum famosam urbem construxerunt. His delctis & extermi-

Amazones

natis successerunt aliæ nationes Scythæ communiter nuncupatæ, orbi terrarum utplurimum molesti. Tandem superuenerunt Gothi, qui & Gethæ uocantur, quorum captiui à Græcis & comicis eorum Geta, & à Dacia Dauus & Dacus, tanquam Sclaui & serui tenti & nuncupati fuerunt. Hi longo tempore possederunt illas terras, ciuitatesq; & castra mutauerunt: præda ut semper uixerunt, donec ex Iuhra à finibus septentrionalis Scythiæ superuenerunt Iuhri, qui postea Hugui, deinde Hungari sunt dicti. Hi Gothos sui multitudine pressērunt & expulerunt. Ciuitates tamen & quædam castra non obtinuerunt. Gothi pulsi alienas sedes intrauerunt: primumq; Alanos, Roxolanos, Rutenos & Vandalos eiecerunt: tandem iuxta mare ponti commorati, Bulgariam, Thraciam, & imperium Constantinopolitanum inuaserunt, quos Zeno imperator perhorrescens & suspectos habens, ad Italiam liberandam de manibus Odoacri Eruli misit, prout infra dicetur. Vandali uero & Alani uagi, à Constantino magno sedem petierunt, & pro mansione Pannoniæ acceperunt. De his specialiter inferius tangetur. Iuhri autem multiplicati per flumina magna transeuntes, ut fertur, per uenatores ceruam sequentes ducti & animati, terras Russorum intrauerunt, & Pannoniam propere aggressi sunt: præficientesq; eis Attilam in ducem, ferè toti Europæ molesti fuerunt. Deinceps Gothi qui super remanserant, pace oblata multiplicati sunt, & Tartaros inuasores, imò & exterminatores, prout in principio huius operis diximus, acceperunt. Hæc summarie de habitatoribus Sarmatiæ Asiaticæ

Getæ

Hungari

Iuhri

dicta

dict a sunt. In sequentibus autem amplius & particularius dicetur.

De Gothis, Cap. XI.

GOthi de Scythia pulsi partim in Taurica insula, & iuxta eam, iuxtáque mare ponti commorati sunt: partim uero cum Ragaso rege eorum plus quàm ducenta millia Italiam inuaserunt: & quum Roma tremeret, & tantam potentiam expauesceret, multitudo eorum in aspero montis Fesulani iugo inedia consumpta est: captúsque & in uincula coniectus est Ragasus rex: exercitus uero eius tanquam pecudes diſiectus, trucidatus, & uenundatus est. Hi autem qui circa Tauricam & pontum sederunt, bifariam diuisi sunt, & qui cum duce Alarico ad occasum in Italiam & Galliam profecti sunt, Visigothi, id est occidentales Gothi uocati sunt. Qui uero cum principe Frigiderno in locis suis ad mare ponti permanserunt, Ostrogothi, hoc est orientales Gothi sunt appellati. Exinde apertum & manifestum est, unde ostrogothi & Visigothi dicti sunt. Patet etiam, quod Gothi sub rege Daciæ in Gothia degentes, friuole & inepte eis nomina Ostrogotorum & Visigothorum appropriant, quum non de ipsis, sed de his quos diximus circa pontum & Mysiam commorantibus, & illis ad Gallias transeuntibus, orientales & occidentales Gothi primum & uere dictum sit. Illi autem in Gothia, in septentrione ad oceanum in terra algidissima, haud in oriente degunt: maléque & absurde aliena nomina eis usurpant. De hoc uide Paulum Diaconum libro decimo sexto, capite secundo. Orientales quoque Gothi Mysiam & Thraciam, cæterasq; Constantinopolitani imperij prouincias ingressi sunt quos imperator expauescens, & ab imperio Constantinopolitano semouere cupiens, cum Theoderico rege eorum ad liberandam Italiam contra Odoacrum misit. Hi per Seremium & Pannoniam gradientes, quum prope Aquileiam circa fluuium Sontium se suáque iumenta reficerent & pabularẽt, Odoacrum cum grandi exercitu uenientem, & eis oppugnationem inferentem fuderunt. Qui fugiens Romam peruenit: & quia clausas ei portas reperit, retrocedendo ad Rauennam cucurrit: quem Theodericus obsidione cinxit, & post triennium cum eo compositione facta, dolo occidit, totiq; Italiæ dominatus est. Qui autem reges Gothorum in Italia, Gallia, & Hispania fuerunt, de facili ex historicis colliges: quoniam de his non est mihi intentio principalis scribendi. Iuhris autem, siue Hungaris, de Sarmatia Asiana in Pannoniam abeũtibus, reliquiæ Gothorum auctæ & multiplicatæ sunt, quas Tartari ab oriente superuenientes in toto deleuerunt: sed & ciuitates castraq; demoliti sunt, ut solum in Taurica insula residui reperirentur. Verum Ianuenses ex Italia Theodosiam seu Caffam urbem famosam in Taurica insula sub ipsis obtinuerunt, & coloniam fecerunt. Tandem Tartari de familia Vlanorum, de quibus infra dicetur, per portam septẽtrionalem insulam ingressi,

totam cum oppidis, pagis & campis occupauerunt, ducibus de Moncup, qui generis & linguæ Gothorum fuerunt, duntaxat castrum Mancup retinentibus. Postremo Mahumet octauus imperator Turcorum, auus moderni Selambeci imperatoris, Tauricam insulam comprehendit, Caffam expugnauit, Tartaros Precopenses seu Vlanos cum toto Cheronesо omagiales sibi fecit, & ultra insulam ad septentrionem, castrum Azau in ripa Tanais incastellauit, & in hunc diem Turci tenent. Binos quoq; duces & fratres de Mancup unicos Gothici generis & linguagñ superstites, ad spē gregis Gothorum prolificandorum, gladio percussit & castrum Mancup possedit. Sicq; Gothi penitus tam circa Sarmatias, quàm in Italia, Hispania, & Gallia extincti sunt, nec eorum genelaogia amplius comparet.

De Alanis, Vandalis & Sueuis, Cap. XII.

ALani fuere gentes in Alania regione Sarmatiæ Europianæ, flumini Tanai contiguæ & conterminæ: & est regio plana, sine montibus, paucas simositates & colles habens: caret colonis & habitatoribus, quoniam ab inuasoribus eiecti & dispersi, in alienis prouincijs consumpti & extincti sunt. Stant campi Alaniæ late profusi, tam Alanis quàm aduenis possessoribus orbati ac deserti: duntaxat interdum Cazaci eam pertranseunt, quærentes, ut moris eorum est, quem deuorent. Cazac Tartaricum nomen est, Cozac uero Rutenicum, ualens in lingua Latina seruilem stipendiarium, grassatorem seu reytteronem: spolijs enim uiuunt, nulli subiecti, gregatim latissimos & uacuos campos tres, sex decem, uiginti, sexaginta & c. numero percurrentes. Crescit in illa terra calamus aromaticus uberrime, tartarskiezele à Polonis nomine à Tartaris mutuato nuncupatus: quoniam non longe à Tartarorum regione crescit & multiplicatur. Ast uandali sunt & fuerunt populi Germaniæ, ut suis traditionibus celebrant Plinius, Suetonius Tranquillus, & Cornelius Tacitus, secus flumen Vandalum à regina eorum in libamen & sacrificium dijs suis pro uictoria ex inimicis adepta, sponte in ipso submersa appellatum. Hoc flumen Istula & Visla uocatur. Vt autem de Vandalis completior historia referatur, accipiendum est quod Sclaui ex Iauan filio Iaphet per Helisam procreati sunt. Noë siquidem genuit Sem, Cham, & Iaphet. Iaphet uero Iauan quartogenitum & fratres eius. Iauan iuxta mare Ionium & Ægæum Græcos edidit & multiplicauit, simul & Helladicos & Æolios Sclauos'que per filium suum Helisam propagauit: à Iauan enim Ionium mare dictum est. Hebræi quoque Ionios & Græcos lingua eorum Iauan uocitant. Hæc est sententia Iosephi de filijs Noë. Sclaui itaque mox post Græcos ad occidentem tetras possederunt, Seruiam, Rasciam, Dalmatiam, Mysiam, Bulgariam, Bosnam, Croaciam, Pannoniam & Sclauoniam. Fuerunt autem principes Lech & Czech bini frates, Iauan nepotes, de femore Helisæ descendentes, Croaciam ac Sclauoniam per Crupam fluuium rapidum & ue-

locem

locem diſterminatas, forte cum cognatione & familijs eorum inhabitantes, regiam locumq; principalem ſuæ reſidentiæ in Pſari caſtro ac uillagio eius nominis tenentes: uilla uſq; in hodiernum diem cum ſuo nomine Pſari permanet ad fluenta Crupæ, plures inhabitatores & colonos, noſtro æuo etiam linguagij Sclauonici habens. Caſtrum uero demolitum ſolas ruinas & fundamenta arcis demonſtrat. Quum autem ex multiplicatione hominum & genealogiarum Dalmatia, Croacia & Sclauonia eas non comprehenderet, ſepenumero iurgia & cædes inter frattes, principes & cognatos pullulabant. Quapropter præfati duces Lech & Cech uitando peſſima facinora, parricidia & mortes hominum animo concordi & conſilio ſalubri, collectis rebus & gentibus eorum, per familias & colonias cum tota ſupellectile, quantulacunque tunc habebatur, relictis ſedibus natiuis, ad occidentales diuerterunt regiones exploratum ire & percontari nouas ſedes. Sciebant nanque orientales meridionalesq; regiones colonis & habitatoribus occupatas atque refertas: & idcirco fruſtra eas aggrediendas & quærēdas. Profecti itaq; peruenere in Moraiam & Bohemiam, & luſtrata uniuerſa illa regione, uaſta quidem & nondū culta, perſpecta & aura eius ſalubri, & gleba fertili, fixerunt tentoria in monte qui Rzip dicitur: cœpitq; Cech frater minor, loci amœnitate delectatus, à maiori natu germano ſuo Lech plurimis inſtantijs petere terras Morauiæ et Bohæmiæ in hæreditatem ſuam poſterorumq; ſuorum perpetuandas et populandas. Lech autem ad obeundam et nutriendam beneuolentiam fraternam, conſenſit uotis petitionibusq; Cech, et ualedicēs proceſſit cum ſuis uerſus orientem et ſeptentrionem, deueniensq; in terras incultas, à nemine uuquam habitatas, Sleſiæ et maioris Poloniæ, ſuos ſuaq; omnia expoſuit et firmauit: multiplicatiq; Lechitæ, qui et Poloni, in his locis maioris Poloniæ et Sleſiæ, creuerunt deo uolente in maximo numero, et impleuerunt Vandaliam, id eſt Poloniam, iuxta flumen Vandalum, qui nunc Viſla nominatur. Impleuerunt Pomeraniam, Caſſubiam, et totam regionem ſecus mare Germanicum, ubi nunc eſt Marchia, Lubec et Roſtoc uſque ad Veſtualiam, ſortitiq; ſunt uarias nominationes ſecundum uarietatem locorum quæ inhabitarunt: et hi qui penes fluuium Sueuum, nunc in Teutonico Spre ſeu Sprea dictum commorati ſunt, Sueui nuncupati: et alij iuxta eos Burgundi, à caſis et aceruis, quos lingua ſua Polonica brogi uocant, appellati ſunt: ſicq; de reliquis, Dreuianiæ et Trauianæ à copia lignorum et graminum nomina perceperunt. Tempore autem imperatoris Auguſti, ut refert Bergomenſis in ſupplemento Burgundorum, octuaginta millia ex ſeptentrione uenientes, ripas Rheni inſederunt, quos Druſus et Tiberius nepotes Octauiani, ut refert Paulus Oroſius, expulerunt, et repedare in cognatas ſedes compulerunt. Tandem Druſus Rhenum et Albim fluuios tranſeundo pugnauit. Albis fluuius eſt per Bohemiam et Miſnam uſque in mare Germanicum decurrens

Bohemi & Poloni ex Sclauis

Sueuus flu.

Albis flu.

decurrens, Labya in Bohemico nuncupatus, & in Sueuos & Burgundos incidit, quibus cum cruentissimam pugnam egit cum victoria. Sed victor Drusus in eodem prælio per ferocissimam Sueuorum gentem necatus occubuit, & in Maguntiam relatus sepultus quieuit. Exinde Cæsar Octauianus, ut mite scerent sub mitiori cœlo, Sueuos, ut inquit Suetonius Tranquillus, traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocauit: ubi urbs Augsta in honorem imperatoris Augusti structa est: qui translati in hanc diem Sueui à priori patria, & Vindelici à linguagio Vindelicorum atque Sclauorum, nominantur, ipsáque urbs Augusta, Vindelicorum Augusta dicitur. Hæc referunt præfatus Suetonius Tranquillus, & Martinus in sua Martiniana parte secunda, sub descriptione Cæsaris Augusti: tametsi Sueui de prouincia eorum cis mare Germanicum sita, educti fuerunt: alij tamen Poloni. Vindelici & Sclaui subintrauerunt, & illam regionem repleuerunt. Vnde tempore Valentiniani imperatoris, ut dicit Orosius & Bergomensis in supplemento, Burgundi iterum ex septentrione de terra Vindelicorum surgentes, ad Rhodanum fluuium pertransierunt. & quia pacifice illas terras coluerunt, à uicinis eorum intacti Burgundiam ex suo nomine uocatam constituerunt, Sed Vindelicos circa Lubec, Rostoc, Mekelsburg, & fluuium Sueuum imperotores Henrici, tanquam gentiles Christum colere nolentes expugnauerũt, sicq; ad extremum Henricus tertius deuictis prædictis gentibus Teutonicos in eorum loca induxit & locauit. Refert quoque historia Henrici tertij, quod quatuor reges Vindelicorum capti, diebus festis & diebus coronationis suæ, lebetes & caldaria in ignominiam eorum ad coquinam eius ferebant. Et uerum quidem est, quod usque in hodiernam diem perdurant Vindelici seu Sclaui in illis locis circa Lubec, Rostoc, Misnam & Marchiam, non in urbibus, sed in pagis & uillagijs, præcipue hi qui Sarbi & Vindæ uocantur. permanent & nomina Polonorum atque Vindelicorum prisca in nominatione locorum, castrorum & ciuitatum. Nam Lubec, Rostoc, Mekelsburg &c. nomina sunt Polonica.

Continua narratio de Vandalis, Alanis & Sueuis, Cap. XIII.

EXpulsi Alani è suis sedibus ad Vandalos declinauerunt, & simul Pannoniam intrauerunt, ipsamq; quasi sexaginta annis inhabitarunt: post ea rempublicam Romanorum inuadentes Gallias afflixerunt: & exinde, ut referunt historici, ad Vandaliam seu Poloniam redierunt, & usque ad tempora Stiliconis commorati sunt: intuleruntq;, ut ex quibusdam signis conijcio, immensam multitudinem argenteorum, cum figura & effigie Adriani imperatoris, prout titulus & superscriptio ostendit. Quam monetam in hanc diem est reperire apud Polonos secus decursus aquarum, & illuuia pluuiarum, & in campis in cultura agrorum, uocantq; eam ruricolæ denarios sancti Ioannis Baptistæ, propter expressam imaginem capitis & colli ad simi-

litudinem

litudinem capitis sancti Ioannis in disco. Tempore autem Honorij imperatoris Stilicon comes Romanus cupiens filio suo Eucherio apicem & culmen imperij conquirere, Vandalos, Sueuos, Alanos & Quados concitauit ad arma, & ad perturbandum dominium Romanorum. Qui in Gallijs debacchantes, diuina & humana pessundarunt atq; destruxerunt. Deinde Gothis cedentes Hispanias penetrauerunt, & nunc has, nunc illas terribili mente afflixerunt. Deinceps ad Aphricam occupandam per Bonifacium principem Rom. euocati transierunt, & illam ferro & igni uastantes conquisiuerunt. Primo itaque anno Gratiani, puta anno domini tricentesimo octuagesimo primo, & deinceps super Vandalos de regno Poloniæ exeuntes regnauit Modigisilus annis triginta. Post hunc filius eius Gundericus in Hispanijs annis sedecim: hic capta Hispali quum manus in ecclesiam ipsius ciuitatis extendisset, à dæmone correptus interijt: cui Genserícus frater successit, ut refert Paulus Diaconus, ab Hispanijs ad Aphricam transiens, cunctam penè Aphricam ferro, flamma, rapinis crudelissime deuastauit, fidem catholicam impietate Ariana infectus subuertit, episcopos profligauit. Sub hoc turbine, teste eodem Paulo Diacono & Possidonio beatus Augustinus episcopus Hipponensis, ne suæ ciuitatis ruinam cerneret, expletis annis uitæ suæ septuaginta sex migrauit ad Christum. Deinde Genserícus Carthaginem inuadit: atque capit cum ualidissimo exercitu: ex Aphrica aduectus Romam spoliat, multa milia captiuorum cum regina Eudoxia & duabus filiabus in Carthaginem duxit, quam Trasamundo filio suo in matrimonium copulauit, Campaniam & Appuliam flammis consumpsit, Capuam & nolam pari ruina strauit. Inter has procellas uir pñssimus Paulinus Nolanæ urbis Episcopus, pro cuiusdam uiduæ filio sese in seruitutem tradidit. Regnauit Genserícus annis quadraginta octo. Eo mortuo successit Honoricus filius eius, qui effugatis amplius quàm CCCXXXIIII catholicis episcopis, & ecclesijs eorum clausis, plebem uarijs supplicijs affecit, & quidem innumeris manus & linguas abscidit: illis tamen expeditissime loquentibus, ut refert beatus Gregorius in tertio libro Dialogorum, & Paulus Diaconus in gestis Romanorum. Tandem iudicio dei percussus, scatens uermibus miserabiliter expirauit. Post hunc Guntamũdus nouem annis regnauit. Post quem Trasamundus, qui ducentos & uiginti episcopos in Sardinia exilio relegauit. Deinde anno domini quingentesimo uigesimo regnauit Hildericus filius eius ex Eudoxia filia Valentiniani imperatoris à Genserico captiuata genitus. Hũc pater Trasamundus ad mortem ueniens, sacramenti nodis astrinxit, ne unquam in regno suo catholicis consuleret. Qui mox patre mortuo antequam regnum susciperet, omnes catholicos ab exilijs iussit reuocare, & episcopis ecclesias reformare. Regnauit annis octo: Hunc Gilimer perimens, annis quinque post eum regnauit, qui tantæ crudelitatis fuit, ut nec parẽtibus parceret. Tandem Belisarius patritius

Genserici crudelitas

à Iustinia-

à Iustiniano imperatore missus est ad Aphricam, qui magnas copias Vandalorum fudit, regemq; eorum Gilimerum uiuum capiens catena argentea uinctum Iustiniano Constantinopolim misit. Sic uandalorum regnum in Aphrica destructum est. Habes ex prædictis, quod Vandali, Sueui & Burgundi fuerunt de regno Poloniæ, à locis Poloniæ, quæ inhabitarunt, appellationem & nomina sortiti, linguam & sermonem Polonicum profitentes & loquentes. Habes secundo, quod præfati populi Vandali, Sueui & Burgundi, Germani & non Sarmatæ neq; Schythæ fuerunt. Ideo Sigisbertus Vincentius in speculo historiali, & cæteri antiquiores, incocinnne & iniuste Scythas fuisse scripserunt. Collige tertio, quod prædictæ gentes non de Scandia insula, sed de Polonia oriundi, partem Europæ occidentalem & Aphricam perturbauerunt. Vnde non recte antiquiores dixerunt eos Scythas ex Scandinauia insula, quum Scythia proprie sit post Tanaim in Asia ad orientem: Scandia uero, siue Scandinauia fuit & est ad occasum solis post mare Germanicũ in septentrione, Daciæ cohærens, quam rex Daciæ possidet, multis millibus passuum à Scythia distans. Valde ergo indistincte ac impertinenter iam dictæ gentes Alaniq;, Gothi & Huni ab inexpertis de Scandia dicuntur exiisse, quum in ea nunquam fuerint, nec eam penetrauerunt aut contigerunt. Collige quarto, quod Poloni & Bohemi, Sueui, & omnia genera Sclauorum post diluuium in hanc ætatem in suis sedibus & cognatis regnis permanet. & non aliunde superuenerunt. Nec est uerum quod fassus est Blondus (salua uenia tanti historici, in alijs doctissime scribentis, & modernorum sequaciũ que eorum) quod Sclaui à Tanai & Bosphoro ascenderunt in Illyricum, Dalmatiam & Croaciam. Lech quoque & Cech principes Polonorum & Bohemorum ad occidentem diuerterunt, & terras Vandalorum post egressum ipsorum in Gallias intrauerunt, quum Sclaui in ipsorum prouincijs, & in principes Lech & Cech in Polonia & Bohemia à diluuio in nostram ætatem permanserunt, permanent, & deo fauente permanebunt. Veruntamen Ruteni cum suis principibus ascenderunt eo tempore & alijs de russia & Bosphoro in Illyricum & Croaciam, & spolia referebant pinguia, nec illic permanserunt. Etiam exeunt de Vandalia seu Polonia armigeri sexaginta millia, nonnunq; centum millia ad oppugnãdum hostes: nec per hoc desertatur regnum Polonorum, quum ciues, mercatores & coloni agrorum in oppidis & uillagijs intacti permanent absq; desolatione, & sic quod non sint loca ingrediendi & occupandi exteris: sicut fuit & tempore Honorij Cæsaris, quando Vandali pugnatores duntaxat exiuerant in Gallias. Et adhuc inquiunt historici, quod regressi Vandali, qui primum Gallias affligebant, sedes eorum in Vandalia inhabitauerunt: ergo alij ipsas non occupauerunt. Collige quinto, quod linguagium Sclauorum amplissimum est & diffusum, plurimas terras & prouincias possidens, ueluti sunt Seruij, Mysij, Rasci seu Bulguri, Bosnenses, Turco hac tempestate

Scandiæ situs

Lingua Sclauorũ latiss.

pestate subiugati, uelut sunt Dalmatæ, Croatæ, Pannonij, Slaui, Carni, Bohemi, Moraui, Slesitæ, Poloni maiores & minores, Mazouitæ, Pomerani, Cassubitæ, Sarbi, Ruteni, Moscouitæ: hi omnes Sclaui & Vindelici sunt, per ampla regna inhabitãtes. Sed & Lituani iam sclauonizãt: Nugardi quoque Plescouienses, Smolnenses & Ohulici. Vide chronicas eorum & cosmographias. Collige sexto, quod cis mare Germanicum Poloni, Sueui & Burgundi, consumpti & exterminati sunt per Henricos imperatores, duntaxat Sarbis, & Vindis seu Vindelicis adhuc manẽtibus, ut expressum est supra.

De Iuhris, Caput XIIII.

IVhri de Iuhra terra Scythiæ septẽtrionalissima & frigidissima, iuxta oceanum septentrionis, à Moscouia ciuitate Moscorum ad orientem & septentrionẽ quingentis milliaribus magnis germanicis distante, ascenderũt & uenerunt per terram planam ad meridiem in regionem Gothorũ in Scythia, ubi nunc Tartari Zahadaienses seu Zauolhenses degunt, presseruntq; sui multitudine, & eiecerunt Gothos de Gothia in Sarmatiam. Quumq; coaluissent, & penè in infinitũ multiplicati fuissent, audiẽtes à uenatoribus, qui ceruam sequẽtes transierant flumina Volhæ & Tanais, quod esset terra Sarmatarũ Europæ fertilior & auræ mitioris, coaceruatim præfata flumina trãsnatantes, Sarmatas et Rutenos cõflixerunt, Gothosq; insequentes cum eis in Mysia et Thracia bellarunt, et eos superarunt: intrantesq; Pannoniã solo uino & regionis ubertate delectati, mansionem in ea fixerunt: Maternum & Detricum capitaneos Romanorum cum eorum gentibus aggressi conflixerunt, & Materno occiso Detricum in fugam uerterunt: prẽterea regem elegerunt, & supra se constituerunt uirum uafrum, animosum & strenuũ, Attilam nuncupatum, quem Hungari suo idiomate Ethele uocant. Is aduocatis & recẽsitis multis regibus & gẽtibus, Gallias ingressus, eas tyrãniter & crudeliter uastauit. Et quum ad campos Cathalaunicos longe lateq; patentes deuenisset, Aetius patritius cũ Romanorum cohortibus, cum Theodorico rege Gothorum, multisq; alijs gentibus aduersus eum accelerabat. Quo cõperto Attila aruspices de uictoria consuluit, qui inspectis extis superatum iri inferiorẽq; ipsum in illo bello fore dixerunt, adijcientes quod maior de inimicis occideretur: putabatq; Attila quod Aetius supremus dux partis aduersæ caderet, aliquo modo de morte ipsius gaudens (terribilis enim uisa est ei potentia Aetij) acies ordinauit & instruxit, cautq; ad uesperum, non in meridie tubas canere iussit & congredi. Vbi numerosissimus populus cæsus est, et Theodoricus rex Gothorum, non Aetius, quod Attila optabat, cecidit et occubuit. Attila uidẽs se uictum, se et suos inter currus in medium castrorũ recepit: nox enim aderat: præcepitq; è sellis equitum in struem congestis focum accendere, ut si impeteretur præcipitaret sese in ignem, et arderet potius quàm in manus hostium deueniret. Altera autem die Thorismundus filius

Theoderici regis Gothorum, ultum iri cupiens necem genitoris contra Attilam acies instruebat. Aetius uero suspectam habēs potentiam Gothorum tanquā & Hunorū, persuasit Thorismundo, ut omissa pugna ad possidendum solium paternū properaret, ne frater eius regnum præoccuparet: quo permotus discessit, Aetiusq; & omnis exercitus ipsius solutus recessit. Tunc Attila exhilaratus, spes iniquas ultionis coquebat, & è loco secedēs urbē Remensem obsedit & expugnauit, sanctūq; Nicasiū eiusdem urbis præsulem cum sorore eius Eutropia & omnibus ciuibus trucidauit. Ad Trecas autem quū accessisset, occurrit ei pontifex sanctus Lupus, & percontando dixit: Tu quis es? Cui ille: Attila sum, inquit, flagellum iræ dei. Et Lupus arrepto freno equi eius introduxit eū cum suo exercitu in ciuitatē dicens: Bene ueneris flagellum iræ dei. Ille aūt cum suis cæcitate percussus, ut aiunt, pertransijt urben in partē alterā pacificus. Mulier autē pauperrima habens decem filias, timore perculsa de suburbio fugiebat, filiam postremo editam, & in bimatu natam, in sindone ad collum ligata gestabat, duasq; minorennes puellulas in iumēto, quod ante se pellebat, portabat: reliquæ filiæ circū circa matrē gradiebantur, & ambulabant. Hanc quum bellatores Attilæ consequuti sunt, filiæ eius territæ ad matrem concurrerunt. Mater autem stupida & sui incompos, uiso fluuio properanter currebat, uolens se præcipitare, & in fluuio submergere. Sed milites eam insequuti in ripa fluuij rapuerunt, & cum filiabus ad Attilam perduxerunt. Quæ supplex ad terram procidens gratiam precabatur. Cui Attila misertus, datis pluribus nummis & uestibus, liberam cum prole sua dimisit. Sed et alijs qui cum ea adducti fuerunt propter ipsam pepercit. Deinceps Attila in Germaniam descendit, castraq;, oppida et uillas eius uastabat, donec audiret quod Aetius & Gothi denuo nouum militem contra eum pararent: quo permotus ad Pannoniā abscessit, & renouato exercitu uir ultiuus in Italiā per Stiriam & Coritaniam properabat. Ab exploratoribus autem certior redditus, quod Aetius & innumeratæ gentes in radicibus alpiū opperirentur eum, declinauit & diuertit ad Dalmatiā & Histriā, euersisq; notabilibus urbibus, iuxta mare Adriaticū ad Aquileiam uenit, & eam per trienniū obsedit. Et quum uictualia obsessoribus etiā in longinquo defecissent, militesq; præ inedia contra eum murmurarent, cœpit iterū obequitare urbem, prospiciens qua parte impeteret eam & dirumperet: uiditq; auem quæ ciconia uocatur, pullum suū è summitate arcis rostro in propinquum arundinetū portare, sic consequenter & alium: & exclamans dixit, auē prēsciam futurorū, nosse urbē perditum iri, ideo fugere: & inualescens contra ciuitatem cepit eā, & more tyrannico omnes quos in ea reperit, in ore gladij trucidauit. Eo tempore urbs magnifica & præpotens Venetiarū ob metum Attilæ extructa est. Progrediens autē ad Lombardiā Attila, crudeliter afflixit & uastauit eam. Quumq; ad Rauennā uenisset, aduolauit Leo papa, ob

nixe

nixe & humiliter ſupplicans, ut à uaſtatione urbis Romæ & totius Italiæ ſuperſederet & ceſſaret, quod & fecit. Et dum pugnatores eius admirantes adinuicem replicarẽt, quod Attila neminem timeret, niſi bina animalia, lupum & leonem, de pontificibus propter quos genti eorũ pepercit, parabolã ſumẽtes. Reſpondit Attila, Maturũ uirum clericali habitu indutum iuxta leonem cum gladio biſacuto ſtetiſſe, & uibrato gladio mortẽ ei cõminaſſe, niſi pacem redderet, petitorem exaudiendo. Abſceſſit itaq; et in Pannoniã redijt. Celebransq; nuptias cum una pulcherrima uirgine, multũ uini hauſit, et in nocte inter cubandũ apoplexia ſuffocatus, centũ et uiginti quatuor annis ætatis expletis interijt, et ſanguis per nares et os ipſius fluxit. Illa nocte Marcianus Imperator in Cõſtantinopoli per ſomnium uidit Attilæ arcum fractũ, arcubus enim gens Iuhrorũ potiſſime utebatur. Defuncto aũt Attila, inſurrexerũt inter Hungaros diſſenſiones, digladiationes et ſtrages, ita ut plures eorũ occiſi perirent, reliquos cum Chaba filio Attilæ rex Gepedarum, et alij olim Attilæ ſubiecti de Pannonia expulerunt, qui in Gothiam per paludes Mæotidas tranſierũt, tria uero millia ex eis inter eundũ de Pannonia ſegregauerunt ſe ab eis, & in Tranſſyluania manſerunt, & ne à uicinis impeterentur, Siculos in uulgari eorũ Czakle ſe nominauerũt. Qui aũt trans Mæotidas & mare Euxinũ penetrauerũt, ſæpenumero reminiſcentes fertilitatis abundantiæq; panis & uini ipſius Pannoniæ, ſuis poſteris diſſerebãt & narrabant, utq; in Pannoniã redirẽt hortabantur. Factumq; eſt, ut poſt mortem Attilæ anno tricenteſimo primo, recenſitis pugnatoribus ducẽtis & ſedecim millibus, uiã patrum eorũ ingreſſi, iuxta paludes Mæotidis per Sarmatiã, in Pannoniã peruenerint, temporibus Conſtantini Imperatoris quinti, & Zachariæ papæ, uidelicet anno domini ſeptingẽteſimo quadrageſimoquarto. Primumq; in Iazyges aſcẽderunt, & illic ſeptẽ capitaneos elegerunt, unicuiq; eorum propter inſultũ inimicorum triginta millia pugnatorũ cõſignantes: & ut melius ab hoſtibus tuerentur, ſeptẽ caſtra, cuiq; capitaneo unum aſſignando, rude & groſſe de terra fecerũt & erexerunt, à quibus ſeptem caſtris in hanc diẽ Septem caſtrenſis dicitur. Præterea miſerũt exploratum ire Pannoniã quẽdam è ſuis militibus Cuſid appellatũ. Is offenſo & reperto rege Pannoniæ Suyatoplug nomine: Sclauus hic erat, nam & tota Pannonia terra Sclauorum fuit, licet Romani eis capitaneos & armigeros extraneos præficiebant, ipſum nomine Iuhrorũ aduenarum præſalutando, equum album cum ſella & freno deauratis obtulit, & parũ terræ, aquæ & herbę ab eo poſtulauit: quod rex Suyatoplug cõceſſit, æſtimabat enim agricolas fore, et tanq; hoſpites aliquidpiã terræ pro cultura expoſcere: ideo ſubridẽs ait, Habeant quantũ uolunt. Cuſid ergo lagenam terræ, alterã aquæ Danubij, tertiã graminis reportauit, & quæ egit ſuis expoſuit. Iuhri cognoſcentes Pannoniam terram feracem et optimam eſſe, nomine primi præfecti Arpad nuncupati,

Attilæ mors.

Suyatoplug intimauerũt,ut peramplius in terra eorũ,pro equo albo,ſella & freno deauratis empto nõ maneret. Is ſero intelligens bellũ ei imminere,exercitũ coadunabat. Iuhri autẽ feſtine accelerãtes ad regẽ prope Danubiũ uenerũt,& facta pugna Pannonios cum rege eorũ profligauerũt. Rex quoq; Suyatoplug à facie eorũ fugiens in Danubiũ incidit, & aquis uehemẽtibus abſorptus perijt. At Iuhri Sclauos incolas Pannoniæ trucidarunt. terramq; eorum in hanc horã poſſiderũt,Sclauis undiq; in finibus Pannoniæ remanentibus & inhabitãtibus. Accipe primo,quod Iuhri à Iuhra regione Scythiæ,de qua oriundi exiuerũt: uocati ſunt,& uſq; in noſtra tempora à Bohemis,Polonis & Sclauis †Hugri appellantur,ab alijs autẽ Hugui, tandem & Hungari dicti ſunt. Accipe ſecundo quòd idẽ linguagiũ & loquela pronuntiatioq; acuta ſunt Iuhrorum in Hungaria,& illorũ qui in Scythia in Iuhra degunt. Verum Hungari in Pannonia Chriſticolæ ſunt & politiores abundantioresq; in omnibus. Iuhri autẽ in Scythia uſq; huc idololatræ ſunt & agreſtes. Accipe tertio,quod Iuhra Septentrionaliſſima eſt abſq; altiſſimis & inacceſſibilibus montibus,nec tantis ut ſunt alpes iuxta Italiã, neq; ſicut mõtes Sarmatici. Nõ recte ergo quidã hiſtorici tradiderunt,dicẽtes Huguos exiſſe de prouincia eorũ de montibus maximis & inacceſſibilibus. Enimuero ſunt montes in Iuhra cũ denſis ſyluis patentes & bene permeabiles,quantitatis mediæ et altitudinis,petroſi et ſaxoſi quales ſunt per totũ Septentrionẽ in fine terræ iuxta oceanũ ſaptentriouis. Et ſcias quod ex oceano Septentrionis quidã piſces idiomate Moſconitarum morſſ nuncupati,in ſummitatem montis mari adiacentis ſcandũt,et dentẽ fricando ſe in aſcendendo appendunt,de culmine montis deorſum in partem alterã prolabuntur et cadunt, quos Iuhri & cæteri incolæ Septentrionis capiunt,dentesq; eorũ qui ponderoſiſſimæ ſunt grauitatis,in Moſcouiam mittũt,& poſt ad Turcos & Tartaros. De quibus manubria & tenacula enſiũ,framearũ & cultellorũ faciunt,ut impetuoſiores ictus grauitate adiuuante impellant. Accipe quarto, quod montes Riphæi & Hyperborei nõ ſunt in rerũ natura, nõ in Scythia, nõ in Moſcouia, nec uſquã locorũ: et quũ ferè omnes coſmographi aſſerant Tanaim,Edel ſeu Volham,Dzuina,et magnos fluuios ex prædictis montibus effluere,cnoficta confictę,et potius fabuloſa inexperti ſcripſere. Fluit Tanais,Volha et maxima flumina ex Moſcouia,de terra plana,cœnoſa et nemoroſa,nullis mõtibus obſita,prout de Moſcouia quum peruentũ fuerit dicã, ſi deus annuerit. Bone lector hic eſt barathrũ profundiſſimũ propter clariſſimos ſcriptores mõtes Riphæos et Hyperboreos ponentes. A quorũ contradictione ueritas ipſa me tueatur et defendat,pro omnibus argutis rationibus,experientiã rerũ opponẽdo,ut qui nõ credit,uideat et experiat quod ita eſt quemadmodũ dixi. Accipe quinto,quod Iuhri in Iuhra Scythiæ non colunt agros,nõ ſeminãt,non habẽt panem,uinũ aut ceruiſiam ,degunt miſerrime

Huni aliàs

Morſ piſcis.

ſerrime in ſyluis & foueis ſubterratis, piſcibus ueſcendo & carnibus ferarum, quarum copiam habent, & aquam bibunt, pellibus induuntur ex diuerſis animalibus in unū cōſuendo, pellem lupi, cerui, uulpis, marduris &c. Miſera ergo regio eſt ſub polo arctico, ut dixit Hippocrates in lib. de regionibus, aëre & aqua. Subiecti ſunt duci Moſcouiæ, & pendunt pro tributo pelles ſabellorum, ſchiſmorum, & ſimilium, quoniam alijs donatiuis carent. Accipe ſexto, quod aliqui famoſi coſmographi & hiſtorici in illo angulo ad mare Septentrionis tamperatiſſimas regiones confinxerūt, in quibus propter tēperiem & auram placidiſſimam beate & diutiſſime uiuant, donec tædio affecti, de montibus ſeſe in oceanum præcipitent. Hoc totū fabuloſum eſt: qualis etenim beatitudo ſit, nō habere panem, merū, & cætera delectabilia: qualis temperies eſt, continuū frigus quod illic eſt pati: In ſolſtitio hyemali perpetuam & continuam noctem ſentire: In ſolſtitio uero æſtiuo permanētes, & parum tepetētes ſoles uidere: ſed hæc omitto. Accipe ſeptimo, quod in Iuhra & locis Septentrionis non effoditur aurum, argentum, nec aliæ mineræ. Nec correſpondent fabulæ, quod illic eſſent griffi & magnæ aues prohibentes fodere et efferre aurum. Vnde ſecundū hoc dico, contrarium autoribus antiquis, quod griffi non ſunt in rei ueritate in illa parte Septentrionis, nec in alijs partibus orbis. Affertur autem ad nos auis quædam rapina uiuens, quantitatis aquilæ, ſed alis et cauda prolixioribus quàm aquila, in ſimilitudinem accipitris, et uocant eā Moſcouitæ Kiczoth, noſtri uero hnmines uocāt ipſam Byalozor, quaſi albicans ſplendor, quia ſubalba eſt ſecūdum uentrē. Hāc omnes rapaces aues, accipitres, falcones, et cætere rapto uiuentes in tantum metuunt, quod inſpecta ea tremunt et cadunt, et extinguuntur. Accipe octauo, quod in Septentrione poſt Gothiam, Sueciam, Filandiam, Iuhrā, et poſt mare Caſpium non ſunt monſtroſi homines, ſcilicet monoculi, bicipites, canina capita habensces etc. ſunt nobis ſimiles, rare, ſparſim, et abinuicem diſtantes, pauci numero habitantes, colore ut frequenter liuidi, propter frigus liuiditatem corporis eorum imprimens. Hæc uera ſunt, et qui ſcripſit uerum ſcripſit, et ſcimus quia uerum eſt teſtimonium eius,

Error coſmā graphorum.

De Turcis Cap. xv.

HActenus diximus de quibuſdam nationibus ante aduentum Tartarorum, Sarmatiam Aſianam ſeu Scythiam per tempora et tempora inhabitātibus, ſi de Amazonibus, de Scythis, de Gothis et Iuhris ſeu Huguis. Conſequēter dicemus de ualidis gentibus, ex Tartaris Czahadaieñ. originaliter diſſeminatis, quales ſūt Turci, Vlani ſeu Tartari Prezecopenſes, et Tartari Coſanenſes: item Tartari Nohaieñ. Et primo de Turcis pauca dicamus. Poſt aduentum Tartarorum ex oriente, in terram Gothorum quā ipſi Gzahadaieñ. uocāt, anno quaſi nonageſimo. Quidam miles magni Cham nomine Otumanna, ſortis humilis et fortuna tunc obſcurus, uiribus tamē

Otumanus à quo Turc. Imperat, Otumani.

corporis robustus & audax, propter certas ut ei uidebatur iniurias, è Tartaris in quadraginta equis secedēs, cœpit occulte in Cappadocia mōtes, & aditus opportunos occupare, & ex opportunitate loci & temporis prædas agere: ad quē plurimi grassatores, ut fit in huiuscemodi genere hominū, cōfluxerunt, & coaluerūt uehemēter, ita ut quod prius occultis insidijs egit, palam & pari marte tunc cœperit oppida, ciuitates & gentes inuadere & occupare. Et quia nō reperit resistētes, ipse celer, manu audax, & dexteritate fortunatus per errores, cmminationes, & per aliquarū ciuitatū direptiones, occupauit & possedit Cappadociā, Pōtū, Bithyniā, Asiā minorē, Pamphiliā & Ciliciā. Itaq; ex ipsa familia Otumanorū siue Turcorū originē duxit, quia ab Aquilone pandetur omne malum super uniuersam terrā. Quod aūt Turci propago & soboles sit Tartarorū, identitas morū, loquelæ & pugnādi demonstrat. Nā habitum modūq; equitandi & curte insedendi, sagittis quoq; & arcubus pugnandi eundē habuerunt, & nunc ut plures habēt cum Tartaris. Sermonem etiā & linguagiū Tartarorū connatum habent: nō differt loquela Tartarus & Turcus, nisi modice, uelut exemplariter diceretur, sicut Italus & Hispanus, uel Polonus & Bohemus. Otumano ex humanis rapto, filius eius Archanes secundus rex Turcorum successit, audacia & ambitione patri haud absimilis, sed disciplina rei familiaris longe peritior: quo factum est ut dominiū & imperiū à patre cœptū, suapte industria auxerit & cōseruauerit. Deinde tertius rex subsecutus est filius Archanis nomine Ammurates, hic Græcis dissentiētibus & Imperatore Trapesuntino & Constantino de imperio certātibus, in adiutoriū per Trapesuntinū Imperatorē pretio euocatus, & in Thraciā per Hellespontum traiectus, uafer & astutus euentū belli prorogauit atq; protraxit, donec Græcis uiribus & diuitijs fractis & eneruatis, occasione habita, in eos arma uertit, & Thraciā occupauit. Eo defuncto Pesaites quartus rex filius surrexit, qui rerū maximarum cupidus, Macedoniā. Thessaliam, Phocidē, Bœotiā, Atticam sui iuris effecit, Bulgarosq; & Illyricos assiduis excursionibus debilitauit, et suburbia egregiæ urbis Constantinopolitanę spoliauit. et ciuitatē obsidiōe atq; fame intantū excruciauit, ut Imperator Constantinopolitanus ad Italiā et Galliā auxilia mēdicaturus profectus sit. Sed deo disponēte, Temir Cutlu magnus Cham Tartarorū, quē historici Temerlanē dixerunt, affligendo et tanquā fulgur Asiam pertranseundo, incidit in Pesaitē præparatū et occurrentē ei, quem profligauit, et captiuatum catenis aureis alligauit et abduxit, breuiq; dimisit, qui paulo post obijt. Post hunc quintus rex Alpinus appellatus regnauit. Aduersus istum Sigismundus Hungariæ et Bohemiæ rex ac Romanorū Imperator copiosum duxit exercitū. Collatisq; singulis, tumultuose susus castra reliquit, et paruo nauigio uix per Danubiū turpē sibi inuenit salutē. Amplius sextus in ordine rex Turcorū Mahumetes tributa grauia imposuit, excursionibusq;

fines

fines sui imperij dilatauit: præterea sublato Mahumete morte, filius eius Ammurates secundus regnauit, hic Thessalonicã urbem illustrẽ euertit, Cyprum & Aetholiã subegit, Tribulos, Illyricos & Hũgaros uastauit, Vladislaum Poloniæ & Hungariæ regẽ in primis feliciter pugnantẽ, ultimo cõgressu ad lacũ Varnensem, Ioanne Hunyad cũ Hungaris è prælio secedentibus superauit, & misere cũ suis occidit, elatusq; uictoria, Peloponensum ui cepit, & muros Isthmi Corinthiaci funditus deiecit: uita deniq; functus, Mahumetem filium octauum regẽ reliquit, qui Constantinopolim anno Christi M.CCCCL.III. die ultimo Maij, post obsidionis quartũ & quinquagesimũ diem, summa ui & extrema oppugnatiõe cepit, Perã subinde opulentissimũ oppidũ per deditionẽ demolitis muris accepit, Bulgariaq; & Rascia potitus, Smyderou magnificũ castrũ Rasciæ supra Danubiũ situm adeptus est, et ex eo Dalmatiã et Croaciã in solitudinẽ redegit, Stiriã quoq; et Austriã penetrauit. Deinde Nigropontũ sub Venetis expugnauit, Theodosiã, nũc Caffam nuncupatã in Taurica insula, Ianuensiũ coloniã unà cũ præfata insula expugnauit & cõprehẽdit, binosq; principes de castro, Mancup, ut ferẽ, postremas Gothorũ reliquias gladio percussit, & Mendligeri Imperatorẽ Tartarorũ in prædicta Chersoneso Taurica, ui iuris fecit. Moldauiam & Valachiam uastauit, & cum Venetis sedecim annis continuis pugnauit, cum Husacasan rege Persarũ similiter continuũ bellum gessit, sæpe uictus, nõnunq; & ipse uictor fuit. Obijt prima die Maij, anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo primo, in Cõstantinopoli sepultus: pro ipso Turci †Baissetum filiũ eius ad imperium assumpserũt. Zeliabus uero minor natu filius Mahumeti indignatus ad Soldanũ Aegypti recurrẽs, & exercicũ comparãs, cum Baisseto infeliciter pugnauit, & ad Rhodieñ. fugit, quẽ magister ordinis Rhodiensis captiuũ in Franciam misit, & postea Alexandro papæ sexto obtulit. Ludouicus autem rex Galliarũ ad Appuliã cõsequendam per Romã transiens, Zeliabũ à domino papa per contractũ accepit, & inter eundũ ueneno, an fatigatione itineris, incertũ est, extinxit. Expugnauit aũt Baissetus nonus rex Turcorũ Ciliã & Albũ castrũ in Moldouia. Modon quoq; insulã & urbẽ eiusdẽ nominis, sub Venetis ui & obsidiõe cõquisiuit. Cũ Sophi rege Persarũ sæpe pugnauit, & quasi semper succubuit. Dũ aũt senuisset filius ipsius Selimszabeg, quẽ nostri homines Selẽbeg uocant, imperiũ sub eo arripuit, & Baissetus ad insulam in qua nutritus erat, deductus breui occubuit. Decimus rex Turcorũ Zelembeg modernus surrepto imperio, fratres suos necauit & extinxit, deinde minax Christianis, præcipue Pannoniæ bellum inferre proposuit. Deus autẽ omnipotens excelso suo iudicio aduersus eum Sophi regẽ Persarũ cõcitauit, & aliquot prælijs conflictũ superare concessit. Tribus aũt Imperatoribus postremo dictis Cõstantinopolis sedes imperij, quondã secunda Roma dicta, domicilium assiduũ factum est, ita ut à

aliàs Baiazet

circumsitis incolis, præsertim à Sclauis, non Byzantium nec Constantinopolis, sed Czarou dom, id est, domus Cæsaris diceretur, & est Constantinopolis triquetræ figuræ, duobus angulis mari adiacens, tertio cãpos prospectãs, eius ambitus decem & octo milliaria Italica continet, non habet grandia palatia, nisi thermas & scholas philosophantiũ magnifice nouiter structas: tẽplum uero sanctæ Sophiæ, hoc est, sapientiæ dei, qui est Christus uera sophia patris, egregiè olim ædificatum, per Mahumetem imperatorem secundum Turcorũ deiectũ est, & stabulum ferarũ factũ. Roma uero Italiæ rotũdæ figuræ, ambitu murorũ triginta duo milliaria continet, ferè duplo ambitu Constantinopolis excedens, & habet septem colles & palatia pretiosa.

De familia Tartarorum Vlanorum siue Precopensium, Caput XVI.

ALtera soboles & genealogia ex Tartaris Zauolhensibus deriuata est Tartarorum Vlanorũ, ab Vlano inuasore insulæ Taurice cognominata. Vlana puella est & uirgo, & quia ulanus de uirgine & puella genitus est sine legitimo thoro, Vlanus nuncupatus est, suisq; posteris in Chersoneso Tauricano nomen indidit. Etiã uirgines impregnari & concipere absque uiro apud Machometistas nullum miraculum est, quum apud ipsos hoc sæpius contingat & prædicetur. Est autem Tauricana insula inter paludes Męotidas, longitudinis uiginti quatuor milliarium, latitudinis uero quindecim milliariũ, habet tres ciuitates, Solat, Kirkel, Caffam: & duo castra, Mankup & Azau. Solat Tartari appellant Chrim, & Cæsarem Precopensem, exinde Chrimensem Imperatorem uocant: & ciuitas illa domus exiles habet, & est deserta pro maiori parte. Alia ciuitas minor est Kirkel, & supra eam in rupe alta est castrum ex lignis & argilla factum. In hac rupe, ut fertur draco commorabatur, & trucidabat homines et iumenta, propter quem incolæ fugientes, habitationes propinquas uacuas reliquerunt, et quia Græci et Italici insulam inhabitantes gloriosam dei genitricem Mariam precati sunt, ut eos à dracone liberaret, uiderunt successu temporis candelam ardentem intra rupem: inciderunt ergo & secuerunt gradus ascendendi in rupe, & peruenientes ad candelam ardentem, imaginem sanctissimæ genitricis Mariæ conspexerunt, coram qua lumen arsit, draconemq; desubtus per medium ruptum iacentem. Egerunt itaque gratias de tam miranda liberatione, & draconem in frusta sectum, proiecerunt extra rupem, & quia incolæ glorificantes beatam uirginem, ad imaginem eius ascendebant ueneratum. Acigeri Cæsar Precopensis contra fratres suos pugnans, exemplo eorum motus, supplicauit beatæ uirgini Mariæ, ut eum adiuuaret, uotum uouens quod uirginem benedictam remuneraret. Nam Mahumetici ueneratur beatam Mariam, profitentes eam uirginem absq; thoro uirili magnum prophetã Iesum benedictum concepisse & peperisse. Quũq; adiutus superaret

raret ſuos æmulos, binos equos quos habuit meliores uendidit, & exinde ce
ra empta, maxima duo lumina ſiue candelas fecit, & ante imaginem coram
ardere quotannis iuſſit, quod in hanc uſq; diem per ſubſequentes Imperato
res continuatur. Tertia ciuitas eſt urbs Theodoſia, nunc Caffa dicta, quam
expugnauit ſub Ianuenſibus Mahumetes ſecundus Imperator Turcorum *Theodoſia urbs.*
caſtrum uero Mankup, quod eſt uerſus occaſum à Caffa, præfatus Turcus
Mahumetes ui accipiẽs, binos fratres principes & dominos caſtri Mankup,
ut dicitur, reliquias ultimas Gothorum gladio occidit. Azou quoq; caſtrum
circa oſtia fluuij Tanais ſitum incaſtellauit, & Turci uſq; nunc tenent. Tar-
tari uero Vlani ab ingreſſu inſulæ in campeſtribus eius, ut eſt innata cõſue-
tudo Tartarorũ, degunt, & extra inſulam ijdem campeſtria Sarmatiæ Euro-
pianæ iuxta paludes Mæotidas & mare Ponti uſq; ad Album caſtrũ occu-
pando poſſident. Ingreſſumq; in inſulam ſeu introitũ ad occaſum ſol is fece
runt aggerem de terra longitudinis unius miliaris, in modũ pontis ſternen-
tes, rude tamen & ſemiplene, ita ut aquæ maris in aliquibus locis aggerem
pertranſeãt. Inſula ergo antiquitus Taurica dicebatur: nũc uero Prezekop,
quod ſonat foſſatũ, quoniã aquæ circumdederunt & eam protegunt, tanq;
foſſata aquis plena ciuitates: ſed hæc hactenus. Videamus deinceps genea-
logiam. Poſt Vlanũ in Taurica regnauit Tachtamis Czar, qui unà cũ Vi-
toldo duce Lithuaniæ cõtra fratrem ſuũ Temir Cutlu Czar Imperatorẽ Za
uolheñ. pugnauit, & ſuperatus eſt. Ex Tachtamis Czar filius eius Szidach-
meth Czar regnare uoluit: ſed Acikerei Czar expulit eum, & ipſemet pro eo
regnauit. Szidachmet aũt pro auxilio in Lithuaniã perrexit, & captiuatus per
Lithuanos cum uxore & filijs in caſtro Couno incarceratus eſt, ibi cum con
iuge & filijs mortuus in diebus Cazimiri tertij regis Poloniæ & magni ducis
Lithuaniæ, defuncto Adzigeri Czar: quia ſeptẽ filios reliquerat, ſenior filius
Haider nominatus obtinuit imperiũ. Mendligeri uero unus ex præfatis fi-
lijs ad Imperatorẽ Turcorũ cõfugit, & accepto ſubſidio & uxore à Turco, di-
ſperſit & eiecit Haider & Iamurci cũ alijs fratribus. Hi ad Iuam Vaſilouicz
Moſcouiæ ducẽ fugerũt, qui ſuſcepit eos, & ducatũ Coſanẽſem eis donauit.
Ex Mendligeri Czar nouẽ filij nati ſunt, primus Mahumet Cerei, alter Ach
met Cerei, tertius Machmut Cerei, quartus Berhi Cerei, & eſt ſubmerſus dũ
prædam ageret per fluuiũ in Valachia, anno domini M.D X. Quintus Bur-
nas Cerei, ſextus Mubarec Cerei, ſeptimus Sadech Cerei, octaui & noni no
mina nõ teneo. Nunc pro patre ſuo regnat Mahumet Cerei Czar. Et ſcias
quod licet Tartari Prezecopenſes magis ciuiles mitioresq; ratiõe auræ ſexti
climatis quod inhabitãt deberẽt eſſe, tamen nõ deſeruerũt priſcã ſuã lupinã
rapacitatẽ & ferinã crudelitatẽ, ſicut beſtiales qui cãpos & ſyluas inhabitant,
& nõ ciuitates nec uillas. Inuadũt enim ſingulis annis, uaſtãt & deprædãtur
Ruſſiam, Lithuaniam, Valachiam, Poloniam, & quandoq; Moſcouiam.

De Tar-

De Tartaris Kosanensibus,& Tataris Nahaiensibus Caput XVII.

TFrtia horda Tartarorum Kosanensium nuncupata est sic à castro Kosan supra flumen Volha circa metas Moscouiæ sito, penes quod commorantur. Et exiuerunt de principali horda omnium Tartarorum uidelicet de Tartaris Czahadaieñ. siue Zauolheñ. sicut & cæteri Tartari omnes. Habet autem prædicta Cosanensis horda quasi duodecim millia pugnatorum in necessitate autem, quando aduocant alios Tartaros, ad triginta millia bellatorum constituunt. Istorum principes,& facta eorum, genealogiaq; non scribuntur, quoniam omagiales sunt ducis Moscouiæ,& pendẽt ex arbitrio eius in uiuendo, in bellando,& duces sibi eligendo: idcirco quod de Moscorum principe dicetur, de ipsis poterit accipi & adaptari. Quarta horda recẽs & noua, ultimo ex Tartaris Zauolhensibus orta est Occassorum siue Tartarorum Nahaieñ. Nam postquam Occass insignis seruus & miles magni Cham, habens triginta filios, occisus est: filij secesserunt à capitali horda Zauolheñ. & iuxta castrum Sarai degere cœperunt ante hunc annum Christi, millesimum quingentesimum decimum septimum, circiter septuaginta annos, uel paulo minus, subitoq; in immensum creuerunt, intantum, ut hac tempestate numerosissima & maxima surrexerit horda ipsorum. Isti sunt septentrionaliores & frigidiores omnium Tartarorũ, Moscouiæ à parte orientali adiacentes,& sepenumero eã inuadentes atq; spoliantes. Dominantur inter eos filij & nepotes Occass. Non habent pecuniam nec monetam, sed res pro rebus uendunt, puta pro seruis, pro filijs, pro pecoribus & iumentis.

MATHIAE A MICHOV DE SARMATIA EVROPEA LIBER SECVNDVS.

De Russia, de tractibus eius,& abundantia, & contentis in ea, Caput I.

POST QVAM diximus de Sarmatia Asiæ, quæ Scythia uocitatur, restat dicere de Sarmatia Europea,& in ea primum occurrit Russia, olim Roxolania dicta. Latus eius orientale adiacet flumini Tanai, et paludibus Mæotidis, secernẽtibus Asiam et Europam. Priscis autem seculis Alani habitarunt ad flumen Tanais: deinde iuxta illos ad meridiem Roxolani. Hæ autem gentes in toto deletæ perierũ t, campiq; latissime patentes spectant deserti, solis feris et Cosacis seu prædonibus peruij, prout supra dictũ est. Post hos supersunt reliquiæ Circassorum uersus meridiem, et sunt gentes ferocissimæ et bellicosissimæ, genere et lingua Ruteni. Deinde est castrum

strum Oczarcou nuncupatum, quod Imperator Tartarorum Prezecopensium extruxit, in dominio Lithuanorum, & post quasi duobus milliarijs ab Oczarcou in meridiem sequitur Dzassou, & fuit castrum quod ante tempora nostra demolitū est: à Dzassou in Byaligrod quod Turci occuparūt, sunt sex miliaria. Sequitur Podolia ad occasum, Moldauiæ & Valachiæ confinia ad meridiem, ad orientem uero campis Tartarorum & Tauricæ insulæ: hæc est terrarū fertilissima, cererisq; & mellis feracissima. Nam agro rude culto & parum inuerso atq; exarato, frumentoq; superseminato, tribus annis sponte frumentū germinat, ita tamen, quod colligendo tēpore messis segetem, aliquidpiā granorū permittatur in terrā decidere ad surgendū ex eis frumentū in anno sequenti, sine cultura & sine agri aratura. Gramen quoq; & pascua tā cito ac uberrime fundit & prodit, ut perticā in tribus diebus super crescendo cōtegat, et aratrū in locis graminosis derelictū in paulo plurib us diebus, graminibus sepiat et cooperiat. Examina uero apum nō solum in mellificijs et arboribus cauatis mellificant, uerū in ripis et terra spōte mel là reponunt. Cōtingitq; sæpenumero, ut examina apum superuenientia, et priores apes exterminantia, ruricolæ aduolātia agmina apum trucident aut in aquis mergant, ut quæ præfuerunt, hæreditarie mellificarent et manerēt. Postea ad montes Sarmaticos habitat genus Rutenorū, quibus præsident nobiles Polonorum. In Kolomya, in Zidazou, in Sniatin, in Aoatin, in Busco etc. Sub eisdem montibus sunt tractus Halicienses, olim Gallicia dictus, & Prezemissien. & inter montes Sarmaticos tractus Sanocensis. In medium Russiæ tenendo est Leopolienſis terra, et urbs in ea bene munita eodem nomine nuncupata, habens duo castra, superū et inferū, et est metropolis Russiæ. In Septentrionem sunt tractus Chelmensis et Belzensis, terra'que in medio iacens. Clauditur autem Russia a' meridie Sarmaticis montibus, et flumine Tyras, quem incolę Nieſtr appellant. Ab oriente finitur Tanai, et Mæotidibus Tauricaq; insula. A' Septentrione Lithuania, ab occasu uero Polonia. Ex Moscouia autem aduenit Borysthenes, ab incolis Dienpr nuncupatus famosus fluuius, per Lithuaniam et Russiam currens, et sub Smolensco et sub Kiou labens, in hunc ab occasu circa Chmyelnik oppidū consurgens, Boh nō exiguus fluuius illabitur: et quū mensus esset Borysthenes, quasi trecenta milliaria Germanica, in mare Ponti cadit. Amplius terra Russiæ quū sit fertilis, abundat melle et medone, potu ex melle facto, adducitur et uinum ex Pannonia, et uinum ex Moldauia atque Valachia, quibus adiacet: sed et uinum Græcū ex Græcia, et est forte: etiam ceruisiam ad nutum habet. Abundat equis bobus, et ouium gregibus, abundat cera in maxima copia, abundat pellibus mardarum, sciſmorum, uulpium et boū. Abundat fluminibus quibus irrigat', et aquis piſculentis, ita ut ubi aqua inuenit', et pisces in ipsa reperiātur: nō impiscant' stagna et piscinæ Russorū, sed ubicunq;

aquæ

aquæ reperiuntur, illic & pisces de rore cœli, ut aiunt, demittuntur, absq; hominum cura & impiscatione: sunt que in tractu Leopolienſi lucei magni & laudabiles, & in petras tãquam in laminas diuisibiles. Abundat Russia calamo aromatico in terris uersus Tanaim & paludes Mæotidas. Item reupontico in eisdem terris & in Lithuania, sic & pluribus herbis ac radicibus alibi non uisis. Abũdat tota terra Russiæ granis tinctorum quæ copiosissime excrescũt: & quum priscis temporibus ad Ienuam & Florentiam urbes Italicas importarentur, nunc uix aliquid de eisdem colligitur. ferecq; in toto frustrata & non collecta pereunt. In tractu Chelmenſi rami pini arboris desecti, & in terra iacentes, in anno aut in duobus in saxa & silices uertuntur: est que ibi creta seu rerra alba in copia quæ ad nos ducitur. Est & sal quod in lacu Kaczibeio temporibus siccis colligitur, & quia prope est Oczarkou castrum Tartarorum, intercipiuntur & capiuntur interdũ per Tartaros ductores salis unà cum plaustris ducentis quandoq; & treccntis. In terra quoq; Prænemissienſi & in Drohobiz sal coctum & in bolas ac portiones collectũ reponitur. Præterea in Russia sunt plures sectæ, est enim religio Christiana Romano pontifici subiecta, & illa regit, & prævalet, quanquã sit exigua numero. Est altera secta Rutenorum amplior, quæ ritũ Græcorum insectatur, totã Russiam adimplens. Est tertia secta Iudæorũ nõ usurariorum uelut fit in terris Christianorum, sed laboratorũ agricolarum & mercatorũ magnorũ, præsidentq; ut sæpe teloneis & exactionibus publicis. Est quarta secta Armenorum, præcipue in ciuitate Kamyenyecenſi & Leopolienſi. Hi sunt mercatores peritissimi, ad Caffam, Constantinopolim, ad Alexandriam Aegypti, ad Alkairam & partes Indiæ penetrantes & merces afferentes. Ruteni habitu & ecclesiasticis officijs Græcos insequũtur, habẽtq; proprias literas, & abecedarium instar & proximũ Græcis. Hebræi similiter Hebræorũ literis utuntur & disciplinis, uerumetiã artes liberales, astronomiam & medicinã perscrutantur, Armeni suo ritu gaudẽt & literis. Inter sanctos colunt plus Taddæũ apostolum, asserentes quod eos conuerterit, & fidem Christi docuerit. Deinde & Bartholomæum sanctũ dei apostolum uenerãtur, per quem multos articulos, ut asserũt de fide acceperunt: habent magnifica & plurimum decora ecclesiastica apparamenta, planetas & ornatus non scissos, sed omniqua que rotundos, libros, calices, & cæterã Christianorũ ueteranorũ splendidam supellectilẽ. Quo aũt ad spirituales præsides & pastores, Christianorũ archi præsul est Leopolieñ. Metropolitanus Russorum & Lithuanorũ, habẽs sub sua ditione Kiouieñ. Kamyenyeceñ. Prænemilieñ. Chelmeñ. Lucerieñ. & Mednieñ. episcopos. Rutenorũ uero metropolitanus est Kiouieñ. quæ olim metropolis Russiæ fuit: habet subiectos Vladicas, & episcopos de ritu Græco in Moldauia & Valachia usq; ad flumẽ Histri seu Danubĩ, unũ in Russia Chelmenſem, alterũ in dominio Lithuanorũ Vladimirienſem siue Bresteñ. tertium

Russitarum religio.

ſteñ.tertiũ Pinſci ſeu Murouuſci, quartũ Poloceñ. quintum Luceñ.ſextum Smolenſem,& paſſim omnes alios Vladicas ac epiſcopos in terris Moſcorũ & in Septentrionẽ de iuriſditione Moſcorum protenſorum. Iſidorus metropolitanus olim kiouieñ.lingua & doctrina Græcus peritiſſimus,tempore Eugenij papæ quarti ad conciliũ Florentinũ in centũ equis iuerat,& unione eccleſiæ Romanæ percepta in Ruſſiam redierat:hũc Moſcouitæ obedientiam Romanã eis prædicantẽ ſpoliauerunt,& in necem extremã impulerunt. Sequuntur Ruteni doctores & theologos Græcorũ, præcipue Baſiliũ magnũ, Gregorium Nazanzenũ,& Ioannẽ Chryſoſtomũ. Gregoriũ Nazanzenũ eorum ſermone Bogoſlou nuncupant,quod in latino ſonat,laudans deum. Acceptant & noſtrum ſanctum Gregorium papam Romanum, præcipue in libris moralium,quem tranſlatum legũt,& lingua eorũ Byeſſednic,quod ualet concionantẽ,perſuadentẽ uel prædicantem,uocant.In eccleſijs Rutenorum lingua Seruiorũ quę eſt Schauonica,diuina celebrant,legunt & cantãt. In eccleſijs Armenorum ſermone Armeno.In ſynagogis Iudæorum lingua Hebræa orant.Chriſtiani autẽ ritu Romano latino ſermone cantant,orant & legũt.Et ſcias quod in fluminibus Ruſſiæ & Lithuaniæ,præcepue in Boriſthene & Boh,tempore æſtatis multiplicant ephimeræ,& ſunt uermes & uolatilia alata,quaternis,interdum ſenis alis oriuntur & generant,mane currũt ſuper aquas,& uolant ſuper ripas circa meridiem: in occaſu autẽ ſolis extinguuntur.De his loquitur Ariſtoteles primo de hiſtorijs animaliũ & in Problematibus:& medici de febre ephimera.

De Lithuania & Samagithia Caput ii.

MAgnus ducatus Lithuaniæ eſt regio latiſſima, in ea ſunt plures duces Lithuaniæ & Ruſſiæ: unus autem præſes & monarcha,cui cæteri omnes ſubſunt,magnus dux Lithuanię uulgo nuncupatus. Aiunt aũt uetuſtiores & antiquitatum relatores,quod quidam Italici propter Romanorum diſſenſiones deſerentes Italiam ingreſſi ſunt terras Lithuaniæ,& nomen patrię Italia,genti uero Itali indiderunt: quæ per paſtores terra Litalia & gens Litali,litera præpoſita cœpit nuncupari.Ruteni autem & Poloni eorum uicini maiorem immutationẽ faciẽtes,uſq; in hodiernã diem terram Lithuaniam, gentes uero Lithuanos appellant.Hi primum condiderunt oppidũ Vilno, eleuationis poli quinquaginta ſeptem graduũ,& ex nomine ducis Vilij,quo cum illas regiones ingreſſi ſunt,Vilno uocauerunt,fluminibus quoque circa ipſum fluentibus Vilia & Vilna ex eiuſdem ducis nomine indiderunt nomina,Samagithiam autẽ de ſuo ſermone ſic nominarũt, quod lingua eorum, terra inferior ſonat.Aliqui aũt ignari hiſtoriæ,à lituo quod eſt cornu,& tuba uenatorũ,eo quod regio illa plures uenationes exerceat,Lithuaniam appellari uoluerunt,quod ad effectũ, non ad hiſtoriæ originẽ ſpectat. Hæc gens Lithuanorũ annis ſuperioribus adeo obſcura,contempta,& uilis apud Ru- *Litalia*

tenos fuit, ut principes Ciouien. ab ea sola perizomata & subera ob egestatem & soli natiui sterilitatē in signum tantummodo subiectionis exigerent: donec Vithenen dux Lithuanorum rebellionem primum contra Rutenos inducens, & seipsum ducem inter populares cōstituens, astu principes Russiæ aggressus cōflixit, sensimq; adeo creuit uiribus, ut iugo principibus Russiæ iniecto, etiam in tributa eos redigeret sibi pendenda, quæ per plures ætates Rutenis ipse penderat. Posteriq; duci Vithenen succedentes furtiuis lupinis & subitis incursionibus finitimas gētes Russiæ, Prussiæ, Mazouiæ & Poloniæ inuadebant & diripiebant: donec fratres cruciferi Theutonici ordinis beatæ Mariæ per Conradū ducem Mazouiæ aduocati, & in auxiliū assumpti, Prussia ui & cōtinuis armis cōquisita, Samagitas & Lithuanos aggressi, debellare, captiuare, & opprimere plutibus oppugnationibus cœperūt, tamdiu donec ad Olgerdū & Ceystutū duces Lithuaniæ successiue peruenerūt. Fuit autem Olgerdus magnus dux Lithuaniæ, cuius filius erat Iagello, postea baptizatus, & Vladislaus nominatus, in regem Poloniæ coronatus. Frater autem ipsius Olgerdi fuit Ceystuth, maximus expugnator & persequutor Christianorū, qui inter pugnandum cum cruciferis Theutonicis in Prussia ter captus, terq; astu & mira euasione contra uoluntatem cruciferorum liberatus è uinculis fugerat. Huius Ceystuth filius fuerat Vitaudus seu Vitoldus macte uirtutis princeps, Iagello autē qui postea et Vladislaus, sub treugis pacis captiuando Ceystuth, et filium eius Vitaudum, Ceyuth in carcere occidit, Vitaudum uero in uincula coniecit. Tandem à cruciferis et Christianorum exercitibus sæpenumero Iagello pressus, deo miserante ad Polonos declinauit, fideq; Christiana cū fratribus suis, quos octo in uumero habuit, unda baptismatis ablutus, et in regē Poloniæ coronatus, Heduigim filiam Ludouici Hungariæ et Poloniæ regis illustrissimam ac speciosissimā in consortem accepit, anno Christi millesimo tricentesimo octuagesimo sexto, die Iouis, quartadecima mensis Februarij, quæ fuit sancti Valentini. Cœpitq; præfatus rex Vladislaus secundum promissa uigilare et instare, ut gentem Lithuanicam à tenebris erroris ac idololatria expurgaret, assumptis quoque secū Bodzanta archiepiscopo Gneznensi, et pluribus uiris ecclesiasticis atq; religiosis. Item regina Heduigi, Semouito et Ioanna Mazouiæ, Conrado Olesnicēsi ducibus, et cōplurimis baronibus, anno domini millesimo tricentesimo octuagesimo septimo, in Lithuaniam intrauit, et baptisma suscipere Lithuanos procurauit. Colebant autem ab origine Lithuani numina, ignē, syluas, aspides et serpentes: ignem qui per sacerdotē lingua corū zincz nuncupatum, subiectis lignis adolebatur: syluas autem et lucos sacrosanctos et habitacula deorum putabant: aspides uero atq; serpentes in singulis domibus uelut deos penates nutriebant et uenerabantur. Rex itaque Vladislaus ignem sacrū putatū in ciuitate Vilnensi, barbaris inspectantibus, extingui,

templum

templū & aram in quibus fiebat hostiarum immolatio dirumpi, syluas uero succidi & confringi, serpētes quoq; necari præcepit, barbaris flentibus deorū suorum falsorū exterminium, contra regem autē nec mussitare audentibus, mirantibus quoq; quod Poloni sacrorum uiolatores ignis syluarū & serpentium intacti illæsiq; à dijs eorum, secus quàm ipsimet quoties uiolabant, fuerunt. Exterminatis itaq; idolis, gens Lithuanorum per aliquot dies de articulis fidei & oratione dominica per sacerdotes Polonos, magis tamen per regē Vladislaum, qui linguam gentis nouerat edocebatur, et sacra baptismatis unda renascebatur: largiente pio rege Vladislao singulis ex popularium numero post susceptū baptisma, ex panno de Polonia adducto nouas uestes: qua prouida liberalitate effecit, ut natio illa rudis & pannosa, lineis in eā diē contenta, fama huiusmodi liberalitatis uulgara, pro consequendis laneis cateruatim ad suscipiendum baptisma ex omni regione accurreret: & quoniā labor erat immensus unumquemq; credentium baptizare singillatim, mandante rege multitudo sequestrabat in turmas & cuneos, & uniuersis de qualibet turmarum benedicta aqua sufficienter consperſis, cuilibet turmæ & uniuersis qui in ea constiterant, nomen usitatum Petrus, secundæ Paulus, tertiæ Ioannes etc, fœminis per turmas diuisis, Catherina, Margareta &c. iuxta numerum turmarum imponebatur. Militaribus tamen spiritualis impendebatur baptismus. Fundauit insuper rex Vladislaus in Vilna ecclesiam cathedralem sub titulo sancti Stanislai patroni Polonorum, principalemq; aram in loco ubi ignis qui falso perpetuus credebatur, constituit, ut error gentilis fieret cunctis patentior. Constituit etiam in eadē ecclesia Vilnensi episcopū uirum spectatę uirtutis Andream Vazilo, natione Polonū, genere nobilem, de domo accipitrum, professione fratrem ordinis minorū, olim Elizabet reginæ Hungariæ confessorem & prædicatorem insignem episcopū Cereteñ. Eodem quoq; Vladislao rege instante, Samagithia fidem Christi & baptisma suscepit. Ad cognoscendam autem naturā prouinciæ & gentis illius, animaduerte quod regio Samagithia est Septentrionalis & gelida, Lithuaniæ, Liuoniæ & Prussiæ contermina, syluis, collibus & fluminibus circumsepta, in hos tractus distincta, scilicet, Iragola, Myednici, Chrosſę, Rosena, Viduki, Vyelunya, Celthini, Czethra, gentes regionis proceræ & altæ staturæ, agrestes & incultæ, pauco & castigato uictu uiuentes, sitim aqua sedare solitæ, raro ceruisia aut Medone: auri, argenti, æris, ferri, uini illa tempestate expertes & ignaræ: apud quos licitum erat uni uiro plures habere uxores, & patre mortuo nouercam, fratreq; glotem in uxorē accipere: nullus illic stubarum, nullus ædificiorum nobilium, sed tantummodo tugurij unius usus, uentrē distentum & porrectum, extrema uero habens coarta, ex ligno & culmo structura largius ab imo sensim operis incremento ędificium in arctius cogitur, in carinæ seu galeæ maximæ similitudinem elaborata, in cacumine fene-

Sarmagithiæ situs

ſtra una ſuperne lumen reddens, ſubter quam focus & cibos parabiles coquens, & frigus quo regio pro maiori anni parte conſtricta eſt repellens, in ea domo ſe, uxores, pignora, ſeruos, ancillas, pecus, armentum, frumentũ, & omnem ſupellectilem condunt, gens ad diuinationes & auguria procliuis. Præcipuum numen Samagitticum erat ignis, quem ſacoſanctum & perpetuum putabãt, qui in montis altiſſimi iugo ſuper fluuium Neuyaſza ſito aſſidua lignorum appoſitione à ſacrorum ſacerdote alebatur. Accedens itaq; Vladiſlaus rex turrim in qua cõſiſtebat incendit, & ignẽ diſiecit & extinxit. Succidit deinde per milites ſuos Polonicos ſyluas, quas non ſecus quàm ſanctas & deorum habitacula Samagittæ iuxta illud poëticum, Habitarũt dĩj quoq; ſyluas, uenerabãtur, in eam caliginem mentis prolapſi, quod, & ſyluæ præfatæ & aues, feræq; in illis cõſiſtentes ſanctæ forent, & quicquid in illas ingrederetur, ut ſanctum deberet cenſeri, uiolanti quoq; nemus, feras uel alites, manus aut pedes dæmonum arte curuabantur. Maxima itaque barbaros tenebat admiratio, quod Polonorum milites nemus ritu eorum excidentes, nulla læſio qualem ipſi in ſe frequentius experti erant ſequeretur.

Mortuorũ parentationes

Habebãt prætera in ſyluis præfatis focos, in familias & domos diſtinctos, in quibus omnibus charorum & familiarium cadauera cum equis, ſellis & ueſtimentis potioribus incendebant: locabant etiam ad focos huiuſmodi ex ſubere facta ſedilia, in quibus eſcas ex paſta in caſei modum præparatas deponebant, medonemq; focis infundebãt, ea credulitate illuſi, quod mortuorum ſuorum animæ, quorum illic combuſta fuerant corpora nocte uenirẽt, eſcaq; ſe exſatiarent. Inſuper prima Octobris die, maxima per Samagittas in ſyluis præfatis celebritas agebatur, & ex omni regione uniuerſus utriuſq; ſexus comueniens illuc populus, cibos & potus quilibet iuxta ſuæ conditionis qualificationem deferebat, quibus aliquot diebus epulati dĩjs ſuis falſis præcipue deo lingua eorum appellato Perkuno, id eſt tonitru, ad focos quiſque ſuos offerebat libamina. Rex itaque Vladiſlaus primum eos pater noſter, deinde ſymbolum docuit, quoniam nullus ſacerdotum linguam Samagitticã nouerat, et undis baptiſmatis ablui iuſſit. Vuns autem ex maioribus Samagittarum pro omnibus reſpondit. Ex quo, inquit, ſereniſſime rex, dĩj noſtri ueluti inertes & languidi à deo Polonorum deleti ſunt, deos noſtros & ſacra eorum deſerimus, & deo tuo atq; Polonorum fortiori adhæremus, ſicq; baptizati ſunt. Rex autem in Myedniki cathedralem eccleſiam ſub honore & titulo ſanctorum martyrum Alexandri Theodori & Euancĩj, in alĩjs autem locis eccleſias parochiales fundauit, & illis dotem ſufficientem conſignauit & inſcripſit. Mednicenſis eccleſiæ primus epiſcopus Mathias origine Almanus, in Vilna tamen natus, eo quod linguam Lithuanicam & Samagitticam norat præfectus eſt & conſecratus. Contigit autẽ in prima plantatione, dum Samagittæ per magiſtrum Nicolaum Vazic, fratrẽ ordinis prædicatorum

dicatorum regium prædicatorem per interpretem instruerentur de fide, creatione mundi, & lapsu primi hominis Adæ, unus Samagitthartū sufferre sermonē prædicantis nō ualens in hæc uerba prorumpit, Mentitur, inquit, illustrissime rex iste sacerdos, asserit mundū creatum esse, quū sit homo non longæuæ ætatis, sunt etenim inter nos plures annorum numero seniores eo, centenarium numerum supergressi, qui creationē nullam recordantur: sed solē et lunam, cæteraq; sydera semper eisdem motibus luxisse referunt. Rex autē Vladislaus iubens eū silere, declarauit magistrū Vazik creationē mūdi non asseruisse in diebus suis incepisse, sed lōge ante, puta ante sex millia annorū, et paulo plus, ordinatione diuina proueniisse. Cōtulit autem rex Vladislaus magnum ducatū Lithuaniæ et Samagitthiæ Alexandro Vitoldo fratri suo patrueli: is quia acer & animosus erat pugnando, adiecit Lithuaniæ ducatū Pskou, quem Plescouiam appellant. Deinde alterū ducatū Nouogrodieñ. qui Nugardia agnominatur. Tertium ducatum Smolnensem suo dominio apposuit. Factaq; in circuitu pace, in orientem penetrauit, et incidens in hordam Tartarorū multitudinē eorum, in Lithuaniam appulit, ac in certo territorio Lithuaniæ locauit, usque in hanc diem permanentem. Congestoq; fortiori exercitu, iterum in Tartariam perrexit, et superatis fluminibus, in planiciem diffuse porrectam circa flumen Vorzsda, quartadecima die Augusti peruenit. Ibi occurrente ei Imperatore Zauolhensi Temir kutlu, quem scriptores Temerlanem nuncupant, cum infinita ac innumerabili Tartarorum multitudine, de treugis & pace utrinq; tractabant, concordia tamen nequaquam à Tartaris acceptabatur. Vitoldus igitur à suis persuasus cum custodibus corporis sui retrorsum abijt, & in Lithuaniam fugitiue redijt: exercitus uero ipsius ab infinita multitudine Tartarorum obrutus, in toto deletus est. Præterea Sigismundus rex Romanorū iaciendo inter Vitoldum & Vladislaum fratrem eius regem Poloniæ fomitem discordiarū, coronam Vitoldo promisit, & in regem Lithuanorum sublimari persuasit: uerū quū afferret corona per loca tutiora Marchiæ & Prussiæ, nobiles maioris Poloniæ sese opposuerunt, & cum exploratoribus in custodia permanendo, in loco qui Turzagora uocat, legatos Imperatoris Romanorū opperiebantur & expectarunt. Illi uero rem infectam cognoscentes, terrore perculsi retrocesserunt, Vitoldus autem de hoc certior factus prę tristitia ab anthrace inter scapulas orto, uitā cum principatu finiuit, anno domini millesimo quadringētesimo trigesimo. Post mortē Vltoldi Vladislaus Iagello rex Poloniæ Suitrigellum fratrem suum in ducem Lithuaniæ anulo suo inuestiuit & substituit: qui immemor beneficij, cōtra Vladislaum Iagellonem tumultuauit & bella gessit, propter quod rex Vladislaus principi Sigismundo de Starodup suggessit, cōmisitq;, ut ducatum Lithuaniæ sub Suitrigello surriperet. Apparente igit comete exili supra illum ducatū, dux Sigismundus de Starodup Suitrigellū

expulit,& ducatum magnum Lithuaniæ possedit. Hunc Sigismundus Iuan dux Czarthoriensis,genere & secta Rutenus post aliquot dies occidit. Ingrediebatur siquidem ex consuetudine ursa ad tabernaculum ducis Sigismūdi. Ruteni itaq; more ursæ ostium tabernaculi fricabant & mouebant: quo audito dux Sigismundus ursam adueniſſe putando, ostia aperuit,& à Rutenis uulneribus concisus occubuit. Æneas de Picolominibus scripsit, nō hūc Sigismundū,sed Vitoldum sicut præmissum est,per suos in forma ursæ delusum interfectum. Sed inscijs relatoribus credidit,& erronee scripsit,quemadmodū simili errore ductus,plurima de Lithuanis, plurima & de Polonis conficta literis tradidit. Posteriq; historiographi errantem erronee sequentes,ipsius Æneæ absurditates & loca atq; mores illarum nationum nunquā uisa,aliter quàm fuerunt,& quàm sunt,tanq; uera literis demandare nō erubuerunt,quum experientia præteritorum atque præsentium ipsum & ipsos inexpertos & aliter quàm res habeat scribentes redarguat. Successit duci Sigismūdo de Starodup,Kazimirus Vladislai Iagellonis tertius natus in magno ducatu Lithuaniæ,quē ferè quinquaginta annis gubernauit, sub cuius extremis & ultimis annis Iuan dux Moscorum auulsit, & sibi appropriauit ducatum Nouogrodiensem,aliàs Nugardiam seu Nouogrodiam nuncupatū. Post Kazimirum in Lithuania dominatus est Alexander filius eius quartogenitus,cuius temporibus præfatus Iuan dux Moscorum principatū Mozaiſensem,longitudinis septuaginta,latitudinis totidem milliarium,& castra quadraginta subripuit. Alexandro uita functo, Sigismundus modernus in magno ducatu Lithuaniæ suffectus est sub cuius dominio Vassilo Moscouiæ dux & principatum Pleskon, quem Pleskouiam appellant, & ducatū Smolnensem expugnauit & possedit.

De amplitudine & contentis magni ducatus Lithuaniæ, Caput LII.

AMplitudo magni ducatus Lithuaniæ est talis. A' mari Balteo seu Prutenico ad Vilnam capitalem ciuitatem Lithuaniæ sexaginta milliaria,à Riga uero ad Vilnam recto itinere septuaginta milliaria: eundo uero super Poloczko ut cōmuniter uadunt,erunt à Riga in Vilnam centum milliaria. Deinde à Vilna in Kiou sunt centum milliaria. A' Kiou usq; ad cōfluentiā, ubi iunguntur fluuij Dinepr & Boh,quos Græci Borysthenem,maiorem & minorem appellant,sunt decem dietæ,quæ faciunt septuaginta milliaria,ibi steterat castrum Dzassou, quod destructum est, & ibi est finis dominij Lithuanorum,quum prius protendebatur ad Byaligrod, quod latini Album castrum nuncupant,& ipsum Turci expugnarunt & possident: circumcirca uero Tartari in campis degūt: Ista est computatio uersus meridiē, quinimo uerius dicam inter orientē & meridiem. Iterum ex transuerso computando,à Patzou & metis Lithuaniæ in Vilnam sunt octuaginta milliaria: sed à Cra-

couia

couia per eandem uiã usq; in Vilnã sunt centũ & uiginti milliaria. A' Vilna in Smolensko centũ milliaria, à Smolensko in Moscuuã ciuitatẽ Moscorũ centum milliaria, & sunt millaria Germanica magna. Prima autẽ & capitalis ciuitas in Lithuania est Vilna, est tanta quanta Cracouia cum Kazimiria Clepardia, & omnibus suburbijs: uerum domus nõ sunt cohærentes sicut in nostris ciuitatibus, sed ut sæpe mediant horti & pomaria: habet Vilna bina castra murata, superum in mõte & inferum in basso. Nouigrod uero, quam Latini Nugardiã uel Nouogardiã uocant, fuit de possessione magni ducatus Lithuaniæ, per dueem Vitoldum armis conquisita, & est Nouigrod in amplitudine paulo maior quàm Roma, quia Roma in ambitu continet triginta duo milliaria Italica, quæ faciunt sex milliaria Germanica, & duo milliaria Italica supersunt. Nouigrod autem cõtinet integra septem milliaria, aliàs trigintaquinq; milliaria Italica. Item Nouigrod lignea habet ędificia, Roma uero murata. Distat Nouigrod à mari Balteo duobus uel quasi tribus milliarijs. Et fuerunt, adhucq; sunt in ea ditissimi mercatores: intantũ quod apud quemlibet mercatorem iuxta refectorium est Crancz, id est reseruaculum loco testudinis, in quod argentum, aurum & res pretiosæ conquisitæ proijciebantur absq; numero, Vnde Iuan, quod sonat Ioannes princeps Moscorũ anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimonono, surripiẽdo Nouigrod de manibus Kazimiri magni ducis Lithuaniæ, huiuscemodi thesauros Nouogrodieñ. exhausit, & trecentos currus ad summum implendo, duutaxat de auro, argẽto & unionibus pretiosis, in Moscouiam abduxit. Et quia in eadem Nouigrod perniciosa consuetudo inoleuerat sicariorum & raptorũ, sæpeq; aliquo reo inuento uel designato pulsabatur campana prætorij, ubi centum senatores tanquam iudices sedebant, omnes more illius patriæ barbam protensam nutrientes: uulgus autem audito sono campanæ, concurrebat de tota ciuitate, ita quod quilibet hospes duos acciperet lapides in brachio, & filij hospitum similiter. Quumq; reus per senatores cõdemnaretur, lapidibus adstantes obruebant & interficiebãt eum, tumultuoseq; ad domum condemnati currẽtes diripiebant omnia bona occisi, & area domus postea uendebatur, & pecunia exinde pro Republica confiscabatur. Idcirco Iuan dux Moscorum præfatus apprehensa & possessa Nouigrod in quinq; famosioribus plateis quinque capitaneos cum armigeris constituit ad sedandum & prohibendum solitos tumultus, inuasiones & spolia. Est in Nouigrod castrum Deczen nuncupatum, in eo principalis ecclesia est sancti Sophiæ, id est, saluatoris, & est tecta aureis laminis splendescentibus, suntq; in eadem Nouigrod septem monasteria Zirnkorũ, id est, nigrorũ monachorũ de regula sancti Basilij, & distant à seinuicem ferè uel propè per medium milliare. In primo monasterio B. Mariæ uirginis sunt mille monachi, in altero sancti Georgij septingenti, in tertio sexingenti, in quarto quadtingnti: sic

Vilna metropolis Lithuaniæ

Nugardiæ gnitudo

consequenter in alijs monasterijs. Sunt & ecclesiæ sanctorum plurimæ, & solius sancti Nicolai, quem Ruteni inter alios sanctos plus colunt: ecclesię sunt tot, quot sunt dies in anno. Habet eleuatiouẽ poli Nouigrod sexaginta sex graduum, & in æstate circa solstitiũ æstiuale post occasum solis apparet lux cœli usq; in ortum solis, ut artifices, sartores, sutores, & cæteri mechanici fuere & laborare possint. Post Nugardiam ad Septentrionem est Suetia & Filandia usque in oceanum Septentrionis. Pskou urbs nobilis murata & magna, minor tamen quàm Nouigrod, adiacet Moscouiæ et Lithuaniæ, hanc Latini Plescouiam appellant, inhabitatores ipsius omnes sunt lingua et ritu Ruteni, barbam non radunt, et crines capitis non tondent, habitum uero in toto deferunt Almannicum. Habet terra Plescouiæ triginta castra murata, et sunt uersus Liuoniam, et non sunt tam bona castra in Moscouia, neque in Lithuania. Tota autem terra Plescouiæ sexaginta milliaria in longitudine, et quadraginta in latitudine cõtinet. Vassilo modernus princeps Moscouiæ per compositionem et tradimentum seniorũ adeptus est, et possidet Pskou, deposuitq; campanam, ad cuius pulsum tota ciuitas confluebat, et iniurantes opprimebat. Contra pactum quoque et promissa sua abegit Vladicam, id est, episcopum loci, et plures nobiles ac ciues Plescouiæ, et locauit in ciuitate Moscua, et alijs locis Moscouiæ. Deinceps uersus orientẽ est Poloczko castrum et ciuitas magna, et pertinet ad ducatum Smoleñ. possidet eam magnus dux Lithuaniæ. Post hanc ad orientem est Smolensco castrum et ciuitas ex roboribus structa, et fossis profundis munita, ipsa autem terra seu ducatus Smolensco cõtinet in longum sexaginta aut septuaginta milliaria Germanica. Præterea linguagium Lithuanicum est quadripartitum, primum linguagium est Iaczuingorum, ut horum qui circa castrum Drohicin inhabitarunt, & pauci supersunt. Alterum est Lithuanorum & Samagittharum, Tertium Prutenicum. Quartum in Lothua seu Lothihola, id est, Liuonia, circa fluuium Dzuina, & Rigam ciuitatem. Et horum quanquam eadem sit lingua, unus tamen non plene alterum intelligit, nisi cursiuus & qui uagatus est per illas terras. Habuit hoc linguagiũ quadripartitũ tempore idololatriæ pontificem maximũ unum, quẽ Criue appellabant, morantẽ in ciuitate Romoue à Roma dicta, quoniã hoc linguagiũ de Italia iactat sese adueniſſe, & habet nõnulla uocabula Italica iu suo sermone. De isto Criue & ciuitate Romoue in legenda sancti Adelberti pontificis & martyris legit. Et scias quod in Prussia iam pauci proferunt Prutenicum, subintrauit siquidem lingua Polonorum & Almannorum: sic & in Lothua pauci uillani profitentur hanc linguam, quia subintrauit Almannicum. In Samagitthia autem, quę est longiudinis quinquaginta millariorum, & in Lithuania, quæ in longum triginta milliaria continet, in uills Lithuauicum loquuntur, & in magna parte Polonicum profitentur: nam & sermone Polonico sacerdotes eis prædicant in

Plescouia

Lingua Lithuanorum

ecclesijs,

ecclesijs, insuper scito quod hoc linguagiũ quadripartitum totum est de obedientia & fide Romanæ ecclesiæ, in alijs autem prouincijs circumiacentibus, ut in Nouigrod, in Plescouia, in Polocko, in Smolensco, & in meridiẽ usque post Kiou Ruteni sunt omnes, & Rutenicum seu Sclauonicum loquuntur, ritumq; Græcorum obseruant, & obedientiã Constantinopolitano patriarchæ præstant. Amplius sunt in ducatu Lithuaniæ Tartari circum Vilnam, & habent proprias uillas: colunt agros more nostro, laborant & uehunt merces, ad mandatumq; magni ducis Lithuaniæ omnes ad bellũ assurgunt, loquuntur Tartaricũ & colunt Mahumetẽ, quia Saracenorũ sectã profitentur. Insuper sunt Hebræi in Lithuania, præsertim in ciuitate Troki, hi labotãt & mercantur thelonea & officia publica tenent, de usurisq; nõ uiuũt, post hoc de fluminibus dicamus. A parte orientali dominiũ Lithuanorũ terminant fluuij, Oscol, Iugra Donyecz, id est paruus Don, & est paruus Tanais, hi & plurimi alij in Tanaim decurrũt. Item ex dominio Lithuanorũ post castrũ Vesnya, quod dux Moscouiæ Modernus Vassilo occupauit, ortus est Dinepr, seu Boristhenes ex terra plana lutosa, ex stagnis in dẽsis syluis, & fluit sub Smolensco et sub Kiou, tandẽ emensis quasi tricentis milliarijs Germanicis, in mare Ponti incidit. Item Vilia alius fluuius triginta milliarijs ad orientem Vilnæ ciuitatis ortũ cepit, et sub castro Vilnensi cum alio fluuio minori Vilna dicto, et initium eius duobus milliarijs à præfata ciuitate Vilna computat, cõmiscetur, unaq; ad magnũ fluuium Niemen influunt. Niemẽ autem fluuius ualde flexuose decurrit, naues defert et merces: et post castrũ Couno in mare Prutenicũ cadit. Item Dzuina magnus fluuius fontes habet in Moscouia, et in dominio Lithuanorum, fluit sub castro Vitepsk, deinde sub Poloczko: hostia eius circa Rigã ciuitatem Liuoniæ, ubi in mare cadit, et scias quod quẽadmodũ in superioribus præmisi tria magna flumina prope se inuicẽ oriuntur, scilicet, Dinepr, Dzuina, et Volha, oriuntur, inquã, in locis planis, nemorosis, palustribus, non ex montibus Hyperboreis, nõ Riphæis. nec aliquibus montibus qui in natura minime sunt, duntaxat figmẽto olim Græcorũ tanquam in rei ueritate existerent gloriose et ampullose prædicati sunt, & quod præfata flumina ex ipsis erumperẽt ac orirent per sequaces historicos cosmographos et poëtas inexperte descripti decantatiq; sunt, quum nusquam compareant: plana siquidẽ est terra per totum, unde illa ortum ducunt. Et Dinepr qui est Boristhenes ad meridiẽ fluit usq; in mare Ponti incidens. Dzuina grande flumen ex Moscouia erumpens, ad occasum solis per dominia Lithuanorũ, et per Liuoniã labens iuxta ciuitatem Rigam, in mare Balteum descendit. Volha maximus fluminũ etiam ex Moscouia oriens, in Septentrionẽ tendit, reuersusq; in orientẽ, longinque circuit Tanaim: tandẽ conuersus in meridẽ per Scythiam seu Sarmatiã Asianã et campos planissimos Tartarorum peruagatus, in uiginti quinque flumina magna partitus,

Tartari cohabitant Lithuanis

Ortus Borẽsthenis

Nulli montes in ijs locis

mare

mare Euxinum ingreditur. Distat Tanais à Volha in Tartaria itinere sex hebdomadarum, ad minus trium aut quatuor uelocissime currentibus. Sũt & alia in Lithuania & Moscouia multa flumina & stagna magna: parua uero flumina & riui sine numero in maiora defluunt. Omnia piscosa abundãter, ita quod in illis terris ubi aqua, ibi & pisces: & sunt pisces sapidiores & delectabilioris gustus quàm in regionibus nostris, piscinæ & fodinæ pro aquis & impiscationibus tanquam inutiles illic non fiunt. Amplius in ducatu Lithuaniæ panis rusticorum nigerrimus est nõ cribratus, ex siligine aut ordeo unà cum furfuribus: dominorũ uero & potentum panis delectabilis de pura similagine tritici albissimus pinsitur & habetur: uino carent, nisi quod alibi unde ducitur, præcipue uinũ Rhenense, & ex occidentalibus regionibus per mare Germanicum & Balteũ, adductũ alicubi reperitur, medone & spisso, & tenui & uario modo cocto abundant, & illo reficiuntur & inebriantur. Ceruisias coquũt diuersimode & ex uarijs granis, puta frumẽto, siligine, ordeo, auena, millio &c & non sunt sapidæ: uulgus autem ut semper aquam bibit: oliuæ et fructus dulces ac delicati illic non crescunt, algida etenim et frigida est prouincia. Armenta habent omnis generis et feras syluarũ, plus quàm in orbe Christianorum reperiantur: saltus, deserta, et syluæ sunt magnæ, decem, aliquando quindecim milliariorum, nonnunquam et uiginti quinq; milliariorũ: ad latera desertorum & syluarũ uillæ & habitatores inueniunt, & idcirco quia magna nemora sunt, magnæ feræ & multæ abundantissimæ uisuntur & capiuntur, uri & boues sylueſtres, quos lingua ipsorum thuri & zumbrones uocant, onagri, & equi sylueſtres, cerui, damæ, dorcæ, capreæ. apri, ursi, mardures, sciſmi, & cætera genera ferarum. Insuper aues abundant & ficedulæ. qamuis illic uineæ non sunt, aduolant & impinguant, atq; cum suauitate eduntur. Estq; in Lithuania & Moscouia animal uoracissimum & inutile, quod alibi non comparet, rossomaka nominatum. quantitatis canis, faciei catti, corporis & caudæ ut uulpis, colore nigrum, cadaueribus uescitur, inuentoq; cadauere, intantum uorat, ut extendat & infletur tanquam tympanũ, repertaq; angustia, stricta inter arbores intrat & intrudit se cum uiolentia premendo, ut uiolenter comesta uiolentius egerat, sicq; extenuatũ denuo cadaueri accurrit, & ad summũ implet, cũ uicissitudine expressionis, & ad morticinium reuersionis, donec totũ absumat & deuoret. Et forsan natura tã insatiabile animal in illis regionibus producit, ut homines simili uoracitate laborãtes redarguat. Quoniã potentes quũ conuiuari cœperint, sedẽt à meridie in mediũ noctis cõtinuo cibo & potu sese opplendo, & à mẽsa quoties natura propellit assurgẽdo & egerendo iterũ & iterũ uorant usq; ad uomitũ & amissionem discretionis & sensus, tuncq; inguinis & capitis quæ sunt discrimina nesciũt: estq; illa cõsuetudo pnicioſa in Lithuania & Moscouia, magis uero & absq; rubore in Tartaria. Est etiã in illis terris Lithuaniæ,

Panis Lithuaniæ

Crapula Lithuanorum

Moscouiæ

Moſcouiæ & Tartariæ ab origine conſuetudo uenditionis hominum: ſerui natura uenduntur à dominis ſuis tanquam pecora, pueriq; eorũ & uxores: quinimo pauperes homines, libero uentre nati, uictu carentes, uendunt filios & filias ſuas interdum, & ſemetipſos, ut apud parronos ſiliquis & groſſis cibis ſaturentur.

De Moſcouia Caput IIII.

MOſcouia eſt regio longiſſima latiſſimaq; : nam à Smolenſko uſque ad Moſcuuam ciuitatem ſunt centum milliaria, à Moſcuua ad Volochda centum milliaria. Et Volochda eſt prouincia, & fluuius per ipſam labens eodem nomine uocatur: à Volochda ad Vſczuga centum milliaria, ab Vſczuga ad Viathka centum milliaria: & iſta quadringenta milliaria ſunt de regione Moſcouiæ, & ſermo per totum eſt Rutenicus ſeu Sclauonicus. Vltra prædicta à Viathca ad regionem Permſca centum milliaria, inde ad terram Vahulczka triginta milliaria, & hæc Scythiæ confinis eſt. Et iſtæ prouinciæ ſubiectæ ſunt duci Moſcouiæ, additisq; terris ad Septentrionem & orientem ab eodem duce Moſcouiæ poſſeſſis, Iuhra & Corela quæ ſunt in Scythia erunt quingenta milliaria Germanica magna. Verum Moſcouitæ non per milliaria noſtra computant, ſed per uerſt: & uerſt eſt quinta pars milliaris Germanici. Numerant itaqur à ciuitate Moſkuua ad Vlodomiriam ciuitatem decem & ſeptem milliaria Grrmanica: abinde ad Vſczueh quingenta uerſt: iterum ab Vſczuh ad Iuhram quingenta uerſt. Intra Moſcouiam aũt ſunt multi ducatus. Eſt ducatus ſeu terra Moſcouię, de qua triginta millia pugnatorum nobiliium ad bellum egrediunt, agreſtium uero ſexaginta millia. Eſt & ducatus ſeu terra Turczka, de qua quadraginta millia armatorum nobilium duntaxta ad bellum prodeunt. In hoc ducatu capitalis ciuitas Tuerd *Tuuerd* nuncupat, & eſt ciuitas grandis lignea de lignis ædificata: in ea ſunt eccleſiæ ligneæ centum & ſexaginta: caſtrum etiam ligneum eſt, & ſunt in ipſo nouẽ oracula ſeu eccleſiæ: principalis eſt ſancti ſaluatoris, & illa duntaxat eſt murata: ſub hac ciuitate & caſtro ampliſſimus fluuius Volha labitur. Ducatus Chelmſci, de quo ſeptem millia pugnatorũ exeunt. Ducatus Zubſczouſki, de quo quatuor millia armatorũ. Ducatus Klinſki, de quo duo millia bellatorum prodeunt, ad terram Tuerdeñ. annumerantur. Item ducatus Kubenſis triginta milliaria in longum cõtinens. Ducatus Iacoſlauieñ. quadraginta milliaria de terra habens. Ducatus Szuherſieñ. uiginti milliaria terræ habẽs. Ducatus Szachouenſis triginta milliaria in longum continens: omnes ſunt in milliarijs Moſcouiæ in longum computatis. Inſuper ducatus Rzezenſis, de quo quindecim millia baronum ſeu nobilium armatorum euadunt, & fluuius nominatiſſimus Tanais de ipſo oritur. Item ducatus Suſdalorum, & plures ei adiacentes deſolati & deſtructi ſunt per Tartaros. Eſt & terra Tartarorum Cozanſka, Horda nominata, triginta millia pugnatorum

producens

producens, principi Moscorum subiecta, in campis iuxta castrum Cozan, quod dux Moscouiæ possidet: & alluit magno flumini Volha, degens. Moscuua est ciuitas principalis satis magna, bis maior quàm Florentia Thuscię, aut bis maior quàm Praga Bohemiæ urbs. Praga dico quæ extat & quam tu uidisti: non Praga, quam quidam nouus historicus ficte astruit longissimā trium dierum itinere ciuitatē, quod fabula est: uerū Moscuua lignea est non murata, plurimas habens plateas, & ubi una platea finitur, altera nō statim incipit, sed campus mediat. Inter domos quoq; sepes mediant, ita ut domus sibijnuicem non cohæreant. Nobilium domus sunt maiores, plebeiorū uero humiles. Fluit per medium ciuitatis, & sub castro ipsius fluuius eiusdem nominis cū ciuitate, Moscuua appellatus, & est tantus, quātus Multaua in Praga, aut Arnus in Florentia. Castrum autē quod est in medio ciuitatis in plano, est castrum bonum muratum tantæ amplitudinis, ut Buda in Hungaria, habet tria propugnacula: & cum his turres magnæ simul cōputatæ sunt decem & septem, tegulis latericijs tectæ, sed unus murus: in eo castro eeclesiæ sunt sedecim, tres muratæ, scilicet, sanctæ Mariæ, sancti Michaelis, & sancti Nicolai, reliquæ sunt de ligno. Palatium ducis in præfato castro est muratū ad instar Italicum. nouum, non amplum, nec magnū: tres curiæ nobiliū sunt muratæ, aliæ domus ligno constructæ, stubæ omnes nigræ. Aliæ ciuitates Moscorū sunt minores, & castra minora omnia de lignis fabrefacta. Præterea terra Moscouiæ plena est boscis ac syluis, aquis quoq;, fluminibus, piscibus & feris. quemadmodum Lithuania referta, sed frigidior & Septentrionalior, unde pecudes & pecora parua sunt et mutila absque cornibus, quasi semper propter frigus: homines uero proceræ, altæ, et robustæ staturæ sunt, bibunt aquam, medonem, et quassecz, id est, fermentatos liquores. Arant et sulcāt ligno sine ferramēto, et arpicant frondibus arborū supra seminata ab equis tractis, raroq; propter intensa et longa gelua segetes maturescūt, ideo messes sectis frugibus in stubis desiccant, maturant & triturant. Sæpenumero autem utuntur calefacientibus aromatibus, sæpe et sublimatis, de aromatibus, de melle, uel alio calefactorio, ita ut et de auena aquam ardentem siue sublimatum faciant et bibant ad effugandum et repellendum algorem et frigus, alioquin ex frigore congelarēt. Carent uino et oleo, et ne inebrient princeps terrę prohibet ne medo aut liquor inebrians in aliqua domo reperiatur sub priuatione uitæ, nisi bis aut ter in anno ex admissione principis. Monetam habent argenteam puri argenti, dzingis nominatam, maiorem et minorem, formæ oblongæ, quadrangularem, non orbicularem, nō politā, nec bene planatam. Estq; terra diues argēto, & custodia undiq; clausa, ut nedum serui & captiui, sed & liberi, indigenæ & aduenæ exire absq; literis ducis nequeant, & hæc hactenus. Flumina in Moscouia sunt plurima, aliqua autē maiora scitu digna enumerabo. Tanais nominatissimus fluuius à Tartaris

Moscuua ciuitas

Tanais origo

& Mosco

& Moſcouitis Don nuncupatus, fontes & originem habet in Moſcouia prope in ducatu Rezenſi. Conſurgit de terra plana, ſterili, limoſa, paludinoſa & nemoroſa. Qnumq; ad orientem ſolis proceſſiſſet uſque ad metas Scythiæ & Tartariæ, declinat ad meridiem, & perueniens ad paludes Mæotidas illic oſtia tenet & ingreditur. Eſt tantus Tanais, quantum dicerem triplatum Tyberim poſt Romam in mare Tyrrhenum decurrentem, aut quantũ Danubium in duplo circa Budam. Et doctrina aſtrologorũ tenet, quod Tanais ſit eius longitudinis cuius & Nilus fluuius Aegypti, puta circa ſexaginta gradus longitudinis. Et ſicut Nilus à meridie ad mare Alexandriæ deſcendit, ſic Tanais à ſeptentrione in Mæotidas & mare Ponti defluit. Nec piget repetere quod ſupra dixi, alia magna flumine ex Moſcouia eſſe orta, uidelicet Ezuina, Volha, & Dinepr ſeu Boryſthenem. Et quũ Moſcouia ſit regio plana, non montoſa, prædicta flumina in diſtantia non ualde longinqua à ſe inuicem ex terra plana, nemoroſa & palndiuoſa oriuntur, maximusq; fluminũ ille Volha in Tartarico dictus Edel, tendens in ſeptentrionem procedit ducentis milliarijs uſq; ad Niſni nouigrod, quod ſonat inferius nouum caſtrũ, & eſt in terra Moſcouiæ: & illic accurrit & ei cõiungitur magnus fluuius ex media Moſcouia procedẽs, Occa cognominatus. Deinde octuaginta millia rijs germanicis Volha ſub caſtrũ Coſan, quod dux Moſcouiæ poſſidet, tandem ſub caſtrum Sardi, quod Tartari tenẽt, fluit deinceps uerſus meridiem uiginti quinque fluminibus tantis ut eſt Tyberis Romæ, & alijs multo maioribus influit in mare Euxinum. Accipiat itaq; lector tua humanitas, & contra omnes aduerſantes tueatur, & dicat quod prælibata flumina nõ de montibus, nec de radicibus montium, quoniam ibi montes ſunt nulli, oriuntur & fluunt. Accipiat ſecundo, quod mõtes Hyperborei & Ryphæi, de quibus emanaſſe illa flumina ab aliquibus fabuloſe ſcriptum eſt, nec in Moſcouia, neq; in alijs partibus ſepteutrionis ſunt: recteq; dicetur confictos eſſe, & nuſquam exiſtere, niſi forte in libro ſcripti aut picti, & non in terra reperiri affirmarentur. Accipiat tertio, quod in dominio Moſcorum, quemadmodum et in terris Turcorum, homines de loco in locum, et de territorio in territoriũ ad incolendum transferuntur, et alij pro his commutati mittuntur et locantur. Accipiat quarto, in Moſcouia unam linguam et unum ſermonem eſſe, ſcilicet Rutenicum ſeu Sclauonicum in omnibus ſatrapijs et principatibus, ſic quod etiam Ohulici, et qui in Viathca degunt Ruteni ſunt, et Rutenicũ loquuntur, unamq; ſectam et religionem inſtar Græcorum tenẽt, omnes q; Vladicæ, id eſt epiſcopi, qui plurimi ſunt, patriarchæ Conſtantinopolitano ſubſunt, et confirmationẽ ab ipſo poſtulantes obediẽtiam promittunt, præter Tartaros Coſanenſes, qui ducem Moſcorum recognoſcentes, Mahumetũ unà cũ Saracenis uenerãtur, et linguagium Tartarorum loquuntur, etiam præter alienigenas ad ſeptentrionem in Scythia cõmorantes, qui ſermonẽ

mone & linguis proprijs loquuntur,& idola colunt,prout in sequenti capitulo dicetur. Accipiat quarto,quod post terram Viathca nuncupatam in Scythiam penetrando iacet magnum idolum Zlotababa,quod interpretatum sonat,aurea anus seu uetula,quod gentes uicinę colunt & uenerant, nec aliquis in proximo gradiens aut feras agitanqo & in uenatione sectando uacuus & sine oblatione pertransit: quinimo si munus nobile deest,pellem aut saltem de ueste extractum pilum in offertorium idolo proijcit, & inclinando se cum reuerentia pertransit.

De regionibus Scythiæ Perm, Baskird. Iuhra & Corela,per ducem Moscouiæ subiugatis, Cap. v.

POst Moscouiam sunt gentes & regiones inter septentrionem & orientem in fine Asiæ septentrionalis,quæ proprie Scythia dicitur, principi Moscouiæ subiectæ,per Iuan ducem Moscouiæ principaliter subiugatæ,scilicet Perm,Baskird,Czriremissa,Iuhra,Corela. Perm monosyllabam est,inde terra Permsce,bissyllabè Permsca pronuntiado:& fuit regio idola colẽs, quam Iuan dux Moscorũ citra annos uiginti baptisma percipere coëgit,more Rutenorum seu Græcorum:& posuit eis Vladicam, id est episcopum,nomine Stephanum,quem barbari post discessum ducis uiuum excoriauerũt & necauerunt,reuersusq; dux afflixit eos,& alium denuo præsulem constituit,sub quo tanquam noui Christicolæ,Rutenorum schisma & ritum profitentes permanent. Aliæ uero regiones præexpressæ in infidelitate & idolatria perfistunt. Colunt solem,Innam,stellas,bestias syluarum.& quod eis occurrit: habent propria linguagia & idiomata. In terra Permsca propriũ idioma,in terra Paskirdorum proprium, in Iuhra proprium, & in Corela etiã proprium. In his regionibus non arant,non seminant,panes nõ habẽt nec pecunias: feris syluarum,quæ apud eos abundant,uescuntur,& nõ nisi aquã bibunt: morantur in densis syluis,in tugurijs ex uirgultis factis. Et quia syluæ illas terras contexerunt, homines sylueſtres & ferinos effecerunt. Sunt uelut bestiæ ratione non utentes,uestimenta de lana non habent: pellibus teguntur rude & grosse,consuentes uarias pelles in simul,ex lupo,ceruo,urso,sabellis & scismis & cæteris,prout sors obtulerit. Et quia ipsorum terræ mineras non nouerunt,pro omagio duci Mosconiæ mineras non pendũt,sed pelles animaliũ syluestrium quibus abundant. Proximiores oceano septentrionis,ut Iuctri & Coreli,piscãtur & capiunt balneas seu uitulos & canes marinos,quos ipsi uor uol appellant:& ex cute eorum parãt redas,bursas & caletas, axungiam autem pro imaginatione seruant & uendunt. In Iuhra & Corela sunt aliqui mõtes mediocris tumoris,non altissimæ eleuationis,prout quidam putauerunt & scripserunt. Supra montes autem oceani qui mediocres sunt,per totũ septentrionẽ oceano adiacentes,scandunt ex mari pisces morss nuncupati,dente se supra montẽ continendo,fricando, & ascen-

Homines sine pane uiuunt.

sum

sum promouendo:dumq; ad summitatem montis peruenerint, ad ulterio-
ra gressum promouendo,ad alteram partem montium uolitando decidũt.
Hos illæ gentes colligendo dentes eorum satis magnos,latos & albos pon-
dere grauissimos capiunt,& Moscouitis pendunt atq; uendunt:Moscouitæ
uero his utuntur:ad Tartariam quoq; & Turciam mittunt,ad parandũ ma
nubria gladiorum, framearum & cultrorum, quoniam grauitate sui maio
rem ac fortiorem impressionem impingunt,& præbent impellentibus, labo
rantibus,pręliantibus,& occidentibus. Et memineris quod supra dixi,hanc
esse illam Iuhram regionem Scythiæ,de qua egressi sunt Iuhri.à posterior-
bus Huni & Hungari dicti,qui ad Gothiam ascendentes uehemẽter multi
plicati transierunt maxima flumina circa paludes Mæotidas,intraueruntq;
Pannoniam,& secundo regressu eam occupauerunt,possederunt, & in hãc
diem tenuerunt,suntq; eiusdem sermonis & loquelæ præcisæ, nisi quod ad-
diderunt nostri Hungari aliqua uocabula ex Sclauonico idiomate, earũ re-
rum quæ in Scythia & Iuhra non reperiuntur. Verum in Pannonia Iuhri
sunt Christicolæ:in Iuhra uero patres eorum idololatræ,politioresq; & cul-
tiores sunt Hungari in Pannonia,omnibus delitijs pleni (quamuis in toto
syluestres sunt,bestiales,& in frigidissima regione miserrime degentes. Insu-
per memineris in his regionibus Scythiæ ad oceanum septentrionis nõ esse
magna flumina,sed esse quasdam rupes & montes mediocris molis,&
non excellentissimæ celsitudinis inaccessibilesq;, uelut aliqui hi-
storici antiquiores protulerunt & scripserunt. Potius itaq;
secundum experientiam dixissent,de nemoribus
& densis syluis eos exiuisse,quàm de
inaccessibilibus montibus.

FINIS.

PAVLI IOVII NOVO COMENSIS DE LEGATIONE MOSCHOVITARVM libellus, ad Ioannē Rufum Archiepiscopū Consentinū

FFLAGITASTI amplissime antistes Rufe, ut ea quæ de Moschouitarum moribus à Demetrio eius gentis legato, qui ad Clementem VII. Pontificem nuper uenit, quotidianis propè sermonibus didicissem, Latinarum literarum memoriæ cōmendarem, quum pro uetere tua pietate atque uirtutē ad amplissimam Romani Pontificis dignitatem pertinere arbitrareris, si homines intelligerent, nō fabulosi, aut omnino obscuri nominis regem, sed qui numerosissimis extremi Aquilonis populis imperet, in causa religionis omnibus nobiscum sensibus coniungi, fœdereq; perpetuo colligari, opportunissimo tēpore cupiuisse quando nuper aliquæ germaniæ gentes, quæ pietate cæteris omnibus præstare uideri uolebant, insana atq; scelesta defectione non modo à nobis, sed ab ipsis etiam superis exitiabili errore desciuerint. Cæterum id munus impositum quod certe grauioribus studijs occupatus iure optimo poteram recusare, egregia uoluntate celeritateq; perfeci, ne nimia mora uel accuratiori castigatione gratiam nouitatis exueret: qua uel una re meæ erga te ueteris obseruantiæ studium, præstandiq; officij uoluntas manifeste declaratur, quū honoris iacturam facere, si quis ex hac ingenij tenuitate sperandus est, quàm desiderium tuum longe honestissimum diutius frustrari maluerim. Vale.

REGIONIS primo situs, quem Plinio Strabonique & Ptolemæo parum notum fuisse perspicimus, pressa breuitate describetur, & in tabula typis excusa figurabitur. Inde gentis mores, opes, religionem, militiæq; instituta, Tacitum imitati, qui à perpetuis historijs libellum de Germanorum moribus seiunxit, perstrictiore stylo narrabimus, eadem ferè sermonis simplicitate utentes, qua nobis ab ipso Demetrio curiosa ac leni uestigatione lacessito, per otiū exposita fuere. Demetrius enim haud inepte Latina utitur lingua, utpote qui in Liuonia à teneris annis in ludo prima literarum rudimenta didicerit, & insigni uariarū legationū munere functus, plures prouincias Christianorum adierit. Nam quum antea ob spectatam fidem ac industriam apud Suetiæ Daciæq; reges, & magnum Prussiæ magistrū, oratorem egisset, nouissime apud Maximilianum Cæsarem, dum in eius aula omnis generis hominum refertissima uersaretur, si quid barbarum quieto docilique ingenio inerat, elegantium morum obseruatione detersit. Causam uero huiusce suscipiendæ legationis præbuit Paulus Centurio Genuensis, qui quum acceptis à Leone decimo Pontifice commendatitijs literis, mercaturæ causa in

Demetrij laus

Moschouiam

Moſchouiam peruenisset, cum Basilij principis familiaribus ultro de conſociandis utriusq; ecclesiæ ritibus agitauit. Quærebat enim Paulus insano uastoq; animo, nouum & incredibile iter petendis ab India aromatibus: fama nanque cognouerat, quum in Syria Aegyptoq; & Ponto negotiaretur, aromata ex ulteriore India aduerso amne Indo subuehi posse, atq; inde modico terrestri itinere superatis Paropanisidis montium iugis, traduci in Oxum Bactrianorum amnem, qui ijsdem ferè montibus, quibus Indus oritur, aduerso fonte in Hyrcanum mare raptis secum multis amnibus ad Strauam portum effunditur. Porrò ad ipsa Straua tutam facilemq; nauigationem uideri usque ad emporium Citracham ostiumq; Volgæ amnis, inde uero aduersis semper amnibus, Volga scilicet & Occha & Moscho, in urbem Moscham: ab Moscha autem terrestri itinere Rigam, & in ipsum mare Sarmaticum, omnesq; occiduas regiones facile perueniri posse contendebat. Vehementer enim & supra æquum Lusitanorum ini urijs erat accẽsus, qui India magna ex parte armis domita, occupatisq; omnibus emporijs, cuncta aromata coëmerent, & in Hipaniam auerterent, atque ea grauiore quàm antea pretio, ac impotenti quæstu omnibus Europæ populis uenditare consueuissent: quin & diligenti adeo cura Indici maris litora perpetuis classibus custodirent, ut eæ negotiationes penitus intermissæ atque desertæ uideantur, quibus per sinum Persicum, ac aduersum Euphratem, & per Arabici maris angustias, secundoq; demum Nilo per mare nostrum Asia omnis atque Europa abunde & uiliore quidem pretio complebantur, deteriore etiam Lusitanorum mercimonio, quum remotissimæ nauigationis incommodo, sentinæq; uitijs aromata corrumpi, eorumq; uis & sapor, odoratusq; ille spiritus multa demum mora in Olysipponensibus conditorijs promercalibus euanescere atque expirare uideatur, quum asseruatis semper recentioribus, uetera tantum, & multo quidem situ mucida uenundari quereretur. Cæterum Paulus quanquam de ijs rebus acerbissime apud omnes disserendo, & Lusitanis iugentem conflando inuidiam, multo auctiora fore uectigalia regia, si id iter aperiretur, & aromata ab ipsis Moschouitis, qui tantam eorum uim omnibus ferculis absumerent, uilius emi posse perdoceret, nihil tamen quod ad eam negotiationem pertineret, impetrare potuit: quoniã Basilius homini externo ac ignoto, eas regiones quæ ad Caspiũ mare & Persarum regna aditum præberent, minime aperiendas esse existimabat. Itaque Paulus omnibus exclusus uotis, ex mercatore legatus factus, Basilij literas Leone iam uita functo ad Hadrianum Pontificem retulit, quibus ille cum multo uerborum honore egregiam uoluntatem erga Romanum Pontificem ostendebat. Paucis enim ante annis Basilius ardẽte cum Polonis bello, quũ Lateranensis couuentus haberetur, per Ioannem Daciæ regem, huius Christierni qui nuper regno expulsus est, patrem postularat, ut iter tutum legatis Moscho

Aromatum ea ritas unde

tis Moſchouitis ad urbem Romam præberetur. Verum quum eodem forte die & Ioannes rex & Iulius pontifex ab humanis exceſſiſſent, ſublato ad id ſequeſtro, conſilium mittendæ legationis omiſit. Exarſit ſubinde bellum inter ipſum & Sigiſmundum Poloniæ regem, quod quum inſigni ad Borysthenem parta victoria, à Polono feliciter confectum eſſet, Romæ ſupplicationes ſunt decretæ, ueluti deuictis cæſisq; Chriſtiani nominis hoſtibus: quę res & regem ipſum Baſilium, & uniuerſam gentem ab Romano pontifice haud mediocriter abalienauit. At quum Hadrianus ſextus fato extinctus Paulum iam ſecundo itineri accinctum deſtituiſſet, ſuffectus ei Clemens ſeptimus illum etiam tum orientis iter inſano animo uolutantem cum literis in Moſchouiam tranſmiſit, quibus Baſilium propenſiſſimis adhortationibus inuitabat ad agnoſcendam Romanæ eccleſiæ maieſtatem, feriendumq; communibus in regione ſenſibus perpetuum fœdus: quod illi maxime ſalutare atque honorificum fore teſtabatur, ita ut pontifex polliceri uideretur, ſe ex ſacroſancta autoritate pontificia eum regem collatis regalibus ornamentis appellaturum, ſi reiectis Græcorum dogmatibus ad autoritatem Romanę eccleſiæ ſe conferret. Cupiebat enim Baſilius regñ nominis titulum conceſſione pontificia promereri, quum id dare ſacroſancti iuris eſſe, & pontificiæ maieſtatis iudicaret, quando & ipſos quoq; Cæſares à pontificibus maximis diadema aureum & ſceptrum Romani imperñ inſignia accipere inueterata conſuetudine cognouiſſet: quanquam & id pluribus à Cæſare Maximiliano legationibus poſtulaſſe ferebaẽ. Igitur Paulus, qui feliciore aliquanto curſu, quàm multo cum quæſtu percurrere terrarum orbem ab ineunte ætate didicerat: quanquã ſenex & antiqua ſtranguria tentatus, proſpero celeri' que itinere Moſchã peruenit, ubi à Baſilio humaniter eſt ſuſceptus. Fuit interea in eius aula menſes duos, diffiſusq; uiribus, & eius immenſi itineris difficultate deterritus, quum Indicæ negotiationis ſpes omnes ac inexplicabiles cogitationes penitus abieciſſet, cum Demetrio legato, priuſquam eum in Moſchouiam peruenìſſe putaremus, Romam rediit. At pontifex magnificentiſſima Vaticanarum ædium parte, ubi laquearia aurata, lecti ſerici, aulea q; eximñ operis uiſebantur, Demetrium ſuſcipi, & togis ſericis ueſtiri iuſſit, attribuitq; ei comitem, ac rerum diuinarum pariter & urbanarum monſtratorem Franciſcum Cheregatum epiſcopum Aprutinum, longinquis ſæpe ac digniſſimis legationibus functum, qui ipſi Demetrio uel in Moſchouia Pauli ſermonibus erat notiſſimus. Porrò Demetrius ubi aliquot dierũ quiete recreatus eſt, deterſis elotisq; ſordibus, quas longo ac laborioſo itinere cõtraxerat, aſſumptoq; inſigni patrio habitu ad pontificem deductus: eũ de more ſupplex adorauit, munusq; Zebellinarũ pellium ſuo regiſq; nomine obtulit: tũ uero Baſilñ literæ datę: quas ipſi antea, & demum Illyricus interpres Nicolaus Siccenſis in hanc ſententiam latinis uerbis tranſtulerũt.

Fr. Cheregatilaus

Clementi

Clementi papæ, pastori ac doctori Romanæ ecclesiæ, magnus dominus Ba silius, dei gratia imperator ac dominator totius Russiæ, necnõ magnus dux Volodemariæ, Moschouiæ, Nouogrodiæ, Pleschouiæ, Smoleniæ, Ifferiæ, Iugoriæ, Permniæ, Vetchæ, Bolgariæ &c. dominator & magnus princeps Nouogrodiæ inferioris terræ, Cernigouiæ, Razaniæ, Volotchiæ, Rezeuiæ, Belchiæ, Rostouiæ, Iaroslauiæ, Belozeriæ, Vdoriæ, Obdoriæ, Condiniæq; &c. *Basilij litera*

Misistis ad nos Paulum Centurionem ciuem Genuensem cum literis, quibus nos adhortati estis, ut uobiscum cæterisq; Christianorum principibus consilio ac uiribus cõiuncti esse uellemus, aduersus Christiani nominis hostes, ac nostris uestrisq; legatis ultro citróque commeandi tutum ac expeditum iter pateret, ut mutuo amicitiæ officio de amborum salute & statu rerũ cognosci possit. Nos autem deo bene ac feliciter adiuuante, sicut hactenus, aduersus impios Christianæ religionis hostes impigre constanter'que steti mus, ita & in posterum stare decreuimus. Item'que cum cæteris Christianis principibus consentire, & pacata itinera præstare parati sumus. Quas ob res mittimus ad uos Demetriũ Erasmium nostrum hominẽ cũ hac nostra epistola, Paulum'que Centurionẽ remittimus. Demetriũ autem celeriter remittetis, eumq; incolumem & inuiolatum usq; ad fines nostros esse iubebitis. Idem nos quoque præstabimus, si cum Demetrio legatum uestrum mittetis, ut sermone ac literis certiores de rebus administrandis reddamur, sic ut perspectis Christianorum omnium uoluntatibus, nos etiam optima consilia capere ualeamus. Datum in domino nostro in ciuitate nostra Moschouia, anno ab initio mundi septimo millesimo tricesimo, tertio Aprilis. Cæterum Demetrius, uti est humanarum rerum, & sacrarum præsertim literarum ualde peritus, occultiora de magnis negotijs mandata habere uidetur, quæ mox eum priuatis congressibus expositurum speramus: nam à febre, in quam ex cœli mutatione inciderat, pristinas uires, & natiuum uultus ruborem recuperauit, ita ut pontificijs sacris, quæ in honorem diuorum Cosmæ & Damiani solenni apparatu, musicisq; concentibus confecta sunt, se xagenarius senex & cum uoluptate quidem astiterit, & in senatum uenerit, quũ Campegius Cardinalis à Pannonica legatione tum primum rediens, à pontifice omnibusq; aulæ ordinibus exciperetur: quin & sacrosancta Vrbis templa, & Romanæ magnitudinis ruinas, priscorum'que operum deploranda cadauera mirabundus inuiserit, ita ut credamus eum propediem explicatis mandatis, cum legato pontificio episcopo Scarense, dignis'que acceptis à pontifice muneribus in Moschouiam esse rediturum. *Demetrij laus*

Moschouitarum nomen recens est, quanquam de Moschis Sarmatarum affinibus Lucanus poëta in Pharsal. meminerit, & Plinius Moschos ad Phasidis fontes supra Euxinum ad orientem constituat. Eorum regio latissimos habet fines, & ab aris Alexandri magni circa Tanais fontes ad *Descriptio Moschouiæ*

extrema terrarũ. Borealemq; oceanum sub ipsis ferè septentrionibus extenditur, campestris magna ex parte, & pabuli quidem ferax, sed æstate pluribus in locis admodum paluſtris: nã ea omnis terra magnis frequentibusq; amnibus irrigatur, qui ubi niuibus hybernis multo solis uapore colliquatis, & resoluta ubiq; glacie cõtumescunt, campi passim in paludes abeunt, cunctaq; itinera continentibus aquis & cœnosa illuuie defœdantur, donec nouæ hyemis beneficio restagnantia flumina, ipsæq; paludes iterum coganHercynia tur, & uias solidissimo constratas gelu, uel transituris curribus præbeãt. Hersylua cynia sylua quotam Moschouiæ partẽ occupat, ipsaq; passim positis ubiq; ædificijs incolitur, iamq; longo labore hominum rarior facta, non eam sicuti pleriq; existimant, horridam densissimorum nemorũ impenetrabilium q; saltuum faciem ostendit. Cæterum ea immanibus feris plenissima per Moschoniam perpetuo tractu inter ortum solis & Boream ad Scythicum oceanum excurrere traditur ita ut spes hominum eius finem curiosè scrutantiũ,
Feræ Hercyniæ infinitâ magnitudine sua semper eluserit. Ea in parte quæ uergit ad Prussiã uri ingentes & ferocissimi tautorum specie reperiũtur, quos bisontes uocãt, itemq; alces ceruina effigie, & cum carnea proboscide altisq; cruribus, & nullo suffraginum flexu, lozzi à Moschouitis, à Germanis uero helenes appellati, quæ animalia C. Cæsari nota fuisse uidemus. Præterea ursi inusitatæ magnitudinis, & prægrandes lupi atro colore formidabiles. Ab ortu Mo
Scythæ nunc Tartari schouia finitimos habet Scythas, qui Tartari hodie nuncupantur, gentem uagam & bello omnibus seculis, illustrem. Tartaris pro domibus sunt carri centonibus corijsq; contecti: ab quo uiæ genere Hamaxobios antiquitas eos appellauit. Pro urbibus uero ac oppidis immensa castra, non fossis aut materiæ claustris, sed infinita sagittariorum equitum multitudine uallata.
Horda quid Diuiduntur Tartari per hordas: ea est eorum lingua consentiẽtis in unum populi congregatio ad effigiem ciuitatis. Hordis singuli præsunt imperatores, quos genus aut bellica uirtus dedit: sæpe enim cum finitimis bella gerũt, ac ambitiose admodũ & atrociter de imperio decertant. Hordarum infinitũ propè numerum esse constat: quippe Tartari ad Cathaium usque celeberrimam in extremo ad orientem oceano ciuitatẽ: latissimas solitudines tenent. Porrò qui proximi sunt Moschouitis, mercaturæ commercio, & frequentiPræcopitæ bus eorũ irruptionibus sunt noti. In Europa ad Dromon Achillis Taurica in Chersoneso sunt Præcopitæ, quorum principis filiam Selymus Turcarũ imperator uxorem duxit. Ii Polonis maxime sunt infesti, lateq; inter Borysthenem & Tanaim cuncta populantur, & cum Turcis sicuti religione, ita &
Cæffa cæteris in rebus mirifice consentiunt, qui in eadem Taurica Caffam Ligutũ coloniam obtinẽt, Theodosiam antiquitus appellatam. Ii uero Tartari, qui inter Tanaim & Volgam amnem in Asia latos campos inhabitant, Basilio Moschouitarũ regi parent, & imperatorẽ aliquãdo eius iudicio deligũt. Inter

eos

eos Cremĩ intestinis seditionibus laborantes, quũ antea opibus & belli gloria maxime ualuissent, paucis ante annis uires simul ac omnem dignitatem amiserunt. Trans Volgam Casanĩ Moschouitarũ amicitiã religiose colũt, ac eorum se clientes esse profitentur. Vltra Casanios ad Boream sunt Sciaban multitudine armentorum ac hominum potẽtes. Post eos sunt Nogai qui summam hodie opum & bellicæ laudis obtinent autoritatẽ. Eorũ horda quam amplissima nullum habet imperatorẽ, sed reipublicæ Venetæ more multa seniorum prudentia, strenuorumq; uirtute gubernatur. Vltra Nogaios haud magno ad meridiem deflexu uersus Hyrcanũ mare, Zagathai Tartarorum nobilissimi oppida lapide constructa incolunt, regiãq; habent Samarcandã urbem eximiæ magnitudinis & charitatis, quam Iaxartes maximus Sogdianæ amnis interfluit, atq; inde ad cẽtum milliaria in mare Caspium effunditur. Cum ĩjs populis ætate nostra Hysmaël Sophus rex Persarum dubio sæpe euentu bella gessit, timoreq; eorum adductus, dum uires omnes imminentibus opponũtur, Selymo una acie uictori Armeniã Tauriſiumq; regni caput prædæ reliquit. Sarmacanda urbe ortus est Tamburlanes, siue ut Demetrius dicendum monet, Themircuthlu, qui Baiazetem Ottomanum, huius Solymani tritauũ, apud Ancyram Galatiæ urbem ingenti prælio superatum cepit, & per omnem Asiam ab se terribili maximi exercitus impetu deuictam, ferrea inclusum cauea in triumphi pompa circumduxit. Ab hac regione ad Moschouitas plurima uestis serica adducitur. Cæterũ mediterranei Tartari nihil præter equorum pernicium greges, & nobiles nulla filorum textura, sed coactis ex lanis candidos centones præbent, è quibus Feltriæ uestes penulæ ad præferendam omnem imbrium iniuriam idoneæ atq; pulcherrimæ conficiuntur. A` moschouitis autem laneas tunicas & argenteam monetã petunt, quum ab ĩjs omnis corporis cultus superfluæq; suppellictilis apparatus contemnatur: solo etenim centone ad irati cœli contumeliam fortiter sustinendam contenti sunt, & solis confisi sagittis hostem arcent: quanquam dum in Europam excurrendum esse decreuissent, principes eorum ferreas galeas & loricas gladiosq; falcatos à Persis nostra tempestate coëmerint. A` meridie Moschouitarum fines ĩjsdẽ ab Tartaris claudũtur, qui supra Mæotim paludem in Asia, & circa fluuios Borysthenẽ & Tanaim in parte Europæ planiciem ad Hercyniam uergentem tenent. Roxolani Getæ & Bastarnæ, antiquitus eam plagam incoluere, unde Russiæ nomen effluxisse crediderim: nam Lithuanię partem Russiam appellant inferiorem, quũ ipsa Moschouia Russia alba nuncupetur. Lithuania itaque ab Cori uenti flatibus Moschouiam spectat: ab occasu uero mediterranea Prussię atque Liuoniæ ipsis Moschouiæ finibus inseruntur, ubi mare Sarmaticũ ab Cimbricæ Chersonesi angustijs irrumpens, lunato situ ad Aquilonem inflectit. In extremo uero eius oceani litore, ubi Norbegia atq; Suetia amplissima

Nogai

Zagathai

Sarmacanda

Hysmaël Sophus

Tamburlanes

Roxolani

Russiæ

clinia, coquinas & cubilia, capacitate amplæ, nec structuris enormes, aut nimium depressæ: trabes enim ingentis magnitudinis ab Hercynia sylua supportantur, quibus ad rubricæ lineam delibratis, & contrario ordine inter se ad rectos angulos coniunctis & confibulatis, exteriora domorum septa singulari firmitate, nec multa impensa, & summa celeritate constituuntur. Domus fermè omnes & ad usum olerum, & ad uoluptatē priuatos habent hortos, unde raræ urbis circuitus longe maximus apparet. Singulæ regiones singula habent sacella, sed conspicuo in loco templum est deiparæ uirgini dicatum celebri structura atq; amplitudine, quod Aristoteles Bononiensis mirabilium rerum artifex & machinator insignis, ante sexaginta annos extruxit. Ad ipsum urbis caput Neglina fluuiolus, qui frumentarias agit molas, Moschum amnē ingreditur, peninsulamq; efficit, in cuius extremitate arx ipsa cum turribus ac propugnaculis admirabili pulchritudine Italorum architectorum ingenio constructa est. In subiectis urbi campis capreolotum & leporū incredibilis multitudo reperitur, quos nemini plagis & canibus sectari licet, nisi princeps id ad uoluptatem intimis familiaribus uel peregrinis legatis indulserit. Tres fermè urbis partes duobus alluuntur fluminibus, reliqua uero latissima fossa, atq; ea multa aqua ex ipsis amnibus corriuata, præcingitur. Vrbs etiā ab aduerso latere alio flumine, quod Lausa dicitur, munita est; id pariter in Moschum paulo infra urbē euoluitur. Porrò Moschus ad meridiem excurrens in Ocham amnem multo maiorem apud oppidum Columnam sese effundit, nec magno inde itineris spatio Ocha ipse & suis & alienis undis magnus et tumens exoneratur in Volgam, ubi ad cōfluentes situ est oppidū Nouogradia minor, de nomine maioris urbis, ex qua deducta est ea colonia, nuncupatū. Oritur Volga, qui antiquitus Rha fuit, è magnis uastisq; paludibus, qui candidi lacus appellantur. Sunt eæ supra Moscham inter Aquilonem et Corum, emittuntq; cunctos fermè amnes, qui diuersas in regiones diffunduntur, uti de alpibus uidemus, è quorū iugis ac fontibus Rhenum: Padum ac Rhodanum, innumerabilesq; minores fluuios manare compertum est. Siquidem eæ paludes pro montibus perenni scaturigine humorē affatim præbent, quū nulli omnino montes ea in regiōe multa etiā hominum peregrinatione reperiantur, ita ut Ryphæos mōtes et Hyperboreos. toties ab antiquis celebratos, plericq; cosmographiæ ueteris studiosi penitus fabulosos esse arbitrentur. Ex ijs itaq; paludibus Diuidna, Ocha, Moschus, Volga, Tanais atq; Borysthenes oriuntur. Volgam Tartari Edilum, Tanaim uero Don appellant, ipse Borysthenes Neper hodie nuncupatur. Hic paulo infra Tauricam in pōtum Euxinū decurrit. Tanais autē à Mæoti palude, ubi Azoum est nobile emporium, excipitur. Volga uero ad meridiem Moscam urbē relinquens, uasto circuitu ingentibusq; mæandris primo ad orientem, mox in occasum, ac demum ae Austrum magna aquarum

Aristoteles architectus.

Ocha flu.

Rha qui & Volga flu.

mole

mole præcipitatus in Hyrcanũ mare deuoluitur. Supra eius ostium urbs est Tartarorum nomine Cytracham, ubi à Medis, Armenisq; & Persis mercatoribus nundinæ celebrantur. In ulteriore Volgæ ripa Tartarorũ oppidum est Casanum, à quo Casaniorum horda nomen ducit, distat à Volgæ ostio Caspioq; mari quingentis millibus passuum. Supra Casanũ autem centesimo & quinquagesimo milliari ad ingressum amnis Suræ, Basilius qui nũc regnat. Surcicum oppidum condidit, ut in ea solitudine mercatoribus ac uiatoribus, qui de rebus Tartaricis ac eius inquietæ gentis moribus proximos finium præfectos certiores reddunt, certa & tuta mansio cum tabernis hospitalibus statueret. Moschouitarũ Imperatores uarijs temporibus, uti ex usu præsentiũ rerũ fuit uel libido, noua ac obscura loca nobilitandi longius pertraxit, apud diuersas urbes imperij atque aulæ sedem habuere: siquidem Nouogrodia quæ Caurum & Solem, & ferè Occidentem spectat uersus Liuonium mare nõ multis ante annis totius Moschouiæ caput fuit, summãq; semper obtinuit dignitatem, propter incredibilem ædificiorum numerum, latissimiq; & piscosi lacus opportunitatẽ & uetustissimi ac uenerabilis templi famam, quod ante quadringentos annos Byzantiorum Cæsarum æmulatione, sanctæ Sophiæ dei filio Christo dicatum fuit. Nouogrodia perpetua quasi hyeme & tenebris longissimarum noctium premitur: nam polum arcticũ ab horizonte sexagintaquatuor gradus eleuatum uidet, sex ferè gradibus ipsa Moscha ab æquatore remotior, qua cœli ratione solstitij tempore propter exiguas noctes, continuatis ferè solis ardoribus æstuare perhibetur. Vrbs quoque Volodemaria regiæ nomen adepta est, quæ ad ortum solis ducentis amplius milliaribus à Moscha distat, eoq; sedem imperij ab strenuis Imperatoribus necessaria ratione translatum ferunt, ut ex propinquo, quum tum bella cõtinenter cum finitimis gererentur, paratiora præsidia aduersus Scytharum irruptiones opponerent: est enim citra Volgam in ripis Clesmę amnis sita, qui in Volgam euoluitur. Cæterum Moscha, uel ob eas, quas diximus dotes, regiæ nomine dignissima iudicatur, quoniam medio quodam totius frequentioris regionis ac imperij loco sapientissime constituta, munitaq; arce & fluminibus, consensu omnium, præcellentiæ meritã laudem honoremq; nulla ætate defuturum sibi uendicasse cæterarum urbium collatione uideat. Distat Moscha ab urbe Nouogrodia quingẽtis millibus passuum, medioq; fermè itinere Ottoferia Volgæ amni imposita occurrit. Is amnis ut fonti proximus, nondum receptis tot amnibus exiguus lenisq; permeat. Inde per nemora & campestres solitudines Nouogrodiam peruenitur. Porrò à Nouogrodia ad Rigam proximũ Sarmatici litoris portum paulo minus quingentorum milliarium iter est, isq; tractus superiore commodior putatur, quum frequentes habeat uicos, urbemq; Pleschouiam uię impositam, quam duo amnes complectuntur. Ab Riga autem quæ magni

Cytracham emporium

Surcicum oppidum

Nouogardiæ laus

Altitudo polaris

Volodemaria urbs

Opportunitas & nobilitas Moschæ urbis

Riga Liuoniæ

clinia, coquinas & cubilia, capacitate amplæ, nec structuris enormes, aut nimium depressæ: trabes enim ingentis magnitudinis ab Hercynia sylua supportantur, quibus ad rubricæ lineam delibratis, & contrario ordine inter se ad rectos angulos coniunctis & confibulatis, exteriora domorum septa singulari firmitate, nec multa impensa, & summa celeritate constituuntur. Domus fermè omnes & ad usum olerum, & ad uoluptatē priuatos habent hortos, unde raræ urbis circuitus longe maximus apparet. Singulæ regiones singula habent sacella, sed conspicuo in loco templum est deiparæ uirgini dica-

Aristoteles architectus.

tum celebri structura atq; amplitudine, quod Aristoteles Bononiensis mirabilium rerum artifex & machinator insignis, ante sexaginta annos extruxit. Ad ipsum urbis caput Neglina fluuiolus, qui frumentarias agit molas, Moschum amnē ingreditur, peninsulamq; efficit, in cuius extremitate arx ipsa cum turribus ac propugnaculis admirabili pulchritudine Italorum architectorum ingenio constructa est. In subiectis urbi campis capreolotum & leporū incredibilis multitudo reperitur, quos nemini plagis & canibus sectari licet, nisi princeps id ad uoluptatem intimis familiaribus uel peregrinis legatis indulserit. Tres fermè urbis partes duobus alluuntur fluminibus, reliqua uero latissima fossa, atq; ea multa aqua ex ipsis amnibus corriuata, præcingitur. Vrbs etiā ab aduerso latere alio flumine, quod Lausa dicitur, munita est, id pariter in Moschum paulo infra urbē euoluitur. Porrò Moschus ad me-

Ocha flu.

ridiem excurrens in Ocham amnem multo maiorem apud oppidum Columnam sese effundit, nec magno inde itineris spatio Ocha ipse & suis & alienis undis magnus et tumens exoneratur in Volgam, ubi ad cōfluentes situ est oppidū Nouogradia minor, de nomine maioris urbis, ex qua deducta

Rha qui & Volga flu.

est ea colonia, nuncupatū. Oritur Volga, qui antiquitus Rha fuit, è magnis uastisq; paludibus, qui candidi lacus appellantur. Sunt eæ supra Moscham inter Aquilonem et Corum, emittuntq; cunctos fermè amnes, qui diuersas in regiones diffunduntur, uti de alpibus uidemus, è quorū iugis ac fontibus Rhenum: Padum ac Rhodanum, innumerabilesq; minores fluuios manare compertum est. Siquidem eæ paludes pro montibus perenni scaturigine humorē affatim præbent, quū nulli omnino montes ea in regiōe multa etiā hominum peregrinatione reperiantur, ita ut Ryphæos mōtes et Hyperboreos. toties ab antiquis celebratos, pleriq; cosmagraphiæ ueteris studiosi penitus fabulosos esse arbitrentur. Ex ijs itaq; paludibus Diuidna, Ocha, Moschus, Volga, Tanais atq; Borysthenes oriuntur. Volgam Tartari Edilum, Tanaim uero Don appellant, ipse Borysthenes Neper hodie nuncupatur. Hic paulo infra Tauricam in pōtum Euxinū decurrit. Tanais autē à Mæoti palude, ubi Azoum est nobile emporium, excipitur. Volga uero ad meridiem Moscam urbē relinquens, uasto circuitu ingentibusq; mæandris primo ad orientem, mox in occasum, ac demum ae Austrum magna aquarum

mole

mole præcipitatus in Hyrcanũ mare deuoluitur. Supra eius ostium urbs est Tartarorum nomine Cytracham, ubi à Medis, Armenisq; & Persis mercatoribus nundinæ celebrantur. In ulteriore Volgæ ripa Tartarorũ oppidum est Casanum, à quo Casaniorum horda nomen ducit, distat à Volgæ ostio Caspioq; mari quingentis millibus passuum. Supra Casanũ autem centesimo & quinquagesimo milliari ad ingressum amnis Suræ, Basilius qui nũc regnat. Surcicum oppidum condidit, ut in ea solitudine mercatoribus ac uiatoribus, qui de rebus Tartaricis ac eius inquietæ gentis moribus proximos finium præfectos certiores reddunt, certa & tuta mansio cum tabernis hospitalibus statueret. Moschouitarũ Imperatores uarijs temporibus, uti ex usu præsentiũ rerũ fuit uel libido, noua ac obscura loca nobilitandi longius pertraxit, apud diuersas urbes imperij atque aulæ sedem habuere: siquidem Nouogrodia quæ Caurum & Solem, & ferè Occidentem spectat uersus Liuonium mare nõ multis ante annis totius Moschouiæ caput fuit, summãq; semper obtinuit dignitatem, propter incredibilem ædificiorum numerum, latissimiq; & piscosi lacus opportunitatẽ & uetustissimi ac uenerabilis templi famam, quod ante quadringentos annos Byzantiorum Cæsarum æmulatione, sanctæ Sophiæ dei filio Christo dicatum fuit. Nouogrodia perpetua quasi hyeme & tenebris longissimarum noctium premitur: nam polum arcticũ ab horizonte sexagintaquatuor gradus eleuatum uidet, sex ferè gradibus ipsa Moscha ab æquatore remotior, qua cœli ratione solstitij tempore propter exiguas noctes, continuatis ferè solis ardoribus æstuare perhibetur. Vrbs quoque Volodemaria regiæ nomen adepta est, quæ ad ortum solis ducentis amplius milliaribus à Moscha distat, eoq; sedem imperij ab strenuis Imperatoribus necessaria ratione translatum ferunt, ut ex propinquo, quum tum bella cõtinenter cum finitimis gererentur, paratiora præsidia aduersus Scytharum irruptiones opponerent: est enim citra Volgam in ripis Clesmę amnis sita, qui in Volgam euoluitur. Cæterum Moscha, uel ob eas, quas diximus dotes, regiæ nomine dignissima iudicatur, quoniam medio quodam totius frequentioris regionis ac imperij loco sapientissime constituta, munitaq; arce & fluminibus, consensu omnium, præcellentiæ meritã laudem honoremq; nulla ætate defuturum sibi uendicasse cæterarum urbium collatione uideat. Distat Moscha ab urbe Nouogrodia quingẽtis millibus passuum, medioq; fermè itinere Ottoferia Volgæ amni imposita occurrit. Is amnis ut fonti proximus, nondum recepris tot amnibus exiguus lenisq; permeat. Inde per nemora & campestres solitudines Nouogrodiam peruenitur. Porrò à Nouogrodia ad Rigam proximũ Sarmatici litoris portum paulo minus quingentorum milliarium iter est, isq; tractus superiore commodior putatur, quum frequentes habeat uicos, urbemq; Pleschouiam uię impositam, quam duo amnes complectuntur. Ab Riga autem quæ magni

Cytracham emporium

Surcicum oppidum

Nouogardiæ laus

Altitudo polaris

Volodemaria urbs

Opportunitas & nobilitas Moschæ urbis

Riga Liuoniæ

magistri militiæ Liuoniorum ditionis est, ad Lubeccam Germaniæ portum in sinu Cimbricæ Chersonesi milliaria paulo plus mille periculosæ nauigationis numerantur. Ab urbe Roma uero Moscham duobus millibus & sexcentis miliiaribus distare compertum est, breuissimo, scilicet, itinere euntibus per Rauennã, Taruisium, Carnicas alpes, Villacumq; Noricum, & Viennã Pannonicam: atq; inde superato Danubio, per Olmuttum Morauorum usque ad Cracouiam Poloniæ regiam, mille & centum milliaria existunt. Ab ipsa uero Cracouia ad Vilnam Lithuaniæ caput quingenta: & totidem ab ea urbe ad Smolenchum ultra Borysthenẽ situm: & à Smolencho ad Moscham sexcenta computantur. Verum id iter quod est à Vilna per Smolenchum ad Moscham, hyeme per niues longo concretas gelu, lubricamq;, sed multo attritu solidatã glaciem expeditis in curribus incredibili celeritate cõficitur. Æstate uero nisi difficili laborioso q; itinere campestria superari nequeunt: nam ubi niues perpetuis solibus dissolui eleuariq; cœperint, in paludes cœnosasq; uoragines abeunt, uiris pariter & equis inextricabiles, nisi ligneis pontibus infinito propè labore consternantur. Terra Moschouia in uniuersum neque uitẽ, neque oleam, neque paulo suauioris pomi frugiferã arborem præter melopepones & cerasa producit, quum teneriora quæque gelidissimis Boreæ flatibus exurantur: campi tamen tritici, siliginis, milij, panicíq;, & omnis generis leguminum segetes ferunt, sed certissima messis in cera & melle consistit. Regio enim tota fœcundissimis apibus plena est: quæ non in manufactis agrestium alueatibus, sed in ipsis arborũ cauis probatissima mella conficiunt. Hinc per syluas & opacissimos saltus, frequentia ac nobilia apum examina ramis arborum pendentia uidere est, quæ nullo æris crepitu colligere sit necesse. Reperiuntur sæpe fauorum ingentes massæ arboribus cõditæ, ueteraq; mella deserta ab apibus, quum singulas arbores in uastis nemoribus rari agrestes minimè perscrutent, ita ut in admirandæ crassitudinis arborum stipitibus, permagnos mellis lacus aliquando reperiant. Retulit & cum multo omnium risu Demetrius legatus, ut est ingenio comi & faceto, proximis annis uiciniæ suæ agricolam, quærendi mellis causa in prægrandem cauam arborem supernè desiliisse, eumq; profundo mellis gurgite pectore tenus fuisse haustum, ac biduo uitam solo melle sustinuisse: quũ uox opem implorantis in ea syluarũ solitudine, ad uiatorũ aures penetrare nequiuisset, ad extremum uero desperata salute mirabili casu, ingentis ursæ beneficio inde extractum euasisse, quũ forte eius beluæ ad edenda mella more humano, se demittentis auersos renes manibus comprehendisset, & eam subito timore exterritam ad exiliendum tum tractatu ipso, tum multo clamore concitasset. Nobile quoque linum, & canabum in restes, multaq; item boum tergora & massas ceræ ingentes, Moschouitæ in omnem Europę partem mittunt. Nulla auri argenti ue uel ignobilioris mitalli, ferro excep

Vilna Lithuaniæ caput

Itinera difficilia

Mella nobilia

Casus facetè relatus

Vrsæ miraculum

Metallo caret Moschouia

to

cepto, apud eos uena, fecturáue reperitur, nullumq; est tota regione, uel gẽ marum, uel pretiosi lapilli uestigium. Ea omnia ab externis populis petunt: naturæ tamen iniuria, quæ tot bona prorsus inuiderit, uno pellium nobilissi marum mercimonio resarcitur, quarum pretium incredibili hominum cupi/ditate & luxu adeo creuit, ut in singulas uestes suffulturæ millenis aureis nũ/mis ueneant. Fuit autem tempus quo hæc uilius emebantur, quum remotis/simę Septentrionis nationes politioris cultus, nostræq; adeo anhelãtis luxu riæ penitus ignaræ, summa simplicitate, eas uilibus ac ridiculis sæpe rebus permutarent, ita ut uulgo Permij atq; Pecerri, tantum pellium zebellinarũ pro ferrea securi rependerent, quantum earum simul connexarum ipso secu ris foramine, quo mauubriũ inducitur, Moschouię mercatores extrahere po terant. Ante quingentos annos Moschouitæ gentilium deos coluêre, Iouem scilicet, Martem & Saturnum, & plerosq; alios quos sibi insano errore homi/nibus ex industrijs, aut regibus antiquitas finxit. Tunc uero primum Chri/stianis sacris initiati, quum Græci antistites haud satis constãtibus ingenijs, à Latinorum ecclesia dissentire cœperunt, factumq; est, ut Moschouitæ eos religionis ritus quos à Græcis doctoribus accepissent, ijsdem sensibus, & syn ceríssima quidem fide sequerentur. Spiritum enim sanctũ tertiam in diuina trinitate personam, à patre deo solum produci persuasum habent, quum re/ctissima ueritate à patre simul Christoq; filio proficisci credendũ sit. Verum ea controuersia apud conuentum Florentinum, præsidente Eugenio quarto pontifice, magna partium contentione agitata, eum exitum habuit, ut perti/nacia Græcorum in sermone potius quàm in sensu castigãda uideret, quum Græci antistites euidentissimis conuicti rationibus, spiritum sanctum à pa/tre per filium produci faterentur. Sacramentum quoque non ex azymo, uti iure debemus, sed ex fermentato pane conficiũt, idq; sub utraq; specie, sicuti soli apud nos sacerdotes, panis, scilicet, diuiniq; sanguinis, ab eorum presby teris uniuerso populo communicatur: quo maxime errore imbuti Bohemi, paulo ante patrum nostrorum memoriam à Latinorum ecclesia desciuerũt. Cæterum quod ualde alienũ à Christiana religione esse uidemus, nullis sa/cerdotum suffragijs, nullaq; propinquorũ aut amicorũ pietate iuuari mor tuorum manes arbitrantur, fabulosumq; esse purgatorij locum putãt, è quo tandem piorum animæ, quum diuturna ignis pœna, tum multis parentatio nibus, indulgentiaq; summorum pontificum expiatæ, immortalium felicita tem beata in cœli sede consequantur. Cæteris in rebus easdem ferè cærimo/nias tenent, quę à Græcis usurpatæ sunt, Romanamq; ecclesiam cæterarum omnium principatũ obtinere, superbè & pertinaciter negant, sed ante alia, Iu dæorum genus, uel memoria quidem horrent, nec eos intra fines admittunt ueluti pessimos atque maleficos homines, qui etiam nouissime Turcas ęnea tormenta conflare docuerint. Christi uitæ miraculorumq; omnium historia

Simplicitas mercatorum

Moschouitæ olim gentiles

Dogmata Moschouitarũ in religione

Purgatorium nõ admittunt

Euangelia. Pauli epistolæ

ab euangelistis quatuor conscripta, itemq; Pauli epistolæ, dum sacra fiunt, è suggestu clariore uoce recitant, probataq; uitæ sacerdotes homilias ecclesiæ doctorum publicè legunt, etiam ijs horis quibus sacra minime conficiuntur,

Homeliæ doctorum

Cõctonatores nõ admittunt

non enim oratores cucullatos qui aduocato populo concionari, & ambitiose nimis atq; subtiliter de diuinis differere soliti sunt, admittere fas putant, quoniam rudes imperitorum animos simplici potius doctrina, quàm altissimis arcanorum interpretationibus ad sanctiorem morum frugem euadere, uiri solidæ religionis arbitrantur. Hos quos modo diximus, sacros libros, itemq; noui ac ueteris lustumenti enarratores, præterea Ambrosium [illegible] Hieronymum atq; Gregorium in linguam Illyricam traductos habent, religioseq; custodiunt, Antistites, principesq; minorum sacerdotum singulis urbibus, pagisq; præfecti sacra curant, controuersias dirimunt, & moribus deprauatos summa quadam uindicandi potestate persequuntur. Regem sacrorum quem ipsi metropolitam uocant, à Constantinopolitano patriarcha petunt. Archimandritæ autem & episcopi, coniectis in urnã meliorum nominibus, sorte ducuntur. Eorum uero hominum qui humanis cupiditatibus ultro renuntiarunt, diuinarumq; rerum contemplationi & sacrotũ ministerio sese dedicarunt, duplex est genus, utrunq; cœnobia incolit: sed alterum est uagum & paulo solutioris uitæ, sicuti apud nos diuorum Francisci atq; Dominici sectam profitẽtes: alterum cõstat ex sanctioribus monachis, quorum ordinem diuus Basilius instituit, ijs ne limine quidẽ uel in suprema uitæ necessitate, pedem efferre fas est. Procul enim ab oculis prophanorum singulari duritie uitam in occultioribus adytis degunt, summamq; subactæ carnis & confirmati in religione animi opinionem præbent. Vniuersus populus quater in anno & pluribus semp diebus ieiunare cõsueuit, abstinetq; ab esu carnium, ouorum, & lactis. In uere primum, more Latino post diẽ cinerum: mox adulta æstate in honorem diuorum Petri & Pauli: & initio autumni demum, quum assumptæ in cœlum Mariæ uirginis memoriam celebramus: postremo sub ipsam hyemem, quum aduentus domini pronuntiatur. Per hebdomadam uero, diem Mercurij sine carnibus, diem autem Veneris sine ouis lacteq; traducunt, sed Saturni dies mensa omnibus obsonijs opipare referta hilariter excolitur. Cæterum secus ac nos solemus, nullas festorum dierum uigilias obseruant. Religiosissimè templa uenerantur, adeo ut ea neq; uiros neq; fœminas uenereis pollutos complexibus intrare fas sit, nisi prius priuatis balneis abluantur. Sæpeq; accidit, ut complures utriusque sexus sacra audiẽtes extra limen consistãt, & propterea à petulcis iuuenibus recentis incontinẽtiæ notati, facetis aliquando nutibus salutentur. In ipso natali die Ioannis baptistæ, & in paschate, trium magorum, presbyteri sacratos panes paruos toti populo largiuntur, quorum esu febribus conflictatos alleuari existimant. Alia quoq; sacra, certo anni tempore apud flumina gelu cõcreta

Libri sacri translati

Metropolita Archimandrita

Episcopi

Sanctioris uitæ professores

Ieiunia gentis quatuor

Mercurij dies sine carnibus.

Veneris sine ouis & lacte

Saturni dies genialis

Sacra apud flumina

creta celebrantur. In ripa tabernaculum constituunt, & aduocata nobilitate, hymnos numeroso concentu pronuntiãt, sacræq; lymphæ multa aspergine profluentem purificant, & solenni cærimonia stratum & consecratum circun cisa & reuulsa glacie protinus aperiunt. His rebus rite confectis, si qui adsunt languentes uel morbosi, in flumen desiliunt, & sacris aquis abluuntur, quũ ob id elui morborum sordes persuasum habeãt. Defuncti uti apud nos, mediocri funeris pompa comitantibus presbyteris efferuntur, capite mappa ue lato. Cæterum non in templis, [redacted] sed in septis ac exterioribus templorum uestibulis sepulturæ traduntur: ijs quoq; more nostro quadragenis diebus parentãt: quod certe mirum uidetur, quum in purgatorio loco expiari animas & criminum pœnam ullis amicorum supplicijs, ulloq; pietatis officio mitigari penitus negent. In cæteris eadem quæ à nobis de religione sentiuntur, constantissime credunt. Moschouitæ Illyrica lingua, Illyricisq; literis utũtur, sicuti & Sclaui, Dalmatæ, Bohemi, Poloni, & Lithuani. Ea lingua omniũ longè latissima esse perhibetur, nam Constantinopoli Ottomanorum in aula familiaris est, & nuper in Ægypto apud Memphiticum Sultanum & equites Mamaluchos haud ingratis auribus audiebatur. In hanc linguam ingẽs multitudo sacrorum librorum, industria maximè diui Hieronymi & Cyrilli translata est. Præter quoq; patrios annales, Alexandri etiam Magni, Romanorumq; Cæsarum, itemq; M. Antonij & Cleopatræ memoriam ijsdem literis commendatam tenent. Philosophiam uero & syderalem scientiam, cæterasq; disciplinas, & rationalem medicinam nunquã attigêre, ijq; pro medicis se gerunt, qui alicuius paulo ignotioris herbę uires, se pluries obseruasse profitentur. Anni apud eos non à natali Christi, sed ab ipso mũdi initio numerantur, qui non à mense Ianuario, sed à Septembri incipiunt. Leges toto regno habent simplices, summa principum & iustissimorum hominũ æquitate conditas, & propterea populis ualde salutares, quoniam eas ullis causidicorum cauillationibus interpretari atq; peruertere non licet De furibus, sicarijs & latronibus supplicium sumunt: quum de maleficijs quæstionem habent, reos multa gelida aqua superne demissa profundunt, quod intolerandum tormenti genus esse perhibent. Nonnuuquam obduratis & contumacibus, ut confessio criminis exprimatur, ligneis cuneolis digitoruum ungues conuelluntur. Iuuentus omnis uarijs ludis, sed militię proximis sese exercet: in stadio cursu contẽdit, in palæstra colluctatur, pernicitati equorum studet, omnibusq; præmia, & præsertim sagittariorum peritissimis præponuntur. In uniuersum Moschouitæ statura sunt mediocri, sed quadrata & ualde torosa, cæsij omnibus oculi, prolixæ barbæ, crura breuia, & uentres extenti: equitant contractis admodum cauribus, & peritissime uel auersi & fugientes sagittas emittunt: domi opipare potius quàm laute uiuunt, nãq; omniũ fermè

Funera

Sepulturæ

Illyrica lingua omnium latissima

Historias callent

Leges simplices

Supplicia

Exercitatio gentis

Victus qualis

cibariorum quæ uel à luxuriosissimis desiderari possunt, mensæ eorũ & paruo quidem pretio passim instruuntur. Gallinæ siquidem, & anates singulis sæpe argenteolis tenuibus nummis ueneũt: maioris minorisq; pecoris incredibilis est copia, & occisæ media hyeme iuuencæ, cõcretis gelu carnibus duorum ferè mensiũ spatio non putrescunt. Venatione & aucupio uti apud nos, nobiliora obsonia parantur, nam uenaticis canibus & plagis omnis generis feras capiunt, & asturibus atq; falconibus, quos mirificos regio Pecerra præbet, non modo phasianos, & anates, sed cygnos & grues consectantur. Astures ex genere infimo aquilarum uel miluorum, falcones uero accipittrum nobile genus antiquis fuisse putamus. Capitur quoq; auis subnigra, puniceis supercilijs, magnitudine anseris, quæ pulparum sapore phasianorũ superat dignitatem, Moschouitica lingua Tetrao nuncupata, quę Plinio Erythratao uocatur, Alpinis populis cognita, & maxime Rhetis, qui saltus ad Abduæ amnis fontes incolunt. Ingentes etiã sapidissimosq; pisces, & ante alios sturiones, quos Siluros antiquitus fuisse putamus, Volga præbet, & hi quidem hyeme multa inclusi glacie, recentes pluribus diebus asseruantur. Aliorum uero piscium multitudinem fermè incredibilem, ex candidis, quos diximus, lacubus expiscantur. Vino natiuo quũ penitus careant, aductitio uti solent, sed in festis conuiujs tantum, & sacrificijs. Ante alia Creticũ subdulce, maximo in honore habetur, sed in usum medicinæ tantũ, uel principalis luxuriæ ostentationẽ: quum miraculi loco sit, eductum Creta per Gaditanas fauces, & tantis conclusi maris oceanicq; fluctibus agitatum incorrupta suauitatis ac odoris dignitate, inter Scythicas niues ebibisse. Populus uero medonem bibit ex melle lupulisq; decoctum, quod picatis in cadis ueterascit, & ex antiquitate nobilitatem adsequitur. In usu quoque sunt birra atque ceruisia, sicuti apud Germanos Polonosq; uidemus, quæ ex tritico zeaq;, uel ordeo decoctis, omni conuiuio circumferuntur. Hanc quadam cognata cum uino potestate, largius compotantibus ebrietatem inducere adfirmant. Medonem ac birram per æstatem infrigidare infusa poculis glacie, uoluptatis gratia solẽt: nam ingentia glaciei frusta nobilium in cellis subterraneis singulari studio recondũtur. Sunt & qui in delicijs habeant succum ex subausteris cerasis expressum, qui perspicui & purpurissantis uini colorem, & saporem iucundissimum refert. Vxores & fœminas non in eo honore sunt apud eos uti apud cæteras gentes, nam propẽ ancillarum loco habentur. Viri insignes earum uestigia mirum in modum obseruant, & pudicitiæ diligentissime cauẽt: nõ enim adhibentur conuiujs, neque sacrorum causa remotiora templa petere, aut temere in publicum egredi permittuntur. Cæterum uel ab externis hominibus, & exiguo quidem pretio ad Venerem omne uulgus fœminarũ facile pellicitur, adeo ut parum earum amoribus studere uiri nobiles existimentur. Basilius ante uiginti annos Ioannem patrem amisit. Is Sophiam

Mira de carnibus asseruatis

Tetrao auis lingua Moschouitica, Plinio Erythratao

Vino carent

Medonẽ, birram & ceruisiam bibunt

Succus ex cerasis

Pudicitiã fœminarum obseruant

Sophia uxor Ioannis

Thomæ

Thomæ Palæologi, qui late in Peloponeſo imperabat, Conſtantinopoli-
taniq; Imperatoris erat frater, uxorem duxit. Ea tum Romæ erat, Thoma
patre Turcarum armis Græcia pulſo. Ex hac quinque liberi felici fœcundi-
ditate ſuſcepti, ipſe Baſilius, Georgius, Demetrius, Simeon & Andreas. De-
metrio & Simone iampridem morbo abſumptis, Baſilius Salomoniam Ge *Salomonia, Vxor Baſilij*
orgij Soborouij, eximiæ fidei atque prudentiæ conſiliarij filiam, in matrimo-
niũ ſibi collocauit, cuius fœminæ ſingulares uirtutes una ſterilitas obſcurat.
Solent autem Moſchouitæ quum de uxore ducenda deliberãt, omnium to- *Delectus uirginum*
tò regno puellarum uirginum delectum habere, ac forma, uirtutéque animi
præſtantiores ad ſe perduci iubere, quas demum per idoneos homines, fide-
leſq; matronas inſpiciunt ita diligenter, ut ſecretiora quoque ab ijs contre-
ctari explorariq; fas ſit. Ex ijs uero magna atque ſolicita parentum expecta-
tione, quæ ad principis animum reſponderit, regijs nuptijs digna pronun-
tiatur. Cæteræ uero, quæ de formæ pudicitiæq;, & morum dignitate conten-
derant, ſæpe eadem die in gratiam principum, proceribus atq; militibus nu-
bunt: ſic ut mediocri loco natæ plerunque, dum principes regiæ ſtirpis clara
ſtemmata contemnunt, ad ſummum regalis thori faſtigium, uti & Turcas
Ottomanos ſolitos eſſe uidemus, pulchritudinis auſpicijs euehantur. Baſi- *Baſilij ætas*
lius quadrageſimum ſeptimum ætatis annum non attingit, ſpecie corporis
eximia, animi uirtute ſingulari, ſuorumq; ſtudio ac beneuolẽtia, & rebus ge-
ſtis, progenitoribus ſuis anteferendus. Nam quum per ſex annos cum Liuo-
nijs, qui ſeptuaginta duas urbes fœderatas in eius belli cauſam trahebant,
armis contendiſſet, paucis legibus datis potius quàm acceptis, uictor diſceſ-
ſit. Polonos quoque initio ſtatim ipſius imperij, acie profligauit, Conſtan-
tinumq; Ruthenum copiarum ducem captum & catenis uinctum Mo-
ſcham perduxit. Sed ipſe aliquando poſt ad Boryſthenem ſupra Orſam ur-
bem, ab eodem Conſtantino quem dimiſerat, magno prælio eſt ſuperatus:
ita tamen ut Smolenchum oppidum, quod antea Moſchouitę occuparant.
poſt tantam etiam uictoriam à Polonis partam, in ditione Baſilij relinque-
retur. Sed aduerſus Tartaros, & maxime Europeos Præcopitas, ſæpius ſe-
cundo prælio à Moſchouitis eſt dimicatum, ulciſcendis fortiter iniurijs, quas
illi repentinis incurſionibus intuliſſent. Supra enim centum & quinquagin- *Incredibilis equitatus*
ta millia equitum Baſilius ad bellum ducere conſueuit, diſtinctis per uexilla
turmis, quæ ſuos duces ſequuntur. Regiæ alæ uexillo inſcripta eſt Ioſue *Inſigne regij uexilli*
Hebræi imago illius, qui, ut ſacræ refetunt hiſtoriæ, à deo maximo longiſ-
ſimum diem, retardato ſolis curſu pijs precibus imperauit, Pedeſtres co-
piæ nullo propè uſui ſunt in illis uaſtis ſolitudinibus, tum ex ipſa ueſte quæ
fluxa talarisq; eſt, tum ex hoſtium cõſuetudine, qui curſu potius & equitan-
di celeritate, quàm ui ſtatariæ pugnæ, uel ipſo congreſſu militiam exercent.
Equi eorum ſtatura infra mediam exiſtunt, ſed robuſti & uelociſſimi haben-

Arma gentis habentur. Equites præpilatis haſtis, clauiſq; fetreis & ſagittis rem gerũt. Pauci falcati ſunt gladij: corpora uero clypeis rotundis, ut Aſiatici Turcæ, uel inflexis & angularibus parmis, more Græcorũ, itemq; lorica & galea pyramidali proteguntur. Baſilius etiam Sclopettariorum equitum manũ inſtituit, multaq; ænea tormenta Italorum fabrorum artificio conflata, ſuiſq; impoſita curribus in arce Moſchæ uiſuntur. Ipſe inſigni apparatu & ſingulari comitate, qua tamen regia maieſtas nulla ex parte corrumpitur, publice cũ proceribus atq; legatis epulari ſolet, magnumq; inaurati argẽti pondus duobus abacis expoſitum eodem triclinio conſpicitur. Nullam prætoriani militis cohortem, præter ipſam familiam, corporis cuſtodiæ cauſa circum ſe habere uel alibi alere conſueuit: ab urbana enim fideli multitudine ſtationes habentur, nam unaquæq; urbis regio foribus, cancellisq; ſepitur, nec temere per noctẽ, aut ſine lumine in urbe uagari licet. Aula omnis conſtat ex regulis & ex ipſo militum delectu, qui per ſtatos menſium circuitus, frequentandæ nobilitandæq; regiæ cauſa per uices ad implenda comitatus officia è ſingulis regionibus accerſuntur. Porro exercitus omnis quum bellũ ingruit, uel hoſtibus indicitur, ex euocatis ueteranis, nouisque prouinciarum delectibus cogitur: nam cunctis in urbibus præfecti militiæ iuuentutẽ inſpiciunt, idoneoſq; in ordines militum tranſcribunt, quibus ex ærario prouinciarũ, certa pacis tempore, ſed ea quidem exigua ſtipendia perſoluuntur. Verum qui militant, immunitate uectigalium gaudent, & cæteris paganis præſtant, regiaq; gratia omnibus in rebus potentes exiſtũt: pateſcit nanq; ueræ uirtuti nobilis locus, quum bellum geritur, ſiquidem egregio & in omni rerũ adminiſtratione ſalutari inſtituto, ad ſuum quiſque ſpectatum facinus, uel perpetui præmij uel ignominiæ ſempiternæ fortunam adſequitur.

Apparatus regiæ menſæ

Exercitus regius

Immunitas militaris

Optimum inſtitutum

FINIS.

BENEDICTI LAMPRIDII.

Hos dono Iouius mittit tibi Rufe labores
Anfractus longos, & ſpatia ampla maris.
Hæc quoniam nemo melius te iudicet, unum
Vllæ nec terræ, nec maria ulla latent.
Magna quidem Iouius donat tibi Rufe, ſed ipſe
Longe maiori munere dignus eras.

AD ILLVSTRIS.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

AD ILLVSTRISSIMVM PRINCI-

PEM FEDERICVM SACROSANCTAE MYDITTAE OR-

dinis diuæ uirginis Teutonicorũ protomagistrum, Saxoniæ du-

cem, Thuringiæ Lantgrauium, ac Vlatchionem Missniæ. Erasmi

Stellæ Libonothani in antiquitates Borussiæ præfatio.

Tsi uereor Federice princeps, res Borussicas altius & a pri-
ma origine repetiturus, antiquitatem in his quæ usque eò
latuit, uelut ex cauea in scenã theatrúq; producturus, mul
torum risus, ronchos & cachinnos, demumq; explosionẽ
magis quam applausum legentis turbæ me incursurum,
tum quod id secum ferat antiquitas, ceu Aristoteles in pro
blematis perhibet, ut res anilibus fabulis simillimas narrare uideatur, tum
quod res Borussiæ diuturna barbarie, sine ullis literarum monumẽtis quasi
perpetuis tenebris mancipatæ, & in ipso lethæo demersæ pene obriguisse ex
timantur, adeoq; cõcretæ, ut etiã phœbeo calore agitatæ uix incalescere pos-
sint, quo iterum lucem solemq; admittant. Verum dum hi blaterones tuã
celsitudinem istius ludi agonothetam in orchestra conspexerint, sub cuius
umbraculis me in hanc scenam prodijsse pernoscant, forte ne lingulaces in-
freniq; ore à tẽ sapientissimo principe iudicentur, maledictis temperabũt, si
mul & nasum cõtinebunt. Quod si nec reueriti tuã maiestatem, effrenataq;
lingua uerbis non æquis defluant, malignitatis quoq; aculeos haud reconde
re uelint, imò blaterare malint, nihil est quo perhorrescere oppidò possim,
ut cœptã scenam interturbem. Ronchisent hi nasutuli obstrepant, clament,
arguant, criminentur, exibilent deniq;, dummodo tibi plausibilis, lepida ac
iucunda nostra actitatio uisa fuerit. Antigonidas olim musicæ artis periti-
mus, cũ discipulo in arte probe instituto, populo tamen non admodum gra
to, in scenã progressus cunctis audientibus dixisse fertur, Mihi cane & Mu-
sis quia uidelicet ars bene cœpta, quanq; populi lenocinio destituatur, iusta
tamen cõprobatione non exuitur. Sed ut tandem his respondeam, qui lon-
ge petitas historias calumniãtur, ceu minus fidei illis insit, cæcutientibus id
forsan euenit & noctuinis oculis, sed penes clare cernentes plus dignitatis an
tiquitati inesse, nemo sanæ mẽtis ambigit. Ne quoq; res Borussicas ceu sem-
piternis tenebris obnoxias, & minime ad solem lucemq; ex caliginoso uetu
statis recessu redituras, possint argumentari, meminerint saltem quæ de Her
cule ferũtur, qui cerberum tricipitẽ ab inferis, solemq; hunc nostrum accalo
rem ferre coëgisse dicitur, Threicium & uatem raptam sibi Eurydicen ex tar
tareis sedibus diuina sua suauiloquẽtia eduxisse. Ob id nec inficias eant locu
tulei, res Borussicas quantumcunque umbra uetustatis cõtectas ac rubigine
obductas, imò in abditissimos recessus actas, curiosa indagatione nõ posse
nõ restitui, ex noctisq; caliganti nebula eximi, ac claritate diei illustrari orna

ticq;

ricq:quum hæc ipsa indagatio,puta industria,unica ab omnibus esse asseri tur,cui nihil inaccessum,nihil occlusum relictũ sit. Hæc res quomodolibet obstrusas,& in penetrabilibus reconditas elicit,exprimit & promit. Hæc cœlum petit,& subterranea regna subintrat,maria scrutat, oculis subiicit quicquid usquam latet sepultumq; est. Illa ipsa Homerũ cæcum plus Argo mille oculos habente uidere dedit. Hæc Zeusim Helenam nunquã à se uisam tanta uetustate depingere docuit, ut eius forma digna iudicaretur, propter quam tantum laboris subiisset Græcia,& alta Pergama ruerent. Hæc Phidiam statuarium dignissimum,simulachrum Iouis exprimentẽ eò usq; euexit,ut diuinitatis effigiem è cœlo mutuatus diceretur. Hæc eadem fores antiquitatum Borussiæ uectibus è cardine semotis,ut paterent effecit,extraq; latebras quicquid de his obuallatum fuerat produxit. Hac adminiculatrice ex imo lethæi fluminis cœno hæ ipsæ conquisitæ erutæq; sunt,& utcunq; à sordibus detersæ,sese ceu postliminio reuersæ,tuis luminibus cõspectuiq; illustrissime princeps,primum ostentantes,te ut felicem moderatorem suum salutant,ut patrem patriæ uenerantur:& quicquid usquam in secundiorẽ sortem,faciemq; splendidiorem commutatum, ceu fermè singula aspexerint, id totũ tibi sacræq; sanctæ militiæ,cuius tu magister,imò dictator perpetuus extas,tribuũt. Quod si sunt qui te circũstant,& has ineffigiatas rudesq; Borussiæ imagines toruis luminibus respexerint, abigendasq; duxerint,quod sine cultu ornatiori,& penè inuestes in hunc augustissimum cõsessum productæ sunt,his responsum sit:Fœminam probam pigmenta fucumq; non decere,nec orationẽ fidem habiturã unguẽta usqueadeo redolere. Logographis id tribuimus,ut quodcunq; suauius quàm uerius narrẽt. Nos in his cõmentariolis sine fraude,omni apparatu orationis sepositio,Borussiæ antiquitates exposuimus:ut si qui futuri sint,cultiori sermõe res Borussicas describere uolentes,hinc sumere possint,quod ornatum iri tantopere uelint. Nuda nanq; hæc oratio facile quem quis imponet cultũ perferet. Vt autẽt fidem sine scoria habituri sint hi nostri commentariolí uetustate & carie oppleti,ipsos ex præclarissimis rerum scriptoribus elucubratos esse fidem facio, Plinio scilicet,Solino,Pomponio Mela,Cornelio Tacito,Strabone,Ptolemæo: exneotericis Gordano,qui primus res Gothorũ literis mãdauit, nostro Alberto Magno,qui has inuisit & peragrauit,Othone Freisingensi episcopo,qui quinq; imperatorũ Ro.res gestas luculenter scripsit, Helmodo Lubecensi presbytero,qui res Sclauorum haud ineleganter prosequutus est, Borussicasq; simul attigit,Blõdo Foroliuiẽsi,Aenea Syluio,& præter hos quicquid annales Borussiæ usq; uetustatis habuere,pleraque etiam per acceptionem. Nam apud Val.Maximum locus est,quo res suo seculo cognitas,& absq; literarũ monumentis cõseruatas manare ad posteros indicant,sola scilicet traditiõe patrũ. Id genus disciplinæ Hebræis etiã usitatissimũ est. Huiuscemodi

Industriæ uis

inuitis fulcimentis, commentariolos nostros non temere edi posse arbitratus. Ne autem manus nostras excedentes absque patrocinio uagabundi errent, ipsos nomini tuo illustrissimo dedicandos duxi, tum quod neminē magis rerum Borussiæ cognitio deceat, quàm Borussiæ principem, tum quod pari tutela hac nostra ætate ac prisca Borussia fruatur. Quū igitur princeps illustrissime simul & inuictissime à curis publicis feriatus fueris, frequēti quoque ueterum, quibus inhias, lectitatione satiatus magis quàm lassatus, etiā domestica peculiariaq; inuisas legas que: subinde agnosces in his Borussiæ præter ueteres eius limites, uarios ipsius cultores: crebro enim illinc migratū est, aliquorum maiore numero cogente, moresq; uetustiores: quos si ad præsentes accommodabis, non obscure lucebit quanta sunt quæ sacrosancta militia Teutonicorū in Borussia egerit. Optimo enim iure gloriari poteris, eam quam patres regionem barbaram, incultam, asperam, idololatrā, fœdam, ac rerum omnium inopem acceperāt, illam ipsam splendidam, cultam, ciuilem, opulentam, humanam, & quod maximum est, Christianam reddiderunt et reliquerunt. O felix nimium Borussia, si sua norit bona illo principatu. Facile demum illustrissime princeps deprehendes, quàm iusto dei iudicio Borussia ad Germanorum redierit incolatum: quum Germaniæ & pars sit, & Germanis à rerum exordio debita, inhabitata, luculentissimorum scriptorum testimonio. Cur, me iudice, indigne iterum à quibuscunque alijs gentibus inhabitatur administratur ue? Ego autem hanc scribendi prouinciam non tam mea sponte quàm iussu uenerandi antistitis Iobi Pomesanien sis, à nullo antea tentatam accepi, ut meo Marte aduersus quoscunque aliter de Borussiæ finibus & populo sentiētibus, ceu pro aris & focis dimicaturus sim, ultima potius perpeti certus, quàm ignauiter cessurus. Te igitur principem inuictissimum, & ad arma progenitum, pro tua uirtute rogo, ne desistas auxilia ferre tam pio ac iusto bello, ut iunctis uiribus omnem colluuiem barbarorum ex his tuis finibus eliminemus. Nullum enim apud me dubium uertitur, si tuo Marte agendum erit, facile hanc oram ex manibus iniuste occupantium uindicabimus. Quod breui futurum, modo fata sinant, tuæ auitæq; uirtutes, ac genitoris tui præclara facinora admonent. Nunc ad institutum pergamus.

ERASMI

ERASMI STELLAE

LIBONOTHANI DE BORVSIAE ANTIQVITATIBVS LIBER PRIMVS.

BORVSSIA ultimæ Germaniæ ora, à Viſtula amne, quem ad occidentem terminum habet, incipiens, ſinuſq; Baltici maris, qui ſeptentrionale latus eius ambiunt, percurrẽs, orientalem ſolem ab Alanis excipiens, mõtibus Hamaxubijs auſtrale latus eius obtegentibus, à quibus continuis ſyluarũ iugis diſterminatur. Fuit hæc terra diuerſis habitata cultoribus. Nam ut Gordianus Gothus ſcribit, nuper Hulmigerij Germani eam tenuere, à quibus aliquãdiu Hulmigeria dicta, hodieq; ea pars quæ Viſtulæ accolit Culmigeria pro Hulmigeria uocitat. Sed hi per Gothos quamprimũ ex Scandania in continentẽ deſcendiſſent, inde pulſi eam, ut is ait, occupauere. Ptolemæus aũt uetuſtiores incolas recenſens, Gothones, Venedos. Stagnanos, & Sargatios Sudinosq; his locis inſediſſe ſcribit, quibus Gelidanos ſimulq; Gillones. Vacinos & Charinos, quos ipſe Charionas nominat, addit, fineſq; ad Hamaxobios uſq; protendiſſe indicat. Ad Viſtulam uero pauciores ſediſſe cõmonſtrat: nam Finnos cũ Venedis & Sulones duntaxat hanc orã habitaſſe ait. Hos aũt populos nullo alio quodam cõmuni nomine dignatur: forte quia nõ unus populus, nec in unum cõceſſit nomen, Verum Cornelius Tacitus diligentius hæc loca cõquirens ipſa Germaniæ prorſus adſcribit: quanq; promiſcue Sarmatis Germaniſq; populis habitata aſſeueret, Venedos enim Germanis connumerandos cenſet, quod & domos fingunt & ſcuta geſtãt, peditum uſu ac pernicitate gaudent. Quæ omnia diuerſa Sarmatis extitere, in plauſtris ſolũ modo ac equis uiuentibus: quanq; & ipſi ex Sarmatarũ moribus traxerãt. quod uicinos latrocinio infeſtarẽt. Quicquid enim inter Peucinos, quos quidam Baſternas dixere, ſyluarũ ac montiũ erigit, latrocinio perterrauere. Erãt aũt Peucini & Baſternæ, ut Plinius teſtat, cõtermini Dacis, ſermone, cultu, ſede ac domicilio Germanos referẽtes, multa tamẽ fœditate Sarmatarũ contacti: nã & cõnubijs promiſcuis utebãtur, & proceres eorum pari ſorde ac plebs torpebat. In dubiũ Tacitus uertit, Sarmatisne an Germanis aſcribant: uerũ hæc loca hodie Poloniæ aſcribũtur. Plinius tamẽ ipſos Germanis cõnumerat: cui & Varini & Gothões Germani ſunt, ex Vindelicorũ genere. Vltimo aũt regionẽ Boruſſij intrauerũt, populi qui Ptolemæo teſte ad Riphæos mõtes, ubi in ſeptẽtrionẽ fuſius excurrũt, nec lõge quà Tanais ex eis erũpit, ſedes habuere, q infelicitate ſua cõciti (ppetuis nãq; niuibus algoribusq; illic terra riget, ad omneq; nature miniſteriũ dãnata eſt) ad nouas ſedes capeſſẽdas patriã egreſſi in hæc loca delapſi ſunt: quę tũ ſoli fertilitate, tũ paſcuorũ lacuũq;

Boruſſiæ ſitus

Hulmigeri

Peucini

Baſternæ

amœnitate

amœnitatẽ ipſis quum primũ placuere, nec non ultra progreſſi ſunt, hĩc ſedes unanimi conſenſu ſibi deſumentes, utq; ſibi ac poſteris perpetuo eſſent
Boruſſia duraturæ, terrã uocabulo gentilitio Boruſſiam appellauere, quæ uſque hodie unius literæ ſuppreſſione Bruſſia uulgo dicitur. Hæc eſt uera huius gentis origo. Et cæterum quicquid dicitur, perinde ac anilem fabulam habendum eſſe cenſeo. Facit iſtius rei fidem permaximam, quod uſque hodie populi ad Riphæos habitantes, eodem pariq; ſermone quo hi utuntur. Boruſſi uero ſedibus formatis, terram cultoribus uacuam (Gothi enim populariter eam exceſſere) nullo repugnante facile occupauerunt, circa eam portionẽ quæ ad Viſtulam eſt. Hæc adhuc à pauciſſimis Germanis tenebatur. Propagantes igitur ſeſe à Chrono flumine uſque in contingentiam Hulmigerorum: quæ nuncupatio poſt pulſos per Gothos ueteres colonos è medio oræ huic regioni accommodari cœperat, nomine ſuo breui cæterorum hic habitantiũ nomina obfuſcauere: quod forte euenit, quia Boruſſi conterminis gentibus, puta Germanis, notiores extitere, uel quod multitudine ſuorum, amplaq; ac ſpatioſa oræ occupatione, ipſos etiam indigenas ſuperarũt. Terrarum nanq; limites pro nutu potentiorum ſæpenumero nomina ſortiuntur duratq; hodie ea nuncupatio, quod qui ex Germanis uel Viſtulam, uel illic maris tractum accolunt, Boruſſi uocẽtur, qui tamẽ cum illis ipſis præter cœlum commune habeant nihil, iuſtiusq; Boruſſienſes nuncupandi forẽt. Terram hanc Boruſſi undiquaq; fœcundam longe lateq; incolẽtes, ipſam tamen minime excoluere, uel ob ignorationem rei ruſticæ, uel ne bonitate ſoli deprehenſa, & ipſi finitimorũ metui obnoxii fierẽt, indeq; eliminarẽtur, uel quod uictum è terræ naſcentibus nondum nouere: carnibus nanque ferinis, & quidem crudis pro cibo, lacteq; pro potu ueſcebantur: quandoq; etiã ſanguine equino mixto, & eo uſque ad ebrietatem. Domos non fingebant, ſed ſpecubus & arborum ſubere (unde etiam Subaria dicta comperitur) ab imbribus & algoribus ſeſe ac infantes protexere. Nulla eis ſacra aliquandiu fuere: tandem in eam deducti inſaniam, ut ſerpentes ferasq; & arbores religioſe colerent, ceu de his in ſubſequentibus dicemus. Nõ leges, nõ magiſtra
Anarchia tus nouere: tantum cuiq; licuit, quantum audebat: nihil à feris uita illorum diſtabat. Erga tamen naufragos, & maris tempeſtate iactatos, humaniores & illis ipſis undiquaq; auxilio fuere: in reliquis mira fœditas ac fœda paupertas: nam eis nec arma, nec ferrũ fuerant. Si quando ad prælia inter ſe concurrerent, ſudibus præuſtis & perticis utebantur. Non autẽ multi effluxere anni, quum Germani Hulmigeriam incolentes reſumptis uiribus (nã per Gothos multum attriti fuerant) accitisq; trans Viſtulam ſocijs, qui amne lintribus tranſmiſſo eis conſedentes, & iunctis uiribus contra Boruſſios bella parant: penitiora quoque regionis ingreſſi, quotquot Boruſſiorum offenderãt aut in ſeruitutem acceperant, aut retrocedere coëgerant, breuiq; ſeſe ſuosq;

à metu

à metu barbarorum asseruere, Borussij uero quo à Germanis finitimis tutiores forent, se cum Sudinis, qui ultra Chroni fluenta sedes habent, eiusq; regionis aborigines credũtur, societatem iniere, qui tũ uirtute & potentia plurimum pollebant. Est aũt Chronus fluuius qui hodie Pergulus dicitur, quẽ in finibus Borussiæ ortũ brumalem uersus, multi lacus eodem fermè loco se mutuo influẽtes efficiũt: qui Borussios à Samijs primũ, ut Strabonis nomine utar, deinde à Sudinis disterminat, populis etiã Ro. armis tentatis magis quàm uictis. A' Druso enim Germanico, testante Plinio, classibus oppugnati sunt: qui primus Ro. ducum septentrionalem oceanũ ingressus est, & post eũ, Domitianũ Cæsarem in expeditione quã contra Sarmatas, quod legionem cũ legato necarent, instituit, ob succinũ quod abundantius barbari illic inter maris eiectitia, soli omnium gentium excepere, bello petiti sunt, sed se magna eius rei propter quã peti se senserant copia, succini scilicet, redimentes, illacessiti remansere. Sed hic de succino obiter dicamus: abũdat enim eo hæc ora, quæ quasi peninsula est ob sinuosos flexus maris, terramq; spatiose in freta excurrentẽ, in quã ui tempestatũ idipsum aduehit: id olim à Germanis glessum dictũ est, ut eruditi scriptũ reliquere. Inde glessiatia regio ipsa à Ro. militia nũcupata, & ab alijs Subaria à subere, quũ patrio nomine Sudinia uocetur: ab eruditis uero Austrasia. Succinũ etiam sualternicũ Scythico uocabulo barbari appellant. Vbiuis aũt loci succinũ gignatur, scriptores non cõueniunt. Præter enim ea quæ fabulose de ipso in Phaëthõtis fabula prodita sunt, Pitheas Gothonibus Germaniæ gentis accolis æstuariũ Mentonomon nomine esse ait, ab oceano stadiorũ sex milliũ ab hoc diei nauigatione insulã abesse Abalũ, ex illa uernis fluctibus succinũ aduehi, & esse cõcreti maris purgamentũ: incolasq; pro lignis eo uti dicit, proximisq; Teuthonis uẽdere: huic & Timæus assentit: sed insulam Basiliam uocauit. Nitias autem solis radiorũ succum esse uoluit, hosq; circa occasum, ut ipse credit, uehementiores in terram actos, sudorem pinguẽ in eam partẽ oceani relinquere: deinde æstuante mari in Germaniæ litora eijci. Mithridates in Germaniæ litoribus insulã esse asserit, uocariq; eã Cedron, cedri genere syluosam, inde & in petras defluere, Cornelius Tacitus Effluorum gẽtem, qui dextro Suionici maris allnũtur, nuncq; Lissom uulgo nominantur, ipsum legere interuada, ac cætera maris eiectitia ipso litore asserit: quod & hodie fieri cernimus. Quidam nostri temporis experti, ipsum è limo quorundam montium sole excalescente fluitare existimant, in herbidóque solo atque algido, quod his montibus subest, indurari: oceano illic efferuescente inde rapi, in proximaq; litora expelli. Indicium istius esse, quod ipsum aliquando ex solido eruitur, quod & ipsi uidimus: quanq; cerea mollitie, & penè lentum sit, ob id ipsum mari denuo immergunt, cuius rigore lapidescit. Hanc uero opinionẽ neq; omnino adstruere, neq; refellere in animo est. Quod autem hos montes nomi-

Sudini

Chronus flu.

Succini descriptio

tes nominatim non ædunt, mihi suspitionem incertitudinis facit. Plinius uero naturæ fidissimus interpres, Germanici Cæsaris classibus bellum, ut dictum est, in septentrionali oceano, gerentis experientia innixus, tradit succinum gigni in insulis septentrionalis oceani, ipsumq; nasci defluēte medulla ex pinei generis arboribus (ceu enim resina in cerasis, ita & in pinis humoris abundantia erūpit) densaricq; rigore maris, eo intumescēte ex insulis rapi, certoq; littore expelli: ita inuolutū herbis, ut ex his pendere uideat', salo expui: succum uero arboris esse, ipsumq; primū liquidū distillare, argumento sunt quædā intus lucentia, ut formicæ, aut apes, etiam lacertæ, cæteraq; id genus, quæ adhæsisse musteo non est dubium, indurescēte uero humore inclusas remanere. Pineæ autem arboris indiciū est pineus in attritu odor, & quod accensum tædæ modo fragrat. Rude est informeq; ac glebæ simillimum, dum ex aquis excipitur, corticibus ac alijs rebus sibi inhærentibus: ob id diu incognitum barbaris, inter maris quisquilias iacebat. Germani idipsum primū nouisse traduntur, in Pannoniamq; ad Carnuntum oppidum aduexisse, in de Veneti ipsum accipientes, primum rei fem am facere, mox proximi Pannoniæ circa Adriaticum mare Transpadanicq;, quorū agrestes fœminæ monilium uice, & decoris gratia succinum gestauere. Hinc natam fabulā de Pado omnibus notā credimus. Eius esse genera quāplurima constat: candida, sed odoris præstantissimi sunt, quibus diu minus pretium erat: hac uero tempestate & fulua & cerea mercede præstant: ex fuluis etiā transluentibus amplior erat autoritas, præterquam si nimio ardore flagrent: imaginem enim igneam, non ignem inesse placet. Summa laus Phalernis tum fuit, à uini colore dictis, molli fulgore conspicuis: id ab aliquibus Chrysolectrum dici cōperimus, quasi coloris aurei: rapacissimum id est igneum, & si iuxta fuerit cē lerrimè ardescēs. Sunt in quibus decocti mellis lenitas placet. Domitius Nero Romanus imperator, capillos coniugis suæ Poppeæ in hoc nomen adoptauerat, ipsos quodam carmine succinos appellando. Ex eo tertius hic colos à matronis expeti cœpit in capillis. Dum quoq; is gladiatorum munus Po. Ro. exhibiturus esset, Iuliano quodam equite Ro. id curante, ad ipsum comparandum misso, qui hæc littora peragrauit, uidit, ac cōmercia tentauit, tantamq; copiam Romam inuexit, ut retia in uenatiōe publice ædita eo nodarentur, armaq; & librilla, totusq; simul diei unius apparatus è succino esset: uisa tunc fuit gleba tredecim librarum. Solinus tamen refert id succinū à rege Germaniæ Neroni dono datū: cui sententiæ magis accedo. Tāta fuit eius, ut eruditi scriptum reliquere, in delitijs taxatio, ut hominis quāuis paria effigies uiuorū hominum uigentiumq; pretia superaret. Quūq; in alijs ad luxuriam quæsitis ostētatio & usus placeret, ceu in Corinthijs æs auro argentoq; mixtū, in cælatis ars & ingeniū: uniones quod capite, gemmæ quod digitis circumferuntur. In succino, ut Plinius inquit, tantum delitiarum con-

Succini prouentus

Fuluum succinum

Succini pretium

scientia

scienta luxuriaq; expetita est. Est usus eius multiplex in medicina: nam ab infantibus pro amuleto gestatur: contra lymphationes & noctis metus cui cunq; ætati prodest: urinæ difficultatibus potum alligatumq;, quod Chrysolectrum uocant, collo alligatum mederi febribus Callistratus prodidit. Tritum cum melle ac rosaceo aurium uitijs, & si cum Attico teratur, oculorũ caliginem remouet. Stomachi etiam uitijs uel per se farina eius sumpta, uel cũ mastice ex aqua pota, quod de candidis maxime crediderim. Tonsillis quoque resistere creditur, & fauciũ uitijs: ob id mulieres Padanæ ipsum circa colla longo seculo gestauere, uario genere aquarum iuxta illos infestante guttura ac carnes uicinas: quod hodie Turcarum equestres copiæ in equis suis obseruant. Neotericorum pariter experientia ad citandos partus candida operati deprompsit: notissimum id Germaniæ mulieribus. Calculos quoq; uesicæ & renum eo poto elidi euocariq; quamplurimi testantur. Venena pestilentemq; aërem eius nidore fugari compertũ est. Distillationes quoq; sisti, uulneratis, si in potu sumpserint, prodest: malagmatis ob id etiam assumuntur. Verum & hoc notum fieri oportet. Succinum quocunq; libeat colore tingi hœdorum seuo & anchusæ radice: quippe etiam ipsum conchylio infici tradunt. Quæ uero translucida sunt, ad gemmas adulterandas magnã habent uicinitatem, & maxime ad amethystos. Politur succinũ adipe suis lactantis incoctum. Ramenta eius oleo addito dilucidius ac diutius flagrant quàm lini medulla. Notissimum cuiq; est quod attritu digitorum caloris ui accepta, attrahunt ad se paleas & folia arida, ut magnes ferrum. Visum esse quidam retulere, quod æris etiam ferri laminas attraxerit. Ego glebam uidi cui ferrũ quasi adnatum inhæserat, quod ui sua forte attraxerat. Multi tentauerũt succinum flexile ac ductile reddere, sed nequicquam cessit, mirum, quum nimia humida & succulenta prodeãt, uti indicauimus. Hęc tumultuarie de succino, Sudinorũ opibus dicta sint, propter quas sæpenumero ab exteris gentibus bello petiti. Sensere nanq; præter Ro. arma & Saxonum Angliam occupantium oppugnationem, à quibus se terra & mari impigre defensarũt. Habuere enimuero hi populi, ut de moribus eorum aliquid transeũter dicam, regulos suos, quorum legibus obtemperabant: agrosq; coluere & commercia nouere. Vestium cultus apud eos fuit, ut mares lanea, fœminæ linea tunica uterentur, circulosq; ex ære uel orichalco colla circundabant. Auribus etiam crotalia suspenderunt, rem friuolam, quod tamen neq; hodie desitum. Domos in uillarum modum extructas inhabitauere uicosq;, ac sine muro & uallo omnia, quod forte ab externis, ipsos cõmercij gratia adeuntibus didicere: alioquin alienum à Sarmatis. Sed ut ad Borussios repedemus, societatem cum Sudinis eos inijsse diximus ob Germanorum finitimorũ metum. Neca Sudinis aspernati sunt: uerum eorum potentia adiuti, & contra quos suis conterminos populos tutiores facti, aliquandiu in sua fœditate degerunt: de qua

Succini pharmaca

Sudinorum mores

Bestiæ Borussiorum

posthac. Nunc de cæteris Borussiæ rebus editis prosequamur. Generat & terra hæc feras multijugas, eas etiam nec alibi cognitas. Præter enim ursos, apros, ceruos, quibus abundat, Vros excellenti ui & uelocitate profert, qui uastitate corporis parum infra elephantũ sunt, eaq; ferocitate, ut neq; homini neq; feræ si quam cõspicati fuerint, parcant. Cornutum q; id animal est: eius cornuum magnitudo tanta uisa est, ut urnas binas unius capitis cornua, ut Plinius testatur, impleuerint. Barbari ex his potant, argenteo circulo parte qua labris admouetur circumducto. Sunt enim caua & in mucronem demũ concreta. Alij pila his præfixa cuspidant. Romani in laminas ea secabant. ut lumen quod his includebant latius funderent, ipsisq; pro lichnuchis ac lucernis usi sunt. Qui sese uenatione eorum exercent, si plurimos interfecere, relatis in publicum cornibus, quæ testimonio sunt, magnã laudem adipiscunt. Soliti erant antiquitus caueis ad hoc ex opera factis eos capere, captosq; iugulare, forte quod ea tempestate ferro caruere: sed eo mortis genere, feram tam insignem posteriores ætatis iuuenes præcipuæ uirtutis & audaciæ, interire dignũ censentes, ob id canibus ipsos insequi placuit, uenabulisq; comminus ac eminus petere, arboribus sese robustioribus semper condentes, ne & ipsi à fera rursus impeterentur, quæ cornibus arbori insertis, uindictæ auida, inhæret, donec insequentium telis saucia concidat: tali morte feram dignantur atrocissimam. Fera hæc sub mento uillos lõgiusculos habet in arunci speciem, cæteris tauro persimilis existit. C. Calígula Romanus Imperator primus Romæ Vros in arena ostendit, quos tum imperitum uulgus bubalos falso credidit. Gignit hæc terra & bizontes iubatos, qui è boum sylue-

Vri

Bizontes

strium genere sunt, sed nostra ætate admodum infrequentes. Aiunt hos solipedes, maribusq; ac fœminis iuxta iubas cornua, eadẽ utriq; forma & magnitudo, colore quoque & specie haud dissimiles tauro sunt. Aliqui ex horum genere unicornes perhibentur: quod uerum sit, nec ne, incompertũ habeo. Plinius tamẽ Indicos boues sylue-

Equi feri

stres unicornes, tricornesq; esse scripsit: ob id non incongruens uidetur eos & alio loco nasci, uerum esse alterius generis à bizonte suspicandum est. Tale forte est cornu quod hodie in Archiuo protomagistri integrum custoditur, ac Monocerotis asseritur, quum nigrum illud sit, hoc uero luteum conspicitur. Sunt & in ea regione greges ferorum equorum, quos Græcia non uidit, nec Romanus, quapropter alio uocabulo nominari non possunt. Hi cicuribus equis omnino similes extant, præterquam quod dorso molliori sunt, ob id nec usui apti. Dicuntq; ipsos nequaquã mã suescere posse. Carnibus eius incolæ etiam hodie uescuntur, quas non insuaues asseruut. Gignit & alces (quos falso sylue-

Alces

stres asinos quidam autumant, quum hos Asia tantum ac Africa procreet) specie media inter ceruinam & iumenti, nisi quantum aurium proceritas, ipsáque ceruix distinguit, magnitudine inter camelum & ceruum: maribus in supercilijs cornua nascuntur, quę

quotannis

quotannis amittunt, latiora quàm ceruis, ramosa tamen & per totũ concreta ac solida: ungulæ bifidæ, colorecꝫ ceruum imitatur: uenatorem è longinquo sentit: animal certe simplex, & quod plus latebris quàm fugæ fidat. Si ui canum urgetur, magis in canes se calce quàm cornibus tueatur: in locis palustribus sese plurimum condit, illic & partus ædit suos: formidinis eius argumentum esse aiunt, quod rarenter solitarius, in armento multũ appareat. Vngulis eius comitialem morbum, & iam spumantem abigi creditum est, si cute attingitur. Hallucinati sunt qui alcem nullo suffraginum flexu dixerunt, necꝫ quietis causa procumbentẽ, uerum accliuem arbori somnum capere, quæ ad insidias à uenatore incisa feram unà affligit ac cõcidit. Quod & pascendo retrograditur ob superius labrũ prægrande, quasi progrediẽdo pasci nequeat: quæ singula non de alce, sed de machlin fera, illi haud dissimili, quam Scandaniam mittere aliqui prodidere, dicta sunt. Habet & syluas incæduas, unde uis ingens lignorum & ad naualem usum & domesticum conuehitur: teretumꝫ arborum ad malos nauium accõmodam, quæ inde in remotissimas oras deferuntur: habent & syluæ præter id suas diuitias, unde quasi sponte compendium nõ modicum incolis prouenit, apum, scilicet, ingentem multitudinem, quarum alueos ceu natiuos intra arbores ad hoc cauas cernere est: ex quibus tanta mellis & ceræ copia prouenit, ut Germaniæ Britanniæꝫ, ac cæteris adiacentibus insulis, commode harum rerum usum suppeditet. Nec apiarij arte uel industria examina illic curant: nullis enim satorum floribus, aut herbis ipsa inuitant, nec si longius euolent reuocant: è frondibus & syluestribus floribus succum contrahunt, quo opera conficiunt sua, quæ compendij ingentis argumẽto sunt. Præter illa & pelles quasdam non ignobiles mittunt hę syluæ, quę uestium ambitis principum hominum subduntur. Lectorum etiam stragula ex his consuunt, pretioꝫ ingenti uendunt: has olim pelles ouini uelleris commutatione mercatores ab incolis receperunt. Gaynos barbari uocant ea animalia, Germani martes, è mustelarum syluestrium genere, ab aliquibus historiam naturalem commentantibus, esse scribuntur. Piscationes quoque diuersis in locis non incommodas exhibet: nam pisces omnis generis tum ex lacubus, tum ex æstuante mari illic prendunt, ceu pistas, soleas, lingulas, rumbos, trossullas, mullos, asellos, salmones, marinos canes, & id genus alios, anguillas præter cæteros numerosiores: nec de his incolæ uescuntur, nisi quod sole aëreꝫ siccatum tostumꝫ sit.

Sed ad alia pergamus. Hæc ad loci situm, ac terrarum prouentum, uti antiquitas posse/dit, tradita sint.

LIBRI PRIMI FINIS.

ERASMI STELLAE LIBANOTHANI DE VETVSTATIB. BORVSSIAE LIB. II.

TEmpore quo Valentinianus Romanis imperauit, Alani populi septentrionales Borussijs contermini, contra Rom. imperium arma sumentes, post diutinas in imperij fines excursiones à Sicambris compressi sunt, quo bello Sicambri sibi & posteris libertatem pepererunt. Alani qui cędi superarāt, pars per imperij terminos delapsa Hispanias usq; peruenit, ubi se Gothis illic belligerantibus iunxreāt, qui tandē sedibus ibidē sumptis, se confusaneo duarū gentiū uocabulo Gothialanias appellauere, quasi Gothorū & Alanorum sedes. Pars uero imbecillior, quæ domi remanserat, ac cæde patrata patriam repedauerat, exuta prędipue iuuentutis manu, sibi non satis in sedibus proprijs fidens, cum uxoribus & filijs, omnicq; seruitiorum multitudine, ad Borussios conterminos secessit: supellectilem tum omnem secum in carris ac plaustris trahens, tum etiam pecora, quorum prouentu hæc gens plurimum uictitat, uniuersa ac sese Borussiorum fidei & tutelæ commiserant. Nec ipsi à Borussijs repulsi, quod eorū multitudine adaucti, facilius quibusuis populis resistere posse crederent, etiam tum magis Germanos formidabant, qui penitiorem Vistulæ ripam accolebant, ipsosq; sæpiuscule à suis quæ possederant locis, disturbarunt. Concesserunt itaq; Alanis cohabitandi ius, qui rursus Borussijs mulierum suarum coitus permiscuere: connubia enim nulla habuere, sed ut quisq; in mulierem incidit, ea ad Venerem uti licebat: qua re breui in eam multitudinē coaluere, ut quoscunq; cōtingentes populos superarent. Ex ea tandem multitudine cœperunt inter se se angustia finiū premi: utcunq; enim placuerat, ac cōmodum quisq; ratus, tantū terræ sibi equisq; desumpserat: unde rixis uarijs inter se dissidere cœperant, quæ plerunq; cædibus transigebant: id populum hunc agrestē intra se discordē, in eo concordē fecit, ut de rege sibi constituendo cōuentus agere cœperint: ubi prorumpente populi uaria undiquaq; ea de re dicta agitataque sunt. Viduutus Alanus, qui cæteris & dignitate & uigore animi præstabat (magna enim seruitiorum classe abundabat, unde etiam sibi in alienis terris autoritatem nō modicam acquisiuit) inquit, Ni ô Borussij apibus uestris hebetiores essetis, de hoc quod inter uos agitatis, dissidium nullum esset: has enim regem habere uidetis, cuius imperatis obtemperāt, qui opera eorum dirigit, singulas ad labores idoneos deputando, qui & inobedientes castigat, inertesq; foris aluearia propelli iubet, cuius hortatu omnes in labore perdurant, operaq; sua perficiūt: uos qui hæc indies uidetis, illas sequamini duces, & regem uobis constituite, eiusq; uoluntati obsequimini. Ille rixas inter uos dirimat, cędes ulciscatur, furta puniat, innocentiam tueatur: is solus in omnes sine ulla exceptione ius dicendi potestatemq; habeat. Eius dictis cuncti ingenti

genti ſublato clamore aſſenſere. An ergo nobis eris Biotterus? quod ipſorũ lingua apum regem ſignificat. Is nec uocem aſpernatus, omnium ore rex ſalutatus eſt. Miranda mortalibus gloriæ cupiditas, qua humilis quiſque ſe dignum faſtigio regio exiſtimat. Is uſque in eum diem pari fœditate qua cæteri humi uitam trahens, unica populi exclamatione tam rudis & inculti, regẽ agere cœpit. Nec ei regius animus defuit. Nam quamprimum à plebe maieſtate regia ſecretus fuerat, non aliò animum applicuit, quàm ut apum ducẽ imitaretur. Quare in primis palantem populum certis finibus inſtar examinum incluſit, quæ peculiaribus aluearijs labores ſuos perficiunt. Operáque agreſtia exercẽda monuit, & prout loci ſitus admittebat peragenda, puta ut hi terram colerent, ſementaq; ſpargerent, ac arbores conſererent, illi uero apum compendio inſiſterent: alios pecori, alios piſcationi deputans: legesq; condidit, quibus futuris finium anguſtijs prouidere ſe credidit. In primis, ne quiſpiam paterfamiliâs plures partus aleret, nec etiam ſeruitia quàm pro laboribus ſuis explendis ſibi ſufficerent, cæteros aut uenundaret, aut necaret: ne quis paterfamiliâs partus inutiles mancosq;, ceu ad labores inefficaces educaret, utq; filio parentem ſenecta oppreſſum, uel imbecillitate uirium labores non ferentem, impune ſtrangulare fas eſſet: utq; pueri non adeo incerto patre naſcerentur, coitum promiſcuum prohibuit, & ſub connubij ſpecie inſtituit, ut quotquot & quãcunq; paterfamiliâs puellam ſuſcipiendam prolis gratia iniret, ſiue ex ſeruitijs peculiaribus uel alienis foret, ſiue ex liberis, eã ſecum ſuo detineret tugurio, aleretq;. Alieni tamen iuris puellam nõ niſi pretio, quaſi ære emptam, à quocunque deduci pro prole procreanda inhibuit. Adulteria tamen non uſqueadeo prohibuit, ſed abigendos mœchos poteſtate caſtigauit. Quo autem populum hunc ferocem ad uitam produceret mãſuetiorem, comeſationes frequentes & publicas inſtituit, quibus fetos hominũ animos demulctos iri credidit: nec in eo hallucinatus eſt. Nam breui ad eam deuenere mollitiem, ut eos quocunq; uellet perduceret: hinc hoſpitalitatem maxime colendam eſſe ſtatuit, quia ipſa amicitiæ firmiſſime glutinarentur. Potum ex aqua & melle cõcinnare docuit, qui latine mulſum dici poteſt, quo in comeſationibus & publicis & priuatis uti conceſſit: cuius dulcore mirum in modum barbari delectati facile ad eneruationem peruenere. Ad religionem autem ſe uertens, ſacedotes à Sudinis ſocijs populis accerſiuit, qui inſana ſuperſtitione contaminati, eos immunda quæq; animalia, ut ſerpẽtes colubros perinde ac deorum famulos nuntioſq; religioſe colere docuerunt, quos intra domos nutriebant, eisq; ut dijs penatibus litabãt. Deos in ſyluis aclucis habitate dixerunt, illis uictimis ibidem ut placarẽtur, immolandum eſſe: ab his ſolem pluuiasq; expetendas fore. Sacra eorum aditu aduenarũ pollui, nec aliter quàm humana uictima expiari conſtanter crediderunt. Feras omnes, alcem præcipue, has ſyluas incolentes, ut deorum ſeruos ueneran

Primus Boruſſiorum rex

Leges

Idololatria

das esse monuerunt, ideoq; ab eis abstinendum. Solem & Lunam deos omnium primos crediderunt, Tonitrua fulgetrasq; ex consensu gentium adorabant tempestates aduertendas citandasq; precationibus dixerunt. Hirco in sacrificijs usi sunt, ob fœcundam animalis istius naturam: nam ad coniunctionem sexuum maxime defertur, sine qua generatio est nulla in animantibus. Præcellentes arbores, ut robora, quercus, deos inhabitare dixerũt, ex quibus sciscitantibus responsa reddi audiebantur: ob id nec huiuscemodi arbores cædebant. sed religiose ut numinũ domos colebant. In eo numero & sambucum, & pleraſq; alias habuere. Statuit & dies natalitios & funera pari modo celebrãda, mutuis, scilicet, comesationibus & compotationibus, tum lusu & cãtu, absq; mœrore cũ summa, hilaritate & gaudio, utq; alterius, uitæ spẽ præ se ferrent. illo saltem ostenderũt. quod exutos spiritu, armatos uestitosq; ac magna supellectilis parte circumpositа humarunt. Quo more usq; nunc sepeliuntur, addito etiam potu melleo, aut ex frumentis facto in testaceis uasis. In funebri epulo partẽ obsonij potusq; uita defuncti manibus libarũt, hodieq; libant, pudendo illic Christianorum præsulum dedecore. His & cæteris populo illo instituto, religionẽq; firmata, Viduutus hãc oram prudenter & quietissime rexit, nullis excursionibus in uicinos populos permissis, nec aliqua rursus ab eis perpessus incommoda. Eo uita defuncto filios quatuor sibi superstites reliquis, qui inter se de imperio dissidentes, gentem iam paci diuitinæ assuetam, ad prælia mutua suscitabant. Concurrebant ergo inter se multis prælijs: sed senior natu quia ex matre Alana progenitus, solus Alanorum suffultus auxilijs, Borussijsq; exosus, fratribus qui multitudine abũdabant, cedere cogitur. Post multas igitur cædes ex utraq; parte cõmissas, eum statuêre dissensionis finẽ, ut senior natu Viduuti filius, ex matre Alana prognatus, cum suis Alanis retrogrederetur, auitaq; loca repeteret, his ut posset dominaretur. Serram uero Borussiæ fratribus tribus ex matre Borussica, ac in solo Borussico natis relinqueret. Accepit conditionem hanc Litalalanus, ita enim senior natu iuuenis nuncupabatur, Borussiam egressus magno suorum numero. Et quũ supra modum aucti essent, pristinas sedes quas uacuas inuenerunt, facile implerũt. Ab hoc quoq; eorum duce in posterũ, qui prius Alani dicebantur, Litalalani dicti sunt, nunc hodie uulgo Litsani nuncupantur. Qui in Borussia remansere, terram secundum capita diuiserunt, Pomesamus, qui ex his ætate præcellebat, sorte eam occupauit oræ portionem, quæ Hulmigeriæ propinquior est, tum à Germanis habitata, à quibus Borussij magis formidabant. Sed quoniam Pomesamus strenuus manu uideret ac animo feroci, multitudinisq; admodum studiosus, hanc magis tutari cũ posse confidebãt, & ex ipso hæc portio posthac Pomesamia dicta. Alter Viduuti filius Galingus nominatus: huic rerra quæ nũc Galingilia nuncupatur obuenit, à quo & terra nomen sortita est. Tertius uero Natangius, Natangiã terram à se nominauit & obtinuit. Hæ sunt tres primæuæ terræ Borussiæ por-

Litsani

tiones

tiones. Nati uero eorum & nati natorũ, iterũ paternas diuidentes possessio-
nes aliam atq; aliam uarietatem nominum induxere, ut hi Barti, alij Naode
ritæ dicerentur: & qui hodie uetustatis uestigiũ retinentes Varnienses à Va-
rintis dicuntur. Eo pacto Viduuti filij inter se imperio diuiso, pro sua quisq;
libidine deposito regio nomine, quam tenuit portionem administrauit, sub
inde inter se dissidentes: in hoc tamen concordes fuere, ut aduersus quosque
suos uicinos, præcipue Polonos & Germanos excursiones facerent, aceos la
trocinijs infestarent. Sæpe prædam ingentem hominũ pecudumq; ab eis a-
gentes: & dum ipsi rursus insequerentur, sese & prædam in intimus syluarũ
latibulis occuluerunt, quod insequentes, ne insidijs circumuenirent, retinuit.
Ex huiuscemodi deprædatione, quia ducibus non tenuis quæstus, plebi etiã
uictus obtigit, agriculturã & alia agrestia opera, quæ sub Viduuto exercẽda
sumpserant, breui intermisere, aut eatenus exercebãt, quatenus necessum ui-
sum est. Ducti lucri cupiditate ad pristinos mores latrocinia q; quã breui re
uertentes, Germani tandem consuleutes in medium, uocatis in auxiliũ Sue
tiæ regulis: ij in oceano Germanico siti sunt, à Latinis Sitiones dicti, qui Ga
nipoti cognominabantur, quod & ipsi Germani essent, & re bellica tum terra
tum mari plurimum pollerent: qui eis auxiliares copias classibus traduxere,
pluribus annis cũ Borussijs belligerãtes: quo multis trucidatis atq; cæsis, eos
ad deditionẽ cõpulere. Est usq; hodie oppidulũ ad Vistulã cum arce situ, qd
Suetza uocat, ubi hi qui ex Suetza uenerãt, castra sua posuerũt, quod postea
in eã munitionẽ quã uidemus, p Teutonicos fratres extructũ est, ex quo Bo
russios rebellantes identidẽ impugnarũt. Nouem regulos id confeciſſe bellũ
annales habẽt: sed qua tẽpestate, aut quãdiu durauerit, nec an simul, an sibi
inuicẽ succedẽtes id bellũ gessere, an etiã Borussios ad tributũ pendendũ coẽ
gere, nihil reliq est, donec ad tpa Henrici primi patris magni Othonis uentũ
est. Ea tẽpestate barbara gens iterũ latrocinio finitimos impetẽs, p Hugonẽ
cognomine Botytũ, aliãs Bructerũ, ex Saxonia natum: tum principẽ Germa
norũ, Vistulã ex utraq; ripa accolentiũ, quos aliq Bructeros fuisse autumãt,
seditionibus ex natali solo pulsos, in hæc loca deueniſſe: ab eius gentis princi
pe, qui illic, ut dictũ est, imperitabat, Borussij cõpressi sunt, adeoq; uiribus
exuti, ut pacẽ lõgissimã seruarit: pmansere nãq; quieti ad tps Otthonis tertij
impatoris Ro. Sub id tẽpus Borussiorũ ferocia recusa est, uiribusq; adeo cõ
trita, ut omnino ab incursionibus cessarẽt. S. Adelbertus natione Bohemus,
sed in Saxonia enutritus, ac episcopus Pragensis, in Borussiã cõmigrauit, ac
gentẽ hanc à suis erroribus reuocare conatus est: sed à Sudinis dũ sacra pera
geret interficitur, corpusq; dissectum ante uolatilia proijcitur: quod eius ho
spes colligens, mox redintegrauit, & ipsum cophino trans amnẽ ad Polonos
detulit, ac pro auro tanti ponderis (sed quoniã exiguum diuina ordinatione
pendebat) uendidit. Boleslaus Poloniæ princeps ipsum in insigni loco ac tu
mulo conseruauit. Qui multis clarens miraculis, à Datho pontifice maximo

consecratut. Dies eius martyrij octauo Calendas Maias ab ecclesia celebratur. Tempore quo Conradus secundus Romano præfuit imperio, Borussij cum Polonis conspirarunt, qui tunc ab imperio Romano, cui iam diu subiecti erant, desciuerant, ducemq; eorum Bilislaum cum coniuge sua Gertrude Leopoldi Austriæ Marchionis filia pepulere. Tributum quoque quingentarum librarum argenti ærario publico quotannis debito inferre recusantes, rati Borussij Polonorum auxilio facilius Germanos finitimos ad internecionē cæsuros. Durante autem hac Polonorū rebellione, usque ad Federici, cognomento Barbarossi tempora, qui copijs per Oderum fluuium traiectis, Poloniā ingressus, urbes quas repugnantes inuenit, expugnat & diripit: arcē Glogam eum subuertisse annales habent: singula igne ferroq; deuastans: copias quas obuiam habuit ex Borussijs, Bossallanis, Tartaris ac Polonis ingentis multitudinis, minimo negotio fudit, Poloni in sola deditione præsidium esse arbitrati, Borussij in fuga salutē quæsierūt, quos imperator insequutus, multis cæsis, multis captis, ultra Vistulam compulit. Coacti tum fuissent Cæsaris ferre iugum, ni alio tenus imperij negotijs auocatus fuisset. Huic expeditioni Ludouicus Thuringorum princeps, Ferrei cognomentum sortitus nō solum interfuit, sed & præfuit: quippe qui duobus millibus equitū, & magno peditum numero sese Cæsari iunxerat. Polonis siquidem ad deditionē coactis, Bilislaoq; restituto, ac tributo duorū millium librarum argenti fisco imperiali, & quatuor ab ærario publice pendendum imposito, Germanos qui ultra citraq; Vistulam habitabant, ut tuti ab incursionibus barbarorum permanerent, Massobiorum ducem, qui Cæsari cōsanguinitate iunctus fuerat, in tutelam contulit, quod fidelis Romano imperio semper fuisset, & ex antiquissima Germanorum Saxonum domo duceret originem. Non multum temporis effluxit, ubi Borussij infesto agmine finitimos petiere. Primum Massobios, sic quoq; hac ętate uocitantur, qui sese pecunia uestibusq; multoties redemerant, subinde Germanos uicinos, qui se diu armis, quamuis ægre defenderant. Tandem inuocantes fidem Conradi ducis, cui à Cæsare commissi erāt, Conradus quoties Borussijs acie occurrit, fugatur, cædit, ac castris exuit. Obid de domestica potētia desperās, auxiliū Celestini Pont. Ro. (q; imperator Henricus, qui Federico successerat, cum magnis copijs in Asiā profectus fuerat) implorat. Celestinus ergo Pont. ut rebus afflictis succurreret, Christianum ordinis Cistercien sis monachum in episcopum Borussiæ designat. Qui ad Conradum primum ueniens, cōmunicato cum eo consilio, quo gentem tam ferocē ab incursionibus in Christianos prohibere, simulq; ad fidei ueritatem inducere posset. Acciti tum fuere ex Litsonia fratres, milites Christi cognominati, qui unà cum Christiano præsule Borussios aggressi sunt: is in uirtute uerbi domini: hi bello & armis, sed omnia nequicquā: nam semen sacratissimū, quod præsul spargeret, cecidit in terram sterilem, & absq;

fructu

fructu exaruit. Fratres, si quos ad deditionem receperant, cum primum opportunitate habita rebellarunt, quos in præsdijs collocarant obtruncantes, & quàm breui spatio sese à seruitute quam imposuerant, & præsul & fratres uindicarunt. Tandem Christiano præsule nihil proficiente, fratribus partim occisis, partim fugatis, quũ & barbari longo tempore inquietissimi fuissent, è re fore arbitrati sunt, pacem quàm perpetuũ bellum amplecti. Fit itaq; pax ex utraq; parte, necessaria magis quàm honesta. Interea catholici suasu præsulis, per Poloniam ac Hulmigeriam ædes sacras uicatim restituũt, cœnobia utriusq; sexus extruunt, quæ pro sua pietate calicibus, libris, & alijs apparatibus ecclesiasticis ornant atq; ditant: anristites undequaq;, ut possunt, ecclesijs præficiũt. Fuit summum Christianis à barbarorũ populationibus otiũ. Id populum fidelem in meliorẽ spem erexit: quare magis atque magis rem diuinam ampliandam duxit. Sed cuncta barbari rupto fœdere turbarunt: fœda enim populatione in fines Christianorũ effunduntur, lõge lateq; per Poloniam & Massobiam grassantes, omnia prædari cœperant. Deinde incensis uillis, agrisq; uastatis, sacrarijs omnibus spoliatis atq; dirutis: amplius enim ducentis ædibus sacris perijsse igne legimus: oppida insuper & cœnobia: quibus singulis euersis & direptis, ingentem uim prædæ tum hominum tum pecudum, ac tantã omnis generis supellectilem, quantã nunq; ante abegerunt. Conradus quũ se imparem contra hostem tam ferocẽ, ac multitudine superiorẽ uidisset, se ultra amnem in terram Coianorũ, qui olim Onomani, hodie Cumani dicti, recepit: dum interim in Asiana expeditione Ptolemaida, uel ut alij dicunt, Acona oppugnatur, ordo militaris Teutonicorum fratrum domus hospitalis, beatæ Mariæ in Hierusalem humilibus inijs ortum sumpsit. Per cuius fortissima pectora demum omnis hæc pestis ex Christianorum finibus explosa est, Borussiaq; ad fi dei præcepta colla rigida submittere Christiano iugo coacta est.

ESASNI STELLAE DE ANTIQVITATIB. BORVSSIAE LIBRI SECVNDI FINIS.

AD INVICTISSIMVM PRINCIPEM FEDERICVM
Erasmi Stellæ Libanothani distichon.

Da Federice tuo genio foueatur & aura
Hic liber, & rabido qui uolet ore latret.

AD EVNDEM FEDERICVM PRINCIPEM
inuictissimum Erasmi Stellæ elegiacum:

Diuitias Federice tuas hic collige princeps,
Quas habet arctoi Brussica terra poli.
Scilicet Heliadum lachrymas Phaëthonta querentũ,
Audax quod patrios flectere tentat equos,
Par nec erat loris, placuit tamen ire sub axe
Ætherea, atq; genus testificare deûm,
Nescius ipse uiæ perdit conamine uires,
Mox ruit è curru lapsus in alta freti.
Hunc iuuat æternis lachrymis fleuisse sorores,
Sed pius in lenta succina fletus abit.
Has fert undisonis Tethys tibi fluctibus, illum
Testantes casum, ruptaq; lora ducis.
Munera dara deûm uarijs quæ uultibus ornat
Mille gerens formas Proteus ille senex.
Hinc quædam radiant auroq; simillima fuluo,
Et lunæ niueam sunt imitata bigam.
Lacteus est alijs candor, croceo igne coruscus,
Hyblæi retinent mellis & illa decus.
Indiæ opes superant hæc. & Gangetica dona,
Et quod mollis Arabs, Scythis habét ue rapax.
Terra nutrit syluas, sunt hæc stabula alta ferarum,
Siue uelis uros, siue bisonta magis.
Hic nusquam notus, bene tornus nascitur alces,
Atq; feri armenta conspiciuntur, equi.
Quiq; sua pelle est gratus uestire gainus
Membra uirûm, rigidum pellit & inde gelu
Hæc ubi legisti, Stellæ Federice memento,
Brussica qui cunctis gesta legenda dedit.

DE MOLVCCIS INSVLIS ATQVE ALIIS PLVRIBVS MIRANDIS, QVAE NOVISSIMA Castellanorum nauigatio Sereniſs. Imperatoris Caroli. v. auſpicio ſuſcepta, nuper inuenit: Maximiliani Tranſſyluani ad Reuerendiſs. Cardinalem Saltzburgenſem epiſtola lectu perquam iucunda.

REVERENDISSIME ac Illuſtriſs. Domine, domine mi unice humilli. commẽ. Redijt his diebus una ex quinq; illis nauibus, quas Cæſar ſuperioribus annis dũ Cæſareę Auguſtæ eſſet, in alienum & tot iam ſeculis incognitum orbem miſerat, ad inquirendum inſulas, in quibus aromata, perueniũt. Nam licet Luſitani Portugallenſes ex aurea Cherſoneſo, quam nunc Malacchen putamus, magnam uim eorum ad nos deferant, nihil tamen Indiæ illæ ſuæ præter piper gignunt. Reliqua enim ut cynamomum, gariophilum & myriſticam nucem quam muſcatam, & operimentum eius, quẽ florem muſcatæ uocamus, ad ſuos Indos ex lõginquis atq; adeo nomine tantum cognitis inſulis aduehi certum eſt, nauibus nullo ferramento, ſed palmarum foliis duntaxat compactis, quarum uela rotunda ſunt, & hæc quoq; ex uimine palmarum contexta. Hoc genus nauium iuncas appellant, unico tantum uento ſecundo aut aduerſo agi ſolitas. Nec mirum, quum hæc omnibus ferè ſeculis noſtris mortalibus incognitæ fuerint. Nam quæcunq; hactenus de aromatũ huiuſmodi natiuo ſolo à priſcis autoribus prodita legimus, partim prorſus fabuloſa ſunt, partim à ueritate tã aliena, ut etiã regiones illæ ubi ipſi aromata gigni prodidere, ab ijs oris ubi nunc ea naſci compertum eſt, paulo minus diſtent quàm nos ab eis ſeiungimur. Nam ut reliqua omittam, tradidit Herodotus alioqui clariſſimus autor, cynamomum in auium nidis reperiri, in quos uolucres illud ex longiſſimis regionibus, & præſertim Phœnix (cuius nidum neſcio quis unquam uiderit) detuliſſent. Plynius uero qui certius aliquid afferre poſſe ſibi uidebatur, quod iam ante ætatem ſuam, tum Alexandri Magni tum aliorũ claſſibus multa illuſtrata fuiſſent, tradit cynamomũ gigni in Aethiopia Troglodytis connubio commixta. Quum nunc compertum ſit cynamomum longiſſime ab omni Aethiopia gigni, & maxime Troglodytarum, hoc eſt, in ſpeluncis ſubterraneis habitantium. Noſtris autem qui nunc rediere, quibus nihil tam cognitum erat quàm Aethiopia, neceſſarium fuerat, prius quã has inſulas repererint & huc redierint, uniuerſum orbem idq; ſub ampliſſimo pierunq; parallelo circuire: quæ nauigatio cum & admirabilis habeatur, & noſtra ſuperiorumue ætate ulla, non modo non inuenta, ſed nec unquam tentata fuerit: ſtatui & curſum eius et totius rei ſeriẽ

R.D.T.

quo dum obstinatius persisterent, parauit Cęsar ipse classem quinq; nauiũ, & huic Magellanus dux præficitur. Mandata erant ut ad littora terræ firmæ uersus austrum nauigarent, donec illius regionis aut finem, aut fretum aliquod inuenirent, per quod ad odoriferas illas Moluccas peruenire posset. Soluit itaq; Magellanus die decimo Augusti, Anno M.D.XIX quinq; nauibus ex Hispali. Vnde paucis diebus ad insulas Fortunatas, quæ nũc Canariæ passim appellantur uentum est. Ad Hesperidum inde insulas peruenere à quibus cursum suũ inter occidentẽ & meridiẽ uersus continentẽ illam quã supra memorauimus cepere, ac intra certos dies felici nauigatione promontoriũ detexere, cui sanctæ Mariæ nomen inditũ est. Vbi Ioannes Ruydias Solius nauiũ præfectus, dũ iussu regis Ferdinandi catholici litora huius cõtinẽtis classe peruagaretur, ab Antrophagis quos Indi Canibales uocãt, cũ aliquot socijs suis comestus fuerat. Hinc nostri perpetuo cursu huius continentis littora legere, quæ longissimo tractu in austrum, quam nunc plagam sub australi polo appellandam duco, & paululum ad occidentem uergentia protenduntur, ita ut Tropicum capricorni ad multos gradus trãscenderint. Sed non tam facile quàm dixi. Sunt enim ultimo Martij sequentis anni delati ad sinum cui sancto Iuliano nomen imposuere. Hic polũ antarticũ 46. gradus, & $\frac{1}{3}$ super horizontẽ suum illis eleuatũ, tam ex altitudine & declinatione solis ab æquinoctiali, qua iã plurimũ & plus quàm altero quouis sydere nautę nostri utuntur, quàm ex ipsius Antarctici altitudine depẽderint. Longitudinem uero à Fortunatis insulis in occidentem 56 gradus tradidere. Nam cum prisci Cosmographi, & præsertim Ptolemæus, longitudines locorum à Fortunatis insulis in orientem usq; ad Cattigaram centum & octoginta gradibus metiretur, & nostri quàm longissime in occidente nauigauerint, cœpere à Fortunatis insulis per occidentẽ ut debuere, usq; ad Cattigarã alios 180. gradus designare. Tamẽ nostri nautæ propter ea quod in tã longinqua adeoq; à terra distante nauigatiõe, longitudini certa signa terminosq; sibi præfigere designareq; possunt: potius mihi in longitudinũ ratione hallucinari, quàm quicq; certi attulisse uidentur. Attamẽ ea interim qualiacunque fuerint, donec certiora reperiantur, non prorsus reijcienda sed admittenda existimo. Sinus hic uastus uidebatur, & speciem freti referre. Quamobrẽ Magellanus præfectus duabus manibus sinus situm explorare iubet. Ipse reliquas in alto anchoris firmat. Post biduum relatum est sinum uadosum nec longius in terram prætendi. Nostri in reditu aliquot Indos, ad litora conchylia legentes conspexere. Indos uocãt omnium incognitarum terrarũ indigenas. Erant proceræ longitudinis, palmorum scilicet decẽ, ferinis pellibus tecti, fusciores quàm regionis situs postularet, ad quos dũ aliquot ex nostris in terram egrederentẽ, atq; illis tintinnabula & chartas papyraceas depictas ostenderent, cœpere nostros ad rude murmur & inconditum carmẽ circumsaltantes,

saltantes, utq; nostris sui admirationem facerent, demisere absq; nausea sesquicubitales sagittas per guttur ad stomachi usq; fundū. Quas protinus rursus extrahentes quasi ea re fortitudinem suā ostentassent, gaudere uisi sunt. Venere tandem tres tanq; legati, & nostros signis quibusdam orarūt, ut secum longius in terram: progrederentur, quasi essent eos omni hospitalitate excepturi: Mittit magellanus cum his uiros septē bene instructos, ut regionem & gentem diligenter quoad possent indagarent. Hi cū eis ad mediterranea regionis 7 milliaria profecti sunt, uentum est in desertum & inuium nemus. Hic erat tugurium humile admodum & ferarū pellibus coopertum Duæ erant in eo mansiones, in altera mulieres cum prole sua, in altera uiri uersabantur. Mulieres & infantuli tredecim & uiri quinq; erant. Hi hospites suos ferali apparatu, qui tamen illis regius uidebatur excepere. Occisum est animal quod haud multū ab onagris differre uidebatur, huius carnes semitostas nostris apposuere nullo alio cibo neq; potu appositō. Nostris noctu præter morē sub pellibus cubare necessarium erat, ob ingentē uim niuium & uentorum. Quare priusquā dormirent excubias disponunt. Idē & Indi faciunt, qui ad focum horribile quid stertentes, prope nostros strati erāt. Quū illuxisset, nostri postulant, ut cū familia unà secum ad naues reuerterentur Quod cū Indi illi diu negassent, & nostri hoc imperiosius exigere cœpissent, ingrediuntur uiri ferale illud gynecium. Hispani arbitrati sunt eos cum uxoribus hanc transmigrationem consultare. Cum interim alijs quibusdā horribilibus pellibus, à planta pedis ad summū uerticem tecti, facie uarijs coloribus infecta, arcubus & sagittis ad prælium terribili & stupendo hoc accinctu ornati & longe maioris quàm antea staturæ in aciem prodeūt. Hispani qui ad manus deueniendū putabant, pixidem emitti iubent. Qui ictus etsi irritus fuisset, egregij tamē gigantes, qui paulo ante Iouem debellaturi uidebantur, hoc sonitu adeo sunt deterriti ut protinus de pace loqui cœptū sit. Summa erat ut tres uiri reliqua familia dimissa, cū nostris ad naues redirent Itur itaq; ad naues. Sed quū nostri non modo gigantulorū cursum, sed nec passus cursu æquare possent, duo ex ijs ex itinere ad conspectū onagri procul in monte pascentis quasi hunc insecuturi essent, fuga euasere. Tertius ad naues perductus, sed inedia, quā sibi Indorū more ex tædio indixerat, intra paucos dies extinctus est. Et licet præfectus nauium ad tugurium illud reuisisset, ut denuo unum aliquē gigantum eorum caperet, quem pro rei nouitate Cæsari afferret, nemo tamen inuentus est, sed omnes unà cū tugurio alio' sese transtulerunt. Vnde liquet gentem illam quoq; uagā esse, nec postea nostri, licet ad sinum illum per multos dies ut infra memorabimus permansissent, Indū amplius in litore illo cōspexere: sed nec tanti etiam quicq; in ea regione esse arbitrati, quo & mediterranea illius longius scrutari deberent. Et quanquā Magellanus animaduerteret longiorem mansionem illic inutilē

esse, tamen quia mare aliquot dies fluctuosum, cœlũq; turbidũ essent, & ter
ta illa continue ad austrum uergeret, ut quo magis progrederentur, eo regio
nem frigidiorẽ inuenturi essent, discessus necessario de die in diem dilatus
est, donec iam mensis Maius aderat, à quo illic asperrima hyems sæuire inci
pit, atq; adeo, ut iam in nostra æstate ibidem hyemandũ esset. Prospiciens
autem Magellanus nauigationẽ diuturnam fore, commeatũ inter suos, quo
longius copia eius suppeteret, parcius iubet distribui. Hispani ubi per ali
quot dies rem æquanimiter tulissent, hyemis quoq; magnitudinẽ ac terræ ri
gorem ueriti, orarunt tandẽ præfectum suum Magellanum, ut quoniã ani
maduerteret regionem illam perpetuo tractu in austrum protẽdi, nec spem
finis illius aut freti supereſſe, hyemen quoq; sæuam imminentem, & multos
inedia rerumq; incõmoditate extinctos, sese quoq; legem illam sumptuariã
quam tulisset, diutius nõ posse sustinere: Cæsarem aũt nunquã eius animi
fuisse, ut quicquã obstinatius tentari deberet, cui natura cæteræq; difficulta
tes obstarent, labores suos iam satis perspectos probatosq; fore. Quũ eous
que prouecti iam essent, quo nulla unquã mortalium uel audacia uel teme
ritas progredi ausa fuisset. Posse aũt facile, flante ab austro uento intra ali
quot dies, si meridiem uersus uelificarent, in mitiorem aliquã plagam defer
ri. At contra Magellanus, cui iam decretũ erat aut mori aut cœpta perficere,
respondet sibi à Cæsare cursum nauigationis præscriptũ, à quo neq; posset
neq; uellet ulla ratione discedere, & propterea eousq; nauigaturũ, quoad ter
ræ huius aut finem aut fretũ inueniret. Quod etsi hyeme obstante in præsen
tia præstare non posset, in æstate tamẽ regionis illius rem facilem fore. Siqui
dem ipsos tunc uersus Antarcticũ terræ huius tractũ secu turos, quoad illius
tota ea æstas unicus & perpetuus foret dies. Esse quoquo modo uellent, un
de inediam & hyemis incõmoditatem leuare possent. Siquidem lignorũ ma
gnam esse copiam, mare, conchylia & pleraq; genera piscium optimorum præ
bere: Fontes ibi salubres, aucupium quoq; & uenationem subuenire multis.
Panem uero & uinũ neq; hactenus defuisse neq; deinceps defutura, dũmo
do ea ad necessitatem, & tuendam salutem, non ad uoluptatẽ & luxũ dispen
sari patiãtur. Nihil aũt hactenus actũ, quod aut admiratione dignũ, aut quo
reditui necessitatẽ prætexerent. Siquidem Portugallenses nõ modo quotan
nis, sed quotidie ferè tropicum capricorni, cũ in orientem penetrarent, nullo
negotio ad duodecim usq; gradus transcendere. Se aũt quantula laude di
gnos existimandos, qui quatuor nõ amplius gradibus longius in austrum
processissent. Sibi certe hoc statutum, antea se extrema passurum quàm Hi
spaniam cum ignominia repetiturũ: credereq; socios omnes, aut saltem eos
in quibus generosus ille Hispanorũ spiritus nõdum prorsus esset extinctus,
eiusdẽ quoq; animi esse. Illud itaq; dũtaxat hortari, ut reliquũ hyemis æquo
animo sustinerent: tanto fore uberiora præmia, quãto maioribus laboribus
& pericu-

& periculis Cæsari nouũ & incognitum aromatum atq; auri diuitem orbẽ aperuissent. Hac cõcione Magellanus suorum animos mitigatos erectosq; esse existimans, intra paucos dies nefaria fœdaq; seditione afflictus est. Nã uulgo inter nauales socios cœpere sermones de uetere atq; æterno Portugallensium Castellanorũq; odio, Magellanum Portugallensem esse. Nihil ab eo gloriosius patriæ suæ geri posse, quàm hanc classem cũ tot uiris perdere. Neq; credendum, etiam si posset, Moluccas insulas reperire cupere, sed satis habiturũ si Cæsarem aliquot annos uana spe possit circumducere, interim noui aliquid euenturũ, unde Castellani ab aromatum inquisitione prorsus auertantur. Neq; item cœptum iter ad Moluccas illas beatas pertendere, sed ad externas aliquas niues ac glaciẽ & cœli perpetuam intemperiem. Magellanus his dictis mirifice iritatus corrigit socios, sed asperius aliquãdo, quàm homini peregrino, idq; in regione longinqua præfecturã gerenti cõueniret. Itaq; facta conspiratione nauem occupant, regressum in Hispaniam apparantes, ille cũ reliquis quos adhuc dicto audientes habebat nauigium illud inuadit. ducemq; eius ac alios præcipuos supremo supplicio afficit, ijs etiã in quos iure id fieri non poterat eam sortẽ subeuntibus. Erant enim regij quidam ministri, in quos nemo præter Cæsarẽ ipsum eiusue senatum, capitali pœna animaduertere iure potest. Nemo tamen pro tẽpore regni imperium detrectare ausus fuit. Licet nõ defuere qui adinuicem susurrarent, Magellanum eo modo in reliquos ad unum omnes Castellanos sæuitia grassaturũ, donec sublatis uniuersis è medio ipse cum paucis Portugallensibus suis eadem classe in patriã reuerti posset. Altius itaq; hoc odiũ pectori Castellanorum insedit. Magellanus tamen cũ primum maris procellas & hyemis asperitatem mitescere animaduertit, soluit ex sinu diui Iuliani 24. Augusti. Vtq; antea multos dies terræ tractum in austrum uergentẽ fuerat secutus, conspectum est tandem promontoriũ, quod sanctæ crucis appellauere. Vbi dũ eos sæuior tempestas ab oriente exorta deprenderet, una ex quinque nauibus ad litora elisa est, hominibus cum mercibus & armamentis saluis, præter seruum unum Aethiopem, qui fluctibus obrutus & demersus fuit. Hinc tellus paulo inter orientem & austrum protendi uisa est, quam dum more suo lustrare incipiunt, 26 Nouẽbris, fauces quædam quæ speciem freti præ se ferrent detectæ sunt, ingreditur eas Magellanus, protinus cum uniuersa classe, dum alios atq; iterum alios sinus cõspicit, iubet eos omnes diligenter nauibus colluſtrare, si uspiã transitus pateret, quas se ad quintũ diẽ quæcunque accidèrent, in freti faucibus expectaturum recepit: una ex his cui ipsius Magellani ex fratre nepos Aluarus Meschita præfuit, per sinus ipsius reflexus iterũ in mare unde sinũ ingressa fuerat defertur. Hispani aũt cum se longè à reliquis nauibus distare cõsiderarent, facta cõspiratione de reditu, Aluarũ præfectũ nauis suæ in uincula cõjciunt, ac iter suum septentrionem uersus

capiũt ſuntq; tandem ad litora Aethiopiæ delati, inde parato cõmeatu, octauo mẽſe poſtq; à reliquis diſceſſerãt, in Hiſpaniã uenere. ubi Aluarũ cauſam exuinculis dicere faciũt, quaſi ipſius maximo cõſilio atq; ſuaſu patruus Magellanus tãta ſæuitia in Caſtellanos uſus fuiſſet: At Magellanus ubi aliquot dies ultra ſtatutũ tempus, nauim hanc expectaſſet, & altera redijſſet, quæ nihil præter ſinum uadoſum, ſcrupuloſq; & rupes altiſſimas in litore cõperiſſet: tertia uero nauis nuntiaret ſinũ hunc maximum freti ſimilitudinẽ habere, quũ triduo nauigantes exitum quidẽ nullum, ſed quo latius progreſſi fuiſſent, anguſtius maris ſpatiũ inueniſſent, & eam altitudinẽ cuius multis in locis nulla longitudine fundum attingere potuere: animaduertiſſe etiam ex æſtu maris, fluxũ aliquando quàm refluxũ uehementiorem, inde illis quoq; perſuaſum eſſet illac tranſitũ in aliud aliquod pelagus patere: ſtatuit per hũc uela uentis dare. Erat fretũ hoc, quod quidem tũc fretum eſſe ignorabatur, latitudinis aliquando trium, aliquando duorũ, nonnunq; decẽ, aut quinq; milliariorum Italicorũ, uergebatq; paululum in occidentẽ. Altitudo aũt poli auſtralis duos ſupra quinquaginta gradus inuenta eſt: longitudo uero eadem quã ad ſinum ſancti Iuliani cõperiſſent. Aderat iã menſis Nouembris, noctẽ habebant paulo amplius horarũ quinq;, & nullos unq; mortales in litore conſpexere. Viſa fuit tamẽ nocte quadã ignium maxime à ſiniſtro latere multitudo, ex quo coniecturã faciunt ſe ab incolis regionis illius fuiſſe conſpectos. Magellanus aũt qd terram illam fragoſam atq; inſuper æternis frigoribus rigentẽ uideret, indignũ iudicabat in ea indaganda plures dies perdere, quamobrẽ tribus tantummodo nauibus cõtinuo curſu in interiora freti uectus eſt, donec uiceſimo ſecundo die poſtquã in eo nauigare cœperat, in aliud mare amplum atq; uaſtũ deferẽ: longitudinem freti milliarium Hiſpanorum ferè centũ eſſe atteſtantur: Terrã quam ad dextram habuiſſent: continentem eſſe quã diximus haud dubiũ eſt. Ad ſiniſtram aũt non emporiũ, ſed inſulas eſſe exiſtimant, quod aliquãdo ex latere illo, in ulteriori litore maris repercuſſum & fremitum audiuiſſent. Videt Magellanus, continentẽ rurſus recta ad ſeptentrionẽ dirigi, quamobrem iubet dimiſſa terra illa ingenti ad dextram nauigationis curſum per uaſtũ & ingens hoc pelagus, quod neſcio an unquã noſtras aut alienas naues conſpexerit, rectã eam oram dirigere, ex qua Corus flare conſueuit, hoc eſt inter occidentem & ſeptentrionẽ, ea quidẽ ratione, ut tandẽ per occidentẽ in orientem ac rurſus ſub zonam torridam perueniret, ſatis enim exploratũ habuit Moluccas in remotiſſimo eſſe oriẽte & haud multum à linea æquinoctiali poſſe diſtare. Hic perpetuus curſus fuit: neq; ab eo unquã diſceſſere, niſi quantũ tempeſtatum & uentorum uis eos aliquando aliorſum declinare coẽgit, ubi quadraginta dies hoc modo uehementi & ut plerunq; ſecundo uento per altũ delati fuiſſent, ac nihil unquã niſi pontum & undiq; pontũ conſpexiſſent, iamq; rurſus ferè ſub tro

pico

pico capricorni nauigarent, uenere in conſpectũ inſulæ duę, exiguæ tamen & ſteriles, ad quas dũ naues appellere conarentur, eas inhabitatas inuenerũt ad eas tamen curationi corporũ (Nam piſcatio habebatur ſatis cõmoda) biduum conſumptũ eſt. Inſulas tamen has infortunatas cõmuni decreto appellant. Tum rurſus inde ſoluerunt, priſtino illo curſu & nauigationis inſtituto. Dumq; iã trimeſtre ſupra dies uiginti feliciter per altũ hoc ueherentur, ac ingens maris ſpatiũ menſi eſſent, uaſtiusq; quàm ullũ humanum iningenium caperet, quod aſſidue ferre magna ui uentorũ acti eſſent, conſiſterẽtq; iam denuo citra æquinoctialem lin eã, cõſpecta eſt eis tandem inſula quædã ab indigenis, ut poſtea cognouerũt, Inuagana nominata. Qui dũ propius accederent, cõpererunt altitudinem poli Arctici undecim graduum. Lõgitudinem uero à Gadibus per occidentẽ 158 arbitrabantur. Protinus alias atque iterũ alias inſulas proſpexere, ita ut ſe in archipelagũ quendã ingentẽ delatos uiderent, ad Inuaganã uentum eſt, attamen inſula inhabitata inuenta eſt. Accedũt aliam exilem licet, ubi duas Canoas Indorũ cõſpiciunt, ſic enim hoc genus nauigij quod peregrinum eſt ab Indis nuncupari ſolet, eſt enim exciſſum cauatũq; ex unico arboris trunco, capitq; unum uel ad ſummum alterum hominem, indicijs ac ſignis ſicut muti cũ mutis loqui ſolent. Ab Indis ſcrutantur nomina inſularũ, & unde nam eis cõmeatus copia ſubminiſtrari poſſet, cuius magna penuria premebantur, intelligunt illã in qua fuerant Inuaganã: ubi tunc eſſent, Acacan nuncupari, ſed utranq; inhoſpitam. Cæterũ haud longe diſtare inſulam, cui Selani nomẽ eſſet, quã & ferè digito oſtendebant. Eam habitatam, & copiã omnium rerũ quæ ad uitæ neceſſitatem ſpectarent in ea reperiri. Noſtri aquatiõe in Acacan facta, ad Selani tendunt, deprehendit hic eos aduerſa tempeſtas ut ad inſulam illam naues appellere nequiuerint, quin ad Maſſanam aliam inſulam deiecti ſunt, ubi triũ inſularũ agit rex, inde ad Subuth peruenere, ampla hæc eſt & ingens inſula, ubi inito cũ regulo fœdere, protinus in terram deſcendunt, ut ſacra de more Chriſtianorũ facerẽt. Aderat enim feſtũ reſurrectionis illius qui nos ſaluos fecit. Quare in litore ex nauiũ uelis & ramis ſacellum atq; in eo altare Chriſtianorũ ritu conſtruũt, patrioq; more ſacra faciunt. Accurrit regulus cũ magna Indorum multitudine, qui omnibus peractis uiſi ſunt hoc deorũ cultu delectari, Præfectumq; atq; aliquot ex præcipuis in tugurij reguli deducunt & ea quæ habebãt cibaria apponunt. Panis quẽ ſagum uocãt, erat ex trunco ſeu ligno arboris haud multũ à palmis diſſimilis. Hæc fruſtratim diſſecta, ac in ſartagine oleo frixa panẽ hunc præbet, cuius particulam Reuerendiſs. D. T. mitto: potus erat humor qui ex cõſciſſis palmarũ ramis defluere & manare ſolet. Aucupia quoq; conuiuiũ ornabant. Reliqui fructus illius erãt regionis. Conſpicit Magellanus in domo reguli quendã ægrũ & iam prorſum ex extenuatum, ſcrutatur quiſnã hic eſſet, et quo morbi genere torqueatur. Intelligit nepotẽ illius reguli, & iam biennio uehementi febri laboraſſe: iubet

eum bono animo esse: si modo Christo se deuoueret, protinus salutẽ & pristinam ualetudinem recuperaturum. Indus conditionẽ accipit. Crucecꝫ adorata baptismum capit, postridie se incolumẽ affirmat, surgit ex lectulo, ambulat, cibum sumit ut reliqui. Nescio quæ insomnia Indis suis narrat. Quid multa? Regulus ipse cum Indorum duobus millibus supta ducentos baptizatur, Christicꝫ nomen & religionem profitentur. Magellanus autem hãc insulam diuitem auri & gingiberis esse considerans, præterea omnibus circumuicinis insulis situ suo adeo opportunam, ut inde facile earum opes & terræ munera posset explorare. Quapropter regulũ Subuth adit, illicꝫ persuadet, cum ipse dimisso uano atqꝫ impio deorum cultu, se ad Chtisti religionem conuertisset, æquum esse ut reguli proximarum insularum eius iussui imperiocꝫ parerẽt, statuisse se itaque hac de re legatos mittere, & eos qui minus dicto audientes forẽt, ad hoc armis cogere. Placet barbaro conditio, legati mittuntur. Venit idem atqꝫ alter regulus, & Subuthicum patrio more adorãt. Erat proxima insula Mauthan, cuius rex cæteris milite & armis præstabat, ille recusat se eum adoraturum cui imperare iamdiu solitus fuisset. Magellanus, qui quod cœpisset conficere cuperet, armari iubet quadraginta ex suis, quorũ uirtutẽ & in bello robur perspectũ habuit, in' que Mauthan cymbis transuehitur, quæ proxima insula erat. Subuthicus regulus aliquot ex suis ei adiunxit, qui insulæ situm & naturam locorum doceant, et si in rem esset acie etiam decertent. Rex Mauthan nostros aduentare prospiciens, ad tria milliaria suos in campum educit, Magellanus suos cum tormentis machinis' que bellicis, licet paucis, in litore exponit, quanquam se longe hostibus inferiorem numero animaduerteret, gentem præterea bellicosam, quæ lanceis & alijs longioribus armis uteretur, satius tamen duxit cum eis acie decernere, quàm aut regredi aut Subuthico milite uti. Iubet itaqꝫ suos bono ac constanti esse animo, neque terreri hostium multitudine: cũ sæpe uisum, esset, cum aliàs tum proximis diebus, in insula Iuacatan Hispanos ducẽtos, aliquando ducentena & nonnunquam trecentena hominum millia acie fudisse. Subuthicis uero ostendit, se non eos ad pugnandum, sed ad suorũ fortitudinem & in bello robur spectandum adduxisse. Itaqꝫ impetu in hostes facto pugnatur acriter utrinqꝫ, sed cum hostes numero nostros superarent & longioribus armis uterẽtur, quibus nostris multa incõmoda inferrẽt, cõfossus est tandẽ ipse Magellanus. Reliqui aũt & si nondũ planè uicti uiderẽtur. amisso tamẽ duce pedẽ referũt. Quos hostes, quod in ordine retrocederẽt, insequi nõ audẽt. Reuertunt' itaqꝫ Hispani amissis classis præfecto Magellano & alijs socijs septẽ in Subuth, ubi nouũ classis præfectũ eligũt Ioannẽ Serranũ, uirũ haud spernendũ, is protinus inita fœdera cũ Subuthico rege, nouis muneribus renouat, ac Mauthã regẽ se deuicturũ spondet. Habuerat seruũ Magellanus ex insulis Moluccarũ ortũ, quẽ aliàs in Malaccha emerat, Hic Hispanã linguã absolute callebat, & eo alio adhibito interprete Subuthico,

qui

qui Moluccē. sermōis gnarus erat, nostri negotiabātur: hic prælio Mauthēsi terfuerat, & exilia quædam uulnera in eo acceperat. Qua de re cubabat toto die intētus ualetudini. Serranus qui nihil sine eo pertractare potuit, corripit hominem durioribus uerbis, eum scilicet nō desijsse seruū atq; mancipium esse occiso Magellano, sed grauius seruitutis iugū subiturū & asperrimis loris cæsum iri, nisi officiosius demandata ministeria exequeretur. Seruus hic ex his uerbis ingens odiū in nostros concipit. Dissimulata tamen ira post aliquot dies regulum Subuthicū adit, docet insatiabilem esse Hispanorū auaritiam. Illisq; hoc statutū & decretum, ut deuicto Mauthano rege, in ipsum postea sæuiant & captiuum abducant, neq; aliud rebus suis remedium adhiberi posse, quàm fraudē fraude præuenire. Barbarus omnia credit. Clàm pacem cum rege Mauthan & reliquis facit, & in nostrorū exitium cōspirant. Vocatur ad solenne conuiuium præfectus Serranus cum reliquis omnibus præcipuis, qui numero 27 fuere. Hi nihil mali suspicati quod Barbari omnia astute dissimulauerant, secure & incaute in terrā tanq; ij qui cum regulo cibum sumpturi essent, descendunt. Inter epulandum ab ijs qui in insidijs collocati fuerant opprimuntur. Fit clamor, undiq; nuntiatur protinus in nauibus nostros occisos, & in tota insula hostilia esse omnia: prospiciunt ex nauibus nostris, pulchram crucem quam in arbore posuerāt: à barbaris magno furore in terram præcipitari & in frusta secari. At Hispani reliqui qui in nauibus manserant, de sociorum clade edocti, maiores insidias uerentur. Qua propter anchoris sublatis uela uentis ocyus cōmittunt. Adducit' paulo post ad litora uinctus misere Serranus, obsecrat, ut à tam dira captiuitate redimatur, se impetrasse ut redimi liceret, modo de suis hoc fieri concedatur. Nostri & si ducem turpe hoc modo relinquere existimabant, tamen fraudem & insidias uerti, in altum tendunt, relicto Sarrano misere ad litora lachrymante, opemq; atq; auxilio suorum planctu ingenti lugubriq; implorante. Hispani duce socijsq; amissis tristes anxijq; nauigabant, non modo calamitate & sociorum clade perturbati, sed quod iam ad eam paucitatem & numerū essent redacti, qui ad tres naues gubernandas impar haberetur. Qua de re consilium ineunt, & continuo communibus suffragijs nihil magis in rē esse decernunt, quàm una aliqua trium nauium igni absumpta, duas duntaxat asseruare. Accedunt itaq; proximam insulam cui Cohol nomen erat, & armamentis in alias duas naues translatis, tertiam hanc concremant. Inde ad insulam Gibeth deferuntur. Quam & si auro ac Gingibere multisq; alijs rebus felicem cognoscerent, diutius tamen ad eam non morandum censent quod Indos illos nulla beneuolentia ad se allicere potuerint. Armis autem decernere paucitas prohibebat. Illinc ad Porne insulam tendunt. Duæ in hoc archipelago insulæ erant ingentes amplæq; que, quarum altera Siloli dicta est, cuius rex sexcentos liberos habebat. Altera quam diximus Porne Siloli maior est. Quippe quæ nauigatione sex mensium ambiri uix possit,

Porne aũt triũ. Sed quemadmodũ illa uaſtior, ita hæc & terræ felicitate beatior, & urbis eiuſdem nominis magnitudine clarior eſt. Sed cũ Porne inſulis cæteris quas hactenus colluſtraſſent nobilior haberetur, unde & cæteros bonos mores uitæq; cultũ accipere uidebant, ſtatui horũ populorum mores et inſtituta paucis attingere. Sunt omnes hi inſulani Caphræ, hoc eſt gẽtiles, ſolem et lunam deos colunt: ſoli diei, lunæ uero noctis imperiũ aſcribũt, illũ marem, hanc fœminam dicunt, atq; hos cæterarũ ſtellarum parentes uocãt, quas omnes deos eſſe, minutos tamen, arbitrantur. Solem orientẽ certis carminibus ſalutant potius q̃ adorant. Itẽ lunam noctu fulgentẽ, à quibus liberos, fœcundam pecoris fœturã, terre huberes frutices, aliaq; id genus deposcunt. Cæterum pietatẽ ac iuſtitiã colunt, & præcipue pacẽ atq; otium amãt, bellum uero maxime deteſtantur, regem ſuum dũ paci ſtudet, ut deũ colũt. Cum belli cupidior ſit, nõ quieſcunt donec hoſtium manu in acie ceciderit. Qui ubi bellum gerere ſtatuit, quod raro fit, primus à ſuis in acie collocatur, ubi omnem hoſtium impetũ ſuſtinere cogitur. Neq; ſtrenue in hoſtem inferunt ſeſe, niſi donec regẽ ſuũ occiſum intelligunt, tunc enim primum pro libertate & futuro rege pugnare incipiũt. neq; unquam apud eos uiſus eſt rex belli autor quin in acie ceciderit. Qua de re raro bella gerunt, fines protendere iniquũ putant. Omnibus aũt præcipuũ eſt ſtudiũ ne finitimos populos aut peregrinos iniuria laceſſant. Verũ ſi quando ipſi laceſſiti fuerint, par pari referũt. Et ne latius ſerpat, protinus ad concordiã ſpectant. Neq; quicquã apud eos glorioſius eſſe poterit, quàm ſi quis prior pacẽ petierit: neq; itẽ magis indecorum quàm in pace petenda præuentum eſſe, fœdum aũt atq; dete ſtabile cenſent pacẽ petenti negare, etiam ſi quis iniuria laceſſitus fuerit. Nanque in huius exitiũ finitimi omnes tanquã dirũ atq; impiũ protinus conſpirant. Quo fit, ut omni ferè tẽpore tranquillitate & otio fruant. Nulla apud apud eos latrocinia, cædes etiam nulla. Nemini regem præterquã uxoribus eius & liberis alloqui fas eſt, nõ niſi eminus per cannas quas auri illius apponunt, & quicquid uolunt per eas inſuſurrant. Poſt mortem homini nullum eſſe ſenſum dicũt, quod nec ullus ante natalẽ fuiſſet. Aedes habent exiles ex lignis & terra cõſtructas, partim rudere, partim palmatis frõdibus coopertas In urbe Porne uiginti millia domorũ eſſe certũ habetur. Vxores ducũt quot alere poſſunt, cibo utuntur, quem aut aucupiũ aut piſcatio præbet. Panem ex oryza conficiunt. Potũ ex liquore qui de conſciſſis palmarum, ut diximus ramis ſtillat. Alij mercaturam in propinquis inſulis faciunt, ad quas iuncis deferuntur alij uenationi, alij piſcationi, alij agriculturæ ſtudent. Veſtes habẽt ex goſſãpino, animalia etiã ferè omnia quæ apud nos ſunt præter oues, bouẽ, & aſinũ. Equi tamẽ perexigui et exiles ſunt. Cãphoræ, gingiberis & cynamomi magnus apud eos prouẽtus. Inde noſtri rege illo ſalutato & muneribus cõdonato ad Moluccas tendũt: quæ illis ab eodẽ rege cõmõſtrate fuere Veniunt ad litora inſulæ Solo, ubi margaritas magnitudine ouorũ turturũ

aut

aut aliquando gallinarũ intelligũt, quæ tamen non nisi in altissimo æquore expiscari possunt. Nostri huiusmodi unionẽ non attulere, quod anni tẽpus illorum piscationem nõ præbebat. Cepisse tamen ea in regione ostreũ attestantur, cuius caro septẽ supra quadraginta librarũ esset. Hinc facile crediderim tantæ magnitudinis margaritas illic reperiri. Cũ satis constet uniones cõcharum partũ esse. Et ne quicquã prætermittam, cõstanter nostri asserunt narrauisse insulanos Porne, regẽ gestare in diademate uniones duos oui anserini magnitudine. Hinc ad insulã Gilonam uentũ est ubi homines conspexere auriculis longis atq; adeo pendulis ut humeros attingerent, quæ cũ admodum admirarentur nostri, intelligunt ab indigenis, haud longe distare aliam insulam, ubi homines essent non solum pendulis, sed adeo latis amplisq; auriculis, ut cũ ex usu esset, altera earũ uniuersum caput cõtegeret. Nostri aũt qui non monstra, sed aromata quærerẽt omissis nugis recta ad molluccas tendũt, octauo mense postquã præfectus eorũ Magellanus in Mauthan occubuerat, ab eis repertæ sunt. Insulæ sunt numero quinq;, Tarante, Muthil: Thedori, Mare, & Matthien nuncupatæ: tũ citra, tũ ultra, tũ etiam sub ipso æquinoctiali sitæ. Alia Gariophilũ, alia Myristicã nucem, alia cynamomũ gignit. Vicinæ sunt omnes, sed paruæ atq; angustæ admodũ. Reges Marmin paucis ante annis immortales animas esse credere cœpere. Haud alio argumento ducti, quàm quod auiculã quandam pulcherrimã nunquã terræ aut cuiquã aliẽ rei quæ in terra esset, insidere animaduerterent. Sed aliquando ex summo æthere exanimẽ in humũ decidere. Et cũ Mahumetani qui ad eos cõmerciũ causa cõmearẽt, hanc auiculam in paradiso ortã, paradisum uero locum animarũ, quæ uita functæ essent, attestarentur, induerunt hi reguli Mahumeti sectam, quod hæc de hoc animarum loco mira polliceretur. Auiculam uero Mamuco Diata appellarunt. Quam adeo sancte religioseq; habent, ut se ea reges tutos in bello existiment, etiamsi suo more in prima acie collocati fuerint, Plebẽi aũt Caphræ sunt, & eisdẽ fere moribus & institutis, quibus insulanos Porne ostendimus. sunt egentes admodũ utpote apud quos nihil præterquã aromata proueniãt, quæ cũ uenenis arseni co & Mercurio sublimato uulgo appellato, ac linteis quibus ut plurimum uestiuntur, libenter cõmutant: in quẽ uero usum his uenenis utantur nondum satis cõpertum est. Viuunt pane sagu & piscibus, nõnunquã psittacis. Latent tuguriolis demissis admodũ. Quid multa? Omnia apud hos humilia & sordida præter pacẽ, otium & aromata. Quorũ alterum & quidem pulcherrimum summũq; bonum ingens mortaliũ iniquitas ex hoc nostro orbe ad eos relegasse uidetur. Aromata uero tũ auaritia tum insatiabilis gulæ auiditas, nos in ignoto etiam orbe illorum quærere cogit. Adeo hominum proteruia salubria quæque haud longius satis nequit protrudere, neque quæ luxus & libidinis appetere. Nostri uero Moluccarum situ diligenter

inspecto, &

inſpecto,& cuiuſq; inſulæ,præterea regulorũ moribus exploratis, ad Thedo ri acceduut,& quod hanc copia Gariophili cæteris antecellere,regẽ uero pru dentia & humanitate reliquis regibus præſtare intelligebãt.Paratis itaq; m u neribus in terrã deſcendunt ac regem ſalutant, præbentq; munera tanquã à Cæſare miſſa.Ille muneribus benigne acceptis,in cœlum ſuſpiciens, iã in/ quit bienniũ agitur,cum uos à maximo rege regũ ad inquirendas has ter/ras demiſſos ẽ ſiderũ ratione cognoui.Quare aduentus ueſter tãto mihi gra tior iucundiorq; eſt,quanto aſtrorũ ſignificatione diutius mihi præſcitus fu it.Et cũ nihil huiuſmodi euenire ſcio quod non tamdiu fatorũ & ſiderum de creto ſtatutũ ſit,non is ero qui aut facile aut ſiderum ſignificationi aduerſari moliar,ſed uolens libensq; poſt hac depoſito regio faſtigio me tantũmodo regis ueſtri nomine huius inſulæ procurationẽ gerere exiſtimabo.Quare na ues in portũ ſubducite,& reliquos ſocios in terrã tuto deſcendere iubetote, ut nunc tandẽ poſt tã lõgam maris iactationẽ totq; rerũ pericula ſecure ter ræ benignitate frui & corpora curare poſſitis. Neq; aliud exiſtimate quàm uos in regis ueſtri regnũ uenire.His dictis rex depoſito diademate ſingulos amplectitur,& quæ terra illa alimẽta habebat afferri iubet.Noſtri hac re læ/ tali,ad ſocios redeũt,ac quæ acta ſunt renũtiant.Hi hac regis comitate & be/ neuolentia lætati inſula potiuntur.Vbi cũ aliquot diebus regia munificẽtia fuiſſent recreati,inde ad reliquos regis legatos mittunt ad inſularũ copias ex plorandas,& regulorum animos cõciliandos.Tarante proxima erat, & hæc quoq; minima eſt inſula.Quippe quæ paulo ultra ſex milliariũ Italicorũ am bitũ habet.Eſt huic proxima Matthien & ea exilis. Hæ tres Gariophili ma/ gnam copiã gignunt,ſed longe uberiorem in quartum annum.Arbores hæ non niſi in abruptis rupibus prouenire ſolẽt,& ita denſantẽ,ut plerunq; lucũ faciant.Arbor hæc tum foliis,tũ craſſitudine tum ipſa etiã altitudine lauro ſi millima eſt.Gariophilum quẽ uulgo à ſimilitudine clauũ nominant naſciẽ ex ſummis ſingulis ramuſculis.Corolla primum,tum in ea flos haud alius quàm mali aurei prodit.Aciesq; ſeu cuſpis ipſa Gariophili ſummo ſtipiti in ſidet,donec paulatim in longum exurgens mucronẽ efficit. Rubeſcit primũ mox ſole toſtum nigreſcit.Huius arboris ſyluas inter ſe,quemadmodũ nos uineas,indigenæ partitas habent.Gariophilõ ſiris cõdunt,donec aliò à mer/ catoribus transferatur.Quarta inſula Muthil haud cæteris maior. Hæc cy/ namomum gignit.Arbor hæc ſurculoſa & alioqui ſterilis ſiccitate gaudens, ſimillima eſt arbori quæ malũ fert punicũ.Huius cortex ad ſolis calorẽ dehi ſcens à ligno auellitur,& paululum ad ſolem detoſtus fit cynamomum. Huic propinqua eſt alia inſula,quæ Badam appellatur, Moluccenſibus in ſulis maior amplior'que. In ea Myriſtica nux naſcitur. Cuius arbor proce ra ampla'que eſt. Arbori quæ nucem iuglandem fert admodum ſimilis. Neq; hæc nux aliter quàm iuglans producitur,gemino protecta operimen to,puluinati

to, puluinati primum calycis, sub hoc tenuis membrana, quæ reticulatim nucem amplectit. Hec apud nos Muscatæ flos, ab Hispanis macis uocatur, nobile atq; salubre aroma. Alterum opperimentū ligneum est putamē, ut auel lanæ cui quā diximus ipsa nux inest muscata. Gingiber uero passim in singulis insulis huius archipelagi nascitur. Aliud seminatim, aliud spōte prouenit. Sed quod seminatur nobilius est. Herba similis illi quæ crocū fert, & eo modo eius radix fere nascitur, quæ Gingiber est. Nostri ab regulis singulis benigne susceptí fuere, & exēplo regis Thedori sese Cęsaris imperio ultro submisere. At Hispani qui non nisi unā atque alteram haberent nauim, statuere de singulis quidē aliquid afferre, sed naues Gariophilo onerare, quod huius & anno illo uberior prouentus fuisset, & huius generis aromatis maiorē copiam naues capere possent. Impletis itaq; Gariophilo nauibus, & literis muneribusq; à regibus ad Cæsarem acceptis, discessum parāt, literæ plenæ erant fidei atq; obseruantiæ. Munera erant enses Indici, aliaq; id genus. Sed præcipuum Mamuco Diata hoc est auicula dei, qua se in prælio tutos inuictosq; putant. Harū quinq; missæ fuere, unam impetraui à præfecto nauis, quā reuerendis. D. T. mitto. Non quod se ea ab insidijs & ferro tutam putet, ut isti perhibent, sed quod eius raritate & pulchritudine delectetur. Mitto quoq; & cynamomi & muscatæ & Gariophili aliquid, ut cognoscat nostra aromata ijs quæ Veneti & Portugallen. afferūt, non modo nō deteriora sed nobiliora quod recentiora sunt, Nostri dum ex Thedori soluissent, ecce altera nauis & maior quidem, uitio facto aquā hausit, ita ut ad Thedori regredi necessum fuerit. Hispani dū hoc incōmodum non nisi magno negotio & in multorū dierum spatio posse tollere animaduerterent, conuenere ut altera nauis ad promontorium Cattigara, inde per altū quàm longe posset à litoribus Indiæ ueheretur, ne à Portugallensibus conspici posset, donec promontorium Africæ, quod ultra capricorni tropicum protenditur, & cui bonæ spei Portugallen. nomen indidere, in conspectum ueniret, quod inde haud difficilis in Hispaniam esset nauigatio. Altera uero nauis cum primū refecta esset, rursus per archipelagū uastumq; illum oceanū ad litora illius cōtinentis quam supra memorauimus cursum caperet, donec eam orā reperiret, quæ è regione Darienis esset, ubi angusto admodū terræ spatio australe illud mare ab occidentali, in quo Castellanorum sunt insulæ, disiungitur. Soluit itaque denuo ex Thedori nauis altera, & citra æquinoctialem ad duodecim gradus uecta, promontorium Cattigaræ, quod Ptolemæus longe etiam ultra æquinoctialem protensum arbitratus est, non inuenere. Sed postquam ingens maris spatium demensi essent, ad promontoriū bonæ spei, inde ad insulas Hesperidum delati sunt. Et cum hæc nauis longa hac nauigatiōe cōcussa aquā admitteret, non potuere nautæ, quorum iam multi etiam rerū & nauigationis incommoditate perierant, exhauriendæ sentinæ satagere.

Quapro-

Quapropter in unam insularum quæ sancti Iacobi nuncupatur, descenderunt, ut seruos emerent. Nostri autem dum pecuniam nautarum more nō haberent, Gariophilum pro seruis offerunt. Qua re per Portugallenses qui in illa insula magistratum gerunt intellecta, tredecim ex nostris in uincula coniecti sunt. Reliqui in numero decem & octo etant. Hac rei nouitate territi, dimissis socijs continuo in Hispaniam tendunt. Quo decimosexto mense postquam ex Thedori discessere, salui atq; incolumes sexto Septembris ad portum Hispali propinquum peruenere. Digniores profecto nautæ, qui æterna memoria celebrentur, quàm qui cum Iasone ad Colchidem nauigarunt Argonautæ. Nauis autem ipsa multo dignior, ut inter sydera collocetur, quàm uetus illa Argo. Hæc nanque ex Græcia duntaxat per pontum uecta est, nostra uero ex Hispali austrum uersus. Indeq; per uniuersum occidentem perq; inferius hemisphærium, in orientē penetrans, rursum in occidentem remeauit. Reuerendissimæ D. T. me humillime commendo. Datum Vallisoleti die XXIIII. Octobris M.D.XXII.

E. Reuerendiss. ac Illustriss. D. T.

Humillimus & per
petuus seruitor.

Maximilianus
Transsyluanus.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA - SALAMANCA

INDEX TERNIONVM.

α β γ δ a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd

Omnes sunt ternionēs præter Dd quaternionem.

BASILEAE PER IO. HERVAGIVM MENSE NOVEMBRI. ANNO M. D. XXXVI.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA - SALAMANCA

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA - SALAMANCA -

[illegible]
[illegible]
Ag 2 57
[illegible]
MOVAS GRUBIS

Ag.2 57

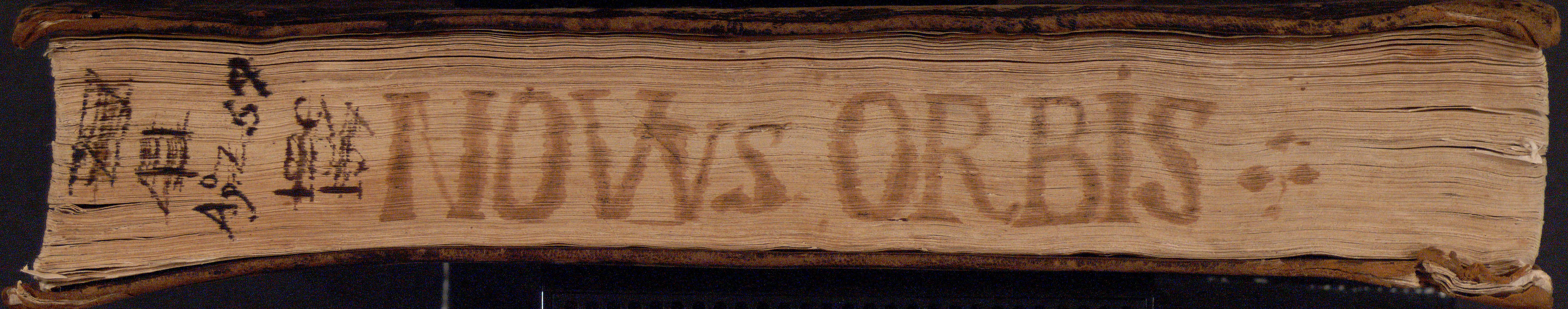
NOVVS ORBIS

[illegible]